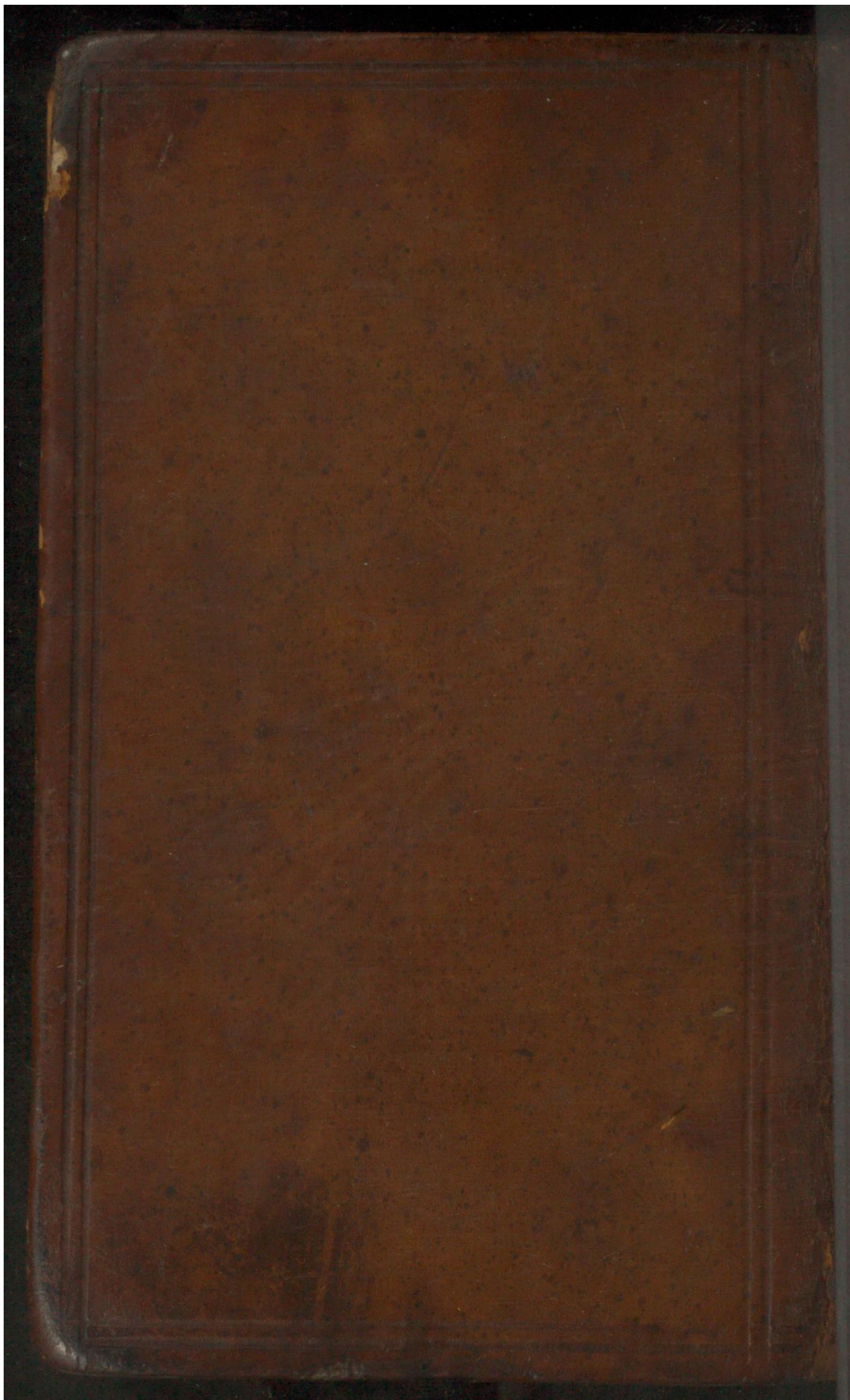

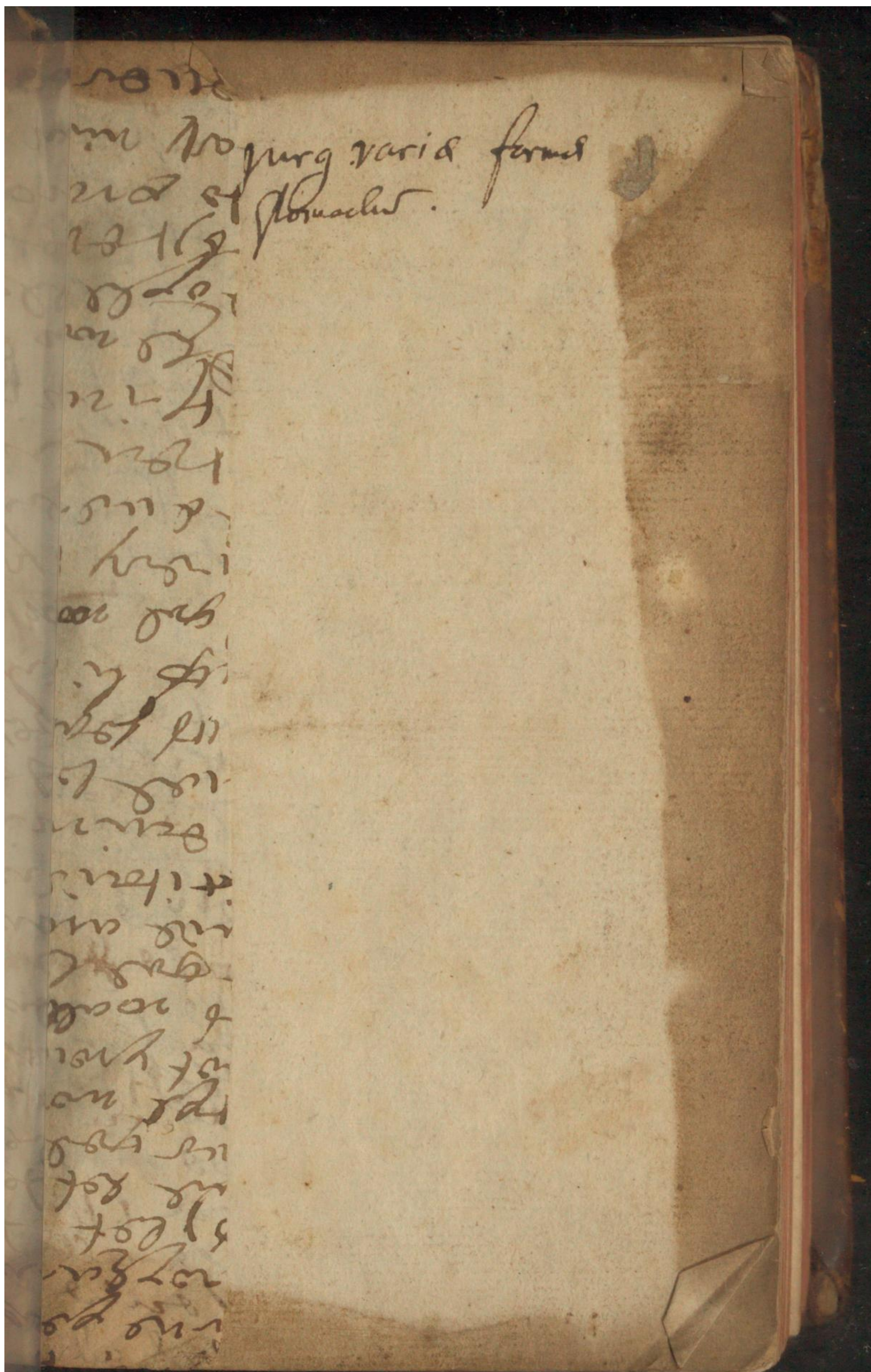

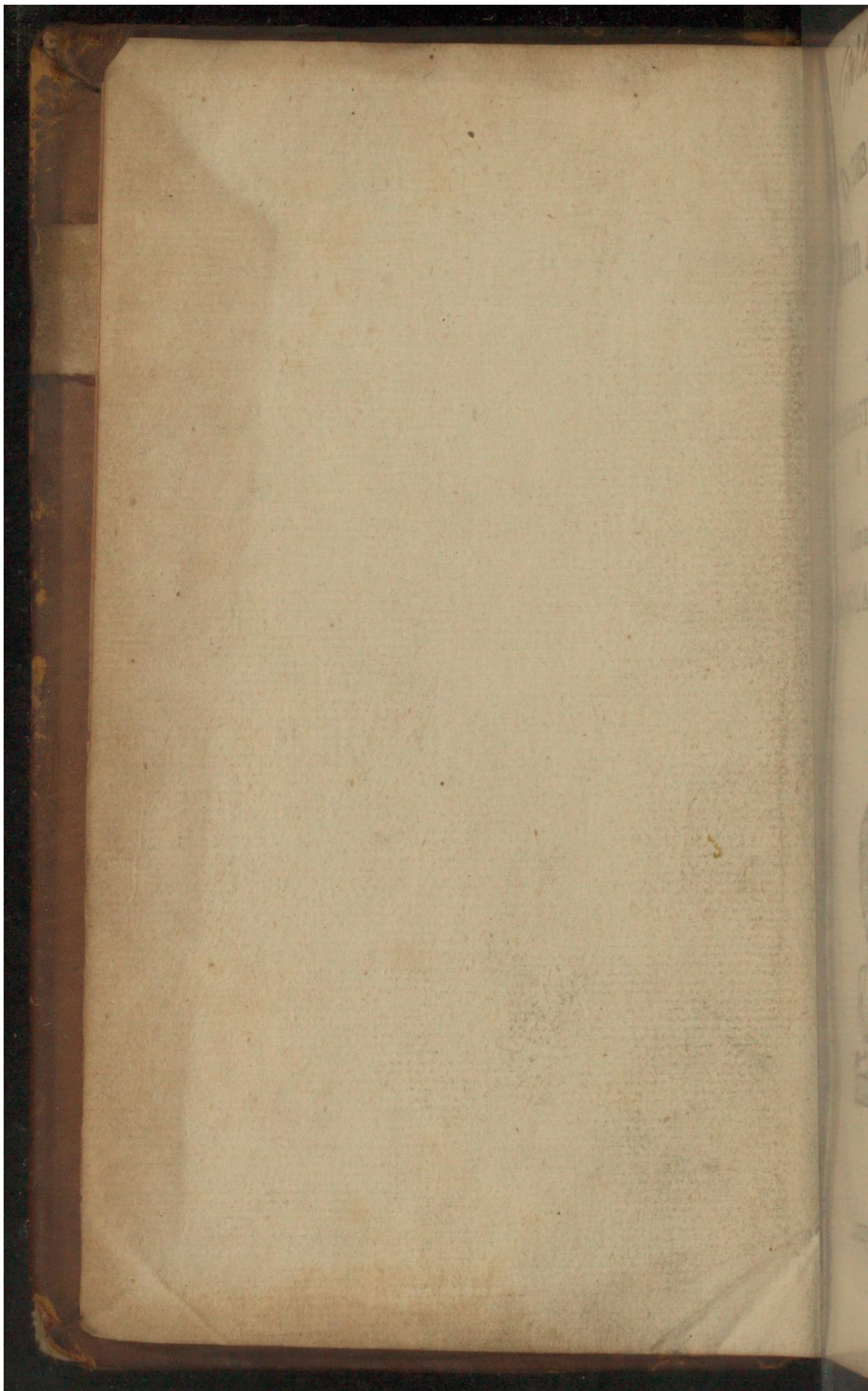

To purg. varia formes
stomache.

Iuerg. varie formæ
ad stomachum.

T Willoughby 9:2:12

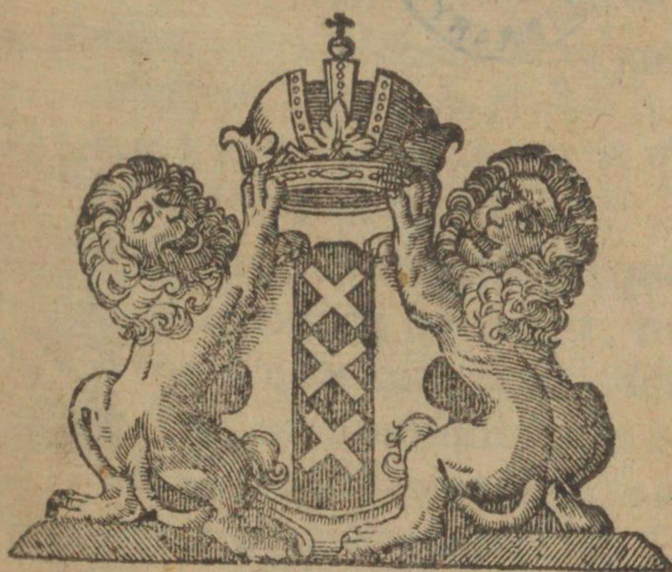
49141

IN
D. REMBERTI DODONÆI
Praxin Artis Medicæ,

Amplissimi viri

D. SEBASTIANI EGBERTI COS.
SCHOLIA,

Cum auctario Annotationum
NICOLAI FONTANI MED.

AMSTELODAMI,
Sumptibus Hendrici Laurentij.
ANNO CIↃ IↃ CXL.

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

PIETATI ET JUSTITIÆ
Divinis magnis nominibus
S. & P.
VRBIS MAGNÆ
AMSTELREDAMENSIUM,
PER ORBEM PROPRIIS,
Ejusdem in præsens Prætore Magno
D. IANO TEN GROTENHVIS.
COSS. Q.
D. ANDREA BICKERO I. V. D.
D. DIODORO VLAMING, AB OUSTHORN.
D. IACOBO BACKERO. I. C.
D. GEREBRANDO PANCRAS NIC: F.
Dominis publicè meisq; privatim B. M.
Hanc civilis animi & obsequii Aram æternam propriam, ex voto L. M. P.
NICOLAUS FONTANUS
KAL. IPSIS JULI CIↃ DC XL.

NOn absolvat se licet (quod fateor lubens equidem, nec vel sperare fas cuiquam civium, dictuq; omnind horribile & profanum est:) expedivit se aliquà tamen ingenuamque & promptam saltem officio illi divino suo ostendit Pietas mea: proprium illud indolis, ingenii, affectus & animi istius, arcanum quidem, ut sacrum, & tacitâ proindè religione potius colendum

mihi secretò semper: sempervivum tam
& solenne perpetuũ, perpetuò incumb
& insistens sibi, occasionibusque intent
omnibus suis visis, ut aliquà dignum tan
eniteat meritis Magnis Vestris, *Dom*
Mei: bonũ decusq, semper-meũ: & adsu
spero, etiam *Felicitas*, quæ benigna h
semper civeis nos Vestros, in *Vrbe*, sub a
spicijs tantis divinis Vestris, respecta
semper, decipit merenteis nusquam a
unquam defutura est eam ritè modo vo
tibus & cupientibus veram justamque
præscripto Legum & ad modum mor
& exempli imprimis Vestri frugalitatis
temperantiæ divinæ, id est, quà licet & h
nestum per Vos est nobis. Eam enim illa
etiam si non meremur omneis, omneis t
men sentimus & experimur cottidiè not
biliter adgnoscimusque etiam adverte
teis tantùm propriam & tempore locoq
suis, suam quisque sibi aptam & accomm
dam privatam, intrà privatos parietes se
sim domi spectati, in illâ omnium sim
semper & ubivis publicè nostrâ, in *Vrbe* i
divinâ *Magna*, sub Imperio divino fel
semper Vestro, Vestràque imò ipsâ in I
perio illo, id est, *Vrbis* ipsius: undè nimi
ceu à fonte sacro perenni, & numine cla
manifesto suo colendo semper, omnis il

omniu

omnium ſimul ſemper & ubivis publicè noſtra & ſua cuique privata ſibi & propria domi, divinitus orta primum, multis mox, velut rivis beatis dimanans & in nos derivata labitur fluenſque benignè ſemper it porrò, pleno tandem alveo magno ſuo perventura ad caput & ſummã ipſam Æternitatis *Famæ Magnæ* proſperioris Seculi iſtius, & quod ſperatur deinceps jam, melioris magni, hominumq; quamdiu erunt uſpiam, ubique ad finem uſque ſupremum rerum omnium conſtanter & feliciter ſimul manſura. Quâ & cujus intuitu divino magno præcipuo Veſtro, orbem terrarum ſtringentes paſſim emenſi quà patet omnẽ, quà noſcitur, quà aditur, aut noſci & adiri hactenus viſum potiſſimùm divinæ in terris Sapientiæ, id eſt, Pietati & Juſtitiæ, divinis ortu, ab Auctore *Ipſo* & in ſe magnis, in Vobis clarè ſemper apparentibus admirandis, primis, præcipuis, ſemper & ubivis ſanctis & proindè perpetuis propriis Nominibus Veſtris, & pari divinâ palàm & Heroicâ planè animi Magnitudine compoſitâ omninò & exactâ ad illam Nominis Veſtri & meriti magni, confeſſione omnium, aliiſq; virtutibus clarè divinis & Reip. magnis, non adoratis tantũ ubivis gentium paſſim meritò, magnum illud ſuum *Utile agens*

terris , *animos æquavit Olympo* orbem te
rarum, ut dixi, omnem piè & feliciter simu
capessentes complexi, sapiēter item & fo
titer simul continetis & tuemini advers
ingruentem undicunq, barbariem, & quo
metuere possimus , solitudinem rerum
Imperiorum in hac fœderis & Nomin
Christiani particulâ potissimâ, Pietate pra
tereà divinâ illâ Vestrâ indies in maju
semper extollentes *Vrbem Vestram*, id ip
sum magnam istam , quod ceu sidus al
quod exortum novum, beneficum semp
& salutare ubivis resplendeat, ad divinu
hunc quasi mundi istius omnis nitorem no
uum, & si non æqualiter, piè tamen & be
nignè ubivis perpetuò relucentem: ad spe
ciem hanc unam toto Orbe ipso exactè
pulcram, emendatissimam quacunq; & a
omni parte pariter aptam: ad exemplũ ho
diuinũ magnũ exstans ubivis unum Orb
toto, peccans aut fallens nuspiam, nec un
quam dubitans etiam hæsitansve , labens
nutans aut desistens : sed semper & ubivi
æqualiter rectum , Virtutum magnarun
morumque & Imperij istius , orbe terrar
universo amabiliter placidèque conspicui
ejusdemque commodis perpetuis intent
semper & in posterum tandem bono mag
no duraturo semper reperti : ad amorem

quod

uod ſequi neceſſe, ſanctum, juſtum piùm-
ue generis humani totius, utique quà, ut
r eſt, intelligitur aut noſcitur, &, inter-
ſito tandem aliquandò ſtudio pio ubivis
recto, ſincero & ſacroſancto perpetuò,
timo divinè intento ſemper & divino
lam felici ſemper præcipuo Veſtro, ad
em tandem certam & fiduciam etiam
cis, quod piè vovemus religioſi, prope-
em futuræ Chriſtiani Orbis primùm &
tius deinceps religioſæ, certæ & proindè
fide duraturæ, perpetuæ & perennaturæ
ævum quod in præſens colimus jam,
t proſpicimus proxumum, aut longâ an-
rũ ſerie ſerò tandem poſt ſperatur ven-
rum proſperum, compoſiturum ali-
andò & deleturum iras illas, odia, invi-
am, avaritiam, ſimultates, inimicitias, ſe-
ina bellorum, quæ Europa cultior hacte-
s & noſtra tamdiu vidit & paſſa eſt & tu-
tamen ætas; æternæ denique ab Æterno
ſo, proſpecturæ porrò tutelæ felici mu-
iſque fœderibus perpetuis, commodis
em & commerciis fidei & neceſſita-
m Orbis totius gentium & nationum
à quà vivunt aut colunt regionum aut fi-
um, tantâ fidei religione & ſanctitate
orum Legumque & pari famâ ad omnia
bique, divinis præcipuis Veſtris, ut undi-

que pro Imperio illo Veſtro, abire juſſis
pietate omni, & ſcelere & dominatione
impotentiâ, Miraculo Orbis magni iſti
Magnitudini Veſtræ, ſic curetis, ſic aga
ubivis ſemper ſapienter & Feliciter, pi
fortiter & pacificè ſimul, ſic proſpicia
Vindiciis ubivis Legũ & Libertatis Veſt
magnæ, magnis, pulcris & præclaris ubi
virtutibus veſtris: ſic habeamini quàvis t
rarum paſſim ab omnibus Pii, juſti, Sapie
tes & Felices ſemper Adſertores, Vindic
Defenſores & Propagatores etiam, quà
eſt per gentiũ jura, nullâ vi, ſed Exem
tantũ magno Veſtro, Imperio alieno omi
nò & dominatione violentâ non parcent
tantũ, ſed & (quæ famâ in univerſũ jacta
Veſtra pro divinâ iſtâ Nominis Veſtri *Ma-*
gnitudine par quoque animi eſt & divi
prorſus continentia honoriſq; vel obvii
meritiſſimi parſimonia Veſtra) abſtinent
licet contingenti, oblato & ingeſto in vo
lenteis eam etiam & ambienteis ultrò,
unum tantùm laudis abundantis, & ægr
tamen, admittentes, id unum meritis, offi
ciis prœſtitis & rebus effectis, in Vobis ip
ſis nobiſque civibus Veſtris Magnifici me
ritò & beati tantùm, quod nihil jam terra
rum pilâ totâ, periturum Veſtri metuimu
uſpiam: nihil, audiat licet invidia & rum

patur

atur, moveat ipſũ uſpiam, aut moveatur, hæſitet, titubet, vacillet, crepet, nutet, labet, repugnet aut offendat & arietet uſpiam, in tantâ mole rerum & Imperiorum, quod vitalia aliquà tangat, multò minus elidat aut confundat Reip. & *Vrbis* iſtius Veſtræ *Magnæ*, utique ſi magnoperè aliquà interſit: nullo periculo adito, quod non antè quàm acceptum, auditum aut compertum, illicò *Felicitate* illâ magnâ divinâ veſtrâ compoſitũ protinus, non rectũ, non victum & ſuperatum, non ſubactũ & profligatum, reſq; ex eo omnis conſtituta veſtra loco ſuo & redempta noviter Salutiq; priſtinæ ſuæ reſtituta ſit, utique ſi ipſa ſervari aut à ſe magnoperè mereatur, aut è re ſit magnâ Reip. & *Vrbis* veſtræ *Magnæ*, aut deniq; ſeriò profuturum deinceps Sæculo ſperetur, aut cujus vel ſervati minus & proindè perditi aliquà, jactura etiam non utili majore alibi compenſetur, ratioque proinde exacta Vobis ad ſummam Reip. ſedentibus principibus conſtet & à Vobis deinceps vera & juſta ſæculo reddi queat. Hæc eò pluribus hêic excerpta prælibavi, ex opere alio pleniore meo, quod nunc præcipuè ſub manibus ſtrepit, & abuſus otio tantiſper veſtro, *Domini Mei*, dũ illud prodit genio *Vrbis* veſtræ *Magnæ* Feliciter,

ut præmiſſâ hac publicâ teſtatione ment
& Pietatis meæ, profeſſus ultrò benefici
debere , Eidem Felicitati divinæ magn
ſub Imperio pari Veſtro imputarem pro
priè & acceptum ferrem , quod eveni
antè trienniũ aut amplius, ut aliud neſci
quid agens inciderem fortè in divini jan
D. SEBASTIANI EGBERTI, magn
in Arte noſtrâ primùm, mox in Republic
etiam , ac Conſularis nuper Viri Scholia
divina in D. REMBERTI DODONÆI
Praxin Artis noſtræ, quod opus ab Auctori-
bus ipſis iſtis & in ſe magnum proindèque
probatum mihi ſatis, ut alijs item aut pro-
cul longé ſitis, aut poſt venturis pariter
probaretur, feci continuò, quod decebat,
& auctario id novo meo illuſtravi, fore ra-
tus quod videbatur, ut ſumptâ nimirum
tali operâ meâ potiſſimâ occurrerem inju-
riæ temporis ævique iſtius otio, torpori &
invidiæ, ut ad minima & vilia quæque pro-
tervè exſultanti, ità ad optima quoque cæ-
cutienti otioſè aut nauſeanti ſtolidé fero-
citer: Quâ de re ut conſtaret, commodùm
ecce D. Henricus Laurentii, vir egregius
& de ſtudiis artiũ liberaliũ noſtrarũ, ſuâ il-
lâ typographicâ benè meritus, experrectus
qui id ſecundum præli officio vulgare pa-
rans, inſtitit ut mea quoq; non inviderẽ lu-

ci:

adnuens ergò petitioni ejus non iniquæ, non opus habui monitore quò eant potissimum mea illa & tutelæ se recipiant adversus rabiem invidiæ hoc tempore imprimis regnantis aut contemptus: nam ut divina omnia ingenio suo repetunt sua initia & in ea revertuntur rectà, ultrò ad Vos eunt & penetrale *Vrbis* divinæ *Magnæ* sacrosanctum illud, spe fore se inibì tuta & vindicata, si non alia, at ab Auctore illo magno primo, Consulis collegæ, propinqui, affinis & amici, à me Vobis Reip. & *Vrbis* istius *Magnæ* imagine, quæ nusquam quam illo sacro loco benignior aut præsentior est, & ij tantum civis meo proprio nomine, si non laudatum, quod non ambio, at gratiosum defensum & excusatum fore. Vos *Domini*, omen benignum modò quò eat in ora virûm & sæcula eruditorum, oculis salutaribus vestris, quos id supplex veneror, adnuite

Civi piè devoto & clienti propriè

Vestro

NIC. FONTANO, MED.

Lecto-

Lectori benevolo.

EN tibi, *Candide Lector, Pra*
Medicam D. Remberti Do
næi *Viri Excellentissimi, & in*
tis operibus per multos annos, in
variis regionibus exercitatissi
facili quidem, sed dilucido tamen stilo, scripta
& quæ Medico practico necessaria sunt, ὡς
συνόψ *continentem. In ordine Pauli Ægin*
filum secutus illius libros hoc scripto non sol
explicare, sed & ad usum, curandique mod
hoc tempore usitatum, accommodare, conatus
Maluissemus quidem editionem hanc pro
rasse illos, quibus autor hoc mandasse perhi
tur: sed quum id hactenus non fecerint, nec d
id facturos sperari possit, Typographo id pete
ti exemplar nostrum libenter concessimus. Plu
ma quidem hujus generis scripta reperiunt
sed non pauca sunt, de quibus vetus illud ve
dici possit; ὀλίγον κρεὰς, ὄςεα πολλά. *at bona*
operam Provinciæ Medicæ navasse putan
sint, qui aurum de terra selectum, lectorib
proponunt, quum enim artem longam, vitamq
brevem esse certissimum sit, quæ dementia fu
rit, in inutilia, & quæ ad ægros curandos ni
faciunt, bonas horas malé, & inutiliter
care?

St

Statuerat Dodonæus noſter iſti ſcripto tra-
ctatum peculiarem de arthritide ſubjungere; ſed
uod ab aliis in Cauſis iſtius Affectus diſſenti-
t, ut accuratius id facere poſſet, diſtulit; nec
orte præventus, quod pollicitus fuerat, præſta-
potuit.

Porrò quæ margini adſcripta vides partim
c autoris illa quæ dictarat fuſius explicantis
e excepta; partim à nobis interjecta ſcias.
uæ ſi non tanti ut in publicum darentur, fuiſſe
dices, pro non adjectis habeas Vale, & opel-
m hanc noſtram, propter circumſilientium oc-
upationum agmina, non nimis accuratam, æqui
nique conſule.

S. E.

In

In laudem

Nobiliſſ. atque eximij viri

D. NICOLAI FONTANA

Medici excellentiſſimi.

SI pluſquam ſiculas videre gerras,
Et deliria multa inutileſque
Doctorum modo diſputationes,
Vel ſi Cimmerijs juvat tenebris
Obcæcare oculos, adito Gloſſas,
Queis praxin medicam gravant priores,
Gryphis & ſalebris ſcaturientes.
At ſi reddita vis ſuo nitori
Habere omnia, vis videre mentem
Scriptoris Medicis probe tenendi,
Pervolves opus hoc pereruditum,
In quo cuncta tibi nitent aperta,
Ut nil lucidius queas videre,
Nihil terſius, aut mage approbatum.
Hic myſteria practici laboris
Diu nubibus obvoluta denſis
Germano videas repoſta ſenſu.

Atra

Atras denique si fugare noctes
Si vis per mediam ambulare lucem,
Hoc habe tibi quicquid est libelli,
FONTANI studio bene expoliti.
At glossaria tortuosa, inepta,
Et vanissima deseras priorum.

In signum amicissimi affectus
subito scribebat Daventriæ

IOHANNES CHRISTENIVS
I. V. D. & *Professor publicus.*

In

In praxin Medicam

REMBERTI DODONÆI
SCHOLIIS PRIMUM,

Amplissimi Domini consulis

SEBASTIANI EGBERTI

Deinde

Annotationibus Vtilissimis, Nobiliss.

D. NICOLAI FONTANI,

LOCVPLETATAM

ODE.

Immunem fati laudem Dodonœa *merentur*
Monumenta : verùm cætera
Inter hoc excellit multa brevitate coactum
Opusculum gratissimum :
Sed brevitas ut sæpe placet, sic sæpe molesta est
Obscurtatis nubilo :
Vidit id Archiatrus consul, scholionque paravit
Tyronibus percommodum :
Commodius tamen hic noster Scholiasta recudit
Labore partum plurimo
FONTANUS *Fax Amsteliæ præfulgida gentis,*
Batavûmque medicorum decus.
Hic vidit non visa alijs, neglecta notavit
Sagacitate maximâ,
Quæque observavit rarissima, protulit artis
Exempla scriptis plurima :
Exemplis nihil utilius, nil certius usu,
Qui quasi manu ducit rudes
Inque artis sinuosa trahit penetralia mentes
Filo velut certissimo :
Artem quisquis amat, FONTANUM *laude decoret*
Artisque fontem prædicet.

IOH. HYLANDER M.D.

PRAXIS MEDICINÆ REMBERTI DODONÆI.

DE FEBRIBUS.

CAP. I.

Ebris eſt calor extraneus, ſeu præter naturam, corpus infeſtans [2], & cordi [3] communicatus.

Accenditur autẽ hic vel in [4] Spiritibus, vel in Humoribus, vel in Solidis partibus. In Spiritibus calor extraneus febrem procreat Ephemeram, ſeu Diariam; n Humoribus, Putridam; in ſolidis corporis Partius, Hecticam.

Simpliciſſimæ, ac mitiſſimæ, minimèque periculoſæ ſunt [5] Ephemeræ. Diem iſtæ non excedunt, ropter tenuitatem Spiritus in quo conſiſtunt, qui iu excedentem calorem non retinet: & quia idem landus ac vaporoſus, mites quoque, ac minimè veementes [ſunt.] Cauſæ ſunt; ex labore, vel alia notione corporis, [6] laſſitudines. Ebrietates, maximè x vini potu. Exuſtio, ſive corporis ſupercalefactio; eluti ex diutina ſub ſole mora. Refrigeratio nimia. Vigilia excedens. Iracundia, & quævis animi vehenens motio, ut ſubitaneus, graviſque metus. 7

Signa ſunt, 1. Calor mitis, non mordax, non acris, bſque rigore invadens, & citra evidentem alicujus artis dolorẽ, & cũ levi [8] ſudore, ſive madore roruento, deſinens. 2. Pulſus ad magnitudinem, & celeri-

ratem quidem in ipſa acceſſione accedens, ſed
mox ceſſante hac ad naturalem ſtatum revert
neque ullam inæqualitatem præ ſe ferat. 3. V
qualis ſanorum, 9 quæ ſi talis poſtridie perſtit
pulſu quoque ad naturalem conſtitutionem rev
non aliam febrem quàm Ephemeram fuiſſe ſpe
dum eſt. nam, ut Galenus ait, ex ſolutionis m
ſpecies Febris certius cognoſcitur, in Diarijs e
ceſſante acceſſione omnia ſimul abolentur; dol
ſi qui fuerint, non amplius manent.

Curatio omnium Diariarum Febrium per Bal
autore Galeno fit, accedente idonea victus ratio
Ægineta verò ſubinde etiam frictiones adhibet
quandoque corpus oleo perfundi jubet; modo
modo alio, pro ratione efficientis Cauſæ. Ver
quum nunc Balneorum, Frictionum, ac Perfuſion
uſus ceſſarit, Victus rationi maximè inſiſtendum

Ex labore igitur laſſi ac defatigati, frequen
cibandi ſunt, exhibenduſque ipſis cibus facilis c
coctionis; & vini uſus mediocris permittendus. P
cius nutriendi qui ex Ebrietate in Diariam inci
runt Febrem 10. Qui verò ab exuſtione, aut ſu
calefactione, aut diuturna ſub ſole mora febrici
runt, cibo humidiore reficiendi ſunt. Refriger
verò, & quibus cutis adſtricta eſt, ſiquidem hum
rum non adſit plenitudo, mediocriter alendi ſu
admiſſo etiam vini uſu. Vehementer autem re
geratos, ſi humorum copia adſit, à vino abſtinere e
pedit. Inter Diarias Febres, præter illas quæ ex
pradictis cauſis factæ ſunt, referuntur & à Galen
& ab Ægineta quæ cum Bubonibus ſuperveniunt 1
Cauſæ autem harum Febrium non ſunt ipſi Bub

ne

es,sed ex alijs causis simul cum Bubonibus gignuntur. Apparentibus igitur Bubonibus vel in Inguinibus, vel sub alis, vel in collo,considerandum est, an simul cum Febribus,vel mox in initio appareant,vel post Febres diuturnas succedant. Nam qui Febribus diuturnis succedunt Abscessus sunt per quos Febres terminantur [12], & boni sunt. Qui una cum Febri, vel initio superveniunt,duplices sunt; vel enim citra manifestam ac apparentem causam gignuntur ; & tales [13] maligni & pestilentes habentur ; præsertim accedentibus & alijs malis signis : aut ex manifestis causis originem habent ; & tales non maligni sunt; & Febres quæ ipsos comitantur inter Diarias reponuntur,Manifestæ causæ sunt,ut Vlcera crurum, vel brachiorum ; dolores magni pedum,aut manuum, aut digitorum. item, & casus, ictus, vel aliqua similis manifesta causa.

Ex hujusmodi causis si supervenient Bubones & simul Febres, causis occurrendum est , quibus desinentibus Febres etiam cessant. Interea tamen æger tenuiori victu nutriendus est, & à vino arcendus, ut Galenus & Ægineta suadent.

Sebastiani Egberti Scholia.

1. Febris à fervendo dicta creditur. Πυρετος apud Græcos ab igne, quàm πῦρ, ut & ipsam quandoque Febrem,præsertim ardentissimam,appellant. Hippocr. passim. Orientales itidem linguæ ab incendio deducta voce Febrem denominare solent. Deuteronom.28.v.22. Germani contrà, à præcedente Horrore.vel Rigore, das Kaltwee, der frœrer ; Belgæ olim, die Zage, quæ vox metum denotat, vocabant (ut Latini veteres Querqueram) nunc, die coortse,

forte à cooren, quod nauseare significat. Tam[...] quens autem hic morbus est, ut quidam veterum [...] minem sine illa mori contenderint: & febris vo[...] pro quovis morbo posuerint, sic Horat. pro illo [...] siodi; Νέσοι δ' ἀνθρώποισι φοιτῶσι; Nova Febrium te[...] incubuit cohors, reddidit. Romani itaque Febr[...] ter cæteros cruciarios exitus erogando homini[...] putatæ, ut cum Tertulliano loquamur, templu[...] aram sub monte Palatino, statuerunt. Ælian. var[...] stor. l. 12. c. 11. eique sacrificabant. Clem. Alex[...] protrept. 2. Actionesque consuetas lædens. [...] siquidem seipso calidior factus sit aliquis, neutr[...] tamen horum patiatur, talem sanè febricitare n[...] dum dicimus, Gal. 8. meth. med. 3. Ubi fons [...] loris nativi. 2. de fractur. quem in præter natural[...] converti oportet, ut febris sit.

4. Vitalibus potissimum, & Naturalib. qui [...] dentur, controverti tamen solet. Animales, Mer[...] rial. nihil detrimenti pati, adserit. Contrarium B[...] trut. credidisse videtur. cui & nos magis adser[...] mur, quamvis ob temperiem & paucitatē non ma[...] num forte momentum ad febris generationem af[...] rant. Est autem Febrium essentia in caliditate pr[...] ter naturam, quæ pro materia varia est. 1. de Febr[...] & 10. Meth.

5. Ἐφήμεροι, & Πολυήμεροι opponuntur. 8. Meth. c[...]

6. Officiosaque sedulitas, & opella forensis a[...] ducit febres &c. Horat. 1. epistol.

7. Ad lactis generationem consequuntur Ep[...] meræ tertio, quarto, vel quinto die in puerper[...] Amat. cent. 1. curat. 34. Referunt, inquit Cardan. [...] flumine Arotam insulæ beatissimæ Zeilan esse pi[...] cium genus quod manu deprehensum febrem a[...] cendat, 10. l. Subtilit. Amisso pisce statim liberat[...] qui eum tenebat. Febrium idcirco appellavimus e[...] Cæterum piscosissimus hic est fluvius. verum pisc[...] illi neutiquā esculenti sunt. Scalig. Exercit. 218. §.[...]

8. Quum Ephemera in Spiritibus, unde sudor, a[...]

saltem

Item mador in illarũ declinatione? Spiritus calefactus dum excernitur, succum in superficie corporis repartum, in sudores attenuat, & secum ducit. Stephan. Athan. comm. 8. in libr. ad Glaucon.

9. Urinæ in Bubonum Ephemerâ pallidæ, privatione bilis ad Inflammationem vergentis, quemadmodum in Phreniticis. Sæpè tamen in his observavimus Urinas biliosas; quod fit in habitu biliosiore. Inde & tunc Erysipelatodes inflammatio est. Steph. Athen. comm. 18. &c.

10. Ingeniosissimus seculi nostri medicus Cassius, quem nuper vidimus, febricitanti cuidam & magna siti affecto, quum post ebrietatem eum premi cœpisse cognosceret, aquam frigidam ingessit. quâ ille potâ, quum vini vim miscendò fregisset, protinus febrem somno, & sudore discussit, quod auxilium medicus oportune prævidit ex causa quæ ante præcesserat, Celsus in præfat.

11. Ad tumorem externum in Emunctorio, præsertim parvum, non sequitur nisi Ephemera. nam vapores putridi tum perveniunt ad cor, non cum sua substantia, sed cùm suâ virtute & alteratione solâ. Pertrutius.

12. Omnes Crises cum manifesta evacuatione fiunt, vel cum Abscessu. Hippocr. 3. Progn. Calidi humores ad excretionem commodi; crassi in Abscessus abeunt. Ib. Crassi autem sunt in morbis diuturnis. Gal. 2. de crisib. c. 11.

13. Vide comment. 55. libri 4. Aphor.

NICOL. FONTANI

Annotatio prima, ad Caput primum.

De *Febris Etymologia* sat multa exponit Eruditissimus *Sebastianus Egberti* hujus Empory olim consul dignissimus, & medicus expertissimus, magni Dodonæi interpres.

Dicitur Febris, calor ad distinctionem morbo[...] officialium, & solutionem continui.

Hic febrilis calor non est quid in fieri, sed in [...]cto esse.

In *Hydrope* si Febris sit, poterit dici humida [...] *Epiala*, frigida, & per consequens aliqua Febris e[...] humida, aliqua frigida. Genericè tamen loquen[...] Febris calida est, & sicca.

Febris subjectum ex *Avicennæ* sententiâ dup[...] est: primum, principale: secundum, adæquatu[...] principale cor: adæquatum totum corpus.

Intemperies totius corporis, nisi ad cor perve[...]rit, & in intemperiem idem deduxerit, non est F[...]bris; nam hæc primario cordis passio est; ex acc[...]denti; & secundario, totius corporis. Sed interdu[...] reperitur Febris absque totius corporis calore, [...] *Epiala*.

Immediatum Febris subjectum, idem est qu[...] calidi innati, nam calor nativus vertitur in Febri[...] igneum.

Calidi nativi verò immediatum subjectum t[...]plex, humor, spiritus, & solida substantia, sic & p[...] consequens Febris.

In Febre Hectica, omnis calor nativus mutat[...] est in igneum.

[*Accenditur autem hic vel in spiritibus, vel in humor[...]bus, vel in solidis partibus.*] Ex quo textu concludit[...] semper Febres omnes fieri cum cordis, & corpor[...] intemperantiâ.

Si vero *Galenus* 3. *de pres. ex puls. cap* 5. contrariu[...] videatur statuere, *Ephemeras* videlicet, citra cordi[...] & corporis intemperantiam posse consistere; de n[...]miâ intemperie est intelligendus; nam citra ea[...] nulla Febris generari potest.

[*Simplissimæ, ac mitissimæ, minimeque periculosæ su[...] Ephemeræ.*] Respectu aliarum Febrium, teste *Avice[...]na*, sicque curatu facillimæ.

Inquit auctor [*calor in ea mitis est atque suavis.*] I[...]

it ex fonte *Galeni lib. 1. de diff. feb, cap.7.* Hoc
im ita sit Lector videbit in *Florilegio* meo medi-
Quæstione. 19.de Feb. sang. in qua planè ab aucto-
nente, ratione, & judicio, decedo.
Verum cum nunc balneorum, frictionum, ac perfusionum cessarit, victus rationi maxime insistendus est.]
audo in Febris declinatione usum balnei cum
no nostro, & præcipue, dum cutem summam
are, tenues, & fuliginosos vapores vacuare inten-
us, idque cum levi frictione; ut inde sudores
mpant, & fumida excrementa discutiantur, &
xime, quum nulla est in primis venis cruditas,
perennis viscerum obstructio, aut durities, aut
um imbecillitas, ne forte cruditas in omne cor-
rapiatur.
Pergit denuò curare auctor per contraria, rectè,
n alias facilè migraret in *Synochum*, contra Docto-
Baudæroni mentem qui medicandi rationem non
nittit, quia non sumitur à materia. Quod falsissi-
m est; quia spiritus non est quippiam immateria-
sed corporeum. Est enim pars sanguinis tenuissi-
, & maximè elaborata.
Hæc Febris tam benigna, & mitis est, ut *Hippocra-*
Aph.55.Sect.4. dixerit: *Ex bubone Febres omnes ma-*
præter Diarias. Idem statuit *lib.2.Epid Sect.3.* Illi
eniuntur aut in Adenis post aures, vel sub axillis,
l in inguinibus.
De Febrium circuitu, & de diebus decretorys,
agendum esset, sed cum *Bauderonius* eleganter
ijs latè tractarit, habenas adhibeo calamo.
Num autem *Diaria* semper cæteras Febres præ-
dat, & num detur putrida, ac pestilens, num *Diaria*
lvatur sudore? in praxi mea, quæ sub manibus meis
, adamussim pertractabo.
Corpora gracilia, ac tenuia facilius in *Ephemeras*,
Hecticas incidunt, quam pinguiora & bene dispo-
a, quia calidiora, *teste Galeno* 10 *Methodi.cap.2.* & 5.

DE FEBRIBUS PUTRIDIS.
CAP. II.

FEbres [1] quæ ex corruptione Humorum proveniunt, Putridæ appellantur. propterea quod ex corruptis, & à natura sua permutatis [2] Humoribus originem habeant.

Duplices autem istæ sunt. vel enim Symptomaticæ, sive Accidentales [sunt,] ut quæ ad Inflammationes, & Erysipelata consequuntur: Vel per se consistunt. De quibus nunc agendum. Contingit tamen quandoque ex Sanguine fieri Febrem citra corruptionem, ut in Synocho. Sed hujusmodi Febres non diu permanent tales; sed citò in Putridas permutantur, nisi tempestivè remedium adhibeatur.

Putridarum autem Febrium quædam Continuæ sunt [3]; quædam Intermittentes, ut sunt Quotidianæ, Tertianæ, Quartanæ, & Erraticæ.

Agnoscuntur autem Putridæ septem modis. 1. Ex Causis. Si enim nulla præcesserit externa & manifesta causa, Putrida est Febris, à causa proveniens intrinseca, sive antecedente. 2. Ex Vrinis, quæ in istis Febribus à naturali colore, & substantia mutantur [4] & initio [5] crudæ sunt. 3. Ex Pulsu, qui in Accessionis initio parvus est, & exiguam faciens διάστολὴν, velocem habet συστολὴν; [7] qui & hac de causâ, depressus dicitur: in Augmento verò Accessionis ad frequentiam & magnitudinem mutatur: & utroque tempore Inæqualis [8] est. 4. Ex Frigore, aut Horrore, aut Rigore in initio accessionis, [9] quæ Febrem esse Putridam, & Intermittentem ostendunt. 5. Ex

Calori-

aloris ſpecie in Augmento, aut Statu Acceſſionis. enim acris ac mordax tangenti ſentitur calor ex tredine Febrem eſſe conſtat. 6. Ex Circuituum ditu. nam Ephemera non habet Acceſſiones plures am unam. Putredæ autem plures habent Acceſſio-s. 7. Ex diuturnitate Acceſſionis. Ephemera enim n extenditur ultra viginti quatuor horas: Syno-us non habet Acceſſiones, ſed in multos dies pro-gatur.

*** Curatio generalis Putridarum Febrium.**

* Putridarum Febrium curatio primò fit per Ve-e ſectionem. Optimũ enim, inquit Gal.[10] in omni-s Febribus quas putreſcens humor procreat, ſan-inẽ mox detrahere; modo vires ferant, ac imbecil-tas ac cruditas Ventriculi non obſtẽt. 2. Per ea quæ lumores contemperant, concoquunt, lentes inci-unt, craſſos attenuant ac ad expurgationem ido-eos reddunt; quæ talia eſſe debent ut Viſcera etiam xpurgent. 3. Per mollientia Enemata, quando vi-elicet alvus dura eſt, & opportunum non fuerit pur-ans medicamentum exhibere; veluti in die Ac-eſſionis; vel materia morbi adhuc exiſtente cruda. Per Medicamenta quæ vitioſos Humores conco-tos & præparatos per alvum ſubducunt. 5. Aliquan-lo, ſed tamen rarò per [11] Vomitiones. Et tunc qui-lem quando natura ſuâ ſponte ad has fertur, & co-atur vitioſos humores expellere per vomitum, & on poteſt: tunc aliquid exhibendum quod vomitio-nem adjuvet, ut Syrupus acetoſus ſimplex per ſe, vel cum aqua decoctionis ptiſanæ. Contingit tamen quandoque ut Febres Quartanæ, Erraticæ, diutur-næ, & pertinaces per Vomitorium medicamentum

curentur. 6. Curantur Febres per [12] Victus rati-onem, quæ & in omnium morborum curationib[us] plurimũ habet momenti, & absque qua nullus mo[r]bus rectè curari potest. Ad victus rationem per[ti]nent & illa potionum genera quæ ab Ægineta ref[e]runtur. Item Vinum tenue & pauciferum, quod [...] Febribus intermittentibus nullo præsente Capit[is] dolore, [13] admittitur, sed in Febre vehementi, [...] quando capitis dolores adsunt vinum concedi no[n] debet. 7. Providendum est Visceribus per Foment[a], Olea, Unguenta, aut Emplastra [14]. Balneorum verò & Unctionum totius corporis, quorum Æginet[a] mentionem facit, nunc nullus est usus: sicuti nequ[e] potionis aquæ frigidæ, aut in frigida aqua nata-tionis.

Sebastiani Egberti Scholia.

1. Alterius generis Febrium quod in divisione opponitur Diarijs, commune quidem nomen non habetur; differentiæ tamen illarum duæ sunt, quæ non obscuris speciebus seu formis distinguntur, nam quædam ipsarum ab humorum putredine suc-cenduntur, quædam ipsas solidas animalis invadunt partes, quas Hecticas vocant. Gal. 1. de diff. Feb. c. 7.

2. Putredo enim est essentiæ totius corporis pu-trescentis in corruptionem ab externo calore, com-mutatio. Gal. 11. Meth. Hujus autem initium calo-rem internum intendit, & igneum, hoc est, febrilem facit. Est verò, ut in Tumoribus, sic & in vasis, Hu-morum duplex Putredo; ex quarum mistione tertia resultat ac provenit. I. Quæ fit vincente Natura, ac manente adhuc Partium, ac Vasorum Coctrice fa-cultate; quæ non solum Putredo, sed & Coctio quæ-dam est. II. Quæ fit Natura victa, & Coctrice us-

queadeo

ea deo debili ut nullam in bonum mutationem
oducat. III. Quando ex his mistis, quasi semi-
tredo quædam existit. Gal. 1. de differ. Febr. c. 6.
3. Quando focus Putredinis in Vasis quæ intra
as, & Inguina excurrunt.
4. Quia pars humorum putrescentium sunt.
5. Concoctio enim, ut omnis alia naturæ actio,
n nisi in tempore fieri potest.
6. Quia necessitas refrigerationis nondum mag-
est, ut in augmento.
7. Ut fuligines circa præcipua hærentes viscera
anto ocyus expellantur.
8. Propter putridos humores viscerum principa-
um, inprimis veró Cordis vires quasi aggravantes.
9. Quæ propter revocationem naturæ, nocumen-
sensum percipientis; & propter vellicationem
embranarum aliarumque sentientiũ partium quæ
præcordijs existunt, ab humoribus acribus, magis
inusve motis, fieri consueverunt.
10. Meth. med. l. 11. cap. 14. Natura namque
uæ corpora nostra gubernat, sublevata, & illo
uod ipsam gravabat onere deposito, reliquum fa-
ilius vincet, & propriarum facultatum memoria
eluti revocata, quod concoqui aptum est, conco-
uet, quod veró expelli poterit, expellet, Ib. c. 15.
11. Vomitiones homini monstrasse canis vide-
ur. Plinius l. 29. c. 4. Vide eundem l 11. c. 37. Dam-
avit has Æsclepiades. Id. l. 26. c. 3. & Cels. l. 1. c. 3.
Si tamen natura sua sponte ad has fertur, quo ver-
git ducere oportet. 1. Aphor. 21.
12. Victa, & Potua sanctissimæ Deæ victui po-
uique præerant ut Arnob. 3. contra gentes refert.
Victum appello, inquit Gal. non hunc tantum qui in
cibis, & potibus est, sed & qui in omnibus alijs, ut
otio, exercitijs, balneis, venere, somno, vigilijs, alijs-
que omnibus quæ quomodocunque in hominum
corporibus fiunt. Gal. 2. epid. sect. 3. comm. 9. Victus
autem ratio Medicinæ quæ per se magna est, non
minimi

mini momenti pars existit. Methodi 11. c. 15.

13. Vix, nisi in universali declinatione; quod etiam tum vel decocto hordei, vel aqua aliqua stillatitia cichorij, acetosæ &c. diluere satius erit. Vinum quod in Thebaide [Ægypti,] & maxime circa Coptos civitatem provenit tam tenue est, tamque facile distribuitur, citoque concoquitur, ut febricitantibus datum minimè illos lædat. Athenæus 1. dipnosoph. in fine. Tale nostrum rhenanum existit.

14. Præmissis vacuationib. de quib. jam dictum. Requiritur autem ut initio Repellentia sint; In declinatione, laxantia, discutientiaque. Sic tamen quæ nobiliorib. admoventur partib. præcipuè hepati, Ventriculo, semper quid illorum admixtum habeant quod tonũ & robur indere partib. istis possit. Vide Gal. 11. Meth. c. 15. &c.

NICOL. FONTANI.

Annotatio II. ad Caput. II.

Omissa *Synocho non putri*, quia curatur attemperamento, sicut *Diaria*, & vacuatione sicut putrida, de Febribus putridis solum agit, quæ hujus alter ramus est.

Hæc oritur ex vaporibus sanguinis calefacti; & ideo rectè notavit auctor cito in putridas permutari, nisi tempestivè remedium adhibeatur.

Hœ duæ Febres inter se differunt, quod non putris nullas habet mutationes, sed unicam accessioné (quæ durat quo ad omnino materia evanuerit) nullisque exacerbationibus distinctam.

Sinochus verò, ut *Synochus non putris est continua*, sed suas habet mutationes, & exacerbationes pro natura humoris à quo gignitur: si *Pituita*, statutis diei horis quotidie: si *Bilis*, tertio die, si *Melancholia*, quarto quoque die.

Prima, cum *Ephemera* magnam habet Analogiam, sed

in uno differunt: nam *Ephemera* suam habet essen-
m in calore præter naturam inflammante spiritus
ales.

Synochus vero non putris in sanguine à calore præ-
naturam accenso in corde citra putredinem.

Differt ab *Hectica*, quod hæc fit in partibus solidis.

[*Putridarum Febrium curatio primo fit per venæ sectio-
m.*] Duo remedia magna habentur apud priscos,
rgatio, & venæ sectio. Purgatio caret occasione,
ia non est affectus eam indicans, remanebit ergo
la sanguinis missio, quæ citò & copiosé omnes hu-
òres potest ex toto corpore vacuare.

Hæc autem exercetur à *Galeno* aliquando usque
l animi deliquium 9. Meth. cap. 4. & 6. Epid. sect. 1.
om. 29. Virtute præsente; & a me non semel, sed
r, quaterve in basilica.

Utitur auctor emollientibus enematibus. Rectè:
tiamsi inijciantur ante sanguinis missionem, dum-
odo non timeas subitam suffocationem.

Clyster etiam Inijciatur in ipso die accessionis,
ujus forma talis est.

℞ Foliorum Malvæ,
Violariæ,
Mercurialis, ana, m. j.
Furfuris ping.
Hordei mundi, ana.
m. j. ß.
Coquantur ex. S. q. aquæ pluv. ad
℥ ix. Colaturæ adde
Elect. Diacatholici,
Diacassiæ, ana. ℥ j.
Olei violarum, ℥ ij.
Salis, ʒ ij.
Misce fiet Clyster.

Nec non purgantibus levioribus, quorum formula
æc est.

℞ Rhabarb. electi, ʒ ij ß.
Sem. citri ʒ ß.

Mace-

Macerentur per noctem in S. q. aquæ ...
diviæ, mane, col. ℥ij. S. fortiter exp...
adde Diapruni sol. ʒiij.
Misce fiat haustus.
Secundum qualitatem personarum.

Pilularum usum damno, quia præter quam q... omne medicamentum purgans, auctore *Galen*... *Aph. com.* 24. per se calefacit vehementer, ex qu... ferè componuntur pilulæ; harum forma pro... associatam siccitatem magis exsiccat, tantum ab... ut eam temperare possit; sicuti quidem potest *Ca*... Syrupus Rosatus laxativus, & similia. De vom... quid statuam in praxi mea patebit.

Vos ducit ad *Æginetam* cum curare pergit po... nibus. Ego eas addam longo usu, experientia... probatas.

℞ Radicum Asperagi,
Graminis,
Acetosæ, ana, ℥ß.
Herb. Cichorei,
Lactucæ,
Boraginis,
Acetosæ, ana, m. j.
Pruna acida, No. X.
Flor. Violariæ, p. j.
Coquantur in S.q. aquæ hordei ad lib ij. co... turæ adde Sirupi Endiviæ
Acetos. simpl. ana, ℥j.
Olei vitrioli, ℈ j.
M. f. potio.

Vel. ℞ Aquarumstill. Cichorei,
Endiviæ,
Acetosæ, ana ℥v.
Syrup. Acetosi simpl.
Syr. granat. acid. ana. ℥j.
M. fiat julapium.

[*Est visceribus per fomenta, olea, &c.*] ait Auctor id... que optimè, quandoquidem fervorem hepatis d...
mu...

ulcent similia medicamenta, & phlogosim attemperant id solum observes, ne in initio morbi corpore pleno ista adhibeas, quia tunc nocent, sicut prosunt declinante morbo.

Hoc tamen Ephytemate tutò uti poteris.

℞ pulv. Diamarg. frigidi.
Trochisc. de Caphura, ana, ʒj.
Ebulliant leviter in Aquæ Rosarum,
Acetosæ,
Boraginis, ana ℥v.

Cordi applicetur omni tempore ante, & post evacuationes, quia eo cor non potest obstructione affici.

Ungentum fit taliter.

℞ Ungenti Rosacei,
Santalorum, ana ℥. S.
Olei Nenupharini ℥ vj.
Misce pro litu.

Bis hepati in die, vacuo ventriculo, admoveatur. De Balneis longa fieret disceptatio, quam alias pertractabo: modo illud laudo, si sit ex aqua dulci, tepens, non calidum: nam totum corpus, refrigerat, & reliquias materiæ resolvit; quod late pluribus in locis docuit *Galenus*, ut in *Lib. de Rat. victus*, & *lib*. 11. *Meth. cap*. 20.

Nec obest, quod in nostris regionibus usus Balnei in desuetudinem abijt: quin potius revocandus est, cum magno ægrorum commodo. De ijs consulè Doctorem *Zacutum lib*. 4. *Hist*. *Hist*. 36.

Vinum admittendum, cum conditionibus ab auctore præscriptis, quas tradidit prius *Galenus* 1. *ad Glauconem cap*. 14. Hæ sunt, *Delirium*, Febris ardens, in morbo crudo, Inflammatio interna, & Cœphalalgia ingens.

Sit tenue, pauciferum, & offeratur declinante morbo: maximè flaccescentibus viribus. Lege Amatum Lusitanum lib. 1. cent. 18.

DE

DE TERTIANA FEBRE INTETMITTENTE.

CAP. III.

TErtianæ Febres idcirco dicuntur quod te[...] die recurrant.

Duplices autem hæ ſunt; vel enim puræ ſunt,[...] exquiſitæ; vel impuræ ſunt,ſive non exquiſitæ; [...] & nothæ & ſpuriæ dicuntur. Pura eſt quæ ſola [...] cum Sanguine [1] putreſcente gignitur. Incipit h[...] Acceſſio cum Rigore, hoc eſt, cum Frigore, &[...] luntario motu depravato, ab acri & bilioſo hum[...] muſculos & nervoſas partes pungente, & irrita[...] Succedit mox acris, & mordax tangenti calor. [...] deinde magna. Vomitus [2] ſubinde bilioſi ac mer[...] ſudores verò etiam copioſi circa Statum & in I[...] clinatione Paroxyſmi. Deſinit hæc Febris ad in[...] gritatem, ſeu ἀπυρεξίαν; & Acceſſionis tempus n[...] ultra duodecim horas extenditur. Urinæ rubent[...] intenſioris coloris ſunt quàm in ſanitate. Vigent a[...] tem hujuſmodi Febres maximè [3] æſtate. Prompti[...] mè verò his corripiunrur [4] adoleſcentes; & qui [...] lido ac ſicco ſunt temperamento; ac in exercit[...] [5] corporis verſantur.

Incipienda curatio eſt à Sanguinis miſſione è de[...] tri brachij interna vena, aut media; niſi ſit quo[...] prohibeat, quæ facienda oportuno tempore in [...] Intermiſſionis ac quietis. Deinde contemperan[...] ſunt Humores, frigidis, ſed potiſſimum talibus q[...] ſimul aperiendi [7] vim obtineant. Frigida ſunt ut I[...] tybum, violaria, violæ ipſæ, lactuca, acetoſa. Aperiu[...]

ve[...]

rò etiam cichorium, dens leonis, lactuca ſylveſtris
go endivia dicta: item ſemina cucumeris, cucur-
æ, citrulli, & melonum. quibus addi poſſunt ra-
ces temperatæ aperientes & urinas provocantes
ſunt aſparagi, graminis, fœniculi. Ex his autem
cocta parari queunt; quibus addi poteſt ſyr. ex in-
bo, vel ex cichorio, vel ex Violis. Deficientibus
rbis exhibentur [8] aquæ iſtarum herbarum deſtilla-
cum aliquo Syruporum.
Humoribus præparatis & ſignis concoctionis in
ina apparentibus, exibendum erit in die quietis
dicamentum clementer bilioſos humores expur-
ns; veluti infuſum Rhabarbari, cujus in bile ex-
rgandâ eximia eſt facultas. cui addi poteſt vel
acatholicum, vel medulla caſſiæ fiſtulæ, vel man-
, vel ſyrupus ex frequenti infuſione roſarum. quo-
m ſingula etiam ſeorſim exhiberi poſſunt. Datur
andoque etiam decoctum, aut infuſum [9] fol. ſenæ,
od quidem addito Rhabarbaro præſtantius erit
turum. exempli gratia: ℞ rad. fœniculi, aut aſpa-
gi ℥ ß. cichorij cum radicibus m. ß. violarum.
j. ſem. frigidor. communium majorum quatuor
a ℈ j. fol. ſenæ, ℥ ß. uvarum paſſarum mundatar.
ß. ſem, aniſi ℈ ij. vel ʒ ß. fiat decoctio in aquæ. q.
ad ℥ iiij. aut v. in qua infundantur rhabarbari ʒ ß.
t ʒ j. colaturæ adde mannæ ℥ ß. vel ſyr. roſati ex
equenti infuſione roſarum. ℥ j. ß. Conveniunt
iam robuſtis, ac duris corporibus, el. Diaprun. &
uod de pſyllio dicitur [10]. item quod à ſucco roſa-
m nominatur: quod tunc maximè convenit quan-
o utile eſt adſtrictionem poſt evacuationem relin-
ui. Expedit verò etiam quandoque Enema, ſive

Clysterem injicere; quando videlicet alvus dura
& opportunum non est purgans exhibere. Com
nendum autem Enema ex decocto herbarum
mectantium & mollientium; ut sunt malva, bis-m
va, atriplex, violaria, mercurialis; quibus quando
additur beta. utiliter & furfures tritici addun
abstersionis causa: hujuscemodi decocti accipitur
bra, cui adduntur aliqua refrigerantia ut sunt ol. v
larum, ol. rosarum; & aliquid quod expurgation
adjuvet ut est diacatholic. vel [11] diacassia, vel sacch
rum rubens; addita salis [12] exigua quantitate, vi
licet ℈ j. vel ʒ ß. ne clyster in intestinis hære
℞ malvæ, bismalvæ, mercurialis ana m. j. violar
p. j. furfurum tritici. p. j. fiat decoctio ad ℔. j. c
laturæ adde ol. violarum ℥ ij. ol. rosati, aut ol. amy
dal. dulcium, ℥ j. diacatholic. ʒ iiij. sacchari ru
℥ j. salis ℈ j. fiat Enema.

Quod si verò in Accessionibus [13] natura sit
vomitiones propensa, neque hæ facilè succedant, a
juvanda erit vomitorio exhibito syr. acetoso per
vel cum aquâ tepidâ, aut cùm ptisanæ decocto.

Victus ratio in Tertianis exquisitis humida
oportet ac frigida, ut est ptisanæ cremor, vel cibi
cum ptisanâ, vel refrigerantibus herbis decocti,
sunt lactuca, cichorium, rad. cichorij. Potus sit ptis
næ decoctum, quod etiam [15] tenuissimæ cerevisi
præferendum est. à Vino; abstinendum est: [16] &
forte vires hoc requirant, parcè admodum eo uter
dum, eoque tenui, aquoso, ac diluto; nec prius tame
quam apparentibus concoctionis signis. A melle, s
le, & omnibus calidis ac acribus abstinendum;
sunt sinapi, nasturtium, eruca, piper, zinziber, & ali

Sebastiani Egberti Scholia.

1. Sanguis tamen, propriè loquendo, alijs putreſ-re non dicitur. quum enim putruit, in alios humo-s, bilem nempe, & melancoliam vertitur. quum treſcere incipit putridus dici vix poteſt, quod uſa putredinis remota poſſit ad ſuam naturam dire. Gal. comm. 17. aph libr. 2. Vide Oddum de ddis in 1. fen. Avic, c de humorib.

2. Initio paroxyſmorum magis quam alio illius mpore quod tum propè centrum hæreant, qui fe-em producunt, humores; poſt illud vero ad parip-riam magis ferantur.

3. Quâ flava bilis augeri ſolet. Vide 3. Aphor. 21.

4. 3. Aph. 29. quia flava bilis in illis maximè re-undat. quam ob cauſam fortè & leones tertiano rcuitu laborant. Cardan. de variet. l. 7. c. 27.

5. Cauſæ procatarcticæ quæ corpus bilioſum fa-unt ſunt labores, uſtiones ſub ſole, vigiliæ, curæ, iſtitiæ, excandeſcentia, alimentorum inopia, bilio-rum alimentorum copioſior uſus. Gal. 1. comm. in . Epid. 29. Aph.

6. Virium nempe debilitas, ventriculi cruditas, tas, &c.

7. Febris enim hæc ex putredine, putreſcunt au-em putredini apta h. e. cal. & hum. in ſimili loco ſi entilari non poſſint, propter obſtructiones. Vide Gal. 11. meth. c. 2.

8. Decocta tamen præſtant.

9. Non ſtipitum, neque foliculorum, quod flatu-enti ſint. Corrigunt autem ſenam tormina exci-antem, aniſum, diacatholicon, ſyr. roſatus ſolut, & manna.

10. Non conveniunt hæc in ijs qui proni ad lien-teriam. Lubricitatem enim poſt purgationem relin-quunt. Scammonium inquit Gordon. facilè inflam-mat. unde nec in principio morbi, nec æſtate dan-dum, c. proprio.

11. Præstat tamen Diæcathol. nam diacaſſ. ... bona habetur in pharmacopolijs, eo quod f... corrumpatur.

12. Quod tamen, ut & Hieræ, præſertim vali... res, qualis Logadij eſt, & alia omnia acria vitan... in iis qui Hæmorrhoidibus obnoxij ſunt.

13. In Tertiana & omni Intermittente febr... tilis in principio paroxyſmi vomitus, præſe... ſpontaneus, vel non violentis provocatus; quem... modum utile eſt in fine paroxyſmi tolerare ſudo... vacuatur enim quid de materia antecedente. u... conjunctam deinde facilius ſuperat natura. l... paroxiſmi ſenſibiliter his evacuationib. levio... fiunt, & tempore intermiſſionis videntur ſibi ex t... curati. at nulla facta evacuatione tempore interm... ſionis toti ſunt ponderoſi & graves, cum modica... leviatione. Gord. c. proprio.

14. V. g. capo hordeo infarctus & coctus; cu... tamen juſculum quam carnes ipſas concedere... tius erit. Vide 1. aph. 17.

15. Magis enim humectat, & ſudores etiam p... movere creditur Montano & alijs. Utile etiam ſe... lactis cum violaria, dente leonis, cichor. acetoſa, ... ſimilib. refrigerantib. decoctum.

16. Quod ad febrium valetudines attinet non da... dum in febre, niſi veterib. ægris vinum; nec niſi d... clinante morbo. in acutis verò periculis nullis, n... quæ manifeſtàs remiſſiones habeant; & has noc... potius, dimidia enim pars periculi eſt noctu, hoc e... ſpe ſomni bibentibus. Plinius. 23. cap. 2.

NICOL. FONTANI.

Annotatio tertia, in caput III.

Quæſtione 22. *mei Florilegij tertianam exquiſitam* no... lethalem per ſe, contra *Altimarum* probavi. Quo... denuo hic cum *Hippocrate* affirmo 4. *Aphor.* 43. du... inqui...

nuit: *Febres quocumque modo intermiserint, periculum esse significatur.* Nam intermedijs diebus natura ad vetem pervenit, febre vacante, in quibus recrea- & vires assumit; quare securissima omnium est rtiana.

Hanc saluberrimam vocat *Avicenna* 1-4. *Tracta* 2. 4. Ratio est, quia bilis hunc morbum commit-s est levissima, & tenuissima: que cum ita sit, tem circuitibus terminatur.

Incipienda curatio est à sanguinis missione è dextri hij interna vena.]

Deposita alvo, prius cogitandum est de venæ tione, idque in augmento: quia tunc adhuc est tio, neque multum naturam divertimus.

Sed dicet quispiam, *Galenum* numquam in hac ori loquutum de venæ sectione, ergo non licere.

Respondeo; quæ omnibus patent repetenda non . Hoc enim auxilium jam dictum erat ab illo .11. *Meth. cap.* 15. dum in omnibus Febribus celendam esse venæ sectionem pronunciavit.

Sequitur quo tempore venæ sectio administran-? Et num ante tertiam periodum? nonnulli cum *icenna* 1-4. *tract.* 2. *cap.* 29. id faciunt; qui errant mendosum textum, quem correxit doctissimus *dræas Bellunensis*, demendo particulam [non.] *Trallianus lib.* 8. *cap.* 12. *Paulus lib.* 3. *cap.* 49. *Ætius rab.* 1. *Serm.* 3. *cap.* 12. *Avicenna* 4-1. *cap.* 20. Dont dextri lateris sectionem interna manu, dolori patis conferre, & in sinitrâ factam, dolori Sple- opitulari. Recte, quia (loquar cum Vallesio) nus dextra est emunctoriũ jecoris, sinistra, lienis. Ergo Hepati laboranti, dextram salvatellam, & alè affecto liene, sinistram tundere oportet.

Hujus sectionis vim *Galenus* non ignoravit, ut pat *lib. de cur. per sang. miss. cap.* 16. quo monet, eas care in balneo.

Bibat Æger in vigore accessionis ex doctrina *Hipcratis aph.* 17. dococtum hordei cum syrupo Violceo, permixtum

ut.

℞ Aquæ hordei lib.ij.
Syr. violati ex multiplici inf. ℥iiij
Misce fiat potiuncula.

Vel.

℞ Herb. Acetosæ,
Endiviæ,
Cichorei, ana. M. j.
Coquantur ex aqua hordei ad lib.ij. co-
turæ adde
Syrupi violacei ex Inf.
Syr. E. Limonibus, ana ℥j. S.
Misce pro potione.

Si bilis sit concocta, & sudor supervenerit, stat-
finietur accessio, & totus morbus.

Somnus maximè nocet in principio accessionu-
in augmento minus, in vigore forsan nocebit, in d-
clinatione maxime juvat; in qua si noceat est leth-
le signum cum *Galeno lib.2 aph. com.* 1.

Optime loquitur auctor de vomitione, quæ f-
ex oximellitis scillitici ℥j.
Aquæ tepidæ ℥iiij.

Quod vomitivum detur hora paroxismi ob dict-
rationes.

DE TERTIANA SPURIA.

CAP. IV.

TErtiana non exquisita tertio quoque die recu-
rit. Sed accessio hujus cum minore, quandoqu-
nullo, aut exiguo invadit rigore [1]; & diuturnior es-
ac duodecim horas excedit.

Causa efficiens, non Bilis sincera, sed bilis pituito-
so humori permixta cum sanguine putrescens.

Calor idcirco mitior est, nec adeò acris ac mor-
dax, ut in purâ, sive exquisitâ. sitis quoque mino-

Vomi-

omitione bilis pituitę permixta ſuccedit, ſudores
uciores, vel qui difficilius erumpant [2]. urinę fe-
rubent,ſed diutius crudę permanent. Vigent hu-
iſmodi febres etiam in ęſtate,aut in vere; & maxi-
e his corripiuntur qui calidiore ſunt temperamen-
, ſed cibo pleniore utuntur [3], ac in otio vivunt.
ęſertim quando conſueta exercitia intermiſerũt.
hac febre,viſcera,& pręſertim hepar [4],facilè ob-
uitur, & ventriculus non rarò quoque cruditate
borat.

Sanguis inTertiana ſpuria utiliter quoque detra-
tur, obſervatis conditionibus quę dictę ſunt, &
oſtea quam alvi excrementa deſcenderint. Humo-
s verò pręparandi ac concoquendi non omnino
igidis, ſed ijs quę vim habent obſtructiones ape-
endi. Conveniunt quidem cichorium & dens leo-
is,ſed utile ipſis addi radices fœniculi,vel apij, aut
etroſelini; & ex herbis,cuſcutam,lupulum,& [5] he-
atorium vulgare; præſertim poſt morbi principia,
c febre inveterata. Ex ſyrupis,initiò quidem utilis
yr. ex cichorio, vel ſimilis.Sed poſt paucos dies illi
dmiſceri convenit vel ſyr. acetoſum ſimplicem,aut
ompoſitum, vel oxymeli, vel ſyr. de radicibus; &
norbo progreſſo, ſyr. de Byzantio [6]. Gal. verò ac
Ægineta etiam abſinthium, ſed non niſi poſt ſepti-
num diem exhibendum ſuadent.

Purgatio inſtituenda eſt, non ex ſolis ijs quæ bi-
em educunt:ſed expedit quoque addi quæ pituitam
purgant, ut eſt agaricus, vel turbith in robuſtis cor-
poribus.atque idcirco etiam,neque ſolum ex prunis,
aut ex pſyllio,aut ex ſucco roſarum electuarium ex-
hibendum, ſed addendum quoque eſt vel el. daphæ-

 nicon,

nicon, vel quod Indum dicitur. Clysteres verò et in Tertianis ſpurijs non admodum molles eſſe de re, Gal. ait. Vomitorium 7 etiam medicamentum iſtis febribus, quando diu, perſeverant & curatio rebelles ſunt, utile eſt poſt adſumptum cibum, G etiam autore: cujus tamen non eſt nunc uſus fre quens.

Victus ratio minus frigida eſſe debet, quam in Exquiſita Tertiana. Cibus concoctu facilis; cum q hyſſopus, origanum, petroſelinum commodè coq poſſunt. qui exhibendus in die intermiſſionis, n copioſus, ſed ut vires ſuſtineat. Vinũ tenue & aqu ſnm concedi poteſt, modo caput non laboret. quo non ſolum apparentibus in Urina concoctionis n tis, ſed etiam prius admitti poteſt; præſertim ſi di duraverit febris. Laudatur etiam pro potu Oxyme ſed aqua dilutum; præſertim quando crudæ pituit multa adeſt copia. Poteſt etiam dari ptiſanæ deco ctum cum cinnamomo paratum, vel cum zinzibere cruditate exiſtente magnâ.

Sebaſtiani Egberti Scholia.

1. Quod humor ſpuriam hanc producens minù acris ſit propter permiſtam pituitam.
2. Peccans enim humor craſſior & lentus magis exiſtit. unde difficilius & per habitum expelli, & à natura concoqui poteſt.
3. Cruditates enim Repletio & Otium faciunt.
4. Propter craſſitiem, & lentorem pituitæ viſce-rum vaſa, & pori, præſertim hepatis, facilè ſolent obſtrui.
5. Cannabinum, vel Avicennæ dictum.
6. Cum aceto factus, ubi majore inciſione opus fuerit.

7. Ætius

7. Ætius dicit multos se novisse qui hujus usu cu-
i sint. cap. proprio. Dandum autem in initijs pa-
xysmorum. tunc enim facilius Vomitus provoca-
poterit. Lene verò Emeticum ex radicula, rad.
ari, fol. atriplicis, cum oleo parari poterit.

NICOL. FONTANI.

Annotatio IV. ad Caput IV.

Spuria, seu *Notha*, vocatur ab *Arabibus* minoris fa-
e febris, & majoris.
Hæc quandoque bilis vetellina commiscetur cum
uita, illa quando eadem cum Melancholia.
[*In hac Febre viscera, & hepar facile obstruuntur*] inde
quando *Hydrops* subsequitur, & pedum *œdema*; si-
ti persæpe vidi in mea praxi, & notavit proprio
emplo *Galenus lib.* 1. *ad Glauconem cap. de Tertiana*
otha, nec non *Aphthis*, de quibus ita *Hippocrates*: *In
bre non intermittente sudores supervenientes, si non sol-
ur morbus, ijs prorogatur, & multam significant humi-
tatem. Et multoties in ijs; quia multus humor vasa he-
tis obstruit, jecur ipsum incalescit, unde fiunt in gargu-
ne, oreque ipso aphthæ, & ulcera, &c.* Plura vide de *Fe-
ibus lib.* 2.
Quæ omnia si supervenerint curantur bono victus
gimine, & idoneis medicamentis, & quandoque
canda vena.
Si æger vinum appetat, sit album, decocto hordei
rmixtum, vel aquâ Melissæ, vel rubrum tenuioris
bstantiæ.
Aphthæ macerentur linctu ex
Syrupi violati Infus.
Et syr. Iujubini, ana ℥ ij.
Clyster est ex usu si talis sit.
℞ foliorum malvæ,
Bismalvæ,
Violariæ.

Furfuris,
Fl. Chamemæli, ana n
Sem. Carthami ℥ ß.
Coque ex. S. q. aquæ hordei ad ℥ ix.
Colaturæ adde,
Elect. Diacatholici,
Diaphænici, ana ℥. j
Olei violacei ℥ j. S.
Salis communis ʒ j.
Miſce fiat Clyſter.
Purgans, ſeu evacuans, paretur hoc modo.
℞ Diacatholici, ʒ vj.
Diaphænici, ʒ ij.
Mellis roſ. lax. ℥ j.
Decocti majoranæ, ℥ ij S.
Miſce fiat hauſtus.

Potio.

℞ Rad, Cichorei,
Apij,
Fœniculi; ana, ℥ ß.
Herb. Acetoſæ,
Endiviæ,
Majoranæ, ana, M. j.
Cardui Benedicti,
Centaurij minoris. ana M. S.
Coquantur ex aqua hordei ad lib. ij.
Colaturæ adde
Syr. Byzanthini ſimpl.
Syr. de ſucco Endiviæ, ana, ℥ j. S
Miſce f. Potio.

Vomitus utiliſſimus eſt, hic tamen non eſt cien-dus niſi nauſea præcedat; cujus formula hæc erit.

℞ Agarici albi, ʒ ij.
Rad. Aſari ℈ j.
Fiat omnium maceratio ex aquæ meliſſæ ℥ ij ß.
col. fort. expreſſæ.
Admiſce oxymellis Scillitici, ℥. j.
Et F. Vomitorium.

Faci-

Facilius eſt abſumpto cibo vomere, quia permiſ-
tur excrementa cum alimentis.

DE QUARTANA.

CAP. V.

QUartana Febris quandoque Febri ardenti, aut continuæ [1] ſuccedit; quandoque nulli alteri fe-i, aut morbo ſupervenit, ſed ſpontè oritur.

Quæ Febribus continuis, & maximè ardentibus ccedit, ex bile atra aduſtione genita magna ex par- originem habet. Moleſtior autem & difficilior æc eſt quam aliæ [2].

Quæ nulli alteri ſuccedunt duplices ſunt, vel Pu-e [3], & exquiſitæ; vel impuræ & ſpuriæ. Exquiſitæ ve puræ, ex humore melancolico frigido & ſicco ım ſanguine putreſcente proveniunt. Impuræ ſive uriæ generantur quando cum humore melancoli-o alius quoque humor computreſcit, bilioſus, vel ituitoſus. Quod ſi plures humores ſimul compu-reſcunt, Febres naſcuntur Erroneæ certum ordi-em ac typum non ſervantes.

[4] Quartanæ omnes cum herrore invadunt, qui nedium quiddam eſt inter Rigorem & Frigus, ca-or inde ſequitur, in ijs quæ ardentibus Febribus ſuc-ceſſerunt, & in ſpurijs bilioſis, ſatis magnus; in alijs verò minor. Sitis non moleſta eſt, niſi quandoque in ijs quæ ardentibus Febribus ſupervenerunt, vel ex bile ſimul permixta. Vomitum bilis negat Galenus in quartanis ſuccedere. Contingit tamen non rarò in quartanis non puris bilem vomitione reddi, & quandoque etiam praſinam, aut æruginoſam. Vrinæ incon-

inconſtantes ſunt. In ijs quæ ardentibus Febrib. ſupervenerunt ſubinde rubent in alijs, die quæ febrem præcedit ſubinde tenues ſunt & albæ: die verò paroxyſmum ſubſequente, ut plurimum craſſæ & turbatæ. Incipiunt quartanæ [5] declinante æſtate, veluti & ſingulares acceſſiones etiam declinante die ac poſt meridiem invadunt.

Quædam autem ſub finem æſtatis ante Æquinoctium autumni superveniunt, quæ breviores ſunt. Aliæ poſt Æquinoctium vernum; quæ diuturniores ſunt. Status Quartanæ [6] Solſtitium eſt hybernum, præſertim earum quæ puræ ſunt, & Autumnales. nam Spuriæ bilioſæ, quales ſunt æſtivæ, prius quandoque terminantur; vel multo ultrà perſeverant. Superveniunt Quartanis frequenter ſudores, vel ſanguinis è naribus fluxus, vel alvus lubrica. Nulla harum Vacuationum ſuperveniente vel hydrops Aſcites non rarò ſuccedit; qui & poſt immodicam ſanguinis profuſionem aliquando etiam ſequitur; aut in thoracem humoribus deſtillantibus Phtiſis ſupervenit. Hæmorrhoidum verò fluor in Quartanis accedens, non exiguam utilitatẽ confert, ſicuti & quandoque Dyſenteria. Cuivis Ætati Quartana ſupervenire poteſt. Senioribus qui ſexageſimum annum exceſſerunt, valde periculoſa eſt [8]. In hac Febri facilè lien obſtruitur ac dureſcit; & jecinoris ac ventriculi facultates debiliores redduntur [9].

[10] In Quartanis qui acutis morbis ſucceſſerunt, non temerè ſanguis eſt mittendus; viribus ex priore morbo languidis, & nondum reparatis. In alijs Quartanis, ſi vires ferant, utile eſt ſanguinem detrahere, ex ſiniſtri brachij media, ſive interna vena. & ſi ſan-

sanguis fluat niger & crassus, audacius, ut Gal. ait, mittendus : si verò tenuis ac flavus statim supprimendus.

Leniter autem initio omnes Quartana laborantes tractandi sunt; & diligenter cavendum, ne ullum intensæ qualitatis sive calidum, sive frigidum medicamentum ipsis exhibeatur. Si quæ autem videantur exhibenda, ea sint aperientia, & lieni maximè accommoda; ut sunt rad. fœniculi, asparagi, capparorum. item asplenium, capillus veneris, fumus terræ, &, si causa frigidior, eupatorium vulgare; quæ in liquore aliquo familiari incoqui possunt. Interim leni aliquo medicamento ventrem quandoque expurgare [12] utile fuerit; ut ex decocto senæ, addito epithymo, vel diacatholico. Injici quoque poterunt enemata; præsertim alvo existente duriore.

Victus ratio [12] sit ex Cibis boni succi, [13] & facilis concoctionis. Abstinendum à carne suilla, præterea etiam à piscibus; à carne volucrum circa paludes ac aquas versantium: ab omnib. salsamentis & fumo duratis; ab omnib. quæ lentum habent succum, ut sunt animalium extrema. à leguminibus abstinendum, & fructibus crudis : nec casei usus confert. Vtile est vinum tenue, albidum, & non valde calidum. admittitur & cerevisia tenuis ex bonis frugibus cocta. Eo die quo exspectatur paroxysmus à Cibo abstinere valde expedit. si verò id vires non ferunt, cibus exiguus septem aut octo horis ante accessionem dandus erit. In diebus verò intermissionis, ut ad consueta sese exercitia [14] transferant, permittendum est, autore Gal.

In progressu morbi, præsertim circa solstitium hyber-

hybernum,& in quartana pura,vel in ea quæ ex me-
lancholico ſucco cum pituita permixto provenit, li-
berius calidis [15] medicamentis uti licet. Tunc de-
coctum thymi, ac hepatorij vulgaris utile eſt. it
& piper nigrum aliquot diebus, ut Gal. tradit,
ſumptum, vel etiam cibis permixtum, ſic & El
diatrionpiper.&Dioſpoliticum exhiberi poſſet.
purgari & tunc corpus expedit medicamentis pa
valentioribus, [16] quæ atros humores exinaniendi
vim habeant, ut eſt confectio Hamech quæ deco-
ctioni ex folijs ſenę commodè additur. Et non
mel tantum ſed ſæpius, ſi neceſſarium fuerit,ut G
monet purgatio facienda; intermedio verò temp
re exhibenda quæ aperiant & urinas moveant. P
purgationes Gal. ac Ægineta ſuadent dari Ther
cam,aut medicamentũ ex ſucco Cyrenaico [17].Pr
deſt verò & Theriaca diateſſaron ante acceſſione
exhibita. profuit verò & nonnullis pulvis zinzib
ris,& vulgaris uſus zedoãriæ cum vino calente an
acceſſionem datus.

Rondolet. poſt purgationes incipiente horro
ſpinam dorſi ungendam docet ol. calefacientib.
ſunt ol. ex abrotano, rutæ, nucum ; pyretrum cu
oleo. [18] quæ non ſolum faciunt ad horrorem depe
lendum,ſed etiam ad ſudores evocandos,& ad mo
bi concoctionem.

Providendum quoque eſt in Quartana viſceribu
[19],& maximè lieni,per ea quæ molliunt & aperiunt
ut ſunt ung. ex ol. capparorum,liliorum, & rutace
addito ammoniaco. Item empl. ex ammoniaco diſ
ſoluto in aceto, & cocto, lienis regioni admoto
[20] vel aliud ſimile, ut eſt empl. de meliloto cui add

poteſt

est empl. ex mucilaginibus. ita .n. fiet empl. lliens,aperiens,ac resolvens;qualia ung.& empl. i adhibenda maximè esse convenit.

Verè si Quartanæ perseverent, & vires ferant, guis non incommode iterum detrahitur, ex sini- brachio, vel manu. [21] Nonnullis persuasum est anguis detrahatur ipso momento quo luna soli ijungitur, citò futurum finem Quartanæ. Post guinis missionem repetere etiam aperientia & gationes utile est, nisi Febris cessaverit. Gal.me- am. Vomitoria apparentib. signis concoctionis am consulit; quæ si exhibenda, Veris tempore gis opportunè quam in Hyeme exhiberi possunt. n & Hippocr.satis apertè monet,Hyeme à vomi- ne abstinendum.aph.4.& 6. section. 4. Exhiben- autem sunt vomitoria paulo ante accessionem [22]; l prius adsumpto cibo aliquo liquidiore, pro vo- tiorio sufficere potest Gratiola dicta herba,cujus s,minus ʒj. decocta cum aliquo jusculo, vel cum revisia, vel etiam aqua satis per vomitum purgat cocto ejus assumpto.

Sebastiani Egberti Scholia.

1. Imò & tertianæ,quando non curantur. Hip- pcr. de Affect. Quartanam ferè præcedunt Erra- cæ. nam melancolicus humor fit etiam adustione; ıæ dum inæqualiter procedit inæquales periodos cit. Stephan. I. ad Glaucon. comm.43.

2. Qua & Atra bilis malignior,& propter adjun- um calorem majòris activitatis est, præsertim illa uæ ex superassata flava bile gignitur;quam melan- olia simpliciter dicta; quod & bilis fæce sanguinis agis activa. Vide Gal. de Atra bile. circa initium.

3.Rarò

3. Rarò videntur Quartanæ puræ; quia sem aliquid Pituitæ permiſcetur Melancoliæ. Mont conſ.23.

4. Itaq.illud, ῥῖγη σιωέρνα quod libr. de typis Qu tanis tribuitur de diuturnitate potius, quam ve mentia, intelligendũ venit. Rigor quum duplex δυσεκθέρμανθ@, κὴ σφοδρὸς, à Melancolico ſucco qua doque talem qui non niſi difficulter ad calorem veniat, quandoque vehementẽ, fieri teſtatur Gal comm. in 6.epid.aph.9.

5. Quadrini circuitus Febrem nunquam Brun nunquam hybernis menſibus incipere, Plinius ref l.7. c.50. An quod humor frigidus vix niſi temp fervido putredinem, caloremque concipiat? H referendum illud Iuvenalis: Iam lethifero cede te pruinis Autumno; jam Quartanam ſperantib ægris. *Satyr 4*,

6. Quartana tarde finitur, niſi primis diebus d cuſſa eſt Celſ.l.3.c.15. Et; vetus Quartana rarò n Vere ſolvitur Ib. Durat regulariter per annum, i quit Gordon. quia ſicut acuti morbi ſequuntur m tum lunæ; ita diuturni motum ſolis id. Ad bienniu nonnunquam perdurat. Gal. de typis. Ad annos du cũ dimidio protractam vidimus, & ultra annis. 161 & ſequentibus tribus quib. multi Quartanis labor runt in hiſce regionibus. Vide Wieri obſervatone

7. In quavis etiam regione; Scotiæ namque præ rogativam illam tribuere quod nemo illic Quarta na corripiatur, rediculum eſt. præſertim quum ip Scoti id controvertant: Vide H. Steph. de latinita te Lipſij.

8. Sic tamen ut curari poſſit; quemadmodum in viro ampliſſimo contigiſſe vidimus.

9. Ac tum aqua inter cutem producta ſæpe inter cit. Hippocr. 1. epid. ſect. 3. aph.4.

10. In Quartanis medicina Clinice propemodum nihil pollet, ut Plin. refert l.30.c.11. nec idcirco ta men ad Magorum remedia, quod ille facit confu-

giendum.

endum. neque enim hic locum habet illud ; Fle- si nequeo superos, Acheronta movebo. Et po- Clinice prædicere morbi longitudinem; & om- nihilominus ad curandum facere quantum sub- um & morbi modus admittere possunt.

1. In Principio non est nimis purganda mate- quia non potest esse concocta. Decipit autem ndoque bene colorata & cum hypostasi urina, in qui parco victu usi benè dormiunt. proveniunt m à cibo concocto ; non à materia morbifica. don. Vide Capovacc. de urinis. Quod si nec hæc bere quis velit & alvus dura sit, ex decocto Ve- cæ, & carduibened. similibusque facto clystere lucatur. qualib. enematis solis multos curatos tur Crato, qui initio paroxysmorum tormina ris sentierant.

2. In Quartanis victus, inquit Aristot. extenuan- non est. 1. Probl. 57. An ut siccitas fœculenti suc- orrigatur? Vide Steph. Athen. in 1. ad Glauc. m. 140.

3. Danda opera est, ut ne qua cruditas id malum Quotidianam vertat. nam quartana neminem ju- at; sed si ex ea facta Quotidiana est, in malis æger Cels. 3, c. 15. Robori itaque ventriculi diligenter ntum fieri potest consulendum.

4. Oportet exercitijs uti ; & quo die paroxys- s futurus est, somnum vitare conducit. 1, Prob. 57.

5. Ignis corporibus indendus est, ut à majori in- t Aristot. minor, qualis in Quartanis existit, mar- cat; quemadmodum lampadis à majori igni flam- m extingui videmus. quod enim multum est id od exiguum est ad se rapit. 1. Probl. 57.

16. Veteres Veratrum dabant. Æt. 1. tetrab. 3. 125. Recentiores etiam decoctum, infusumque t. rad. elleb. nigri. ʒ. j. aut ʒ. j. ß. cum fol. senæ, barb. & correctorijs exhibent : Aut etiam pil. chias cum elleboro nigro factas. Sed quæ Do- n. proponit tutiora sunt. Gal. alb. veratri etiam

 me-

meminit, quo Paulus prudenter abſtinet. cui qu
Salio tutum id prædicanti fidem adhibere, ſa
fuerit.

17. Qui Laſer & Silphium dicebatur. Cyre
cus autem ſuccus, quod arenæ Cyrenes Laſerp
feræ eſſent. Sunt qui Aſſam fœtidã eſſe contend
Autor ſuccum Angelicæ ſe cum illo contuliſſe
prorſus eundem reperiſſe, quum hæc dictaret n
rabat. Succi condenſati loco Extractum illius f
poterit.

18. Commendatur & linimentum ex Theri
& ſucco rutæ quo ſpina dorſi immediatè ante
roxyſmum ungenda, & linteo calido admoto
lectum mittendus æger.

19. Fovenda pars quæ invadente paroxyſmo
let. illic enim focus Febris plerumque exiſtit.

20. Addunt quidam pulv. fol. ſenæ, rad. capp
ellebori nigri, colocynth. & elaterij, atque cum
chamom. & pauca reſina ceratum quaſi faciunt.

21. Venam nonnulli die paroxyſmi majori c
fructu ſecant; quod omnis tum materia morbifica
motu ſit; ideoque facilius educatur.

22. Hippocr. κατ' ἀυτὴν τὴν λῆψιν, in ipſa invaſio
exhibet. libr. de Affection.

NICOL. FONTANI

Annotatio V. in Caput V.

[*Quartanæ omnes cum horrore invadunt, qui medius inter rigorem, & frigus.*]

Non ſtatim hæc febris cum rigore veheme
primo invadit die, ſed talis eſt, qualis ijs, qui frige
cunt gelu vehementi, progrediente, & adauctâ fe
bre unà rigor augetur, invaleſcitque quotidie, uſq
ad totius morbi augmentum.

Senſus rigoris non eſt pungentis, & ſtimulant
cutim, ſicut in *Exquiſita*, ſed inducentis algorem ve
hementem, & tanquam oſſa frangentis.

De differentia rigoris *Tertianæ*, & *Quartanæ*, vide *Galenum lib.2. de diff. Feb. cap.5. & 2. de Crisib. cap.4.*
Et si scire vis, an frigidi humores rigorem efficere valeant, lege commentarium Valleriolæ. cap.5. libro de differentijs simpt.
Curatur sex remediorum generibus.
Semper ab alimentis flatuosis, & melancholicis, non leguminibus. salsis, cavendum.
Potus sit vinum rubellum mixtum aquâ Boraginis Melissæ.
Clyster paretur talis.

℞ Fol. Boraginis,
Buglossæ,
Mercurialis,
Malvæ,
Bismalvæ, ana M. j.
Furfuris ping. M. S.
Sem. Fæniculi, ʒij.
Coquantur ex S. q. aquæ hordei ad ℥ix.
Colaturæ admisce
El. Diacatholici,
Conf. Hamech, ana ℥j.
Butyri recentis ℥j. S.
Salis, ʒ j. Misc. f. Clyster.

...tio.

℞ Rad. Polipodij quercini, ℥j.
Rad, Boraginis, ℥ß.
Herb. Lupulorum, Buglossi,
Boraginis, Melissæ, ana M. j.
Scolopendrij, M. S. Fænic. ʒij.
Coquantur ex aqua hordei ad lib. ij.
Col. adde
Syr. Byzanthini simpl.
Boraginis.
Ex mult. Inf. Violariæ, ana ℥j.
Misce, fiat, potio.

...ustus.

℞ Fol. sennæ à stipitibus mund. ʒiiij.

Epythimi. p. j. ſem. aniſi ℥j.
Macerentur per noctem in S. q. aquæ
mariæ, mane colat. ℥ijß, fort exp.
Admiſce
Confectionis Hamech ʒiiij.
Syr. Violati ex mult. Inf. ℥. S.
Et F. Hauſtus.
Laudo vomitorium in jnitijs acceſſionũ. Et hoc
℞. Decocti rad. Raphani, ℥ij S.
In ijs macerentur per noctem
Agarici Alliſſimi ℈iij.
Rad. Aſari ℈ij.
Mane col. ℥ij. S. Fort. exp. admiſce
Oxymellis ſcillitici ℥j,
Et Fiat vomitorium.

Sic & venæſectionem, etiam in initio, ut ita flu
humorum intercipiatur, antequam fluxerit ad
cum putredinis. Si ſanguis, ſectâ venâ, flavus e
cohibendus, ſi craſſus, exire permittendus;
emanante flavo vires fatiſcunt, & terreſtris craſ
que remanet in corpore, obſtructiones augens;
facilius purgationibus educitur.

Sanguinis miſſio exercenda eſt ex brachio ſini
ſemper, & ex Baſilica, ut obſervemus rectitudin
cum liene, quod membrũ fere in hoc morbo labo

Hæc curatu difficillima eſt, & ideo eam dies
quies ſanat, teſte *Ætio tetrab.* 2. *cap. vlt. in fine.*

DE ERRONEIS FEBRIBU

CAP. VI.

ERraticæ Febres eodem ferè modo quo Qu
tanæ curandæ.

Initio ſanguis mittendus; ſed potius è dext
quam ſiniſtro brachio.

ibenda quæ viſcerum obſtructiones aperiunt,
ul lentos ac craſſos humores attenuare queant;
decoctum ex radicibus fœniculi, petroſelini,
capparorum; & ex herbis, ut fumo terræ, cuſ-
eupatorio vulgari, chamædr. addito aceto, aut
elite. item & ſyr. acetoſus compoſ. vel de
t. cum aceto, aut aliquis ſimilis.
rgantia medicamenta tempeſtivè adhiberi in
modi Febribus commodum eſt; & talia quæ
ſos humores educunt, ut ex rhabarb. agarico,
næ, epithymo, compoſita: Vel ex elect. dia-
l. diaphœnici. & conf. Hamech, vel ſimili ali-
'omitoria etiam medicamenta; quale eſt è gra-
in hujuſmodi Febribus ſubinde multum pro-
int
ctus ratio poteſt eſſe talis, qualis in Quartana.
l has, & Quartanas referendæ, quas Hippocrat.
idem. Quintanas, Septimanas, & Nonanas ap-
t. quales tamen Gal. 1. de differ. Febr. 3 refert
nquam obſervaſſe manifeſtè, ſcribens ſe nullum
itum febris unquam videſſe, quæ ultra quatri-
um extenderetur.

Sebaſtiani Egberti Scholia.

Quando plures humores ſimul putreſcunt, er-
æ fiunt, ut ſupra dixit autor. c. de quartana. In-
os quum ſint & illi qui Quartanam inducunt,
i nempe, qui obſtructiones faciunt; ideo curan-
leobſtruentibus, ut ſunt illa quæ attenuant &
rgunt.
Eleoſelini, ſeu paludapij.
Vide etiam quæ ſcribit comm. 2. ſect. 3. libri
bidem.

NICOL. FONTANI.

Annotatio VI. ad Caput. VI.

Auctor in hisce brevis, brevior ego; tum, quia constantes, & vagæ Febres, utpote ex melancho humore, pronatæ, eandem cum Quartana expo lant curationem. tum, quia solummodo in usum ronum præscribendi ex præscriptis formulam c stringam.

℞ Rad. fœniculi, Apij,
Petroselini, ana, ℥ß
Cort. Rad. cappar.
Tamarisci, ana, ʒ iij.
Herb. Fumariæ,
Buglossæ,
Boraginis.
Eupatory Vulgaris. id est, aqua
Chamædryos,
Melissæ, ana M. j.
Trium florum cordialium ana P. I.
Coque ex S. q. aquæ Hordei ad lib ij. S.
Col. adde
Syrupi Byzanthini simpl.
Syr. ex mult. Infus. Violarum,
ana ℥ ij.
Misce, fiat apozema.

Humore ita præparato secundum virium robu & humoris redundantis qualitatem expurgabis.

℞ Fol. sennæ à stipitibus mu
datorum, ʒ iij.
Rhabarbari Electi,
Vel.
Agarici albissimi, ʒ ij.
Macerentur per noctem, supra cineres calido in decocti fumariæ ℥ iij.
Mane facta una, atque altera ebullitione, ad expressioni.

Ve

Vel. Confectionis Hamech,
Vel. Elect. Diacatholici,
Vel. Diapruni, ℥iij.
Et fiat. S. art. Haustus.

[D]e Quintanis, Sextanis, Septanis, & alijs lon-[g]ibus Febribus mentionem quidem facit, sed di-[cit] *Galenum* eas nunquam observasse: quod quam-[v]is ita sit, eas tamen omnes concedit *Hippocrates* [E]pid. *Sect.* 3. *Textu.* 7. & 9. Quarum curationem vi-[de]itis apud *Avicennam*, 1-4.

[H]æ omnes sunt periculosæ, quia ut ex ipsarum [...]atione, & longitudine, causi, item, patet, ob-[stru]ctiones longas sibi annexas habent, & ita ad *Ta-*[bem] tandem deducunt ægros: sed potissimum Quin-[tan]a, quæ omnium est pessima, ex *Hippocrate* citato.

[D]E FEBRE QUOTIDIANA.

CAP. VII.

QUotidiana exputrescente cum sanguine pituita provenit, humore videlicet humido, frigido, [s]aporis experte.

Cum Frigore extremarum hæc Febris invadit, [ab]sque horrore, aut rigore. Calor qui succedit non [in]census, aut acris est, sed remissus, ac blandus, velut [ex] aqueo vapore. Sitis in hac febri non molesta est. [N]ausea ac cibi fastidiũ sæpè adsunt. Vomitus pitui-[to]sæ quandoque accedit. Quæ per inferiora excer-[nu]ntur humidiora, crudiora, ac liquidiora sunt. Uni-[ve]rsum corpus crudis humoribus plenum invenitur. [F]acies sæpè tumida ac pallida est; tum & reliquæ [co]rporis partes. Distillationes ex capite quandoque [co]mitantur. Vrinæ sunt crudæ, albidæ, ac tenues; vel

craſſæ & turbulentæ; vel etiam rubicundæ te
Galeno. Obnoxij hujuſmodi Febribus maximè
[2] pueri, præſertim natura humidiòres: & ſenes qu
doque; tum & omnes ij qui craſſi ſunt ac pituit
inque otio & crapulis degunt; ac liberaliori p
utentes, præſertim craſſioris cereviſiæ. Superveni
Quotidianæ in regionibus humidis ac frigidis
in anni tempore ac aëris conſtitutione frigida &
mida.

Diuturnæ ſunt Febres, & acceſſiones hab
longas ad duodecim [3] horas quandoque extenſas,

Sanguinis miſſio quæ in alijs Febribus utilis,
quotidiana minus convenit, propter humorum c
ditatem: nam ubi humorum crudorum redundan
ad ſanguinis miſſionem vires [4] non ſufficiunt, ut
libro de curandi rat. per ſang. miſſion. Gal. ape
docet.

Et quandoquidem in hac facilè viſcera obſtruu
tur utendum incidentib. & aperientibus. Comme
datur oxymel, & omnia diuretica [5], ut ſunt rad. ap
petroſelini & pimpinellæ, ſaxifragæ. Ex herbis or
ganum, hyſſopus, ſatureia, thymum, betonica, cham
drys, marrhubium. Ex Syr. de radicib. de Byzanti
cum aceto.

Quod ſi expediens videatur corpus purgare, fa
cienda purgatio cum [6] agarico, vel in robuſtioribu
cum turbith; vel cum hiera picra addito agarico, ve
cum aliquo potentiore; vel cum el. diaphœnic. ve
Indo [7].

Cibus ſit facilis concoctionis, additis calidis her
bis, ut petroſelino, origano, hyſſopo, thymo; vel cali
dis ſpeciebus. Exhibere quandoque licet jus cicerum
rubro-

...rorum. Vinum concedendum; album tamen, ...rubens; nec valde dulce, aut crassum.
...rouidendum quoque est Ventriculo veluti Vng. ...ol. nardino, vel ol. de mentha; additis ol. mastich. ...ol. ex nuce muscata, vel ol. ex Caryophyllis. quod ...quis potentius est. Admoveri etiam potest cera...n stomachale, vel sacculi ex herbis, & seminibus, ...lijs odoratis calefacientibus, ut ex absinthio, ori...no, mentha, si odor non offendat; rosis, sem. am...os, anisi, carui; addito cinnamomo, Caryophyllis, ...stiche.

Sebastiani Egberti Scholia.

1. Ad Glaucon. l. 1. cap. 7.

2. Quia propter voracitatem etiam cruditates ...ltæ coacevari in pueris solent; ut & in senib. pro...er defectum caloris nativi.

3. Vel etiam 14. aut 20.

4. Vires enim augent non quæ ingesta; sed quæ ...ncocta, distributa, & partibus adposita sunt.

5. Acria enim & incidentia sunt, ut docet Gal. 5. ... simplic. facultat. c. 13.

6. Ventriculum enim non perturbat; unde & me...cina familiæ dicta fuit; & tamen ejus frequenti ...u Quotidianam curari posse, testatur Avic.

7. In artis operibus sæpè vidimus, dictum quidem ...ab antiquis, sed raro, nempe fieri sæpe quotidia...am ex pituita putrescente vel in ventriculo, vel in ...testinis; ejuscemodique Febrem cessare intra quar...um, vel quintum diem, causa Febris per clysteres ...los vacuata. Steph. Athen. comm. 1. in l. ad ...lauc. 64.

NICOL. FONTANI.

Annotatio VII, in Caput VII.

Hæc Febris pituitosa est, quare aut intermittens est, aut continua. *Amphimerina* vocatur à *Galeno* de *different. Feb. cap.* 7. Extenditur non solum quadragesimum diem, sed usque ad sexagesimum quartum, & ultra.

In eâ incrementum valdè longum est: quoniam cum materia sit crassa, frigida, & lenta, longo indiget tempore, ut concoquatur: ut constat in lignis viridibus; quare etiam si intermittens, tamen non caret periculo, ut ait *Galenus* 1. *ad Glauconem, cap.* 8. nam in eâ læditur ventriculus cujus læsio solet afferre simptomata gravissima, auctore *Avicenna* 1 - 4. *tract.* 2. *cap.* 48.

Hæc phlegmatica Febris, aut est diurna, quia interdiu invadit, & noctu intermittit; aut nocturna quia, noctu invadit, & die intermittit.

Hippocrates 1. *Epid. sect.* 3. & 6 tradit, Febrem nocturnam esse longam, & non admodum lethalem. Diurnam vero longiorem, & deteriorem: quia hæc crudi humoris acervat copiam, unde fit magis improportionalis.

[*Hæc Febris est familiaris pueris*] Quoniam abundant pituita. cum sint voraces, & moveantur inordinatè.

[*Et senibus*] hi enim propter inopiam caloris, & diminutas concoctiones, abundant succis crudis.

Etiam est familiaris *Naturis pituitosis*, & his qui vitam otiosam agunt; nam hi patiuntur assiduas acidas cruditates. Nec non ijs, qui post assumptionem cibi se nimis exercent, aut Veneri indulgent, aut balneis utuntur, quia crudum & nondum concoctum cibum in omne corpus alliciunt.

Et quamvis *Galenus* affirmat 1. *ad Glauconem cap.* 7 se nom-

[n]umquam vidisse juvenem biliosum Quotidiana [co]reptum, tamen non negandum, id accidere posse [i]n longâ experientiâ hâc affectos persæpe vidi[mu]s, quoniam omnes morbi omnibus temporibus, [om]nibus naturis, & ætatibus possunt accidere, licet [qui]edam magis in quibusdam fiant, & exacerbentur [ut] Hippocrates ait 3. aph. 19. Quia humor qui est mor[bi c]ausa, non semper abundat pro ratione temporis, [na]turæ, ætatis, sed pro vivendi ratione.

Bonum est, si desinat cum sudore; dicit *Avicenna*: [qu]ia significat tenuitatem, & paucitatem materiæ. [In] hâc aliter victus ratio est instituenda.

Cibi, & medicamenta debent habere vim inscin[de]ndi, attenuandi, & modicè calefaciendi: nam cau[sa] Febris, uti dixi, est humor frigidus, crassus, lentus, [qu]i, ut coquatur, postulat calefieri, inscindi, & atte[n]uari.

Tempore accessionis vomitorium convenit exhi[be]re: ut docet *Avicenna* 4-1. *Tractu.* 2. *cap. de cur. [F]eb. phlegmaticæ.*

[*Sanguinis missio*] Quamvis Galenus, Paulus, & Æ[ti]us in curatione hujus Febris venæ sectionem præ[te]rmittant, tamen ego eam nonnumquam propono [cu]m *Avicenna*; qui optime rem distinguit cap. citato. [Q]uo ait, in hac Febre, si cum abundantia pituitæ, si[m]ul abundat sanguis, est phlebotomandum, ad de[p]onendam plenitudinem, & maximè, si humores [c]rudi sint, ut scitè notavit *Galenus libro de curandi rat. [p]er sang. miss. cap.* 11. & *lib.* 4. *de sanit. Tuenda cap.* 4.

DE EPIALA FEBRE.

CAP. VIII.

EPialæ [1] ex genere sunt quotidianarum. In his simul febricitant ac rigent ægrotantes; & utrumque percipiunt eodem tempore in omni corporis [2] parte. Prove-

Proveniunt ex humore frigidissimo, ut ex acio pituita, vel etiam vitrea ,quum ex dimidio compu trescit, vel quum aliæ partes putrescunt, aliæ ver non. Gal. de inæquali intemperie hujusmodi febrem fieri adserere videtur quando pituitosi frigidi succo & amara bilis simul abundant,& per sententia cor pora mouentur, ita ut calidum & frigidum tenuissi mis particulis sit aspersum.

Curatio hujus similis cum curatione ipsius quo tidianæ, nisi quod potentiora & efficaciora referan esse medicamenta tantò, quantò materia morbi est frigidior.

Sebastiani Egberti Scholia.

1. Ἠπίαλος Atticis quibusdam dicitur Rigor qui Febrem præcedit. Gal. 2. de febr. differ. c. 6. Sic apud Pollucem hæc conjunguntur; φρικὴ ψυγμὸς, καὶ ῥῖγος ἠπίαλος. Et ῥιγοπύρετον voce Epialon denotari scribit Eustath. Hoc tamen loco speciem Febris significat qualem Gal. ex Archig. d. l. descripsit.

2. Aristoteles quidem scribit τοῖς ἠπιάλεσι simul cũ Rigore sitim molestam esse. verum id fieri quod non idem locus refrigeretur, & calefiat. Problem. sect. 27. problem. 2. Quem forte secutus Ioubertus negat ab eodem utrumque percipi & frigus, & calorem; sed ab ægro frigus duntaxat, ab alio tangente calorem. ac calorem quidem fieri à pituita bili permixta in corde putrescente; frigus à pituita liquata desuper, ut ex capite per habitum defluente, Febres has Catarrhales vulgo dici &c. 2. Pract. cap. penultimo. Sed Archigeni. Gal. aliisque viris in arte medica exercitatissimis hac in re fidẽ temerè derogare non debemus. neque enim vidẽt omnes omnia omni tempore. Locus autem ex problemat. adductus

de invaſione paroxyſmorum accipiendus, uti Gal. accepit libr. de inæquali intemperie.
Acrimoniam enim, ut & acetum, habent, præ-cim ubi putruerint: ut non minus quam bilis Ri-em facere poſſint, quando per totum habitum untur, propriè tamen dictum Rigorem bilis facit l. 4. aph. 63. comm.

NICOL. FONTANI.

Annotatio VIII. ad Caput VIII.

[*In omni corporis parte*] tam interioribus, quam ex-rioribus, tam majoribus, quam minimis, ſimul ut cet *Galenus* 2. *de differentijs Febrium cap*. 6. æger ri-t, & Febricitat.
Eſt intemperantia inæqualis, compoſita ex calo-, & frigore, ex pituitâ vitreâ ſuborta; quæ putre-cta, calefacit nonnullas, & alias partes refrigerat. uam ſententiam ſequitur *Galenus*, *Paulus*, & *Ætius*; ui etiam affirmant, hanc poſſe concitari ex pituitâ, flava bile, ut atteſtatur noſter auctor.

DE CONTINUIS.

CAP. IX.

FEbris quæ Synechees [1]. h. e. continua dicitur, â Synocho differt. Continua exacerbationes ha-bet & remiſſiones, ſed ad apyrexiam non pervenit. Synochos verò unicam habet acceſſionem, ab initio ad finem perdurabilem.

Continuarum autem febrium quædam ad Tertia-nas [2] accedunt; nonnullæ ad [3] Quartanas; nonnul-læ ad Quotidianas, Tertiana continua Cauſos [4], & Febris

Febris ardens proprie dicitur; præsertim si dup[...] fuerit, harum verò ardentium febrium quæ[...] exquisitæ sunt, ac puræ; aliæ minus exquisitæ[...] impuræ.

Comitatur ardentes febres exquisitas intensus [...]lor; mordax quoque ac acris [6]. sitis valdè urget. [...]gua sicca ac aspera est. Vomitus si succedat adr[...]dum biliosus, sudores copiosi erumpunt. Vrinæ [...]modum rubent, magna in pulsu celeritas, & f[...]quentia. Vigent hujuscemodi febres in summo æ[...]tis fervore. frequentes sunt in calidis ac siccis reg[...]nibus. Qui autem temperamento sunt calido ac s[...]co promptissimè in has incidunt; præsertim si [...] laboribus, aut exercitijs defatigati fuerint, aut in[...]diam passi.

In minus exquisitis ardentibus, sive impuris cal[...] mitior ac minus acris est, sitis [7] non semper ad[...] magna, nec lingua usqueadeò aspera, sed frequenti[...] [8] albis sordibus gravata.

Superveniens autem febrib. ardentibus rigor [...] bonus est. nam quæ febris continua fuit in intermi[...]tentem [10] permutatur, aut æger à morbo liberatu[...] Aph. 58. sect. 4.

Aliæ Continuæ, ut Quotidianæ, & Quartanæ non sunt Ardentes febres. Contingit tamen, sic quan[...]doque nominari, sed impropriè. Quotidiana conti[...]nua similis est quod ad accidentia attinet [11], inter[...]mittenti. sed exacerbatio cum frigore non incipit, nec ad apyrexian pervenit; sed priusquam una ac[...]cessio desinat [12], altera supervenit.

Quartanæ continuæ quarto quoque die exacer[...]bantur; sed citra horrorem accessiones earum inva[...]

dunt

t; nec integrè desinunt. Istæ si triplices fuerint
culter ab impuris ardentibus agnoscuntur. Ha-
t tamen hoc proprium, quod accessiones earum
meridiem aut circa noctem superveniunt; &
d citò in intermittentes mutentur.

Sebastiani Egberti Scholia.

. Quando pro specie accipitur hæc vox, quæ
tra Synochum dividitur: nam & generis nomen
quod Synochos, & Continuas ambitu suo com-
ctitur. Gal. 2. de differ. Febr. c. 2.

2. Quæ alternis dieb. exacerbabantur ac τριταιο-
ῖς veteribus dicebantur.

3. Rarissimè videntur Quartanæ continuæ. 1. Epid.
ct. 3. aph. 2.

4. Ac propterea ὁμογενεῖς dicuntur à Gal. 2. de
isib. Causus, & Exacta Tertiana.

5. Has duplices Tertianas & Quotidianas con-
nuas quidam Hemitritæorũ nomine indigitabant,
od Gal. tamen se facere negat. 2. de febr. differ.
itio.

6. Hæcque duo simul juncta proprijssimum Causi
gnum, atque indicium sunt. 4. Acut. 1. & 4. comm.
3. epidem. sect. 3. aph. 34.

7. Præsertim si destillent humores ex capite.

8. Ob pituitam adustam. hinc istud apud nos sæ-
ssimè; linguæ verò asperitas, qualis in puris Causis
se solet, non ita sæpe conspicitur.

9. Quandò sequitur remissionem prioris paro-
ysmi, ut sit initium subsequentis. Si autem in vigo-
paroxysmi accidat, lethale est. nam significat in-
eriora uri, exteriora frigere. Ita conciliandi aph.
textu sup. citaits cum 46. ejusdem libri 4.

10. Major nempe morbus in minorem; quod mi-
us malum est.

11. Ideo-

11. Ideoque nec de curatione harum, præter quæ de Intermittente supra scripta sunt, neces-rium fuit dicere.

12. Quod pituitosus humor ægrè discutiatur,

NICOL. FONTANI.

Annotatio IX, in caput IX.

[*Synechos*] hoc est, continua, & synochus non dif- runt nominis origine, sed vocis usu & putredine doctè consul Sebastianus notat.

DE SINOCHIS FEBRIBU

CAP. X.

SYnochus febris quæ nullas habet exacerbatio-nes, duplex est. vel enim à sanguine fit citra pu-tredinem inflammato, vel à sanguine in omnibus va-sis maximis æquabiliter putrescente [1]. Inflammatu autem sanguis quia non eventatur, & vapor calidu non transpirat [2]; qui retentus ea quæ contingit ca-lefacit. prohibetur autem transpiratio propter cutis densitatem, obstructis videlicet exilibus meatibus obstruuntur autem & constipantur corporis isti me-atus vel propter balnea adstringentia, ut sunt alu-minosa, vel propter externum frigus, vel alia [3] simil causa. Similis autem hæc febris Diarijs habetur quandiu citra putredinem consistit. tunc enim ca-lor [4] ejus mitis, ac blandus sentitur. Vrinæ [5] sanorum similes sunt, & in pulsu nulla [6] inæqualitas depræ-henditur. Sed quando istæ febres diutius consistunt cito in Synochum cum putredine mutantur; sanguis enim quum calidus sit & humidus prohibita tran-

spira-

ratione citò putreſcit. Contingit verò & ſyno-
m cum putredine fieri non præcedente altera,
c videlicet, ubi tanta eſt ſanguinis copia ut gra-
vires. quando enim vires copia ſanguinis gra-
tur, bonitatem naturæ ſuæ ſanguis amittit. quà
ſſâ fieri nequit ut non computreſcat, ut Gal. 9.
th, oſtendit. In ſynocho autem putrida Vrinæ à
urali conſtitutione mutantur, in pulſibus inæqua-
s apparet; & calor [7] minus mitis aut blandus ſen-
r.

Excitatur ſynochus in ijs, qui ætate ſunt vigente,
atura calidi, & in carnoſis bono habitu præditis.
denſo ſunt corpore, ſanguineque multo abun-
t. Tempus autem harum febrium maximè ver-
m eſt, teſte Aetio [8]. Qui autem raro ac ſoluto ſunt
itu, corpore graciles, ætate ac temperamento
gidi, hujuſcemodi febribus non corripiuntur.

Curatio autem Synochorum in abundantis ſan-
nis evacuatione conſiſtit, in caloris præter natu-
n exſtinctione, & obſtructarum partium, ſi quæ
tant, apertione.

1. Ad ſanguinis autem detractionem in utraque
nocho feſtinandum; quem ex dextri brachij vena
dia, vel interna duci expedit pro virium ratione.
m quibus ſanguis tempeſtivè detractus non eſt in
quod gravius [9] malum incidunt; niſi ſanguis è na-
us erumpens, vel aliunde profluens ut per menſes,
t hæmorrhoides; vel etiam copioſus ſudor ſuper-
niens, ipſos à periculo eripiat.

2. Calor autem præter naturalis victus ratione
gida & humida adimetur; ut aqua decoctionis
iſanæ, & [10] cremore ptiſanæ, qui ſolus pro cibo

ſufficere poteſt, donec febris ceſſarit; nam tenui
ctu in febre ſynocho utendum eſt. Sunt & alia ref-
gerantia non inutilia, ut lactuca, lapathum, oxalis
ſimiles herbæ.

3. Meatus obſtructi ſudoribus ſuccedentibus
aperiuntur, quod ſi tanta fuerit conſtipatio ut ſud
res erumpere non queant balneum aquæ dulcis ſi
currere poterit. Aquæ frigidæ potionem ſynoch
& febribus ardentibus utilem Græci tradunt med
ci; ſed ut tutò exhiberi queat quædam requiruntu
1. Vt venæ ſectio, & Purgatio, ubi convenit, præc
ſerint. 2. Vt in urinis manifeſtâ appareant ſigna co
coctionis. 3 Vt non propinetur niſi in ſtatu & m
bi & paroxyſmi; & tunc quidem tantum quantu
12 ægrotanti libet. 4. Vt æger ſit aſſuetus frigid
potioni; & validis viribus, nullo interno viſcere d
bili, aut malè affecto. 5. Vt aqua ſit pura, & vit
carens. Abſtinere autem ab aquæ frigidæ potio
convenit eos qui graciles corpore ſunt, & modicu
ſanguinem habent, ut ſunt qui Hectica febre lab
rant. citò enim aqua frigida ſolidas corporis part
13 carne nudatas offendit. Abſtinere etiã debent n
turâ frigidiores, atque in ſenectute conſtituti. Pr
hibenda quoque eſt aquæ potio tempore hybern
inque locis frigidioribus Ab aqua frigida & eos al
ſtinere expedit qui febribus laborant non exquiſit
ardentibus, & tertianis impuris, vel alijs ex craſſ
frigidiſque humoribus originem habentibus. Inuti
lis quoque & incommoda aquæ frigidæ potio om
nib. qui internum aliquod viſcus debile 14 habent
vel obſtructum, vel alioquin ab Eryſipelate; inflam
matione, vel tumore aliquo malè affectum habent

Aqu

qua enim frigida intempestivè, & ubi non conve-
t exhibita, crudos lentosque humores attenuari &
oncoqui non permittit, obstructiones auget, & in-
mmationes, erysipelata, aliosque tumores resolvi
npedit. & licet fortassis dum sumitur, vel mox à
mptione conferre aliquid videatur; morbum ta-
en reddit difficiliorem, & in periculum ac vitæ
scrimem ægrotantem non rarò adducit. nonnullis
nim stomachus, aut ventriculus ipse, alijs pulmo,
l septum transversum, vel hepar, vel renes, aut ve-
ca, aut alia pars adeò graviter offenditur, ut diffici-
inde consequatur affectus, ut difficilis respiratio,
bi cruditas, coli, renum [15], aut vesicæ dolores, &
onvulsiones vel tremores.

Sebastiani Egberti Scholia.

1. Differentia Epacmasticæ, Paracmasticæ, Homotonæ, nihil ad curationem facit. nam crescit remedijs non adhibitis. decrescit adhibitis, difficulter onsistit: quod si contingat Homotona dicetur.

2. Aet. comparat vino novo in vasis effervescen-. serm. 5. cap. 70. calefactus eodem pacto sanguis re fit; atque ita loco contineri non potest.

3. Ut mora diutina sub sole; (quod tamen rarum ſt,) vel à sordibus.

4. Calor sequitur materiam in qua est; in bile cris existit; in sanguine mitis est.

5. Serum enim sanguinis sunt; ideoque illo non-um putrescente mutari non solent.

6. Potest esse magnus, frequens, celer. inæqualis sse non potest.

7. Sanguinis enim tenuiores partes in bilem mu-antur.

1. Serm. 5, cap. 70.

9. Quia non superveniunt nisi in Plethora; à qu quantum periculi sit liquet ex Aph. Hippocr. de ha bitu athletarum. quidam ab hac mutus factus sol phlebotomia curatus fuit. fiunt & Syncopæ, non de fectu, sed suffocatione spirituum. Anginæ itiden ac Catochæ. metus itidem ne venæ rumpantur.

10. Id est, substantia hordei mundati, (quod pti sana veterum est) ex decoctione relicta. Refrigera autem, & satis nutrit ad sustinendum vires done morbus cesset.

11. Apertos poros indicat sudor, illo itaque pro cedente sufficienter, de apertione non est laboran dum.

12. Non tamen ultra quam libet, bibere cogen dus est.

13. Inter quos præcipuæ sunt nervosæ. nervis au tem frigidum inimicum. 5. Aph. 18.

14. Sive ex naturali intemperie, sive ex vitio ad scititio.

15. Calculo, aut crudis humoribus qui alioqui descensuri erant, illic retentis.

NICOL. FONTANI.

Annotatio X. ad Caput X.

Differentiam, *Epacmasticæ*, *Paracmasticæ*, *&* *Homotonæ*, nihil ad curationem facere, vobis persuadere conatur auctor; tamen hanc distinctionem ego utilem fore ad majorem notitiam, puto, cum *Galeno* 9. *Meth.* 3.

Synechis, seu continua febris putrida, est duplex: una in qua humores æquabiliter, altera, quum inæquabiliter putrescunt in magnis venis.

Quum æquabiliter putrescunt, consurgunt tres Febrium differentiæ iisdem nominibus distinctæ, quales fuere in *Synocho* non putri.

Una *Homotonos*, quoties putredinis par est modus toto morbi cursu. Altera,

Altera, cum plus putrescit, quam discipatur, & acmastica nominatur.

Tertia, cum minus putrescit, quam dissipatur, & *Paracmastica*, vocatur.

Paracmastica, vacat periculo, quia ejus putredo, & causa sensim minuitur. Non item *Homotonos*, aut *Epacmastica*, in quibus accurate est considerandus quartus morbi dies, qui est index septimi, ex *Hippocrate 24. aph. sect. 2.* qui naturæ motum & crisim futuram in septimo die ostendit, vel ad salutem, vel ad mortem.

[*Ad sanguinis autem detractionem in utraque Synocho, festinandum*] Evacuatio fit per venæ sectionem; idque ab initio, ut monet *Galenus lib. 9. Meth. & 11. Meth.* ob suffocationis, vel syncopes periculum.

Eâ, plethora minuitur, & putredo arcetur.

Facienda est venæ sectio usque ad animi deliquium, ex *Galeni mente 9. Meth. 4, & 5.*

Sed in imputri citius ad eam properandum, quia vires magis sunt liberales, & sanguis in alios humores non est conversus, & hinc pateat erra sse Baude; omnium lib. praxios cap. 10, dum contrarium sentit contra principum medicorum mentem.

[*Ipsos à periculo eripiat*] Hoc fit Crisi quæ quinque vel sex modis in omnibus morbis salubris, vel insalubris fieri solet: nempe, per Hæmorrhagiam narium, vel per vomitum, vel alvi fluxum, vel sudores, vel urinas, vel per parotidas, in malignis & pestilentibus Febribus, evenientes.

[*Aquæ frigidæ potio in synochis, & Febribus ardentibus utilis.*]

Melior est cocta, vel stillatitia, ut aqua hordei, Boraginis, Buglossæ, Acetosæ, & similes; quia nostra regio magis tendit ad frigiditatem, & in ea aquosi redundant humores, qui copioso frigidæ potu incrudantur, & ad evacuationem fiunt magis inepti.

Si conditiones requiras huic potui necessarias, lege *Galenum 9. Meth. cap. 4.* Et Amatum Lusitanum Schol. 3.

DE FEBRE ARDENTE EXQUISITA.

CAP XI.

IN febre ardente exquisita, ex bile videlicet in magnis vasis cum sanguine putrescente, tempestivè quoque, si vires ferant, sanguis detrahendus est.

Humores deinde præparandi sunt refrigerantibus, ut sunt intybum, lactuca, violaria, oxalis &c. quorum decoctum exhiberi potest vel per se, vel cum syr. aliquo, ut de violis, de succo intybi, de succo oxalidis? syr. de succo limonum, vel ex acetositate citri utiles quoque sunt: qui & per se dari possunt. Loco verò decocti exhiberi possunt aq. ex ijsdem herbis destillatæ cum quib. syr. dilui possunt. Purgatio instituenda ex ijs est, quæ leniendo & refrigerando Bilem subducant; ut est syr. ex frequenti infusione rosarum, præsertim cum infuso rhabarbari datus. infunditur autem rhabarbarum in decocto herbarum jam dictarum & sem. quatuor frig. major. additis prunis, & myxarijs aliquot. Quibus autem hujuscemodi levis & naturæ familiaris purgatio non sufficit, dari potest diacatholic. vel el. de psyllio, vel diaprunum. quæ tamen non nisi valdè robustis exhibentur. In statu morbi aq. frig. liberalis potio admitti potest; observatis conditionibus antè dictis.

Victus ratio per universum morbi tempus tenuis esse debet, & simul humectans ac refrigerans. Ptisana utilissima est, cujus cremor commodè exhibetur.

.. potest & ipsa cum pullo gallinaceo decoqui, ue jus ejus propinari. Herbæ etiam utiles sunt, ut tuca, oxalis, intybum, & similes quæ cum pullo coqui possunt.

Potus sit decoctum ptisanæ [4], vel similis refrige- s. conceditur etiam nonnihil aqua pura [5] in qua cerati sint limones decorticati, in tenues laminas si, addito exiguo saccharo. Aer quoque loci, in æger cubat, refrigerandus est. pavimentum cre- aqua frigida aspergendum. inferendum gramen ens, vel vitis, aut salicis folia, aut polygoni, aut ntaginis, &c. salicis etiam rami circumquaque nendi; fenestræque quæ solem non admittunt, eant [6]. Providendum quoque in hujuscemodi fe- ibus est cordi per epithemata foris adhibita. ut ex . rosarum, buglossi, endiviæ, violarum, addito exi- o aceto rosaceo ,in quibus nodulus macerari po- t continens spec. diarhodon. vel diamargariton. od Epithema per pannos aliquos hoc imbutos [8] movendum est. Iocinori verò & simili modo pro- deri potest. Si vigiliæ molestæ sint, poterit & Epi- ema capitis fronti admoveri aq. nymphææ, lactu- e, papaveris, rosarum; addito lacte muliebri [10], remori ptisanæ addi potest sem. melonum mun- atum, aut etiam nonnihil sem. papaver. albi. dein- e & alia adhiberi possunt, de quibus in cap. de Vi- ilijs. Quod si æger deliret somnus procurandus t. in quiete, & extra lucem ipse continendus. plan- s pedum quædam subliganda sunt [11] ut sapo niger quidior cum sale brassicæ folio impositus; vel co- umba viva fissa adhuc calens cum sanguine admo- enda est, & adusque duodecim aut plures horas sub

pedibus relinquenda. quæ cum aufertur in aquam fr-
gidam abjicienda eſt, ne odor ſit moleſtus. vel r
phanidis contuſa radix ſupponenda eſt, quæ tam
odore moleſta eſt [13]. Quid autem contra ſitim, a
peritatem linguæ, aliaque ſymptomata agendu
ſuis locis dicendum eſt.

Sebaſtiani Egberti Scholia.

1. Ideoque veteres quum non niſi fortia cogno
cerent in hac purgari nolebant.

2. Syr. per ſe non ſatis purgat. rhabarb. contr
calorem corrigit, & tormina quæ facit; ne fiant pro
hibet. Caſſia ventriculo moleſta eſt; & judicium d
fæcibus pervertit. Manna nauſeam movet.

3. Vel carne vitulina, ſi validiore alimento opu
ſit. Ipſa caro quod unctuoſa; ideoque velut oleun
in lampade ſit, ut Razis experim. loquitur, negatur

4. Vel ſerum lactis; vel lac unde butyrum extra
ctum eſt; quod tamen propter caſeoſas quas habe
partes minus quam ſerum probatur.

5. Tam in initio, atque augmento quam declina-
tione; ſed non illa copia qua aqua pura.

6. Hyphaſis, qui in ſacris literis Phaſis dicitur,
præterquam quod Caryophyllum ſeu florem, ſeu
fructum deferat, & aliam quod è Paradyſo naſca-
tur, notam habet. fertur enim, febri laborantes ar-
denti ſi in illud flumen mergantur, morbo ſubitò li-
berari. Niceph. Calliſt. l. 9. cap. 19.

7 Hoc enim vim reliquorum cito in corpus de-
ducit, tenuibus nempe ſuis partibus quæ quantum
valeant in illis apparet quib. poſt aceti aut cum ace-
to præparatorum uſu continuo circa verticem, aut
etiam albi, ſudor prorumpit.

8 Granis alkermes, quæ cordi conferre putan-
tur, tinctos; vel etiam albos multũ enim non refert.

9. Eo

. Eo calore qualis lactis recens emulcti.
, Quod quum humidum sit, non tantum frigi-
,ut reliqua, quandoque magis quam illa som-
provocat.
1.Hæc,quia veteribus incognita,aut saltem inu-
ta fuere, quidam temerè damnant. Admoveri
sunt post usum Universaliũ cum alijs, aut quan-
alia adhiberi non possunt, & sæpè per illa deliria
antur. Actu frigida si applicentur lædunt, reper-
o nimirum ad Cerebrum fervore, sic ex cretæ
idæ adpositione deliriũ aliquando ortum fuisse,
um est. Amoveri debent quum fætere ince-
int.
2. Fermentum acre & parabile,& potens est.
nmodeque applicatur, nec odore vel ægro, vel
istentibus molestum.

NICOL. FONTANI

Annotatio XI. ad Caput XI.

bris ardens,seu biliosa continua nullam accessio-
m habet,sed continuo,& indesinenter affligit, te-
Galeno lib. 2. cris. cap. 6.
Tam vehemens est incendium, ut jure ignis ap-
lletur.
Signa intacta reliquit auctor : quæ duo insepera-
ia, à *Galeno lib.4. de rat. victus* in *morb. acut. com.4.*
cuntur esse : calor nempe vehementissimus, &
urens, sitisque incompescibilis.
Quamvis magna controversia sit inter auctores,
m in ardentissimis, & biliosis Febribus, venæ se-
io sit utilis? & unusquisque partem suam defen-
ere rationibus nitatur, tamen,ego una cum nostro
ctore eam laudo, edoctus doctrina *Galeni 4. acut.*
9. qui ait : *In acutis morbis sanguinem detrahes, si mor-*
s videatur magnus, adfueritque virium robur, &c. Sic
nim biliosus sanguis intra viscera, & vasa consi-

ſtens, educitur, refrigeratur natura, calidiſſimo ſa-
guine emiſſo, humectatur corpus, & ad Simmetria
temperiemque deducitur.

[*Humores deinde præparandi refrigerantibus*] Rec
Et ita ſit deſcripta potio.

℞ Herb. Endiviæ,
Lactucæ,
Violariæ, ana M. j.
Oxalidis cum radicibus, M. S.
Hordei mundati, ℥ ij.
Coquantur ex. S. q. aquæ ad lib ij. Col. admiſ
Syr. e ſucco Acetoſæ,
Syr. è Limonibus, ana ℥ j. S.
& fiat potio.

Doctè loquitur auctor quo ad purgationem: ſe
qua forma fieri debet, non præſcripſit.

Ergo ℞ Rhab. electi, ʒ ij. S.
Sem. citri ℈ j.

Macerentur per noctem in S. q. aquæ Endiviæ
vel decocti prunorum, mane facta una atque alter
ebullitione, admiſce expreſſioni
El. diacatholici ʒ iij.
Syr. ros. lax. ℥ j.
& fiat hauſtus.

Fiant hæ potiones ſemper ſecundum qualitatem
perſonarum; nam quantitas remediorum nec cala-
mo ſcribi, nec voce prædici poteſt, docente *Galen*
lib de ſang. miſſ cap. 12.

Cum autor nullam formulam præſcribat de ijs
quæ pedibus alligantur, tamen operæ pretium puto
unam, atque alteram concinnare.

℞ Saphonis nigri, ℥ j. S.
Fermenti acris, ℥ ij.
Salis communis ℥ S.
Aceti vin q. S. f. maſſa
ad dictum uſum.

[*Quod ſi æger delirat ſomnus procurandus eſt*] Commen-
dat *Avicenna* 1 - 4. *Tract*. 2. *cap*. 10. uſum papaveris in
Febri-

[fe]bribus acutis, quia refrigerat, & incrassat humo[re]s, & provocat somnum.

[In] syncipite potest adhiberi linteum Aquâ ro[sac]eâ, Acero rosaceo, & oleo Ros. Vel Nenuphari[n]um lacte muliebri, imbutum.

[Hi]c & Unguentum Populeum, atque Rosar um.

℞ Aquæ ros. ℥iij,
Aceti ros. ℥j. S.
Lactis muliebris. ℥j.
Olei Ros. Nenupharini,
Violacei, ana, ℥ß.

Quæ omnia agitentur, & dentur usui.

℞ Unguenti populii,
Rosarum, ana ℥j misce.

[C]ui, si visum fuerit, pro ratione temporis, adijce[re li]cet grana xx opy aceto dissoluti.

[D]E FEBRE ARDENTE NON EXQUISITA.

CAP. XII.

[I]N Ardente febre non exquisita sanguinem quo[]que mitti expediens est. Exhibenda sunt non tan[tu]m refrigerantia, sed & quæ simul inscindere vis[ci]dos humores, vel obstructiones aperire queant; [qu]a sunt syr. de succo limonum, syr. de acetositate [cit]ri, syr. de succo cichorij, &c. qui vel seorsum ex[hi]beri queunt, vel cum decocto cichorij, dentis leo[ni]s, rad. asparagi, rusci, &c.

Purgatio ex rhabarb. vel syr. ex rosis solut. utilis [q]uoque est, præsertim addito agarico; tum & ex [i]s quæ in curatione tertianæ non exquisitæ conve[ni]unt.

Clysteres

Clysteres quoque in ardente febre exquisita tu etiam in non exquisita utiliter adhibentur, tales qu les in tertianis.

Liberalis aquæ potio in hac febre admitti n debet. interim si sitis magna est, sedandæ illius ca sa admitti etiam potest aqua in qua macerati fu rint limones addito saccharo [2], & exiguo vino.

Victus ratio paulo liberalior esse potest. Cibu coqui cum cichor, & lactucis non abs re fuerit. P potu decoctum ptisanæ utilissimum est. à vino a stinendum [3]; præsertim capite dolente & vigili molestis. Aerem quoque refrigerari non malum præsertim si fuerit aeris status calidus & siccus. Co tra vigilias admoveri, & exhiberi eadem possun quæ in ardente exquisita. Quæ sub plantis pedum i exquisita ardente liganda sunt in hac quoque admo veri possunt; præsertim quando caput dolet.

Sebastiani Egberti Scholia.

1. Nihil enim aliud quam tertiana impura con tinua est Ardens non exquisita.

2. Ratione frigidioris materiæ. Et nihilominu sensim, non affatim sumi debet.

3. Ne phrenitis ab usu vini subsequatur præce dentes cephalalgias, atque vigilias.

NICOL. FONTANI.

Annotatio XII. ad Caput. XII.

Curationem (venæ sectione excepta) mutat au ctor doctè, quod etiam docet *Alexander Trallianus*, quia differens est ipsius generatio.

Nam licet putredinis locus in utraque febre idem sit,

iversa tamen est putrescens materia; quoniam
denti pura bilis putrescit, in ipuria pituita salsa,
tandem ex adustione, teste *Avicenna doct. 2. cap.*
imilis fit Lipyrio. quare parce vena secan la, ne
acto sanguine in copiâ multâ, corpus refrigire-
nimis.
at ergo mutatio medicamentorum pro ægro-
captu, hoc modo.

℞ Rhabarbari electi, ʒij.
Agarici albi, ʒi.
Cinnamomi ʒß.

bulliant leviter, vel per aliquot horas infundan-
in aquæ endivie, vel cichorei ℥ij. S. Col. ℥ij fort.

Adde Elect. Diacatholici, ʒiij,
Syr. ros. lax. ℥ß.
Misc. f. Haustus.

De cæteris, vide remedia in capite de Tertiana
quisita, præscripta.

DE FEBRIBUS EX ERYSI-PELATIUM AFFECTU.

CAP. XIII.

ERysipelatis affectus tres [1] circa interna viscera
Ætius refert. quorum unus circa ventriculum
infernum ventrem consistit; unde febris dicta
pyrias provenit. alter hepar occupat à quo Typho-
s Febris oritur. tertius in pulmone hæret cujus
bris Crymodes propria est. In Lipyria febre in-
riora calent [2], exteriora frigida sunt. lingua sicca
aspera. sitis frequenter molesta. pulsus celer, fre-
uens, inæqualis, sæpissimè parvus. Ex harum autem
enere sunt, quas recentiores lentas febres appel-
lant,

lant, quæ ſenibus exitiales ac pernicioſæ; alijs d[...]
ciles ſunt.

Venæ ſectio in iſtis Febribus nihil confert. Pu[...]
tiones quoque non ſunt utiles. Si alvus dura eſt, [...]
nienda eſt molli clyſtere, tali, quali dictum eſt. [...]
ctus ratio refrigerans utilis eſt; & quæ vires con[...]
vet, ut ex pullis gallinaceis, vel alia carne tenera [...]
cocta cum herbis refrigerantibus, vel cum ptiſa[...]
Ætius aquam, ſed vino, in pauca tamen quantita[...]
addito, exhibuit. Aqua in qua recentes limones m[...]
cerati cum ſaccharo & pauco vino utilis quoq[...]
eſſe poteſt, ſi parum ejus pro vice ſumatur.

Typhodes Febris 4 ad Ardentes referenda e[...]
Curatio quoque harum uti illarũ. Aquæ frigidæ p[...]
tionem in febre quæ ab Eryſipelatio affectu orig[...]
nem ducit in morbi ſtatu Ægineta conſulit, ſed G[...]
omnino prohibet aquam frigidam illis dari, quib[...]
vel phlegmone, vel eryſipelas circa interna viſce[...]
conſiſtit, ut ante dictum eſt.

Crymodes 5 febris ad eryſipelas pulmonis refe[...]
tur, de cujus curatione Hipp. non uno agit loco, [...]
de quo in curatione Peripneumoniæ nobis agen[...]
dum erit.

Superſunt & duo alij Eryſipalatij affectus, ut Ery[...]
ſipelas Vteri & Cerebri, de quibus quoque ſuis loci[...]
dicendum.

Sebaſtiani Egberti Scholia.

1. Paulus inter has febres non diſtinguit, ſed omnes uno modo curat, tamen ratione partium differunt. nam Eryſipelas ventriculi, qui natura frigidus eſt, non tã vehemens exiſtit, quã Iocinoris, aut pulmo-

ũ natura calidorũ, itaque febris ex illius Erysi-
re pronata Lipyria, quasi deficiens dicitur. In se-
s, licet non post Erysipelas, sæpè supervenit; Sig-
atque magnam debilitatem facultatis naturæ-
taque non debet mitti sanguis; maximè in seni-
; neque Purgationes; aut ullum aliud magnum
edium convenit.

. Manifestum quidem rigorem inducit; at non
è manifestum fervorem, quod & ipsum nomen
icat. λείπεται γὰρ πυρὸς, ἤτοι θέρμης, ut Actuar. scribit.

. In nulla enim febri alvum adstrictam esse uti-
st.

. Vox enim τύφω, à qua τυφώδης derivatur, idem
m quod καίω, uro, à quo, καῦσος, significat. An
æ cavæ inflammationem subsequens morbus
d Aretæum l.2.c.4. descriptus, Typhodes febris
videndum Gal. certè Causos à veteribus dictos
quentissimè ex hepatis aut ventriculi φλογώδεσι
θέσεσι, & quidem vehementissimos; quique fre-
enter in Marasmum desinant, supervenire refert.
e Loc. affe is c.6.

. 'A κρύμος, quod idem quod κρυὸς significat, hæc
deducitur. Vide Hippocr. de Affect. & Gal. de
aff, l.4. cap.6.

NICOL. FONTANI.

Annotatio XIII, ad Caput XIII.

Hoc caput excusari poterat, quia inflammationes
cerum particularium suis capitibus proponuntur,
febris, quæ originem ducit ex Pleura inflammata,
rde, Cerebro, Hepate, Septo, Ventriculo, quæ in-
mmationes vacuatione, & attemperamento cu-
ntur, & ipsis persanatis, febres quoque evanes-
nt.

DE

DE HECTICA FEBRE.

CAP. XIIII.

HEctica [1] febris eſt calor præter naturam c
& ſolidas partes [2] diutius occupans, in quib
ſic comprehenſus eſt ut in ἕξιν vel habitum ſeu co
ſuetudinem venerit. nam ægrotare aut febricita
ſe æger non ſentit, omnibus partibus ejus æque cal
factis. Perpetuo autem ſui ſimilis hæc febris eſt
& nec invaſionem, nec augmentum, nec vigore
nec remiſſionem habet. faciei color vividus p
hanc febrem perit. frontis cutis arida & ſicca re
ditur. nares fiunt acutæ, & oculi concavi. tempo
collabuntur. univerſum corpus macrum ac ſiccu
apparet; quod & aridius ab eo qui ipſum tangi
ſentitur; à quo & calor initio debilis, ſed immorar
do ac diutius manum applicando tandem acris, a
mordax percipitur. Pulſus parvi ſunt, frequentes &
celeres, & pro corporis [4] conditione duriores. Hæ
febris ſi diu conſtiterit, & non prius æger vel cure
tur, vel moriatur, in non curabilem Maraſmun
tranſit.

Duplici autem modo Hecticæ oriuntur, vel diu
turnis ardentibus Febribus ſuccedunt, vel [5] ſtatin
ab initio invadunt. Quæ ardentibus ſuccedunt mag
nitudine differunt. quædã enim ſuperveniunt non
dum omni cordis, ac ſolidarum partium humiditate
abſumptâ; aliæ verò omni cordis humiditate con
ſumpta generantur; quod fit quando febris ardens
diutius prorogatur, tales non ſolum hecticæ ſunt,
ſed

& marasmodes, ut inquit Gal. Quæ autem sta-
initio non præcedente aliqua febre ardente ho-
nis corpus occupant initiò Ephemeris Febribus
iles evadunt, sed diuturnitate temporis ab ipsis
ferunt.

Hecticis febribus cæteris magis obnoxij existunt
calidi ac sicci, temperamento, & habitu corpo-
gracili sunt. tales enim si vel inediam diutius su-
nuerint, vel sub solis fervore diu versati fuerint,
labore immodico aut vigilijs defatigati; vel ab
imi motibus ut ira ac tristitia, aut mœrore vel
avius affecti, vel universis, vel pluribus convenien-
ius, in hecticam febrem facilè incidunt, præser-
n æstate, ac cœli statu calido, siccoque; nisi arden-
febre corripiantur; à qua etiamsi evaserint ab
ectica tamen tuti omnino non sunt. ardentes enim
ores in hecticam mutari quandoque contingit.

Curatio Hecticarum in ijs quæ squalidum corpus
frigerant ac humectant, consistit. Duplex autem
orum materia est, quædam enim intra corpus su-
untur; alia foris admoventur. Intra corpus conve-
unt Alimenta refrigerantia & humectantia, ut pti-
næ cremor, ipsa verò ptisana & in omni cibo uti-
s est, sicut & far ex hordeo, aut avena. Veluti & re-
igerantes herbæ ut lactuca, portulaca, violaria, &
uctus nonnulli, præsertim qui non facile corrum-
intur. Aquæ potio ijs qui hac assueti fuerunt utilis
noque est. sed non multa simul danda, sed [6] paula-
m inferenda. Cujus loco & commodè exhibetur
qua decoctionis ptisanæ. A melle [7] verò, & aqua
ulsa, omnino abstinendum, & omnibus calefacien-
ibus ac resiccantibus, ut sunt aromata, & quæ inde

conficiuntur. Febre autem hac moram trahen
commodiſſimè exhibetur lac aſinæ [8], quod la
muliebri quam aliorum animalium ſimilius eſt,
minus citò in ventriculo corrumpitur. quod ma
exhibendum, initio quidem non amplius [9] cyath
ut Gal. ſuadet, poſtea verò etiam amplius, quan
videlicet compertum eſt in ventriculo non corru
pi. bibendum autem iſtud lac mox ut mulctum e
Extrinſecus convenit inprimis aerem contempe
re, ut non calidus, ſed frigidus ſit, quemadmodu
in curatione ardentis febris dictum eſt. Conveniu
& ejuſmodi Epithemata. laudatur autem à Gal.
ung. refrigerans, ex cera lota, & ol. roſato, ex
omphacino etiam loto compoſito, addito pauxil
aceto. quod non toti pectori, aut toti ventri erit a
movendum, ſed præcipuè partibus in quibus cal
reſidet, cordis videlicet, aut jociuoris regioni. Ba
neum verò etiam commendatur aquæ dulcis
gelidæ, in qua ſi malva, aut biſmalva decocta fu
rit, tanto erit præſtantius.

Sebaſtiani Egberti Scholia.

1. Sic dicitur, vel quod ut Ἕξεις, difficulter ſolva
tur; vel quod in Ἕξει (ſic enim ſolidas ab humoribu
deſtinguentes, appellant) conſiſtat. 1. de differ. febr
2. Non ſolum Humores, & Spiritus, ſed etiam
corpora quæ Ἕξιν habent, ut Gal. l. de inæquali In
temp. h. e. τὰ στερεὰ, ut Paul. l. 2. c. 31. loquitur oc
cupans. neque enim fieri poteſt ut non & Spiritus
& Humores incaluerint.
3. Niſi putredo humorum ideoque putrida Fe
bris conjuncta ſit; aut pars aliqua circa cor inflama
torio, aut eryſipelatio affectu laboret. Gal. in fine l
de

Marasmo. Implicata autem putrida difficilio-
Hecticæ cognitionem reddit.

. Pro ut ægrorum corpora natura sua magis mi-
vè sicca, ideoque & magis minusve dura sunt;
us itidem magis minusvè duri sunt, febri licet
alis gradus laborantium, ut Belgarum in Hecti-
ulsus minus duri quam Hispanorum percipiun-

. Rarissimè tamen id fieri solet. Gal. 3. de præ-
ex pulsib. c. 7. Sunt pestilentes ab initio Hecti-
& mœrorem, aut iram interdum sequuntur. ali-
an ulla ab initio hectica fiat nescio. Ib. c. 4. Ab
dia etiam in cal. & siccis corporibus ab initio fie-
estatur 10. meth. c. 4.

. Propterea quod partes nervosæ carne nudatæ
. ideoque aquæ frigus integris adhuc viribus per-
tiscant; frigus autem nervis inimicum est. Caro
o nervorum σκέπη, ἢ πρόβλημα χειμώνων, ut loquun-
Timæus, Plato, & ex illis Alcinous.

. Quod facilè, in corporib. præsertim cal. &
cis, qualia Hecticorum sunt, in bilem vertantur.

. Quod tenue admodum est, & multum seri ha-
. Quum vero id apud nos vix haberi possit. vacci-
fortè, præsertim aq. rosac. vel alioquin commu-
quarta parte permista, non incommodè ejus loco
eremur. nam & per se. propter pascuorum uber-
em, hic apud nos liquidius multo, quam in regio-
bus calidiorib. siccioribusque, existit.

9. Cyathus continet cochlearia quatuor, seu ℥ j. ß.

NICOL. FONTANI.

Annotatio XIIII. ad Caput XIIII.

[*Febris Hectica*] Habituàlis dicitur, quia est firma, fixa.

[*In habitum seu consuetudinem venit*] hoc est in affe-

ctu difficulter solubili, ut inquit *Galenus*. 8. *m*
cap. 1.

Per partes, non solum intelligimus partes
oculis subjiciuntur; quales sunt musculi cum c
ut ait *Galenus art. med. cap*. 10.

Sed solidas, ut opponuntur humidis, per quas
telligimus humores, & spiritus, quæ partes carno
adiposæ, fibrosæ, & menbranosæ solidæ vocant
1. *diff. Feb*. 1. & 2. *Aphor*. 7.

Interdum, partes solidas, vocat *Galenus* sperm
cas, ut constat, 7. *Meth*. 5. & 10. *Meth. ultimo*.

Ægrotantes nec dolorem, nec aliquam molesti
sentire, docet *Galenus de inæq. intem*.

[*Pulsus parvi sunt, & frequentes*] Nam in omni
bre *Hectica*, cum sit intemperantia facta, languet
talis virtus, ut probat *Galenus lib*. 10. *de præs. ex p*
cap. 7. ubi dicit: *nullam Febrem Hecticam posse hab*
pulsum magnum, & vehementem.

Sed, in febre tabida pulsus, propter maximam
citatem, durus est valde, & propter languorem m
ximum, virtus valde debilis est.

In Febre quæ media est inter tabidam. & non t
bidam, pulsus medio modo se habet.

Inquit auctor [*Celeres*] si ita sint, significat vi
refici, & corpus nutriri 2. *Aphor*. 18.

Causam hujus incalescentiæ in Hecticis *Gale*
in prædictis locis reddit per hæc verba: sicut
ebullitio in calce & lapidibus calefactis, affusâ aq
frigidâ, ita si nutriatur corpus in eo idem & unum
ut Physici docent rerum naturalium studiosi, nam
præsentiam humidi calor siccus ebullit, & ferv
fugit à merè siccis. Vel, dic: quod sicut frigidit
aquæ per Antiperistasin calorem calcis reddit mag
unitum; sic frigiditas alimenti cogit calorem solid
rum, unde unitus calor excandescit.

Quod si in putridis hæc recalescentia sæpe co
spicitur, non ita est manifesta, ut in Hecticis. lege *G*
lenum 2. *Feb. cap*. 7. & *Thomam à Viega. In Comment*

[*L*

Lac asinæ seu muliebre] Quid de Lacte sentiam, bitis in *Florilegio meo, quæstione 26. de Hectica.*
Laudatur à Galeno Vngentum refrigerans] Etiam sudorsum, & lumbos. Iecur ungatur *Ceroto Santa*-cujus descriptionis formulam in *Institutionibus is Pharmaceuticis* descriptam habebitis, sub serie torum: refrigerantis vero unguenti descriptem apud *Galenum lib. 10. Meth. cap. 10.*
Balneum] Si paretur ex rebus nutrientibus, multo tantius erit, ut si ex solo lacte paretur, aut ex gallinarum, arietis, bubuli.
in minus ex decoctione capitis arietum, aut bu-, aut eorum extremitatibus.
it tepidum, nam frigidum usitatum antiquis non Hodierno usu frequens, quoniam à frigiditate ali, imbelles hecticæ vires enervantur.
Debent hi ex intervallis uti clysteribus, nutrienus ex solo lacte cum saccharo, aut jure gallina-, butyro recenti, cum vitellis ovi, & oleo aliquo rigerante, quale est Rosaceum, Violaceum, Nepharinum.
Ne autem in Clysterium usu spem sanationis remas: tabidis enim alvi profluvium malum, quod si eruениat, eos ad interitum ducit.

DE MARASMO.

CAP. XV.

MArasmus 1 est courruptio corporis viventis ex siccitate. Duplex autem Marasmus est. quim enim ætate contrahitur, qui est ipsa mera senectus. alter verò hecticis febribus succedit, quum delicet humidum primigenium, & calidum innam hecticus febrilis calor depopulatus fuerit. tunc nim cor & corpus non modo siccius, sed & frigi-

 dius

dius redditur,& talis quidem Marasmus senectus
morbo appellatur. quamdiu autem calor extran
sentitur, non Marasmus, sed Hectica marasmo
dicitur. nec enim prius quam deficiente calore M
rasmus est. Est verò hic quandoque,non perfec
adhuc. videlicet ad majorem corporis extenuat
nem tendens.aliquando vero planè absolutus. No
dum autem perfectus Marasmus est quum ea ta
tummodo quorum substantia ex humore concre
constat,sicut caro & adeps,liquata sunt. Major ve
quum propria humiditas unde partes nutriunt
omnino consumpta est Absolutus verò Marasm
est,quum etiam solidarum partium substantia redc
ta est siccior. In hoc Marasmo non solùm frons te
sa & sicca, oculi supra modum profundi, tempo
collapsa & cava,extremam & immodicam extenu
tionem & siccitatem ostendunt, sed adeò quoqu
contracta sunt præcordia ac ventris musculi co
sumpti,ut nihil ex ijs præter fibras & cutem supe
sit. Et talis,curationem non recipit.

Qui verò ad perfectionem nondum pervenit cu
rari debet extrinsecus quidem Balneis humectanti
bus,ut ex aqua dulci,aut ol. dulci ; ut est amygda
larum dulcium, quo nonnulli senes sicci ac squalid
vitam suam produxisse dicuntur. Intrinsecus verò
optimo cibo ac potu ali ac refici corpus debet, velu
ti ijs, quæ facilè ac cito concoquuntur & aliment
plurimum conferunt. lactis usus non est improban-
dus. sed præter hoc,conveniunt quoque ova recen-
tia,mollia,& præsertim ipsorum lutea. Vina dulcia
& flava. jura carnium musculosarum, pulli gallina-
cei, carnes vitulinæ, & quum vires imbecilles ad-

modnm

dum sunt, decoctarum carnium succi, ut carnis vecinæ, aut vitulinæ, aut caponum [5].
x fructibus utiles habentur nuclei nucum pineam, ac nuclei pistaciorum, qui contundi ac juri caradmisceri possunt, aut cum saccharo [6] in morsudigeri. Ab acidis & austeris omnino abstinenn est, & ab aquæ potu. Sæpius autem aliquid exhindum; & hoc ipsum in non magna quantitate. pus enim refectionem postulat; sed vires debicopiosum alimentnm non ferunt.

Sebastiani Egberti Scholia.

1. Quum viventia tria sint, animalia, plantæ, ac nina & fructus, de his propriè; metaphoricè etiã alijs quæ siccitate corrumpuntur, hæc vox usurri solet. Gal. de Marasmo. φθορᾶς vox hic latè acpienda, etiam pro illa corruptione quæ sine putrene fit, quemadmodum arbor carie corrumpitur.
2. Extenuatis ita musculis & interaneis pulsus ortæ lumbis incumbentis ferè ad xiphoidem cartiginem usque, nonnunquam percipi potest.
3. Aristotelem in pelvi calentis olei lavare solim Diogen. Laert. refert. Vixit autem annos sepaginta. Duo sunt, inquit Plin. liquores corporis hnmanis gratissimi, intus vini, foris olei, arborum genere ambo præcipui; sed olei necessarius. l. 14. 22. Pollio Renulus qui centesimum excessit anum corporis animique vigorem servasse se dixit, leum foris, vinum intus adhibendo. Tali etiam balneo Paulus 3. in Pontificem maximum anno ætatis 7. electus ad annum 82. vitam produxisse dicitur.
4. Non unius, sed trium aut quatuor mensium, alium enim jus validius nutrimentum habet.
5. Simplici modo parati. nam qui majori artificio fieri solent, nidoris multum, imò & putredinis

aliquod veluti initium habent; quod ex gustu atq; odore suputrido facillimè depræhendent qui nare emunctas, palatumque tersius habent. Succus autem qui ex carnibus elixis, aut semiassatis exprimitur plus nutrit, ita debiliores etiam magis gravare solet. Medium quid inter hæc duo quod colatitium mulierculæ vocant, atque ex concisa pullor. a gallinarum pulpa, superfuso ejusdem jure, ac per setacenm, aut linteum trajecto, conficiunt.

6. Ubi refrigeratum fuerit, alioquin mixtura ingrata redderetur.

NICOL. FONTANI.

Annotatio XV, in caput XV.

[*Marasmus est corruptio corporis viventis ex siccitate*] Optime, nam ad corruptionem humidi nativi, sequitur semper siccitas, & ideo omnes dicunt *Marasmum*, ipsam esse siccitatem.

Tres sunt *Marasmi* gradus, ex Galeni sententia *7. Meth. 5. & 6.* nec non *libro de Marasmo 7.* ut in Febre hectica.

Primus est, cum exsiccatur humiditas illa roscida: secundus, cum exsiccatur humiditas adiposa, & carnosa. Tertius, cum humiditas nativa consumitur, adeo, ut sint veré tres gradus, seu tres *Marasmi* species.

Plura si de curatione *Marasmi* scire aves, lege *Mercurialem libro 5. Febrium, cap 7. de Hectica.*

DE FEBRE SEMITERTIANA.

CAP. XVI.

SEmitertiana [1] ex tertianæ & quotidianæ [2] mistura componitur; & ex duob. constat humoribus

...s putreſcentibus, bile videlicet,ac pituita: qui ...res ac æqui potentes fuerint exquiſitam faciunt ...itertianam. quod ſi verò alter exuperet tunc ...is minora quam alterius ſunt ſymptomata. velu... ...ile ſuperante accidentia Tertianæ majora ſunt: ...ituita, quotidianæ continuæ affectus firmiores ...

...nvadit Semitertiana cum Horrore, qui medius ...nter Rigorem & Frigus. ab Invaſione æger in... ...ſcit,idque ratione Tertianæ; ſed propter Quo... ...anam ex pituita, caloris augmentum interrum... ...ır: ſic ut quum febris propre Statum acceſſionis, ...in medio augmenti eſſe exiſtimatur, horror rur... ...accedat, & pulſus tardiores, ac minores fiant, ac ...or ab extremis partibus recedat; circa ventrem ...ò,ac Thoracem hæreat.Singulis diebus acceſſio... ...invadunt,ſed uno die febris magis invaleſcit re... ...plicato etiam horrore; altero [3] verò mitior eſt. ...tales quidem ſunt Semitertianæ quum æquiva... ...tes [4] fuerint humores, & tertiana quotidianæ ...ualis.Quum verò tertiana prævaluerit,horridior ...Febris, & aliquid Rigoris aſſociat, caloris plus ...bet,& magis feſtinat ad ſtatum acceſſionis;& ali... ...id bilis per alvum aut per vomitum excernitur,& ...dores fiunt copioſiores;ſed quum pituita potentior ...: frigus vehementius & diutius extremas partes ...cupat: horrores pauciores,tardius etiam acceſſio ...valeſcit, & longiori tempore conſiſtit, nec ſitis, ...c ardor excedit.Acceſſiones autem Semitertiana... ...m [5] quandoque horarū ſunt viginti quatuor,quan... ...oque 36. longiſſimæ quadraginta octo horarum. ...l apyrexiam integrè tamen non perveniunt. nam

nullam ex ijs quæ ad apyrexiam evadunt, Semit[...] tianam Hippocrat. [6] appellavit.

Generatur autem Semitertiana quandoque [...] Tertiana [7] producta; aliquando per se incipit. M[...] bus longus est, & omnino [8] periculosus. Frequen[...] verò corripit virilem [9] ætatem, & ætatem vi[...] proximam: & tempore [10] quidem autumnali. H[...] pocr. phthisicos [11] & eos qui longis morbis de[...] nentur, hac præcipuè refert ægrotare. 1. Epide[...] comm. 3. aph. 5. [12] Affligitur autem & læditur [...] hanc febrem ventriculus, & maximè [13] nervosæ e[...] partes. offenditur verò & hepar [14] non exiguè. [...] binde & lethargici [15] consequuntur affectus; [...] Vigiliæ [16] molestæ sunt, lingua quoque subinde a[...] da ac sicca. Difficilis autem hujus febris agnitio e[...] & vix non nisi post aliquot dies cognosci potest. a[...] que idcirco & curatio ejus difficilior.

Semitertiana si prorogatæ & diuturnæ tertiar[...] successerit, vel alijs longis morbis supervenerit, v[...] luti phthisi, sanguinis detractionem [17] admittit. [...] verò per se inceperit, non minùs quàm aliæ putrid[...] sanguinis missionem requirit. qui tempestivè vir[...] bus adhuc constantibus, detrahendus est.

Medicamenta talia esse debent ut utriusque hu[...] moris putrescentis, flavæ videlicet Bilis ac Pituit[...] consideratio habeatur. quamobrem nec multum ca[...] lida, nec valdè calida hæc esse oportet; sed inciden[...] tia, aperientia, & abstergentia, & talia qualia in te[...] tiana spuria conveniunt, sic tamen ut ejus humori qui amplius redundare videbitur, major ratio ha[...] beatur. Ad præpatationem igitur humorum con[...] veniunt rad. fœniculi, rusci, apij, petrosel. asparagi

& e[...]

ex herbis cassuta. Eupatorium vulgare, cichoriũ, ns leonis, ex quibus decocta parari possunt, in qui- s commode diluetur syr. acetosus simplex. vel am de succo limonum , addito etiam syr. de ci- oreo si bilis amplius redundet; vel syr. de Byzantijs m aceto, vel simili aliquo, copiosiore existente pi- ta. Laudatur ab Avic. absinthium Ponticum [18], n statim, nec in initio morbi , sed apparentib. in ina concoctionis signis. quod & à Gal. Ætio, & gineta in curatione Tertianæ non exquisitæ, com- emoratur. abstergit verò bilem, & robur ventri- lo conciliat.

Humores verò peccantes expurgari convenit per quæ utrunque educunt, qualia in curatione tertia- non exquisitæ ostensa sunt. Avic. suadet etiam andoque Vomitorium exhiberi ex aq. raphanidis m syr. acetoso.

Victus ratio non debet esse nimium refrigerans, d temperata. cum cibis coqui possunt hyssopum, iganum, petroselinum, vel similes herbæ & radi- s quæ incidendi & aperiendi vim habeant, lauda- r & ptisanæ usus cum pipere. A vino [19] abstinere nvenit, aut eo parcè ac modicè utendum, ne caput riat.

Providendum quoque est ventriculo unctioni- us ex ol. mastichino, nardino , & [?] cytoniorum. ocinoris curà quoque non negligenda cui, si vehe- entius calet , Epithematis succurri poterit, ut in ebre ardente. Avic. pil. quoque præscribit & laudat ex aloë, mastiche, myrobalanis cytrinis, rhabarb. ıcco hepatorij, succo absinthij, & rosis rubris, sin- ulorum æqualibus portionibus. qui exhibi possunt

cum

cum decocto, vel aq. vel syr. alcujus refrigerant[is] velut cichorij, vel endiviæ [2]; ut contemperetur c[a]lor pil. quæ calidæ sunt, sed alioqui jocinori & ve[n]triculo utiles. Et talis est curatio Semitertianaru[m] per se incipientium.

Quæ verò alijs morbis superveniunt curari d[e]bent pro ratione morborum quibus succedunt.

Sebastiani Egberti Scholia.

1. Quod mediam ipsius partem Tertiana, me diam Quotidiana constituat. 2. de differ. febr Alio quin si multitudinem & malignitatem symptoma tum spectes, non hæc dimidum tertianæ; sed tertia na dimidium hujus dici deberet. 1. Epid. sect. 3.

2. Continuæ 2. de differ. febr. c. 8. nam qui e[x] utraque intermittente, ideoque intermittente[m] fieri posse putant, ut autor libri qui Medicus inscri bitur, c. de humorib. contra mentem Hippocr. i[d] faciunt. 1 Epid sect 3. aph. 5. Neque ex utraqu[e] continua componi potest, quod cũ horrore invadat.

3. Quia tum sola invadit Quotidiana.

4. Quod tamen rarum est, æqualis enim mixtur[a] una est; inæquales infinitæ.

5. Quum bilis exuperet 24. quum pituita 48 quum æquales 36. horarum paroxysmi fiunt.

6. Vide 1 Epid. sect. 3. aph. 5.

7. Si pituita sub illa colligatur ex cruditatibus. Imo Agathinus omnes tertianas vocabat; quod Gal. non probat.

8 Quod complicatus affectus remediorum occa-siones auferat.

9. In qua bilis ratione ætatis; pituita ex prava diæta colligi potest.

10. Quod Aer tum gravis, & varius esse solet.

11. Quia magnus in corde illorum calor est pro-pter

r impeditam respirationem. Multa verò pituita
pter ἀπεψίαν in illis coacervatur.
12. Semitertiana exquisita Romam incolenti-
s sæpissimè oboritur. Gal. d. l. comm. 25. & de
rb. temporib. circa finem.
13. Hinc non solum nausea & vomitus. sed & sin-
ltus oboriuntur.
14. Quod ex tumore pedum constare potest.
15. Si pituita feratur ad caput.
16. Si bilis caput impetat.
17. Propter vires jam prædebilitatas.
18. Latifolium, seu vulgare. illud enim Ponti-
m veterum est, & illo quod vulgo Romanum di-
tur, & pro Pontico habetur, magis roborat, & me-
s ad illos affectus qui non aperiens, detergens-
e, sed simul roborans auxilium requirunt.
19. Quia sæpe lethargus, aut vigilæ superveniunt.
utroqne autem casu vinum malum est, quod hu-
orum ad cerebrum metastasin augeat, illiusque vi-
s expultrices debilitet.
20. Quod Melinum Gal. vocat.
21. Proprie quando materie phlegmatica est ma-
is vincens. Addit autem Avic. dimidiam croci par-
em. Crocum autem forsan satius fuerit ommitte-
e quod caput feriat.
22. Aut acetoso, inquit Avic. qui pil. has ad. ℥ij.
xhibebat, non in hac tantum febre, sed & in alijs, in-
ueomnibus morbis chronicis in quibus viscera læ-
luntur.

NICOL. FONTANI.

Annotatio XVI. ad Caput. XVI.

[*Per hanc Febrem Læditur ventriculus, & maximè ner-vosæ ejus partes, & hepar*] Ideo, jure merito inter Le-thales à me, numeratur,

Hæc

Hæc ſæpe degenerat in Hecticam,& Hydrope propter magnas obſtructiones.
In hanc Febrem propenſi ſunt Eccleſiaſtici, biles,aulici,juvenes, & deſides opipare viventes, mis genio indulgentes, quique calidas regiones colunt: ideo frequentes ſunt in *Æthiopia*, & *Itali*
[*Ex Herbis Caſſuta*] dicitur officinis *Cuſcuta*. Le *Dodonæum cap.25. De Cuſcuta.* Formulam ex iſt hic præſcriptam do.

℞ Rad. Apij.
Aſperagi,
Fœniculi,
Ruſci, ana ℥.S.
Herbar. Eupatorij vulg. ſeu Cannabi
Cichorei,
Chamedrios, ana, M. j.
Cuſcutæ, p. j. S.
Sem. Aniſi. ʒj.

Coquantur omnia S. A. in ſ, q. aquæ hordei lib. ij. Calaturæ adde

Syrupi Byzanthini ſimpl.
Syrupi, Acetoſi ſimpl. ana ℥j. S.
Miſce f. potio.

Avicenna, ſuadet vomitorium ex radicibus Raphani, cum ſyrupo Acetoſi ſimplici, ſed ego illu præfero, quod

℞ Agarici albiſſimi ℈ iiij.
Rhabarbari pulv. ℈ j. S.

Macerentur ſimul per noctem in S. Q, decoct radicum Raphani, mane, colaturæ ℥ij. S. fortiter exp. admiſce

Oxym. Scillitici,
Vel, Oxym. ſimpl. ℥j.
pro vomitorio.

Laudat pilulas, quas omittendas judico, ob nimium calorem,& quod (ſicuti Crocus) caput feriant

DE

DE MORBIS PUBLICE GRASSANTIBUS.

CAP. XVII.

Vblicè grassantes sunt ex genere eorum qui
Græcis Pandemij, seu communes dicuntur. Du-
es autem hi sunt; quidam enim sunt Endemij ;
Epidemij. Endemij dicuntur qui in aliqua re-
ne frequentes & consueti sunt; & omnes ferè ex
io corripiunt, causamque habent communem,
demij verò sunt quidē multis simul obvenien-
sed non familiares ac frequentes, sed præter con-
tudinem supervenientes. Differunt autem ab his
obus qui Sporades vocantur. genere hi diversi
t, nec omnes simul invadunt, sed modo unum hic
s alterum alius morbus corripit. Epidemij autem
populares morbi duplices sunt. quandoque
m non pestilentes, sed mitiores existunt ut sunt
res acutæ, dysenteriæ, peripneumoniæ, & alij si-
les, quos contingit nonnunquam populariter
assari. aliquando verò Epidemij Pestilentes [3], ac
tiales sunt, ut qui cum bubonibus, carbunculis,
nigris maculis invadunt.

Causa autem Epidemiorum communis quoque
qua est, veluti Aer [4] quem omnes, qui si in aliqua
alitatum modum excesserit, præsertim [5] in calo-
ac siccitate morbos parit, non tamen pestilentes.
od si verò idem [6] corruptus & inquinamentis qui-
sdam infectus fuerit [7] humanæ naturæ repug-
ntibus, pestilentiales ac exitiales inducit. Corrum-

pitur

pitur autem Aer vel à causis Superioribus, vel ab
ferioribus. A superioribus [8] inficitur, si aliqua
intemperies perniciosa, diutinè constiterit; q
est calida & humida ac austrina cæli constitu
nam sub hujusmodi constitutione vapores pu
non solum continentur, sed generantur, ac aug
tur. A causis verò Inferioribus vitiatur aer vel q
conclusus sit & non diffletur; vel ex re quapiam
tida, ut [9] à cadaveribus mortuorum insepultis, à
acis, [10] à paludibus, vel terræ [11] hiatibus corrup
aerem exspirantibus Inficiuntur autem ab aere
stilenti maximè qui [12] apti ac dispositi sunt ut i
ciantur, ut calidi ac humidi superfluis humoribus
dundantes Contingit verò & quandoque ingru
popularem morbum vel [13] à cibo corrupto, aut p
aliquo vitiato, ut tempore famis evenire potest.

Aeris verò pestiferi conditio multorum lignor
incendio, præsertim ab ea parte qua venti flant, c
rigenda est. veterum enim medicorum experie
compertum, pestilentem aerem igne repurg
Hippocr. quum ex Africæ locis pestifer (aer) At
nis inveheretur [14], ignes construi fecit, atque ita
vitatem à lue pestifera vindicavit. quod & ol
Acron philosophus Agrigenti consuluit. Corrigi
verò Aer & odore ac vapore aceti, sed intra parie
citius quam alibi. sic & vestes, stragula, aliaque si
lia aceti rore conspersa, vel vapore imbuta, à pe
seminarijs repurgantur.

Sebastiani Egberti Scholia.

1. Qui semper in aliqua Regione sunt, ut Sco
butus in Hollandia, Frisia. Dracunculus in Guinea

2. Ep

ꝛ.Epidemiam ſuo tempore fuiſſe podagram nar-
Pithermus apud Athenæum.2. dipnoſoph. quum
inti annis mora ad maturitatem pervenire non
tuiſſent, qua non ſolum viri, ſed & pueri, puellæ-
e, atque evirati, inſuper & mulieres correptæ fu-
.Pauſan.in Corinth.aliquando omnes prægnan-
abortijſſe refert.

;. Talis fuit & Sudor Anglicus. qui anno 1529.
ſterdamum primum attigit. infecti verò fuere à
Iovis ad Dominicum, duo hominum millia; con-
entis plurimum ætatis. minores, ac valdè ſenes
attigit. Pauci moriebantur poſtquam ſcilicet
nedia à vicinis civitatibus communicata fuiſſent.
us enim ut violenter ſudorem exprimerent, mul-
udine ſtragulorum, vel chariſſimos ſibi, veluti ſuf-
abant.

ɫ. Nimietatem frigoris, aut caloris, vel humoris,
ſiccitatis peſtilentias gignere Philoſophi, & illu-
es Medici tradiderunt. Ammian.l.19.

5. Hinc Phœbus, qui ſol eſt, Peſtem veluti tela
mittere creditur. Hom.1.Iliad.Heraclid.Pontic.
nmianus & Tyr. Maxim.ſerm.12.Clem.Alex.1.
rom. Philo mortem aeris, Peſtem eſſe vult, pro-
iam iſtam affectionem in animata quævis ad per-
ciem illor.diffundentis. De Mundo.

6. Præter qualitatum intemperiem. Inſtrumen-
lis cauſa eſt, qua Seminaria nobis communicat,
æ cum illo inſpiramus, ſive intempetatus, ſive
n ſit.

7. Quia ſæpè inficitur aër ut peſtis ad quædam
ntum animalia perveniat; & quum homines pe-
unt ſæpè animalia non afficiuntur. ſic peſte per
ollinem Græcorum exercitui ad Trojam immiſſa
uli primum & canes, deinde etiam homines mo-
bantur. 1. Iliad. Miaſmata aëris inſtar veneni, imò
nenum ſunt. hoc verò aliud alij animalium generi.
quæ cauſa quod in Veneta quadam peſte, & tem-
re Iacobi de partib. virgines nubiles potiſſimum

morerentur in illa quæ anno 1348. grassata est, vu
gus; in alia anni 1360. quamplurimi nobiles? Vi
Plin.l.7.cap.50.

8 Quidam recensent & stellarum dispositione
& medicus ad causam proximam respicit. astroru
dispositionem mutare non potest; aëris &c. potest

9. Vti in obsidione Amidena, quod cadaveru
multitudo humantium officia superaret. Ammia
l. 19.

10. Inundationem Tyberis subsecuta est pes
Inguinaria, quæ Pelagium papam, tantamque mu
titudinem perculit ut ex inæstimabili numero v
pauci superessent. Paul. Diac.

11. Ut post magnos terrarum motus, emitten
terra aerem pigritia, æternorum ignium, terraru
aquarumve vitio corruptum. Senec. 6. nat. quæ
c.27.

12. Agens enim non agit nisi in passum prædisp
situm. Socratem in nobili illa Atheniensium pes
temperamenti probitas ac spirituum vigor à cont
gio servavit. Ælian. var. hist. l. 13. Anno qui nostra
pestem secutus est, 1603. paucissimi ægrotabant.
quod ob intemperiem, humorumque vitia morb
aptissimi, peste sublati essent?

13. Sic à corrupti frumenti usu Scorbutus ann
155 . primum vagari cœpit. In obsidione Mitde
burgensi quod lini semine famẽ sustentassent, infl
ti distentique plurimi moriebantur. Hinc illud He
siodi, λιμὸς ὁμοῦ καὶ λοιμός.

14. Ex lignis quercinis, aut juniperinis qui fiu
ignes alijs utiliores sunt. Frequens explosio æneo
rum tormentorum Tornacensem aerem à semina
rijs pestiferis aliquando expurgavit. Lemn.l.2.c.1
Sunt qui incenso pulv. pyrio aerem ædibus inclu
sum ab inquinamentis liberent. [Calore aucto, u
quando sol leonis signum ingreditur, in Syria, Pa
lestina, atque Ægypto, pestis mitigari solet, uti apu
nos Hyeme. Ratzevil. in itinere Hierosolym. Pro
pe

er Alpin. de med. Ægypt.) Contra etiam imbres el exigui disjecto concreto spiritu & crassato, soitatem aliquando restituunt corporib. firmam, ut fert Ammian. l. 19. Quod etiam anno 1602. in peste a apud nos 11000. hominum quinque mensium atio. Iunio, Iulio, Aug. Sept. Octobrique, interie-, contigisse vidimus.

NICOL. FONTANI.

Annotatio XVII, ad Caput XVII.

Inquit auctor, dum causam horum morborum rtractat, [*veluti aer*] Quæro, si aër est infectus, cur on afficit omnes, cum omnes eum inspirent? Dic, l actionem non solum requiri causæ efficientis æsentiam, sed etiam passi dispositionem, & cum nnia corpora non sint disposita ad pestem, non mnia eam concipient.

Corpora disposita sunt illa, quæ aliquas obstructioes habent, aut excrementa ad putredinem parata, ualia in corporibus calidis, & humidis reperiri sont, quæ contactu aëris putris facile putrent, lege *alenum, lib. 1. feb. cap.* 4.

[*Humiditatem frigoris, aut caloris vel humoris vel sicciitis pestilentias gignere Philosophi, & illustres medici traiderunt.*] Notanter dictum ab auctore nostro. aër nim quando nimis est calidus, tunc spiritus à corde esolvit, si nimis frigidus, tunc eos mortificat.

[*Astrorum dispositionem*] utrum pestis ad Sydeum fluxus sit referenda, quoties *Saturnus*, & *Mars* ter se congrediuntur, qui tanquam contrarij, ura cogitatione corpora nostra afficiunt, quæsitu ignum videtur? Quid *Mercurius Trismegistus*, quid *lato in Epinomide, Chalcidius in Timæo Platonis, Prolus lib. de anima*, & *dæmone cap.* 27 *Iamblichus. lib. de ysterijs Ægyptiorum. cap.* 8. *Aristoteles. lib.* 1. *de Cœlo,*

Averrhoes com. 19. *Mercilius Ficinus, & quid Divus Augustinus libro de civitate Dei,* de hoc agitarunt, Lectoris judicio subjicio.

Sed ego Astrologiæ superstitioni, ac vanitati nil attribuendum puto: quandoquidem hoc malum al quod divinum, (si divinum quid in morbis reperiatur teste *Hippocrate* lib. 1. Prognostic.) esse assero.

De hisce omnibus fuse & docte asseruit plura contra Astrologos *Picus Mirandula*, & retulit *Ludovicus Mercatus. lib. de feb. pestil. capite.* 1.

DE PESTE.

CAP XVIII.

Pestis 1 est morbus contagiosus & exitialis, cor & ejus contenta 2 vehementer inficiens, vitalemque facultatem labefactans.

Origo autem Pestis vel ab aëre est 3 putrido a corrupto, vel per contagionem 4 contrahitur. Aeris autem corruptela vel Vniversalis est, ut quando populariter sævit: alias Particularis, quando videlicet in uno aliquo loco, veluti in aliqua domo, corruptus est & unam aliquam familiam tantummodo invadit. Contagium autem contrahitur ex conversatione cum infectis, vel ex tractione eorum quæ penes laborantem & præcipuè 5 morientem fuerunt, ut sunt vestes laneæ, aut pelliceæ; stragula, linteamina sudore aut excrementis infecta.

Quædam autem Pestis plurimos 6 è vita tollit, quæ omnino exitialis, ac maxima est. altera verò multos 7 spernit, quæ maligna dicitur.

Differt verò pestis à febribus putridis, primò per efficientem & agentem causam. putridæ enim febres

...es gignuntur ex humoribus in qualitate, aut quan-
...ate peccantibus, & putreſcentibus [8]. peſtis verò
...n ex vitio humorum, ſed per venenoſa quædam
...ninaria cordi ac ejus contentis communicata pro-
...nit.

2. Quod in putridis tranſmittantur ad cor vapo-
... vitioſi qui cor & contenta ejus ſupra modum
...efacientes, tantum accendunt: In Peſte verò ſi
...valuerit & cordis contenta, & ipſius ſubſtantia
...treſcit. neque parva eſt hæc putrefactio, aut, qua-
... in febribus putridis, ſed vehemens, maligna, &
...nitiſſimè ad cordis contenta & ſubſtantiam ejus
...rtingens. Communicantur autem peſtis ſeminaria
...rdi 1 modo (per tranſpirationem) per poros
...ilicet, & exiles venas, & arterias, à quibus ad ma-
...res penetrant, & ab his ad cor. alio modo per at-
...actionem quæ fit per inſpirationem. tunc enim ſi-
...ul cum aere peſtis ſeminaria ingrediuntur, quæ in-
...oducta non eadem facilitate regrediuntur per ex-
...irationem quam per inſpirationem ingreſſa ſunt.
...itiſſimè autem quandoque Peſtis ſeminaria ad cor
...erveniunt [9]. quando videlicet acutiſſima & te-
...uiſſima ſunt, aliquando non adeò feſtinant ubi mi-
...ùs acria, aut acuta exiſtunt.

Peſti autem graviſſima quæque ſuperveniunt ini-
...o quidem [10] ſomnolentia, & mentis quidam ſtu-
...or. poſt paucos dies capitis dolores, vigiliæ; & ubi
...orbus invaluerit, etiam deliria & linguæ aſperitas.
...ccedunt febris lenta cum extremarum partium fri-
...iditate; inquietudo, crebræ [11] vomitiones, & re-
...pirandi difficultas. quod ſi verò una cum his in col-
...o, ſub axillis, aut in inguinibus tumores ſentiantur,

aut aliqua coporis parte [12] Carbunculus excitetu
vel maculæ nigricantes appareant pestem esse mo
bum dubitari non potest. Vrinæ in peste non co
stant, quandoque sanorum similes, aliquando alb
dæ, vel perturbatæ veluti jumentorum. Ex Pul
etiam nihil certi habetur. Alvi excrementa crebr
fœtida sunt, subinde liquida.

Præservatio.

Præservatio, si aere corrupto in meliorem com
mutato, ut dictum est. Id si fieri nequeat, optimum
est consilium, aerem [3] & locum cito [14] mutare, &
ad salubriorem secedere. Corporis verò etiam cur
[15] habenda est, quod ab omnibus excrementis & su
perfluis humoribus, & viscerum obstructionibus va
cuum ac liberum esse expedit. Sanguinis detracti
consueta, si prætermissa fuerit, repetatur. Humore
si qui fuerint vel redundantes, vel vitiosi, levibu
medicamentis ,quæ resiccandi vim habent, expur
gentur; ut est rhabarb. vel aloë lota in [17] succo ro
sarum; vel medicamentum Ruffi quod constat e
aloë, myrrha, & [18] ammoniaco. ex quo pil. confecta
& scrupul. duorum pondere plus minus sumptæ,
excrementa alvi expurgant. Veteres in exigua quan-
titate [19] dandum hoc medicamentum consulunt ve-
rum non expurgandi, sed præservandi tantummodo
gratia.

Victus autem ratio moderata, & absque omni ex-
cessu (sit) ex optimis cibis [20], ac probo potu cor-
ruptioni non obnoxijs. aceti in omni cibo utilis usus
est, & aliorum quæ refrigerant ac resiccant, ut sunt
aciditatem habentia, veluti citria mala, aut aurantia
mala

ola acida, limones, vinum omphacites, quod Omacium appellant.
Exercitium corporis non est negligendum. In mno [21] mediocritas servanda. Metus omnino pulsandus. per hunc enim, quum cor angitur, à minarijs pestis inficitur facillimè.
Laudantur verò ad præservationem à peste utilia ædam remedia. Gal. bolum Armenam commen-,& Theriacam Andromachi, quâ Antoninum usũ ert. antidotus Mithridatia utilis quoque est. tum Diatessaron [22], facile parabile medicamentum. ect. liberans à recentiorib comendatur. Nos & am composit. invenimus magis diaphoreticam, æ circa cor hærentia foras, & ad exteriora pellit, que ea de causa non modo ad præservationem, vem etiam ad curationem, si tempestivè exhibeatur, urimum facit, Accipit hæc rad. tormentillæ, rad. rlinæ, rad. angelicæ, zedoariæ, ana ℥ ß. [23] scordij. iij. baccar. lauri, baccarum juniper. ana ʒ ij ß. cinamomi, macis, croci, sem. acetosæ, ana ʒ j. ex quib. t pulvis, cui per minimas guttas instillandum aliuid aceti, atque sic ad usum conservandus. Ex hoc ulv. tabellæ ex sacch. formari possunt cum aq. torentillæ, aut cardui benedicti, quarum in sanitate d præservationem sit usus. pulvis ad curationem dhibendus, ut dicetur. Ad præservationem conveit & odor optimi aceti [24]; quo spongia imbui poest. quod si illud acrius fuerit, poterit dilui aq. roaceâ. Feruntur & prodesse gestati nonnulli lapides retiosi, ut sunt rubinus, saphyrus, & hyacinthus [25].
Puerorum verò & magna ratio tempore pestileni habenda est. nam quum calidi ac humidi sint, ac

humidi ſint, ac non rarò vermes in corpore ha- ant facilius reliquis peſte corripiuntur. Expedit it illis exhiberi quædam quæ vermes expellere quea ut ſemen ſementinæ cui addi convenit aliquot c nu cervi [26] ramenta, & nonnihil [27] rhabarbari, quandoque quæ caliditatem ſeminis contempere ut eſt ſemen acetoſæ. ex quibus pulvis exhiben eſt cum aq. portulacæ, aut cardui benedicti. pot verò & ipſis nonnihil theriaces exhiberi; tum rò & alia contra vermes utilia, quæ ſuo loco oſt dentur.

Curatio Peſtis.

Curatio peſtis in tribus potiſſimum conſiſtit. 1. expellendis ſeminarijs à corde ad ambitum corp ris. 2. In Localibus remedijs. 3. In Accidentium c ratione [28].

Expelluntur autem peſtis ſeminaria per medic menta diaphoretica, ſudorem moventia [29], velu quæ fiunt cum aq. tormentillæ, vel cardui benedict additâ theriacâ, vel aliquo alio ſudorem movente, eſt compoſitio noſtra; cui adjicitur & aceti [30] al quid, vel ſyr. acetoſus, vel de limonibus. Sumpta hu juſcemodi potione æger collocandus eſt ante ig nem; vel ſi mavult decumbere, diligenter conte gendus eſt, ut ſudet [31], cuſtodia adhibita, ne dor miat, aut potionem evomat. ſi evomuerit, repeten da [32] eſt. Poſt ſudorem, ſi tumores ſeſe remiſerint ſimilis potio, ſed [33] dilutior exhibenda eſt, bis terv per diem; donec tumores, vel maculæ evanuerint ſed citra ſudorem.

Sanguinis miſſio, apparente Bubone, & maculis

n poteſt eſſe utilis. cor enim primariò afficitur, non à vaporibus putreſcentium humorum, ſed â venatis peſtis ſeminarijs opprimitur, à quibus ve- ſectione liberari non poteſt. interim detracto guine cor etiam debilius redditur, quod nullo edit modo. Iam & ſanguinis detractio tumores ambitu corporis ad interiora revocat, quod mi- nè conveniens eſt. laudat verò & Gal. libr. de chym. & Cacoch. medicos, qui tempore peſtis à næ ſectione abſtinuiſſent [34]. Carbunculo autem parente [35], quandoque ſanguinis miſſio non om- no reprobanda ſi ſtatim fiat, & ex vena Carbun- lo proxima. Purgantia medicamenta valdè noxia nt, & in quacunque peſtis ſpecie citiſſimè mor- m [36] afferunt.

Bubonibus autem admoveri ea debent, quæ hu- ores eo decumbentes attrahant [37] & educant. adatur cæpæ, vel liliorum alborum radix cocta, & plicata. ſed certiſſimum remedium eſt, cauterium otentiale, & ſi quæ ſimilia ſint cauſtica & urentia.

Carbunculum [38] ſcarificare utile eſt, deinde cu- urbitulam admovere; poſtea adponere quæ mor- icent [39] ut Vng. Ægyptiacum. Cauteria verò po- entialia non incommodè quoque admoventur [40].

Alvus ſi fuerit liquida, ut frequenter contingit, ro potu exhiberi poteſt decoctum ſantalorum ru- rorum, aut decoctum conſ. veteris roſarum rubra- um, vel ipſarum roſarum, quod exiguo cinnamo- no condiri poterit. Si verò durior fuerit, molli le- nique Enemate mollienda.

Sebastiani Egberti Scholia.

1. Quod pessum det, h. e. funditus evertat. I autem malum hoc non tantum κακοηθὲς, ὲ ὀλέθριον le etiam πολυμορφον & quod diversa; imo contraria e symptomata invehat. neque enim certi morbi n men est, sed quicunque communis & lethalis, Pest dicitur. Gal. 3. epid. f. 3. aph. 20.

2. Spiritum ac sanguinem in ventriculis illi contentum.

3. Aliquando nec qualitatib. intemperatus, n substantia corruptus, tamen propter immista Sem naria, non secus ac vinum bonum veneno, mixtum perimit.

4. Contagium qui negant communi sensu caren qui ad causam superiorem non respicientes officiu deserunt, impietatis atque inhumanitatis, culpa incurrunt. Est autem id quod contagiũ infert iden cum priore causa, in porositatib. illarum rerum la tens quæ aquam, ideoque magis aerem admitter possunt. seorsim tamen de eo fit sermo in recensen dis causis, quod priore causa cessante, nihilominu agat.

5. Tum enim corruptio in summo gradu est; & causæ magnitudinem ostendit mors. Alioquin etiam qui vivunt, & quæ ab illis inquinata sunt, inficiunt. nec instar corporis alicujus morientes demum de- serens in cavum aliquem locum migrat, aut lacte aquave excipi potest, ut vulgus sibi persuadet.

6. Hinc Deber apud Hebr. quibusdam dicta credi- tur, quod vastitatẽ facit, & loca veluti deserta red- dat, Imperatore Vespasiano, duo millia quotidie in- terijsse scribit Euseb. Idem sub Commodo factum. quando Camillus hac mortuus est, 10000. uno die moriebantur, anno 1348. per totũ quasi mundũ vix

quar-

tam hominum partem dimisit. Cayri, aliquando
ecem dies, 24. horarum spatio. .0000. à peste
ata narrat Radzevil. in itinere Hierosol.
Ut illa qua apud nos anno 1602. ad summum
tum uno die periere.
Gal. putredinis solummodo excellentia differ-
utavit. 1. de diff. febr. c. 5. & 6. Epid. sect. 1.
m. 28. Sed ubi de re convenit logomachijs in-
gendum non est.
. Cicuta in vino pota irremediabilis existima-
Plin. l. 25. c. 13. tenuitate namque vini ad cor
b. irrefractis rapitur. Idem de seminarijs tenuib.
maximè activis evenit.
10. Quod venenum cor obsidens Animalium spi-
um alacritatem infringat. Isti anno 1602. omnes
asi moriebantur.
11. Talium qualia in corporib. reperiuntur. ne-
e enim semper biliosa vomitu rejici, comper-
n est.
12. Carbunculus incipit à vesicula quasi â com-
stione, quæ post concidens crustam nigram, veluti
auterio, relinquit. unde & nomen habet. In pe-
anno 1602. carbunculos ex cinereo albicantes
quenter vidimus, qui sine sensu profundè satis
rificabantur; vix minima phlegmone, tumoreve
locis vicinis conspicuo.
13. Commodus Imperator suasu medicorum
uretum, quod frigida illa regio, & lauri nemorib.
sita, secessit. Sic Bacchus quum in Indos duceret
ercitum peste correptum ex campestrib. ad mon-
s migrare voluit, atque illic frigidorum ventorum
tu, purissimorumque fontium usu, viciniaque re-
reatum, convaluisse. Diodor. Sicul. l. 2 refert.
14. Hinc illud; Mox, Longe, Tardè; vel ut alij;
ito. procul, tardè, cede, recede, redi decedere, &
on finita peste redijsse periculosius, quam mansisse
idimus. Barbariæ incolæ si quando Pestis ingruat
egionem illam deserunt, Ioh. Leo.

15. Nam

15. Nam utut ex vitiosis humoribus pestem fi non putemus;tamen aliunde gravatum cor,semin rijs pestiferis facilius inficitur.

16. Iis qui in pestilentia integri sunt, moven non est alvus,atque etiam si per se mota est,compr menda est,abstinendum potius si plenius corpus e Cels.l.1.c.ult. Sed ille de validioribus,qualia vet ribus solummodo nota erant,loquitur.

17. Quo calor aloë temperatur. Haud dubie si gulare remedium est,quo Dodon. se frequenter u solere,narrabat.

18.Loco ammoniaci Officinæ male substituunt cr cum. hujus experientiam se habere dicebat Dodo quod nihil proficeret.in eo quod ammoniacũ recip plusculum spei se ponere. roborare enim partem quod syr. rosatus solut. nequaquam, & minus ad huc manna, aut cassia faciant. robore vero princi palium viscerum hic omnino opus esse.

19. Fabæ Ægyptiacæ magnitudine. h.e.g. v. se semiobuli.

20. Horapollo columbis vescentes Peste nequa quam corripi dicit, ideoque Regi tali tempore nul lum alium quasi cibũ apponi solere. In Hieroglyph

21. Per nimium enim somnum seminaria magi introducuntur.

22. Quæ apud Aetium mysterinm appellatur. & Tetrapharmacum ex Philagrio, serm.12 c 47. Si addatur ebur Diapente appellabatur à mulomedicis. Veget. 1. Veterinariæ. c. 10. Ejus experimentis indubitatæ vires; & sine hac mulomedicus mutilus est. c. 16. Pro bubus loco eboris indebant betonicam.l.3.c.2.Venetijs aliquando Diatessar. Bolum Arm. veram, dyctamnum album, scordium, carlinam, & Zedoar. addunt. Bolum vix qui mangonio caret,reperias. Dyctamno albo, cur verum Creticum non præferamus haud video.

23. Quidam crudas carnes scordio contectas corrumpi negant.

24. Pilæ

4. Pilæ ex ambra similibusque quæ aromatica
avia sunt, spiritus evocant. unde facilius infi-
tur.
5. Expertum se de hyacintho testabatur Dod.
6. Non usti (nam quamvis siccet, vim tamen
n à tota substantia habet, amisit) sed solummo-
ma rasi.
7. Ut simul expellantur. nam alioquin in vis-
bus putrescerent. Possunt & fol. senæ ejus loco
auperib. dari, sed rhabarb. melius est.
8. Quo celerius ejusmodi tempestates corri-
it, eo maturius auxilia etiam cum quadam teme-
te rapienda sunt. Cels. l. 3. c. 7. Occasio enim
ceps. Itaque hic locum habet illud; Μηδὲν ἀναβαλ-
ος. cunctari, est ægrum quam occidere.
9. Ignea medicamenta requirit Cardan. non ta-
n noxia, ut est hydrarg. sublimatum, quo nonnul-
curatos, plures tamen enecatos scribit 2. de sub-
Euphorb. multis usitatum, ejusdem generis esse
o. Sunt qui salem petræ purificatum; aut etiam
v. pyrium exhibeant. At Theriaca innoxius ve-
i purgatorius quidam ignis est. In libr. ad Pison.
nc plus omnib. alijs medicamentis anno 1602.
estitisse comperimus. nam aut curavit, aut sympt.
tem mitigabat. Huic ego confido.
30. Flor. calendulæ, aut betonicæ seu tunicis. hy-
oticum est.
31. Quib. vires adhuc integræ sunt, præsertim
uperioribus, aliquando præcipitur, ut obambu-
nt. sed diligenter cavendum, ne sudor, quum ve-
natus sit, repercutiatur.
32. Aut alia similium virium propinanda, tum
eadem antidotus, ut crambe repetita, nauseam
agis moveat; tum ne uni fidamus remedio, sed om-
em veluti lapidem moveamus.
33. Syr. supra scripti tum copiosius admisceri po-
oni debent. ut temperatior existens calorem mi-
us incendat; cujus furente adhuc veneno ratio ha-
eri minus potuit.

34. Nec nos cuiquam anno 1602. profuisse v
mus; sed sanguine adhuc fluente in quibusdam vo
tus prorupisse; mortemque subsecutam; utut a
bitis omnibus cautionib. ab ijs præscriptis qui il
commendant sectio facta fuisset.

35 Carbunculi non fiunt in emunctorijs, hu
res consentiunt; & longior est morbus. quam
Bubo. nec metuendum, ne introducantur semi
ria. nam proximam secamus. atque has ob cau
quandoque minuimus sanguinem. Purgandum
men nullo modo.

36. In illa quàm anno 1602. vidimus noxia fu
& nos testamur.

37. Tum quod humores eo repant, tum quod l
ca illa convenientia sint. Si ruri sint ægri ranunc
lus, aut ranunculus qui flammula dicitur, contu
imponitur.

38. Quum crusta non amplius serpit, certum
venenum non amplius augeri.

39. Et vulnus seu ulcus apertum servent,

40. Maculis vix localia admoveri possunt, qu
per totum corporis habitum ac superficiem dispe
gi soleant. Quod si à Diaphoreticorum usu non ev
nescant, malè cedit ægro.

NICOL. FONTANI.

Annotatio XVIII. ad Caput. XVIII.

[*Prosunt Rubinus, Saphyrus, & Hyachinthus*] Imo &
aurum. Hæc enim omnino occulta quadam & Ca
diaca facultate cor roborant, à peste præservan
jam factam persanant, spiritus reddunt perspicuo
Venenum fugant: idcirco *Arabes* hos pretiosos lapi
des in multis permiscent Antidotis. Legat qui veli
ex Veterum, & juniorum mente hæc disceptanten
Zacutum 1. *Histor. Hist.* 22

Improbat sanguinis missionem, quæ per interval
la nonnumquam administranda. Sed

ed, summopere miror quod nec auctor, nec ejus
rpres, hujus vicarium substituerint, nempe, cur-
itulas scarificatas, cum ipse *Galenus* peste labo-
sibimet ipsi imposuerit, ut patet *lib. de cucurb. cap.*
uas ego vobis summopere commendo, ob varias
ones. Nam pestis oritur ex summa putredine
utilissima est sanguinis missio, quæ parcè, & tem-
ivè facta, non lædit, nec debilitat, sed juvat, &
orat. *Avicenna* 4 - 1. *Tract.* 4. *cap. de peste*, eam sum-
laudat.

ucurbitulæ sunt præstantiores, quoniam evacu-
venenum ad extra, sudorem movent, plethoram
auriunt, & sanguinem putridum, citra virium
endium, evacuant.

Hirudines Hæmorrhoidalibus venis impositæ eas-
n præstant utilitates.

Docet præterea purgantia medicamenta valde
e noxia, & in quacumque pestis specie citissimè
rtem adferre.

Non ita Dodonæe, non ita. Quoniam contra te
bes scientissimum *Avicennam, qui.* 1 - 4. *tract.* 4.
.4. in hæc verba prorumpit: *Summa curationis ea-*
m est alleviatio, & illud cum phlebotomia, & solutione
ntris: & oportet ut incipiatur in ea ad evacuandum.

Si autem materia vincens fuerit sanguinea, fiat
lebotomia, & si fuerint humores, ij evacuentur.
pprobant doctè *Gentilis*, & *Iacobus in comm.* Quo-
am, si pestis scaturiat ex vitio aëris, qui agat tan-
m in spiritibus, vel in partibus solidis, purgatio
lversatur.

Contra, si mali labes fit vitio humorum & vires
rant, & Febris est initium, & valida, etiamsi adsint
bstructiones, purgatio instituenda est levissima, ut
epositâ sarcinâ, qua premebatur natura, sese exo-
eret.

Hæcque poterit fieri ex *Electuario de succo Rosarum*
Mesuei, aut Nicolai; illud si examinetur omnia habe-
it ex se cardiaca medicamina, excepto Diagridio,
quod alijs corrigitur. Hæc

Hæc quandoquidem à me, uti supra dixi, abd[...] habetur, abditis deberet curari remedijs, quæ e[...] adhuc latitent; vos ad Deum misericordem de[...] co, qui post oblatas à vobis ipsi preces, vos in grati[...] recipiet, dummodo meliorem vitam ipsi promise[...] tis, nam certum illud Ovidianum est, *lib.* 5. Fastoru[...] cantatum:

Sæpe Iovem vidi cum jam sua mittere vellet
Fulmina, Thure dato, sustinuisse manum.

DE FEBRE PUNCTICULARI.

Cap. XIX.

PVncticularis febris à recentiorib. dicta, Syn[...] chis initio similis est. citra frigus, horrore[...] aut rigorem invadit; & calor blandus, ac mitis e[...] Vrinæ sanorum similes, sed mox rubicundæ [1], pe[...] turbatæ, non perspicuæ, vino granatorum persimil[...] redduntur. nulla aliqua parte tumor, aut carbunc[...] lus apparet. nullus vomitus. sentitur corporis lassitu[...] do, & capitis gravitas. maculæ non mox primis dieb[...] sed quarto, aut septimo die, vel serius primum appa[...] rere incipiunt, in brachijs, dorso, & pectore, color[...] rubentes [2], ijs similes, quæ à pulicum morsu ac pun[...] cturis relinquuntur, quo tempore & calor intendi-tur, & febris major fit; accedentibus quoque vel vi-gilijs, vel mentis stupore, aut alienatione:

Causa hujus febris seminaria quædam ab aëre cor-rupto, sed non admodū acria, aut valdè tenuia sunt; & simul cum his sanguis computrescens. idcirco nec celeriter contrahitur hæc febris, & diuturnior est; nec contagiosa, nisi per multam ægri tractatio-

nem,

i. Corripiuntur hujuscemodi febri præcipuè [4]
ri,& juvenes,& qui molliter,ac in otio [5] vivunt;
er cœli quidem constitutionem calidam ac hu-
lam.

Venæ sectio ex communi dextri bracchij venâ
no,aut secundo die utiliter fit, apparentibus ve-
naculis,nullo modo convenit.Cucurbitulas inte-
cum scarificatione tunc bracchijs aut dorso ad-
vere non abs re fuerit,vel hæmorrhoidas provo-
:. Purgans [6] aliquod medicamentum non etiam
primis diebus , & priusquam maculæ appareant
ibendum ; idque mite admodum , veluti ex syr.
ato solutivo cum infuso rhabarbari , aut agrici,
ratione materiæ peccantis. A fortioribus medi-
nentis abstinendum, ne ingens alvi succedat pro-
vium. quod periculosum admodum fuerit. Con-
niunt etiam lenia & mollia enemata. Apparenti-
maculis sudor invitandus est , per ea quæ cle-
nter ipsum provocant,ad quod theriaca utilis est,
esertim si exhibeatur cum decocto scordij, car-
benedicti,aut tormentillæ [7];addito syr.acetoso,
de limonibus.Propinantur verò ab initio utiliter
tiones ex syr. acetoso, vel de succo citriorum, aut
nonum , cum aq. cardui benedicti, cichorij, tor-
entillæ ; vel ipsarum decoctis quibus additum sit
nnihil theriaces.

Victus ratio sit non omnino refrigerans [8]. Potus
terit esse decoctum ptisanæ , vel tenuis cerevisia.
n quibus incoqui possunt aliquot ficus, deinde ad-
succus limonum, vel citriorum , vel aceti nonni-
l.Aer si temperatus. non nimium refrigeretur [10],
graveolentior per odores & suffitus emendetur.

Sebastiani Egberti Scholia.

1. Rubent ob putredinem humorum. non pe[r]spicuæ sunt ob seminaria pestis.

2. Atque ideo non Pestis est, sed febris Synoch[a] pesti implicata, seu pestilens.

3. Vel à morsu cimicum relictis maculis. aliqua[n]do latiores sunt, ut totum bracchium, vel faciem i[n]star Erysipelatis occupent. aliquando instar gran[o]rum milij prominent, instar variolarum seu morbi[l]lorum puerilium. Colore etiam variant, nam quan[]vis ut plurimum rubræ sint, inveniuntur tamen & c[i]trinæ, purpureæ, violaceæ, lividæ & nigræ. ann[o] 1605. & dein Amsterdami frequentissimè conspex[i]mus tales maculas faciem totam vel dimidiam cu[m] tumore palpebrarum, & dolore faucium; vel ali[as] etiam partes maculis planis, aut etiam prominent[i]bus invadentes, cum febri satis valida & gravi; e[x] qua tamen paucissimi, & non nisi 50. annum egres[si] moriebantur. Ubicunque maculæ apparuerant Ep[i]dermis separabatur. levioribus purgationibus, Phle[]botomia, Hydroticisque alexipharmacis; ubi macu[]læ nondum apparerent; solis Sudoriferis & vene[]num depellentib. ubi illæ jam prorupissent, & qui[]dem brevi, curabantur. Contagiosam advertimus, u[t] Dod. dicit.

4. Proptet similitudinem calidi & humidi tem[]paramenti.

5. In peste contra.

6. Propter putredinem humorum opus est pur[]gatione; miti tamen, propter pestis seminaria.

7. In ijs qui cutem duram & poros adstrictos habent sunt qui decoctum guajaci cum aceto exhi[]beant. Iidem ung. quod hydrarg. habet illinunt, sed hæc ungendi ratio ut temeraria, meo judicio, repu[]dianda est.

8. Ptisanæ cremor est nimis refrigerans, utendum familiari aliquo jusculo pulli, aut simili.
9. Tenuiores posca uti possent.
13. Ne repercussio fiat illius quod natura ad superficiem expellit.

NICOL. FONTANI.

Annotatio XIX, in caput XIX.

Hæc, dicitur Lenticularis, seu stigmatica, ex nimia putredine orta, inter synochos reponenda: habens qualitatem malignam secum adjunctam.
Curatur ut putrida, vacuantibus dictis præsidijs, eius mala qualitas refrœnatur cardiacis.
Cucurbitulæ optimæ in ambitu corporis admotæ.
Si puncticulæ sint lividæ, aut nigræ, lethales.
In purpureis juvat sanguinis missio, & in declinatione clemens purgatio.

DE VARIOLIS ET MORBILLIS.

CAP. XX.

AD naturam pestis, veterum nonnullorum, & præsertim Arabum [1] sententia, accedunt quæ dicuntur Exanthemata & Ecthymata; vulgò Variolæ & Morbilli. frequenter enim populariter grassantur; & sæpè eodem, quo pestis, tempore.
Corripiuntur autem citius pueri [2] quam alij, quibus etiam facilius solvuntur, quam grandioribus. Magna verò ex parte salubres sunt morbi. Fiunt autem ab infectione quadam sanguinis ex menstruo [3] in utero materno contracta, quam quum natura secernit, & quasi per crisin quandam expellit. Exanthemata

mata ac Ecthymata proveniunt,& hac de causa omnibus in vita accidunt, & quidem [4] semel tantum aut apta sunt ut accidant, nisi præcox mors hominem prius è vita tollat. Non fit autem hujuscemodi secretio & expulsio citra sanguinis [5] fervorem ac ebullitionem.atque idcirco cum febre erumpunt.

Exanthemata seu Variolæ pustulæ sunt latæ [6], albidæ, quæ suppurantur, & crustas relinquunt. Ex crassiore sanguinis,& pituitosiore portione hæ proveniunt. Ecthymata verò, sive Morbilli tumores sunt,non tamen alti,qui non suppurantur. Horum generatio ex tenuiore sanguinis portione, & magis biliosa provenit.

Præcedunt Exanthemata Febris lenta citra rigorem, gravitas in somno, capitis & [7] dorsi dolor, & quandoque [8] raucedo quædam. Præcedunt eadem & Ecthymata, & cum his quandoque sanguinis [9] è naribus fluor. Apparentibus hujuscemodi signis non temere suspicari licet vel Exanthemata, vel Ecthymata citò apparitura; præsertim si patiens his ante non laboraverit,& cum infectis versatus sit,& multi laborent.

Sanguinis missio apparentibus Exanthematis aut Ecthymatis nulla ratione [10] admitti debet:sed prius facta prodest. nam detracta impuri sanguinis portione,quod reliquum,facilius à natura superatur. Simile est in Medicam. purgantibus, Contineri autem laborantes loco calido debent, & diligenter contegi [11]. nulla frigida interius,aut exterius applicari possunt. Decoctum ficuum aridarum uvarum passarum,& sem. anisi, aut fœniculi utiliter bibitur. Et in sorbitionibus ficus aridæ incoquuntur [12].

Quan-

quando verò Variolæ erumpunt Oculorum, Oris, Gutturis cura habenda eſt. Præſervantur Oculi .roſac.aut lacte muliebri in quibus diſſolutus cro-s, quo oculi & palpebræ illiniri debent. Ori pro-debitur ſi quandoque nonnihil diamori ſolum [13], l cum melle roſaceo in ore contineatur. Quodſi rò in Gutture Variolæ jam eruperint Gargariſ-os adhibere conuenit partim adſtringentes, par-n abſtergentes, ut ex folijs, aut ſummitatibus ru-.folijs liguſtri,aut corticibus granatorum [14].

Sebaſtiani Egberti Scholia.

1. Inter quos Raz. libro de Peſte. Veteribus Va-iolas & Morbillos ignotos fuiſſe qui fieri poteſt, uum cauſas illorum ſtatuamus quæ in veteribus tiam fuerunt. Quod autem diſtincte de illis non gerint fortaſſis eadem de cauſa accidit, propter uam & herbas maximè notas, breviſſimè, vel nomi-ibus tantum ſuis, deſcripſerunt.

2. Propter analogiam ut facilius corripiuntur, ta & facilius curantur. Imo quidam in utero mater-o adhuc exiſtentes, quod anno 1608 in abortu fœ-us immaturi, matre morbillis correpta, contigiſſe, compertum eſt.

3. Ex cujus portione craſſiore Variolæ, ex tenuio-re morbilli oriuntur. Quando autem populariter graſſantur, aeris corruptio magis minuſve contagio-ſa accedit.

4. Interdum etiam bis, aut ter. ſed rarò. quia morbi ex aere contagioſo contracti idem corpus rarò bis occupant.

5. Ut neque cereviſia, neque vinum defecatur ſi-ne ebullitione. Febris autem ſecundum omnium opinionem, Synocha eſt.

6. Atque ideo neque pruriunt. quod latæ omne ex pituita sint, quæ acrimoniam non habet. nisi per putredinem illam acquirat. hinc ubi in pus mutari cœpit pruritus magnns percipi solet. Variolas nostrates, de Kinderpocrkens; Morbillos, de Maselen appellant. Fucks. Iunius, alijque nominum horum significationem invertunt.

7. Quia humores sunt in venis; atque in ipsa cava.

8. Ab humoribus, versus pulmones destillantibus.

9. Exanthemata præcedere hæmorrhagiam rarissimum. crassiores enim humores sursum vix feruntur. Aliquando autem tam profusa est, ut copia sua terreat; quod potissimum in Sanguineis fieri solet, quemadmodum & mihi in pueritia contigit.

10. Nam quæ natura ad superficiem expellit ad centrum, h. e. ab ignobiliorib. partibus ad nobiliores, viscera ß. revocanda non sunt. sed quo illa vergit eo ducere oportet.

11. Opinio est, rubra stragula similitudine coloris ad evocationem prodesse, quam sequitur Fracastor. At color objectum visivi tantum spiritus existens, alios spiritus, humoresque qui poterit movere?

12. Potest ad evocationem dari Theriaca in aq. carduibened. soluta.

13. Prout adstrictione, ad nascendas, veluti in initio, solâ, vel etiam detersione, ad jam natas, ut morbo procedente, opus erit.

14. Aut folijs succisæ, hordeo integro, & glycyriza. in quorum decocto dissolvendum mel rosaceum, & diamorum. Atque hoc gargarismate frequenter os colluendum.

NICOL. FONTANI.

Annotatio XXI. ad Caput XXI.

[*Corripiuntur autem citius pueri, quam alij*] Natura enim corpus profundum expurgans senibus est imbecil-

..lior, pueris valentior, & illorum corpus magis ..m, paratumque ad plures morbos ob intempe..am victus, & natura non poteſt diu ſanguinem ..um ferre.

Apparentibus vero exanthematis] Conſilium aucto..ectum eſt in juvenibus, ubi vires ſunt liberales, ..eris, poſt decimum quartum annũ; ante quem ..*nus* noluit, ut admittatur hoc auxilium, ſed ſi .. ſit carnoſus, tuto aliquando phlebatomari po..ante præſcriptos annos.

..empus ſecandi venam eſt ante eruptionem; .. exonerata natura melius excernit.

..i vires ſint debiles & corpus rarũ, tempus æſtuo.., locǫ illius admittantur cucurbitulæ, vel Hiru..es impoſitæ bracchijs, lumbis, natibus, ano, quo..n minus debilitant vires.

Simile eſt medicamentum purgans] hoc meo quidem ..icio ſuſpectum eſt, non quia vires debilitat, ſed, ..a operationem naturæ impedit, humoreſque vi..entos ad interiora retrahit, quare ab eo caven..n, ſi magna ſanguinis adſuerit ebullitio, & natu..n expulſione laboret, aut exanthemata in cute ..pareant.

..rgo ſi debeat exhiberi, admittatur ſolum in de..atione, ut ſanguinis terreſtrior pars, quæ non po..t per cutem expelli, per alvum vacuetur.

[*Præſervantur oculi*] Exempli loco ſit, hoc colly..um.

℞ Sem. ſumachi. ℈j.
Croci orient. ℈. S.
Accommodentur nodulo, qui Ixnatet
Aquæ Roſarum,
Lactis mulieris, ana ℥ij.
Et Reſervetur uſui.

[*Ori Providebitur*] Linctu.

℞ Syr. Violati comp.
Syr. jujubini,
Mellis roſ. col. ana, ℥ j.

 Cum

Cum bacillo Glycirrhizæ.
F. Linctus.

[*Quod si vero Variolæ in gutture erumpant*]

Tanc ℞ Decocti Hordei integri
Cum fol. rof Rub. &
Violariæ, lib. j. S.
Cui adde Mellis, rofati,
Vel. Diamori ℥ j. S.
Syr Iu.ubini ℥. j.
Et fiat gagarifma.

DE FEBRRIBUS CUM ANIMI DELIQVIO INGRVENTIBVS.

CAP. XXI.

ANimi deliquia vel cum febre, vel abfque febre fiunt. quæ cum febre , quando cum oris ventriculi infigni debilitate ac offenfa, pravi in corpore redundant humores, proveniunt, qui aliquando craffi, crudi ac frigidi funt, quandoque verò tenues & biliofi. Recentiores ex frigidis humoribus natam febrem nuncupant fyncopalem humoralem; alteram fyncopalem minutam. Crudorum humorum copiam oftendunt præcordia tumida ac inflata, cum & ipfius corporis tumor & calor albidus vel pallidus, veluti eorum qui aqua intercutẽ laborant. Tenuium verò ac biliofοrum redundantiam teftantur corporis habitus fqualidus ac extenuatus, rofiones circa os ventriculi, & oris amaritudo, & quandoque Vomitus biliofi. Animi autẽ deliquium in acceffionum initijs maximè fupervenit ; & quandocunque æger aliquo movetur modo, periculofus idcirco morbus cujus curatio perquam difficilis. In nulla autem

tem harum febrium ſanguis 4 mitti poteſt. Gal. multis frictionibus utitur, quæ quomodo & qualiter faciendæ Paulus ex Gal. habet.

Curatio ejus quod à frigidis.

Conſiſtit autem hujus morbi curatio, partim in victus ratione, partim in alijs remedijs. Victus ratio requiritur facilis, aperiens, & attenuans; talis qualis in quotidianis, ex quarum Genere hæc quoque eſt. Dandus eſt cibus in exigua quantitate, propter humorum copiam; & frequenter, propter virium debilitatem. laudatur pro potu primis diebus aqua mulſa in qua decocta ſit hyſſopus aut thymus. Concedendum 5 verò & vinum eſt, album, clarum, non aſtringens aut auſterum. In quiete continendus eſt æger. Tempore acceſſionis nullo modo ſomnus admitti debet. alio tempore permittendus. Laudantur verò & à recentiorib. frictiones matutino tempore & mox à ſomno factæ. humores verò præparandi ac concoquendi veluti in quotidiana. Purgantia med. Gal. dare veretur, recentiores tamen leviorib. med. utuntur. Exhibenda autem talia ſunt quæ ventriculum non offendunt & humores paulatim & per vices expurgent, ut ſunt hiera picra & pillulæ, Alephaginæ dictæ, quib. agarici correcti aliquid addi poteſt. Si purgantia med. dari nequeant & alvus non reſpondeat enemata injicienda erunt, aut glandes ſupponendæ. Humorib. magna ex parte expurgatis ventriculi oſtio providendum eſt, per unctiones aut empl. ut in quotidiana.

Ingruente autem animi deliquio aromatum odore æger reficiendus eſt. Gal. panem exhibet vino

diluto intinctum. Recentiores verò etiam in vino aromatite madefactum, vel ipsum vinum in exigua quantitate propinant, & levibus frictionibus utuntur.

Deliquium ex tenuib. humoribus.

Quando vero ex tenuib. humorib. [6] una cum [7] febri deliquium accidit tunc cito ac frequenter nutrire [8] necesse est, etiam in ipsis accessionibus, ut recentiores scribunt. Aer sit frigidior, in quo æger decumbit. stragulis paucis contegatur à frictionib. & sudore abstinendum. cibus sit facilis concoctionis & qui succum crassiorem ingeneret, autore Gal. cui frigida [9] & austera quædam admisceri convenit. Aqua mulsa improbatur. ptisanæ cremorem Gal. etiam non [10] probat. sed panem & sorbitionem ex chondro ac [11] fructus austeros qui non facile corrumpantur & quandoque ovorum vitellos. Recentiores juscula carnium & succum quoque earum commendant cum succo granatorum vel cydoniorum, vel uvæ immaturæ, aut simili astringente aliquo. Si verò carnes fuerint musculosæ succum præbebunt crassiorem & amplius nutrientem. Potus pro potu Savonarola laudat decoctum ex pauco hordeo [12] & multo saccaro. Gal. verò etiam vini usum inter initia admisit; modo tenue, aquosum, & non austerum, quod [13] à cibo ait sumendum. In quiete verò æger continendus est. Somnus permittendus est excepto tamẽ accessionis tempore, si tempus vigiliarũ excesserit, bonum. si autem sponte somnus non successerit invitandus erit. In hujuscemodi animi deliquio frigidam [14] exhibendam potionem Gal. est senten-

ententia. Vinum tamen & omnib. quibus animi deliquium accidit commendat natura calidum, colore flavum, ſubſtantia tenue, & ætate vetus. Recentiores in hujuſcemodi deliquio aqua roſacea vel aceto frontem & faciem aſpergunt & madefaciunt.

Reliquæ autem occaſiones quib. citra febrem animi deliquia ſuccedunt ſunt dolor vehemens, vigilia diuturna, immodica ventris inanitio, nimius corporis motus, & principiorum intemperies. Quomodo autem iſtis occaſionibus ſit occurendum deinceps oſtendetur,

Sebaſtiani Egberti Scholia.

SYMPTOMATA.

1. Febrium. De hac ut & de omnib. febrib. diligentiſſ. ſcripſit Michaël Savonarola.

2. Leucophlegmata.

3. Tunc enim pulſus debiliſſimus vitalem facultatem gravari teſtatur.

4. Axioma Gal. quod in omnib. febrib. ex putridis humorib. ſanguis mittendus hic locum non habet. vires collapſæ obſtant.

5. Ut poſſint citius concoqui humores & per cutim evacuentur. qua ratione auſterum arcendum eſt.

6. In utraque tum debile eſt ſtomachi os. nam & in alijs craſſi vel tenues humores abundant tum non ſequitur ſyncope.

7. Quæ fere ad ardentem vel exquiſitæ tertianæ naturam accedit.

8. Neque enim magna febris aut acceſſionis ratio habetur.

9. Nam cibus quamvis nutriat non tam corroborat ventriculum ut hæc.

10. Non quod refrigeret. utile enim, ſed quod non ſatis nutriat.

11. Non

11. Non quod alant valde quum non sint dulce sed quod roborent ostiolum ventriculi.

12. Quoniam frigidum est; saccharum verò nu tritiæ

13. Traducit enim crudos humores, si ante su matur, si post, concoctum jam deducit. Disputanti bus quibusdam, num post cucumes peponesve vi num calidum Hispaniense bibendum, obtinuit non esse bonum, sed piper addi prodesse.

14. Non aquam, sed quod exhibetur sive vinum sive aliud, vult frigidum dari. nam mox vinum com mendat.

15. Qui actu syncopen patiuntur ejus loco su munt hippocraticum dictum. continuè si vino uta tur, sit tenue, aquosum, austerum.

NICOL. FONTANI.

Annotatio XXI. ad Caput. XXI.

Tractat hic auctor symptomata Febrium, quo nomen Græcum est à verbo συμπίπτω, id est, cado σύμπτωμα casus, seu accidens est.

Hoc duobus modis à *Galeno* accipitur, uti videbi *lib.* 12. *meth. cap.* horum nonnulla levia, & mitia alia vero gravia, & sæva sunt.

[*De venæ sectione Galenus lib.* 4. *de Tuenda valetudine* & *lib. de sang. miss.* maximè præcipiebat, ne, ubi crudi succi in corpore sunt, sanguinem mittamus sique Febris sit conjuncta, præsertim, si in ventricul reperiantur, & vires languent: sed si aliquo modo plenitudo sanguinis adfuerit, licitum est vacuare contra *Alexandrum Trallianum*, qui nimis arroganter *Galenum* arguere videtur.

Quod si eos concordes reddere velis, *Galenum* intellige de humore crudo permixto cum sanguine *Trallianum*, de crudo succo à natura sanguinis omnino seperato.

DI

DE DOLORE.

CAP. XXII.

AFfectus qui dolorem excitant 2. authore Gal. sunt; vel enim unitatis ſolutio, vel intemperies, ſive alteratio, quib. accedere poteſt magna obſtructio . Continui autem diviſio 3. modis (vulneratione excepta) aut enim ruptione, vel contuſione, vel eroſione. Ruptio fit ex diſtentione, Contuſio à re quapiam gravante, Eroſio autem mordente qualitate. Diſtentio autem fit vel à multitudine humorum, vel à ſpiritu, cui non patet exitus, vel ab immodica ſiccitate. Contuſio à re quapiam gravi aut dura. Eroſio ab eo cui morſus natura ineſt. Alteratio verò dolorem inferens per ea fit quæ violenter calefaciunt aut refrigerant. Magna obſtructio ex duris meatum aliquem occupantibus fit. veluti quum arenulæ ureteres obſtruunt.

Quum gitur dolor vehemens urget perquirendum & cognoſcendum eſt an hunc excitet humor plurimus, an ſpiritus cui non ſit exitus, an verò gravis moles, an acris humor, an ſiccus affectus; vel aliud ſit quod vehementer calfaciat aut refrigeret, ex hiſce cauſis variæ gignuntur dolorum ſpecies quibus & ſua ſunt nomina quæ à Paulo referuntur.

Si itaque humores plurimi dolorem excitarint ſanguinis detractione, vel purgatione, vel utriſque vacuandum. Si ſpiritus cui non eſt exitus, diſcutientibus atque attenuantibus remedijs utendum: aut quod potius [2], loco dolenti cucurbita cum flamma

copioſa

copiosa subinde affigenda. Si moles aliqua gravan-do dolorem efficit, moles adimenda erit. Hic acris humor dolorem affert, cujusmodi est biliosus, & potissimum æruginosus, in ore ventriculi collectus vomitu expellendus est. aut per sedem enema injiciendum, quod eum eluere queat. Quod si verò à siccitate dolor contractus fuerit, humectare oportet, quod sæpenumero perdifficile aut impossibile, præsertim si occasione febris, vel inanitionis sit siccitas. Si autem à vehementi caliditate aut frigiditate dolor superveniat, contrarijs occurrendum est. Quod verò idoneis remedijs quæ affectum sanare queunt dolores non sedentur & vires dejiciantur, ægerque ad mortis discrimen tendat ad ea confugiendum med. quæ ex opio & hyoscyamo ac ejusmodi narcoticis componuntur. etiamsi corporis habitus non nihil sit lædendus. læsio enim potius quam mors optanda ut Gal. ait. læsio enim si non fuerit magna, temporis spatio emendari poterit. quod si verò etiam major, tamen præferenda est morti. In exhibendis autem narcoticis sequendum sapientis consilium. Ne quid nimis. Nam nimius narcoticorum usus quandoque etiam mortem adfert. Narcoticorum sive opiatorum multæ quidem veterum compositiones, sed omnib. Philonis antidotum Gal. præfert 3. quod ad dolores sedandos nulli est inferius, cujus usus post annum à compositione tutus est, & si duorum 3. aut 4. annorum fuerit multo erit melius.

Sebastiani Egberti Scholia.

1. Quæ tamen ad priores, tensionem nempe, rumpentem, aliumve modum solutæ unitatis, non incommodè reducitur.

2. Nam

2. Nam quandoque discutientia, dum pituitosum humorem calfaciunt, flatus augent.

3. Requies, qua nonnulli frequenter utuntur, quod paucissima habeat calida, æquè tutum medicamentum non est.

NICOL. FONTANI.

Annotatio XXII, ad Caput XXII.

Doloris causas scite exponit auctor. Huic cito opitulandum; nam attrahit humorem ad caput, Vigiliam concitat, & phrenitidem: quo pacto repellentia optima sunt bregmati imposita, actu frigida.

Temporibus admovendum lac muliebre cum oleo Rosaceo, & Nenupharino. Vel eidem parti impone cataplasma factum ex mica panis, pomo dulci asso, permixto. albumine ovi, pulvere santalorum, & ungto. popul.

Sanguinis missio optima ex Mediana, vel cephalica: Sic & in fronte, & in lepore nasi.

Cucurbitulæ applicentur scapulis, & si fluxio firmata sit, admoveantur in nucha scarificatæ.

Embrochæ sunt salutiferæ ad leniendum dolorem, provocandum somnum factæ ex decocto hordei, Rosarum, Violarum, Malvarum, Rad. Mandragoræ, hyocyami, fol. Lactucæ, & sem. ejusdem. applicentur tepidæ.

Hirudines ano admotæ multum prosunt, sicut & temporibus, & retro aures.

Purgatio clemens valde prodest ex Rhabarbaro, pulpa Tamarindorum, & Cassiæ fistulæ.

Cætera pete ex auctore.

DE

DE VIGILIIS.

CAP. XXIII.

INter occasiones ad quas animi deliquium succe-
dit secundo loco â Gal. Vigiliæ recensentur. h
non mox & statim, sed diuturnitate temporis del
quium animi inferunt, corpore videlicet extenuat
& squalido facto. Comitantur vigiliæ febres & præ
cipuè ardentes. sunt verò & aliorum affectuũ symp
tomatata: ut Phrenitidis, maniæ, melancholiæ &
magnorum dolorum.

Tolluntur autem vigiliæ partim molli frictione
partim balneo, partim leni corporis agitatione, u
Gal. ait. lib 3. de sanit. tuenda. mollem autem fri
ctionem Gal. cum oleo suadet faciendam. sed no
stra ætate absque oleo subinde placidè ac lenite
bracchia & crura deorsum fricando, somnus accer
situr.

Paulus loco frictionis bracchia & crura vincire
præcipit, ac deinde solvi, quod nec modo fieri con
suevit. Balneo verò non rarò feliciter uti contingit
ex decocto malvæ, violariæ, lactucæ & quandoque
foliorum papaveris in quo pedes abluendi sunt &
manus. Agitatio levis corporis ad somnum quoque
conducit veluti lectica aut exigua cymba vehi. Non
perficientib. autem istis aut quando fieri commo-
dum non est, ad epithemata, & inunctiones tem-
porum, & frontis veniendum erit, ex aquis rosarum,
violarum, & quandoque papaveris. addito frequen-
ter lacte muliebri; aut earundem herbarum deco-
ctis

ctis quæ admovenda, ubi acceſſio remiſerit. Offeruntur verò & naribus, quæ ſomnum odore provocant; ut papaveris vel hyoſcyami flores & folia, 1
mandragoræ, poma, & pilæ quædam, aut noduli ex corticibus capitum papaveris, corticibus rad. mandragoræ, florib. nymphææ, violariæ, ſemine lactucæ & hyoſcyami cum opio; modico croci & ſeminis anethi additis. Sorbitionibus verò veluti cremori ptiſanæ convenit ſem. melonum à cortice repurgatum addi, aut papaveris codia ipſis incoqui, Exhiberi verò & ſomni tempore diacodium poteſt, vel ejus loco ſyr. de papavere, qui ſomnum provocat, cochlearis menſura ſumptus, aut aliud medicamentum exhibendũ, opium habens, qualia exhiberi quandoque, ut Gal. ait convenit. ut ſunt ex hyoſcyamo catapotia vel ex ſtyrace, quæ à Paulo deſcribuntur, lib. 3. c. 28. in quorum loco recentiores ſubſtituerunt pilulas de cynogloſſa dictas, Græcorũ tamen compoſitionibus multò inferiores.

Sebaſtiani Egberti Scholia.

1. Quæ grati odoris eſſe, etiam Sacræ literæ, teſtantur.

NICOL. FONTANI.

Annotatio XXIII, *ad Caput* XXIII.

Vigilia ſomno opponitur. Et nihil aliud eſt, quam extenſio animæ à principio ad omnes corporis partes, atque particulas, *Galenus de definit. med.*

Cauſa eſt caliditas, & ſiccitas cerebri, *idem lib.* 1. *prorhet. Hippocrates text.* 29.

Hæ ſi fuerint immodicæ, vires debilitant, concoctiones impediunt, deliria aliaque mala accerſere ſolent: quare non negligendæ, & ſimilibus remedijs curandæ, ſicut ſupra in dolore prædiximus.

DE SYNTEXI.

CAP. XXIIII.

INter occaſiones animi deliquium afferentes 3. loco à Gal. refertur ventris inanitio. hujus autem multæ ſunt ſpecies, ut diarrhæa, lienteria, dyſenteria, cholera, quarum curationes ſeorſim ſcriptæ ſunt. Accedit his & alia quæ ſyntexis ſive colliquatio dicitur. dejicit hæc vires vehementer & perſeverans mortem adducit. præter has verò & alia eſt ventris inanitio à med. purgante facta, quæ ſubitaneum animi deliquium ſæpe affert. Occurri huic poteſt ijſdẽ remedijs quibus diarrhæa ſanatur. ſed his omnib. longe præſtat, Theriacæ Andromachi quæ ℈ j. aut ʒ ß. pondere cum vino exhibita mox & valde celeriter fluxum à medicamento excitatum ſiſtit.

Syntexis autem fluxus eſt Ventris per quem corpus omnio colliqueſcit & extenuatur, alvi excrementa non cibi aut potus ſpeciem præferunt, ſed flava ac bilioſa apparent & ſupra modum graveolentia ſunt. conſiſtentia verò non omnino liquida, ſed craſſiora, veluti lentorem quendam habentia, quibus, & ſubinde pinguedo quædam innatat. qualis & in urinæ ſuperficie tunc quoque obſervatur. Syntexis autem accidens eſt febrium acutarum ac continuarum, præſertim longarum. Curatio ejus per refrigerantia & aſtringentia inſtituenda eſt, fructus refri-

refrigerantes & aufteri utiles funt, ut mala punica acida, fructus corni, uvæ immaturæ, acini ribefij rubentis & oxyacanthæ acini vulgo berberis [2]. ex quibus fyr. vel quæ Arabes Rob. nominant confecta conveniunt, & quæcunque his fimilia. Ab omni jure carnium abftinendum eft. forbitionibus veluti ptifanæ cremori, æqualis portio amygdalarum dulcium addenda eft. ipfe vero chylus [3] amygdalarum dulcium, vulgò lac nominant, etiam convenit, præfertim refrigerante aliquo addito. Ptifanæ decocto incoqui poterit aliquid confervæ [4] rofarum veteris, vel fructus aliqui aftringentes. Paulus in ardente febri cum fyntexi frigidæ potionem ait utilem ex frigido fonte petitum. dari autem hæc non debent, nifi obfervatis conditionibus prius in curatione fynochi & ardentis febris, enumeratis

Ventriculum verò & inferiorem ventrem oleo cydonorum & rofaceo vel utrifque inungi expediens quoque eft.

Ex occafionib. autem quæ animi deliquium afferunt, reliquæ funt, nimius corporis motus & principiorum intemperies. Motus autem corporis veluti eorum qui infaniunt fomni provocatione fedandus. qui quomodo provocandus fit ante dictum eft. Intemperies verò principiorum quomodo corrigenda fuis locis occurret dicendum.

Sebaftiani Egberti Scholia.

1. Gal. hanc ejus probam dicit ac nos experti fumus, ftatim ftitiffe fluxum. idque ratione refiftendi venenis nam med. venenata funt. Addit Paulus lib. 7. cap. 7. aliam caufam. Nam, dicit, ad cutem deducit,

humorumque ad ventriculum impetum revellit.

2. Astringunt etiam quæ vulgo veenbesyen, & quæ Brabanti craakebesyen, Germani heydelbeeren appellant.

3. Multi putant non retinere alvum ob oleum quod habet. verum tam exiguum est, ut se non exerat. at substantia astringunt.

4. Resolvi in poculo uno 2. ℥ possunt.

NICOL. FONTANI.

Annotatio XXIIII, *ad Caput* XXIIII.

[*Pinguedo quædam innatat*] hoc fit, dum partes solidiores colliquantur: sed si cum humoribus colliquatur carnosa substantia, alvi dejectiones ruffæ, crassæ, fætidæ, in biliosis spumosæ apparent.

Si id quod colliquatur crassum sit, totum in ventrem confluit, sequitur *Diarrhæa Syntectica*; quam medici vulgato nomine fluxũ colliquantem vocavere.

Urinæ similiter ruffæ, fætidæ, oleosæ, cum multis squammis.

In omni colliquatione cum habitu corporis, facies mutatur, & Hippocratica, seu cadaverosa redditur: Scilicet nares acutæ, collapsa tempora, oculi concavi; tunc virtus deficit, sudores diaphoretici, & Syncope oriuntur, tandem exsoluto corpore, mors.

DE CATAPHORA.

CAP. XXV.

GRavem somnum qui [1] febribus supervenit καταφορὰν Græci vocant, vel, ut alijs placet, magnam dormiendi cupiditatem. A frigidiore ac humidiore cere-

cerebrum imbuente materia accidit. Oxycrato tepido, id eſt, aceto cum aqua mixto, frontem abſtergendam Paulus ait, & naribus quæ inciſoriam vim habent admovenda. tale autem [2] eſt acerbum acetum, faciendæ etiam ſunt diverſiones, ut crurum duræ forteſque frictiones ac validæ ligationes. Cucurbitulæ quoque affigendæ [3] ſunt partib. femorum interioribus, ut Rondeletius ſcribit, & quidem non prius quam in remiſſione febris [4] ut Paulus ait. Hiſce remedijs ſi vigil æger reddi nequeat, ſternutamenta offerenda. deinde ubi febris acceſſio ceſſaverit ad generalia remedia vel ſanguinis miſſionem vel purgationem veniendum.

Sebaſtiani Egberti Scholia.

1. Coma duplex, vigilans, quod alias catochus dicitur. ſomniſerum eſt καταφορά, quæ ſomnum quod pejus eſt, vel ejus deſiderium, quod non ita malum infert, neque enim tam multa fuerit materia eadem tamen curatio.

2. Adeo, ut ſi non admodum magna fuerit copia opij ſumpta, eos qui id ſumpſerunt excitare poſſit.

3. Non ſcapulis, ut Paulus, quod aliquam poſſint materiam ſurſum trahere. ideo femoribus applicantur.

4. Quod acceſſionis ſymptomata ea non ſublata tolli nequeant, eam tolli impoſſibile eſt, tum afflicto acceſſione danda non eſt afflictio. & in ſtatu quieſcendum : ait Hipp. quod & de particulari ſtatu intelligendum.

NICOL. FONTANI,

Annotatio XXV. ad Caput. XXV.

Miror ego, auctorem *Cataphoram* nominare, quo *Coma* est, quandoquidem hæc per se morbus, & no symptoma sit, quippe quod accidat continuis febribus, præcipuè malignis, & est potius sopor, à Græci vocatus, Coma.

Hic somnus duplex est, naturalis, & non naturalis. Ille facultatis animalis quies est, spiritus, viresque instaurans; cujus causa sunt vapores benigni, a alimentis ventriculum anteriorem cerebri occupantes, qui durant, donec fuerint resoluti.

Alter semper fit à causa præter naturam, nempe frigidiore, ac humidiore cerebrum imbuente, ut docet auctor. Hic si modum excesserit, malum, ut docet *Hippocrates* per hæc verba : *Somnus & vigilia modum si excesserunt, malum. Et aphor. 6-7. sect. 4. in febribus per somnum pavores, & convulsiones, malum.*

[*Oxycrato tepido*] Hæc sit forma.

℞ Olei Rosacei, ℥ j.
Aceti vini albi, ℥ ij.
Misce pro Oxyrrhedino.

DE CAPITIS DOLORE IN FEBRIBUS.

CAP. XXVI.

CApitis dolor qui in febribus ardentibus aut synochis supervenit ex vaporibus aut fumis ut plurimum qui sensim sursum efferuntur, & cerebrū petunt provenit, adeo magnus hic quandoque est, ut deli-

delirium afferat. Curatur autem partim repellentib. partim revellentib. Inter repellentia autem laudatur veteribus oxyrhodinon ex oleo rosaceo & aceto compositum, quod quomodo capiti adhibendum Paulus ostendit. nostra ætas in ardentibus ac synochis febribus aqua & aceto rosaceis oxyrhodini loco utitur, addito subinde lacte muliebri [1] & ovi albo. verum hujuscemodi capiti adhiberi nequaquam convenit si in critico sanguis & narib. fluere incipiat, vel fluxurus speretur. Revellunt autem duræ vehementesque crurum fricationes, ligaturæ, cucurbitæ & jam recentioribus practicis usitata, quæ sub plantis pedum ligantur ut sapo cum sale brassicæ folio vel alteri rei impositus, qui in mediocri dolore confert. vel raphanidis radices, cum sale, quæ tum odore cito molesta veluti & tincarum piscium, quæ & fissæ sub pedibus ligantur. Ex his autem quæ maximè revellunt sunt columbæ vivæ fissæ & cum sanguine suo calentes admotæ plantis pedum, quæ partim singulari eximiaque proprietate partim similitudine moderati caloris non modo à capitis doloribus, sed & à delirio frequenter ægrotos liberant [2]. Quæ verò pedibus applicantur, tum demum applicanda quando pedes sponte incalescunt. sinendæ autem sunt columbæ sub pedibus ad minimum per horas 12. tum in lebetem aquæ frigidæ abjiciendæ, ne odore sint molestæ.

Sebastiani Egberti Scholia.

1. Densari tum humores, indeque destillationes novæ fieri possent unde nonnulli magis revellere student.

2. Quidam ranunculum ſupponunt pedibus, unde etiam febris quandoque tollitur, periculoſa tamen ulcera excitant, ſic ros ſolis carpis applicatus quartanam tollit.

NICOL. FONTANI.

Annotatio XXVI, ad Caput XXVI.

[*Cerebrum petunt*] præcipuè in priori corporis parte, ut fronte, & temporibus, nam, *Fernelio teſte*, ille qui in occipitio, vel vertice, vel circa aures ſentitur, ſymptoma febris plerumque non eſt, ſed propriam in capite cauſam habet.

In ijs multa capitis agitatio vitanda, ſic ſtrepitus, & colloquium, ira, clamor, ploratus, vinum, ponantur obſcuro loco, habeant alvum laxam.

Cætera remedia ſupra poſuimus, titulo de dolore.

DE SUDORE.

CAP XXVII.

SVdores qui in febrium ſtatu & præſertim in critico die erumpunt nullatenus reprimendi ſunt, ſed quiete & mediocri calore adjuvandi, niſi fortaſſe adeo largè erumpant, ut vires dejiciant, quod ſi acciderit, auferendo tegumenta & ſudorem [1] abſtergendo recreandus æger erit, ac ei permittendum, ut aerem paulo magis perflatũ admittat & dormiat [2]. Sudores autem, qui poſteaquam febres ceſſaverint adhuc perſeverant & vires dejiciunt, reprimendi ac prohibendi ſunt. Paulus pleraque aſtringentia enumerat corpori vel inſpergenda, vel admovenda

quorum noſtra ætate non eſt, uſus alijs remedijs repertis. Ad ſudores autem prohibendos conducit ³ ſaccharum ſive conſerva roſarum rubrarum, veſperi ad ingreſſum lecti ʒ.aut 4. ʒ pondere ſumptum, cui, ſi ſola non ſatis reprimit ſudorem, addi poteſt Rob de ribes vel ſyr. de granatis acidis. & aliquid ſpecierum, ditrionſantalon vel diarrhodon Abbatis. Quod ſi verò ſudor adhuc perſeveret linteamina aut induſia, aceto roſaceo aſpergenda, deinde reſiccanda erunt, in quibus æger decumbit aut induitur, à laboribus & vehementibus exercitijs abſtinendum, in aere frigidiore verſandum, cibus ſit ex ijs quæ facile nutriunt & lentoris nonnihil habent, ut ſunt carnes muſculoſæ & animalium extremæ partes, quæ & cum alijs cibis coqui poſſunt. Largior non ſit potus neque ſubſtantia ejus nimis tenuis. vinum rubrum & aſtrigens laudatur.

Sebaſtiani Egberti Scholia.

1. Tum cutis obſtruitur, unus enim humor alium evocat.

2. Tum enim ad interiora revocantur humores.

3. Sic Itali vocant conſervam roſarum, officinæ ſaccharũ in aqua roſacea diſſolutum ejus loco dant quod eam vim non habet. non ſubitò hoc efficit (neque enim expedit) ſed paulatim. prodeſt & phtiſicis. optimum quod non ultra annum fuit confectum.

NICOL. FONTANI.

Annotatio XXVII, in caput XXVII.

Sudoris eadem materia quæ urinarum, ut voluit *Galenus* lib. 10. de ſimpl. *Med. facult.* nimirum humor craſſus.

Ejus causa efficiens præcipua est calor, qui humorem in vapores resolvit, & in superficiem corporis ducit, ubi à cute in humorem iterum convertitur, & per poros cutis expellitur: adjuvant externus calor humores fundens, attrahensque, & medicamenta sudorifica assumpta, quæ humores liquefactos, per habitum corporis ad cutem celerrime rapiunt.

Sudores febricitantibus sunt boni, qui manare ceperint. 3-5-7-9-11-14-17. 21-27. 31-34. quia morbos judicant.

Sed si sudor una cum Febre jncidat, si est acuta, malus.

Plura, si scire de hoc aves, lege *Galenum* 3. *de symptomatum causis. cap.2.*

DE TUSSI.

CAP. XXVIII.

TUssis quæ non primario affecto pulmone aut respirationis instrumentis in febribus accidit circa initium & in ipso initio accessionis molestiam facit. & ut plurimum sicca est. Fit autem hæc quandoque ex acrimonia caloris febrilis, quandoque ex viscerum obstructionibus. Et siquidem ex acrimonia fiat, linctus vel syrupi exhibendi erunt refrigerantes, ac acrimoniam obtundentes: ut sunt syr. de violis, syr. de ziziphis [1] vulgò jujubis dictis, vel similis. Si verò simul adsit destillatio, quod tenues cum tussi humores prodeuntes ostendunt syr. de papavere reliquis erit admiscendus [2]. Conveniunt autem & diatragacanth. frig. succus glycyrrhizæ, glycyrrhiza ipsa, & quæcunque dulcia sunt & non calent. Si verò tussis accidat ex obstructione [3] jocinoris aut

lienis

lienis quæ & ſicca tuſſis eſt, ac in diuturnis febribus non rarò contingit, providendum erit viſceribus quemadmodum ſuo dicetur loco.

Sebaſtiani Egberti Scholia.

1. Omnium humores acres obtundentium præſtantiſſimus eſt hic.

2. Uſus ſum aliquando fœliciter ſyr. de tuſſilagine, verum ea parata nos habemus in officinis.

3. Ex acrimonia autem in tertianis & ardentibus. eſt autem & hæc ſicca. metuendum ne hydrops fiat.

NICOL. FONTANI.

Annotatio XXVIII. ad Caput XXVIII.

Quando humor in Febribus deſtillat præ calore in fauces, & thoracem, tunc tuſſis excitatur conante naturâ expellere noxam ſenſatam.

Quod ſi remedia ab auctore præſcripta non proſint; utere incraſſantibus, ut Athanaſia, Requie Nicolai, Diacodio, Tabellis Diatragachanti, & diapapaveris.

Si adhuc urgeat, utere Narcoticis (nam timor eſt ne ex humore acri thoracis corrodantur vaſa, aut rumpantur) ut ſunt philonium Romanum, aut Perſicum. Sit doſis ℈ j. uſque ad ʒ j.

Purgatio clemens ex Mannâ, & caſſiâ eſt utilis.

Cucurbitulæ juvant ſcapulis appoſitæ,

DE

DE STERNUTAMENTO.

CAP. XXIX.

STernutationes quæ dieb. superveniunt criticis & quando speratur aliqua sanguinis per nares vacuatio nullo modo sunt prohibendæ, sed ijs, quæ alio tempore molestæ sunt, occurrendum. Paulus narium, frontis, & oculorum perfrictiones aliaque similia, tum & calentis olei infusionem in aurem, consulit, veluti divertentia. potest verò & cervix in eundem finem deorsum perfricari. Inter remedia autem quæ cito sternutationem cohibent recentioribus comperta sunt laminæ frigidæ ex ære, argento, aut stanno, vel alia actu frigida [1] sæpius fronti admota. Abstinendum verò ab omnium acrium odore ut sinapeos, piperis & similium, & à pulvere & fumo.

Sebastiani Egberti Scholia.

1. Nam sternutamenta calfacta cerebri anteriore parte fiunt.

NICOL. FONTANI.

Annotatio XXIX, ad Caput XXIX.

Hoc symptoma ad nares aliquando etiam pertinet, ut commemorat *Avicenna*. Fit à flatibus interdum etiam siccis, & vaporibus nares mordentibus.
Sed in febribus ab acri, & pungenti humore oritur.

Iuvant

Iuvant præsidia supra posita titulo de dolore capitis in Febribus. Frigiditate enim sua incrassant biliosum humorem, & infrænant.

DE SITI.

CAP. XXX.

SItis quandoque propter siccitatem & humiditatis fit inopiam; quandoque propter caliditatis abundantiam, præsertim in partibus per quas humor in ventriculum defertur: quandoque verò ex utraque causa, veluti in febribus. Sitim autem optimè & citissimè potus sedat, sed hunc in febre quovis tempore exhibere aut permittere miminè confert [1]. neque enim prius quam febris accessio minui inceperit concedendus est potus. Interea si sitis urgeat lenimenta quædam offerenda sunt, quæ sitim mitigare aliquo modo queant, ut sunt confectiones quædam dulces & præsertim refrigerantes ut [2] syr. de granatis acidis, rob de ribes, vel de agresta. cerasa condita, cucurbitæ conditæ, lactuca condita & similia, ex quibus quandoque aliquid in ore sumendum. Mitigant verò & sitim quæcunque linguæ asperitatem leniunt, item & glycyrrhiza & saccharum appellatum candi. Posteaquam autem calor febrilis sese remiserit ptisanæ decoctum, vel alius tenuis potus exhibendus [3] est. & quandoque etiam admonendus æger, ut bibat [4].

Si verò citra febrim sitis fiat, veluti à salsorum usu, vel à vini fortis ac meraci potu, & quidem sub noctem, illis ut Hipp. ait obdormiscere bonum est [5]. modo non magna sitis, addit Gal. nam levioris sitis somnus remedium est.

Sed si magna fuerit sitis, & præsertim ex defectu humidi, aut à forti ac meraciore vino, omnino dandus est potus. nam defectui, ut Gal. ait, succurrere convenit, & caliditatem factam à vino restinguere utile est [6].

Quod si autem post multam vacuationem sitis supervenit [7], citò nutriri ac refici corpus debet. Copiosa autem vacuatione si febris aliqua accesserit alimentum exhibendum, quod non solum citò nutriat, sed & calorem contemperet. veluti est capo cum ptisana ex multa aqua decoctus. hujus etenim jus præter quod nutriat citissimè etiã sitim sedat [8].

Sebastiani Egberti Scholia.

1. Nam calorem reprimit, & humores in corpore retinentur, unde longior febris.

2. Succis horum, quum haberi possunt, uti possumus.

3. Crassus enim obstructionem in viscerib. præbet. monendus autem ut bibat, ut sudor materiam habeat. sudare enim in fine particularis paroxysmi utile est.

4. Commentator Thucididis 4. lib. ubi Thucid. Lacedæmonijs in Sphacteria insula obsessis per urinatores semen papaveris melle illitum & lini semen molitum fuisse allatum hoc quidem ad tempus delinire sitim ideoque febricitantib. à sui temporis Medicis exhibitum. illud vescum esse, corpus nempe: licet lachryma lethalis opium dicta.

5. Somnus concoquit. hæc descendunt, sitimque non efficiunt. multus autem potus turbaret ventriculi concoctionem.

6. Metuendum enim, ne humoribus accensis febris fiat.

7. Ut

7. Ut fieri ſolet in fœminis ex partu difficili, aut abortu nimium purgatis.

8. Ad miraculum uſque ſitim ſedare ſæpe expertus ſum.

NICOL. FONTANI.

Annotatio XXX. ad Caput XXX.

Hæc ſitis, eſt ſymptoma actionis animalis.

Fit quoties tunica interior ventriculi ardore eſt areſacta, ab aliquo humore calido, acri, & nitroſo.

Iuvat ablutio oris, cum decocto hordei, Aceto & Saccharo.

Optimi ſunt Clyſteres refrigerantes, potiones ardorem exſtinguentes. Sed mirandum in modum juvat globus Criſtalli in ore aſſumptus.

DE NAUSEA.

CAP. XXXI.

NAuſea quandoque in febrium fit acceſſionibus, veluti in augmento: quandoque etiam poſt acceſſionem & quum febris deſijt moleſta eſt ac perſeverat [1].

Si itaque in acceſſione acciderit, ventriculo conante & nequeunte quod moleſtum eſt expellere, exhibendum erit aliquid quod vomitionem adjuvet [2], veluti ptiſanæ decoctum tepidum cum oxymelite, vel oxymeli ſolum, quo ſæpenumero vomitione vitioſi humores expurgantur.

Poſt acceſſionem ceſſante febre, ſi nauſea perſeveret, & æger cibum faſtidiat, & purgationes præceſſerint,

cesſerint, roborandus erit ventriculus: foris quidem inunctionibus, fotibus, aut emplaſtris aſtringentibus ac roborantibus, intrinſecus verò nonnullis compoſitionibus ipſum confortantibus, ac bona victus ratione; Corpore verò non purgato purgans aliquod med. exhibendum, ſed ventriculum non offendens, ut eſt hiera picra (ſi non obſtet febris) quæ vitioſos humores in ventriculi tunicis contentos fæliciter expurgat.

Quod ſi autem febris major ſit, & bilioſi humores ventriculo moleſti ſint; Rhabarbarum utiliter exhibetur.

Si verò æger purgari non ſuſtineat, & pituitoſi humores ventriculum graventur, ſequendum erit Pauli conſilium, ac in quiete, inedia ac ſomno quoq; ſi fieri poterit, continendus. Quorum inedia efficaciſſima eſt, quæ vel ſola non modo nauſeam tollere, ſed & recidivas febres ſuperare poteſt.

Abſtinendum autem à cibo, toto eo die, quo febrilis acceſſio in expectatione eſt, neque prius, quam illius tempus præterierit cibus offerendus eſt, atque is facilis, veluti ſorbitio aliqua.

Vnctiones autem, fotus & emplaſtra quæ foris ventriculo admoveri utile eſt, in curatione febris quotidianæ deſcripta ſunt.

4 Exhiberi verò ad ventriculi roborationem poteſt Aromaticum roſarum, vel diarrhodon Abbatis, aut ſyr. de mentha, vel, ſi bilis aliqua in ventriculo reſtet, ſyrupus ex abſinthio, qui bilem abſterget, & ſimul ventriculum roborat.

Victus ſit ex optimis & concoctu facilibus, quæ aromatis (zinzibere, caryophyllis & ſimilibus) condiri

diri utile erit. Vinum concedendum (nisi febris obstet) generosum.

Sebastiani Egberti Scholia.

1. Vel propter debilitatem relictam, vel propter reliquias humorum.

2. Incisione ac leni detersione, qui ob crassitiem & lentorem lateribus ventriculi veluti adglutinati difficulter ejiciuntur humores separando, & in cavum veluti proturbando.

3. Tonum enim adstringentibus suis partibus visceribus indit.

4. Odorata totum quod à vertice ad Vmbilicum est, & turbare, & mitigare plurimum possunt, ut inquit Plato in Timeo. Quod mare conscendentes nauseant, non tantum jactationi fluctuum, sed viroso odori maris non male tribuitur.

NICOL. FONTANI.

Annotatio XXXI, ad Caput XXXI.

Quid nausea sit, & vomitus, docet doctissimus Magister *Galenus lib. 3. de symptomat. causis, cap. 6.*

Sed unum habetur sine altero, ut experientia docet.

[*Vinum concedendum*] Quippe quod celeriter transmutetur, & nutriat, teste *Galeno, Libro 3. de Temper. cap. 2.*

Sed addit cautionem [*Nisi febris obstet*] & ego plura: ut si aliquod viscus Inflammationem patiatur, si caput vehementer doluerit, si delirium vel adsit, vel immineat, quia ex eo, in eis, quasi insanabilia nocumenta proveniunt.

Roborandus ventriculus emplastris, stomachico, Diaphœnicone, Unguento Comitissæ superinspersis

pulveribus Diarhodonis, Rosarum, Santalorum, & Aromatici Rosati Gabrielis.

DE VOMITU.

CAP. XXXII.

VOmitum spontaneum, qui confert, & leviter fertur, non esse reprimendum ab Hipp. docemur. Sic nec illum reprimi oportet, qui postquam signa coctionis apparuerint in die critico supervenit, nam & talis confert. Sed alio tempore superveniens, & qui non leviter, sed molestè fertur ac vires dejicit omni conatu est sistendus. neque refert si vel flava bilis, vel atra sit quæ rejicitur nisi quod atræ bilis vomitio magis sit periculosa. Habet Paulus cataplasma ventriculo imponendum ex palmulis sive dactylis, & alijs astringentibus. hujus loco uti possimus empl. ex crusta panis [1] vocato, quod in Cordo reperitur. Non proficiente autem hujusmodi cataplasmate, vel ægro non sustinente, cucurbitula admoveri poterit media inter umbilicum & ostij ventriculi regione. Sedato vomitu cibus paulatim dandus, cui & astringentia quædam admiscenda, ut succus malorum granat. succus omphacij ribesij aut similis. Dandum verò & generosum vinum, vel etiam aromatites ad vires reparandas quandiu febris non obstat.

Sebastiani Egberti Scholia.

1. Nobile emplast. cujus vim sæpe sum expertus. monendi tamen ægri sentiri angustiam quandam, dum inhæret.

NI-

NICOL. FONTANI.

Annotatio xxxii, ad Caput xxxii.

Biliosus humor confluens ad ventriculum vomitum facit.

Iuvant acida, & ea quæ supra de Nausea dixi.

DE SINGULTU.

CAP. XXXIII.

Singultus est affectus oris ventriculi & veluti quædam ejus partis [1] convulsio, quæ fit vel ex repletione, vel ex inanitione, aut ab acrimonia eorum quæ in ventriculo continentur, vel ex nimia refrigeratione.

Singultus. g. qui in febribus accidit corpore nondum purgato à vitiosis humoribus ventriculi ostio molestis excitatur. quibus vel vomitione redditis, vel per inferiorem ventrem expurgatis, cessat. Si itaque à vitiosis humoribus singultus molestiam faciat exhibendum aliquid erit quod vomitionem adjuvet, vel quod per inferna expurget veluti quando nausea molesta est. Deinde roborantia admovenda.

A frigida causa veluti à frigidissimo potu, singultus superveniens calfacientibus sedatur etiam foris admotis. Singultus autem qui in fine febris viribus jam debilitatis infestat, præsertim post magnam vacuationem, ex inanitione & debilitate oris ventriculi accidit. In hoc casu laborandum est, ut retentrix vis ventriculi roboretur, quod fit per astringen-

tia ut ſunt oleum ex maſtice, oleum ex cydoneis, addito oleo ex menta [2], item empl. ex cruſta panis, vel ejus loco pomum cotoneum excavatum & oleo maſticino repletum ac deinde coctum, [3] & ori ventriculi inſtar cataplaſmatis admotum, addito [4] cariophyllorum, vel mentæ, vel utriuſque pulvere. Prodeſt etiam fomentum ex abſinthio, mentha, roſis rubris, & anethi ſemine in ſacculo conſutis. & in vino decoctis. Profuit etiam multis præſertim debilibus ſpongia imbuta forti & auſtero vino quale eſt Hiſpanicum calens ventriculi oſtio ſæpius admota. Proſunt verò & adverſus hujuſcemodi ſingultum ea quæ à totius ſubſtantiæ proprietate ipſi reſiſtunt, ut eſt ſemen [5] anethi præſertim in vino decoctum & ſæpius olfactum. Liberat verò & à ſingultu ſternutatio ſuperveniens ut Hipp. refert. ſed ab ea, ut Gal. ſcribit, quæ à repletione fit. poſſunt [6] idcirco in tali caſu quædam naribus admoveri quæ ſternutationem provocant, quæ tamen etiamſi ex inanitione fiat nõ ſunt inutilia. Violentiore enim eo motu aliquo modo ventriculo commoto tandem expultrix ejus facultas quieſcit.

Sebaſtiani Egberti Scholia.

1. Fit hic pugna retentricis & expultricis.
2. Alioqui nimis foret frigidum.
3. Involutum folijs braſſicæ aut betæ, aut linteo.
4. Ubi contuſum fuerit inſperguntur.
5. In levi ſingultu quandoque ſolum prodeſt. mediocrem ejus vim comperi.
6. Humores enim moleſti ad fundũm deſcendunt.

NI-

NICOL. FONTANI.

Annotatio xxxiii, ad Caput xxxiii.

[*Quod vomitionem adjuvat*] Si à repletione, ſedatur ut plurimum vomitu.

Si malum ſit, ab humoribus tunicis impactis, poſt evacuationem, ſternutationes movere, quæ teſte *Hippocrate lib.* 6. *Aphor.* 38. Singultum ſiſtunt.

A me commendatur cucurbitula magna cum multa flamma orificio ventriculi admota, præcipuè dorſo, è regione orificij ventriculi.

DE SANGUINIS FLUORE IN FEBRIBUS.

CAP. XXXIIII.

SAnguinis fluor, qui in febribus contingit ſi acciderit die critico, nullo modo ſiſtendus eſt, niſi diutius fluens vires dejiciat, quo caſu ut ſiſtatur laborandum eſt. Diverſiones faciendæ per brachiorũ & crurum frictiones duras, & fortes ligationes. fronti admoveri frigidam poſcam ſæpius convenit: aut ſi hæc non ſufficit cataplaſma ex bolo cum ovi albo, quod actu frigidum frequenter admovendũ. Iſtis adhibitis, ſi non ceſſet fluxus, cucurbitula adhiberi poterit hypochondrio è directo naris ex quo ſanguis profluit. Continere æger ſe debet erectũ & caput haud quaquam antrorſum reclinare neque nares ullo modo irritare aut expurgare priuſquam omnino ſanguis fluere deſierit. quod ſi verò nec ſic

ſanguis fluere deſinat, imponenda erit naſo unde ſanguis profluit turunda 2 oblonga illita ovi albo cui pulveres admixti ſint aſtringentes ut dicetur lib.3.

Sebaſtiani Egberti Scholia.

1. At verò quæ extrinſecus particulæ profluenti tum adſtringentia, tum citra aſtrictionem frigida admoventur, hæc ipſe (velut plerique medicorum) non ubique nec ſemper probo, ſed mihi contra omnino quam fieri res poſtulat, ipſum ſanguinem intro compellere ac venas quæ in alto ſunt implere videntur. vidimus enim quoſdam eorum qui ex pulmonibus ſanguinem rejicerent ex thorace refrigerando manifeſtò læſos: æquè ut qui ſanguinem vomuerunt nonnullos quod venter foris eſſet refrigeratus. Eodem modo & eorum quib. ex naribus ſanguis profluit aliqui ex capitis refrigeratione deterius habuerunt. illis itaque utendum quum ad alia prius averteris. ut. v. g. in naſo ubi ſanguinis miſſione, artuum frictione, deligationeve, aut cucurbitulis hypochondrijs affixis uſus fueris. Quin ne ſic quidẽ ad frontẽ & caput illico refrigerandũ. ſed prius eſt ad contraria revellendum, utique affixta in ſumma cervice cucurbitula. duplex enim in hæmorrhagia averſio eſt. quæ eſt ad totius corporis inferna, & quæ ad capitis poſteriora. nares enim cum ſuperiore & anteriore parte ſitæ ſunt, adverſetur autem ei quod ſupra, id quod infra: & ei quod poſt habetur, id quod ante. Gal. 5. Meth.

2. Alliganda faſcia, ne excidat, priuſquam ora venarum fuerint agglutinata.

NI-

NICOL. FONTANI.

Annotatio XXXIIII, ad Cap. XXXIIII.

Sanguis à partibus ferè omnibus fluere poteſt, naribus, ore, thorace, pulmone, ventriculo, jecore, Hæmorrhoidibus.

Sed ego hoc loco de ſuperfluo ſanguinis narium fluxu agam. Sanguis ex venis arterijsve tribus de cauſis fluit. Prima, aperto illarum ore. Secunda, tunica earum diviſa. Tertia, ſanguine quodammodo tranſcolato, & ſudoris modo tranſmiſſo, *ut 5. Method. 3. docuit Galenus.*

Hic fluxus ſi ſit criticus prohibendus non eſt, dummodo non ſit immoderatus, & virtutem debilitet: quia nimio fluente ſanguine, calor nativus ita debilitatur, ut facultas concoctrix alimentum neq; concoquere, neque tranſmutare in bonum ſanguinem, nec per univerſum corpus, diſtribuere valeat.

Tanta eſt præſtantia ſanguinis, ut *Ariſtoteles in libro de anima, & Galenus de placitis Hippocratis, & Platonis*, & nonulli Philoſophi exiſtimarint, illum animam eſſe. Quod etiam à Poëta dictum eſt.

Et vitam cum ſanguine fundit.

Si vires adſint nullum melius, *Galenus 5. Methodi 3. & lib. de ſang. miſſ.* 11. excogitavit auxilium, quam venæ ſectionem iteratam.

Quod ſi reſolutus æger ſit, cucurbita Hypochondrijs admota, apud eum ſummo eſt in pretio, mirabiliter enim ſanguinem compeſcit.

DE ULCERE CIRCA OS SACRUM.

CAP. XXXV.

EX diuturno decubitu ulcera circa [1] os ſacrum ac in inferiore lumborum parte fieri frequenter contingit præſertim viribus & naturali facultate deficientibus. adhibenda ſunt quæ ulcera reſiccent ac conſolident, qualia Paulus enumerat quibus tamẽ præſtantius eſt empl. quod componitur ex ceruſæ partib. duab. minij factitij [2] parte j. & olei 6. partib. ad nigredinem uſque decoctis. ex quo emplaſtra conficiuntur quæ fortiter adhæreſcunt & ulcera conſolident ſi modo aliquid naturalis roboris ſuperſit.

Sebaſtiani Egberti Scholia.

1. Signum plerumque lethale, tamen quidam reficiuntur.

2. Nam minerali aliud eſt minium, è cujus vena ſæpe argentum vivum efluit. hujus non eſt uſus.

NICOL. FONTANI.

Annotatio XXXV. ad Caput XXXV.

In Febribus conatur natura ad partes externas bilioſum humorem detrudere, quo hæc pars inferior, & juxta anum & veſicam poſita ulceratur.

In jnitio illud abſterges ſero lactis, vel decocto hordei integri, & melle Roſarum.

In

In fine utere emplaſtris ab auctore poſitis. ſi ulcera hujus partis comtemnas, propter declivem poſitum illico fiunt ſordidiora, & doloſa; ex quibus febris multoties emanat, corpus abſumens.

DE EPICARPIIS.

CAP. XXXVI.

ISTorum [1] uſus eſt in tertianis febribus intermittentibus, poſt adhibita generalia remedia. admoventur verò & pueris, qui alia remedia non admittunt. materia horum ut plurimum herbæ ſunt quædam ut burſa paſtoris, urtica, folia vitis, cornu cervi, herba, & ſimiles parum ſucci habentes. nobis etiam mentaſtri [2] uſus bene ceſſit quibus ſal & acetum adjunctum, in quibus præcipua vis remedij eſt. hæc enim putredinibus adverſantur & horum facultate per arterias cordi communicata putredini humorum cor fortius reſiſtit, ſic ut & humores minus computreſcant. ita tandem febrium acceſſiones remittuntur ac deſinunt.

Sebaſtiani Egberti Scholia.

1. In ardentibus non eſt uſus.

2. Hoc reſtitui puellam nobilem quæ in tertianæ ſingulis acceſſionibus convulſione comitialique morbo tentabatur. poſt uſum tamen rhabarbari.

NICOL. FONTANI,

Annotatio XXXVI. ad Caput. XXXVI.

Rectè auctor post usum universalium, & in Tertianis Epicarpia demum usurpat, quia ea alias sæpe cum summo mortis periculo administrata vidi.

Ne fiat in initio, sed in morbi declinatione, nam arteriæ per pulsum vaporem calidum ex se emittunt: qui astringentium usu coercitus occlusis cutaneis meatibus restagnat ad cor idque inflammat vehementer, unde augetur febris.

[*Hæc carpo applicantur*] Carpus extremæ manus pars est.

Manus dividitur in Carpum, Metacarpum, & digitos. Carpus, Rasetta ab *Arabibus* appellatur, octo constat ossibus.

Plura de Carpo apud *Vesalium*, & de Epycarpijs lege *Petrum Bairum lib.* 20. N° 14. *distinct.* 6.

DE

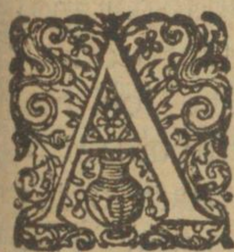
DE AFFECTIBUS Qui singulis corporis partibus obveniunt.

LIB. II.

DE ALOPECIA ET OPHIASI.

CAP. I.

Lect. 1. Sept. 1.

Lopecia [1] autem & Ophiasis [2] non valdé dissimiles sunt affectus. Commune utrique est quod veluti emortua summa cute pili extenuentur ac excidant, & ex ipsa cute puncta aut leviter læsa liquor quidam exeat corruptus & mali odoris, sanguinis colorem non habens nisi admodum diluti aut corrupti. Occupat utrunque vitium non totum caput, sed partes quasdam, & loca tantum quædam cutis Alopecia quidem nunc hanc [3], nunc aliam partem, aliquando verò etiam mentum. Ophiasis verò incipit ab occipitio [4], deinde ad utrasque aures duobus capitibus serpit, & sæpe eousque ut in fronte committantur. Ophiasin Cor. Celsus infantibus aliqnando ait accidere, & sæpe per se finiri, sed Alopeciam ætati cuivis supervenire & absque curatione non desinere. Relinquitur ab alopeeia & ophiasi cutis lævis & glabra,

bra, quandoque densior [5] & mali coloris, atque tunc vitium curatu difficilius existit. Differunt autem ab his defluvium capillorum & calvities. Defluvium capillorum non relinquit loca nuda aut areas nudas, sed æquabiliter ab omni parte accidit. Calvitium verò à syncipite, & capitis corona incipit, paulatim progreditur & cum ætate augescit. cutis à naturali constitutione non permutatur & sive pungatur sive vulneretur non alium quam sanguineum humorem fundit.

Causa autem alopeciæ, & ophiasis sunt pravi ac [6] vitiosi humores qui ex mala victus ratione subinde nascuntur [7]. Curatio consistit in expurgatione horum humorum vitiosiorum, primum quidem per ea quæ universum corpus expurgant: secundo per apophlegmatismos. deinde [8] admovenda sunt localia [9] medicamenta sufficit autem quandoque sola humorum purgatio & bona diæta præsertim ubi morbus recens est, sed inveteratum malum etiam topica requirit med. qualia apud Paulum reperiuntur. Habet exemplum Gal. curati ab alopecia juvenis, qui per solam cum hiera ex colocyntide [10] purgationẽ & bona victus revocatione fuit restitutus, prius tamen datis aliquot pillulis [11] ex aloë. in qua curatione observandum quod Gal. ante purgationem cum hiera diacolocyntidos non exhibuerit aliqua vel meatus aperientia vel humores præparantia, sed tantum pillulas ex aloë.

† *Defluvium capillorum.*

Quod autem ad † defluvium [12] capillorum attinet illud dupliciter contingit. quandoque enim sensim & paulatim capilli excidunt & attenuantur, quan-

quandoque multi ſubitò excidunt,& ſubinde omnes capitis pili tum & menti ac etiam ſuperciliorum. Prius defluvium ad raritatem cutis,& inopiam materiæ pilos generantis conſequitur, neque alijs remedijs quam localibus opus habet. ijs videlicet quæ mediocrem denſitatem cuti inducunt qualia à Paulo deſcribuntur. Alterum defluvium ex humorum vitio ac corruptela accidit. & eſt ſymptoma luis Venereæ, quod comitatur ulcera & alia circa [13] anum vitia, & talem curationem requirit qualis luis Venereæ exiſtit.

Lect.2. Sept.3. πιτυρίασις.

Inter capitis cutis affectiones eſt etiam Paulo Pityriaſis appellata quæ Cor. [1] Celſo porrigo dicitur, alijs furfures. eſt autem hæc veluti ſcabiei ſiccæ ſpecies ſquamulas ac furfures proferens, ſed citra cutis inferioris exulcerationem & pilorum caſum. Contingit vero & ‡ caput ſcabie laborare cujus ſquammis detractis cutis exulcerata relinquitur, atque hæc duplex eſt.quædam enim fit abſque jactura pilorum quæ mitior [2] ac facilior curatu. altera verò cum perditione & defluvio capillorũ veluti in Alopecia. facit hæc magnas & albas cruſtas quæ aliquando partem ejus occupant. & hæc non modo fera eſt,ſed etiam ſi inveteraverit difficulter curabilis. Nonnulli ex ijs qui Arabum doctrinam ſequuntur hanc Alopeciam nominant & lepræ ſpeciem faciunt. & referri quidem poteſt ad lepram Græcorum [3],ſed non tamen idcirco adElephantiaſin,quam Arabes lepram nominant.

Inter capitis vero externa vitia quæ ſub capillis oriuntur ſunt & achores Græcis dicti,Latinis ma-

nantia

nantia capitis ulcera, quæ tubercula quædam s[illegible]
hiantia, exulcerata, & foraminibus patentia, ex q[illegible]
bus assidue humor fluit viscidus, lentus, ac fœtidu[illegible]

Accedit ad hoc malum, quod [5] κήριον sive fa[illegible]
dicitur, cujus tubercula majora & ampliora sunt[illegible]
& magis patentia è quibus humor fluit mell[illegible]
& veluti is qui in favis continetur, odore fœtid[illegible]
& tumores ipsi & colore & figura non raro re[illegible]
runt, præsertim quando malum in latitudine[illegible]
sese extendit. [6] Differens autem istud vitium es[illegible]
Meliceride.

Annumerantur verò & capitis vitijs Græcis di[illegible]
σῦκα Latinis fici quæ sunt eruptiones ulcerosæ, dur[illegible]
rotundæ & subrubentes cum dolore, in quo ab al[illegible]
vitijs differt. alia enim dolorem non inferunt.

Origo horum omnium vitiorum ex malis e[illegible]
corruptis humorib. à prava victus vivendique rati[illegible]
ne generatis. Oportet autem ut Gal. ait ad præscr[illegible]
ptas affectiones convenienti diæta uti & corpor[illegible]
ac capitis purgationem adhibere per pillulas ex alo[illegible]
colocynthide & scammonio cum brassicæ succ[illegible]
coactis. deinde localibus remedijs utendum. Loc[illegible]
autem pillularum istarum utuntur recentiores pil[illegible]
cochijs [7], vel etiam de fumo terræ dictis. sicuti &
loco hieræ diacolocynthidos accipitur confecti[illegible]
Hamech. quæ gratior est & non minus tamen pur-
gat quam hiera illa diacolocynth. Meminit verò &
Paulus [8] psydraciorum & exanthematum. ψυδράκια
autem parva sunt pustularum tubercula. Exanthe-
mata verò generali nomine leves per cutem humo-
rum, eruptiones dicuntur, sub quibus Phlyctanæ
psydracia, epinyctides & similia tumorum genera

com-

omprehenduntur. Gal. & iſtis eandem quam alijs urationem neceſſariam eſſe ſcribit. Paulus localia antum adhibenda eſſe præcipere videtur.

Sebaſtiani Egberti Scholia.

1 Sic dicta, quod vulpibus perpetuo eveniat, Paulus. Eſt autem pilorum in album mutatio, quæ ſi perſeveret excidunt. ob carnis exterioris corruptelam. 10. Problem .29.

2. Propter inopiam humorum pilos nutrientium calvities : propter vitiatos humores Alopecia & Ophiaſis. unum quidem ambæ ſecundum morboſam affectionem malum. nomina autem juxta figuras habentes diverſa. Gal. 1. κτ̃ τόπ.

3. Sub qualibet figura. Celſ.

4. Ac duorum digitorum latitudinem non excedit. Anno 1614. hos affectus quaſi Epidemios vidimus, cum levi quaſi Phtyriaſi puerulos invadentes. Curabamus diſcutientibus & detergentibus localibus tantum, ut vino Gallico in quo ſapo communis diſſolutus.

5. Subpinguis & ex toto glabra. Celſ.

6. Si cutis albidior, peccabit pituita : ſi nigrior, melancholia : ſi pallidior, flava bilis. Gal. 1. κτ̃ τόπ.

7. Si cutis linteo neque lævi nimis, neque aſpero fricata rubeſcit, quanto citius id fit, tanto minor affectus. ſic ſi adhibitis med. citius quam ante, vel magis rubefiat, ſpem curationis facit majorem. Gal. 1. κατὰ τόπ.

8. Digerentia tenuium partium, calidum intra ſcopi fines ne cutem talem reddat qualem in calvis videmus. tale ol. laurinum &c. finis ut mali humores exſpirent, bonus autem ſanguis attrahatur. Gal. 1. κτ̃ τόπ.

9. Æſtate in ſole, hyeme in balneo. Ibidem.

10. Bis

10. Bis purgavit in 5. diebus, priori vice 4. post...
ʒ. dedit.

11. Ciceris magnitudine 11. dedit sunt tam ma-
gna ut ex ʒ. possint 20. fieri non enim cicer nostru
intelligendum sed orobæum quod minus, has no
purgationis, sed præparationis viarum gratia exh
buit.

12. In muliere rarum. in spadonibus non visum
nec in ullo ante Veneris usum; nec infra cerebrun
aut infra verticem, aut circa tempora, atque aure
Plin. l. 11. c. 17. Albescunt autem qui defectu al
menti excidunt; ut aquilis præ inedia pennæ, quan
do pullos educant. Plin. l. 10. c. 3. Tale amantis pa
lidi, atque emaciati fuit defluvium apud Theocryt
Idyll. 2.

13. Adeo ut Medicus hinc audacter pronuntiar
queat, illum in quo tale defluvium animadvertit fi
cus vel alia circa podicem vitia pati.

1. Quæ solam Cuticulam quam Epidermidē vo
cant, afficit; cujus veluti cariem facit. nascitur ex
sordibus & incuria capilli impexi. Comm. in Horas

2. Quod ab humore minus acri, nec radices pilo-
rum lædente, fiat.

3. Quæ & ipsa Scabiei species est.

4. Ferè fiunt Pityriasi, ac propemodum Psoriasi
præcedente. Crito apud Gal. 1. de med. secundum
loca.

5. Cerium circa pectus aut dorsum tumorem in-
flammatum, eum describit Iul. Pollux. Sed forte
Meliceridi id nomen tribuit, l. 4. c. 25.

6. Meliceris est tumor non altus in quo contine-
tur humor melli similis, tria sunt abscessuum sine do-
lore genera quæ plurimum in capite gignuntur. ste-
atoma, atheroma, meliceris. exulceratur in meli-
cer. non cutis externa, sed membrana interior. unde
sectione tamen curatur.

7. Quas quidam quasi κόκκια seu granula dicta pu-
tant quod tali forma exhiberi soleant. Habent autē
præter

præter hieram, quæ aloë quasi correcta est, colocynt, & scamm. nil aliud quam turbith, & stæchad.

8. Psydracia sunt ignea exanthemata, sponte pronata, exulcerata, in superficie. Iul. Pollux. l. 4. cap. 25.

9. Vide Hippocrat. qui humorum colorem veluti florum esse asserit.

NICOL. FONTANI.

Annotatio prima, ad Caput primum.

LIB. II.

Defluvium pilorum, si large sumatur, omnia vitia, in quibus pili defluunt, comprehendit.

Hic morbus est in numero deficiente, non quia vera pars, sed, quia pars ad ornatum corporis necessaria, deficit.

Alopecia, & Ophiasis, sunt casus pilorum capitis, non omnium, sed aliquorum, qui forma, & figura differunt.

Postquam auctor nonnulla verba fecerit de *Alopecia, Ophiasi*, & Defluvio capillorum, statim parum loquitur de *Phthiriasi*, qui morbus pedicularis Latinè, nominatur.

Hi pediculi præter naturæ institutum redundant, & generantur non solum in capite; sed in toto corpore, quod docet *Aristoteles* 5. *Hist. anim. cap.* 31. *& docebo lib.* I. *de morbis cutaneis.*

Quod ad eorum curam. Præmissis universalibus, non malè mihi profuit sequens unguentum.

℞ Ungenti Rosacei, ℥ j.
Ellebori albi, ʒ ij.
Argenti vivi Salivâ extincti ʒ iij.
Misce, fiat Linimentum.

DE CAPITIS DOLORE.

CAP. II.

Lect.3. Sept.4.

CApitis [1] dolores magnitudine inter se differunt; sunt quidam leviores, ut Cephalalgia dicta; alij graviores & molestiores, ut est Cephalæa. Occupat dolor quandoque anteriorem & maximam capitis partem, subinde dimidiam ejus, ut hemicrania, quandoque verò partem [2] unam aliquam. 3. Patiuntur dolorem aliquando partes interiores [3] ut cerebri membranæ, arteriæ, aut venæ: quandoque exteriores tantum: subinde ambæ. Laborat verò etiam caput quandoque primario affectu & per se, quandoque verò per consensum & sympatheiam. Dolor verò vel gravans est, vel tensivus, vel pungens, vel cum pulsatione. Causæ dolorem inferentes quandoque sunt procatarcticæ, sive externæ, alias antecedentes, sive internæ. Externæ sunt ardor solis [4], frigus, odor gravis & molestus, ebrietas, vel ictus sive percussio. Causæ antecedentes sunt intemperies, & frequentissimè quidem, cum humorum affluxu, rarò absque his. Peccant autem humores quandoque qualitate, quandoque quantitate [5], quandoque [6] utriusque horum.

† *Signa 1. Num pro consensum.*

† Signum autem per consensum caput laborare est dolor non permanens, vel non semper sui similis, uno tempore intensior, alio remissior, pro partis videlicet conditione cui caput consentit.

Item

Item & ille dolor qui alijs præcedentibus affe-ctionibus supervenit licet permanens sit, aut parum remittatur etiam per consensum fieri dicitur. Non per consensum verò, sed primario & primigenia affectione caput laborat, quando dolor perseverans ac perpetuus est, & qui alijs præcedentibus malis non supervenit.

Per consensum autem caput dolore afficitur malè se habente ventriculo [7] & præsertim ostio ejus, non rarò verò [8] & ab utero mulierib. quandoque verò & propter jocinoris, lienis, mesenterij, renum, aut aliarum partium dolores sive morbos, ut Avicenna ait.

Morbi autem sive affectiones quibus capitis dolores superveniunt & propter quas per consensum etiam dolet, sunt morbi febriles, lues Venereæ, & quandoque plethora ac nimia repletio. Capitis autem dolores qui per consensum fiunt quandoque ex solo consensu [8] sive συμπαθείᾳ accidunt, nullis transmissis ad caput humoribus aut vaporibus: aliquando verò sursum transmissis vel humoribus vel vaporib.

Lect. 4. Sept. 7.

Dolorem verò capitis per consensum ventriculi factum ipse male affectus ventriculus ostendit præsertim quando dispositio ejus mala præcessit. vel hac desinente dolor capitis conquiescit. veluti quando acris & biliosus humor in ipso ventriculo, vel circa ipsius ostiolum congregatus est, qui in ventriculum aut ab aliqua parte sponte in eum [9] influit: aut attrahitur ut propter famem diutius toleratam [10]; vel in ipso generatur, veluti bilis prasina quæ in ipso ex pravis cibis non raro gignitur. sic & quandoque ex vaporibus ex ventriculo ascendentibus caput dolet,

 quod

quod fit vel à cibo vel potu vaporosis [11], & præsertim in ventriculo nondum concoctis. non raro verò etiam ab oris ventriculi debilitate capitis dolores.

A jocinore autem vel splene aut alijs interioribus corporis partibus capitis morbi facti concomitantia magna ex parte alia habent symptomata, quibus à capitis doloribus differunt. idcirco & particularia alia nomina obtinuerunt: ut [12] paraphrenitis, & melancholia hypochondriaca &c. de quibus suo loco. Ab utero verò dolores capitis fiunt, vel mensibus suppressis, vel ex alijs uteri morbis [13], & quando ex hoc capitis dolor provenit sæpenumero sentire se mulieres affirmant, vapores & spiritus quosdam calidos ad caput ascendere. Quibus autem hoc contingit sanguine fere abundant & calidioris sunt temperamenti. Capitis autem dolores qui febricitantibus aut lue Venerea laborantibus superveniunt non primarias esse affectiones, sed per consensum fieri & symptomata illorum morborum esse, satis notum est.

Curatio doloris capitis qui per consensum.

Lect. 5. Sept. 8.

Quum itaque caput propter ventriculi affectum per consensum dolet atque ipsius ventriculi ostium, quod stomachus dicitur, è mordacibus ac vitiosis humoribus infestatur, optimum est hunc citissimè evacuare & quidem ut Gal. ait, vomitione quæ ijs qui ad hanc [14] proclives sunt, aquæ potione, tepidæ ß. facile succedit. Si verò non successerit vel digitorum, vel pennularum immissione ventriculus ad

vomi-

vomitum irritandus est. Sed ijs qui ad vomitionem faciles non sunt exhiberi convenit quæ infestantem bilem deorsum ad fundum ventriculi descendere faciunt, ut sunt quæ simul & refrigerant & astringunt, ut panis intinctus agrestæ sive vino omphaciti, aut succo granatorū acidorum, aut succo fructuū ribesij. tum & quæcunque ex his conficiuntur. quandoque verò etiam aquæ frigidæ potio, & pira, aut poma cruda. Quod si vero humor magis in fundo hæreat optimum fuerit eum illic continere qnod per superius enumerata fieri potest [15]. nam in fundo hærens facile ad intestina delabitur.

Vbi verò humores conquieverint & non multi fuerint, absinthij usus commodus est donec ventriculus restitutus fuerit. bilem enim absterget & ventriculum roborat. datur autem vel vinum, vel etiam cerevisia in qua maceratur, ante cibum vel mox initio: vel etiam ex eo compositum serapium ante cibum, quod præter absinthium etiam succum admittit cydoneorum. qua de causa & debilem ventriculum magis roborat.

Si vero humores vitiosi fuerint copiosi & frequenter molesti, sic ut in ventriculi tunicis imbibiti videri queant, utile fuerit, exhibere hieram picram, quæ, authore Gal. pharmacum optimum est ad ventriculi purgationes, nec minus bonum ad capitis ex ventriculo dolores. post purgationem ex hiera ad absinthij usum etiam pervenenire licebit. Quod si ex fame diutius tolerata capitis dolor fiat cibus oblatus remedio erit, vel aliquod eorum prius dictorū quæ biliosos ac mordaces humores ad ostium ventriculi ferri prohibeant. Si autem propter vapores

ac fumos à cibo pravo [16] aut potu veluti meraciori vini, caput dolet aquæ frigidæ potio ſubinde conducit. tum & ea, quæ ſupra enumerata ſunt. jam & ſomnus ſuperveniens dolorem tollit. Quod ſi verò nec dolor reprimi queat nec ſomnus ſupervenia vomitus erit excitandus, aut enemate adjuvandu venter ut citius aſſũpta ex ventriculo deſcendant. [17] A debilitate ventriculi & potiſſimum oris ejus ſi vapores caput petant, (cujus ſignum eſt quod poſt ſumptum cibum caput dolore gravetur) tunc expedit poſt aſſumptum cibum aliqua exhibere quæ oſtiũ ventriculi roborent ac contrahant, ut ſunt ſemen coriandri præparatum, conſerva ex roſis rubris, carnes cydoniorum & ſimilia. vel tragemata quædam ex ſemine coriandri roſis rubris ſiccis, pane toſto, quibus additur quandoque nonnihil ſeminis aniſi, & ſi ventriculus frigidior galanga, garyophylli vel menta ſicca. deinde ſacchari quantum eſt omnium pondus. ex quo aliquid ſumitur mox ab aſſumpto cibo potione nulla ſubſequente.

Ex utero capitis dolores adhibitis utero idoneis remedijs, ceſſant. prodeſt ſuppreſſis menſibus venæ ſectio, & juniorib. quidem ex vena circa talos [18], ſenioribus verò quæ 50. annum exceſſerunt circa pedis majorem digitum. proſunt verò & his balnea pedum & crurum deorſum frictiones, præſertim dum in balneo pedes ſunt. balneum fieri poteſt ex decocto betonicæ, arthemiſiæ, florum chamomæli, addito ſale. ſubinde & cum cineribus lignorum, aut lixivio decoquuntur herbæ.

Curatio

Curatio doloris capitis à causis procatarcticis.

Lect. 6. Sept. 12.

Si à diuturna sub sole mora caput nimium excalfactum doleat conveniunt ea quæ refrigerant & humectant [19] ut est frigidæ aspersio, vel applicatio aquæ lactucæ, vel etiam rosarum cum oleo rosacea, violaceo, aut nenupharino. Gal. ol. rosaceo frigido caput perfundere jubet. Paulus poscam admovet cum oleo rosaceo. Possunt verò & capiti applicari lactucæ, vel violariæ, vel portulacæ, vel sempervivi folia, per se, vel, cum oleo aliquo ex superiorib. contusa. Avicenna cataplasma ex hordei farina cum semine psyllij laudat. Admovenda autem hæc sunt syncipiti sive anteriori capitis parti non autem occipiti, ut [20] Gal. suadet. & quidem initio ipsius doloris. Vbi dolor inveteraverit adjicienda sunt superioribus quæ aliquantũ frigiditatem aliorum reprimant & simul vim quandam habeant doloris sedativam: [21] ut est chamæmelum & ex floribus ejus compositum oleum.

Si autem à nimio frigore [22] caput doleat, calfacientibus ol. caput ungendum est: ut ruraceo, laurino, vel si fortiore opus est etiam ex euphorbio composito. Aut utendum est cal. & siccis fomentis. ut ex milio, panico, vel etiam malto [23], frixis & sacculo impositis & capiti calidè admotis. vel floribus chamomæli cum sale [24] frixis & similiter admotis. Gal. usum vini & corporis motum commendat.

A malis odoribus si caput doleat refert cognoscere qualis fuerit odor offendens, an videlicet fuerit

fœtidus veluti à cadaveribus corruptis vel à calidis caput implentibus; vel à frigidis torporem inferentib. Si igitur odor à quo caput dolet fuerit fœtidus veluti à cadaveribus mortuorum vel alijs similibus theriaces aliquid exhibendum est [15], vel alterius alicujus alexipharmaci. aërem verò etiam alterare conducit ut accensis juniperi lignis, aut baccis ejus super carbones positis; vel aromatum suffitu. acetum verò & sæpius naribus admovere utile est. Si autem ab odore calidorum caput doluerit ut moschi, ambræ, croci, castorei, ocymi & similium offerenda sunt naribus frigida odorata ut violæ, rosæ, flores nenupharis, camphora, santali lutei, & aqua rosarum. Frigida verò si odore nocuerint ut sunt hyoscyamus, papaver, opium; offerenda erunt calida ut crocus, semen nigellæ, caryophylli & similia aromata, addito si libuerit aceto.

Ab ebrietate dolor capitis natus si somno quiete & abstinentia non fuerit curatus, neque vomitione consulendum est ventriculo. admittit Gal. vinum tenue & aquosum, sed dilutum. nos verò etiam non dilutum tale permittimus. prodest verò & serapium ex absinthio. Quod si verò nec sic dolor capitis conquiescat ad quietem corpore composito capiti quædam applicari possunt ut brassicæ folia in aquam calidam, ut Paulus ait, immersa. item & oleum rosaceum cum succo hæderæ [16] vel brassicæ & aceto permistum vel aliquid eorum quæ capiti ad insolatum adhiberi solent.

Ab ictu aut percussione capitis dolor inunctione olei rosati cũ exiguo aceti calefacti curatur, si ictus magnus non fuerit. nam major diligentiorẽ curam requirit. de qua non est hoc loco dicendum.

Dolor ex cauſa antecedente.

Lect.7. Sept.13.

Dolor capitis à cauſa ortus antecedente diligentiorem curam quam cæteri requirit.[27] Cognoſcere autem cauſam inprimis refert,& anne ſola ſit intemperies,vel cum humore,rariſſimum autem eſt ſolam intemperiem cauſam præbere dolorum, ut plurimũ humores conjuncti ſunt,/qui ſunt vel ſanguinei, vel biliosi,vel pituitoſi,vel melancholici.

Sanguineorum humorum redundantiam oſtendit habitus corporis plenus ac temperamentum calidũ & humidum. ſenſus doloris cum tenſione & quandoq; cum quadam pulſatione, faciei cum rubore tumor, pulſus magni, urinæ vel rubentes, aut perturbatæ. Superveniunt autem ex ſanguine dolores frequentius veris tempore & cum cæli conſtitutio calida eſt & humida:ut flante auſtro. Promptiſſimi autẽ ad hujuſmodi capitis dolores ſunt qui liberalius vivunt & multo cibo ac potu præſertim [28] vini utũtur.

Bilioſi humoris redundantiam oſtendit dolor capitis cum [29] puncturis, & corporis habitus extenuatus ac bilioſus, ad iracundiam promptitudo, facies pallida ac flaveſcens , ſomnus rarus aut exiguus & quandoque cum inſomnijs de pugnis, contentionibus, ſanguinis profuſione, vel incendijs. adeſt ſæpe oris amaritudo, linguæ quandoque ſiccitas vel aſperitas,& ſitis.Ex bile autem capitis dolores fieri magis æſtate contingit & quum aer cal. ac ſiccus eſt quam alio tempore,præſertim poſt multum laborẽ ac corporis exercitium & calidorũ frequentẽ uſum.

Tranſit autem hujuſcemodi dolor quandoque
maniam, phrenitidem, vel cerebri eryſipelas.

A frigido ac pituitoſo humore [30] ſi caput labor
dolor gravans eſt & non intenſus apparet, ſed velu
alicujus ponderis ſenſum affert. præſertim ſi mat
ria fuerit copioſa. adſunt non raro humorum p
nares diſtillationes, & quandoque ad palatum qu
linguam & os humectant. adeſt & ſomnolentia v
ſomnus profundior, facies tumet & ex albido colo
re pallet. urinæ cruditatem oſtendunt. pulſus tar
ſunt. Promptiſſimi autem ad hujuſcemodi dolore
ſunt frigido ac humido temperamento præditi. an
verò tempus maximè idoneum quod frigidum e
ac humidum. hujuſcemodi autem capitis dolor
quandoque lethargus ſuccedit, aut carus, aut etian
catochus.

Ab humore autem melancholico craſſo frigid
& ſicco dolores nulli fiunt, [31] niſi flatus ſint permix-
ti qui tenſivum aut gravantem dolorem inferant. ta-
lis dolor cum vigilijs, aut gravib. & moleſtis inſom-
nijs accidit, & facile in melancholiam, aut epilepſi-
am, aut in lycanthropiam mutatur.

Dolores ex ſola intemperie, ſi fieri contingat, non
32 diu durant, accidunt enim illis qui temperata ha-
bent corpora, & neque plenitudine neque cacochy-
mia laborant.

Dignoſcitur autem cauſa ex ipſius intemperaturæ
ſenſu. calida intemp. caput reddit calidius: frigida
frigidius. ſiccitas & humiditas dolorem non adfe-
runt. ſed ſiccitatem comitantur quandoque vigiliæ
& ſubinde falſæ imaginationes quodq́ melancholi-
cum eſt. humiditas oblivionem quandoque parit

& me-

& memoriam offendit, veluti non raro & ipſa frigiditas.

Curatio capitis doloris ex ſanguine.

Lect.8: Sept.15.

Capitis dolor qui ex ſanguine vel ſolo vel alijs humoribus permixto factus eſt quandoque remiſſior eſt, quandoque verò vehementior. mitiorem cephalalgiam: vehementiorem cephalæam appellat. Cephalæa autem adeò gravis ac vehemens dolor eſt ut neque ullum ſtrepitum, vel nimium ſplendorem [33] æger perferre queat, cui ſuperveniens febris continua meningum ſive membranarnm cerebri inflammationẽ adeſſe oſtendit quam Paulus cerebri [34] inflammationem appellat. Dolores quidem continui in cephalæa ſunt, ſed tamen frequenter per intervalla exacerbationes ſuas habent, adeo ut ipſe æger caput ſibi malleo tundi vel frangi vel diſtendi exiſtimet. ad oculos quoque ipſos quandoque dolor extenditur.

In utroque dolore [35] ſanguis mittendus eſt ex vena brachij media aut exteriore quam cephalicam aut humerariam vocant, habita ratione & virium ægrotantis & vehementiæ ipſius doloris. ſi enim dolor vehemens fuerit & ægroti validæ vires iterata ſanguinis detractio ex [36] altero brachio utilis fuerit. Alvo etiam providendum eſt, & magnopere curandum, ne illa dura ſit. convenit itaque illam aliquo enemate etiam ſæpius eluere [37] quod feces educet & humores etiam aliquatenus evacuet. quod ſi verò æger enema admittere recuſet exhibendum erit ali-

quod

quod medicamentum clementer alvum dejiciens
est infusum rhabarbari cum manna vel cum serap
ex infusione rosarum &c.faciunt verò ad diversion
etiam frictiones & ligaturæ crurum, balnea pedu
t im & ea quæ sub pedibus ligantur, de quibus ubi c
dolore capitis in febribus, dictum est.

Iam & sanguis derivandus est per cucurbitul
circa cervicem vel in dorso positas cũ scarification
si copiosus fuerit. Venas etiam in naribus secanda
est qui consulat, vel in fronte. Paulus verò etiam ve
nas sub lingua secare 38 jubet. spontè autem è narib
sanguinẽ profluere bonum est, nec reprimendus ull
est modo nisi superfluat. Continendi autẽ sunt ægr
in tenebris & in quiete semoti ab omni strepitu. Vi
ctus ratio humida 39 esse & frigida debet, & in ma
ximis doloribus tenuis, in mitioribus verò dolorib
plenior. 2 A carnibus & ovis in maximis doloribu
est abstinendum. in mitiorib. verò non usque adeo.
Vinum in neutro admittendũ dolore. fugienda quo-
que omnia sunt quæ caput implere possunt, ut sunt
nonnulli odores , & cerevisiæ. 40 Lac etiam caput
dolentibus autore Hipp. malum. Potus sit aqua hor-
dei, vel aqua simplex ijs qui illa uti consueverunt, vel
tenuissima omnino cerevisia. Cibus ptisanæ cremor,
vel lactuca, oxalis, intybum aut similes herbæ deco-
ctæ sicut in curatione ardentis febris dictum est.

Topica remedia fronti ac syncipiti admovenda
sunt humectantia ac refrigerantia, talia qualia in do-
lore capitis ab insolatu. Periculosissimus autem mor-
bus Cephalæa est si superveniat febris. ostendit enim
hæc cerebri membranarum inflammationem adesse
ut dictum est.

Curatio

Curatio capitis doloris ex bile.

Lect. 9. Sept. 19.

A bilioſo humore capitis dolor mox ab initio vacuationem & humorum contemperationem requirit. Venæ ſectioni parcendum eſt, niſi ſimul cum bile ſanguis redundantis adſint ſigna & æger venæ ſectioni aſſuetus, annique tempus propitium. quo caſu ſanguis ex vena humeraria detrahi poterit & præſertim dextri [4] bracchij. Inter purgantia admodum familiare eſt rhabarbarum [42] quod cum decocto herbarum refrigerantium, vel ſtillatitio liquore exhiberi poteſt. addito vel ſerap. ex infuſ. roſarum, vel manna. [43] potentius eſt ſcammonium cum quo compoſita diaprunus & elect. ex pſyllio, robuſtis corporibus conveniunt. poteſt verò & exhiberi decoctum foliorum [44] ſenæ additis herbis refrigerantibus & aliquo ſupra dictorum purgantium. [45] Prodeſſe verò & enemata poſſunt qualia in dolore cap. ex ſanguine. Herbæ contemperantes ſunt lactuca, intybum, malva, cichorium, borago, violaria. atque ipſæ violariæ, & nymphææ flores albidi. Serap. contemperantia ex violis, ex intybo, ex floribus nymphææ, ex infuſione roſarum, ex cichorio, & ſimilia. Victus ratio frigida & humida eſſe debet, ut in dolore à ſanguine. Aerem verò & ipſum refrigerari convenit per arborum [46], & præcipuè ſalicum, viventes ramos, gramen recens decerptum & aquæ frigidæ frequentem aſperſionem, ut in curatione febrium ardentium dictum. [47] Naribus infundi vel per ipſas attrahi ſuccus betæ poteſt aqua

tamen

tamen hordei admixta [48], in qua vel violæ vel malva, vel illarum herbarum similes incoctæ sint. Prosunt verò & lotiones pedum ex herbis refrig. & humectantibus supra dictis in aqua decoctis; atque hujuscemodi decocto & [49] manus lavari & caput rigari utile est. capiti siquidem & quæ refrigerant, ac humectant admovenda etiam sunt. ut prædictarum herbarum decocta vel aquæ destillatæ. possunt verò ex ijsdem fieri cataplasmata addito oleo ex violis vel floribus nymphææ. vel unguento ex populo nigra, quæ etiam fronti & temporibus applicari possunt, præsertim addito [50] ovi albo vel lacte [51] muliebri.

Quod si verò vigiliæ molestæ sint, neque somnus his remedijs succedat, supradictis herbis addi poterunt folia [52] aut [53] capita papaveris, áut oleis addi aliquot grana opij, & tantundem ferè croci, [54] vel in cremore ptisanæ unum aut alterum capitulum incoquendum est. vel omnino somni tempore ℥ ß. aut ad summum ℥ j. serapij de papavere [55] sive diacodij exhibendum veluti latius dictum est ubi de vigilijs in febribus somnum enim omnino provocare refert, illo siquidem non succedente supervenire huic dolori maniam [56] valde malum est.

De [57] gravitate cap. ex pituita.

Lect. 10. Sept. 20.

Quando autem pituitosus frigidus humor caput aggravat exhibenda sunt quæ hunc expurgent & per alvum deducant ut sunt ex compositis diaphœnicon, diaturbith, elect. Indum, pil. aureæ, cochiæ,
& ex

t ex aloë Gal. omnium † fortissimæ. & si quidem
ravitas diuturna fuerit sæpius exhibenda hæc sunt
ed tamen in minori quantitate. ad quod plurimum
onducunt [58] pillulæ quæ licet infra dosin exhibitæ
lvum [59] tamen movent, quam singulis diebus offi-
io suo fungi maximè refert. Possunt verò & mitio-
es pillulæ dari ut ex hiera picra vel alephanginæ di-
tæ. Intermedijs diebus exhibere convenit quæ ca-
efaciant [60] & resiccent. ut est serap. ex stœchade,
onserva florum rosinarini, conserva majoranæ, vel
lorum betonicæ, rad. enulæ campanæ conditæ.
tem elect. pleris archonticon. item diambra, dia-
nuscum pro ditioribus. Convenit verò & [61] quan-
loque nonnihil mithridatij, vel theriaces Andro-
nachi, manè jejuno ventriculo sumere. Aerem verò
quo æger utetur ad cal. & siccum mutari conducit,
ut hyeme accenso luculento [62] foco. [63] Ab oleribus
& fructibus fugacibus abstinendum est. Cibos con-
diri refert aromatis; vel hyssopo, salvia, thymo, ori-
gano & hujuscemodi calidis herbis. In cibo verò [64]
& parcum esse convenit, præsertim cœnæ [65] tem-
pore. Vinum [66] non admittendum nisi tenue admo-
dum. sic nec cervisia alia quam tenuis. Aqua deco-
ctionis cinnamomi vel seminis anisi conducit. Nari-
bus offerenda sunt odorata & præsertim melanthij
sem. tostum & in nodulo colligatum. Sternutatio-
nes quandoque provocari utile est pulvere piperis
vel, veratri albi. mandere quoque cubebas [68] vel
masticem subinde conducit vel rad. pyretri, aut
pimpinellæ saxifragæ.

Frons verò illinenda & aurium nariumque mea-
tus oleo rutaceo vel chamæmelino, vel nardino vel
consi-

consimili calido. Gal. etiam sedem 69 sive anu[m] & pedum vestigia oleo rutaceo quosdam inunge[re] refert. lib. 2. κτ τόπους. Caput quoque 70 mediocrit[er] contegendum est, ne à frigore lædatur, conducu[nt] ad hoc sacculi, cucuphas vulgò nominant, in quib[us] simul cum gossypio pulveres 71 insuti sunt nonnu[l]lorum calefacientium. ut betonicæ, majoranæ, flo[rum] stœchados, florum rorismarini, seminis anis[i] sem. amios, cardamomi & similium, & si lubet spe[cies] etiam pleris archontici. 72 Somnò autem no[n] nimis indulgendum. excitandus sæpius est æger & ad labores, exercitia, deambulationes ducendus est præsertim corpore 73 jejuno. 74 Meridianus som[nus] etiam omnino fugiendus nisi admodum con[suetus] sit, cui tamen detrahendum quantum possibi[le]. Gravitas autem ista capitis cum somnolentia si in lethargum transeat lethalis est.

De dolore cap. ex melanch. hic nil dicemus, nam nisi ratione flatuum dolorem non excitat. tunc autem melancholia est de qua post.

DE HEMICRANIA.

Lect. 11: Sept. 22.

IN hemicrania una capitis pars tantummodo dolet, dextra videlicet vel sinistra. dolor verò quandoque mitior est, aliquando vehementior, nec cephalæa minor sic ut nec lucem nec strepitum æger perferre queat. mitiores dolores à causis externis vel etiam per consensum non raro fieri contingit. possunt tamen & ab antecedentibus causis etiam provenire.

Curatio

Curatio autem hujusmodi doloris est, pro causarum efficientium diversitate, veluti Cephalææ. Vehementiores dolores ex causis nascuntur antecedentibus. videlicet ab humorum influxu, qui vel sponte sua ad caput ascenderunt, vel [1] per causam aliquam externam attracti sunt. Curatio hujus à sanguinis quoque missione auspicanda. secanda autem est humeralis brachij illius, quod è directo est partis dolentis. reliqua deinde facienda, quæ in curatione Cephalææ dicta sunt.

De dolore capitis circa musculum temporalem.

Contingit verò & in altera capitis parte dolorem fieri, non tamen per totam dimidiam partem, sed [2] circa musculum temporalem, & supra aurem. talis dolor sæpe in initio non magnus est, sed cũ tempore intenditur. pars verò affecta citra doloris intensionem contingi nequit, & calor circa locum affectum sentitur. adest quandoque febris, sed exigua admodum, & urinæ aliquando nonnihil rubent. talis autem affectus est inflammatio musculi temporalis, quæ ferè semper ad suppurationem convertitur, pus autem per aurem erumpit. In principio hujuscemodi inflammationis sanguinem detrahere ex vena humeraria partis dolentis utile est. sed suppuratione facta & pure per aurem effluente parum prodest [3].

Purgantia etiam med. exhibenda & præsertim pilulæ quales supra dictæ, quas etiam per vices sumi expedit non tam purgationis, quã diversionis causa.

Locus dolens mox initio ungendus oleo rosaceo

vel cataplaſma ei admovendum, partim reprimens 4 partim reſolvens, ut ex farina hordei vel vulgarium fabarum & roſis rubris, floribus chamæmeli, & floribus meliloti in aqua decoctis, addito 5 oleo roſaceo & chamæmelino. Quod ſi dolor hujuſmodi cataplaſmate non minuatur, vel jam diuturnior factus fuerit, applicandum erit cataplaſ. quod ſuppurationem adjuvet: ut ex 6 far. hordei, ſem. lini & fœnugræci, additis rad. althææ decoctis & cum ipſarũ decocto cataplaſmate formato, addita axungia porcina vel oleo amygd. dulcium & ung. dialthæa.

Poſteaquam 7 verò dolor ceſſarit & puris fluxus minor factus, addenda ſunt cataplaſmata quæ reſiccare, roborare, aſtringere & nonnihil reſolvere queant. ut ſunt abſinthium, roſæ rubræ, flores chamæmeli, ol. chamæmelinum, unguent. dialthæa.

Poſteaquam autem dolor omnino conquieverit & pus per aurem fluere deſierit, à cataplaſmatis ceſſandum, locus tamen à frigore defendendus. Auri aliquando quid infundi poteſt mellis roſati diluti cum vino. deinde imponi goſſipium aut lana ſuccida, imbuta 8 ol. amyg. dulcium. ne in auribus ſordes concreſcant, quæ auditum impediant.

Victus ratio moderata eſſe debet, veluti in leviore cap. dolore ex cauſa calida.

Dolor capitis unam aliquam partem occupans.

Lect. 12. Sept. 23.

Sunt verò & alij capitis dolores, qui unam aliquam vel plures partes occupant, ſed tamen exiguas

ſic,ut locus dolens pollicis aut digiti extrema parte contegi queat. tales contactu deprænenduntur,& ſæpe circa verticem capitis, quandoque etiam circa frontẽ conſiſtunt Cauſa eſt humor aliquis vitioſus, collectus inter membranam os contegentem & ipſum capitis os. Si materia non fuerit acris & mordax valdè, excitantur etiam ſucceſſu temporis tumores, os verò diuturnitate quod ſubeſt exeditur & carioſum efficitur 9. Vbi verò materia valdè acris, os etiam citò ad tumorem corrumpitur.

Crebò autem hujuſcemodi cum oſſis corruptione dolores accidentia ſunt lues Venereæ, poſſunt tamen & ex alia cauſa fieri.

Initio autem generalibus præmiſſis utile eſt empl. aliqua admoveri loco dolenti quæ humorem reſolvant ac diſcutiant : ut eſt empl. ex meliloto quod vel ſolnm, vel addito empl. oxycroceo applicari poteſt.

Er ſiquidem humor non diſcutiatur, nec dolores hoc remedio ceſſent, ad alia tranſeundum eſt remedia. & ſiquidem os nondum vitiatum eſſe videatur utile erit ſudorifica 10 aliquot diebus exhibere,ut eſt decoctum zarzæ perillæ, vel ligni guajaci.

Vbi verò diuturnitate os cranij vitiatum fuerit,ad manus opus veniendum erit, & tumor vel locus dolens aperiendus,ſectione in cute facta,& humor vitioſus expurgandus, oſſiſque pars carioſi eximenda. Tumore verò exiſtente magno ſtatim ad ſectionem veniendum. Victus ratio moderata eſſe debet, ex cibis boni ſucci etiam, quo tempore zarzæ aut ligni decoctum bibitur.

Dolor partis posterioris capitis.

De dolore posterioris partis capitis scribit Hipp. lib.6. epid. & in aph. sed non alibi. ait autem, sectionem rectæ venæ in fronte [1] profuisse. Rarum autem est, dolorem in occipite fieri, & quum fit, citius à causa externa quam ab antecedente originem habet, veluti à casu, aut percussione. Vbi autem contigerit vel ab hac causa vel ab alia cui sanguis conjunctus est, dolorem fieri, sanguinis missio ex vena frontis per modum revulsionis prodesse poterit. si modo corpus laborantis plethoricum non fuerit. nam repleto corpore prius sanguis è bracchio erit detrahendus, quam ad hanc localem venæ sectionem veniendum erit. Detrahendus autem erit sanguis ex recta frontis vena, hoc est, illa quæ à fronte rectè deorsum descendit versus nasum. quæ confluens ex ijs est quæ utrinque naso adjacent, ut ex anatomicis cognoscere licet. Non sola autem ista venæ sectio prodesse poterit, sed & alia facienda quę doloris postulabit conditio. veluti si ab ictu aut percussione adhibenda quoque quæ ad ictum & percussionem remedia requiruntur.

Sebastiani Egberti Scholia.

1. Partem eam intellige quæ pilis tegitur, præcipuè syncipur. aurium, oculo. &c. non dicuntur capitis dolores.

2. Circa aures, circa tempora aut alibi. Avicenna clavum vocat.

3. Maximè laborant interiores, sin exteriores laborent

borent, ad tactum etiam sentitur dolor. difficilè tamen hæc discernuntur.

4. Talis fuit cephalalgia filij Sunamititis. 2. Reg. c. 4. v. 19. & Ionæ, quum Euro flante sol illius caput percuteret. v. 8. c. 4. Herbæ male olentes gravant caput. ut ocymum, ex cujus odore quandoque scorpius in capite enatus fuit. Cephalæa vehementius fœminas tenet, ob diligentiam capillorum. Cæl. Aurel. c. 1. chronic. dum enim comuntur frigido aeri, ardorive solis, aut ignib caput exponunt; illudque madefaciunt. Atqui cerebro perniciem etiam cujuslibet synceri humoris assiduitas reservat, tum solis animando simul & siccando capillos exoptabilis ardor. Tertull. de cultu fœminar. Nimietas lachrymarum Apuleio causa doloris acris capitis. l. 3. asini aurei. Ad lunam dormire, aut diutius in illa morari. 3. De Crisib.

5. Ut sanguinei humores.

6. Quando multi biliosi ac acres humores.

7. Ut quum mali cibi aut humores in ventriculo sunt: vel quum alioqui per se est infirmus.

8. Est enim mirabilis horum sympathia. sic vulnerato cerebro vomitus sequitur.

9. Ut ijs quibus alter ramus à folliculo bilis in fundum ventriculi inseritur.

10. Tolerare enim famem (ut ait Avicenna) ventriculum humoribus putridis implet.

11. Sic vinum potens etiam mediocriter haustum. allium, cæpe &c. Spiritus naturaliter superna petens ex inferioribus trahit corpora per arteriam atque stomachum, quæ sunt corporis velut majora fumaria. Themison apud Cæl. Aurel. c. de Cephalæa.

12. Quæ fit ratione inflammationis circa mesenterium, diaphragma, jecur aut pulmones consistentis, vel, collecto sanguine in mammillis. aph. 40. sect. 5.

13. Ab utero fiunt dolores capitis, qui post partum superveniunt. 1. De Euporist. Gal. Fiunt autem in syncipite potissimum.

14. In his regionibus non ſunt ita proclives ad vomitum, ideo præſtat reprimere, moleſtum præterea eſt, ac multa ſequuntur incommoda eſtque magis naturæ aptum ad inteſtina humores peccantes deducere.

15. Curavi adoleſcentem, qui geminum meatum habebat aſſiduo uſu ſingulis aut alternis diebus unius pilulæ ex hiera. R. Dod.

16. Si venenati cibi, ſtatim vomitu rejiciendi commune hoc veteribus, ut non dent alexipharmaca niſi veneno vomitu rejecto. Hinc quum Commodus veneno exhibito multum vomuiſſet, veriti qui exhibuerant, ne reſtitueretur, ſtrangulandum curarunt. Herodian, l. 1.

17. In calidis corporibus ut Italorum potus frigidæ convenit. nos libentius actu & potentia utimur quod fortè humor debilitari poſſit.

18. Quam venam matricis vocant.

19. Cavenda tamen, ut Gal. ſuadet, narcotica atque etiam aſtringentia, niſi in pauca quantitate. 2. κατὰ τόπων.

20. Qui nulla ratione permittit occiput perfrigerari. neque etiam facilè à calore dolet.

21. Poſſet & anethum admoveri, niſi calidius eſſet.

22. Ut à vehementi flatu ventorum.

23, Vel deficiente milio ex ſemine phalaridis quod vulgo Canari-zaet.

24. In vaſe mundo nullis odoribus infecto. rarum hoc genus, doloris, tamen quum incidit magnum in fomentis his uſum reperi.

25. Nam ſi contingeret hunc fœtorem ad corferri in peſtem inciderent. Qui aerem à cadaveribus ad Neoportum Anno 1600. Iulij 2. cæſorum infectũ hauſerat, in icterum lethalem incidit.

26. Liberum eundem apud Ægyptios Oſirin Harpocration induſtria hæderatum argumentatur, quod hæderæ natura ſit cerebrum ab heluco defenſare.

are. Tertull. de corona milit. Eidem mitra vinciri caput, propter dolores qui fumante vino caput ægrediuntur. Euseb. 2. præpar. Euangel. c. 2. refert. Arcta ſane per faſciam capitis dolentis conſtrictio, levamen affert.

27. Sic Hipp. lib. de arte inquit, Medicum eum ſufficere ad curandum, qui ſufficit ad cognoſcendam cauſam.

28 Vinum ſi foris applicetur eſt cal: & ſiccum. intus actuali ſuo humore humectat.

29. Ab hac autem cauſa dolor valde magnus atque excedens in cerebri inflammationem quandoque tranſit.

30. Non infert dolorem niſi ſua copià.

31. Quod vel ex ſolo poteſt colligi ſchirro.

32. Quia dolor ſemper attrahit ad ſe.

33. Non enim ſolum pericranium ſed & meninges afficiuntur.

34. Quin & eſſe nihil prohibet. cerebrum enim non minus quam Meninges, ſua vaſa habet, venas inquam, atque arterias, per quas alimentum accipit. omne autem quod alitur etiam inflammari poteſt, etiam oſſa ipſa. raro tamen id fit, ob frigidam & horum, & illius intemperiem.

35. Non enim fit niſi in corpore repleto ſanguine.

36. Nam ſæpe dextra vena ſecta dextram tantum partem levat. nam dextræ rami demittuntur per dextram tantum partem, ſunt interſepti ſepimento à ſiniſtris Sic cuidam laboranti inflammatione tonſillarum ſecta dextra vena, dextra tonſilla ſubſedit. altera non prius ſubſedit quam & è ſiniſtro bracchio detractus eſſet ſanguis. R. D.

37. Alvus adſtricta ſemper exacerbat Capitis ſymptomata. 2. Prophet. comm, 55.

38. Practicis quidem ob capitis dolorem venam ſub lingua ſecare uſitatum non eſt. Anatome tamen id omnino ſuadet, aliarum venarum ſectione præmiſſa.

39. Quamvis ſanguis ſit humidus,tamen, ratione caloris excitati à ſanguine humidus fit victus ſiccitas enim lima coloris eſt.

2. Sanguinem enim generant qui dolorem majorem reddit.

40. Vel illa ratione quod augeat ſanguinem. in alijs doloribus prohibetur quod butyroſæ partes facile in bilem vertantur. 5. Aph. 64.

41. Quia ſedes bilis in dextro potiſſimum latere.

42. Quia ſiccum eſt valdè per ſe hic non exhibetur.

43. Inter purgantia quæ ſolum habent ſcammonium eſt & el. de ſucco roſar. verum illa ob ſantalos nimium reſiccat in hoc caſu.

44. Poſſunt tanquam commune med. ad omnes purgationes adhiberi, ut Gal. de hiera picra dicit adhibitis ijs quæ caſus requirit. ne autem tormina excitent ſyr. addendus.

45. Quia in nullo dolore cap. prodeſt feces retineri.

46. Quercuum rami non ſunt inutiles, non tamen graveolentes ſunt adhibendi.

47. Cucurbitulis magis ſanguis quam bilis trahitur, frictiones ſiccant ideo his non utimur hoc caſu.

48. Ad retundendam acrimoniam.

49 Nam & hoc dolorem capitis lenit.

50. Ut diutius maneant humida, & retineantur.

51. Quia humectat & lenit.

52. Æſtate.

53. Hyeme.

54. Si nimirum capiti quid apponi æger non ferat vel ex cereviſia cui ſit capitulum papaveris incoctum ſorbitiuncula cum farina hordei, tritici aut ſecalis componi poteſt.

55. Non eſt aliud diſcrimen quam quod diacodion fiat cum melle. ſerap. cum ſaccharo cujus uſum eximium reperit Dodon. quamvis alij à diacodio recedere nolint.

56. Cui

56. Cui si febris accesserit jam phrenitis est, nihilque est aliud discriminis maniæ & phrenitidis.
57. Est enim magis gravitas quam dolor. non est mittendus sanguis quia crudi humores aggravant caput.
† Fortiores pill. illæ de quibus in Alopecia.
58. Quia cum diutius teneantur in ventriculo adeo trahunt è longinquo.
59. Alia med. in minori quantitate data conficiuntur à natura nec quicquam agunt. pil. ob substantiam duram non possunt.
60. Non tantum potentia, sed & actu.
61. Non quotidie. ratione opij quod tuto quotidie exhiberi non potest.
62. Ex ligno cedrino, juniperino & similibus si haberi possunt.
63. Nam succos crudos generant.
64. Nam carnes habenti humidas fames debetur Hipp.7.Aphor.59.
65. Quoniam cœna potissimum gravatur caput.
66. Nam humoribus crudis caput implent.
67. Resiccat potentér. unde in distillationib utile.
68. Extrahunt humores è capite & relinquunt qualitatem qua cerebrum siccant.
69. Est Archigenis quem scivisse sympathiam esse inter anum & caput est necesse. de qua dictum in defluvio capill. ex lue Venerea.
70. Nam nimia contectio attrahit humores. Erit locandus æger si totum caput doluerit, supinus: si autem ex parte, ea parte quæ patitur, mitigatur enim quodam blandimento straminum, pars in dolore constituta. Cœl. Aurel. l. 1. chron. c. 1.
71. Non nimium odorati. nam omne odoratum gravat caput. 3. Probl. Aristot. 13.
72. Paroptesis etiam adhibenda, inquit Cæl. Aurelianus, ex carbonibus æquali vapore medentibus. l. 1. Tædar. c. 1. Sed vehemens nimis auxilium nisi prudenter administretur.

73. Tunc enim reſiccat: alias humoribus diſtribuendis magis humectat.

74. In ſanitate non eſt prohibendus aſſuetis niſi lædat. ut qui parci potus ſunt. qui autem multum pro more bibunt ad potum illum digerendum, egent aliquo tempore. aliam cauſam cur alijs noceret, aliis minimè reperire non potui.

1. Quod frequentius fit. nam ſi ſponte influant, in utranque ut plurimum partem incumbunt. Sic quidam remedijs Cephalææ debitis (eadem enim fere remed. hemicr. & cephalææ ſunt) qui ſurditatem qua laborabat ab alijs perſuaſus fumo ſeu vapore quarundam herbarum per inverſum infundibulum in aurem recepto, qui hoc recepto omnes propemodum corporis humores in caput attraxerat. unde graviſſima hemicrania tentabatur.

2. Pauci hunc attingunt aut potius nulli. Avicenna autem hunc nominare videtur ſodam temporalem. jubet lanam ſuccidam & mazam appliari. per quam intelligo cataplaſma ex farina.

3. Sola tum topica adhibere convenit.

4. Quum non poſſit ſanguis per os repelli.

5. Ne cito reſiccetur & nihil efficiat.

6. Omelyſis Græcis ſine epitheto dicitur. omelyſis triticea cum farina tritici adhibetur. fit autem nullum cataplaſma ſine farina. ſubſtantia enim ex hac quæritur, quam pulti ſimilem habere debet. nullæ autem herbæ eam ſine farina habere poſſent.

7. Nondum neglecto cataplaſmate cum adhuc poſſit aliquid circa locum hærere quod in pus converti debeat.

8. Prohibet concreſcere oleum ſordes in auribus.

9. Et cutis mollior oſſe non exeditur ob naturam humorum. ſi exedatur os ſine tumore conferri poteſt cum meliceride. tamen illa non exedebat os.

10. 13. 14. aut 15 diebus continuis.

11. In aph. prodeſt. dicitur quaſi tum ex multis ſingularibus animadverſis regulam conſtituerit.

quum

uum ante in paucis tantum hoc obſervaſſet. Ego ph corruptum puto, ut & alij. ſunt enim mea ſententia aph. ex ſcriptis Hipp. collect. ab alijs; non ab Hippocrate quod & apparet in aph. Autumnus tabidis malus, cui alibi additur apud Hipp. & ver quũ folia fici cornicum pedibus ſimilia ſunt.

NICOL. FONTANI.

Annotatio II, ad Caput II.

Nota quod dolor in anteriori capitis parte provenit, ut plurimum ex ſanguine, docente *Avicenna 3. can. tex.7.*

Sed, in dextra, ex cholera. In ſiniſtra, ex Melancholia. In parte poſteriore, ex phlegmone.

Inquit [*ut plurimum*] quia non ſemper verum, & neceſſarium eſt.

Cauſa primi eſt, quia in parte anteriori eſt rete mirabile, contextum, multis cum venis, & arterijs; in quibus ſanguis continetur.

Cauſa ſecundi eſt : quia in dextra parte eſt Hepar calidiſſimum, & ciſtis fellis receptaculum, ſeu Choleræ.

Cauſa tertii, quia ibi Splen eſt, receptaculum Melancholiæ, à quo fumi elevantur verſus partes ſibi oppoſitas.

Cauſa quarti, quia illa pars alijs frigidior, & humidior eſt, ideo, ſi ibi dolor oriatur, is fiat à phlegmate. Secundo quia videmus phlegmaticos eſſe peſſimæ memoriæ.

[*In utroque dolore ſanguis mittendus eſt, ex vena bracchii media, aut exteriore, quam Cephalicam, aut humerariam vocant.*]

Ad hæc inquit *Averhoes. 3 coll.* Si ſit in parte ſuperiori dolor, fiat de Cephalica, quia iſta à capite rectius attrahit.

Quando

Quando in inferiori, fiat de Basilica, & quando in utraque fiat in Mediana.

Viaticus ait: venam frontis scissam multos capitis dolores, & oculorum ægritudines curasse, & scite; nam illarum venarum apertio, nempe frontis: & narium, evacuat materiam magis conjunctam dolori capitis.

Si quis abhorret à venæ sectione in fronte; provocare licet setis fluxũ sanguinis ex doctrina priscorum, aut calamo in stellæ effigiem parato, naribus indito, cujus circumrotatione venæ aperiuntur narium.

Addit [*in Hemicranio*] puto Cephalalgiam, & Hemicraniam minime diversos esse affectus, sed tantummodo in una parte laborante differre: unde certum est *Galenum* dixisse eadem remedia utrique affectui convenire,

[*Et decoctum sarsæ parillæ, vel ligni Guajaci.*] Hoc modo concinnatum.

℞ Ligni Guajaci. lib. S.
Sarsæ parillæ, ℥ ij.

Macerentur per horas duodecim supra cineres calidos, in lib. viij aquæ hordei; postea coquantur ad lib. iiij, consumptionem, & tunc adde,

Herb. Fumariæ,
Betonicæ,
Melissæ, ana M. j,
Epythimi. P. j. S.
Pass. exoss. ℥ ij.
Glycirrh. rasæ ℥. S.

Quæ omnia denuo coquantur, & Col. detur usui.

DE PHRENITIDE.

CAP. III.

Lect. 13. Sept. 26.

PHrenitis ſive delirium duplex eſt, quædam enim per conſenſum fit. altera verò cerebro primaria ffectione laborante. Per conſenſum facta paraphrenitis, ſive [1] παραφροσύνη dicitur. & talis ardentius febribus aut partium internarum inflammatioibus ut pleuritidi vel peripneumoniæ aut [3] diuurnis vigilijs, aut quandoque ilij doloribus, aut caitis vel quandoque aliarum partium vulneribus, vel tiam oſſe aliquo [4] inſigniter læſo ſupervenit.

Delirare autem ſive phrenitici eſſe ægroti tunc licuntur quando aliena loquuntur, quando clamiant, vociferantur, irrequieti ſunt, vel quando floccos in veſte, aut feſtucas legunt. Futuri autem in febribus vel internarum partium inflammationibus delirij ſigna ſunt vigiliæ, vel inſomnia perturbata, & urinæ prius craſſæ [5] & rubicundæ poſtea tenues & albidæ factæ.

Curantur autem hujuſcemodi, paraphrenitides in febribus quidem vel propter internarum partium inflammationem factæ, viribus adhuc valentibus per revulſiones. ut per frictiones, ligaturas, cucurbitulas, & per ea quæ ſub pedibus ligantur. de quibus in curatione cap. doloris in febribus dictum eſt.

Quod ſi autem propter diuturnitatem vigiliarum delirium factum fuerit ſomnus provocandus erit ſicuti in vigilijs quæ febribus accidunt, & veluti

luti in curatione dol. cap. à bilioſo humore dictum
eſt.

Ex alijs verò occaſionibus deliria ſupervenienti
curari convenit pro conditione affectuum ad quo
conſequuntur.

Interim deliria ſive paraphrenitides quæ propte
magnos dolores fiunt veluti [6] ilij, vel magnas ſan
guinis profuſiones, vel alias immoderatas vacuatio
nes conſequuntur, vel capitis aut aliarum partium
gravibus vulneribus ſuperveniunt, lethalia habentur
viribus jam dejectis ac debilitatis. Sed quæ in fe-
brium & nonnullorum morborum initijs fiunt viri-
bus ægroti adhuc valentibus minus periculoſa ſunt.

Phrenitis autem quæ cerebri humani affectio eſt,
membranarum ejus inflammatio [9] eſt. non tamen
pura. ſed eryſipelatodes. neque enim ex ſanguine
ſolo, ſed ex ſanguine bili permixto originem habet.
differt verò à mania quod hæc abſque [10] febre fiat,
phrenitis verò febrem habeat conjunctam, eamque
continuam & ardentem.

Eſt autem inter phrenitides quædam mitior levi-
ter tantummodo mentem permovens: aliæ vehe-
hementiores pro conditione videlicet & qualitate
bilis. tenuis ſiquidem bilis ac [11] pallidior mitiorem
parit phrenitidem. à flava ſive ruffa bile malignior
ac vehementior fit. quæ verò ex bile ruffa, adeo præ-
aſſata ut ferè in nigram degenerarit, graviſſima eſt,
& ferinam quandam dementiam conjunctam ha-
bet [12], ſic ut coerceri ægroti debeant.

Lect. 14. Sept. 27.

Acutiſſimus autem & periculoſiſſimus affectus
phrenitis eſt, [13] quem non ſolum acuta febris aut in-
quie-

ietudo comitatur, ſed adſunt quoque capitis do-
res, vigiliæ, aut inſomnia admodum turbulenta,
guæ aſperitas, ſitis inexhauſta, oculi ſubinde ſunt
rribiles, venæ illorum rubent, quandoque ſponte
achrimant, vel læmis gravantur. [14] ſanguis etiam
iquando è naribus ſtillat.
In urinis autem & dejectionibus frequenter fe-
ris nulla ſigna apparent. quod tamen valde malum
ipp. affirmat. læditur autem ſubinde imaginatio
ntummodo, quandoque ſola ratiocinatio, aliquan-
o verò utraque facultas, ut Gal. 4. de locis affectis
xemplis oſtendit [15].
Curatio autem phrenitidis à ſanguinis miſſione
itium habere debet. ex bracchio revulſio facienda;
x vena frontis derivatio.
Secanda autem erit vena media ex Aetij præcep-
o ſi adſit ſangvinis redundantia. illa non præſente,
x humerarijs ſanguis ducendus. Quod ſi ex brac-
hio commode fieri nequeat propter magnam ægri
nquietudinem, tunc, inquit Paulus, ex frontis vena
antum auferendum quantum ſatis erit [16].
A ſanguinis miſſione injicienda ſunt enemata
emollientia ac lenientia. vel illorum loco aliquod
leviter alvum deducens & ſimul alterans exhiben-
dum. quale eſt ſerap. ex roſis aut ex violis, fortiora
med. [17] fugienda ſunt. Diuerſiones etiam leves fa-
ciendæ ſunt per frictiones, per pedum & manuum
balnea, ut aliquo modo humores deorſum revellan-
tur. Continendus æger in quiete [18] & ab omni cor-
poris motu arcendus, & in loco quidem continen-
dus nec obſcuro nec nimium lucido ab omnibus pi-
cturis libero. non calido, nec tamen omnino frig.
ſed

ſed moderatè frigido [19]. Victus tenuis refrigerans humectans, potus aqua hordei. [20] cibus ptiſanæ cremor, aut panis ex aqua, vel lactucæ vel cucurbitarum aut peponum carnes coctæ, &c.

A frigidæ aquæ potione omnino abſtinendũ eſt. Somnus [21] provocandus eſt vel odoribus, vel unctionibus ut ex oleo violarum. nymphææ, unguento ex populo naribus & temporibus admotis. vel capitulis papaveris ſorbitioni incoctis ut in curatione cap. dol. ex bile dictum. à multo tamen narcoticorum uſu abſtinendum eſt præſertim quum longior factus fuerit morbus.

Inter localia med. laudatur oleum roſaceum, vel oxyrhodinum quo frons & ſutura coronalis inungenda eſt, non tamen frigido [22], ſed æſtate tepido. hyeme verò calido. cui in progreſſu morbi oleum chamæmel. vel anethinum admiſcendum erit.

Vbi autem delirium ceſſaverit, vires reficiendæ & idonea victus ratione reparandæ ſunt. & tenue, aquoſum, dilutumque vinum concedendum.

Cavere interim debet æger ab [23] ebrietate, ira, à ſolis æſtu, à nimijs laboribus & ciborum corruptione.

Sebaſtiani Egberti Scholia.

1. Ita ſæpe Hipp. appellat. interpretes ſæpe deſipientiam vertunt, quum poſſit delirium propriè dici.

2. Meminit Hipp. 12. aph. l. 7. A peripneumonia phrenitis malum.

3. Aph. 7. 18. Propter vigiliam convulſio aut deſipientia malum,

4. 7. Aph. 24. Ab oſſis vulnere deſipientia, ſi in vacuum

uum penetraverit. i. ut Gal. ait, si cranio aperto etegantur membranæ.

5. Signum enim est quod materia rapiatur ad aput. Si ante judicationem superveniant, sine duio delirium significant. Si autem post judicationem rinæ albæ multæ, significant sordes retineri quas d caput raptum iri verisimile post judicationem on est, sed circa viscera hepar aut alibi hærere posunt Hipp. in epid. Xenophanem & Critiam dyentericos post judicationem hac apparente factos, efert.

6. Ab ileo vomitus, & singultus, & desipientia, & convulsio malum. lib. 7. aph. 10.

7. A sanguinis profusione delirium aut convulsio malum. 7. aph. 9.

8. Propter plagam in capite stupor aut delirium, malũ. 7. aph. 14. Fit etiam ex multa potione 7. aph. 7. Ex multa potione rigor & delirium malum. Quidam ita mutus factus ex plenitudine videlicet phlebotomia vocem recepit.

9. Non est tamen possibile quin ipsa cerebri substantia etiam calore præternaturali incalescat. 1. Prophet. comm. antepenultimo.

10. Quod licet permistus sit humor melanch. humoribus capitis non tamen tumorem aut inflammationem alicujus partis excitarit quæ nunquam sine febre est.

11. Quæ quodammodo est tenuior pars sanguinis.

12 Ubi deferbuit melancholicus succus in melancholiam facile transit phrenitis.

13. Difficillimæ phrenitides in abortientibus. 3. Epid. 3. sect. Ægyptum quotannis invadunt Phrenitides quæ paucis, duabus, tribusvè horis perimunt. Prosper. Alpin. de med, Ægypt. c. 14.

14. Quod est signum magni fervoris in capite. neque enim ob copiam erumpit, sed calore rarefactus ebullit.

15. Quum anterior pars afficitur cerebri, non poste-

posterior in qua memoria ea integra manet quo liquet ex versibus & cantilenis quas recitant.

16. Hæc enim vel si maximè sese jactitent tum empl, etheocollo seu glutinoso, tum ligatura, sic obturari seu occludi potest, ut à sanguinis proruption metuendum non sit.

17. Quod humores conturbent & vires dejiciant morbo satis afflictas.

18. Motus enim acriores humores reddit.

19. Quod inflammationes non solum repelli, se aliquo modo etiam simul discuti, necessum sit.

20. Paulus potiones aliquot ex melle habet quo quum facile in bilem vertatur posteri hæc reprobarunt. potest vero aquæ hordei in fine decoctioni aliquid syr. rosati addi. ita boni saporis fuerit.

21. Phreniticos somnus sanat. Plin. 26. c. 11. Omnibus phrenitide affectis somnus & difficilis, & præcipuè necessarius est. sub hoc enim plerique sanescunt. Celsi. l. 3. cap. 18.

22. Quod nec inflammatio, nec pars princep valdè frigida ferat.

23. In Heræa Arcadiæ vites sunt ex quibus vinum sanam mentem aufert atque ecphronas seu dementes Arcadas; fœminas verò fæcundas reddit. Ælian l. 13. variar. histor.

NICOL. FONTANI.

Annotatio III, ad Caput III.

Hæc nihil aliud est, quam delirium continuum cum febri acuta, meo judicio, contra *Vallesium* errantem 3. *Epyd. part.* I. *commento ultimo.*

In hac Phrenesi non est expectanda digestio, quia materia est furiosa, in qua, sicut in cæteris acutis purgatio illico administranda, ut totum vacuemus cerebrum, hoc etiam fit expellentibus bregmati adhibitis

hibitis, nam ut inquit *Galenus* 13. *Meth. cap.6.* vacuatur quod impletum eſt, non ſolum digerentibus, ſed ijs quæ refrigerant, & aſtringunt.

Ergo. ℞ Aquæ Roſarum,
Olei Roſacei, ana, ℥ ij.
Aceti Roſacei ℥ j.
Miſce fiat Oxyrhodinum.

ERYSIPELAS CEREBRI.

CAP. IV.

Lect.15: Sept.29.

Ad Phrenitidem quoque referendum eſt quod eryſipelas cerebri à Paulo appellatur nam & in hac affectione ægroti deſipiunt & aliena loquuntur. caput univerſum dolet ac frequenter etiam calet. facie tamen ſæpenumero pallent [1] os ſiccum eſt & lingua nigra & valde aſpera, febris adeſt lenta in qua etiam exteriora frigent. in urina nullæ apparent febris notæ. Eſt autem hic affectus non tam cerebri quam membranarum ejus primarius morbus, qui à ſola & puriore tenui bile gignitur. Periculoſus verò ac difficilis hic morbus eſt. Germani **de bruyn** appellant, nonnulli Latinè morbũ Hungaricũ. Initium curationis fit per ſanguinis miſſionem non tamen copioſam; neque ex brachio, ſed ex venis tantummodo ſub lingua per quas & revulſio & derivatio humoris fit. [2] Alvum lubricam eſſe convenit. itaque ſi non ſponte profluat adjuvandá erit.

Victus ratio frigida quoque ac humectans eſſe debet. arcendus autem eſt æger non modo à frigida potione, ſed etiam ab aere frigidiore, ne eryſipelas

las introrſum repercutiatur. Linguæ verò & ea adhibenda quæ in febribus ardentibus adverſus linguæ aſperitatem dicta ſunt. Fronti verò ac temporibus ol. viol. aut nymphææ illiniri poteſt: vel cum lacte muliebri calide apponi. addito quandoque ung. ex populo nigra. Narcotica med. & hic fugienda ſunt.

Sebaſtiani Egberti Scholia.

1. Imò etiam frigent. Paulus. ob caloris introrſum retractionem.

2. Per med. non poteſt trahi materia quod id nimis forte foret ſi ex cerebro trahere poſſet.

3. Si ſomnus provocandus, provocantia ſint valde tenuia nam narcotica nocent.

4. Quod Ung. populeum officinis dicitur.

NICOL. FONTANI.

Annotatio IV. ad Caput IV.

[*Localia autem medicamenta*] Illa non laudo quia humor ex *Galeno* faciens *Eryſipelas*, tenuis cum ſit, facile diſſipatur; & timor eſt ne ob raritatem cutis retrocedat humor ad cerebrom, & ſæviſſima damna, vel ipſam mortem, concitet, nam pars hæc eſt juxta membrum princeps; ideo *Hippocrates* monet ut Eryſipelas vertatur ad exteriora.

Id etiam notandũ ſequentibus duobus capitibus.

ERYSIPELAS FACIEI.

CAP. V.

EST verò & aliud eryſipelas quod extrinſecus & præſertim in facie exoritur. rubet autem & tume-

met facies,cutis ejus tensa levis ac relucens apparet.
erumpunt etiam quandoque exiguæ vesiculæ. in de-
clinatione laxiore facta cute albidæ quædam ac te-
nues instar furfurum decidunt squamulæ. In hujus-
cemodi autem erysipelate sanguis,ut inquit Gal.non
necessario mittitur, sed ventrem per inferiora pur-
gare sufficit med. quod flavam bilem ducat. , si ta-
men erysipelas [3] phlegmonodes esset sanguinem
quoque mittere utile foret. Localia autem med. fa-
ciei adhibere oportet quæ non repercutiant [4] ac
non multum refrigerent, sed temperata quæ discu-
tiant ac digerendi vim habeant,ut est lactis serum in
quo fumus terræ & nonnihil chelidoniæ sint in-
cocta. cujusmodi decoctum sæpius admoveri con-
venit,telis etiam lineis in hoc madefactis superpo-
sitis tepidis aut calentibus. Summopere cavendum
est ne frigidum aliquod admoveatur & ne frigidus
quidem aër admittatur. per frigus enim erys. intro-
vertitur quod lethale esse Hipp in Coac. ait [6]. Sig-
num autem quod introversum sit erysip.est , quod
desinente faciei rubore difficilior [7] reddita sit respi-
ratio. Victus ratio in hoc affectu qualis in superiore,
sed tamen minus tenuis esse debet.

Sebastiani Egberti Scholia.

1. Vel natura quod pravum est expellente; vel
natura propter vulnus etiamsi magnum non sit at-
tractam.

2. Vidi med. forti quale diaprunis est uno die
subsedisse tumorē eaque fortibus adhiberi possunt.
mobilis enim propter tenuitatem & calorem humor
est;ideoque vel ex remotis partibus,facillimè versus
alvum retrahitur.

3. Si adſit tumor ac rubor magnus; ac ſigna redundantis ſanguinis adſint.

4. Vid interfectos impoſito ſucco plataginis quæ aſtringit. Gal. utitur frig. non tamen aſtringentibus verum neque frigida noſtra corpora ferunt, cui illitum Nutritum in phrenitim cum periculo devenit.

4. Quæ frigida eſt herba quando viridis exiſtit, & leviter diſcutit.

6. 6. Aph. 25. Malum tantummodo dicitur. unde magis confirmor aph. non ab Hipp. editos. eſt autem revera lethale.

7. Materia ad pulmones & cor delata. Quod ſi ad Cerebrum ejuſque membranas repellatur Phrenitis, & Convulſio ſuccedunt.

ERYSIPELAS CRURUM AVT ALIARVM PARTIVM.

CAP. VI.

Contingit verò & aliquando eryſip. & in alia corporis parte ut in cruribus fieri & frequenter ſt. poſt aliquot dierum febrem. [1] ſed neque tali refrigerantia adhibenda ſunt, ſed temperata & aliquo modo diſcutientia. veluti ſupra dictum. Vel ſerum lactis ſolum. Fiunt autem hujuſcemodi eryſipelata à natura quod pravum eſt expellente, veluti in criſi, atque idcirco nullo modo repercutiendum.

Sebaſtiani Egberti Scholia.

1. Eſtque criſis ac terminatio febris. Fit & per ſe, maximè in ſexu fœmineo. in quib. ichores ſæpè miſcentur aquei. tumque Eryſipelas album vocare ſolent

ent mulierculæ.nos Oedematodes appellare possemus.

DE MANIA.

CAP. VII.

MAnia insania est & delirium absque febre, in quo,ut dictum est, à phrenitide differt. Causa quandoque est biliosus humor sanguini permixtus ad cerebrum perlatus : quandoque capitis vehementes ex bile dolores : vel vigiliæ : vel labores : vel etiam inedia. Biliosus autem humor aliquando mitior,aliquando malignior,ut supra dictum est: sic & mania quædam minus vehemens est & quandoque cum risu; alia verò vehementior, veluti quæ à bile ruffa assata gignitur, omnium autem gravissima est ac molestissima quæ à melancholico humore præassato ac adusto originem habet. præsertim si talis humor multus ac copiosus fuerit. sævissima siquidem & maximè ferina mania ab hoc procedit, quæ & sæpe diuturna ac curationi rebellis evadit, cum qua & frequenter malignos spiritus commisceri contingit.Transit verò mania quandoque in melancholiam quando videlicet biliosus aut mel. humor assari desierit. & jam calor deferbuerit,quod quidem quum non multus fuerit vitiosus humor citius accidit. quàm quum copiosus.Differt autem mania. à melancholia accidentium magnitudie & sævitia. nam in mania adest vel multiloquium,vel clamores, motus & jactatio corporis inordinata, temeraria audacia,aspectus torvus & inverecundus. In melancholia

cholia verò metus aut triſtitia abſque cauſa, taciturnitas, & quandoque amor ſolitudinis.

Curatio autem maniæ initio quidem quum per ſe incipit & redundantis ſigna ſanguinis adſint fit per ſanguinis è dextri brachij vena detractionem. ſed ſi poſt diuturnas vigilias, labores, vel inediam ſupervenerit ſanguinis detractioni parcendum erit.

Somnus verò omnibus modis in utroque caſu provocandus. deinde & reliqua facienda quæ in curatione capitis doloris à bile, & in curatione phrenitidis dicta ſunt [5].

Quando autem mania aliquandiu duraverit curatio inſtituenda eſt qualis in melancholia, de qua ſuo loco.

Sebaſtiani Egberti Scholia.

1. Quare neque acutus morbus, ut phrenitis eſt. De mania per conſenſum non dicitur. quod illa niſi in morbis febrilibus non oriatur.

2. Quod non ſolum Chriſtiani ſed & Iulius Firaucus ſcivit. Aggrippa nullos facilius à dæmonibus obſideri quam melancholicos.

3. Furioſi non dormiunt propter perpetuam mentis agitationem, qui quum in alia ex alijs jugiter cogitando tranſiliant torvè impudenterque aſpiciunt, ſicut inſomnes dracones. Philoſtr. l. 2. de vita Apoll. Erga medicum potiſſimum exacerbari maligni ac lethalis morbi inditium eſt. Lucian. in abdicato.

4. Non detrahendum donec viderimus ſanguinis redundantis ſigna. ſunt qui nullo modo ſecari volunt. verum hoc probandum non eſt: quum ſanguis una cum pravis humoribus peccet.

5. Mandandum miniſtris ut eorum errores quodam conſenſu accipientes corrigant, ne aut omnibus

conſen-

onſentiendo augeant furorem eorum viſa confir-mantes; aut rurſum repugnando aſperent paſſionis augmentum; ſed inductivè nunc indulgeant con-ſentientes nunc inſinuando corrigant vana, recta demonſtrantes. Cæl.Aur.l.tædar. c. de Mana.

NICOL. FONTANI.

Annotatio VII, ad Caput VII.

Duæ ſunt *Maniæ* differentiæ. Una, quæ Melan-cholica dicitur, altera, vero, hæc eſt, quæ *Latinis* di-citur furor, & Auctore *Galeno* 2. *de cauſ. ſympt.* 5. eſt mentis alienatio citra febrem.

[*Quandoque cum riſu*] Hæc *Mania* eſt longe ſecu-rior, eâ, quæ fit cum ſtudio, Auctore *Hippocrate Aphor.* 53. *lib.* 6. Pituitoſus humor eam numquam parit, ſed ſanguineus.

Pulchra de hac re propoſuit *Thomas à Veiga* 3. *de Locis cap.* 7.

Amorem inſanum adjicio, & eſt etiam Maniæ ſpe-cies, quæ accidit frequentius juvenibus, ac medijs ætatibus, difficile autem ſenibus, difficilius pueris, & mulieribus, affirmante *Aureliano lib.* T. 1. *χρονιῶν*. *cap.* 5. in cujus deſcriptione & curatione ſtrenue inſudavit *Valleriola.* 1. *obſerv.*

DE CARO.

CAP. VIIII.

Lect. 17. *Octob.* 6.

CAros [1] ſive ſubeth profundus [2] eſt ſopor cum ſenſuum & motus ceſſatione, illæſa permanen-te reſpiratione abſque febri. in quo à lethargo & ca-

taphora differt. nam 3 Cataphora febribus supervenit. Lethargus verò febrem habet ab initio conjunctam. Differt verò & ab apoplexia quod respiratio libera sit & non impedita. in apoplexia enim respiratio læditur ac impeditur. deinde per apoplexiã membrum aliquod, vel pars corporis 4 resolvitur: in caro verò nulla pars. Differt verò etiam à Catocho quod catocho laborantes oculos habeant apertos, & vigilantibus similes appareant : in Caro verò oculi sunt clausi sicuti dormientium. Accidit autem Carus quandoque per consensum à vaporibus ad cerebrum perlatis. quandoque verò propter nimiam cerebri refrigerationem , quæ fit vel citra humorum affluxum, vel cum humorum affluentia. Accidit autem & carus cranio contuso , vel sic percusso ut cerebrum vel meninges lædantur. Supervenit verò & aliquando carus à virium imbecillitate 5.

Per consensum fit carus veluti ab ebrietate propter vapores ad cerebrum perlatos. aliquando verò propter vermes , ut in pueris, ex humoribus putridis generatos, præsertim frigidis ac pituitosis, unde vapores ad cerebrum crassi ac frigidi perferuntur. Fit 6 verò & nonnunquam carus per consensum mulieribus ex utero laborantibus.

Refrigeratur autem cerebrum & quidem citra humorum affluxum per narcotica med. vel intro assumpta, vel foris applicata : ut sunt opium, mandragoras, hyosciamus, cicuta. coriandrum recens & similia , quæ intro assumpta gravem soporem adducunt, & similiter cum oleis, unguentis aut cataplas. permixta capiti temporibusque admota. & nonnunquam etiam ex solo & frequenti odore. Potest verò

& ce-

cerebrum refrigerari à frigido aëre ventoſo vel voſo, [7] vel ſimili [8] de cauſa. Cum affluxu autem ımorum refrigeratur cerebrum quando ad caput ulti pituitoſi frigidi humores perferuntur, atque ınc factus Carus facile in lethargum tranſit. quan- o videlicet humores putreſcunt & febris accedit.

Ad Carum autem ab ebrietate non prius reme- ium adhibendum quam præterierit tempus quo brietas ſolvi ſolet [9]. atque ſi tunc patiens non ex- ergefiat cuncutiendus & agitandus eſt, ſternutatio- que provocanda aliaque facienda quæ infra dicen- ur.

Si ex vermibus factus Carus fuerit adhibenda erunt quæ adverſus eos conducunt. excitato tamen prius puero. niſi ſint quæ ventriculi regioni vel um- bilico admoventur. quæ etiam puero ſopore deten- to applicari poſſunt.

Ab utero autem ſi Carus factus fuerit adſunt re- pletionis ſigna [10] & facies rubet. ac in iſto caſu, ſi quæ ab utero laborantibus adhiberi ſolent, non pro- fuerint, ſanguinem ex vena pedis interiore detrahe- re multum prodeſt.

Lect. 18. Octob. 10.

Si ab uſu narcoticorum & ſtupefacientium in ca- rum quis inciderit & tempus præterierit intra quod narcotica concocta eſſe potuiſſent [11] temporibus ac fronti admovenda erunt excalfacientia ut oleum de euphorbio, de caſtorio, de piperibus rutaceum, vel ſimile aliquod. Naribus etiam admovenda odorata calida ut calamenthum in aceto decoctum, crocus cum aceto acerrimo. Aceti etiam vapor ac fumus per nares receptus aut attractus multum excitat, &

ſom-

somnolentiam expellit. Excitatur fumus quando su per laminam vel lapidem acetum funditur. [13] Sternutatoria quoque naribus indenda. Possunt Theriaca vetus , aut mithridatium vetus temporibus admoveri, & naribus illiniri , vel ori infundi dissoluta in aqua vitæ aut pulegij. Affigere verò & cucurbitulas cum scarificatione humeris, convenit, non multum tamen sanguinem detrahere, sed loca scarificata aceto & sale abluere ut dolor excitetur. Ligaturæ quoque dolorosæ conveniunt & acres glandes cum salis gemma suppositæ [14]. Quod si hoc modo patiens excitari nequeat de vitæ agitur periculo.

Vbi autem excitatus fuerit sunt nonnulli qui putent provocandum esse vomitum ut narcoticum assumptum rejiceretur : vel ad minus enema injiciendũ ut deorsum pertrahi posset. sed fustra hoc fit quando tamdiu narcoticum in corpore hæserit , ut concoqui potuerit. quia posteaquam jam concoctũ fuerit à natura superatum & evictum nocendi vires amisit. possunt tamen nihilominus exhiberi calefacientia ut vinum generosum [15], piper [16], & compositiones ex pipere , Theriaca vetus cum aliquot granis [17] castorij. convenit verò & sinapeos ac nasturtij usus , quæ dantur ut si aliqua mala qualitas à narcoticis relicta fuerit emendetur & corrigatur.

Quod si verò à sola frigiditate cerebri Carus supervenerit velut à frigido aëre vel simili causa externa , utilis quoque erit calidorum oleorum & unguentorum usus, sed ab aceto abstinendum.

Conveniunt verò & fomenta sicca veluti ex milio [18] & panico in sartagine munda frixis, capiti admotis.

Quando

Quando verò capite multis frig. humoribus im-
to carus factus fuerit, ut quam minimum æger
rmire permittatur omnino expedit. Corpus va-
andum est, & omnino ijs remedijs utendum qui-
s in capitis dolore ex frig. humoribus. contracto.
que cessandum est à remediorum illorum usu.

A [19] contusione autem cranij carus aut propter
lnera capitis factus requirit ut benè vulneri aut
ntusioni consulatur. Carus autem hinc factus sub-
se magnum indicat periculum & meninges cere-
ri læsas aut cerebrum ipsum sphacelo laborare.

A virium autem debilitate propter corporis de-
atigationem ab exercitatione aut vigilijs aut va-
uationem aut à morbi [20] comitialis accessione si
gravior aut profundior sopor obrepat periculo ca-
et: nam ab exercitationibus aut vigilijs subinde
longior somnus succedit. Si verò propter caloris
naturalis paucitatem vires debiles fuerint [21] ut val-
de senibus contingit, tunc gravis sopor imminere
vitæ exitum ostendit. neque datur occasio multa
tentandi aut faciendi propter virium debilitatem
nisi quis velit Theriacen cum aqua vitæ rectificata,
vel aquam vitæ solam ori infundere, & ex eadem
tempora & nares illinire, aut aliquo oleo ex prædi-
ctis tempora inungere.

Sebastiani Egberti Scholia.

1. Sequitur ut de morbis ex causis frigidis capi-
tis agamus. Quidam & Coma appellant verum ge-
neralius. nam Carus coma somnolentum: Catochus
vigilans.

2. Atque per hoc à naturali differt. ac sopor quid
magis

magis quam ſomnus videtur. Unde Virg. Tum con ſanguineus lethi ſopor.

3. De qua egimus quum de ſympt. febrium ageremus.

4. Ut quandoque vidi ſolos oculorum muſculos reſolutos, vel etiam muſculos maſſeteres.

5. Poſt vigilias ac labores diuturnos. vel in ſenectute extincto calore naturali cum pulſus parvitate, & eſt ſignum lethale.

6. Rarum quidem eſt, vidi tamen & curavi. R.D.

7. Non ſtatim, ſed diuturnitate.

8. Veluti ſi quis frigidam multam aquam frequenter infunderet capiti.

9. Niſi fortè placeat, aut neceſſum ſit, remedium quod Amphis apud Athenæum probat : nempe triſtitiam incutere. ἐξελαύνει γὰρ σφόδρα λῆρος &c. 1. Dipnoſoph. in fine.

10. Pulſus eſt magnus, & menſes ſiſtuntur.

11. Difficile eſt enim aliquem excitare antequam concoquatur. Quod exemplo mulieris quam Mechliniæ vehementer tortam nullum doloris ſignum dum torqueretur edidiſſe memini, confirmari puto. vehementer autem tortam collegi quod ſanguinem & in urina & in fecibus, & vomitu rejeciſſet, quæ ſi ante concoctum narcot. excitari potuiſſet doloribus excitata fuiſſet.

12. Quamvis meliora fumus aceti & reliqua præcedentia.

13. In qua vis opij jam fermentatione non ita elucet,

14. Exactius enim anus ſentit quam reliqua omnia inteſtina. Tum ſi mandrogoræ ſiccus in balano ſuppoſitus hypnoticus eſt & ſomnum inducit, quid contrariæ facultatis remedium ano ſubmiſſum dormientem præter naturam excitare poterit.

15. Præcipuè contra cicutam valet.

16. Maximè contra hyoſciamum, papaver & reliqua.

17. Quod

17. Quod præstans ad omnia narcotica remedium.

18. Aut ejus loco semen phalaridis vulgo canarijzaet. his fomentis quendam curavit R. D.

19, Memini 4. aut 5. sic mortuos leviter vulneratos. ita tamen quod membrana cranium tegens & pars ossis essent læsa; interior enim pars ossis porosa. unde facile frigus penetrat ad interiora.

20, In primis enim accessionibus est morbus acutus ut ait Celsus. nihil tentandum, quod natura tum se colligat.

21, Sic quendam Antwerpiæ & quandam Mechliniæ mortuam fuisse vidit Dodon. remedia producunt sed non restituunt vitam.

NICOL. FONTANI.

Annotatio VIII, ad Caput VIII.

[*Caro, sive Subeth*] primo loco posuit deinde prosequitur *Lethargum*.

Utrobique peccat materia phlegmatica frigida & humida; ideo cura amborum una est, & eadem medicamina debent apponi supra diversa loca.

In *Subeth*, supra anteriorem partem cerebri; quia passio est anterioris.

In *Lethargo*, supra partem posteriorem, quia est apostema partis posterioris.

DE LETHARGO.

CAP. IX.

Lect.19. Octob.11.

LEthargus quem Latini Veternum appellant gravis & altus etiam sopor cum febre, 1, non tamen acu-

acuta, sed lenta. Cessant in hac affectione principes animæ functiones, imaginatio, & memoria. corpus segne est. facies sæpe pallet. extrema refrigerantur. Decubitus est supinus. urina sponte ignorantibus effluit. & quum moriturus 2 est, inquit, Hipp. multum liquidum infernè egerit.

Duplex autem est lethargi origo, ut Archigenes apud Aëtium refert. Vel enim septum transversum & viscere malè affecto cerebrum per consensum afficiunt 3, vel cerebrum primaria affectione laborat. Et incidit quidem primaria affectio vel statim & ab initio, vel ex alterius morbi 4 mutatione succedit: veluti à phrenitide quando per stupefacientia medicamenta nimis refrigerati sunt ægrotantes. tunc enim transitus fit ad lethargum. Læditur autem in primaria affectione cerebrum, non quidem secundum ventriculos 5, sed secundum suam propriam substantiam, & quidem cerebri pars 6 anterior.

Origo autem ejus quando ab initio invasit ex frig. hum. pituitoso est humore corrupto ac putrescente. Avicenna 7 tumorem esse vult œdematis & partim inflammationis naturam referentium .i. esse œdema plegmonôdes ex pituita parte plurima, & sanguine collectum.

De lethargo autem per consensum facto videtur scripsisse Hipp. in lib. de Coacis prænotionibus. Quicunque, ait, ex lethargicis 8 servantur plerunque pectore suppurati fiunt. nam idcirco suppurati fiunt quod circa septum transversum & præcordia affectio constiterit.

Gravis autem & acutus 9 morb. lethargus est. nam, ut Hipp. in lib. de morb. Lethargicus in 7. diebus

bus moritur, si verò hos effugerit, sanus evadit. lethalis autem & quidem citissimè est qui ex alterius morbi permutatione per stupefacientia ac nimium refrig. med. factus est.

Quando igitur lethargus non ex alterius morbi permutatione successit, sed per se incepit, tentanda erit curatio [10], per venæ sectionem si vires permittant. sunt & injicienda acria enemata [11] in quibus hiera diacolocyn. vel similes compositiones addendæ. Cucurbitulæ etiam humeris ac lumbis admovendæ,& sanguis extrahendus. Frons & tempora oleis calefacientibus ungenda sunt ut in caro à narcoticis facto, vel cum oxyrhodino [12] addito castoreo. castoreum verò & naribus admovendum.idem quoque ori, si fieri potuerit,infundendum cum aqua pulegij; vel sinapeos semen tritum cum melle.

Istis non proficientibus pili capitis abradendi erunt. & applicanda calida fomenta ex milio & sale, vel cataplasma [13] ex stercore columbino cùm oleo rutaceo aut simili aliquo. aut cataplasma ex euphorbio,castoreo,pipere,semine rutæ, semine sinapeos cum eodem aut simili oleo. Si æger assumere aliquid potuerit detur ei [14] oxymeli per se, vel cum oxymelite scyllitico.

Parcè autem ac modicè cibandus [15] est. & sufficit jus pulli gallinacei in quo rosmarinus, thymus, hyssopus vel similes herbæ incoqui poterunt. Si ad sanitatem morbus inclinaverit largius cibandus erit, pro potu [16] hydromeli exhibendum [17].

Sebaſtiani Egberti Scholia.

1. Humoribus putreſcentibus. non autem putreſcit humor in parte principe ut febris non ſuccedat. in parte tamen ignobili poteſt.

2. Quia ſignificat naturalium facultatum extremam debilitatem.

3. Quomodo hæc diſtinguenda non repperi, ſed curatio oſtendit. ſoli enim ſanari videntur qui per conſenſum laborarunt.

4. Contrarij ß. ut ex eryſipel. cerebri vel phrenitide. nam ſi ex caro ſuccedat non eſt ita periculoſum.

5. Nam ſi ij afficerentur apoplexia fieret.

6. Non omnes conſentiunt. verum quum in eo conſentiant quod med. omnia fronti ſint adhibenda & anteriora affici concedant oportet. Vidi præterea lethargicum cui cum caput poſt mortem diſſectum eſſet anterior cerebri pars erat corrupta R. Dodon.

7. Verum non probatur omnibus quia videtur ſenſiſſe non poſſe humores niſi in tumore putreſcere. tamen contrarium in tabidis quibus ſine tumore putreſcit, videmus. concedi tum hoc Avic. poteſt quum non faciat ad curationem.

8. Eoſque ſolos curari videtur indicare. ac ſi ex humida peripneumonia fiat paucam ſpem ſupereſſe ait Hipp. niſi ſuppurati fiant. multò minus igitur in primaria affectione.

9. Gal. 1. epid. ſect. 3. in fine; in definit. Cæl. Aurel. & Herod. itaque in l. qui Medic. inſcribitur, quum inter chronicos recenſet Lethargum voce hac impropriè eſt uſus. Magis ac plus Lethargici quam phrenitici periclitantur. nam phrenitici plus gravati lethargicos faciunt: lethargici verò relevati in phreniticos revocantur. Theod. Priſcian. 2. logici. c. 3. Vt lethargicus quum fit pugil, & medicum urget.

10. Propter morbi magnitudinem, febrem, & quod nulla vacuatio promptius tollat humorem peccantem.

11. Non semel, sed sæpe. ad revulsionem. non enim fit nisi ex multitudine humorum.

12. Paulus tostum vult admoveri quod tenuis ita reddatur ad penetrandum. valde autem commodat castoreum in hoc casu.

13. Phœnigmus, qui ex alto trahit humores.

14. Incidit ac attenuat crassos ac frig. humores.

15. Ob humorem multum, & morbum brevem. ptisana frigidior quam ut hic conveniat.

16. Satis calidum & expurgat pectus.

17. Motus animi in avaris per affusionem nummorum, ut Horat. refert, aut corporis, ut ab ictibus à phrenitico illatis, de quo versus in Authologico extant, convenit.

NICOL. FONTANI.

Annotatio IX, ad Caput IX.

[*Gravis autem & acutus est Lethargus*] Nisi, (*inquit. Cornelius Celsus lib.* 3. *cap.* 20) statim succurritur, celeriter jugulat, quia est morbus acutus, & post eum *Galenus* 4. *de caus. puls. cap.* 13. *Lethargum esse longè Lethaliorem peripneumonia.*

[*Sed per se incipit*] ut sæpe ex morbo morbus nascitur, sic *Lethargus* multis morbis succedit, sed sæpissimè ex phrenitide humore biliosо frigidiore, & crudiore facto; alias, ex immodica vacuatione, alias, ex longo usu medicamentorum frigidorũ intra sumptorum, aut capiti admotorum, ex *Galeno lib.* 2. *de caus. Sympt. capite ultimo*,

DE CATOCHO.

CAP. X.

Lect. 20. Octob. 13.

CAro aut lethargo similis esset [1] catochus, nisi oculi non clausi sed aperti permanerent qua de causa & coma vigilans dicitur; à nonnullis etiam Catalepsis sive deprehensio. in ea enim qua apprehensus est figura æger permanet, nullam corporis partem movens. hac enim affectione correpti [2] motu & sensu privantur. interrogati non respondent, palpebras habent apertas, oculos fixos, & penitus immobiles, sic ut & admota manu non claudantur. subito [3] autem invadit & quandoque in febrium intermittentium accessionibus ut in Tertianis non exquisitis.

Quandoque verò sine febre apprehendit & per se incipit. Periculosus est morbus, & quàm lethargus, ut inquit Aëtius, periculosior.

Causa, ut idem Aëtius ait, sanguinis est multitudo [4] confertim caput occupans & ipsum superimplens. Paulus causam ad pituitam refert, bilem ipsam superantem, & ad humorem frigidiorem & sicciorem quam is sit, ex quo carus [5] oritur. & quando ab hujuscemodi humore posterior cerebri ventriculus obstruitur ubi [6] memoriæ sedes, tunc catochum excitari ait. non fit tamen ex pituita sola, sed etiam ex pituita sanguini permixta. neque etiam semper ab humore, sed quandoque ab ipsis vaporibus eo perlatis: atque ita in febribus fieri contingit, in quibus tempore

tempore accessionis vel paulo post catochus supervenit & una cum declinatione desinit.

Quando igitur catochus una cum febris accessione apprehendit pulsus sæpenumero parvi & langui-di sunt. Durante autem ipsa accessione frictiones, ligaturæ & similes diversiones faciendæ sunt. ab alijs verò remedijs donec febris accessio præterierit abstinendum.

Die verò intermissionis præsentibus plenitudinis & sanguinis redundantis signis, sanguis mox detrahendus erit, vel illis non apparentibus purgans medicamentum exhibendum quod pituitosos expurgat humores, neque ab alterutro remed. cessandum. nam si subsequente accessione catochus iterum redierit valde lethale habendum. non posse enim naturam, per febrem præsertim debilitatam, hujus affectionis vim bis sustinere apparet.

Vacuationibus factis reliqua curatio instituenda quam febris cui supervenit postulabit.

Quod si verò citra febrem, catochus subitò aliquem invaserit corpore existente repleto, vel non omnino extenuato, mox sanguis pro virium robore educendus erit citra cessationem.

Deinde acria enemata injicienda. & ubi æger ad se redierit humores præparandi & amplius vacuandi sunt & victus ratio instituenda, veluti in curatione doloris & gravedinis capitis à frig. humoribus.

Si autem Catochus citra febrem supervenerit macilento alicui gracili & extenuato, præsertim seni, aut decrepito, sola sufficiunt quæ caput calfacere & calidis vaporibus implere & frigidos discutere queant. ut sunt aqua vitæ rectificata & deficiente illa

aqua lavendulæ vel pulegij cum theriaca veteri aut 8 croco, aut simili aliquo.

Sebastiani Egberti Scholia.

1. Non tam rarus est affectus quam lethargus aut carus.

2. Est enim Imaginatricis veluti quædam paralysis. l. de differ. symptom. Condiscipulus tamen ille Gal. cujus sect. 2. Prorhet. 1. aph 59. meminit obscurè se audire correptum dicebat. quorundam meminerat, sed nec linguam, nec ullam partem movere poterat.

3. Quia subito ventriculi cerebri posteriores humore aut vapore implentur.

4. Ut in adolescente illo qui à triduano paroxysmo hæmorrhagia succedente liberatus est.

5, Quod aliquo modo vigilare videantur. vigiliæ autem ex siccitate.

6. Quod inde liquet quia nullorum meminerunt quæ circa ipsos facta sunt. Catochus enim condiscipuli Galen. fortè minoris vehementiæ fuit.

7. Quod facile animadvertitur. nam 1. accessione non invadit sed quando sibi jam quandoque restituti videntur post hebdomadas duas aut tres.

8. Qui multum facit ad confortationem capitis.

NICOL. FONTANI.

Annotatio X, ad Caput X.

Catochus est congelatio. Homines hoc vitio correptos, vulgus loqui putat cum *Deo*, quasi ab illo raptos.

Sed rogabis cur oculi sunt aperti? dic: ob siccitatem: sicut humiditas est causa clausionis, sic, siccitas causa apertionis.

Est

Est ergo ibi corruptio sensus,& motus: & nisi ex-
itentur,mortis imminet periculum.

Differt à *Lethargo* materiâ: hujus enim est phleg-
matica, faciens apostemata in posteriori parte ce-
rebri,illius vero frigida est,& sicca in eâdem parte.

DE MEMORIA LÆSA.

CAP. XI.

Lect.21. Octob. 14.

MEmoria læsa [1] aut deperdita dicitur quando quis non recordatur eorum quæ sibi antea nota fuerunt. Accidit autem hoc dupliciter, vel enim per se nullo alio morbo præsente, vel aliquando cum aliqua alia affectione, ut cataphora, catocho, caro, phrenitide, apoplexia, morbo comitiali, vel [2] simili.

Vbi igitur memoria perijt vel insigniter læsa est nullius alterius morbi occasione frigida cerebri intemperies in causa est, ut Galenus ait.

Fit autem quandoque ut per solam intemperiem frigidam memoria lædatur: aliquando verò simul adsit, vel humiditas † vel siccitas. Humiditatem simul cum frigida intemperie cerebri adesse ostendit somnolentia,& profundi ac longi somni præsertim si multi per nares ac os humores ex capite defluant. Siccitatem ostendunt vigiliæ, somni & excrementorum paucitas [4].

Læditur autem cerebrum & quidem posterior ejus pars. per proprium corpus, ut Gal. ait, non autem ventriculus ipsius.

Vbi igitur propter frig. & humiditatem [5] memoria læsa est redundantes humores vacuandi sunt ad

ad quod conducunt pillulæ ex [6] hiera cum agarico vel his fortiores cochiæ vel aureæ, & ea quæ in dolore capitis à causa frigida ac humida dicta sunt.

Exhibenda quoque omnia quæ excalfaciunt ac resiccant: ut majorana, stœchas, betonica, rosmarinus, & ex his conservæ. item & cubebæ, cardamomum, pyretrum [7]. quæ & in ore sumi ac mandi possunt. Ex compositis laudantur elect. pleris, diamuscum, diambra, & Arabum confectio anacardina. Aëtius eboris ramenta memoriæ opitulari tradit. prosunt autē non qualitate, sed substantiæ suæ [8] proprietate.

Iam & capitis posteriori parti, & calida [9] admovenda sunt ut ol. ex castoreo, ol. laurinum & similia. Æstate, inquit Aëtius, oleum per se [10] calidum: hyeme irinium cum aceto. aliquando serpillo vel calamintha in ipso decoctis.

Victus rationem cal. quoque & siccam esse oportet. Ab oleribus fructibus præsertim crudis omnino abstinendum. item à caseo & lacte & ab omnibus quæ crassum succum [1] ingenerant, & flatus gignunt, ut sunt legumina. Vinum utile est tenue & album, mediocris ætatis, moderatè sumptum. nam nimium sumptum caput implet & humectat.

Quando verò propter solam frig. vel siccitatem simul memoriæ detrimentum factum est: veluti post labores, vigilias, vacuationes immodicas, aut post affectionem aliquam cerebri frigidam, reficiente diæta [12] uti, inquit Aëtius, convenit neque aliud curiosius agendum. viribus enim reparatis memoria restituitur.

Eodem modo si propter senectutem memoriæ offen-

offensam sola conveniente diæta contentum esse oportet.

Quibus autem subitò, addit Aëtius, & derepente 3 memoria deficit, in his comitialem successurum morbum, vel resolutionem timere oportet vel omnino aliquod magnum malum.

Sebastiani Egberti Scholia.

1. Morbi de quibus jam dictum circa cogitatricem ac imaginatricem memoriæ partem fuerunt. Sequitur is qui circa memoriam. Non aliud æquè fragile in homine quam memoria morborum, & casus injurias, atque etiam metus sentiens, alias particulatim, alias universa. ictus lapide oblitus est literas tantum. Plin. l. 7. c. 20. Valer. maxim. l. 1. c. 6. Messala Corvinus post morbum, proprij nominis oblivione percussus est. Solin. c. 6.

2. Eratolai filio dysenterico hujusmodi oblivio oborta est ut eadem paulo interposito spatio iterum percontaretur, seque desidere nisi admonitus oblivisceretur. Ipse autem sibi conscius erat hujus affectionis, neque ignorabat. 7. Epidem. Hipp.

† Præmium sumunt ebrietatis rerum omnium oblivio'morsque memoriæ. Plin. l. 14. c. 22.

3. Non est tamen signum παιδογνωμονικὸν, nam & ab imbecillitate cerebri proveniunt, ut in senibus.

4. Tum causæ siccantes, ut labor, vigiliæ literariæ, tenuis victus. Gal. 3. de loc. aff.

5. In his autem maximè remediorum occasio est.

6. Aëtius utitur hiera Ruffi. utuntur & alijs verũ cum vel scammonæam vel colocynthida recipiunt libenter ab ijs abstinemus.

7. Quod duplici ratione confert. qualitatis videlicet calidioris, & quod capitis humores tanquam apophlegmatismus expurget, Utuntur & pæonia quam

quam capiti proprietate prodesse experientia docet.

8. Nullam enim habet qualitatem. Vsto quidam utuntur, at tum non nisi resiccando convenire poterit, etenim proprietatem amittit.

9. Ac potissimum suturæ lambdoidi.

10. Maturum tamen fit, non omotribes, hoc subviride, illud magia flavum est.

11. Qualia omnia opera quæ è lacte conficiuntur.

12. Ut sunt ova, & generosum vinum, quale malvaticum quod aliquibus senibus aliquando consului ut his manè uterentur, qui senectutis frigiditatem istis temperari quodammodo senserunt. R. D.

13. Necesse est ut hoc fiat ex influxu humorum in ventriculos. qui si post ad principia nervorum decumbant, epilepsia oritur.

NICOL. FONTANI.

Annotatio XI, ad Caput XI.

Dicunt Anatomici memoriam in posteriori parte cerebri locatam, & ideo decumbentem fortiter humi, omnia, quorum antea meminerat, ob vehementissimam agitationem, oblivisci, ut proprio experimento attestor de quodam juvene Orphano, qui postquam in occipitio concussus esset, memoriæ omnimodam jacturam fecit.

Sic alterum habui Iohannem cognomine de Koninck hujus civitatis civem, qui ex frigiditate, & humiditate cerebri in *Paralysim*, & hoc malum incidit: Hic quamvis literatôr, nec verbum intelligebat, nec recitare poterat.

DE MELANCHOLIA.

CAP. XII.

Lect.22. Octob.27.

MElancholia à causa efficiente nomen accepit ab humore videlicet melancholico. Delirij t species absque febri cum metu & mæstitia. me- ncholici siquidem frequenter absque causa mæsti nt. hominum consortia quandoque etiam vitant. iment,& vix ullo tempore metus illos deserit. non st tamen omnibus idem modus. sunt etenim & qui on metu, sed & alia quadam imaginatione [2] deti- neantur. Depravatur autem per hanc affectionem maginatio. ratiocinatio verò & memoria non læ- duntur.

Accidit autem melancholia uno modo, cerebro per essentiam sive primariò affecto: alio modo per consensum cerebro laborante. idque dupliciter. vel enim à toto corpore venis scilicet sanguine melancholico plenis, vel ab hypochondrijs malè affectis, quæ flatuosa & hypochondriaca melancholia dicitur.

A toto corpore melancholiam fieri ostendit habitus corporis macer extenuatus & hirsutus, venæ latæ. præsertim si accesserit victus ratio crassum & melancholicum sanguinem ingenerans. deinde & sollicitudines, mærores, vigiliæ. hæmorrhoidum ac mensium suppressiones. Hypochondriacam verò melancholiam præter metum & tristitiam testantur cruditates, acidi ructus, flatus, ventriculi dolores, &

quan-

quandoque in hypochondrijs ardores, & circa ſplenem tumores. quum verò neque circa ventriculum aut hypochondria prædictorum aliquod apparuerit, neque redundantis in toto corpore ſanguinis melancholici adſunt ſigna; metu tamen & triſtitia æger torqueatur cerebrum primariò affici exiſtimandum erit.

Lect.23. Octob.18. I.A. Corpore toto.

Si itaque melancholia fiat ab 3 atro humore in toto corpore redundante ſanguis ex ſiniſtri brachij vena media detrahendus eſt. & ſi quidem valde niger fluxit copioſus. ſi autem 4 pulcher & rubicundus non multus.

Si verò atri ſanguinis copioſam vacuationem æger non ſuſtinuerit una vice, poſt aliquot dies, aut poſt purgationem, ſanguinis detractio iteranda erit. Miſſo ſanguine exhibenda ſunt quæ humores ad purgationem idoneos reddant, quæ ex differentibus facultatibus permiſta eſſe convenit, ita ut quædam ſint quæ craſſos humores attenuare queant, alia quæ ſiccitatem eorum 6 contemperent, & cordi proſint. Attenuantia ſunt cort: rad. capparorum, cortices tamaricis, fraxini, & rad. mori. chamædrijs, thymum, 7 epithymum, aſplenium ſive cæterah, adiantum, polypodium.

Contemperantia verò ſunt fumus terræ, borago, bugloſſum, violæ, ſuccus pomorum dulcium, & huiuſcemodi ex quibus vel ſyr. vel decocta parari poſſunt. Decoctis addendi ſunt 8 ſyr. ut de epithymo, fumo terræ, bugloſſo, vel de pomis Mezuæ.

Præparatis humoribus exhibenda ſunt quæ ipſos expurgent 9 ut folia ſenæ, epithymum, & quod efficaciſſi-

cissimum veratrum nigrum. Ex compos.confect. mech diasen. pill. de fumo terræ, pill. indæ, præsertim quæ sunt descriptæ à Guilhelmo de Saliceto quæ recip.aloes ʒ I.agarici ℈ 2.salis indi [10] aut gemmæ ejus loco ʒ ß veratri nigri ℈ I.

Commendantur & pill. de [11] nitro Alexandri præsertim ab ipso descriptæ in cap de cura quartanæ. Repetere autem hujuscemodi purgantia subinde, utile est. Medio tempore poterunt exhiberi quæ cordi prosunt & ad hilaritatem faciunt : ut sunt elect. de gemmis, elect. lætificans, aut diamargariton vel simile aliquod aut syr. supradicti dandi sunt vel syr.de pomis regis [12]. Saporis qui omnibus præferendus alijs est, cui si veratrum nigrum addatur multo erit futurus efficacior.

Post purgationes factas, balneo aquæ dulcis utendum in quo malva & violæ, & flores chamæmeli incoqui poterunt.

Hæmorrhoides si fluere desierint conandum est ut iterum fluant, vel sanguisugæ ipsis sunt admovendæ. Menses etiam præter naturam suppressos provocare refert. non tamen per assumenda [12], sed potius per externa remedia ut balnea, fotus, olea vel emplastra.

Lect.24. Octob.20. II. Hypochondriaca.

Originem habet melancholia hypochondriaca ab atro humore circa ventriculum, mesenterium, hypochond.& lienem [13] ut plurimum consistentem, ubi collectus non modo cruditates aut flatus excitat, sed & vapores melancholicos procreat qui ad cerebrum transmissi imaginationem lædunt ac depravant. Non est autem hæc melancholia adeo vehe-

mens

mens ut aliæ,sed mitior, & quæ per certa interval
remittitur.

Lect 25. Octob.21. III. Primaria.

Qui hac affectione laborant vacuatione op
habent,sanguinis missio non [14] requiritur, nisi v
mensium retentio,vel hæmorrhoidum adsit suppre
sio, vel omnino corpus sanguine redundet,vel lie
inflammationem minetur, sed purgantia medica
menta exhibenda sunt. Habita tamen ventriculi ra
tione. quia in hac affectione sæpe cruditate labo
rant. idcirco à fortibus initio medicamentis abst
nendum,& sena,epithymo, polypodio & similibu
contentum esse oportet. [16] utilis verò & aloës usus
[17] etiam singulis diebus in exigua quantitate sump
tæ. facit enim ad alvi dejectionem quam utile e
non astrictam esse. ventriculum non perturbat. se
magis corroborat. hæmorrhoides aderit, mense
provocat.ex hac formatæ pill.leviores exhiberi pos
sunt. Perseverante malo & non proficientibus isti
ad fortiora transeundum qualia supra dicta sunt.

Exhibere & quandoque ad humorum præpara
tionem syr.expedit.inter quos de epithymo reliqui
præstat.

Exhibenda verò & quæ ventriculi concoctionem
[18] adjuvent & flatus discutiant ut diatrion, diaga
langes, vel aromaticum rosarum pro delicatis. tum
& ipsum piper per se in cibo sumptum.

Vsus quoque seminis anisi,ammios,carvi, & simi
lium etiam à cibo non est improbandus. Ventriculo
verò & hypochondrijs externis quoque remedijs
providendum.veluti fomento ex ruta,anetho, [19] ab
synthio,pulegio,origano,melissa,sem, anisi,cumini,

in

sacculo consutis qui deinde in aqua decoctus ventriculo & hypochondrijs calens est admovendus. Possunt verò & hæc in oleo decoqui cum quo ventriculus & hypoch, ungenda. Ventriculus etiam seorsim ungi poterit oleo nardino, [20] & de absinthio: sinistrum verò hypochondrion, si lien tumeat, oleo capparorum, [22] liliorum, addito [23] ammoniaco vel ex ammoniaco emplast. admoveri.

Quando verò melancholia cerebrum primariò ac per essentiam afficitur initiò non [24] medicamentis, sed idonea & nonnihil humectante victus ratione curatio instituenda. & paucis externis remedijs. ut inunctione frontis & temporum ex oleo violarũ vel nenupharino si somnus nõ succedat. Sed ubi diuturnior facta fuerit hæc melancholia ad majora remedia veniendũ est. & talia quando ex toto corpore melancholia procedit, & crebro balneis, utendũ est.

Ad melancholiam verò & referenda quam Paulus [25] Lycanthropiam vocat quæ ex humore melancholico in toto corpore redundante originem habet. fugiunt qui hac laborant hominum consuetudinem. tenebras amant. circa monimenta mortuorum libenter versantur. Curandi autem hi sunt veluti qui melanch. totius corporis vitio laborant.

Huic verò & affinis videtur Incubus [26] licet non nisi dormientibus superveniat [27]. Comitatur hos in somno suffocationis & veluti à re quapiam gravante atque ipsis incumbente, oppressionis [28] imaginatio. & subinde voluisse clamare ac non potuisse sibi videntur. & tanta quidem est hujuscemodi falsa imaginatio ut expergefacti præ sudore madidi quandoque reperiantur. Causa sunt crassi & melancholici humores pituita subinde admixta †.

Cu-

Curatio verò hujus etiam veluti melancholiæ à toto corpore.

Melancholia autem sæpe in morbum transit comitialem [29] quod Hipp. 6. epid. affirmat: Melancholici, inquit, magna ex parte morbo comitiali afficiuntur. & è contrà morbo comitiali [30] laborantes fiunt melancholici. Incub. etiam, si sæpe & continuò accidat morbum aliquem magnum [32] superventurum præsagit. vel apoplexiam ß. vel comitialem morbum, vel maniam, autore Paulo.

Melancholici autem in tenebris aut loco obscuro non sunt continendi, nec in solitudine relinquendi [31], sed inter amicos versari eos convenit, & omni decenti animi recreatione delectari: ut cantibus, instrumentis musicis, fabulis, ad deambulationes deducendi sunt per loca amæna. ad ludos quoque & spectacula ludicra & ad gaudia & hilaritatem omnibus modis excitandi [33]. & ita quoque cum ijs agendum qui nimio amoris affectu languent. Victus sit ex optimis cibis. Vitanda sunt sale aut fumo durata. caro item bubula, cervina, aprina. pisces in cœno viventes, legumina omnia & inter olera maximè fugienda est brassica. Caro autem vervecina, caponũ gallinarum, & omnium volucrium quæ non circa aquas versantur, commendatur. & præstat subindè magis elixis uti quam assis.

Inter olera buglossum, borago, lactuca, cichoriũ non reprobantur. Fructus crudi non admittuntur. Vvæ passæ non sunt inutiles. Vinum album & tenue [34] conducit. rubrum & crassum non probatur. multò minus mustum. Sic neque etiam cerevisia potens & crassa.

In

In vigilia & somno modus servandus. Curæ & solicitudines omnes excutiendæ.

Sebastiani Egberti Scholia.

1. Melancholiæ participes fuere viri clari ut Hercules, Bellerophon. Empedocles qui se in Æthnam præcipitavit. deniq. Socrates, & Plato absque atra bile non fuere. Volater. At hæc illa Mania est. Θείᾳ δόσει διδομένη, per quam optima quæque nobis contingunt. Plato in Phædro.

2. Vt qui cimices per aures irrepsisse, ac copiosa prole auctos, totum sub cute habitum occupare, ingentesque sibi molestias facessere conquerebatur. Plerunque tamen deliria ista avaritiam, aut superbiam conjunctam habent, ut in illo juvene qui Reginæ nuptias somniabat.

Melancholia fit vel
- Per consensum.
  - A toto corpore.
  - Ab hypochondriis.
- Primaria cerebri affectione.

3. Fæce sanguinis, vel humore ex adustione nato.

4. Sic scribunt autores. id tamen vix fieri potest. & tam ijs quos primò invaserat melancholia, quam illis quos post maniam adoriretur omnibus atrum fluere sanguinem animadvertit. R. Dodon.

5. Ne ex incidentibus quæ calida valde, adurantur & ex humore atro naturali, in non naturalem, & ægro damnum majus inferatur.

6. Quia raro aut nunquam fit melancholia absq; communitate cordis.

7. Dioscor videtur florem thymi sic appellare recepta tamen pro hac cassutha quæ thymo innascitur.

8. Quidam destillata aqua utuntur quæ vim non habet nisi novo modo ut aqua vitæ, tubis per aquam frig. transeuntibus distelletur.

9. Decoctio purgans in melancholia. ℞. Rad. polypodij. cort. rad. fœniculi, cort. rad. cappar. ana ʒ 2. passul. glycyrh. ana ʒ ij. s. anisi ʒ 1. chamæd. beton. melissæ ana p. 1. flor. cord. p. ß. veratri nigri ʒ 2. misce. f. omnium ad ℥ iij. decoctio. add. succi pom. dulc. ℥ ij. in quib. infunde senæ, epith. ʒ 2. syr. de epith. & bugl. ana ℥ ß. misce. f. haustus.

10. Credo cum imitatione Tralliani nitrum intelligi voluisse.

11. Nitri loco sumendus sal gemmæ. non sal petræ. A compos. Alkermes & omnibus lap. lazuli habentibus quod valdè venenosus sit lapis lazuli nisi sæpe abluatur, libenter abstinemus. Quidam quum frequenter hac uteretur pro cordiali, tandem in morbum incidit, ex quo mortuo effluxit sanguis multus putridus. quod si corpus apertum fuisset sine dubio viscera corrupta fuissent inventa. quum enim in pauca quantitate uteretur non potuit hinc purgari. at si pro cordiali uti quis volet omittat lazuli lap.

12. Ad cujus imitationem syr. hunc composui quem utilem inveni. Rec. rad. bugl. asparagi, rusci ana ℥ ß. chamædrios, cuscutæ, hepatorij vulgaris, melissæ ana manipulum semis. cort. myrobal. indorum ℥ ß. senæ, epithymi ana ℥ 1. vel ß. veratri nigri ℥ ß. seminis anisi ʒ 1. passularum ℥ 1. f. decoctio ad pond. 1. colato addantur succi pomorum dulc. ℥ iiij. sacc. 12. & fi. syr. R. D.

12. Etenim valde calida qualia sunt quæ provocant menses, metus est ne adurant humores.

13. Imò, secundum Arabes, etiam hepar atque uterum. Non in venis. Inflatus autem ratione caloris naturalis intumescit quamvis effusus foras non

fermenti

ermenti modo radat terram ut adusta melancho-
a. maxime autem flatus excitat quando adest pi-
uita unde in quibusdam locis palpitatio fit.

14. Quia humor peccans in venis non continetur.

15. Quia circa hypoch. hærere solet regurgitans
anguis.

16. A cassia & ea quæ cassiam habent (nisi con-
ectione hamech quæ paucam recipit) abstinendum,
quod & ventriculum perturbet & flatus augeat.

17. Vel in satis magna quantitate, ut purget: vel
n minima ut tantum sit ἐκκοπρωτικὸν.

18. Paulus exhibet absinthium ratione ventriculi
sed non admodum rectè. nam crudi humores eo non
perducuntur ad concoctionem; quin magis astricti-
one in ventriculo retinentur, bilem tamen abstergit.

19. Solum ad roborationem. reliqua ad flatus
discutiendos.

20. Simul mixtus.

21. Dissolvit.

22. Mollificat.

23. Ungent. spleniticum. ℞ Olei liliorum ℥ 1.
ammoniaci dissoluti in aceto & ad spissitudinem
cocti ʒ 1. S. ceræ. qu. s. f. ung. molle.

24. Quia non potest esse magnus morbus, nisi &
reliquum corpus afficiatur.

25. Nihil nisi intensa melancholia est. Apud Mar-
cellum & Cynanthropia inter Melancholiæ species
recensetur.

26. Plin. videtur Faunorum in quiete ludibria
appellasse. l. 25. c. 4. & nocturnam limphationem.
l. 34. c. 15. Pnigaliona Themison. quidam veteres
Ephialten, vel Epibolen. Neque Deum, neque semi-
deum, sed Epilepsiæ tentationem, h. e. præludium
Soran. probavit. Cæl. Aur. Babutycarius posteriori-
bus Græcis. Suid.

27. Sæpe contingit in puerperis si non benè à cras-
sis succis purgatæ fuerint post partum.

28. Atque huic quum vitiata sit imaginatio ad

melancholiam tanquam genus referendum, quum in hac lædi imaginationem in definitione dictum sit.

† Quæ ex ciborum repletione, & cruditatibus in caput effertur anathymiasis, Ephialtes dicitur. Suid.

29. Herculem quod melancholiæ particeps esset, sacro morbo obnoxium fuisse dicit Volateran. Non raro admodum hoc fit. est autem comitialis gravior incurabilis si post 24. annum incidat. fit autem si tamdiu remaneat morbus donec cerebri ventriculi in quibus comitialis, corrumpantur.

30. Hoc quomodo fieri poterit non video nisi in morbo comitiali puerorum mutatione ætatis, temporum &c. Unum habui sub manibus melancholicum qui in pueritia comitiali dicebatur laborasse. Remb. Dod.

31. Capitis sensum, aut motum auferentem.

32. Helenam Ægyptijs medicamentis in cratere mixtis, h.e. philosophicis sermonibus quos in Ægypto vino interpositis, mæstitiam discutere solitam vetustas credidit. Philostr. 7. de vita Apollonij. Iræ tristitiæque remedium etiamnum reperiri apud Diospoliticos solos, testatur Diodor. Sicul. l. 1.

33. Expedit quandoque ut decipiantur. sic quidam costam sibi confractam imaginabatur. cui exhibita purgatione ac in excrementis costa bovis aut alterius animalis confracta reposita, quum se excrevisse eam opinaretur, à morbo melius dein habuit.

34. Sic etiam cerevisia tenuis convenit.

NICOL. FONTANI.

Annotatio XII, ad Caput XII.

Ad sonitum frondis enim venticulo agitatæ diffugiunt, perpetuo lugent, plangunt, quiritantur, amicos, & familiares aversantur, cunctos oderunt, & solitudines captant, qualem *Bellerophontis Homerus* describit :

Post-

Post quam autem invisus superis est factus, in agro
Hærebat miser ipse suo, solusque dolorem
Consumens animo, atque hominum vestigia vitans.

Quærat quispiam, quibus notis discernatur *Melancholia à phrenitide*, quibus à *Mania*? Dic: quod phrenitis sit alienatio mentis cum febre, & cum quodam furore, aut incomposito metu. *Mania* vero furor sine febre, timore, & mæstitiâ. *Melancholia* vero, dementia, aut si mavis desipientia, sine febre cum metu, & mæstitia. De hisce lege *Galenum* 2. *de sympt. caus. capite ultimo.*

[*Vel ab Hypochondrijs*] per Hypochondria, intelligo partes omnes sub costis sitas, sive affectio sit in ventriculo, sive in jecore, seu in venis lienis, vel Meseraicis.

[*Sive primario affecto cerebro*] Hoc ostendit *Galenus* 3. *de locis affect. cap.* 7. dicens: *Ubi in ipso cerebri corpore melancholicus succus abundat, eam insaniæ speciem (quam Græci Melancholiam vocant) efficit, quo fit ut neque subito neque affatim solvatur, &c.*

Ex quibus liquet cerebrum ut similarem partem, & non ut instrumentalem in *Melancholia* læsam esse. Sed cum meatibus obstruuntur ut instrumentalis, cum vero temperamentum ut similaris pars læditur.

[*Hæmorrhoides ut iterum fluant*] quod attestatur *Hippocrates. lib.* 6. *aph.* 11 *& eodem.* 21. per hæc verba: *Malancholicis, & Nephriticis Hæmorrhoides supervenientes, bonum. Et insanis si varices, vel Hæmorrhoides supervenerint, insaniæ, seu Melancholiæ solutio.*

[*Lycanthropian Paulus vocat*] Hæc Lycanthropia, vocatur in qua propter corruptam imaginationem depravate imaginatur homo se in Lupum mutatum esse, & deinde diu absconditus in agro, noctu ad monumenta, & sepulcha recurrit: alij opinantur se in canes conversos, & hujusmodi alia.

Sicuti etiam ex melancholicis quidam se in, feras Gallos, aut reges fuisse conversos putant.

[*Huic vero affinis videtur Incubus*] De Incubis, & succubis

ſuccubis multa eſſent pertractanda cum *Divo Augustino lib. 15. de civitate Dei*, ſed cum medici ſimus medica tractamus.

Dicimus hoc eſſe ſymptoma Thoracem opprimens ponderis inſtar, inter dormiendum ſubortum ex fumis nimirum & flatibus, qui tunc excitantur pulmonem, & ſeptum tranſverſum infeſtantibus, præſertim cum non tam libera ſit reſpiratio per ſomnum, quam inter vigilandum.

Quod autem in eo lædatur imaginatio, quæ eſt in prioribus ventriculis, id ſit per conſenſum, ut in *Malancholia Hypochondriaca. ex Galeno lib. 3. de Locis aff. cap. 4.*

DE COMITIALI MORBO.

CAP. XIII.

Lect. 26. Octob. 24.

Comitialis [1] morbus ſive epilepſia eſt univerſi corporis convulſio cum principum operationum læſione ac oppreſſione, ſed non diuturna, in quo à reliquis convulſionum generibus differt [2]. Contingit autem hic morbus frequentiſſimè ipſo cerebro primario laborante & in ipſo affectu conſiſtente. interdum verò ab ore ventriculi cerebro per conſenſum laborante. fit etiam ſed rarò, ut Gal. ait, morbi comitialis ſpecies quum à parte aliqua (cui id fortè accidit) [3] incipit affectus, qui ſentiente ægro ad cerebrum uſque aſcendit. Cauſa primariæ affectionis eſt humor pituitoſus [4], vel multus vel craſſus. [5] interdum verò craſſus melancholicus, quales ſi in [6] meatibus ventriculorum cerebri ſive is medius, ſive poſtremus ſit, retineantur, comitialem morbum efficere ſolere Gal. teſtatur.

Pri-

[7] Primario autem cerebrum affici cognoſcitur
uando non propter oris ventriculi ſenſibilitatem,
ıt non propter alicujus partis magnum dolorem
el non ab aliqua parte vaporoſus ſpiritus aſcendere
entitur.

Corripiuntur autem hoc morbo facillimè [8] pue-
i. deinde adoleſcentes ac juvenes. rarius ætate [9] ma-
ores. Pueris [10] autem planè infantibus à naturali in-
emperie hic provenit, quando cerebrum valde hu-
nidum eſt. deſinit verò in his cito ac facilè ætatis
onverſione. ſed qui in ætate aliquouſque progreſſa
exare inceperit ob peccata in victus ratione com-
niſſa, vel aliam quampiam cauſam [11] externam ex-
ortus eſt. atque in his ætatis converſionem expecta-
e, non convenit, ſed morboſum affectum diſcutere
& idonea adhibere remedia priuſquam invaleſcat.
Gal. quoque autore. Qui autem in majore ætate ſu-
pervenit & poſt 25. annum ferè ad mortem uſque
[12] comitatur. nam, ut Hipp. quibuſcunque morbi
comitiales ante pubertatem fiunt, mutationem acci-
piunt: quibuſcunque autem in 25. commoriuntur.
Quicunque verò ſenes apprehendi incipiunt maxi-
me [13] moriuntur.

Graviſſimus autem & difficillimus eſt morbus qui
à capite oritur & cerebro primaria affectione labo-
rante. qui verò ab alia parte veluti [14] à ventriculo,
aut à manu, aut à pede initium ſumunt maximè ſa-
nari poſſunt. [15] Quum autem primum morbus iſte
aliquem apprehendit acutus & magnus eſt, & ſubin-
de diuturnam habet acceſſionem, nec cito ad ſe ho-
mo redit, quando autem frequentius invadit minus
gravis eſt & acceſſionem minus diuturnam habet.

Curatio.

Lect.27. Octob.25.

Si [16] itaque puer recens natus hoc morbo corri- piatur nulla opus est curatione. spes etenim est æta- tis mutatione cessaturũ. interim radix pæoniæ coll- appendi potest, quæ pueris gestata maxime prodes-

Quod si verò alicui majoris ætatis morbus hi- supervenerit cura & diligentia major requiritur. a [17] aërem calidiorem & ficciorem perducendi sun & ad exercitia & labores, jejuno corpore. In victu ratione abstinendum est ab omnibus quæ crassum frigidum, lentum ingenerare succum queant. Atte- nuantia conveniunt ut carnes volucrium quæ non i aquosis aut circa aquas versantur. inter olera sinapi nasturtium, eruca probantur. ex herbis hyss. orig majorana, rosmarinus, thymus, betonica. Quod verò & ætas sanguinis detractioni & purgation- sufficerit non erit hæc prætermittenda. Et statin post morbi invasionem vel vere aut autumno hæ facienda

Quando verò post 25. annum morbus hic prim- invaserit frequenter initio morbus acutus est. atqu tunc si vires ferant sanguis [18] quoque detrahendus aut acri enemate alvus irritanda. & quando æge aliquantum ad se redierit purgans medicamentum non negligendum.

Victus ratio ad calidam & siccam mutanda ut su- pra dictum.

Prodest verò non rarò his tum & junioribus [1] cauterio ulcus in cervice procurare, idque diu aper-

tun

um retinere. poteſt verò ſimile in uno brachio [20] ut uno crure facere. quod & diu apertum manere expedit. Laudat Rhazis lib. 9. ad Almanz. elect. quoddam quod valde utile eſt in morbo comitiali, cujus loco ſumi poteſt aliud compoſ. ex Mithridatio & conſerva majoranæ additis cubebis, cardamomi, pyretri radice, & pæoniæ radice aut ſemine cum ſyr. ex ſtœchade permixtis.

Geſtare vero & ex [21] ungula alcis vel annulum vel aliud quiddam ſubinde tum his tum & alijs utile eſt.

In ſenectute autem ſi quis hoc morbo corripiatur & ab hoc convaluerit idonea victus ratione continendus eſt, & danda quæ cerebrum reſiccant & corroborant, veluti quæ jam diximus.

Quod ſi verò ab ore ventriculi morbus comitialis fiat [22], id quod ex oris ventriculi dolore & ſenſu roſionis præſertim ab inedia ac fame cognoſci poteſt, ventriculi ac oris ipſius ratio habenda erit. cibus tempeſtivè exhibendus qui ut bene concoquatur curandum. Si aliquo humore gravari ventriculum contigerit exhibenda erit hiera picra. exterius vero & admovenda ventriculum roborantia.

Si autem propter alterius partis affectionem vel [23] dolorem acciderit parti laboranti curatio debetur. Si ex crure vapor aliquis efferri ſentiatur qui ad cerebrum perveniens affectum ingeneret mox vinculo priuſquam aſcendere vapor queat membrum ſtringendum. deinde parti calfacientia & exulcerantia adhibenda ut ſunt medicamenta ex thapſia, ſinapi, euphorbio.

Sebaſtiani Egberti Scholia.

1. ἱερὸν νόσημα, ἡρακλεῖον νόσημα ob difficultatem dicitur. item ἐπιληψία quod ſubito apprehendat: vel quod ſenſum atque mentem pariter apprehendat. Cælius Aur. Sacer, quod divinitus immittatur, ſeu quod ſacram animam; vel ſacrum templum partis animæ in corpore dominantis, contaminet; ſive ob magnitudinem paſſionis. Cæl. Aurel. Vide Apulejum 2. apolog.

2. Contagioſum vetuſtas credidit. hinc illum deſpuebant, h.e. contagia regerebant. Plin. Eo laborantes fugiebant. Horat. & ne familiam inficerent rus ablegabant. Apul. 1. apolog.

3. Sic ab uteri ſuffocatione comitialem ortum vidit. R. Dodon. Ego etiam in parturientibus. Vide Cæl. Aurel. l. 1. Tard. c. 4.

4. Ad quem ſemper refert Hipp.

5. Ad quos etiam refert Gal. & Plato in Timæo.

6. Ab uno ventriculo ad alium.

7. Qui comitiali vitio ſolent corripi jam adventare valetudinem intelligunt ſi calor ſumma deſeruit. & incertum lumen nervorumque trepidatio eſt. ſi memoria ſublabitur, caputque verſatur. Seneca de ira. c. 10. Splendores inſtar iridis oculis obverſantur odorem fœdum ſentiunt, aures ſonant, bilis præter rationem accenditur. Aretæus. l. 1. c. 5.

8. Hinc puerilis paſſio dicitur. Cæl. Aurel.

9. Ætatib. melioribus & pulchrioribus viget. cum ætatis flore ſæpe evaneſcit; ſed & tum abiens, quaſi pulchritudinis invidia quoſdam deformat, aut manum inutilem reddens, aut faciem torquens, aut ſenſum aliquem auferens, quod apud Aretæum repertum in praxi verum eſſe aliquoties vidimus.

10. Potiſſimum tamen illi quibus cerebri ſenſus exactior; ut maximi quique hanc paſſi ſint Livius

Druſus,

rufus, Iul. Cæsar alijque. Mahumeth fortè arreptitius, h. e. Deo plenus videri voluit. De Carolo v. ostis Galli commentum puto.

11. Ut ex Lunæ radijs. quos Anthyllus medicus apud Stobæum. serm. 100. dicit καρηβαρείας καὶ ἐπιληψίας κινεῖν quod humidius reddent cerebrũ. idem etiam Gordonius asserit.

12. Quia oportet causam esse magnam quæ cerebrum jam per ætatem siccius humectarit. Quod si familiæ propria, non ætas, non medicus discutere illam valent. Pallad. 6. epid. s. 1. aph. 4.

13. Aut aliqua parte leviter syderati fiunt, aut si non moriantur cito liberabuntur.

14. Ac talem in quadragenarijs quandoque curavi. R. Dodon.

15. Ita ut quandoque per triduum jaceant, ac quandoque diu manent in sopore seu caro soluta convulsione. fit autem hoc ob magnitudinem causæ quæ sanum ante hac potuerit afficere.

16. Elasij dicebantur qui hunc propulsarent, Argis. erant autem ex posteris Alexidis filiæ Amphiarai. Plutarch. in Hellenic. Menecrat qui se pro Iove gerebat, quos à sacro curabat morbo variorum deorum habitu circumducebat. Athenæus. l. 7.

17. In Oasi non solum nulli comitiali morbo corripiuntur; sed & qui aliunde illuc veniunt, ab illo morbo liberantur; propter aeris maximam temperiem. Olympiodor. apud Photium in bibliotheca. Belgio nostro contrà frequens; quod frigida humidaque regio sit, quam auster, ventus minimè salubris perpetuò afflat. Læm l. 2. c. 3. Adde quod cibis crassi succi ut plurimum utamur.

18. Metui enim posset ne in apoplexin fieret transitus.

19. In morbo recenti in quadragenarijs vidi profuisse in inveterato non tantum prodest. dicitur vulgo fontanella. videtur Appulejus meminisse quum dicit rapum rannunculi collo alligatam curare comitialem.

23. Non

20. Non primò, ante ulcus in cervice. nec illud claudendum antequam in brachio vel crure apertum, quod diu, imo quandoque per totam vitam apertum retinendum.
21. Exteriore dextri poſterioris pedis. Parac. poſt alios Viſcum commendat. qui ſuo more Viridellum appellat.
22. Ut in Diodoro Grammatico, de quo Gal. l. contra Eraſiſtratæos.
23. Dolorem calculi vel etiam coli inteſtini.

NICOL. FONTANI.

Annotatio XIII, ad Caput XIII.

Epilepſia, quæ invaſio ſeu comprehenſio eſt, etiam appellatur, *morbus Caducus*, à cauſa quæ fit in paroxiſmo.

Secundo, vocatur *Peditio*, ab immoderato motu pedis, in paroxiſmo.

Tertio, vocatur *Hieranoxium*, ab Hiera, quod eſt ſacrum, & noxium quod eſt nocens.

Quarto modo dicitur *Commenſalis*, vel *Convivalis*, quia multoties in convivijs, pluſquam in alijs locis venit propter ſaltum, tinnitum, qui fiunt in talibus: quare tunc mala materia incitatur; & ab illa fumi pravi elevantur.

Epilepſia Hæreditaria eſt. Hæc non ſuſcipit curationem.

Si non hæreditaria, & cerebrum primo afficitur difficilis eſt curatu, præſertim ſi æger ſit nactus xxv annum ut rectè ex doctrina *Galeni* notavit Auctor.

DE

DE VERTIGINE.

CAP. XIIII.

Lect.28. Octob.27.

VErtigo [1] sive scotoma inordinatus est spirituũ in cerebri ventriculis motus, propter [2] quem omnia quæ quis videt sibi in orbem converti, ac circulariter rotari, falso apparet, adeo ut stans nequeat [3] consistere atque in terram concidat nisi aliquo fulciatur quemadmodum sanis post multas corporis circumgirationes accidit. Non solum autem stantibus aut euntibus, sed subinde & in lecto decumbentibus ac quietis hujusmodi accidens supervenit quod & quandoque adeò magnum est ut & tenebras oculis offundat, quod [4] σκοτόδινον Græci nominant. Contingit verò & hanc affectionẽ quandoque per consensum fieri, quandoque verò cerebro primariò laborante.

Per consensũ fit quando ex ventriculo acres [5] calidique vapores efferuntur, cujus signum ventriculi atque ipsius ostij morsus ac rosio, & quandoque nausea. Cerebrum verò primaria affectione sive per essentiam laborare ostendit dolor capitis, & præcipuè aggravans, & cum somnolentia, stupor sensus odoratus, aurium tinnitus, quæ in capite frigidos redundare humores testantur, unde crassi vapores generantur spiritus cerebri perturbantes, ac inordinato motu concitantes.

Quando igitur vertigo propter ventriculi ac ipsius oris affectionem accesserit providendum est ven-

ventriculo ut supra dictum est, & si multo humore vitioso gravatus fuerit [6] hiera picra exhibenda.

Sed quando propter crudos humores in capite redundantes vertigo facta fuerit, citò ad corporis vacuationem festinandum;& aut sanguis detrahendus, aut purgans medicamentum exhibendum; prout conditio ægrotantis suaserit, aut postulaverit. deinde verò & apophlegmatissimis ac sternutatorijs utendum. Quod si verò etiam sæpius recurrat neque factis vacuationibus cesset [7], cauterium etiam cervici admovere utile fuerit, veluti in comitiali morbo.

Tempore verò accessionis cum vertigo molesta est si non cito cessaverit frictiones, ligaturæ, similesque diversiones faciendæ, & odore aromatum æger reficiendus, ut cinnamomi, caryophyllorum, &c.

Non est autem hæc affectio negligenda. nam ut Hipp. in Coacis; Quibus capitis sunt dolores & sonitus aurium [8] citra febrem & vertigo, & vocis tarditas, & manuum torpor, eos aut [9] apoplecticos, aut lethargicos, aut epilepticos fore, expectandum.

Sebastiani Egberti Scholia.

1. Scotomata & Ilinges, congeneres Epilepsiæ sunt, ex ijsdem causis, & circa eadem loca fiunt. superficie tenus tamen inhærent tantum. unde & facilius curatur. In l. Medico. c. de humoribus. Hinc veteres parvam Epilepsiam vocarunt. Cæl. Aurel. c. 2. l. 2. Cronicor.

2. Nihil enim refert τὴν ὄψιν, an, quod videtur, in orbem vertas. 3. Probl. 9. & 2. de cælo c. 48. & 3. Meteor. c. 3.

3. Quod spiritus animalis perturbatus, & cum humoribus confusus, ineptus fiat ad suscipiendam facul-

ultatem sensum, motumque suppeditantē. Aphros. 1. problem. 131.

4. Leviorem Græci solum δῖνον vocant. Differt autem hic morbus sola magnitudine ab epilepsia. hic enim perturbantur ibi prorsus impediuntur spiritus.

5. Ut in πικροχόλοις. & in ebrijs. 3. Probel. 9. Efferuntur autem vel per arterias quæ circa aures; vel illas quæ interius adRetiformem adscendunt plexū. 3. de caus. sympt. Gal. Alienus autem hic spiritus internum cum humoribus in girum pellit ut simile quid fiat ac si quis caput in girum vertisset; nihil enim interest, aut quod movet intus, aut foris sit. Theophrast. l. de vertigine.

6. Quod non solum pituitosos sed & biliosos humores evacuet.

7. Quosdam vertiginosos ac jam convellendos atque ad epilepsiam pronos cauterium liberavit, nec unquam fefellit, inquit Dodon.

8. Nam quæ cum febre fit criseos per hæmorrhagiam futuræ prænuncia.

9. Si in ventriculos fluat humor.

NICOL. FONTANI.

Annotatio XIIII, ad Caput XIIII.

In hac imaginatio est primario depravata, visiva facultas quandoque, à qua sæpe *Vertigo* sumit originem.

Differt ab *Epilepsia*, materiâ, & Symptomate. In hac, materia est vaporosa, eaque maligna & atrox. In illa, materia est crassa, turbida, & caliginosa, & sensim fit, & nullà est convulsio.

Hic morbus senibus familiaris est, teste *Hippocrate* 3. *aphor. aphor. ultimo* : *Vertigo mortem comminatur sæpe, præsertim si diuturna sit.*

DE

DE APOPLEXIA.

CAP. XV.

APoplexia 1 eſt ſenſus & motus univerſi corpo-ris privatio 2 ſubitò & derepente superve-niens ſervata tamen aliqua ex parte reſpiratione qu[illegible] tamen difficulter admodum 3 procedit, ex qua peri-culi magnitudinem intelligimus. quando enim re-ſpiratio adeo eſt exigua ut nulla eſſe videatur for-tiſſima ac vehementiſſima eſt apoplexia 4, ubi ver[illegible] vel liberior vel minus impedita eſt reſpiratio minu[illegible] fortis apoplexia habetur quam Hipp. debilem vocat[illegible]

Lect.29. Octob. 28.

Cauſæ autem apoplexiæ ſunt humores crudi ac pi-tuitoſi, quandoque ſoli, ſed frequenter cum ſangui-ne 5 permixti, in ventriculos cerebri ſubito inciden-tes eoſdemque implentes ac obſtruentes, ſic ut nul-lus aut vix ullus, ſpiritus animalis nervos ſubir[illegible] queat.

Affligitur autem in hac affectione cerebrum pri-mariò ſive per eſſentiam, & non modo ventricul[illegible] ipſius, ſed & 6 ſubſtantia ejus ſuperfluo humore im-buitur, citra autem febrem & humorum putredinem in quo à lethargo differt.

Ceſſante autem apoplexiæ vigore, & excitat[illegible] utrumque ægroto, facultatibuſque animalibus ali-quo modo reparatis, ſuccedit paralyſis ſive reſolutio, vel dimidij corporis, vel alicujus unius 7 partis, ut maxillæ cynico 8 ſpaſmo, vel linguæ, vel vocis in-ſtrumentorum vel alterius membri, mens etiam in[illegible]

non-

nonnullis læsa manet, præsertim post fortissimam apoplexiam.

Fiunt autem apoplexiæ ut Hipp. ait maxime 9 à 40. usque ad 60. annum. Supervenit verò & non raro senioribus ac majorem ætatem habentibus. Sed his potissimum ex solo pituitoso humore: illis verò ex pituitoso humore cum sanguine permixto. nam ut Gal. apoplexia senili ætati familiaris: quoniam in ea cerebrum pituitosis repletur superfluitatibus.

Quum itaque alicui mediæ ætatis apoplexia supervenerit sive illa fortis, sive debilis sit, à sanguinis missione curatio incipienda est, quæ etiam repetenda, si repletio magna est, morbus vehemens, & vires constant. 10 Enemata deinde acria injicienda, aut glandes similes subjiciendæ; neque cessandum si fieri potuerit donec æger excitetur; frictionibus & ligaturis etiam adhibitis, alijsque diversionibus ut cucurbitulis cum scarificatione † dorso admotis.

Senioribus verò & præsertim macilentis non 11 temerè sanguis detrahendus erit, sed enemata injicienda vel glandes subjiciendæ, diversionesque quales jam dictum est faciendæ.

Restituti aliquo modo ægroti sive juniores, sive seniores, mox purgandi sunt si vires ferant, medicamentis quæ pituitosum humorem subducant ut sunt diaphœnic. elect. indum, 12 diaturbith, pill. aureæ, pill. cochiæ, vel similes; vel ex sena & agarico decocta.

Præmissis autem generalibus vacuationibus ad particularia veniendum, ut sunt apophlegmatismi, sternutatoria, odoramenta, unctiones & similia.

Exhibenda quoque sunt quæ cerebrum resiccent

ac roborent: ut conser. majoranæ, cons. florum rosmarini, elect. pleris archonticon, diambra, [13] cubebæ cardamomum, pæoniæ radix, aut semen; ex quibus cum syr. de stœchade permixtis, conditum esformari potest, ex quo mane jejuno corpore aliquid exhibendum. Prodest veró & ipsum el. plerisarcont. vel diambra si in tabulis formatum sumatur.

Lect. 30. *Octob.* 31. *Apophlegmatismi.*

Apophlegmatismi fieri poterunt ex radicibus [14] pyretri, rad. pimpinellæ, saxifragæ, thymo, origano, hyssopo, semine erucæ, in aqua decoctis, addita tertia aceti parte, vel ejus loco oxymelite simplici, aut, quod fortius est, oxymelite scyllitico, quo sæpius gargarizandum & os colluendum est. Lac quoque ex amygdalis amaris, aut ex nucleis persicorum cum aqua pulegij factum non inutiliter apophlegmatismi loco usurpabitur nam & pituitam detrahit & linguam expedit frequenter in ore detentum, præsertim erucæ aut sinapeos semine addito. Possunt verò rad. pyretri & solæ manducari vel cum sem. erucæ & cubebis, tritæ in nodulo colligari.

Sternutatoria [15] facienda ex [16] pipere & veratri albi radicibus, quibus addi poterit nonnihil castorei. atque his etiam in ipsa, i. morbi accessione uti licet. ad ipsos videlicet apoplecticos excitandos, sed tamen post purgationem tutissimus horum usus.

Semen [17] melanthij. i. nigellæ per se vel cum majoranæ folijs in nodulo colligatum, sæpiusque naribus admotum, & odoratum, ad cerebrum resiccandum etiam confert.

Quod si verò post sanguinis missionem vel enemata adhibita apoplecticus excitari nequeat & pituita

tuita

ita vel sola, vel plurima causa morbi fuerit, calfa-
entia etiam capiti opportune admoventur. qualia
curatione lethargi dicta.

Membris autẽ ac partibus exterioribus resolutis
ujusmodi remedia adhibenda sint in curatione pa-
lyseos dicendum. Ad linguæ autem resolutionem
onveniunt gargarismi jam dicti, tum [18] & venæ
ectæ in fronte sectio, præmissis generalibus. Pos-
unt verò & circa collum superiores partes proxi-
næ [19] capitis ossi, inungi oleo aliquo calfaciente, ut
le castoreo, de euphorbio, costino quod describitur
Rhazi nono ad Almanz. quæ ad linguæ expeditio-
nem etiam conducunt.

Victus ratio in apoplexiæ initio [20] tenuis esse de-
bet postea paulo plenior, sed attenuans, & ad calidũ
& siccum inclinans, veluti in curatione comitialis
morbi. Ab omni vino toto curationis tempore ab-
stinendum & ab omni potione inebriante. hydro-
melite utendum aut [21] apomelito in quo si incoctũ
fuerit [22] nonnihil salviæ vel betonicæ, utilius erit.
neque etiam exhibenda est aqua vitæ aut aqua la-
vendulæ, vel cum ipsis composita, nisi in valde seni-
bus. nam usu istorum humores funduntur & caput
magis impletur. In valde tamẽ senibus quibus venæ-
sectio aut purgatio non convenit & vires debiles
sunt & universum corpus perfrigeratum, convenire
potest ex aqua lavendulæ vel sola vel addita aqua
vitæ, cum theriaca & mithridatio ac exiguo croci,
mixtura; ex qua mane & ante cœnam dimidij co-
chlearis instar exhibendum.

Cæterum superveniens apoplectico febris, sig-
num est malum: significat enim humorum in cere-

bro putrefactionem quod absque periculo contingere nequit.

Sebastiani Egberti Scholia.

1. Dicitur morbus attonitus. & sideratio quod pars aliqua ferè siderata relinquatur.
2. Una cum principalium actionum læsione. Aëtius. estque, ut idem ait, morbus toto genere acutus.
3. Læsis instrumentis voluntarij motus à quibus & respirationem quodammodo perfici certum.
4. Non interficit Apoplexia, nisi quum respirationem lædit.
5. Apoplexia fit multo sanguine in principium animalis incurrente. Gal. de phlebot. c. 5. Sic Verus Antoninus dum cum fratre in Vehiculo veheretur subito sanguine ictus est casu morbi quem Græci Apoplexin vocant Eutrop. l. 8. & S. Aurel. Victor. Valentinianus dum Quadorum legationi responderet, subito effusione sanguinis quæ Græcè Apoplexis vocatur, voce amissa, sensu integer exspiravit. Paul. Diacon. l. 11.
6. Primum oportet ut sint humores in substantia cerebri ex qua in ventriculos subito influant. Vide Pallad. 6. sect 6. epid. com. 7.
7. Quando materia non est copiosa.
8. Non est convulsio, sed est resolutio. unde oppositus musculus ad principium suum retrahitur. Quod in nobili fœmina clarissimè advertimus ex eo quod qui oculum claudit musculo, uno cum alijs faciei resoluto palpebras arcte conducere non posset.
9. Quod humoribus maximè tunc abundantibus, dominari calor nativus non amplius potest, utpote qui jam declinare incipiat. Videtur autem Gal. in comm. hujus aph. sui oblitus referre ad melancholiam quũ alibi semper pituitam causam ejus statuat.
10. Detractio fiat è dextra manu & copia ejus qui detra-

trahitur dividatur. commovere enim oportet, n exolvere vires, & calorem extinguere.

† Vel pedibus. ut in Iohanne Imperatore Constantinopol. factum narrat Georg. Logothet. Scarificationibus autem inditum Epholbion (fortè ἐφόλκιον l εὐφορβιον) addit. ut major fieret attractio.

11. Obstat temperamentum & virium debilitas.

12. Quod valde commodum præsertim si in pulvere dari posset.

13. Quæ singularia in affectibus capitis.

14. Utebantur veteres etiam rad. staphidis agriæ ua abstinemus quod strangulationem afferat.

15. Quod educant humores & excitent ægros.

16. Struthio seu condysi utebantur olim, nunc inognitum est.

17. Sic cuidam cui sensus odoratus perierat ex humorum decubitu ad nervos odoratus sensum restitutum memini mela thij odore.

18. Quod fortuito fuit observatũ. etenim quandam mihi cognatam ex apoplexia balbutientem curabam quam delapsam per gradus quum ex vulnere frontis vena rupta multus sanguis effluxisset post expeditè loqui animadvertit. R. Dodon.

19. Quod 7. par nervorum ibi ex calvaria excidat quod linguam & labia movet.

20. Quod morbus acutus, & quod fames morbum humidum juvare poterit, siccando.

21. Pro quo exymelite uti nil prohibet.

22. Tantum quantum additum saporem non reddit ingratum.

23. ℞ Mithridatij, & theriacæ veteris ana ℈ I. croci. g. 5. aquæ lavendulæ ℥ ij. vel aquæ laven. & aquæ vitæ ana ℥ I.

NICOL. FONTANI.

Annotatio XV, ad Caput XV.

In *Apoplexia* aliquando ſervatur reſpiratio, aliquando non: & inde ortæ ſunt differentiæ Apoplexiæ à *Galeno, traditæ, 2. lib. aph. com. 42.*

[*à ſanguinis miſſione curatio incipienda*] Fiat ſemper copioſa ſanguinis miſſio, & magna ſolutio, ne ſanguis tenuis, relicto craſſo, effluat.

Ego ſequor doctrinam *Galeni* ſemper ſecando Cephalicam; & merito, quia hac ratione ex loco affecto, cito, & multum vacuo.

Secundo averto à capite mali originem acribus Clyſteribus pituitam vacuantibus, ut

℞ Salviæ,
Roſmarini,
Rutæ,
Centaurei Minoris, ana, M. j.
Furfuris ping.
Summit. Anethi, ana. M. S.

Coquantur ex ſ. q. aquæ mulſæ ad ℥ ix. Col. fort. expreſſæ admiſce,

El. Hieræ Logodionis ℥ j.
Benedictæ lax. ℥ S.
Maſſæ pil. Cocchiarum,
pil. fætidarum, ana ʒ S.
Olei Rutacei, ℥ ij.
Salis gemmæ, ʒ ij.
Et fiat Clyſter.

Cur fortiter ſtertit in hac æger? quia adeſt major malitia morbi, ſcilicet major obſtructio.

Cur non facile curatur & perfecte? Quia multa & craſſa ejus eſt materia, & virtutes debiles ſunt ad eam expellendam.

Cur cito interficit? propter ſubitam caloris ſuffocatio-

tionem. Cum stupor & tremor eandem causam habeant ijsdem medicamentis sanantur, quorum seriem doctè noster auctor proposuit capite de Apoplexia, & Paralysi.

DE PARALYSI.

CAP. XVI.

Lect. 31: Nov. 1.

PAralysis est potentiæ voluntariæ motus privatio & quandoque simul sensus tactus. & talis quidem paralysis exquisitissima & difficillima, sed rarò accidens. frequentius siquidem non nisi voluntarij motus deperditur.

Contingit autem resolvi quandoque dimidiam corporis partem, ut in hemiplexia; alias inferiorem: aliquando unam solam partem, veluti manum, pedem, vesicam, anum &c. [1] Causæ autem resolutionis duplices sunt, quædam externæ sive procatarcticæ, aliæ antecedentes sive internæ.

Externæ causæ sunt, ut fortis alicujus membri ligatura, diuturna, fortis, præsertim primis annis, quando corpus adhuc incrementum sumit. item nervi aut principij ejus attritio, contusio, vulneratio, præcisio, durities; refrigeratio, [3] vel veterebræ [4] alicujus luxatio. Inreriores causæ sunt humores; nervorum principium, aut ipsos nervos nimia [5] humiditate imbuentes atque relaxantes, & subinde quoque obstruentes; tunc videlicet quando sensus tactus abolitus est. humores autem qui nervos ipsos humectant, pituitosi & tenues sunt: vel tenuis & pituitosus sanguis [6].

Succedit autem paralyſis quæ non ab externa cauſa accidit frequentiſſimè apoplexiæ. Contingit verò & quandoque citra interiorum ſenſuum & facultatum principum offenſa, nulliuſque partis quæ ad faciem & caput pertinent actione amiſſa, ſervata etiam reſpiratione, omnes tamen partes inferiores reſolvi. Fit verò & paralyſis critica quadam permutatione ex alio morbo, & frequentius per colicum dolorem.

Sunt [7] verò & qui diuturnis febribus & uteri ſuffocationi nervorum reſolutionem quandoque ſuccedere affirment.

Quando igitur propter cauſam aliquam externam aliqua corporis pars reſoluta fuerit parti primario læſa & affecta eſt, & unde reſolutarum partium nervi dimittuntur, præmiſſis generalibus ſi opus fuerit, topica erunt remedia adhibenda, ut Gal. 1. de loc. affect. docet. modo talis ſit affectus, qui curationis ſpem admittat. nam ex cauſis externis quædam reſolutiones omnino ſunt incurabiles, ut à præciſione nervi [8]. & ſæpè [9] etiam à vertebrarum luxatione.

Reſolutis autem ab apoplexia partibus factis univerſalibus, obſervata victus idonea ratione, non prætermiſſis his quæ cerebrum reſiccant ac roborant, localia erunt adhibenda remedia. ut ſunt olea, unguenta, & adipes nervos calfacientia, reſiccantia, ac confortantia. veluti oleum lumbricorum, ol. vulpinum, ol. terebinthinæ, & quæ his fortiora ac potentiora ſunt ol. de caſtoreo, ol. de euphorbio, ol. coſtinum Rhazis, ol. laurinum, ol. juniperinum, ol. [10] benedictum. quibus addi poſſunt adipes vel leonis, vel urſi, vel taxi.

Poſſunt

Poſſunt verò & ex iiſdem & ungventa componi ſtorace, vel myrrha vel, caſtoreo, vel euphorbio, vel pipere, vel aliquot horum ſimul cum cera additis. Ungendæ autem ſunt iſtis unguentis & oleis calentibus partium reſolutarum juncturæ [11], & dorſi ſpina quæ ſpinalem medullam continet unde nervi oriuntur. & initio quidem levioribus utendum poſtea ad fortiora veniendum.

Lect. 22. Nov. 3.

Quando autem membra corporis ſubito reſolvuntur nulla præcedente externa cauſa principibus facultatibus non læſis, neque ulla circa caput aut faciem parte reſoluta, ſervata etiam reſpiratione ab humoribus ex capite in ſpinalis medullæ principium defluentibus affectionis origo eſt.

In hac affectione vacuatio mox facienda eſt. vena ſecanda eſt, ſi ſanguinis redundantis adſint indicia. deinde purgans exhibendum erit quod ſolum ſatis erit, non redundante ſanguine. modo tale ſit quod pituitoſos expurget humores. qualia in apoplexia curatione dicta ſunt.

Poſt vacuationes factas ungenda, [12] ſi opus fuerit dorſi ſpina aliquo ſupradictorum oleorum obſervata victus ratione, & exhibitis caput roborantibus remediis ut in apoplexia.

Quod ſi verò pertinacior & iſtis remediis curari nequeat [13] (veluti dum non ſolum motus voluntarius amiſſus, ſed & ſimul tactus ſenſifica vis abolita eſt) tunc enim pluribus erit remedijs utendum. Balneum parandum erit ex roſmarino, lauri folijs, ſerpillo, origano, betonica, calamintha, pulegio, ſalvia, thymo, majorana, hyperico, floribus chamæ-

meli, floribus stœchados, &c. addito etiam [14] ebulo & seminibus calfacientibus ut semine anisi, sem. seseleos, sem. cumini & similibus, quæ in aqua decoquenda sunt [15] ad dimidiæ, aut ad minus ʒ partis aquæ consumptionem, quæ deinde calens in vase fundenda. in quo patiens jejunus ita sedere debet diligenter contectus ut aquam decoctam non contingat, sed vaporem ejus tantummodo recipiat, in quo aliquo tempore permanere debet. Vbi verò satis [16] corpus incaluerit & sudaverit in lecto collocandus erit ac diligenter contegendus, exhibita vel theriace vel mithridatio, vel aurea Alexandrina, vel confectione Anacardina ʒ vel ℈ duorum pondere. Postea ubi æger requieverit oleis aut unguentis ungendus erit. Non semel autem hujuscemodi balneo utendum, sed sæpius & bis vel ter in hebdomade æger in balneum mittendus erit, habita virium ratione.

Quod si verò nec istis balneis paralyticus sanari queat, confugiendum ad naturalia balnea calida & sulphurea, ut sunt Aquisgrani. adhibitis cautionibus quæ talia balnea postulant.

In Cynico [17] spasmo factis generalibus in apoplexiæ curatione fricare cervicem & partem resolutam initio expediens est. Admovenda deinde sunt fomenta calida ex salvia, majorana, floribus stœchados, chamæmeli & similibus in sacculo consutis. Postea cervicis vertebræ, & pars resoluta oleis supra-dictis ungendæ [18].

Vesicæ verò musculis resolutis & urina præter [19] voluntatem effluente admovenda erunt topica remedia pubi, imo ventri, & regioni quæ inter anum & scro-

: ſcrotum. Paulus etiam olea in anum infundi ju-
et qualia ſupra dicta.

Cole autem ſive pene reſoluto & ijſdem partibus
im & lumbis remedia adhibenda.

Recto autem inteſtino reſoluto,& fecibus præter
oluntatem excidentibus fovendus erit anus de-
octo calfacientium ſimul & aſtringentium, ut ex
erbis ſupra dictis & gallis, nucibus cupreſſi, glan-
lium calicibus, ſemine myrti,roſis rubris, balauſtijs
& ſimilibus aſtringentibus. Oleum verò maſtici-
num vel myrtinum etiam alijs admiſcendum, quibus
nus foris inungendus, immiſſis etiam in ipſum inte-
tinum per ſyringem hujuſmodi oleis.

Qui ex permutatione colici doloris reſolutas ha-
bent manus [10] & brachia facile & ſubinde abſque
remedijs curantur. modò ceſſet cauſa colici dolo-
ris, neque opus [21] habent purgantibus medicamen-
tis. à vino [22] etiam abſtinere non debent, bona vi-
ctus ratio ſervanda. Partes reſolutæ ungventis &
oleis ungendæ.

Proſunt verò & his balnea naturalia ſulphurea.

Similis curatio adhiberi debet ijs qui ex permu-
tatione aliorum morborum reſoluti ſunt.

Qui autem ex tractatione argenti vivi [23], plum-
bi & aliorum [24] metallorum paralytici facti ſunt
difficile curantur. balnea & unctiones ipſis conve-
niunt. purgantibus med. non adjuvantur; idcirco
nec ipſis danda, niſi corpore repleto & ante bal-
neorum uſum,& ea quidem admodum levia.

Se-

Sebastiani Egberti Scholia.

1. Cæl. Aurelian. etiam interiorum singula paralysi vitiari credibile putat pulmonem, cor, diaphragma, lienem, hepar. & Herophilum ex cordis paralysi repentinam mortem, nulla ex causa manifesta fieri credidisse refert l. 2. At emissus harum partium sensus repentè haud perimit. Cordis motus animalis non est. Diaphragmatis tantum suffocare posset.

2. Ut in puero in quo à sagitta cervicis nervus læsus erat. unde stupor in crure, cum atrophia, & incrementi privatione. Vide Niceph. Greg. comm. in Synes. de insomnijs.

3. Ut à plumbo, argento vivo aut alijs metallis.

4. Luxatio ex casu, ictu vel tumore fit. casus aut ictus si magnus sit resolutionem inferiorum omniũ inducit. Sed à tumore ut in gibbosis paralysis non fit quod sensim fiat, & proximæ vertebræ una quodammodo cedunt.

5. Aëtius. Sanguis, detrahendus verũ moderate, ne refrigerentur, frigiditas enim cum siccitate morbi causa. i. ut ante dixit, frig. crassi ac viscosi humores.

6. Bilis licet tenuis tamen quum omnes partes resiccet quas attingit paralysin non efficit quod vult Fernelius, sed potius convulsionem induceret, atque in hoc accedo. Ronde.

7. Gordonius. Nos Uteri suffocationib. frequenter tentatam, apoplecticam demum mori vidimus. Terminari autẽ solebant hujus suffocationes in cataphoram; quod cerebrum utero συμπάσχειν ostendebat.

8. Imò difficilis etiam curatio si vel à duritie nervi solum fiat.

9. Si duturna fuerit luxatio, quod si ab egressu nervorum vitium fuerit illæ tantum resolvuntur ad quas partes illæ dimittuntur.

10. Seu de lateribus.

11. Quod

11. Quod ibi à musculis liberi quodammodo nervi, quodque etiam ligamenta ibi sunt quæ una afficiuntur.

12. Quia sola purgatione multi curantur.

13. Rarum.

14. Quod tenuium sit partium & exsiccet.

15. Ut tota facultas herbarum in aquam transferatur. nam actuali humiditate magis noceret.

16. Quia tunc facilius ad nervos penetrat vis medicamenti omnibus poris apertis.

17. Non fit sine mentis aliqua perturbatione, ac sola resolutio est in quam apoplexia debilis desinit, et fortis in hemiplegiam.

18. Vel insuper etiam empl. similis facultatis imponenda. quibus aliquam euphorbij partem addi quandoque necessarium est.

19. Sine dolore. Contingit ex sola refrigeratione ferè in senibus nec opus vacuationibus terminatur autem lentè.

20. Quod Langius male per sextum par nervorum quod ad ventriculum pervenit fieri. id enim ad manus non pertingit, sed 6. par quod è vertebris oritur numero forte deceptus.

21. Quod non sint humores in causa, sed debilitas partium.

22. Quum colicus dolor vinum requirit.

23. Quorum talis est affinitas ut plumbum impositũ argento vivo liquescat & simile ei fiat. dolus agnoscitur quod hoc evanescat igne, plumbũ minimè.

24. Difficulter curantur quod spiritus metallorum tenuissimus musculis impressus nõ extrahatur facile

NICOL. FONTANI.

Annotatio XVI, ad Caput XVI.

Paralysis duplex est, universalis, & particularis, Universalis, quæ occupat dimidiam corporis partem-

rem, secundum longitudinem, scilicet à capite ad pedes usque, & est morbus in cerebro, aut in principio spinalis medullæ.

Particularis, quæ in uno menbro veluti in manu, pede, vesica, ano (ut ait Auctor) est.

Ad Cynicum Spasmum hoc utere linimento.

℞ Olei Laurini,
Vulpini, ana, ℥ ij.
Axungiæ ursi,
Ungventi Merciaton, ana ℥. S.
M. f. Linimentum.

Vel. ℞ Olei de Euphorbio ℥ ij.
Olei Rutæ, ℥ j.
Pulv. Castorei.
Pyrethri,
Trionpipereon, ana ʒ j.

Ebulliant leviter in præscriptis oleis, & Unguentis, & detur colatura ad omnes paralysis affectus.

Interdum supercilia oculi, & labia resolvuntur, sed raro, quæ eodem curantur linimento.

[*Cole sive pene resoluto*] penis ex varijs causis resolvitur, hic curatur oleo, & decocto Guajaci, & radicum Chinæ.

[*Recto autem intestino resoluto*] addo vesicæ resolutionem, quæ quandoquidem ex eadem causa scaturit nempe Sphinctere resoluto, ambo simili modo curantur.

In his venæ sectio inutilis, nisi corpus esset juvenile & valde plethoricum.

Vomitus utilis, sic & cucurbitulæ extremo ossis sacri hinc inde admotæ.

Fomentum hoc est optimum.

℞ Rad. Tormentillæ,
Rad. Symphiti majoris,
Nucis Cupressæ, ana, ʒ vj.
Foliorum. Verbasci,
Absynthy,
Rosarum Rub.

Ros-

Roſmarini,
Stæchados, ana.M. j.

Coquantur ex vino rubro ſtiptico uſque ad libram unam, ex quo fomento hæ partes foveantur.

Si forte anus procidat, validiora aſtringentia ſunt præſcribenda, quibus utendum erit poſt alvi dejectionem, & non ante.

DE STUPORE.

CAP. XVII.

STupor ſive torpor eſt imminutio [1] ſenſus & motus in partibus ſenſu præditis. non enim in omnibus contingit, ſed in ijs tantum membris quæ ſuos affectus ſentire queunt & pro arbitrij voluntate moveri [2]. Neque etiam ſentiendi vis omnino amittitur, ſed ſenſus obſcurus fit & hebes, & motus redditur difficilis, mediam autem quandam inter paralyſin & ſanitatum diſpoſitionem torporem eſſe Gal. ait, & viam quandam ad paralyſin.

Cauſæ autem torporis ſive ſtuporis quædam externæ, aliæ internæ. Externæ ſunt frigus & compreſſio nervoſorum corporum. item & marinæ torpedinis viventis contactus, & narcoticorum applicatio, & uſus. Internæ ſunt craſſi & frigidi humores, vel [3] conſuetæ alicujus vacuationis ſuppreſſio.

Torpore autem quando cerebrum laborat ſi non ab externa cauſa vel propter narcoticorum uſum acciderit, ſucceſſuram vel apoplexiam, vel carum, vel catochum, aut lethargum ſignificat, niſi ſibi in tempore æger providerit.

Torpor qui ab externa cauſa factus eſt ſolvitur frica-

fricationibus & calidorum adhibitione. ſed qui ab humore redundante natus eſt, vacuationem poſtulat, quæ inſtituenda veluti in apoplexia & paralyſi dictum ſervata ſimili victus ratione.

Sebaſtiani Egberti Scholia.

1. Ideoque ejuſdem cum Paralyſi ſpeciei quidem, ſecundum verò magis & minus ab illa differt.

2. Privatio enim præſupponit habitum. Oſſa ſtuporem non patiuntur (dentibus fortè exceptis) quod ſenſum, motumque qui imminui poſſit à natura non habeant.

3. Quod idem. nam ſi ſupprimatur bilioſa vacuatio non fiet torpor. Atque hæc quidem congeſtionis cauſa. Generationis autem talium humorum vitæ deles, efficiens: cibi verò craſſi, & lenti, materialis cauſa exiſtit.

NICOL. FONTANI.

Annotatio XVII, ad Caput XVII.

Hâc de cauſa, *Taranta lib. 1. cap. de ſtupore*, inquit: Stupor eſt obdormitatio cum aliqua inſenſibilitate, cujus cauſa externa, eſt ventus frigidus, compreſſio, fortis ligatura, torpedo piſcis, morſus animalis venenoſi, & nimia mora in balneo.

Interna cauſa eſt paucitas ſpirituum, & innati caloris, ſiccitas magna nervos corrugans, & conſtringens ab humoribus craſſis, & viſcoſis.

Via eſt ad paralyſin.

DE

DE CONVULSIONE.

CAP. XVIII.

Lect. 34. Nov. 7.

CONvulſio eſt affectio per quam voluntarij motus inſtrumenta ad principiũ ſuum contra voluntatẽ & cum dolore ttahuntur. Accidit autem vel propter repletionem inſtrumentorum, vel propter eorundem inanitionem & ſiccitatem. adeſt & tertia cauſa mordicatio ab aliquâ qualitate acri.

Convellitur autem quandoque univerſum corpus, ut in epilepſia quando cerebrum laborat, quandoque verò quædam ſolummodo partes. Inter convulſionum genera & ea eſt quam rigorem nervorũ Celſus vocat, ejus 3. ſunt ſpecies: modo enim caput ad ſcapulas, trahitur, modo mentum pectori annectitur, modo recta & immobilis cervix intenditur, ſic ut nec antrorſum, nec retrorſũ flecti queat. priorem affectionem ὀπισθότονον, alteram ἐμπροσθότονον, tertiam τέτανον Græci appellant. Acutus autem morbus tetanus eſt. nam, ut Hipp. ait, Quicunque à tetano corripiuntur in 4. diebus pereunt: ſi verò has effugerint ſani fiunt.

Ab inanitione autem fit convulſio quæ ſequitur vacuationes immoderatas, ut vomitus aut purgationes vehementes, [2] alvi fluores ſpontaneos modum excedentes, ſanguinis profluvia immoderata ſive per [3] vulnus ſive alio modo, ſudores copioſos. Item & illæ quæ ſuccedunt vigilijs diuturnis, fami ac inediæ, & continuis laboribus. hæc enim omnia

nervos & voluntarij motus instrumenta siccior reddunt & contrahi faciunt.

A qualitate autem acri fiunt 4 convulsiones quando vaporosus aliquis spiritus acrimoniam habens vel venenosa aura, cerebrum & nervos infestat, ut fi à morsu phalangiorum, & canis rabidi, vel aliorum similium. Tales autem convulsiones non sunt constantes, 5 nec membra rigida permanent, sed per exigua intervalla, veluti quiete aliqua intermedia, assiduè molestantur, quales in febribus ardentibus & phreniticis 6 frequenter accidunt.

Acres æruginosi humores os ventriculi infestantes hujusmodi convulsiones etiam inducunt, ut Gal. testatur.

Quando verò à nulla tali causa sano alicui subito & derepente convulsio supervenit, ob repletionem hanc fieri necessarium est.

Replentur autem ac distenduntur nervi aliquando à vaporoso spiritu frigido, sed hinc facta convulsio non est perpetua & confestim solvitur: veluti in comitiali morbo & convulsione ab utero. sed quæ subito quidem quoque invadit non citò autem & confestim solvitur, ex humore fit nervorum meatus obstruente qui crassus ac viscidus est.

Contingit verò & nonnunquam propter inflammationem 7 alicujus partis nervosæ convulsionem fieri, quando videlicet in nervorum principio, aut prope admodum constiterit. 8 Hipp. autem etiam frigidum convulsiones facere scriptum reliquit.

Facta igitur convulsione ab inanitione laborandum est ut cessent causæ: corpus verò etiam mox humidis & idoneis quæ citò & facile nutriant alimen-

mentis, reficiendum, ut sunt sorbitiones ex jusculis caponum vel aliarum similium carnium. item & sorbitiones ex carnibus contusis caponum, gallinarum, perdicum, aut similium, cum amygdalis dulcibus quibus placent, vel cum nucleis nucum pineacum, cum earundem carnium jure apparatæ. nisi obstet 9 alvus fluida. quandiu enim illa liquida permanet à carnium jure abstinendum & illius loco aqua simplici ad sorbitiones faciendas utendum. Prosunt verò etiam ova sorbilia atque ex his cum vino factæ sorbitiones. Vina etiam dulcia utilia sunt. cito. n. vires & humidum reparant. Sic & cerevisiæ potentes modo non sint acidæ, nec inutile hydromeli est.

Partes verò convulsæ ungendæ sunt vel oleo amygdalarum dulcium, vel pinguedine porci, vel butyro insulso, vel simili aliquo. fovere verò & easdem convenit vel decocto malvæ, bismalvæ, sem. lini, additis floribus chamæmeli, vel cerevisia crassa recenti adhuc 10 calente priusquam lupulus incoctus fuerit. Vel jure 11 omasorum & pedum boûm. Balnea verò aquæ dulcis etiam utilia sunt addita si placet malva aut bismalva. Extrema autem sive calor sive frigus 12 vitanda sunt. nec est ab his remedijs cessandum nam ab inanitomine convulsiones periculum minantur, & lethales eas non uno loco Hipp. pronuntiavit.

Quod si verò ab acri aliquo convulsio orta fuerit, aut à venenosa aura veluti à morsu phalangij vel 13 canis rabidi curatio adhibenda, qualem affectus postulat quem comitatur. In febribus autem ardentibus, & morbis acutis hujuscemodi convulsiones

pro lethalibus & pernitiosis signis habentur.

Si verò propter æruginosam bilem in ventriculo hærentem convulsio fiat mox vomitione expurganda erit, quæ aqua tepida sola, vel cum addito oxymelite, provocari poterit.

Ex plenitudine convulsione facta (si non ex vaporoso spiritu) mox corpus vacuandum est, & præcipuè purgante medicamento, quod crassam pituitam expurgat, qualia [14] dicta sunt in curatione Apoplexiæ. neque expectanda est, aut præmittenda est humorum præparatio aut concoctio, propter morbi violentiam.

Venæ sectio, si [15] sanguis cum frig. humoribus redundare videatur poterit initiò admitti.

Post purgationem ad particularia veniendũ qualia sunt unctiones & balnea, veluti in paralysi ex húmorum in spinal. medull. defluxione facta, adhibita simili victus ratione, attenuante, & calida.

Balnea sulphurea in hujuscemodi convulsione etiam prodesse possunt.

Si verò convulsio fiat propter inflammationem principij nervorum aut partium vicinarum, sanguine ex opposita parte detracto, curatio adhibenda est qualem inflammatio requirit.

Sic & convulsiones à vaporoso spiritu veluti in epilepsia, vel ex utero; non aliam requirunt, quam affectiones quas comitantur, curationem.

Si tamen aliquod membrum sæpius ex aliqua [16] occasione hujuscemodi convulsione corripiatur, humores etiam frigidi erunt expurgandi, sicuti in convulsione à repletione, servata eadem victus ratione.

A fri-

A frigore nata convulſio calfacientibus curari debet.

Sic & qui convulſione aut tetano detinentur ſuperveniente febre liberantur. [17] aph.57. lib.4.

Sebaſtiani Egberti Scholia.

1. Tetanum ſemel vidiſſe ſe, reliquas ſpecies nunquam. R. Dod. narrabat. Opiſtotono ſæpiſſime recurrente laborantem puellam 12. annorum vidimus quam incantationibus læſam adſtantes credebant. dorſi enim ſpina in arcum veluti convulſa ſupra ventrem prona in lectulo ſuo volvebatur. ac muſculi faciei contracti riſum mentiebantur Læviorem aliquoties obſervavimus.

2. Magis convulſiones ſequuntur ſpontaneos fluores, præſertim in cholera, quam arte factos. Ex uſu autem hellebori albi reſolutiones fiunt ob malignitatem ejus.

3. Vulnus convulſionem infert vel ratione vacuationis, vel ratione inflammationis ex vulnere natæ.

4. Vocant hanc convulſionem per conſenſum: vel etiam convulſionem non proportionatam ad materiam morbi.

5. Convulſivi potius motus, quam convulſiones ſunt.

6. In morbillis etiam, ſeu Variolis, quum nondũ ad cutem prorupere ſæviſſimas convulſiones aliquando vidimus, quæ tamẽ materia peccante ad circumferentiam habitus expulſa ſtatim deſinunt.

7. Gal. de ſympt. cauſis lib.2. cap.2. ad repletionem refert.

8. Convulſiones, tetani, palpitationes, torpores, reſolutiones, comitiales morbi, attoniti, frigiditatis ſunt vincentis effectus. Gal. de palp. trem. rigore, &c.

9. Ut in cholera, Omnia enim jurulenta movent

alvum. jus Gallinarum astringere dicit Gal. quod minus moveat quã jus galli veteris, sed tamẽ movet.

10. In qua non fuerint incoctæ herbæ. quod apud quosdam fit.

11. In enemate ad colicos dolores juvat, impotentes ob duritiem nervorum ex vulnere vel alias restituit, ac ad multa utile est.

12. Quia valde lædunt nervos.

13. Si possit inveniri remed, erit quod conveniat hydrophobiæ antequam convulsio jam supervenit ex morsu canis.

14. Ut pilulis cochijs,

15. Potius tamen utendum purgatione.

16. Ut ex flatu, quod tamen ex frigido humore elevatur, ideoque purgandus ille homo.

17. Sic juvencula quædam gravida, ex utero in comitialem morbum, atque ex eo in convulsionem incidit, superveniente verò febre continua, quæ post in intermittentem mutata est, ac tandem desijt, liberata fuit. Verum puellam novi 6. annorum quæ in rigore convellebatur, accedente calore restituebatur, eaque ratione per febrem liberata aliquo modo dici potuit. R. Dodon.

NICOL. FONTANI.

Annotatio XVIII, ad Caput XVIII.

Id probat *Avicenna Fen.2.lib.3.cap.5.* quo inquit: *Spasmus est ægritudo nervosa, qua moventer Lacerti ad principia sua.*

Convulsio ex siccitate, est pene insanabilis, juxta illud 12. *Meth.* & 5. *Aphor.* 1. & 5. *aph.* 70. *Convulsio ex evacuatione acutissima, & pernitiosissima, sed ex repletione sanabilis,* 2. *Aphor.* 26. & 5. *Aphor.* 1.

Spasmo autem subito evenienti eadem præparanda est cura, quam in paralysi conferre, dixi.

In

In eo tamen fricatione manuum, & inunctione ex oleo Costino plus utor.

[*Poterit admitti in initio sanguinis missio*] Ita tamen exercitatur ut non evacues quantum postulat morbus, quia, aliquid omittendum est propter symptoma, nempe dolorem, qui ob vigilias, & sudorem vires dejicit; ita monuit *Galenus* 1. *ad Glauconem. cap.* 14. in initio.

DE TREMORE.

CAP. XIX.

Lect. 36. *Nov.* 10.

TRemor depravatus, est motus sursum deorsumque qui fit partim à facultate motiva elevante, & partim à gravitate ipsius membri deorsum trahente. Differt à rigore quod tremor non fiat nisi quum quis membrum voluerit [2] movere: rigor verò citra voluntatem & nolentibus nobis superveniat.

Fit autem tremor propter imbecillitatem facultatis motivæ nequeuntis membrum sic elevare quin pondere suo rursus decidat, ac deorsum trahatur.

Causæ imbecillitatis facultatis motivæ complures sunt ut nimia refrigeratio instrumentorum voluntario motui deservientium, frigidæ aquæ intempestiva potatio, ebrietas [3] & multa vini ingurgitatio præsertim quotidiana ac frequens. non raro etiam nimius timor. item morbus aliquis gravis qui præcessit, vel præsens ut in cardiacis ac stomachicis. abstinentia nimia, vel alimenti defectus. nimia vacuatio, Veneris immoderatus usus, fluxus sanguinis

immodicus. jam & virtutis per ætatem exolutio ut in ſenibus. Quandoque verò cruditas & 4 humorum viſcidorum crudorumque copia vires veluti pondere aggravans & ad officium inutiles reddens tremoris cauſa exiſtit.

Orto igitur tremore à cauſa externa ut à frigore partes calfaciendæ ſunt. Frequens ebrietas & frequens vini potatio abſtinentiam requirunt. Timor excutiendus eſt.

Qui verò ex morbo convaleſcentes, vel propter nimiam abſtinentiam, vel alimenti inopiam, vel excedentem vacuationem, aut importunum Veneris uſum, aut propter ſanguinis immodicam vacuationem tremore correpti ſunt: omnes alimentis & optimis cibis citò ac facile nutrientibus reficiendi ſunt veluti in convulſione ab inanitione facta. Eodem modo & ſenes tractandi ſunt quibus ovorum recentium ſorbilium ac vini potentis ac dulcis uſus multum conducit.

Tremor 5 verò qui præſentem cordis aut ventriculi affectũ comitatur non aliam quam ipſius morbi curationem requirit.

Sed ſi ex copia craſſorum viſcidorùmque humorum tremor contigerit humores attenuandi, incidendi præparandique ſunt & deinde expurgandi; veluti in curatione febris quotidianæ & dolore capitis ab humore pituitoſo, faciendum. In hoc caſu convenit quoque poſt purgationem uti compoſ. caput ac nervos calfacientibus & roborantibus, ut ſunt Aurea Alexand. Conf. Anacardina vel rad. acori aut zinziberis conditæ, laudatur & elect. diacaſtor. Nicolai.

Partes

Partes debiles ac trementes ungendæ ſunt oleis vulpino, lumbricorum, coſtino vel ſimili.

Victus rationem cal. & ſiccam obſervare eos convenit, qui ex cruditate laborant: Reliquos verò item qualis ante dicta eſt; quos & ab acidis & acetoſis abſtinere convenit & frigidum omnino vitare.

Sebaſtiani Egberti Scholia.

1. Niſi imminutum dicere malueris. quam enim ſtupor ad ἀναισθησίαν, eandem tremor ad ἀκινησίαν proportionem habere videtur.

2. Vel immotum ſervare. ad hoc enim motus requiritur tonicus, qui tremorem magis quam ille per quẽ pars de loco in locum movetur, prodere ſolet.

3. Quia vinum crudos humores ſecum rapit ad hepar qui non poſſunt concoqui ab hepate, unde cruditates multæ fiunt. Inter præmia ebrietatis Plin. recenſet, & Tremulas manus. l. 14. c. 22.

4 Quod colligitur ſi non præceſſerint aliæ cauſæ.

5. Omnia aut ſaltem pleraque quæ habet Æginea in cap. de tremore ſunt remedia rigoris.

NICOL. FONTANI.

Annotatio XIX, ad Caput XIX.

Cauſatur ex inanitione, alio modo ex defectu caloris, & ſpiritibus, ut in convaleſcentibus & in Hecticis: quia natura non poteſt, prout debebat, regere membrum, ſed quantum elevat natura, tantum deprimit morbus.

Sic & ex repletione, & ex materiâ phlegmaticâ imbibitâ in poroſitatibus nervorum.

Nec non ex obstructione sine humoris vitio, sicu stupor.

Quare caput tremori plus subjectum est cæteri membris? Quia magis humidum & frigidum inte cætera est membra.

Curatur tremor à pituitosis humoribus subortus ijsdem remedijs, quibus paralysis. Sed præcipu juvant duo, nempe decoctum Ebeni, & Balneun naturale, ante omnia sulphureum.

DE PALPITATIONE.

CAP. XX.

Lect. 73. Nov. 11.

PAlpitio est alicujus partis præter naturam velo dilatatio & contractio sive elevatio & depres sio. Differt à tremore quod hic quidem non acci dit nisi quum membra voluntariè moventur: palpi tatio verò etiam in partibus jacentibus & non mo tis contingit.

Contingit autem hanc fieri in palpebra, supercilio, musculo temporali, & in alijs corporis musculis & subinde sub ipsa cute. Iam & partes quæ tremunt non dilatantur aut contrahuntur.

Causa palpitationis est 2 crassus vapor & pro captu spatij multus, difflatu carens, à frigido crassoque humore procreatus, ad cujus generationem conferunt natura corporis frigidior, otiosa vita, satietas, tremulentia, cibi frigidi ac flatuosi, & non rarò aëris constitutio frigida.

Curatio palpitationis fit partim per ea quæ fri-

gidos

los humores attenuant, partim per ea quæ cutim
efaciunt, partim per flatus diſcutientia.
Attenuantia ſunt ut lavandula, thymus, origanum,
ajorana, pulegium & ſimiles. Inter rarefacientia
res chamæmeli primatum tenent. Flatus diſcu-
unt ſem. cumini, anethi, ſeſeleos, & ſimilia.
Ex horum aliquot ſacculus impleri poterit, quo
lente fovendæ ſunt partes palpitantes. Proſunt
rò & cucurbitulæ parti palpitanti aut vicinæ ſine
arificatione admotæ. Olea & inunctiones exi-
uum vel nihil proſunt; Poros & meatus cutis facile
ccludunt, quos refert apertos & patentes eſſe. Vi-
tus ratio ſervanda qualis in alijs frigidioribus mor-
is. Frequentes autem palpitationes [4] periculum
inantur vel apoplexiæ, vel comitialis morbi, vel
tiam convulſionis, authore Avicenna.

Sebaſtiani Egberti Scholia.

1. Vt in ſura, in brachio.
2. Alioqui citò evaporaret.
3. Communia. nam chymyca ſubtilia ſunt. Multi præterea ut quibus pori exigui, non ferunt unctiones oleorum.
4. Sic quandoque duos obſervavi ex palpitatione in apoplexiam incidiſſe, R. Dodon.

NICOL. FONTANI.

Annotatio XX, ad Caput XX.

Palpitatio, in multis membris fit, pedibus, manibus, thorace, ventriculo, collo, ſed auctores præcipuum

caput

caput fecerunt de Palpitatione cordis, quando ip-
ſum veloci motu, & præter naturam diſtenditur, &
contrahitur.

Cauſa eſt craſſus, & nebuloſus vapor quem cum
diſcutere nativus partis calor conetur, palpitatio-
nem creat.

Huic malo vaporoſus ſanguis cum præſtet occa-
ſionem, & hic à craſſo mucoſoque humore oriatur
vacuandus phlegmagogis, flatus diſcutientibus, car-
minantibus medicamentis, factis per balnea, lavacra
evaporationes, fomenta, unguenta, quorum co-
piam late deſcribunt auctores capite de Colico
dolore.

Diæta ſit extenuans & exiccans.

Sudorifica facta ex Guajaco, & china utilia ſunt
quoniam roborant, liquant humorem lentum, & fla-
tus abſumunt.

DE OPHTHALMIA.

CAP. XXI.

Lect. 38. Nov 14.

OPhthalmia ſive lippitudo generali voce quævis
oculi perturbatio dicitur, quæ cum rubore
adnatæ tunicæ ſive conjunctivæ accidit, & cum do-
lore in quo ab hypoſphagmate differt. nam hypo-
ſphagma rubor eſt adnatæ tunicæ citra dolorem.
[1] Eſt autem ophthalmia quandoque minor, quando-
que major. Minores ophthalmiæ à cauſis fiunt exte-
rioribus ut à pulvere, à fumo, à vento, ab excedente
[2] frigore, vel à nimio [3] calore, ut à balneo calidiore.
Majores verò & moleſtiores ophthalmiæ á cauſis
fiunt interioribus, ut ſunt humores á [4] capite deſtil-
lantes ad oculos,

Hu-

Humores autem in oculum fluentes, vel sangui-
naturam referunt, vel acres & biliosi sunt, vel
uitosi salsi.

Sanguinei humores ad oculos copiosius comme-
tes inflammationem oculorum excitant. Inten-
ur tunc oculorum rubor, palpebræ magis elevan-
: & non nisi cum magno negotio suspicere quis
test, aut lucem intueri. dolor verò etiam magis
enditur, si acres aut salsi humores simul permixti
erint. Quod si autem & omnino maxima inflam-
atio fuerit palpebræ tumentes invertuntur. adeo
oculi ab ipsis vix contegantur & adnata tunica
met ac sublimior evadit, quod accidens chemosis
citur.

Ab hujuscemodi autē inflammatione succedente
sceſſu contingit [5] oculū videndi facultate privari.

Acres autem ac biliosi humores vel pituitosi salsi
uritus & ardores cum dolore & rubore excitant.
his verò & quandoque inflammatio præsertim
nguineo humore admixto, imminet.

Quod si verò hi humores largiter & diutinè
uant, & præcipuè pituitosi salsi epiphora affectio
icitur, per quam corneam tunicam exulcerari
uandoque contingit, qua exulcerata succedit prop-
sis sive uveæ tunicæ procidentia [6].

Humores autē pituitosi aquosi si ad oculos fluant
mor succedit palpebrarum, sed mollis, laxus & ci-
a dolorem & ruborem, palpebræ verò graviores
edduntur & difficilius moventur ac aperiuntur, ad-
ata verò tunica & quandoque simul tumens supra
idem oculi elevantur, & attollitur, atque hæc affe-
tio ἐμφύσημα dicitur.

Si

Si verò humores pituitosi corrupti ac salsi eo de
lati fuerint, sed in exigua quantitate scabies succed
palpebrarum, quæ ψωροφθαλμία dicitur, & quand
que cum rubore pruritus, quem Aëtius ait ab ocu
angulo circa nasum, incipere, & plerunque seniori
bus accidere & frequenter in æstate.

Huic vicina est [7] ξηροφθαλμία .i. arida sive sicc
lippitudo pruriginosa absque humorum fluore di
positio.

Lect. 39. Nov. 15.

Curatio omnium oculorum dolorum qui à pleni
tudine & cum inflammatione fiunt à venæ sectio
[8] incipienda est. secanda autem est humeraria è di
recto laborantis oculi, si unus tantummodo affectu
est. dextri verò brachij si uterque, si venæ sectio ite
randa est.

Alij dolores & affectus purgantibus medicamen
tis [9] curandi sunt qui ab humorum influxu fiunt. ne
tamen in inflammationibus post sanguinis detra
ctionem purgationes negligendæ. Pro condition
autem & viribus laborantis & qualitate humoru
peccantium purgatio facienda prosunt frequente
pill. cochiæ, vel aureæ, vel aggregativæ, vel ex oct
rebus [10] quæ plures diversoque humores educunt
faciendæ verò sunt & aliæ diversiones. Cucurbitul
dorso cum scarificatione affigendæ. pedes in balne
ponendi ex decocto ebuli, betonicæ, salviæ, & flo
rum chamomæl in lixivio & addito sale.

Pedibus autem in balneo positis fricanda sun
crura deorsum, & facienda hæc manè ventriculo je
juno [11], nec semel tantum, sed sæpius, usque dum ru
bor & dolor oculorum cessaverit, Perserverante au
tem

m fluxione ac doloribus, ac istis remedijs parum
oficientibus [12] in cervice ulcus cauterio facien-
dum, atque hoc quam diutissimè apertum conser-
ndum, aut appræhensa cervicis cutis cum carne
rforanda est, & immittenda [13] cordula ex serico
t ex cannabe, aut in duris corporibus ex setis equi-
s, quæ per intervalla movenda, sinenda verò &
tis hoc modo pertusa ad aliquod tempus, donec
nitatem oculi receperint.

Victus in omni vehementi cum inflammatione
c fluxione oculorum dolore, initiò tenuis esse de-
et & parcus, postea liberalior & plenior. Cibi con-
eniunt facilis concoctionis ac boni succi. A vino
tiam hoc tempore abstinendum. tenui cerevisia aut
tisanæ decocto potius utendum.

Cessante uigore morbi vinum tenue aut dilutum
oncedi potest. lactis usus omnino improbatur [14].
b omnibus etiam salsis & acribus abstinendum.
quies [15]. sic & mediocris somnus, atque locus à fu-
mo ac vento tutus exiguum lucis habens. Aspectus
viridis aut cærulei coloris & smaragdi lapidis visus
nstrumentum recreat. Alvum autem respondere
oportet. quod si sponte non fecerit, adjuvanda erit
mollib. enematis, aut glandibus suppositis, vel ut
Aëtius ait, aloë exhibenda cum brassicæ succo trita.

Vt autem ad localia veniamus si pulvis molestus
fuit aqua dulci simpl. vel in qua maceratum sit se-
men lini oculis sæpius abluendus, vel in eum mitten-
dus lapis [16] saphyrus tenuis & bene politus, qui sor-
des & pulverem ex oculo excutit, quod & facere se-
men scarlææ orvalæ Antonius Mizaldus scribit.

Ab alijs verò externis causis lippitudine facta,
quando

quando non omnino ſicca eſt, ſed aliquid etiam humoris ad oculum confluit, utilia ſunt quæ citra morſum reſiccant, ut pompholyx lota, & [1] tutia dura præparata quæ in aqua roſacea diſſolvenda; quæ aqua deinde ſæpius in oculum immittenda, addito vino albo tenui, ſi nullus in oculo calor ſentiatur.

Lect.40. Nov.16. Ophthalmia vera.

Quando verò oculi inflammatione ac χημώσει laborant generalibus non prætermiſſis admovenda erunt initiò ea quæ partim dolorem ſedant, partim influentem humorem reprimunt. quandiu videlicet humores profluentes copioſi ac tenues ſunt. Accipiatur igitur collyrium ſive ſieph [18] Mezues album abſque [19] opio compoſitum, quod diſſolvatur in aqua roſarum & lacte muliebri, & de iſta [20] mixtura frequenter gutta una aut altera in oculum immittatur. Vtilis & muccago ſem. pſyllij, ſem. cytoniorum & gummi tragacantha facta cum aqua roſarum cui additur lac muliebre & immittitur in oculos ut prius.

Madefiant quoque telæ lineæ in iſtis & applicentur oculis extrinſecus, aut ex hujuſcemodi muccagine & [21] ovi albo addito Sieph prædicto fiat [22] cataplaſma, prius tamen tela linea madefacta in [23] lacte muliebri oculis ſuperpoſita. ſinendum autem cataplaſma 4. aut 5. horis, [24] deinde amovendum & renovandum. & tale cataplaſma utile quoque eſt in oculorum epiphoris.

Quando verò [25] humores qui fluunt pauciores fuerint & craſſiores facti notam concoctionis oſtẽderint, fovendi ſubinde oculi erunt cum decocto ſeminis fœnugræci, quod & collyrijs & cataplaſmatis ſupra dictis utiliter etiã tunc admiſcetur [26]. Quando

verò [27] humores adeo craſſi fuerint ut dormienum palpebræ inde agglutinentur à primis illis colriis abſtinendum; ſed do cocto ſem. fœnugræci & orum meliloti oculi fovendi & abluendi. Commoum verò & in oculos guttatim tunc immittere deoctum ſeminis fœnugræci & ſem fœniculi in par quantitate, cui additum ſit nonnihil gummi tracanthes, & lac muliebre, ſi dolor adhuc perſeeret.

Ceſſante [28] autem omni fluxione & dolore oculi ino albo & aqua roſacea dieb. aliquot erunt abluen i, aut aqua fœniculi aut chelidonij.

Cōvenit vero & uti collyrio ex pompholige, aut utia dura præparata, de quo jam ante dictum eſt.

Scabie verò laborantibus oculorum palpebris, quod malum ψωροφθαλμία dicitur, & ex vitioſis eo confluentibus ſalſis humoribus fieri contingit, corpus omnino purgandum erit per aliquas ante dictarum pilularum.

Oculi verò fovendi & abluendi erunt decocto ſem. fœnugræci & malvæ aut althææ. palpebræ poſtea illinendæ aloë diſſoluta in vino albo & tenui, aut in aqua fœniculi. Si autem lippitudo iſta diuturna fuerit & ægrè curabilis, fumi terræ ex ſero lactis aliquot continuis diebus, æſtate quidem.

Hyeme verò ejus loco ſyr. de fumo terræ. & pilulæ ſubinde repetendæ.

Sicca verò ſive arida lippitudo, qualem venti faciunt Aquilonares, & conſtitutio aëris frigida & ſicca, tepidis ac humentibus balneis ac fomentis etiam curatur: ut eſt decoctum malvæ, biſmalvæ, & ſeminis lini.

Lect. 41. Nov. 17.

Suffusio sive ὑπόχυμα vaporum vel humorum sub cornea tunica est collectio, pupillam obscurans. Cujus 3. sunt constitutiones. 1. Est vaporosa quædam effumatio quæ spiritus visorios disgregat & obtenebrat, facitque ut muscæ, festucæ, vel alia præ oculis obversari videantur, vel alterius coloris res esse appareant quam sint.

Atque hujuscemodi suffusio quandoque fit per consensum & vitio ventriculi, [9] alias verò propter cerebri plenitudinem. Quæ à ventriculo fit non continua est, sed per intervalla & circuitus accidit, & magis ventriculo jejuno quam post cibum sumptum, & frequentius etiam quando ventriculus malè concoquit, quam ubi bene concoctio cedit. Quæ autem à cerebri plenitudine procedit magis continua est, nullo tamen adhuc manifestè apparente circa pupillam vitio. Altera constitutio est quum jam increscente malo nubecula aliqua circa pupillam apparere inceperit, & videndi acies magis obtundi. 3. Constitutio est quum pupillæ color ad albedinem conversus est, & videndi facultas abolita quæ affectio [10] glaucoma dicitur. Huic vicina est affectio ἀμαύρωσις dicta. i. cæcitas & absolutum visus impedimentum, nullo manifesto affectu apparente [11] & pupilla pura ac incolumi existente, in quo à glaucomate differt Contingit autem hanc quandoque sensim & paulatim etiam fieri, subinde tamen repente & uno impetu irruit. Quæ paulatim fit priusquam confirmata & absoluta cæcitas facta fuerit ἀμβλυωπία dicitur & hebetudo sive debilitas visus.

Causa vel frigidi crassique humores, vel penuria aut

aut imbecillitas ſpiritus viſorii, vel tunicarum ſicci-
tas & denſitas, ut poſt magnum morbum, vel à mœ-
rore, vel propter ſenectutem fit.

Quæ ſubito irruit cæcitas fit à repentina nervi optici ſive viſorij obſtructione cujus antecedentes cauſæ poſſunt eſſe cruditates, temulentia, & ſimiles quæ crudos humores ingenerant.

Suffuſionibus igitur à ventriculo factis exhibenda ſubinde eſt hiera picra ut Gal. ſuadet, ut vitioſi humores expurgentur. bona victus ratio inſtituenda & ut ventriculus bene concoquat providendum.

Quando verò ſuffuſio non ex vitio ventriculi, ſed ex plenitudine humorum in cerebro redundantium provenit, initiò & priuſquam affectus invaleſcat corpus idoneis medicamentis vacuandnm eſt. Vena etiam ſecanda, ſi ſanguis redundaverit. Cauterium quoque in cervice ponendum. Frictiones & balnea facienda, ut in oculorum inflammationibus, & alvus quoque in officio continenda, ut ſupra dictum.

Sunt verò & hæc facienda in ἀμβλυωπίᾳ quæ non poſt longum morbum aut propter ſenectutem advenerit, ſed ex crudis craſſiſque humoribus corpore repleto vigente adhuc ætate contigerit.

Exhibenda verò etiam ſunt quæ cerebrum reſiccare & ſpiritus viſorios confortare valeant, quæ non modo junioribus poſt vacuationes & diverſiones factas, ſed & ex gravi morbo reſtitutis & ſeneſcentib. tutò dari poſſunt. Laudatur inter alia euphragiæ herba & fœniculi ſemen ex quib. in pulverem tritis addito nonnihil maceris. vel etiam cubebarum & ſaccaro quantum eſt omnium pondus fit tragema, ex quo jejunis cum exiguo albi & tenuis vini ad

quantitatem cochlearis exhiberi debet. Parari ver & vinum tenue cum euphragia herba poteſt. cuju quotidianus uſus oculis & viſui prodeſt.

Lect.42. Nov.21.

Collyria verò etiam initio & quum nubecul ante pupillam apparere incipiunt in oculos injic poſſunt, quæ partim diſcutiendi ac digerendi vir habeant, partim aſtringendi: qualia ſunt ex [32] fellibus avium, ut accipitris, perdicis, columbæ aut ſimilium, & omphacio aut ſucco [33] granatorum. quibu quandoque vel [34] ſarcocolla in [35] lacte nutrita, ve aloë additur. Vbi autem nubecula major facta fuerit & albugo ſive glaucoma perfectum ad cumpunctionem & manus operationem veniendum, qua ophthalmiacis committenda eſt.

An autem ſuffuſi & jam glaucoma in oculis habentes per cumpunctionē reſtituendi ſint, vel non docet cognoſcere Gal. 1. de ſympt. caſis, ex dilatione pupillæ [36] unius oculi altero clauſo. nam quum uno oculo occluſio alterius pupilla dilatatur recipiendi viſus magna fiducia eſt.

In amauroſi autem & viſus obſcuritate quæ ſubitò irruit mox & ſanguis, ſi vires ferant. mittendus eſt ex humeraria vena. enemata etiam acria injicienda [37], cucurbitulæ cum ſcarificatione humeris admovendæ. ex cantharidib, cum fermento in aceto madefacto veſicatorium toti cervici imponendum. crurum frictiones faciendæ, medicamenta purgantia non prætermittenda.

Victus ratio initiò tenuis eſſe debet. Poſteaquam videndi facultas aliquo modo reparata eſt, magnam ſui curam æger habere debet, ab omni repletione,

à multi

à multi vini uſu,& [38] à Venere illi abſtinendum. in cœna parcum admodum eſſe oportet [39]. piſces,fructos crudos,legumina [40],allium, cæpas, porrum & lac vitare etiam debet. carnes volucrium ſilveſtrium non circa aquas verſantium maxime conveniunt. Oculis nihil admovendum [41],niſi quis aqua fœniculi aut euphragiæ hos velit abluere.

Caput verò & oculos roborantia utiliter dari poſſunt,veluti ex euphragia tragema de quo dictum eſt.

Pertinet verò ad hæc oculorum vitia nyctalops quæ eſt nocturna quædam cæcitas. hoc enim vitio laborantes interdiu quidem vident,ſub occaſum ſolis obſcurius,nocte verò exiguum aut nihil.

Cauſa mali [42] vel ſpiritus viſorij paucitas & debilitas eſt, vel crudorum humorum copia & redundantia.

Hæc ſi adſint med. purgantia ſubinde ſumenda ſunt,veluti initio ſuffuſionis. Ratio victus & ſimilis eſſe debet. cœna etiam parca. Roborantia & confortantia ſpiritus viſorios ſunt quoque utilia.

Commendantur & collyria [43] non admodum [44] acria ut ex ſucco chelidoniæ, ſucco fœniculi,& melle,& exiguo vini, quibus ſi addatur nonnihil fellis perdicis,erunt præſtantiora.

Sebastiani Egberti Scholia.

1 Oculorum ophthalmia vel est à
- Causis externis, estque opthalmia non vera.
- Humoribus fluẽtibus,
  - Sanguineis. tunc fit Inflammatio oculi. hac intensa, habet symptoma χήμωσιν.
  - Acribus pruritum excitantibus si copiosi ἐπιφορα dicitur si erosa cornea uvea prominet sympt. proptosis est.
  - Pituitosis.
    - Aquosis Εμφύσημα.
    - Salsis paucis { φωξηροφθαλμία.

2, Plurimorum oculis præcipuè perniciabilis fuit rigor nivis insolitus, &c. Curt. l. 6. Xenoph. l. 4. expedit. Cyri.

3. Cayri ex septem millionibus & uno millione & sex millib. Iudæorum, vix tertia pars visum integrum habet. propter esum fructuum, aquæ potum, & sudorẽ ob cydari in regione calidissima ad oculos defluentem. accedente & pulvere latearum non stratarum.

4. Neque ex alijs partibus fluunt ad oculos humores.

Effusis, ac locum mutantibus humoribus & tunicis. quas etiam rugari in tali casu contingit. Puerulo uterqne humor crystallinus per abscessum excidit, ut vidimus. Alij aqueo solum humore profuso post consolidationem oculus minor factus, & videndi

di usu destitutus est. Annibalem dum per paludes in Hetruria iter faceret, gravi ophthalmia, quod quiescere curariq; non posset, uno oculo privatum. Polyb. narrat. 3. l.

6. Quæ paulum eminet myocephalon appellant si magis staphyloma.

7. Communis palpebrarum ac oculi est affectio. Aëtius.

8. Oculi ursorum hebetantur cerebrò, quâ maximè causa favos expetunt, ut convulneratum ab apibus os, levent sanguine gravedinem illam. Plin. l. 8. c. 36.

9. Oculorum phlegmonem alvi profluvium sanat. 6. Epid.

10. Probatæ etiam, sine quibus esse nolo pill.

11. Alioqui pleno ventriculo si fiant humores ex eo attra erentur ad loca affecta.

12. Torlaquis Turcæ panno veteri temporibus inustis humiditates cerebri exsiccant ne ad oculos fluant. quod Æthyopes olim etiam facere solebant.

13. Laquei injectionem hanc curationem vocat Amat. Lusitanus. alij Setaceum, vel Setonem. Efficacissimum sanè hoc auxilium, nec tam, quam videtur, crudele.

14. Ut & in omni affectione capitis.

15. Pila lippis inimicum & ludere crudis.

16. Describitur à Macro, item Valescus de Taranta refert, idemque tribuit rubino. Quidam cui ex itinere redeunti oculi pulvere repleti, omnem, vi saphyri, intra horæ spatium excussit. R. Dod.

17. Vera tutia est pompholyx, tutia quam duram dico est spuria quæ tuniculis adhæret quando æs coquitur. ligatur in nodulo & eo aquæ rosaceæ intincto illinuntur oculi.

18. Vel Sief album Rhazis. ℞ Gummi arab. tragacanthæ, amydi ana ℥ 1. cerusa lotæ ℥ 1. ß opij g. 7. cum ovi albumine fiat collyrium. usus tempore cum

cum lacte muliebri ʒ ij. dissolvantur. Mez. sarcocollam insuper habet.

19. Quamvis in magna necessitate opium, etiam admitti posset.

20. Refrigerat & dolorem sedat.

21. Singulare in doloribus oculorum sedandis extrinsecus admotum. Hinc Antonin. ad philosophiam tanquam ad pædagogum (à quo metuas) sed ut Ophtalmia laborantes ad spongiam & ovum (à quibus leniendum dolorem speres) veniendũ esse. l. de Vita propria.

22. Seu Epithema potius.

23. Seorsum admovetur, ne molestiam pariat dum admovetur epithema suprascriptum, quod pilis sit agglutinandum.

34. Ne calefactum per accidens calfaciat partem. quod & in plumbo, si alicui parti admoveatur, cavendum.

25. Atque tunc est augmentum morbi.

26. Ut partim discutiatur, partim reprimatur fluxus.

27. In statu hæc fieri solent.

28. In declinatione. ad roborandum, ut ℞ partes 4. aquæ rosaceæ. vini unam. & paucum mastiches.

29. Venas ab oculis pertingere ad cerebrum, peritissimi autores tradunt. ego ad stomachum crediderim: certè nulli sine redundatione illius, eruitur oculus. Plin. l. 11. c 37.

30. Vel ob atrophiam nervi optici, vel sanguinis in illum paremptosin, vel humorum post tenuiorum partium dissipationem, crassitiem. Dionys. Ægæus in Dictyacis apud Photium in biblioth.

31. Quare etiam barbaris Gutta serena dicta fuit. Quibusdam statim nascentibus negatus visus nullo oculorum vitio. multis repente ablatus simili modo, nulla præcedente injuria. Plin. l. 11. c. 37. Carneadi ignoranti id oculos suffusione occæcatos

cos Diog. Laert. narrat. lucernam itaque quum afferri mandasset, & famulus illatam diceret, ut falsitatis illum, uti credebat argueret, legere jussit.

32. Quia aliquid oportet esse quod penetret quũ materia sit sub cornea tunica, fel autem tenuis substantiæ est, & magis avium sylvestrium.

33. Ad robur partis nobilis conservandum. quod commune præceptum ad omnes partes nobiles.

34. Quæ absterget & astringit.

35. Vt acrimonia leniatur & ita dolor quodammodo sedetur.

36. Quia spiritus utriusque ad unum qui apertus, defertur. & tunc manifesto dilatatur pupilla. quod si non fiat obstructus est nervus opticus. tunc frusta cruciaretur æger.

37. Omnia eadem die & simul facienda sunt, nam humore semel impacto, malum incurabile existimandum.

38. Hinc illud: Vale charum lumen, Et illud Martalis: Vinum Phryx, oculus bibit venenum.

36. Omnes enim crudos humores, nullo excepto, ingenerant.

40. Non crudos gignunt humores, sed oculis nocent per se.

41. Ne revocentur humores ad oculos.

42. Vt in senibus aut post magnum morbum. alias à cruditate ventriculi ferè. morbus non ita præceps ut in amaurosi. unde non ita festinandum.

43. Quia est quasi suffusio quædam.

44. ℞ Succi chelidonij, mellis despumati ana ℥ iiij. succi fœniculi ℥ ij. vini albi ℥ 1. misceantur & super calidos cineres leviter coquantur addantur dein fellis perdicis ʒ duæ vel tres.

NICOL. FONTANI.

Annotatio XXI, ad Caput XXI.

Ophthalmia, oculorũ morbus eſt, ut ſcribit Auctor. Inter genas continentur oculi, ab occulendo nominati; horum orbes diverſi coloris habent pupillam, ut *Virgilius* in culice.

Naturæ pupula telo
Icta Levi.

Cujus diminutivum pupilla ſignificat illud foramen anterius uveæ tunicæ, per quod pyramis optica ad viſionis locum defertur, teſte *Georgi. fol.* 8. unde ſacris in litteris: Et pupillæ oculorum ejus non videbunt lucem.

Poëtæ ſuo modo liberius loquentes pupillæ vim cernendi attribuere, ut teſtatur *Lucretius* III.

Vt lacerato oculo circum ſi pupula manſit.
Incolumis conſtat cernendi innata poteſtas.
Omnimode, nec tum corrumpas luminis orbem
Et circumcidas aciem. Solemque relinquas.

Oculorum vitia & morbos præſcripſit late auctor, & plura *Galenus lib. Introductorio ſuo medico cap.* 15. *Et Manardus lib.* 7. *Epiſt. Epiſt.* 2.

Qui *Strabones* appellantur, habent oculos depravatos, ut olim *Strabonum Romæ* fuit familia, qui *Pæti* cognominabantur nec non *Ceſi*, quaſi *Celii*, id eſt, Cyanei coloris à veteribus. ſic *Coclites*, familia *Coclitum*.

Oculus eſt membrum inſtrumentale viſus, cujus complexio eſt humida.

Forma ejus eſt rotunda, cum quadam planitie, ex ſeptem tunicis tribuſque humoribus perfectè compoſitum, ut docent periti Anatomici, ut *Veſalius*, *Realdus Columbus*, *Bauhinus*, *Aqua pendens*, *Cabrolius*, &c.

Qui-

Quibus oculis magis contingit Ophthalmia?

Magis oculis magnis quam parvis: quia plures demandantur superfluitates ad oculos magnos quam parvos; quia habent vias latiores, & plures superfluitates: ideoque pejus vident habentes oculos magnos quam parvos cæteris paribus, quia spiritus in ijs magis dispergunture.

Sed qua ætate? in pueritia hoc propter eorum ingluviem & oculorum mollitiem, in ea vero pueri tunicas habent tenues, & molles, quæ facile superfluitates recipiunt.

Sed quo tempore? magis Vere, quia tempus illud est magis calidum, & humidum & pori aperiuntur, humores dissolvuntur à caliditate. Contra hieme sunt magis concreti.

Curationem optimè pertractat auctor.

DE ANGINA.

CAP. XXIII.

Lect.43. Nov. 22.

ANgina [1] dicitur affectio quæ cibi ac potus liberam deglutitionem impedit & respirandi difficultatem simul affert. hæc autem vel interior est, vel exterior & circa guttur aut cervicem apparens. Interior angina duplex est. una fit cum tumore vel inflammatione circa fauces aperto ore apparentem tumorem, quæ latens & occulta angina ea de causa dicitur. Tumores autem qui hiante ore apparent sunt ut plurimum tonsillarum tumores, quandoque etiam gurgulionis. affert verò & impedimentum linguæ inflammatio tum & βάτραχος sive ranunculus dictus affectus, sed tamen exiguum.

Exterior

Exterior affectus, est circa gutturis partes aliqua magna inflammatio, vel vertebræ colli ad interna luxatio, loc inũ cervice cavum relinquens; quæ gravissimum respirationis & cibi demissionis impedimentum affert. & pro deplorato malo, cui non est remedium, habetur.

Tonsillarum autem tumores aliquando majores, quandoque minores sunt subinde verò & una tantummodo tonsilla tumet.

Causa ut plurimum sunt [2] humores sanguinei quandoque etiam pituitosi.

A sanguine si tonsillæ tumeant, accedit partium ad fauces & isthum pertinentium rubor & inflammatio cum dolore, præsertim in deglutiendo: qui ad aures usque extenditur. comitatur spirandi difficultas & sæpenumero etiam febris. intenditur autem interdum tumor cum inflammatione in tantum, quod os vix aperiri queat. sed quum à pituita tumor fit partium color [3] non mutatur, neque inflammatio aut febris accedit. adest tamen in deglutiendo difficultas.

Incipiente itaque inflammatione tonsillarũ sanguis mox detrahendus est ex humeraria vena partis affectæ, si una tantummodo sit inflammata. si utraque & sanguis redundet iteranda erit detractio ex altero brachio, præsertim si tumores non subsederint.

Deinde purgans aliquod med. propinandum vel enema injiciendum.

Cucurbitulas circa [4] humeros ac cervicem cum scarificatione admoveri utile etiam est.

Gargarismis autem & oris collutionibus utendũ pri-

primum eſt reprimentibus & aſtringentibus, ut ex decocto foliorum rubi, aut summitatum, fol. liguſtri, cort. malorum punicorum, calicibus glandium, roſis rubris aridis cui addendum eſt diamorum vel ex corticibus nucum compoſitum quod Officinæ dianucum vocant, & nonnihil aceti. niſi qui laborant extenuato ſint corpore & pectore anguſto, quibus acetum addi gargariſmis non convenit. Poſſunt verò, & gargariſmi fieri ex aquis deſtillatis ut plantaginis, polygoni, equiſeti, & ſimilium, addito diamorum vel dianucum & ſimilib. & ſufficiunt quandoque hujuſcemodi gargariſmi ſoli quando una ſola tonſilla citra inflammationem & magnum dolorem non valde tumet

Quando verò tonſillarum cum inflammatione tumores adeo increverint ut os aperiri nequeat & dentes ferè cohæreant, neque per aſtringentia & reprimentia tumores remiſſi ſint: proximum erit ut inflammationes ad ſuppurationem perducantur. quod fiet per gargariſmos maturantes ut ex decocto foliorum biſmalvæ, ſcabioſæ, caricarum, uvarum paſſarum & rad. glycyrrhizæ. addito ſem. lini vel fœnugræci & ſi fortius deſideretur aliquot nucleis ex bulbis liliorum additis, quæ in aqua decoquenda ſunt ad conſumptionem ad minus tertiæ partis, atque ex hoc docoсto tepido ſæpius in ore aliquid detinendum & gargarizandum eſt. Poteſt verò & gargariſmus fieri ex rad. biſmalvæ cum caricis & uvis paſſis decoctis in aqua, cui, ut fortior fiat, poteſt addi mel ſcylliticum.

Cataplaſma verò & foris ad collum ſub mento & circa mandibulas admovendum eſt ex farina

hor-

hordei,ſem. lini,& fœnugræci, & rad. althææ decoctis & fermento veteri; quando fortius deſideratur,vel etiam nucleis radicum liliorum, quæ coquenda & miſcenda ſunt cum aqua decoctionis rad. althææ,deinde addenda vel pinguedo porcina, vel oleum amygdalarum dulcium,& ſimul aliquid.ung. 7 dialthææ.

Abſceſſu autem per hæc remedia rupto, pure effluente & ore libere patente, tunc gargariſmus faciendus ex decocto hordei communis non mundati:cui addendum aliquid mellis roſati, quo frequenter fauces abluendæ erunt.

Quod ſi verò ulcera difficulter ſaneſcant, addi conveniet gargariſmo aliquid ſucci vulgaris apij, vel ejus compoſitionis, quam vocant mundificativũ ex apio.: ſic enim facilius ulcera coaleſcent & ſanabuntur.

Quod ſi vero tonſillæ per aſtringentium uſum & factis vacuationibus non ſubſideant, neque augeantur, ſed ceſſante magna ex parte rubore ac inflammatione in eodem ſtatu tumores conſiſtant; gargariſmi parandi erunt ex digerentibus & diſcutientibus, ut ex decocto ſcabioſæ & præcipuè ex herbæ morſus diaboli dictæ. cui ſi aliquid mellis roſati additum fuerit erunt gratiores. Quod ſi verò & majore reſolutione opus ſit gagariſmo convenienter addetur cinis hirundinum uſtarum, vel deficiente illo,radicis cavæ pulvis. Poſſunt verò & pulveres horum gutturi inſufflari.

Foris verò & cataplaſma imponi utile erit ex farina hordei,ſeminis lini,fœnugræci, floribus chamæmeli & meliloti & ſtercore ex nido hirundinum,

m,vel canino ſtercore albido, cum oleo & aqua coctis. Vel poteſt fieri cataplaſma ex ſtercore cano,vel ex ſtercore hirundinum, vel ex ipſis hirundinibus uſtis,mixtis cum melle, quod circa mandilas collo erit applicandum.

Lect. 45: Nov. 25.

Sed ſi humores frigidi ac pituitoſi ad tonſillas ac artes ad iſthmum pertinentes confluant tumentes tra ruborem, mox purgans med. exhibendum. inter quæ quod diaturbith cum rhabarb. dicitur utile c commodum eſt,cujus ſpecies ʒ .aut ad ſummum 4. pondere cum tenui cerevifia,aut juſculo aliquo, ddito [12] ſaccharo exhiberi poſſunt. Et ſi opus fuerit gargariſmo,uti licebit decocto ſolius morſus diboli cum melle roſato. vel poteſt addi pulvis rad. cavæ & cinis hirundinum ut ſupra dictum [13].

Inflammato autem gurgulione atque cum dolore & rubore tumente, & difficultate deglutionis, adhibendi ſunt gargariſmi aſtringentes & reprimentes ut in principio inflammationis tonſillarum [14]. Et ſiquidem corpus repletum ac humorum multitudine gravatum, ſanguis etiam ex humeraria detrahendus erit. Si minus, & vitioſi humores redundarint, purgans etiam med. exhibendum.Si verò & inflammatio hujus ad ſuppurationem [15] tendat, maturantibus ſupra dictis gargariſmis quoque erit utendum.

Quod ſi verò longior propenderit, & inferius craſſior ac livens [16],ſuperius vero extenuatus,neque ad ſuppurationem perduci potuerit, & non proficientibus quoque quæ ad laxatam columellam conveniunt : tunc adhibendam ait Hipp. 3. prædict. manus curationem, quæ antea non abſque periculo fieri potuit.

Laxato

Laxato autem gurgulione & abſque rubore, tu-
more, ac inflammatione longius propendente, adhi-
bere convenit non modo aſtringentia, ſed præcipu-
reſiccantia & diſcutientia. Pulvis hirundinum uſta-
rum utilis eſt, ſive per ſe, vel cum melle mixtus ad-
moveatur, ſic & radix cava cum ſale permixta & ad-
mota. Poteſt verò & multum gargariſmus ex [17] poſ-
ca cum ſale & ſinapeos ſemine, vel ejus loco condi-
mento ex ſinapi, quo citò laxatus gurgulio contra-
hitur.

Lingua ſi inflammetur & cum dolore & rubore
tumeat: eadem ſunt adhibenda, quæ tonſillis labo-
rantibus. & ſiquidem inflammatio ad ſuppuratione
pervenerit, neque [18] queat ſponte erumpere: ſcal-
pello aperiendus erit abſceſſus. dein reliqua facien-
da quæ in abſceſſu tonſillarum.

Ranunculus tumor eſt in ea oris parte, quæ ſub
lingua & cui veluti vinculo ipſa annectitur, mollis,
laxus, citra dolorem, ruborem & inflammationem,
qui ſupra dentes eminet, ſimilitudinem referens po-
ſterioris partis ranæ, unde nomen habet.

Curatio hujus citiſſimè & perfectiſſimè manu
perficitur, ſcalpello [19] utrinque tumorem aperiri
oportet, quo aperto effluit humor muccoſus, lentus,
& ovi albo ſimilis, os deinde abluendum [20] poſca
cum ſale donec humor omnis effluerit. quo expur-
gato aqua hordei [21] cum melle roſato os colluen-
dum.

Quod ſi quid impediat quo [22] minus in ore tu-
mor aperiri queat: ſub mento facienda ſectio eſt.
Præcedit hunc [23] affectum frequenter dentium in-
ferioris mandibulæ dolor.

Latens

Lect.46. Nov.24.

Latens ac occulta angina dicitur [24] quando nullo in faucib. apparente tumore, aut inflammatione cibi ac potus via præcluditur & respirationis adest magna difficultas. dolet per hanc anginam larynx sic ut citra dolorẽ contingi nequeat, & nec sursũ aut deorsum [25] moveri queat nisi cum summa difficultate ac labore. Causa mali est copiosus [26] humor ex capite in pulmonem & asperam arteriam defluens, & ramos ejus implens atque distendens. unde fit, ut distentis arteriæ ramis larynx moveri nequeat.

Curationis initium à sanguinis [27] detractione faciendum. quæ etiam si necessitas urgeat & vires ferant, reiteranda erit. Enemata quoque injicienda & quam primum integrum fuerit medicamentum aliquod purgans exhibendum. Cucurbitulas etiam dorso [28] applicari convenit. Gargarismi autem non reprimentes neque astringentes [29] esse debent, sed dulces & expectorantes, ut est decoctum [30] uvarum passarum vel glycirrizæ, hydromeli, vel aqua cum saccharo decocta. Laudatur & decoctum radicum althææ & myxarum seu jujubarum, palmularum pinguium Et si non adsit [31] febris, admittitur & vinum mulsum, vel vinum cum saccharo; sed absque aromatis paratum. Foris collum ungendum [32] erit oleo amygdalarum dulcium, vel oleo ex sem. lini recenti, butyro recenti absque sale, pinguedine caponis, aut aliquo horum simili: quod habeat vim leniendi & molliendi, & circumponenda lana succida.

Anginæ autem occultæ sive latenti superveniens dolor lateris, cessante magna ex parte circa collum

S & fau-

& fauces dolore & difficultate deglutiendi & respirandi, anginam in peripneumoniam conversam esse ostendit. Conversio autem hæc fit non quod purulenti humores rupto jam circa laryngem [33] abscessu in pulmonem destillaverint, sed alia de causa, ex transitu videlicet humorum ad alias pulmonis partes, prius malè affectas, quæ affluente humorum copia distentæ dolorem excitant, [34] qui in latere sentitur. Periculosa autem & perniciosa admodum est hujuscemodi permutatio. nam quibus contingit, vel citò moriuntur, vel suppurantur, ut Hipp. scriptum reliquit 10. aph. 5. particulæ.

Remedium autem ad hujusmodi lateris dolorem non aliud [35] est, quam fomentum ex flor. chamæmeli, meliloti, anethi, folijs bismalvæ, sem. lini in sacculo consutis, qui in aqua decoctus expressus calidè loco dolenti admovendus est, & unctio cum ol. amygd. dulcium vel solo, vel addito ung. dialthæas, vel alio simili dolorem leniente.

Ad anginas referri potest & œsophagi inflammatio: quæ ab officulo aliquo veluti piscis ipsi inhærente ac pungente [36] excitatur. per hujus enim inflammationẽ cibi & potus via impeditur, sic ut potus per nares resiliat respiratione tamen satis libera.

In hoc casu tutissimum est gargarismum in ore detinere & quantum fieri potest etiam demittere, qui inflammationem citissimè ad suppurationem perducat. & talem quidem qualem dictum est adhibendũ in inflammatione tonsillarum ad suppurationem tendente. Abscessu rupto aqua hordei cũ melle rosato utendum [37].

In tumore autem cum rubore & inflammatione foris

foris circa guttur apparente, quę παρασυνάγχη dicitur generales quoque vacuationes faciendæ ſunt pro conditione & viribus ægrotantis. Tumori verò cataplaſmata adhibenda, non quæ reprimant aut repercutiant, ut in inflammationum principio fieri ſolet, ſed maturantia tantum, & humores evocantia, & inflammationem ad ſuppurationem perducentia admovenda ſunt. nam, ut Hipp. ait, tumorem in angina & ruborem foris verti bonum eſt.

Sebaſtiani Egberti Scholia.

1. Faucium dolor Angina vocatur, Feſto, Synanche inflammatio vehemens eſt circa Epigloſſida & pharyngem, dolorifica. Iul. Poll. Hinc illud apud Plautum; Vellē me in anginam verti, quo huic anui fauces præoccuparem. Eſt autem & Angina vinaria; & Argentangina, de quibus tamen alibi dicendum. Aliquando Epidemia eſt, & vel Benignior, qualem nos vidimus; vel Maligna & peſtilens, qualis illa de qua Cedren. teſtatur quod tam multos tolleret, ut ſuperſtites mortuis efferendis vix pares eſſent anno mundi 5018. anno à nato Domino 1340.

2. Bilioſi enim exulcerationem non tumorem excitarent. Melancholicorum nemo meminit.

3. Sed talis remanet qualis in ſanitate fuerat.

4. Quæ in debilibus quique ſanguine non abundant, ſolæ ſufficiunt.

5. Quæ quandoque manſæ in parvis inflammationibus ſolæ proſunt.

6. ℞ Fol. biſmalvæ, ſcabioſæ ana m. j. ficus aridas. N 10. uvarum paſſ. glychyrrhizæ mundatæ anà ℥ ß ſem. lini. ʒ ij. vel ejus loco ſeminis fœnugræci. nucleorum ex bulbis liliorum ʒ ij. fiat decoctio ad libr. 1. ß. ſæpe aliquid in ore teneatur. Lac cum ſe-

mine lini coctum quamvis non ita utile, in necessitate tamen illo uti possemns.

7. Ut ℞ Rad. althææ decoctarum ad mollitiem, farinæ hordei, sem. lini, fœnugræci ana ℥ ß. fermenti veteris ʒ ij. vel si fortius cupimus ℥ ß. aut nucleorum ℥ ß. miscentut & decoquuntur cum aqua decoctionis althææ. quibus deinde addantur rad. althææ contusæ, & pinguedinis porcinæ ℥ I. vel ol. amyg. dulcium ℥ I. vel ung. dialthæas ℥ S.

8. Quod fit ex succo eleoselini & melle.

9. Quando humor partim frigidus, partim sanguineus.

10. Tertij generis ripas incolentium quæ nidos non habent. Plin. l. 10. c. 33.

11. Ipse nidus, ut quidam putant, materia magis impingeret.

12. Quod Arabes pro correctorio turbith. quod non pulveri qui situm contraheret ex humiditate sacchari, sed quum exhibetur, addi dicitur.

13. Tumores isti aliquando in Schirrhum; imò materia ipsorum in lapillum abit, quales instar nuclei olivarum semel atque iterum scalptu unguium prorupisse vidimus.

14. Qualibus Columnam, ut Aretæus vocat. h. e. tumentem à radice ad extremum columellam digiti crassitiem æqualem, & ad principium Oesophagi jam descendentem, curavimus. rejecta sectione ab alijs proposita.

15. Quod tamen raro contingit.

16. Tum ad naturam illa pars livens redire non potest. sed tollendam esse certum est. In Norwegia frequentissimè columellam exscindunt, magno, ni fallor, ægrorum malo, ferè enim in tabem incidere necessum est.

17. Vel cerevisia tenui: si quis nolit acetum. est autem valde singulare in affectu hoc: quem vulgo den huych nominant.

18. Quod fit quia membrana involvens linguam dura admodum est,

19. Non

19. Non in medio. ob membranam quæ alligat linguam; si ab una tantum parte, ab una tantum efflueret.

20. Quia uno die non possunt exhauriri humores prohibent hæc agglutinationem.

21. Hæc glutinant.

22. Ut in illo qui ranunculo & inflammatione tonsillarum laborabat.

23. Qui alioqui rarissimus affectus.

24. Hanc horrendissimam Hipp. appellat.

25. Quod deorsum traheret distentione arteriæ, in deglutitione quæ tum læsa, movetur sursum larynx.

26. Nulla inflammatio nam musculi tam exigui ut non possit magna ibi fieri inflammatio. neque ejus ulla nota in dissectis apparet.

27. Quia nullam aliam occasionem habemus. unde & in cacochymico mittimus.

28. Cels. etiam mento & circa fauces admovet, ut id quod strangulat evocetur. Vltimum est, inquit, incidere satis altis plagis sub ipsis maxillis supra collum, & in palato citra uvam, vel eas venas quæ sub lingua sunt; ut per ea vulnera morbus erumpat. quibus si non fuerit æger adjutus, scire licet malo eum victum esse. l. 4. Cæl. verò Aurelian. ex venæ sectione sub lingua tantũ boni fieri non potest, quantum mali ex strictione colli; quæ fit mappa ut venæ appareant: nam strictio non fit sine maximo dolore, qui fluxionem concitat magis. & revera quum destillent humores non convenit sectio.

29. Ita enim retento humore strangulantur ægri. utuntur omnes astringentibus excepto uno, Cælio Aureliano, idque pessimè. Archigenes etiam quamvis astringentia adhibeat; in occulta tamen angina garg. ex sinapi probat. sic & Aretæ.

30. Quo solum usus sum. R.D.

31. Rarò tamen sine febre est. ac tũ fieri potest ut sit sine febre quando sanguis in tempore detractus fuit.

32. Non tamen adeo necessaria hæc sunt.

33. Qui magnus esse non potest, dein pus tam citò non corrumperet pulmonē, nam qui ex pleuriticis empyici fiunt, quamvis maxima sit humorum copia, tamen Hipp. ait per 40. dies pulmonem adhuc manere integrum.

34. Pulmonis παρέγχυμα non dolet, sed membrana tensa, quam vomica rumpi periclitatur. quam semper in dolente inveni latere. Pauci autē perveniunt ad 7. diem, quod Hipp. ait. unam vetulam, quæ supervixerit lateris dolori, novi.

35. Quod non sæpè prodest tamen ut satisfiat ægro, aliquid faciendum, ac prohibendi ab omni frigidorum usu, ut in omni laterum dolore.

36. Vel acicula, qualem per triginta quasi dies circa hæc loca hæsisse animadvertimus.

37. Quum aliquid non infixum est difficulter transit, ut cuidam qui medium dalerum deglutierat. exhibenda lubricantia ut cerevisia omnis crassa ut Gedana, decoctum extremiratum animaliū, malvæ, althææ, omnia juscula pinguia. Ex frusto carnis bubulæ nervoso & crudiore suffocari quandam vidimus.

NICOL. FONTANI.

Annotatio XXII, ad Caput XXII.

[*Sunt, ut plurimum, tonsillarum tumores*] Plinius *l. xi Naturalis historiæ*, sic loquitur, *tonsillæ in homine, in sue glandulæ, quæ inter eas uvæ nomine, ultimo dependet palato.* Circa has partes gravissimus nascitur morbus, qui ab angendo, *Angina* dicitur, de quo Lucius:

Improvisus abit quem una Angina sustulit horâ.

Hic morbus apud Græcos plura sortitur nomina, pro varietate mali.

[*Ranunculus tumor est in ea orū parte quæ sub lingua est*]

Nodus

Nodus nuncupatur. Oritur à pituitâ muccosâ, tenaciter in ea parte impacta & adhærescente: pro ut sub lingua, sic & in lingua ipsa, imo palato multa accidentia concurrunt notatu digna: & ideo non immerito Divinus *Hippocrates lib. de morbo sacro No.* 10. pleno prædixit ore in recens enatis puellis, aut juvenibus ulcera manantia capitis non esse citra rationem constringenda, dum sic ait: *Quibus cumque quidem pueris existentibus erumpunt ulcera in caput, & in aures ac in reliquum corpus, & qui salivosi fiunt, ac muccosi, hi ipsi progressu ætatis facillime degunt: hic enim abit ac purgatur pituita, quam in utero purgari oportebat, & qui sic purgati fuerint comitiali sive Sacro morbo non apprehenduntur.*

Vocatus ego ad curandam juvenem, cui licet menstrua recte fluerent, caput sordidissimis ulceribus erat conspurcatum, per quæ virulentus humor manabat continuo. Curata à quodam Empirico, & positis unguentis astringentibus in capite, suppressa est sanies: sed cum habitualis remaneret intemperies, similisque de novo regeneraretur humor, & non posset per conniventes meatus capitis excurrere, retrocessit ad palatum, & facto emissario, foramen veluti in conspicuum visum est, per quod crassum scaturiebat virus: & sic paulatim crassiori facto humore, pustula renata est, ex qua reseratâ sanie concretoque magis terrestri humore, tumor grandiusculus apparuit ciceris instar, & deinde ad majorem molem adauctus, major facta est excrescentia, quæ cum pedicula carni tenaciter adhæreret, ipsa excrescentia manu in gyrum poterat rotari.

Color erat ruber, latitudo castaneæ instar, ad formam Ranæ vel Bufonis.

Huic, præter providentiam totius factam, per sanguinis missionem, & expurgationem humoris melancholici, multiplici modo paratam: fonticulus in dextro brachio apertus, quo occluso, in nuchâ est excitatus.

Cum verò per universales, & particulares vacuationes corpus exquisitissime esset vacuatum, ad tumorem extirpandum accessimus, & ad eradicandum pediculum setâ equinâ usi sumus; aliquando funiculo serico ligavimus cum summa utilitate, nam pediculus quodammodo incisus est, & caro aliqualiter marcescebat, ut vero ex toto absumeretur caro, leve illi imposuimus causticum ex præcipitato permixto aquâ Rosaceâ, & levi gossipio involuto: tandem applicito grano Arsenici sublimati, & aliquando guttula olei vitrioli, ex tota caro absumpta est.

DE DESTILLATIONE AC TUSSI.

CAP. XXIII.

Lect. 41. Decemb. 1.

DEstillatio sive κατάῤῥος generaliter dicitur humorum ex capite in aliquam inferiorem partē influxio, quæ pro partium diversitate fluxionem recipientium nomenclaturas differentes accipit, ad oculum epiphora, ad nares coryza, sive gravedo; ad fauces & asperam arteriam, branchos, sive raucedo; ad pectus & pulmonē catarrhi ac destillationis nomen retinent, quæ multarum pectoris & pulmonis affectionum causa est, ut [1] tussis, orthopnææ, asthmatis, phthisis & aliarum.

Contingit tamen has affectiones non semper à destillatione, sed quandoque & ab alijs causis pervenire, ut suo loco dicendum.

Causa autem catarrhi sive destillationis procatarctica quidem sive primitiva, frequentissimè est externum frigus [2] ut à vento Aquilonari, aut alia occa-

occasione, præsertim si præcesserit australis humida & pluviosa constitutio,ut ostenditur aph. 12. lib.3. Sic & omnia quæ caput calfaciunt ut balneum,exercitium vehementius, tegumentum calidius, destillationem faciunt: si frigus postea admittatur. Antecedens verò causa catarrhi est frigidum & humidum cerebri excrementum. quandoque verò & tenuis mordax ac salsus humor.

Frigidos autem esse humores qui destillant ostendit ipsorum copia, & sapor dulcis aut insipidus. ad hæc faciei tumor & color pallidus, corporis temperamentum frigidum, ætas senilis, locus habitationis humidus, aëris constitutio similis, & plenior ac humidior victus ratio. Caliditatem autem humorum ostendit acris,aut salsus sapor,narium pruritus,faciei rubor,temperamentum calidum,ætas, anni tempus, aëris constitutio similiter calida.

In omni autem destillatione ad quamcunque corporis partem humores fluant, evacuatio facienda est & purgantia med. exhibenda: pro conditione peccantium humorum, habita ratione virium ægrotantis.

Capiti verò,quod membrum est mandans, providendum est. in mediocritate caloris conservandum, hoc est, & ab omni externo frigore diligenter defendendum.

Prodest verò & pulverem thuris,vernicis, mastiches,styracis,rosarum rubrarum,seminis myrti, santalorum & similiorum resiccantium capiti inspergi circa suturam coronalem. Possunt verò & pulveres isti, cum gossypio in sacculo consui qui capiti erit imponendus. Vtile verò & fumum istorum

rum goſſypio aut lana excipi; quæ capiti ſimiliter imponenda. Valet & ſuffitus iſtorum naribus exceptus, præſertim quando humores per nares copioſi deſtillant. quo caſu & odor ſeminis nigellæ in nodulo ligati utilis eſt. ſic & pilæ factæ ex ladano, ſtyrace, thure, maſtiche, ac nonnullis aromatis addito moſcho & ambra, utiles quoq; eſſe poſſunt ſi ſæpius naribus admoveantur.

Lect. 49: Decemb. 2.

Victus ratio in univerſum qualiscunque ſit humor qui deſtillat ac defluat ſobria & parca eſſe debet, & cœna etiam parcior, & tunc quidem præcipuè quando crudi ac pituitoſi redundant humores. A vino abſtinendum 4 quamdiu humores fluunt & deſtillati perſeverent. illa ceſſante licebit uti in exigua quantitate vino dulci quale eſt Creticum, vel alio tenui addito ſaccharo. modo febris abſit. Potus verò defluentibus ſalſis & mordacibus humoribus, ſit decoctum glycyrrhizæ cum uvis paſſis, vel ptiſanæ decoctum cum glycyrrhiza, vel tenuiſſima cereviſia. Deſtillantibus verò frigidis humoribus hydromeli vel apomeli cum 5 cinnamomo, vel gingibere decoctum, magis convenit, vel potus quem Medonem vocant. Cibus ſit facilis concoctionis & boni ſucci, ut ſunt carnes vervecinæ, vitulorum, caponum, gallinarum & ſimilium. ſorbitiones ex amygdalis dulcibus, ex pini nucleis, ex ovis conveniunt. Mediocre exercitium jejuno 6 corpore utile eſſe poteſt. reliquo 7 tempore quies. Subitanea aëris impenſe calidi aut valdè frigidi mutatio fugienda eſt. A cœna aut mox à cibo ſumpto ſtudere 8, ſcribere, & seriò in litteris occupari, nocet.

Abſti-

Abſtinendum eſt à crudis fructibus ab oleribus à cibus, potiſſimum non duræ carnis. ab omnibus 9 is & acribus, ut ſunt allia, cæpe, eruca, ſinapi, & ſi- liter ab aceto & acetoſis omnibus. Alvum lubri- n & facilem eſſe refert. quod ſi talis ſpontè non erit glandibus ſuppoſitis, vel enematis, vel etiã ulàrum [10] aſſumptione erit adjuvanda.

Sebaſtiani Egberti Scholia.

1. Dianam Χιλύπιδα Spartani colebant. tuſſire enim ſis χιλύττειν dicebatur. Clem. Alexandr. in protrep- co. Huc etiam κέρχνος, quam nos ovillam tuſſim vo- mus, referendus.

2. Tum quod cerebrum inſtar ſpongiæ madentis ompreſſum, humorem, quem continet, elidat: tum uod ut potentia frigidum, à frigido aëre lædatur, & imento deſtinatos humores, crudos relinquat.

3. Ut ℞ Roſarum rubrarum Santalorum citri- orum ana ʒ 2. Maſtiches, thuris ana ʒ 1. ß. Cube- arum, Cardam. ana ʒ 1. Miſc. fi. omnium pulvis, ui cum goſſypio q. ſ. in ſacculo geſtando in capite onſuatur. Majorana, ſtæchas & ſimilia odorata no- ent odore: quamvis ſpecie ut ſiccantia proſit. ita- que non immiſcenda. Quidam addunt corallum ut iccans.

4. Quia implet caput. qualitate enim promovere concoctionem humorum poſſet.

5. Non tamen niſi in exigua quantitate, alioqui ſiccitate nimia pectori nocet.

6. Quia humores ad circumferentiam ducit.

7. Alioqui crudi humores in corpus delati facile implerent caput.

8. Quia occupato cerebro eo adducuntur humo- res & impeditur concoctio humorum,

9. Nam quæcunque ſalſa vel acria, mali ſunt ſucci.
10. Ut pilulæ ex hiera quæ omnium utiliſſimæ.

NICOL. FONTANI.

Annotatio XXIII, ad Caput XXIII.

[*Ad fauces, & Aſperam arteriam*] juxta illum verſiculum:

Si fluit ad pectus dicetur Rheuma catarrhus,
Ad fauces Branchus, ad nares dico Corizam.

Decipitur ergo Braſſavolus, docens Catarrhum eſſe commune vocabulum ad omnes defluxus humorum.

DE RAUCEDINE.

Inter affectiones autem ex diſtillatione humorum ad pectus, raucedo una eſt, quæ vocis eſt præter naturam mutatio & depravatio. Non ſolum autem ex deſtillatione hæc fit, ſed & ex alijs cauſis accidere eam contingit. nam vulnera & præſertim maligna ulcera, ut ex lue Venerea, circa gurgulionem & partes [1] ad iſthmum pertinentes ſæpe numerò raucedinis & vitiatæ vocis cauſa ſunt. de qua nunc non agimus, ſed de ea quæ ex deſtillatione facta eſt.

Ad cujus curationem factis generalibus ſi opus fuerit, & obſervata victus ratione dicta, initio offerenda ſunt eclegmata non calida [2], ſed temperata. ut ex ſerapio de capillis Veneris, cui ſi addatur ſyr. de papavere, citius humorum deſtillatio ceſſabit. Hac ceſſante, offerenda ſunt quæ humores expurgent, ut ſyr.

r. de glycyrrhiza & ex hyſſopo. Poteſt verò & itio dari diatragacanthes in tabellis, deinde pill. bæ 3 ſub lingua; quarum in officinis uſus eſt, & iapenidion. Laudatur verò & ſanum & expertum och.

Vngere verò & ſuperiorem pectoris partem cum leo amygd. dulcium utile eſt, butyro inſulſo, pinguedine caponis, vel vituli vel ſimili aliquo.

Et ſi magna refrigeratio pectoris cauſa fuerit raucedinis, non multo humore deſtillante, vel deſtillaione ceſſante, potentis vini 4 hauſtus veſperi ad ingreſſum lecti ſumptus multum ad concoctionem humorum & eorundem expurgationem facit.

Sebaſtiani Egberti Scholia.

1. Eroſis gurgulione ac tonſillis quæ eriam ad efformationem vocis faciunt. Talis autem raucedo incurabilis eſt.

2. Ne incitemus fluxum humorum.

Quidam diacodion veſperi dormituris ſeorſum dant. veteres ſequi placet, qui interdiu exhibuere arteriacas compoſitiones, quæ omnes habent capita papaveris, & bene ceſſit.

3. Conſtant amydo maſtiche, rad. iridis. unde calidiores paulo.

4. Qui plus poteſt quam vel diacodion vel ſyr. de papavere.

Nicol. Fontani Annotatio.

[*Raucedo una eſt.*] Dicitur ravis apud vetuſtos, ut Plautus habet in Aulularia:

Si

Si quid poscamus, ad ravim poscamus.

Fit siccitate nimia propter clamorem, aut nimi humore ad vocis loca fluente, ex quibus vox homi plerumque negatur, de qua sic Quintus Serenus.

Vel rabidus clamor fracto cum forte sonore
Planum radit iter, sic est Hortensius olim
Absumptus causis etenim confectus agendis
Obticuit, cum vox Domino vivente periret
Et nondum extincti moreretur lingua diserti.

Sed notatu dignũ est, cur visis lupis raucitas emanet? Dic, propter timorem, retrocedunt, enim sanguis, & spiritus ad partes internas, & sic instrument vocis deseruntur calore nativo, & vox faucibus hæret, vel fit clangosa.

Sed cur, visis alijs magnis sævis animalibus non fiunt rauci homines, siquidem ex illis major metu incutitur?

Dic, quia lupi spiratio, per aërem communicat vapore, transmissa habet proprietatem inducend raucedinem.

DE TUSSI.

CAP. XXIV.

Lect. 50. Decemb. 5. De Tussi.

TVssis est [1] motus præter naturam facultatis expultricis pulmonis & partium respirationi deservientium, conantium expellere quod ipsis molestiam facit & impedimentum affert. Est autem tussi aliquando [2] vehementior & cum multa spiritus ac exteriora motione: aliquando exigua & sine violentia. Vt sunt ut plurimum quæ ex causis fiunt exter

nis

nis. nam & tussis causæ quædam externæ sunt: aliæ verò internæ sive antecedentes. Externæ, pulvis, fumus, vel aliquid casu in asperam arteriam incidens. acetosa, salsa, vel acria edulia: & quandoque intemperies aëris frigida vel calida 3. Internæ causæ triplices sunt 1. humores ex capite in pulmones & thoracem destillantes. 2. Morbus & affectio circa pulmonem & respirationis instrumenta consistens, ut pleuritis, peripneumonia, empyema, phthisis & similes. 3. Inferioris alicujus visceris tumor septū transversum comprimens 4 cujusmodi tussis per consensum fit, ac sicca & non vehemens est.

Humor. a. ex capite destillans vel salsus & mordax est; vel dulcis aut insipidus: & 5 quandoque tenuis, quandoque verò lentus ac viscidus. 1. Si igitur ex quapiam causa externa excitata fuerit tussis veluti à pulvere, vel re quapiam in asperam arteriam illapsa: exhibenda erunt eclegmata quæ asperam arteriam leniant & expurgationem adjuvent, ut sunt syr. de capillis Veneris, & 6 de glycyrrhiza, tum & ipsa glycyrrhiza manducata.

2. Eadem quoque exhibenda sunt si ab acetoso aliquo, aut acri assumpto, tussis provenerit.

3. A frigido autem aëre facta, 7 si quidem exigua ac non violenta & sicca sit, sic ut tussiendo nihil expuatur: facilè calidis aliquibus pectori admotis curatur, vel etiam sola spiritus 8 cohibitione, ut Gal. ait. Si verò vehemens tussis fuerit, & cum magna violentia fiat, 9 confert cumini aut fœniculi semen, 10 gingiber, nux moschata, crocus & similia in cibo aut sorbitione sumi, vtile quoque est vinum potens vesperi potum, ut in curatione raucedinis à simili causa.

causa. Calida verò actu & pectori admovenda, dein- & unctiones ex oleis & ung. calfacientibus ut ol. liliorum, anethino, rutaceo; & si refrigeratio fuerit maxima, ex ol. de euphorbio.

4. Quod si verò aëris excedens calor [11] tussis causa fuerit; refrig. & humectantia conveniunt: ut syr. ex jujubis, & de zyzyphis & similibus: subinde solius ptisanæ decoctum, vel tenuis cerevisia cum saccharo sufficit. Sic & unctio pectoris cum butyro insulso, aut pinguedine caponis, vel gallinæ in aqua simplici aut rosarum lotis. Quomodo autem occurrendum sit tussi ex causa calida in acutis febribus, prius dictum est.

Lect. 51. Decemb. 6.

5. Ex distillatione autem [12] quando originem tussis habet, si magna & vehemens fuerit, generalia nullo modo sunt prætermittenda, & servanda bona victus ratio, præsertim ubi humores qui defluunt salsi & acres fuerint.

Eclegmata verò & exhibenda refrigerantia & incrassantia, ut syr. de violis de jujubis, quibus ad reprimendum fluxum addendum nonnihil syr. de papavere, aut diacodium Galeni, quod ex melle & capitibus papaveris fit, & quidem tamdiu quam materia salsa & acris fluxerit. Conducit verò eodem tempore syr. ex farfara: cujus hæc est cõpositio. ℞. Farfaræ cum rad. m. 2. rad. rusci, glycyrrhizæ ana ℥.ß. passularum ℥. 1. jujubas. N. 20. nucleorum nucum pinearum ℥. 1. capitum papaveris ʒ 1. sem. cyton ʒ 1. sem. malvæ ʒ 2. Decoquuntur in aqua. q. s. ad ℔. 1. colentur & addantur sacchari ℥ 12. & f. syrupus. Dandum & subinde saccharum violaceum & diatragacanthes frigidum.

Quod

Quod si verò tam copiosa destillatio 13 fuerit ut & somnum impediat: tunc syr. de papavere, aut diacodij ℥ ß. aut ℥ 1. ad summum, mensuræ, hora somni utiliter exhiberi possunt. vel pill. de cynogloss. ℈ ß.

Pectus verò ungendum est ol. violaceo, vel butyro insulso & loto, ut supradictum. Procedente tempore, & tussi aliquantum inveterata, & præsertim destillatione cessante, syr. expurgantes vel soli vel cum alijs permixti exhibendi, ut syr. de glycyrrhiza, de hyssopo, vel capillis Veneris.

Quod si verò humor destillans dulcis, aut insipidus fuerit & ad hæc viscidus, eclegmata etiam initio quæ expurgēt exhibenda sunt, vt syr. de glycyrrh. vel de hyssopo: quibus destillante humore diacodium, vel syr. de papavere admiscere utile est.

Tussi verò jam inveterata etiam syr. de prassio exhibendus, & præsertim ille qui à Paulo describitur diamarrhubij nomine. Convenit autem & diapenidion & pill. sub lingua usuales, loch sanum & expertum & similia.

Pectus verò ungendum ol. amygd. dulci, pinguedine gallinæ, aut caponis addito croco, & muccagine vel semine lini, vel sem. malvæ.

6. Tusses verò quæ morbos & affectiones pulmonis & thoracis consequuntur non aliam quam ipsius morbi curationem requirunt.

7. Sic & quæ per consensum fiunt propter hepatis aut lienis tumorem: & illæ solent ut plurimum esse prænuntiæ hydropis.

8. Tusses quæ senibus accidunt, quum illorū ætati sint familiares, non aliam curationem requirunt, quam

quam bonam victus ratione & [14] linctus sive eclegmata, quæ expurgationem adjuvant. Quod si tum vehemens aliqua tussis senibus molesta sit, poterit ipsis dari decoctum tale, quale pueris gravi ac molesta tussi laborantibus: contingit enim pueros adeo molesta & gravi tussi aliquando laborare, ut simul cum sputo sanguinem quoque excernant. ad hujusmodi tussim talis potio convenit [15]. ℞ Bacc. juniperi ℥ ß. enulæ campanæ, glycyrrhizæ ana ʒ ʒ. aut 4. capitum papav. ʒ ij. vel iij. hyssopi, marrhubij ana. M. ß. uvarum passarum ℥ 1. f. decoctio ad ℔. 1. Ex qua dentur puero dormituro ℥ 1. ß. vel ℥ ij. seni verò ℥ iij. vel iiij. & si necessitas major, etiam mane tantum est exhibendum.

Sebastiani Egberti Scholia.

1. Motus alij à natura; alij à morbosa causa, ut palpitatio, alij partim à morbosa causa, partim à natura: ut tussis.

2. Adeo ut quandoque vena rumpatur & sequatur sputum sanguinis.

3. Humiditas tussim non excitat quum naturalis pulmoni humiditas. unde & tonsillæ institutæ. neque calor nisi siccitas adsit.

4. Ut plurimum jecur, quandoque etiam lien, vel ventriculus. Fit etiam lumbricis ventr. infestantibus acris præterea humor in stomacho irritativam qualitatem ad fauces emittens imaginariam tussi præbet: ut fit in cardiogmo tentatis. Aëtius.

5. Præsertim qui salsus & acris, dulcis & insipidus ut plurimum lentus. quandoque tamen tenuis.

6. Atque hi syr. quandoque profuerunt puellæ, cui phaseolus in asperam arteriam inciderat.

7. Quod

7. Quod deprehenditur si frequenti inspiratione ritetur, Aëtius.

8. Quia calor in instrumentis respirationis ita in- nditur & per totum pulmonem penetrat.

9. Atque hic diligentius agendum ne rupta vena utum sanguinis excitetur.

10. Quod magis convenit quam piper, aut cina- omum, quia non ita siccum, sed magis temperatũ.

11. Vel quod exsiccet, vel quod inflammationi nilem affectum excitet.

12. Quod ostendit partium, ab utraque palati rte, titillatio. Aëtius.

Syr. de farfara.

13. Prodest hic compositio Pauli. ℞. Styracis, yrrhæ, galbani, opij cum passo fi. pillulæ.

℞ Sem. hyosciami, ℨ 12 nucleorum pineorum 6. croci. ℨ 2. cum passo vel sapa. f. pillulæ.

14. Prosunt verò & his rad. enulæ campanæ con- itæ vesperi sumptæ.

15. Theodorus Priscianus, & Trotyla maximè udant grana juniperi; præsertim in tussi puerorum igida. grana autem decoquenda in vino ad dimi- ium. Bohemi etiam ex granis juniperi cum aqua otionem conficiunt, quam pauperes pro potu bi- unt.

NICOL. FONTANI.

Annotatio XXIV, ad Caput XXIV.

Hæc Distillationis aliquando soboles est.

Definit autem *Galenus* Tussim per efflationes.

[*Vel salsus, vel mordax, vel dulcis, aut insipidus*] Ex spu- colore distinguitur. si albus, pituita, si flavus, bilis, niger, melancholia prædominatur.

Ut assiduo illisu durum cavat undula saxum, sic ssidua tussis, quæ fit ab humore acri, & salso à capi- te in

te in pulmones confluente, eos exulcerat, vel ad ſanguinis ſputum deducit, auctore *Galeno com. 3. in lib. epyd. textu.18.* Et poſt eum *Avicenna fen. 10.-3. Tract. 3. ad finem capitis primi.*

Frigida velut nix & glacies pectori inimica, Tuſſes movent, venarum ruptiones, & diſtillationes efficiunt. Hippocrates aphor. 24. ſect. 5.

Sic cenſendum de reliquis impenſe cerebrum refrigerantibus, quæ pectori ſunt inimiciſſima.

Gravida cum tuſſi moleſta, abortui obnoxia eſt. Hydropicis, tuſſis ſi ſupervenerit, malum, Hippocrates denuo 35. aphor. ſect. 6.

Tuſſis cum febri acuta periculo non vocat.

Sic, ex faucium ulceratione eſt moleſta, & ſi inveteraverit vix eliditur, auctore *Cornelio Celſo lib. 4. cap. 4.*

DE DIFFICULTATE RESPIRATIONIS.

CAP. XXV.

Lect. 52. Decemb. 12.

RESpirandi difficultas quæ abſque febre evenit triplex eſt magnitudine differens, vel enim non admodum magna eſt, vel major, vel omnino maxima. Non admodum magna Dyſpnœa dicitur reſpirationis difficultas, per quam ſpiritus denſior ac crebrior quam ſecundum naturam efficitur, non tamen valdè, veluti jis contingit qui cucurrerunt, vel montem aliquem conſcenderunt. Altera reſpirandi difficultas quæ major eſt, Aſthma ſive anhelatio dicitur, & in hac non ſolum cum difficultate, ſed & cum ſtertore & ſtrepitu fit reſpiratio,

& ſæ-

& sæpenumero non nisi cervice & corpore erectis fieri potest: cujusmodi affectus orthopnœa etiam dicitur.

Tertia omnium gravissima & maxima cum stertore & tanta difficultate fit, ut quasi nulla esse videatur. qualem in Apoplexia fortissima fieri contingit: tum & quandoque mulieribus ex utero suffocatis. 2 Apnœa autem hæc dicitur non tamen quod nulla supersit, sed quia difficillima.

Contingit autem respirationis difficultatem citra febrem fieri, vel pulmone primario laborante, vel per consensum tantummodo affecto. Per consensum autem afficitur pulmo, quando hepar tumidum septum 3 transversum comprimit & libertatem respirationis impedit, ut frequenter fit in incipiente hydrope. sic quoque & in ascite. Ita & virginibus deficientib. mensibus dyspnœa quædam per consensum accidit, sed non difficilis horum affectuũ dignotio. tumor enim jocinoris in hypochondrio sentitur & alia ejus apparent signa, 4 hydrops diu latere non potest. Mensium suppressionem, & alia signa comitantur & ipsius laborantis relatione dignosci potest. Primario autem afficitur pulmo quando crudi, lenti, ac viscidi humores pituitosi in pulmonis bronchia infarcti spiritus itinera obsident; vel crudum aliquod tuberculum in pulmone asperam arteriam coarctans 5 enatum fuerit. quæ per præterita accidentia discernenda sunt, ac cognoscenda, nam si cui per bonam valetudinem respirandi difficultas supervenit. deinde paulatim increverit, nihilque interim expuatur, neque inter respirandum stertor aut sonitus aliquis audiatur: crudum aliquod

tuberculum [6] in pulmone circa asperam arteriam enatũ suspicari oportebit. præsertim si aliqua etiam gravitas [7] aut ponderis aliquis sensus circa pulmonem à laborante sentiatur.

Si verò stertor aut sonitus una cum difficili respiratione fiat, præsertim quando æger decumbere conatur, lentorum crassorumque humorum multitudinem vijs pulmonum pertinaciter impactorum & ejus bronchia occupantium, indicium est. Contingere verò & quandoque potest ut crassis vaporibus infectus hybernus aër, maximè nocturnus, asthmatis & difficilis respirationis causa sit, quem non modo asthmatis, sed & peripneumoniæ causam fuisse observatum.

Lect. 53: Decemb. 13.

Curatio autem asthmatis ex crassis viscidisque humoribus fit per ea, quæ hos ad concoctionem perducere & attenuare valeant. deinde & per ea quæ per inferiora queant expurgare. tum & per eclegmata expurgantia, incidentia, moderatè calida, substantia liquida & humida, accedente bona victus ratione.

Ad concoctionem humorum bene faciunt rad, enulæ campanæ, & fœniculi, ac petroselini. Ex herbis hyssop. scabiosa, marrhubium, adianthum quod vulgo capillus Veneris dicitur. tum ex quorundam sententia & calamentum. Ex seminibus semen anisi & semen apij, quibus dulcia quædam sunt admiscenda ut expectorationem adjuvent: ut glycyrrhiza, uvæ passæ, ficus. quæ in aqua decoqui possunt. decocto additur oxymeli aut syr. acetosus, vel etiam oxymeli scylliticum, si fortior, opus est [8].

Ad

.d expurgationem per alvum faciendam in primis .tilis eſt agaricus, deinde & turbith, & quæcunque .ituitam ducunt. Ex compoſ. med. pill. de hiera .um agarico, vel his fortiores, ex agarico appellatæ, .onveniunt verò & diaphœnicon. elect. indum & .ujuſcemodi compoſ. turbith recipientes. Poſſunt .erò & decocto incoqui folia ſenæ, & agaricus .um modico Zingiberi, & etiam turbith, aut eidem .dmiſceri diaphœnicon vel el. Indum. Eclegmata .tilia ſunt ſyr. ex hyſſopo, ex capillis Veneris, ex .ucco ſcabioſæ, vel his fortior ſyr. [9] de praſſio. qui-.bus addi refert ad humorum viſcidorum inciſionẽ, .yr. acet. vel oxymeli, vel ſi major ſit neceſſitas oxy-.meli ſcylliticum. [10] Quibus mixtura non placet .liquando ſyr. aliquo: aliquando oxymelite vel. ſyr. .cet. alternatim uti debent. His verò non ſufficien-tibus utendum erit eclegmate ſive loch. ad aſthma inſcripto Meſuæ. quod recipit ſcyllam aſſatam. rad. iridis reſiccatas, hyſſ. praſſium, crocum & [11] myr-rham, (quam tum præſtat omittere) & mellis. q. ſ. ad compoſitionem. Quo fortius eſt ex ſola ſcylla cum melle compoſitum.

Pectus verò ungendum eſt cum ol. liliorum, ru-taceo, chamœmelino addita cera & croco.

Victus ratio calida & ſicca & attenuans eſſe de-bet qualis in dolore cap. ex cauſa frigida. Potus ſit hydromeli, vel vinum tenue cum hydromelite per-mixtum. Alvus ſi ſponte non reſpondeat enematis, aut glandibus adjuvanda erit.

Quod ſi verò à craſſis & vaporibus infecto aëre aſthma factum fuerit, ab externo aëre, quamdiu impurus fuerit, abſtinendum. Domeſticus verò ad

cal. & ſiccum mutandus, accenſo ex lignis foco querno, vel juniperino. quando haberi poterit. Vtendum verò ecleg. expurgantibus & lenientibus ut ex glycyrrhiza, capillis Veneris, aut ex hyſſopo ſi febris non affuerit. Illa præſente vena ſecanda erit, & curatio adhibenda, qualem peripneumonia requirit.

Lect. 54. Decemb. 15.

Quando autem tuberculi alicujus crudi, Phymæ hippoſ. dicti, aut duri in pulmone enati, [12] aut itinera ſpiritus obſidentis, ſuſpitio adeſt, & difficultas reſpirationis urget, vires verò ægrotantis validæ ſint, & ſanguinis redundantis indicia, annique tempus idoneum, non incommodè ſanguis [13] detrahetur. Ecleg. verò exhibenda ſunt dulcia [14] & lenientia ut ſyr. de capill. Veneris, de glycyrh. & ſimiles. Ab acidis autem & acetoſis inciſivis erit abſtinendum.

Naſcuntur verò & in pulmone & alijs locis [15] tubercula ab Hipp, φύματα. Latinis vomicæ, dicta: non juxta aſperam arteriam, aut ſpiritus itinera. quæ idcirco & nullam reſpirationi difficultatem afferunt. & multo etiam tempore occulta latent, donec vel angina, vel pleuritis vel febris etiam quandoque ſupervenerit. quorum occaſione quum ad ſuppurationem tendant & erumpere conentur, dolorem excitant, qui in latere aliquo pectoris frequenter ſentitur, rarius in dorſo aut circa ſpatulas. tali dolore poſt anginam aut pleuritidem ſuperveniente angina aut pleuritis in peripneumoniam ab Hipp. converſa dicitur.

Differt autẽ dolor iſte à pleuritico, quod punctorius

ius non sit, & subinde loco moveatur pro ratione, id. situs ipsius plumonis. Accidit autem non rarò quando hujuscemodi vomicæ eruptionem minantur, ut & difficilis respiratio & orthopnœa accedat. Hujuscemodi autem vomicæ erumpentes mortem frequenter afferunt, aut si mors non consequatur; phthisis succedit, ut satis ostendit Hipp. aph. 10. sect. 5.

Venæ sectionem in hujuscemodi lateris dolore ex vomica eruptionem minante, non videtur tutum facere, neque etiam à veteribus, quando vel angina vel pleuritis in peripneumoniam conversa fuit, unquam facta legitur. nam vires ex præcedente morbo fractæ sunt, & suppuratia jam facta per venæ sectionem curari nequit, fomenta potius adhibenda ex florib. chamæmeli, meliloti, anethi, & folijs althææ. addito quandoque semine lini, quæ in sacculo sunt consuenda. qui deinde in aqua coctus & expressus loco dolenti calidus adplicandus erit. Vngere verò & locum dolentem utile est oleo chamæmelino, amygd. dulcium pinguedine caponis & similibus. Quod si verò suspicio sit flatus quoque simul molestos esse, sicuti in hujuscemodi doloribus post febres accidere potest: supradictis floribus addenda erunt sem. anisi, cumini, & similia: & sacculus in quo consuta rore vini [16] calefactus loco erit applicandus. Prodest verò & in hoc casu cucurbitulam loco dolenti citra scarificationem adhibere: quæ sæpenumero magnum affert doloris lenimentum.

Quod si verò dolor perseveret, & non intendatur, exhibere quoque haud inutile erit ea, quæ resiccant humores in vomica contentos quale est sarzæ

perillæ decoctum [17] cujus 4. 5. aut 6. ℥ mane & totidem ante coenam exhibendæ sunt. Vtile verò fuerit & simul cum ipsis coqui farfaram, vel si morbus frigidior hyssopum aut marrhubium.

De altera ortohopnæa.

[f] Lect. 55. Dec. 13.

Præter orthopnœam [18] quæ cum continuo asthmate incidit, & alia superest decumbentibus tantummodo molesta. tunc enim tanta supervenit in respirando difficultas ut quasi suffocari videantur. reliquo tempore stantes erecti, sedentes, progredientes, itinera facientes, nullam in respirando difficultatem percipiunt. nisi certis quibusdam temporibus; quando quædam accessiones ipsis superveniunt adeo autem vehementes hæ sunt: ut etiam erecti & stantes augustia [19] & magna difficultate respirandi premantur. In certis autem temporibus hæ recurrunt. subinde singulis mensibus, quandoque ter aut 4. in anno, & per humidam aëris constitutionẽ, & [20] Austro flante potius quam alio tempore. Durat autem accessio subinde diem totum, vel [21] diutius effluente interea ex ore crudo viscidoque humore. quo expurgato cessat accessio & iterum libera relinquitur respiratio stanti, sedenti, ut prius: sed haud quaquã decumbenti. Causam hujus orthopnœæ lentũ & viscidum admodum humorẽ esse manifestum est, qui in remotioribus & abditis vijs latet, nec copiosus est. atque idcirco non stantibus (cum liberè explicari pulmo potest) sed decumbentibus tantummodo molestiam affert [22]. Affectus longus ac diuturnus est

...t [23] qui toto vitæ tempore ut plurimum perseve-...r. quandoque progressu ætatis desinit, vel in ...ium morbum, veluti in renum calculum commu-...tur.

Curatio admodum difficilis est [24]. prodest ta-...en purgatio ex agarico, quæ veris & autumni ...mpore opportunè fieri potest. Vel aliqua alia ...ujus loco, quæ pituitam expurget. Sanguinis ...issio temperamento, ætate & viribus responden-...bus admitti potest. Ecleg. tempore accessionis ...xpurgantia & incidentia, qualia in asthmate ex ...iscidis humoribus conveniunt. reliquo tempore ...ona victus ratio servanda [25] & excessus omnes vi-...andi.

Sebastiani Egberti Scholia.

1. Gal. sæpe confundit asthma & orthopnœam, ...b. tamen 7. de med. secund. loca videtur distin-...uere.

2. Pausanias medicus dictante Empedocle περὶ τὴν Ἄπνουν scripsisse refert ex Heraclito Diog. Laert. ...o. autem dies corpus harum absque respiratione ...x putredine (vel, ut Suydas, nec malè forsan, habet, ...ibo) servari: Spiratione autem tales potius non in-...ligent, quam quod illam impeditam habeant. Vide ...Gal. de loc. affect. l. 6. c. 6.

3. Aph. 55. lib. 7. Quibus hepar aqua refertum ...ruperit in omentum, his venter aqua repletur & ...moriuntur. ait Gal. vesiculis ruptis adhærentibus je-...cori, hoc fieri, verũ eæ ventrem no.. implerent. Dum ...autem jecur ita tumet difficultas spirandi oritur. Adipis nimis copiosi immobile onus, difficilem spira-...tionẽ, præsertim in senibus, facere solet. L. Apronij consularis filio detractos narrat Plin. l. 11. c. 37.

4. Ut tumor pedum & faciei color qualis in hydrope.

5. Quod, nisi circa arteriam asperam fuerit, sine asthmate esse potest. ut in Antipatro Medico, de quo Gal. 4. de loc. aff. c. ult.

6. Hinc aph. 46. lib. 6. Qui gibbi ex asthmate aut tussi fiunt, ante pubertatem moriuntur. potius legendum cum asthmate. nam ex asthmate vix gibbus quis fieret; tuberculum enim quod gibbum efficit in vertebris est, quum asthma prope asperam arteriam. Cum asthmate autem gibbus comprimi thoracem significat, neque pulmonibus sat loci superesse: unde crescentes suffocati pereunt.

7. Aët. non magnam ab ægris gravitatem sentiri ait.

8. ℞ Rad. fœnic. petros. enulæ campanæ, glycyrrhizæ ana ℥ ß hyssopi, capilli Veneris, scabiosæ, m. 1. marrhubij. p. 1. sem. anisi, sem. apij. ʒ ij. uvarum pass. ℥ 1. ß. ficus. N. 6. f. decoctio ad libr. 1. Colaturæ adde oxymelis simpl. ℥ iij. f. potio pro 3. aut 4. vicibus.

9. Hic uti possumus Mezuæ syr. de prassio, ob humidia, alias Pauli præstantior est.

10. Ego nunquam perveni ut scylliticis uterer & ab ijs abstinendum censeo. R. Dodon.

11. 1. Facit compos. amaram & ingratam.

2. Adest opocalpasum ut Gal. ait. quod venenum est. substituit Gal. piper. hic non est opus.

12. Quandoque non tuberculum sed callus est ut observatum in sectis, nullum habent remedium sed lenimenta tantùm.

13. Quæ non tollet tuberculum, sed ne inflammetur prohibebit.

14. Alia enim tussi molestiam tantum exhibebunt, nec quicqam proderunt.

15. Fit quandoque in vena arteriali, qualem in Antipatro Gal. nos in exitu arterialis venæ è corde invenimus. R. Dod. Aliq. In lobis pulmonum fiunt, suntque nonnumquam valde magna.

16. Ut

16. Ut vino madefactum linteum patellæ, qua lecti calfiunt, imponatur & sacculus vertendo super illum calfiat.

17. Quo & cancer mammillarum curatur ut subsideat. Ratio est: quia, ut inquit Aetius cap. de asthmate. Ratio curandi per desiccantia & extenuantia communis omnibus internis abscessibus est.

18. Vni morbo adsignatus sum, inquit Seneca, quem quare Græco nomine appellem nescio, satis enim aptè suspirium dici potest. brevis autem valdè. & procellæ similis impetus est, intra horam ferè desinit. quis enim diu exspirat? omnia corporis aut incommoda, aut pericula per me transierunt: nullum mihi videtur molestius. quid ni? aliud enim quicquid est ægrotare est: hoc est animam agere. itaque medici hanc meditationem mortis vocant, &c. Paulatim Suspirium illud, quod esse jam Anhelitus cœperat, intervalla majora fecit, & retardatum est, ac remansit. (an. remisit.) nec adhuc quamvis desierit, ex natura fluit spiritus. sentio hæsitationem & moram. Epist. 55.

19. Adeò ut vel ex minimo motu, vel in latus, pronum, supinumve inclinatione jamjam suffocandi videantur. hinc si vestiti paroxysmo corripiantur vestiri; aut si ijsdem exutos invadant, illis indui non possunt; sed latera pulvinaribus, caput fascia suffulti, in eodem situ permanere coguntur.

20. Æstate magis quam hyeme.

21. Ad triduum, aut ultra.

22. Paroxysmi verò causa, quod ab illis adhuc patet bronchiorum, porrò obturans humor de novo accedens humor catarrhalis. &c.

23. Ego in quadam ultra 25. annos durasse vidi, post annum verò ætatis 50. paulatim & frequentia, & vehementia paroxysmorum remittere cœpisse. A thuris suffitu, quum virgo adhuc esset, hoc malum primum senserat.

24. Scopis duobus intendendum. 1. ut infracti, lenti

lenti humores expediantur. 2. Ut catarrhus accessionem faciens arceatur.

25. Iactationem in lectica profuisse sibi testatur Seneca. In declinatione, aut intervallo fuisse necessum est.

NICOL. FONTANI.

Annotatio XXV, ad Caput XXV.

Triplices species difficultatis Anhelitus notat auctor. Harum prima fit, quando panniculi longi pectoris debiliores sunt in attrahendo aërem, & vocatur ab auctore *Dispnæa*.

Secundæ difficultatis species in expellendo aërē, dicitur *Asthma*, etiam ob debilitatem villorum longitudinalium; sic & ex angustia seu obstructione bronchiorum.

Tertia species, *Orthopnæa*, dicitur, & est quando in expellendo, & attrahendo omnes villi pectoris debiles sunt; quod etiam hic versiculus habet.

Dyspnæa se celat, canit Asthma, morbumque revelat.

Nota, quod Asthma, sive difficultas respirandi tot habet causas, quot habet tussis, fortiores tamen in Asthmate, quam tussi. ideo una, & eadem illarum est curatio.

Qui facillimè in Asthma incidunt? quibus pectus angustum est, vel naturâ vel accidente, ut in gibbosis: tum quia facile vitiatur respiratio, tum quia imbecilles sunt, & facile recipiunt.

Differt à *Peripneumonia*, febre quâ carent Asthmatici, & quia Asthma est morbus cronicus, & pulmonaria citissime interficit.

Mulieres viris ad hunc morbum esse magis propensas ait *Trallianus*.

Contra *Aurelianus lib. 3. cap. 1.* docet viros esse propensiores mulieribus, & senes juvenibus, & qui firma

na non habent latera, & qui cerebro ſunt humidio-e, & qui abundant excrementis, & ſunt tempera-nento ſicciore, pulmoneſque frigidiores ac humi-liores habent.

Dubitatis quibus rationibus hoſce concordes red-letis? facile meo quidem judicio: ſi illum, nempe, *Trallianum* intelligas loquentem, de difficultate re-ſpirationis extra acceſſionem: *Cælium*, autem de acceſſione interpreteris: nam in viris cum major iat ebullitio promptiſſime humores ex calore li-quati confluunt in pectus.

Utrum Bronchia dextra, aut ſiniſtra affecta ſint, ex ægri decubitu cognoſcitur: quandoquidem ubi mali labes eſt in parte dextra, pejus ſe habent, ſi ſu-pra latus dextrum decumbunt: e contra melius de-gunt, ſi ſupra ſiniſtrum. Et vice verſa.

[*Naſcitur vero in pulmone, & alijs locis tubercula ab Hippocrate phymata, Latinis vomica dicta*] Sæviſſimus eſt affectus, curatuque difficillimus, à paucis Medicorum in praxi deſcriptus: cujus deſcriptionem *Ætius Te-trab. 2. ſerm. 4. cap. 57. & Trallianus lib. 5. ſui operis cap. 3.* propoſuerunt: quia humor crudus, cum ſit tenax, & rebellis non facile medicamentis cedit. Denique ſi reſolvere Phyma ſtudeas conſumpta parte tenuiori, reliquum magis induratum remane-bit, ſi ſuppurare intendas, rupta Vomica, ulcus re-ſtat pulmonis immedicabile; quod ſuperveniente febre jugi corpus contabefaciendo ad phthiſin, & in-teritum deducit.

DE SANGUINIS SPUTO.

CAP. XXVI.

Lect. 56. Ianuarij 9.

SAnguis varijs modis per os excernitur: ex gula quidem & ventriculo, vomitione; ex faucibus & gur-

& gurgulione, ſcreatu [2]: ex ore ſimplici expuitione
Sed ex inſtrumentis reſpirationis per tuſſim expu
tur, ut Gal. 4. de locis affect. c. 6. Contingit autem
hoc etiam fieri, cum aliqua pars reſpirationi dicat
inflammatione laborat : ut in peripneumonia &
pleuritide. ſed de hujuſcemodi ſanguinis ſputo i
præſentia non agemus.

Eruptio autẽ ſanguinis tripliciter accidit. 1o. pe
anaſtomoſin. j. apertionem oſcnlorum vaſorum ſan
guinem continentium. 2°. propter unitatis ſolutio
nem ipſorum. 3°. per diapedeſim ſive tranſcolatio
nem, aut deſudationem.

Propter .a. apertionem oſculorum rariſſimè con
tingit ſanguinis cum tuſſi ſputum, & non niſi cor
pore valde repleto, & præcipuè ceſſantibus conſue
tis purgationibus : ut per menſes [3] aut hæmorrhoi
des. tunc enim ſanguinem una cum tuſſi excern
quandoque contingit, frequentius tamen tunc ſan
guis per nares erumpit, aut per alias partes : ut pe
gingivas, &c. & ex latere ut Benivenius exemplum
habet.

Hic neque propter diapedeſin, ſive tranſcolatio
nem, ſanguis frequenter ex pectore ejicitur. in ve
hementi tamen & moleſtiſſima puerorum illi [4] tuſſi
ſanguis tenuis , qui lentæ pituitæ permiſcetur, per
violentiam tuſſis tranſcolatus videtur : aut ex oſcu
lis vaſorum debilitatis excidiſſe. quemadmodum &
tabeſcentibus quandoque (ſed tamen rarò) accidit
à quibus lenta pituita ſanguineo rubore tincta ex-
puitur, ex ſanguine tenui & acri permixto , qui per
oſcula vaſorum acrimonia ſua viam ſibi patefecit.
ſputum autem tale ſalſuginem vel acrimoniam ali-
quam

quam refert, & ulcus pulmonis vel nunc factum ac præsens, vel citò futurum ostendit.

Frequentissimè autem sanguinis cum tussi sputum propter unitatis solutionem contingit: solvitur verò unitas propter vulnerationem, contusionem, rupturam, vel erosionem: & quandoque etiam in pulmone propter sphacelum [5], sive syderationem alicujus ejus partis.

Ex pectore autẽ rarissimè contingit propter vulnus aut contusionem sanguinem expui: nam vulnere etiam aliquo extrinsecus illato, quod ad interiores partes penetret, citius sanguis in cavitatem pectoris effundatur, quam cum tussi procedat.

Sed propter alicujus vasis, veluti venæ, rupturam vel propter exulcerationem, vel sphacelum pulmonis sanguis cum tussi præcipuè expuitur. Rumpi autem venam in pulmone accidit, vel propter casum [6] ex alto, vel à forti percussione, aut luctatione, vel propter vehementem [7] clamorem, aut nimiam sanguinis plenitudinem: sed frequentius propter magnam aut validam tussim, præsertim siccam, cujus causa esse potest vel externum frigus excedens: vel quædam bronchijs pulmonis inhærentia, ut calculi. Exulceratur .a. pulmo, vel propter humorem acrem aut salsum ex capite destillantem, vel ab hujusmodi humorib. sanguine aliunde infecto accedente. Sphacelus autem fit, quum aliqua pulmonis pars intermoritur ac nigrescit.

Lect. 57. Ianuar. 10.

Quando igitur cum tussi ex pectore sanguis rejicitur, & adsunt aliquæ lassitudines spontaneæ, quæ plenitudinem adesse testentur, & mensis suo tem-

pore non responderint, nec hæmorrhoides fluer solitæ aperiantur,ac fluxerint, sanguis verò qui ex puitur initio paucus sit & floridus, neque ulla præ cesserit aut adsit vehemens tussis, aut destillatio sal aut acris humoris,neque etiam casus ab alto, percu sio, luctatio, vehemens vociferatio : existimandun sanguinis sputum factum propter anastomosin, siv apertionem osculorum vasorum,ac venarum sangui nem continentium. præsertim si balnei usus præ cesserit. quia balneum rarefacit sanguinem, & via aperit, ac laxat.

Si autem sanguis multus confertim cum tussi ex puatur, præcesseritque vel casus ab alto,vel percus sio,vel in palæstra luctatio, vel vehemens vociferatio,vel valida & magna tussis,existimandum est sanguinis sputum factum propter ruptam magnam aliquam venam,præsertim si destillatio nulla salsa, aut acris præcesserit, & neque ꝰ spumosum vel purulentum aliquod exspuatur, vel aliqua bronchia sputo sint admixta.

Quod si verò sanguini pus admixtum fuerit, vel spumosum quid,vel bronchij pars, vel venæ aut arteriæ tunicæ pars,evidentissimum est indicium ulceris in pulmone existentis. Consuevit autem sanguis ab ulcere pulmonis non affatim sed ex intervallis & non multus simul exspui : interdum tamen & copiosus & multus erumpit. quod si non propter vehementem tussim aut aliquem casum fiat, vel similem causam, magnæ alicujus erosionis, aut non exigui ulceris signum est. Sanguis verò niger, & cum eo spumosa quoque nigra, quæ adeò tenacia quandoque sunt ut in aqua non dissolvantur & spongiam

quan-

quandam referre videantur, aliquam partem pulmonis ſphacelo ſive ſyderatione corruptam eſſe oſtendit.

De ſputo autem ſanguinis quod erumpente accidit aneuriſmate, quod circa aliquam pectoris partem hæſit, non refert verba facere. illo enim erumpente mox æger deficiens moritur. ſi aliquis ſanguis defertur ad os; ille quidem paucus eſt. plurimus enim in vacuum pectoris ſpatium effunditur, ubi mortui corpore aperto reperitur.

Lect. 58: Ianuarij. 6.

Sanguinis ſputum propter anaſtomoſin ſi exiguũ ſit; nullam curationem requirit, mox enim ceſſat, ſuccedentibus vacuationibus ſolitis. quæ diutius ceſſantibus, ſi copioſius fiat ſanguinis ſputum, diverſiones faciendæ verſus partem, unde ſanguis fluere debuerat.

Veluti menſtruis, aut hæmorrhoidibus ceſſantib. ad partes inferiores. faciendæ autem hæ ſunt per frictiones, ligaturas & cucurbitulas. erit & venæ ſectio facienda, ſi nec factis diverſionibus ſputum ſanguinis ceſſarit. Abſtinendum verò & ab omnibus quæ ſolitas vacuationes impedire poſſent, ut eſt uſus aſtringentium ac frigidorum. Si autem ſputum ſanguinis diutius perſeveraverit, & ſalſuginem, vel ſimilem malam qualitatem guſtu referat: timor eſt ne pulmo exulceretur: & tunc quidem eclegm. erunt exhibenda non ſolum dulcia, ſed & quæ lentorem aliquem habeant, ut facilius humorum acrimonia obtundi queat, ut eſt ſyr. de jujubis: & ſyr. de ſymphito. & reliqua facienda; quæ in ulcere pulmonis requiruntur, ſuo loco dicenda.

Si autem propter unitatis ſolutionem & venæ ali-
cujus rupturam ſanguis cum tuſſi expuatur : ſtatim
& ab initio venæ ſectio facienda , ſi vires ferant. &
quidem non vacuationis [12], ſed diverſionis tantum
modo cauſa : atque ideo etiam non copioſa facien-
da,&, ſi opus fuerit,etiam reiteranda. Adhibenda
verò ſunt & frictiones ac ligaturæ diverſivæ, etiam
primo die,ac deinceps frequentius faciendæ, donec
ceſſarit ſanguinis ſputatio. Eclegm. quoque exhi-
benda ſanguinem ſupprimentia : ut eſt ſyr. de roſis
aridis cui ſit admixtus bolus armenus [13] lotus cum
aqua plantag. aut equiſeti : vel lapis hæmatitis te-
nuiſſimè tritus boli loco. Prodeſt etiam conſerva
roſarum rubrarum addito lapide hæmatite & ſyr. de
roſis aridis. Veſperi verò ex Gal. conſilio exhiben-
dum aliquod med. opiatum veluti diaſpermatum
[14] quod ab ipſo commendatur,utpote ſomnum con-
cilians,[15] dolorem ſedans,& reſiccandi vim habens.
Hujus loco recentiores exhibent pill. de cynogloſſo
Nicolai , quæ ſimiliter ſomnum conciliant ac reſic-
cant.

Habenda verò & ratio efficientis cauſæ : nam ſi
propter lapſum ab alto, percuſſionem , vel ſimilem
rupta fuerit vena , utile etiam fuerit dari potiones
partim ex ijs quæ aſtringunt , & partim ex conſo-
lidantibus, [16] quibus addenda ſunt quædam lento-
rem habentia ut melius queant partes uniri ac con-
ſolidari , ac etiam dulcia quædam,ut concoctionem
ſputi adjuvent , & ne aliorum acerbitas pectori
noceat. Confici igitur potio poterit ex rad. tor-
mentillæ, rubeæ, [17] conſolidæ majoris , glycyrrhi-
zæ , & ex ſanicula , alchymilla, pyrola, uvis paſſis,
Zyzy-

Zyzyphis seu jujubis, & sem. malvæ, in aqua decoctis. quorum decocto etiam addi potest syr. de jujubis, aut de symphyto aut uterq; ex quo mane propinandus haustus erit & ante cœnam.

Si autem ex excedente & magno frigore exorta tussis, causa fuerit rupturæ, ipsius venæ, admovenda & pectori erunt extrinsecus calfacientia talia, qualia in curatione tussis à frigore dicta sunt.

Debet autem is cui vena in pectore rupta est in quiete, tranquillitate, & quantum fieri potest in silentio se continere [18], & cavere omnem occasionē tussis. Aer eligatur temperatus & ad siccum [19] inclinans, & citius ad frigiditatem vergens, quam ad calorem. Cibus sit facilis concoctionis aliquantum lenti succi,[20] ut sunt carnes musculosæ præsertim vitulorum. quorum & extrema veluti pedes & per se conveniunt vel cum capone vel gallina decocta. Potus sit initio aqua hordei passulis & glycyrrhiza additis, vel jus caponis cum ptisana decocti, quæ & cibi loco esse potest. Alvum mollem & facilem esse convenit: ne conatu [21] aliquo opus sit. quod si talis non sponte fuerit enematis mollibus adjuvanda erit.

Lect.59. Ianuar. 19.

Sanguis sputo utcunque cessante, & corpore ab omnibus vitiosis & excrementis per clemens aliquod med., vacuato, nulla inflammationis [22] circa ruptam venam aut pulmonem existente suspitione, ad lactis [23] caprini usum erit deveniendum. quod mane jejuno [24] stomacho exhibendum erit: vel quod nonnullis magis placet, ad usum [25] lactis asinæ. Syr. etiam hoc tempore exhibendi sunt le-

leuiter expurgantes, & consolidantes : ut est syr. ex symphyto, cui quandoque admisceri potest ad majorem expurgationem syr. de glycyrrhiza [26] Mesues. Conducit verò & vesperi sumere conservam ros. rubrarum [27] cum syr. de papavere, aut sem: hioscyami, si tussis molesta, aut somnus difficilis est.

Periculosum autem admodum est sanguinis sputum à vasis alicujus ruptura, vel enim in ipsa sanguinis effusione deficit æger, vel in phthisin incidit; nisi primo tempore diligens adhibeatur curatio. In phthisin incidisse ægrotum ostendit puris sputum sanguinis sputo succedens, atque idcirco Hipp. A sanguinis sputo puris sputum malum esse, ait, aph. 15. lib. 7. subsequens enim puris sputum ulceris in pulmone existentis signum est certissimum. minus etenim periculi est à vasis sive venæ ruptura, quam ab ulcere pulmonis. Qualiter autem curandi sint quibus ab ulcere pulmonis sanguinis sputum procedit, inferius dicendum. ubi de curatione.

Quod autem propter pulmonis [28] sphacelum accidit sanguinis sputum ut plurimum ægrum mox è vita tollit. & si id non prima vice fiat, altera aut tertia contingit. nulla autem spes est vitæ, sanguinem propter sphacelum expuentibus. si verò vita aliquanto tempore intermedio producatur, cibis bonis & facilis concoctionis erunt nutriendi, postestq; [29] ipsis vinum dulce concedi.

De sanguinis sputo ex faucibus, gurgulione ac partibus oris.

Quod si autem è faucibus, aut gurgulione sanguis expuatur, atque is sit cõcretus [30] & ex capite delap-

ſus veluti ſuppreſſo ſanguine è naribus quandoque contingit, abſtergente aliquo gargariſmo uti licebit. veluti aqua hordei cum melle roſato.

Si autem propter vulnus aut ulcus ſanguis fluat, gargariſmis utendum aſtringentibus: ut ex decocto plantaginis, equiſeti rubi, polygoni, calicum glandium, corticum granatorum, gallarũ, roſarum rubr. balauſtiorum, ſem. myrti & ſimilium. cui addi poteſt ſyr. de roſ. aridis vel myrtinus, & ſi ſanguis his non ſiſtatur: poterit ſimul cum ſupradictis, vel aliquibus eorum, aliquid aluminis incoqui. Vtendum autem eſt iſtis gargariſmis actu frigidis, non [31] calidis.

Si autem à partibus oris ſanguis fluat, vel à lingua, aut ex gingivis, poſca os abluendum erit, vel vinum rubrum auſterum in ore continendum, vel portulaca manducanda ut Celſus ſuadet. Si verò per hæc ſanguis non ſiſtatur, in ore continendum erit decoctum ex aſtringentibus quale ſupra dictũ eſt. Poteſt verò & locus ſi contingi queat, inſpergi pulvere thuris, maſtiches, ſanguinis draconis, aut hypocyſtide, bolo Armeno, lapide hæmathite; roſis rubris, balauſtijs, vel aliquibus horum, addito alumine uſto, vel ſi major neceſſitas [32] vitriolo uſto. Si verò etiam adeo copioſus è faucibus aut oris partibus erumpat, ut ægrè ſiſti queat, diverſiones etiam faciendæ erunt per ligaturas & frictiones brachiorum, & per cucurbitulas ſpatulis ac collo admotas. Abſtinendum ab omnibus acribus ac mordacibus.

Conſiderandum verò etiam eſt, an hujuſmodi ſanguinis fluores in aliquo morbo accidant febrili. nam qui in morbo aliquo, qui febrem habet con-

junctam, contingunt, & in die ſuperveniant critico 33, non ſunt temerè reprimendi.

De Vomitu ſanguinis.

Lect. 69. Ianuar. 20.

Ex ventriculo, ut dictum eſt, ſanguis vomitione 34 rejicitur, rariſſimè autem ab ipſo ventriculo aut ejus aliqua parte læſa frequentiſſimè enim, qui vomitione profunditur, in ipſum aliunde prius influxit. & talis niger ac craſſus eſſe ſolet, & admodum copioſus 35 & cum magna vehementia vires valde dejiciens evomitur adeo: ut & multi in ipſa ſanguivomitione deficiant ac moriantur.

Influit autem ſanguis in ventriculum: vel ex jocinore: vel ex liene malè affectis. aliquando ex venis, mulieribus quidem quando menſes non reſpondent. A jocinore ſanguinem effuſum 36 oſtendunt præcedentia: ut faciei color ad luteum vergens, hypochondrij dextri tumor aut dolor, frequens ſitis & calor præter naturam, præſertim ſi multa frequensque vini potatio acceſſerit. Deficiunt autem ut plurimum in ipſa vomitione qui ſanguinem ab hepate profundunt, quod & in Coacis ſcriptum reperitur his verbis: Qui ſanguinem 37 ſpumoſum 38 ſpuunt hypochondriũ dextrum dolentes ab hepate ſpuunt, & moriuntur.

2. A liene autem ſanguinem per vomitum ejectũ proveniſſe, indicat color faciei multo tempore pallens ac lividus, & in ſiniſtro hypochondrio tumor 39, aut durities. Deficiunt & quandoq; hi, ſed rarius in

n [40] prima,in altera verò,vel tertia,vel post sequen-
e alia, frequentius. in quarũ aliqua si non deficiant: andem in ascitem incidunt, quod videtur & Hipp. rorhetic. lib. 2. observatum habuisse: Cui multus, nquit,sanguis sursum ac deorsum eruperit,& febris [41] insuper accesserit, cum multa aqua repletum iri imor est atque hic hydrops brevissimi temporis est, & ex [42] quo paucissimi evadunt. Additur ab Hipp. si febris accesserit; sed ex liene sanguine profuso etiam absque præcedenti febri frequenter accidit Ascitem subsequi. cui non esse remedium sæpius memini observatum.

Recurrunt autem sanguinis ex liene vomitiones incertis temporibus [43],subinde paucis,subinde multis mensibus intermedijs.

3. Si autem propter menstruorum suppressionem [44] sanguinis vomitus mulieribus accidat, non hypochondrij alicujus dolor aut tumor præcessit, sed quandoq; faciei color pallidus & difficilis in ascendendo respiratio,& alia retentorum mensium signa. Contingit verò & quandoque hujuscemodi vomitum cum magno impetu ac violentia fieri & vires dejicere & lipothymiam ac periculum inducere. In Coacis tamen legitur. sterilibus & non parientibus sanguinis vomitum [45] ad conceptionem prodesse.

Curatio.

Quod si igitur sanguis ex vulnerato [46] aut læso ventriculo efferatur exhibenda sunt familiaria ac grata,quæ vomitum supprimant, cura vulneris interim non neglecta.

Sed quando is, qui aliunde influxit, vomitione refunditur: frictiones, ligaturæ crurum, brachiorum faciendæ sunt. & viribus consulendum odore aromatum, & generosi vini exhibitione, veluti vini aromatitis, si haberi potuerit.

Ventriculi ostium ol. masticino, cydon. vel myrtino iuungendum. syr. ex rosis aridis, aut myrtinus exhiberi quoque poterit. Abstinere autem ab ijs oportet, quæ ori ingrata nauseam & vomitum 47 excitare possent. tutissimum est jusculis astringentia quædam admiscere: veluti rosas aridas. quæ cum capo, aut pullo gallinaceo coqui potuerunt, primis diebus cibi ac potus loco futura. Postridie, aut ad longissimum tertio die, si alvus non spontè responderit, enemate aliquo facili expurganda erit, ne sanguis concretus in intestinis putrescens, febrem excitet. in hujuscemodi enim profusione non omnis sanguis sursum evomitur, sed pars ejus quædam ad intestina descendit.

Si autem æger enema sibi iniici non patiatur; poterit dilutum rhabarb. exhiberi. quod non solum, quod vitiosum est expurgat, sed & roborat partes debiles astrictionem relinquens, & præferendum est mannæ & casiæ, quæ vomitum & nauseam excitant.

Sedato vomitu. ac repurgatis intestinis, ac viribus reparatis, si ex 48 liene profusio facta fuerit: huic erit providendum & victus ratione idonea, tum & unctionibus, aut emplastris foris admotis: ut ol. capparorum, ung. aut empl. ex ammoniaco. Vtilissimus autem in hoc 49 casu absinthij vulgaris usus est, quocunque assumatur modo: vel in vino aut in cere-

cerevisia maceratū, vel in forma syr. aut conservæ.
Si autem propter menses retentos mulieri aut virgini sanguinis vomitio facta fuerit, represso vomitu viribusque reparatis, observata bona victus ratione, erit vena pedis interior juxta talum aperienda & abstinendum ab ijs quæ menses remorari possunt. Mensibus vero suo tempore succedentibus sperandum est ab omni periculo vomitionis sanguinis deinceps tutas futuras. Contingit tamen & non suppressis mensibus mulieres quandoque sanguinem vomere. quod ipsis vel à jocinore, vel à liene quoque accidit, & ex signis supradictis, tamen ex non suppressis mensibus cognosci potest, adhibenda tunc & istis remedia prius dicta.

Sebastiani Egberti Scholia.

1. Propter ulcus vulnusve ibi consistens: aut propter sanguisugam.
2. Gal. de loc. aff. 4. c. 6. ex cerebro & gurgulione tussi rejici scribit quem vide.
3. Sic quasdam gravidas sanguinem exspuisse vidimus, & curatas fuisse.
4. Quam tinnientem vulgo, **de Kinck-hoest**/ seu clangorosam malis dicere, vocamus.
5. Qualem in navarcho illo fuisse necessum. qui post sanguinis sputum, vas in multos ramos divisum; dein aliud palmam longitudem adæquans extussijt, ac paulo post mortuus est.
6. Adrianus Imperator quum in venatione costam & jugulum fregisset, sanguine copiose rejecto in phthisin & hydropem incidit. quæ ipsum, & non turbæ medicorum, proculdubio perdiderunt. Dion. & Æl. Spartian.
7. L. Sylla animi concitatione nimia, atquæ immode-

moderatæ vocis impetu, convulso pectore, spiritum, cruore, ac minus mistum evomuit. Vel. Maxim. l. 9. c. 2. Idem in prælio cum altiore voce suos hortaretur Antigono Macedonum regi. Polyb. l. 2. in fine. Et Valentiniano Imperatori ex ira & clamore, Suyd. accidisse testantur.

8. Iuvenẽ vidimus, qui lapillos tophaceos hordei grani magnitudine & forma, aliquandiu expueret.

9. Qui sanguinem multum excreant spumosum, ijs ex pulmone educitur. Vide comm. Gal.

Spumosum à spiritu pulmonis educitur, ut satis ostendit Gal. 4. de loc. affect. cap. 6.

Ex pulmone spuma sanguinea .i. plus spumæ parum sang. ex thorace sanguis spumosus. I. Heurnius.

10. Quod à vasis cordi proximis, & confertim in vias spirationi dicatas, irruat.

11. Ut humores incrassentur, & meatus oblinantur.

12. Non refert quo loco, potest modo in dextro, modo in sinistro brachio secari.

13. Qui leniter astringit & emplasticus est: qua ratione magis prodest, quam astrictione.

14. Phylonij mentio non fit à Gal. forte quia calida nimis habet ut piper.

15. Tunc enim catarrhi & sanguis quiescunt.

16. Quales sunt potiones vulnerariæ dictæ.

17. Astringunt, oblinunt, consolidant.

18. Quia nemo sine motu pulmonis loqui potest.

19. Quia humiditas sanguinis fluxum magis irritat.

20. Hinc Domnino Æsculapius in vestibulo templi, quod ipsi apud Athenienses dicatum erat, ad captandum oraculum dormienti, ut carnibus suillis vesceretur, consuluit. Suydas.

21. Ex quo vena aperiri & sanguis fluere potest.

22. Cujus indicium dare potest febris adjuncta.

23. Quod facit ad glutinationem vulneris, & reparationem virium.

21. Ne quid ſit quod lac in ventriculo corrumpat.

25. Quod tenuius & magis ad humanum accedit.

26. Qui expurgat magis quam reliqui : quia cum melle componitur. quamvis & alij cum melle componantur verum nimis vehementes ſunt.

27. Quibus nonnulli magno cũ ſucceſſu utuntur.

28. His pulmo totus niger ac corruptus eſt. interius alba membrana. totque in eo foramina quot vicibus ſanguinem expuit æger.

29. Quod alijs alioqui noxium foret. ad recreandas cordis vires.

30. Non magnum in eo periculum. niſi fortè ibi putreſcens noxam daret.

31. Calidum enim hæmorrhagias lædit. 5. aph. 16.

32. Debet ad aliquot horas relinqui. nam cruſtam facit. qua ablata major fieret ſanguinis fluxus.

33. Natura enim donec ordinate agit non eſt refrænanda; ſin contra, inhiberi poteſt.

34. Si aſtantes ſtupidi non poſſint indicare num ſpuendo, vel vomendo ſit ejectus : ex fecibus animadvertetur. nam ſi fuerint nigræ : ex ventriculo vomuit.

35. Unde & aliunde influere colligi poteſt. ipſe enim ventriculus exanguis.

36. Hunc aliquando minus nigricantẽ, vel potius ichoroſum dum circa ventriculũ hæreret graviſſimas anguſtias intuliſſe vidimus; à quibus, illo copioſiſſime vomitu profuſo, ſtatim æger liberabatur.

37. Ob craſſitudinem ſpumoſus quodammodo videtur.

38. Abuſivè, pro vomunt. ſic quum de eductione ſanguinis è pulmone ageret, dixit vomunt, pro tuſſiendo ejiciunt.

39. Ex liene prodijſſe, ſi tumor ſiniſtri hypochondrij vomitione ſubſideat, conſtabit. Archig. apud Aët. cap. de ſang. ſputo.

40. Lien

40. Lien enim non eſt pars vitæ tam neceſſar quam hepar.

41. Videtur hoc tempore Hipp. eveniſſe quo inteſtina non eluerent. fieri enim non poteſt ut ſan guis in inteſtinis putre cat & febris non excitetur.

42. Mulier quædam, quæ ex vomitu ſanguinis i Aſcitem incidiſſet & poſtea ſibi ab eo liberata vide retur, in vomitum rurſus incidit, ac defecit. R. Dod

43. Prout nimirum bono vel malo regimin utuntur.

44. Hipp. in epid. non videtur aliam in mulieri bus cauſam agnoviſſe : Mulieri ſanguinem vomen menſes ſubſtitiſſe neceſſe eſt. lib. tamen 1. de morb mul. ex partu etiam fieri agnoſcit,

45. Quia natura onere liberata, ad menſes protru dendos eſt expeditior. ijs excluſis ad conceptum aptiores.

46. Ut cuidam, qui vulnus ad xiphoidem cartila ginem acceperat & tamen ſanatus fuit, licet. Hipp hoc lethale pronuntiet. 6. Aph. 10. R. Dodon.

47. Præſtat enim iſtum ventriculo concludi, quam evomi. fluxus enim magis concitaretur. ſanguis ve rò theſaurus vitæ eſt. deſcendunt tamen ad inteſtina cum fecibus.

48. Nam qui ex jecore vomunt, plerumque mo riuntur.

49. Quo etiam ſervati quotcunque evaſere. ro borat autem viſcera ac nonnihil abſtergit.

NICOL. FONTANI.

Annotatio XXVI, ad Caput XXVI.

[*Iuvenem vidimus qui lapillos Tophaceos, hordei grani magnitudine, & forma aliquandiu expueret.*]

Multa ſunt quæ in corpore humano renaſcuntur mala : ſed plura quæ vix fidem merentur, verius monſtra dices. Trice-

Tricenaria fœmina, vidua reſtricta paſſa eſt menua per ſemiannum, & cum hæc evacuatio fœminis multis modis beare ſoleat, ex hac ſuppreſſa vaatione reſtagnante materia ad partes ſuperas, oque tetro vapore, cerebrum ſuâpte naturâ debile ncutiente, ingens ſequuta eſt Cephalalgia, ex ea vigilias, debilitato corpore, & mucoſa materia dundante, & ad coxam defluente, immanis *Iſchiæ* lor ſubſequutus eſt, cujus ſævitia infirmo facto rtis calore, & mucoſo humore ſuborto, ſupervenit xatio partis: tandem ad ſummam inopiam puſilredacto calore, œdema in toto fœmore renatum m aliquali duritie conjunctum, intus multa ſeroſi moris copia inerat (Hydropem potius particulam diceres) & ita in tumorem elevatum eſt fœmur, in vaſtam magnitudinem excreſceret.

Ex altera radice non ceſſabat diffluxus craſſi huoris in partes inferas confluere, & ſic vitio in vitiũ utato, tuſſis repullulavit ferina ex ſalſi & viſcidi moris copia emanans, ad quam etiam eroſis vaſis lmonis, ſanguinis ſputum, & febris continua aceſſere, & tota tabida facta eſt.

Præſcripſi plura auxilia quæ tantis malis auxilientur apprime, quæ ut varia erant, ita diverſa expoulabant præſidia.

Hæc omnia frequentia ſunt, & à medicis uſu freuentiſſimo comperta.

Verum unum notabis rariſſimum, cujus cauſâ hæc bſervatio facta eſt: nam una die ferâ tuſſi concuſſa, pectore toto gravata, ac ſi intus onus aliquod rave geſtaret veluti ſtrangulata, excrevit ſphærum (globum ſeu pilam palmariam putares) mucoſo entoque humore compoſitam, membranis quibuſam & filamentis duris circumtextam, & quod miabilius eſt, diſſecta hac tophacea mole, intus invenus eſt lapis duriſſimus ſubruffus, Dactyli inſtar, qui tatera appenſus drachmas duas exactè ponderavit: uo expulſo ingenti factâ Hæmorrhagiâ, ipſa in

animi

animi deliquium incurrit, ſed refocillata, commo[illegible] alimento, ad ſe redijt.

De cætero, morbus omnia remedia contemne[illegible] ipſam tandem ad *Maraſmum*, & deinde ad morte[illegible] deduxit.

Menſtruorum autem retentorum. Curatione[illegible] recte docet auctor quæ eſt præcipue per venæ ſ[illegible]ctionem in pede. Auctoris verba hæc ſunt.

[*Erit vena pedis interior juxta talum aperienda.*] In[illegible]tellige ſiniſtri potius, quæ ſaphena dicitur, ob recti[illegible]tudinem.

DE HÆMORRHAGIA.

CAP. XXVII.

Lect. 61. Ianuarij. 23.

DE ſanguinis è naribus fluore, qui in febribus ſu[illegible] pervenerit, ante dictum. nunc de eo qui ex ali[illegible] cauſa mediocritatem excedit.

Cauſæ autem hujus fluxus vel externæ vel internæ ſunt. Externæ ut caſus, percuſſio, vehemens exercitium, [1] diutina ſub ſole mora. Internæ, nimia ſanguinis redundantia, vel ejuſdem vitium. Refert autem non parum, an continuus ſit ſanguinis fluxus, an intermittens & per vices recurrens.

Continuus ex quacunque cauſa, periculum evidens mortis affert nisi ſiſtatur. Vena media aut interna ſecanda erit, ſi vires ferant ægri, brachij quod è directo eſt naris ſanguinem fundentis. Ligaturæ etiam faciendæ ſunt ac frictiones brachiorum, fœmorum, & crurum. Cucurbitula etiam hypochondrio, ſi non ceſſet fluxus, quod è directo eſt, erit ad-

moven-

movenda, utiles quoque collo sunt ac ſpatulis appoſitæ cucurbitulæ, cum ſcarificatione etiam, ſi vires ferant.

Fronti imponenda ſpongia frigida, poſca madefacta; vel calaplaſma ex bolo cum ovi albo, & aceto roſaceo, ſi haberi poterit. quod quam citò incaluerit amovendum, ſubſtituto altero frigido. cui ſi addatur ſuccus plantag. polygoni aut burſæ paſtoritiæ, aut herbæ ipſæ contuſæ, efficacius erit.

Quod ſi nec ſic ſanguis fluere deſinat: linamentum ſive turunda naribus imponi debet imbuta pulveribus aſtringentibus cum ovi albo permixtis: ut pul. thuris, boli, ſang draconis, hypociſtidos, lap. hæmathit. cui ſi addatur alumen uſtum efficacius erit, ac magis aſtringet. Debet autem turunda adeò longa eſſe, ut ad oſtium venæ ſanguinem profundentis pertingat. deinde & faſciola liganda, ne excidat. Quod ſi pulveres ſupradicti non ſuffecerint; addendum vitriolum rubefactum. quod & ipſius turundæ cacumini illini poterit, inſtar cauterij autem hoc cruſtam facit, atque idcirco hoc admoto turunda citò eximi non debet; ſed ſinenda ad 3. uſque diem. ſi prius eximatur, periculum erit ne cruſta ablata iterum ſanguinis profuſio major ſequatur, quam antea, oſculis venarum magis patentibus[3]. Quæcunque autem fluente è naribus ſanguine adhibentur, ſive cibi ſive potus: omnia actu frigida eſſe debent. expedit & locum eſſe frigidiorem in quo æger decumbit. Caput etiam erectum hunc tenere convenit. Fugienda ſunt omnia calidiora & excalfacientia. Vinum etiam non dandum niſi dejectæ vires poſtulent.

Sanguinis autem per nares fluxu per vices recurrente, si adsint sanguinis redundantis signa, optimum ac præstantissimum, sanguinem detrahere, etiam sæpius, si fluere non desinat. Adhibita victus ratione, quæ nec excalfaciat nec multum sanguinem generet, ut sunt vinum, ova, carnes teneriores, à quibus idcirco abstinendum.

Quod si autem non copia in causa fuerit, sed ejusdem vitium & tenuitas, & signa adsint superabundantis bilis: corpus med. purgante bilem, expurgandum. Abstinendum verò & à vino ac omnibus calfacientibus: ut aromatis & quibuscumque acrimoniam habentibus. Non præsentibus signis bilis, sanguine tenui & aquoso existente: mediocriter calidorum usus, & vini dulcis ut Cretici, aut rubri non est inutilis. Conveniunt in utroque casu cibi lenti succi: ut pedes & carnes musculosæ animalium, & similia his.

Perseverante autem hujusmodi fluxu, metuendũ ne Lienteria aut Hydrops succedat, quod & Hipp. 1. proret. ostendit: Quibus sanguinis eruptiones plures, his temporis progressu alvi malè afficiuntur: si non urinæ concoctæ fuerint.

Sebastiani Egberti Scholia.

1. Attila ob Honoriæ Valentiniani sororis nuptias convivia exercens, dum tantum vini quantum nunquam antea in simul bibisset, cum supinus quiesceret, eruptione sanguinis, qui ei de naribus solitus erat effluere, per fauces, quod impediretur, illapsi, suffocatus & extinctus est. Paul. Diacon. l. 15. Iornand. de reb. Gothicis.

2. Sep-

. Septuagenarium, triginta libris sanguinis per
es effluxis, convaluisse tamen, & decem annis su-
stitem fuisse referebat Niger med. Patavin.
o 1587.

. Propterea quod crusta ex partium illarum
stione fiat, quæ vasis incumbunt.

NICOL. FONTANI.

Annotatio XXVII, ad Caput XXVII.

*ernelius, lib.2. de venæ sectione cap.*1. contra omnem
dicorum mentem arbitratur nullum sanguinis è
ibus profluvium, licet Criticum, salutare esse,
sque ope nullum acutum morbum solvi posse.
Quam sententiam *Iohannes Bravus Petrafitanus in
mentis, & Augenius, tomo. 2. Epistol. Epistol* 9. acutè
arguunt, & ego hoc dogma falsum esse luculen-
comprobavi cum *Hippocrate* 4. *acutor.* 10. dicente:
*rbos acutos solvi si è naribus ubertim sanguis erumpat,
t autem sanguis sit ruber, exuberantem tamen sanguinis
iam in venis redundantem vacuare potest, summo cum
orum commodo.*
Cur autem Fernelius ita misere fuerit deceptus,
cur sanguis per nares fluens fere semper rubidus
pareat, explicat inter omnes acutissimus *Zacutus
sitanus lib.* 7. *Hist.* 64.

DE PLEURITIDE.

CAP. XXVIII.

De Pleuritide. *Lect.* 62. *Ianuarij* 24.

Ateralis dolor [1], de quo agimus, ille est, qui cir-
ca partes thoracis, quæ ipsis costis circumscri-
ntur, consistit. Causæ circa has partes doloris

quædam externæ esse possunt ut casus, percussio, & similes. sed ex talibus causis dolores ad præsentem tractationem non pertinent. de eo enim lateris dolore, qui citra tales causas, & potissimum ab internis causis natus est nunc dicendum. quem Latini veteres medici propriè lateralem dolorem: Græci verò & hæc ætas Pleuritidem vocat.

Est autem Pleuritis vel legitima sive exquisita, vel notha sive spuria. Exquisita pleuritis inflammatio est intra 2 membranam intrinsecus costas & latera succingentem nata.

Signa hujus sunt dolor vehementer pungens, respirandi difficultas, tussis aliquando initio sicca, verum non diu talis, sed cum sputo eoque etiam sæpe & citò cruento: febris acuta non intermittens: pulsus durior quam pro natura, in duris etiam corporibus 3 serratilis.

Oritur autem hæc inflammatio à sanguine & ut plurimum à bono, aliquando verò & ex bilioso, rarius ex pituitoso, rarissimè autem ex melancholico sanguine. Ex sanguineo humore pleuritide facta sputum citò cruentum redditur. si ex bilioso, flavum aut subluteum expuitur. tardè verò & minus sanguine tinctum 4 procedit: si ex pituitoso sanguine nata fuerit pleuritis. tardissimè autem succedit quando ex sanguine melancholico pleuritis originem habet, atque hoc ipsum atro ac 5 nigricante sanguine tinctum. Refertur autem pleuritis ab Hipp. inter morbos qui hyeme potissimum oriuntur. non tamen incipiente hyeme, nec vigente, sed desinente & circa veris initium ferè supervenit. Propensi ad hanc sunt juvenes & mediæ ætati

mul-

nulto ſanguine abundantes. Hi enim ſi poſt labores & exercitia calfacti ſeſe frigido [6] aëri expoſuerint, acilè pleuritide corripiuntur. qui verò natura ſunt rigidiores minus huic morbo obnoxij ſunt : veluti cidum ructantes. quos Hipp. in aph. 36. lib. 6. on valde morbo laterali corripi, reliquit ſcrip- um.

Affinis autem & quodammodo ſimilis pleuritidi jocinoris apparet eſſe inflammatio, ſed diſcrimen ex eo percipi poteſt : quod dolori inferius hæreat, nec ſupra ſpurias coſtas extendatur, & nou punctorius ſit,ſed magis [7] gravativus,neque reſpiratio multum læditur, & tuſſis ſi quæ adſit ſicca ſit & arida, abſque ſputo. pulſus verò & minus durus, faciei autem color pallidior [8], & quandoque excrementa alvi liquida ac ſubcruenta, ac loturæ carnium ſimilia, quod tamen non ſemper accidit.

A legitima autem ac exquiſita pleuritide non parum etiam Notha differt. dolor quidem circa thoracis partes conſiſtit, ſed in muſculis intercoſtalibus externis inflammatio eſt, quæ & admotis digitis dolore intenſo percipi ac ſentiri poteſt. quæ ubi ad ſuppurationem venerit, incidirur ac aperitur, ſi non ſponte eruperit. febris hanc nulla, vel parva comitatur. reſpirationi exiguum accedit impedimentum. tuſſis nulla niſi fortè exigua, arida, pauca : pulſus neque [9] tenſionem, neque duritiem habet.

Ad pleuritidem notham refertur & ab Aëto ex cruditatibus, & cibis craſſos ac pituitoſos humores ingenerantibus originem habens affectus. quando enim tales humores [10] repente in vacuum ſpatium

 pecto-

pectoris, atque in ipsum pulmonem sese ingesserint multitudine sua subcingentem latera intrinsecus membranam distendentes dolorem inferunt, talem quidem ut inexpertis pleuritidis imaginatio exhibeatur, & spiritus vias intercipientes vehementem spirandi difficultatem inducant. supini autem sic affecti ferè decumbunt: ut plurimum quoque non febricitant [11] & frequenter frigidius solito eorum corpus reperitur. si febri afficiantur, debilissima hæc est, minimè siticulosi sunt, ac pulsus eorum parvi ac tardi.

Huc referri potest & ille lateris dolor, qui quandoque phthisicis omnino extenuatis molestus est: febrem hic etiam non intendit & propter conceptum aliquem flatum frigidum oritur, [12] ac pulmonis, subcingenti membranæ, adhærentis, signum est.

Exquisitæ pleuritidis curatio à sanguinis [13] missione auspicanda, detrahendus autem est ex vena interna aut media brachij: quod è directo [14] est lateris dolentis, ut Hipp. fecit, in quo & Gal. consentit, qui pleuriticis, ut ait, quæ è directo laborantis lateris adhibita fuit sanguinis missio clarissimam sæpe utilitatem attulit. quæ verò ex brachio opposito: aut omnino obscuram: aut certè post temporis intervallum.

Copiosè autem detrahendus est sanguis, & eousque auferendus, si vires patiantur, donec color ejus mutetur & rubicundior [15] fuerit: aut ut Hipp. donec pro rubicundo & puro, lividior vel nigrior factus sit.

Misso sanguine, si alvus dura non responderit, leniens aliquod enema injici ex re erit.

Quod

Quod si vires copiosam sanguinis detractionem non sustinuerint,& dolor se nō remiserit,reiteranda erit venæ sectio & ex eadem vena, vel ex vena ejusdem manus. quod & faciendum etiam si post largam sanguinis missionem non multò minor sit factus dolor. Reiterari autem & venæ sectio in magna necessitate eodem potest die. secus unam aut alteram diem intermittere præstat.

Post sanguinis missionem locus dolens sæpius ungendus erit oleo amygdal. dulcium, vel pinguedine recenti caponis, aut gallinæ, vel butyro recenti insulso, aut si illud non est præsens butyro loto cum aqua simplici, vel cum aqua decoctionis hordei, vel cum aliquibus horum permixtis; addita exigua cera,aut pinguedine vituli,ut sit instar linimenti.

Quod si causa doloris frigidior fuerit,addi poterit oleum chamæmelinum, vel anethinum, vel ung. dialthæas. addi etiam potest muccago sem. lini & fœnugræci,aut muccago rad. althææ.Quod si verò tales unctiones non suffecerint,utiliter lateri dolenti admovebitur [16] cataplasma, præsertim morbo in vetustatem abeunte : ut ex rad. [17] althææ in aqua decoctis addita farina hordei, & nonnihil florum chamæmeli ac meliloti,& postquam coctum fuerit; ol. amygd. dulc. & chamæmel. admixtis. Si causa morbi frigidior fuerit & sputum ægrè procedat: addi potest cataplasmati sem. lini & fœnug.& ung. dialthæas.

Exhibenda quoque sunt eclegm. sputi concoctionem promoventia:ut initio syr. de violis addito syr. de capillis Veneris,vel si materia omnino tenuis fuerit, syr. de jujubis. Procedente tempore syr. de

glycyrrhiz. Mesue, vel solus vel cum alijs per mixtus dandus. Sub finem verò syr. de hyssopo Posset verò sputum & adeo crudum & contuma esse, ut difficulter & cum labore procederet. quo casu supradictis syrupis, vel syr. de succo limonum vel acetos. simplex, aut oxymeli simplex admiscendum.

Vtilia quoque eclegm. diatragacanthes & diapenidion.

Purgans verò & aliquod med. intermedio tempore exhibere convenit,non tamen potens, sed familiare ac non [18] vehemens. quod videlicet humores circa intestina & primas venas hærentes tantummodo expurget. ut sunt manna, cassia fistula, syr. ex frequenti infusione rosarum, diacathol. & quæ similia: quæ vel per se dari, vel cum decocto violarum, uvarum passar. glycyrrhizæ, hordei, sem. melonum misceri possint, in quo decocto si nonnihil rhabarb. fuerit infusum, med. futurum erit utilius.

Victus ratio initio tenuis esse debet, ut ex cremore ptisanæ, vel lacte amygd. dulcium, vel pane loto .i. [19] pane cũ aqua & saccharo hordei. Procedente tempore paulò plenior conceditur: ut pullus coctus cum ptisana.Potus sit ptisanæ decoctum cum uvis passis & glycyrrhiza.

Abstinendum ab omni frigido non modo aëre, sed & cibo ac potu, & alio quocunque, donec omnis fuerit sedatus dolor, & pectus plene expurgatum. Somnus si non successerit syr. de papavere vel diacoction dormituris exhiberi poterit.

Pleu-

Lect.27. Ianuar.27.

Pleuritis morb. eſt acutus cujus incertus [20] eſt exitus. non rarò mortè terminatur : præſertim accedente errore aliquo. quandoque cum criſi ad ſalutem deſinit.permutatur & aliquando in peripneumoniam,ſuccedit ei nonnunquam empyema .i.puris in thorace collectio. Pleuritidem [21] autē in peripneumoniam tranſire malum eſſe Hipp.ait.cujus ſunt ſigna febris,quæ remiſerat, major facta, calor quam antea intēſior,faciei [22] calor rubicundior,reſpiratio quæ fuerat liberior iterū difficilior reddita, [23] ſputi retentio,& lateris doloris intenſio, non tamen punctorij & ſæpius alio quam antea fuerat loco. Expectandum .a. fuerit empyema,ſi in 14. diebus pleuritide laborans non fuerit per ſputū expurgatus. quod tamen non [24] ſemper, ſed quandoque pleuritidi ſupervenit , & non prius quam poſt 14. diem. ceſſat tunc dolor [25] lateris,deſinet & febris,ſed non in univerſū. exigua enim quædam remanet, & pus expuitur aliquando purum, aliquando fæculentum. Bonum autem in omni pleuritide ſputum citò ac facile expui.quo enim citius prodierit:eo morbus brevior futurus eſt. ſi tardius appareat , in longius morbus protrahitur. Sputum autem optimū eſt,quod cruentum & valde permixtum [26] apparet : deterius quod non valde permixtum, quodque flavum aut ruffum, album,viſcidum & † rotundum,ut Hipp. ait. inutile eſt. malū autē valdè viride; atq; hoc etiam deterius, quod nigrum.Iam & malum eſt pleuritide aut peripneumonia laboranti adveniens alvi profluvium ut Hipp.ait.ſignificat enim,ut Gal.interpretatur,hepar per conſenſum ita malè affici , ut præ imbecillitate

non queat ad ſe attrahere alimentum, neque id i ſanguinem convertere. Poteſt tamen prodeſſe pro fluvium [17] ratione vacuationis, apparentibus ſign concoctionis,& morbo non vehementiſſimo.

Spuria Pleuritis.

Spuria pleuritis ſanguinis miſſionẽ non neceſſa rio requirit.ſed tamen ſi adſit repletio,& vires ætaſ que conſentiant; utiliter etiã vena ſecatur, veluti & in omni lateris dolore ex caſu,aut percuſſione,aut ſi mili externa cauſa: præſertim ſi febris qualiſcunque acceſſerit.Eclegm.in ſpuria pleuritide non eſt opus ſed leni medicamento corpus utiliter quoq; expurgatur. Locus dolens oleis ſupradictis ungendus. cataplaſma & eidem ſimile imponi poteſt, quod ſi verò ad ſuppurationem inflammatio tendat: adjuvanda erit ſuppuratio caricis rad. liliorum, & fermento cataplaſmati additis.Vbi ad ſuppurationem venerit, ſi non ſponte eruperit, abſceſſus incidendus & aperiendus erit. reliqua deinde curatio facienda, qualem abſceſſus requirit.

Sed ſi à caſu,aut percuſſione dolor factus fuerit: initio ungenda pars læſa ol. roſato, vel myrtino, aut utriſque ſimul permixtis,addito exiguo aceti.

Si dolor magnus ſit,dictis ol. addendus pulvis roſarum rubrarum,ſem. myrti,ſang.draconis, acaciæ, hypocyſtidos & ſimilia,& ceræ. q. ſ. ad formandum ung. ſolidum inſtar emplaſtri. quod deinde linteo panno inductum, loco dolenti calidum admovendum.Procedente tempore oleis addi poterit ol.chamæmel. vel etiam nonnihil laurini.

In

In lateris autem dolore [28] de quo Aëtius scribit, non expedit sanguinem detrahere; sed calfacientia incisiva & repurgantia intrinsecus & extrinsecus offerenda. alvus enematis subducenda, aut si vires ferant med. aliquod quod pituitam expurget exhibendum: quale in asthmate ex crudis humoribus. Eclegm. etiam qualia in tali asthmate sunt offerenda. Pectus & latera ungi refert ung. aliquo calfaciente, & dolorem leniente, ut ex ol. anethino, liliorum, rutaceo, & si majore calfactione opus sit, laurino oleo etiam permixto. Requiritur victus ratio qualis in asthmate. Vtilissimus potus est [29] hydromeli; præsertim si nonnihil hyssopi in eo sit incoctum.

Lateris dolor phthisicis superveniens nullo modo sanguinis detractionem admittit. fomentis solvitur, ut ex floribus [30] chamæmel. & sem. cymini permixtis & in sacculo consutis. qui rore vini calfactus dolenti loco admovetur. Vtiles quoque unctiones ex ol. liliorum & anethino. observata victus ratione, qualem phthisis requirit.

Sebastiani Egberti Scholia.

1. Telum lateris dolor est, dictum, quod corpus dolore instar gladij transverberat. Isidor. l. 4. c. 6.

2. Quæ tamen ab externis quandoque irritant. Sic Agron Illyriorum, quum devictis Ætalis perpotationibus & convivijs indulgeret, in Pleuritidem sibi funestam incurrit. Polyb. l. 2. Athen. l. 2. Ælian. l. 10. variæ histor. 2. Non ipsius membranæ.

3. Non tamen in nostris corporibus hoc veritatem habet.

4. Quandoque vigesimo primo die, ut in Anaxione, cujus meminit Hipp.

5. Non

5. Non simpliciter nigrum. neque enim ex syncera melancholia.
6. Quod forte ventus ad thoracis cava penetrans cogat sanguinem in grumos: unde inflammatio.
7. Ob partis stupidum sensum.
8. Omnes verò thoracis affectus benè coloratam reddunt faciem.
9. Quod nervosæ partes, ut Pleura, minus afficiantur.
10. Nam sæpenumerò afferunt dyspnœam, non dolorem: nisi repentè influant.
11. Quia materia frigida est.
12. Ut in D. de l'aubespine, cui pulmones putres costis adhærentes cum ulceribus varijs. in cons. Fern. consil. 20.
13. Enema I. immitti, ut quidam volunt, non debet, neque enim tamdiu cessandum in mittendo sanguine. potest tamen post injici.
14. Quam tanti fecit, ut etiam naturalem fluxionem neget prodesse nisi è directo fiat. sic lædi etiam quibus tumente liene è dextro nare fluit.
15. Ut plurimum autem initio niger est.
16. Atque hæc tutissima via. non epithematis, neque fomentis, usus autem ijs Hipp. non ut curet, sed ut cognoscat. præterea quod fit per fomenta & epithemata: violentè fit. non fert hic morbus.
17. Rad. alth. decoct. in aqua ad mollitiem ℥ij. farinæ hordei ℥ ß. flor. chamæm. & meliloti ana M. ß. cum aqua decoctionis rad. althææ misceantur & f. cataplas. addito ol. amygd. dulc. & chamæmel. ana ℥ I. cui adduntur in causa frig. sem. lini & fœnugr. ana ℥ ß. & tantundem dialthæas.
18. Non enim possibile, ut per alvum vel vomitum, quod in pectore est, expurgetur.
19. Vel etiam pane cum tenui cerevisia addito saccharo quod nostri Bier-en-broodt appellant.
20. Quia in morbis acutis materia turget; & alias alio transfertur. ut in cor Trajecto lateris miseri, capitisque dolore. Horat.

21. Aph.

21. Aph.7.aph.11.quia major morbus & vicinior cordi. deinde quod debilitato supervenit.

22. In omni affectu pulmonis magis rubet facies quam in laterum, & in laterum affectu magis quam in jocinoris.

23. Si enim potuisset exire liberè; non facta fuisset permutatio.

24. Ut 3. epid. in Anaxione, qui non est suppuratus factus.

25. Quia nulla tensio membranæ, abscessu jam rupto, superest. Atque ex hoc ægri quandoque spem bonam, sed fallacem, concipiunt.

26. Non enim fieri potest ut, non una exspuatur pituita. quod si non permista sint; imperfectæ concoctionis signum est.

† Significat enim humores frigidos & calorem magnum.

27. Ratione expurgationis criticæ. quæ per alvum etiam fieri potest à natura.

28. Nihil aliud quam asthma cum dolore.

29. Ut & in omni morbo frigido pectoris.

30. Flos anodynus. sem. cymini discutit flatus. multum profeci his. Remb.Dod.

NICOL. FONTANI.

Annotatio XXVIII, ad Caput XXVIII.

Magna, de ejus cognitione apud *Galenum* est controversia, num ea sit certa, scientificaque, an conjecturalis, nam. 12.*Meth.cap.*7. scientificam esse affirmat, & *lib.* 2. *de rat. vict. com.* 3. conjecturalem docet.

Dic, 12.*Meth.cap.*7. *Galenum* dixisse vera. In alio vero loco duplici modo intelligendum esse, vel de pleuritide complicata cum alio affectu.

V.gra-

V. gratia. cum Hepatis inflammatione, aut peri-neumonia. Tunc enim difficilis ejus est cogniti[o,] quia difficile est alias inflammationes à pleuræ i[n]flammatione discernere.

³ Vel dicendum *Galenum*, *lib. 2. acut.* non loqui [de] *Pleuritide* quod conjecturalis sit, vel non, sed de fo[-]mentis tentandis in *Pleuritide*, ante totius corpor[is] evacuationem, nam tentare *Pleuritidem* discussorij[s] dissolvere est, & negligere, cum sit corpus plenum aut valde conjecturale est, de quo argumento cu[m] agat ibi *Galenus* non contradicit loco 12. *Meth.*

DE PERIPNEUMONIA.

CAP. XXIX.

Lect. 65: Ianuarij. 30.

PEripneumonia [1] quandoque ab initio & per se oritur nullo præcedente aliquo alio evidenti morbo: quandoque ex permutatione alterius morbi fit, ut quando anginæ, aut pleuritidi succedit. Quæ per se oritur, inflammatio est pulmonis, ac modo ex sanguine puriore, modo ex [2] tenuiore & biliosiore gignitur. ex pituitoso, quod plerisque placet, peripneumoniam oriri rationi repugnans apparet. nam ex familiari pulmonis sanguine promptissimè gignitur. purus autem tenuis & vaporosus hic est, qui in dextro cordis sinu elaboratus per arteriam venalem in eum dimittitur. ex quo deinde alimentum sumit. Occasionem præbere potest humorum multitudo, maximè si aliqua extrinsecus causa accesserit veluti aër hybernus frigidus. nam ut in aph. hyeme pleuritides & peripneumoniæ accidunt.

Maxi-

Maximè autem nocivus est hybernus aër crassus, vaporibus infectus pulmonis meatus obstruens. de inspiratione minus libera, calore oborto, inmmatio excitatur. Destillatio autem tenuis & ris 4, confertim in pulmonem illapsa, ardorem inens, inflammationis pulmonis quandoque & cauest.

Signum autem peripneumoniæ primum est: diffiis admodum respiratio. adeò ut laborantes præ gustia suffocari videantur & erecti sedere conenr. adest & febris acuta. dolor verò non vehemens, Gal. 4. de loc. affect. sed gravitatis sensus, qui ad ctoris sternon & dorsi spinam non rarò extendir, ubi videlicet membranæ pulmonem ambientes spenduntur. Hipp. autem in lib. de morb. & in o. de dieb. decret. sentiri quidem gravitatem contetur: sed simul adesse dolorem refert circa spatus, claviculam, & mammam. In lib. verò de loc. in omine dolorem sese ad laterum mollitudinem exndere scribitur. Et frequenter sanè, non tamen emper in peripneumonia dolor aliquis lateris sentur, non quidem pungens, sed mitior; nihilominus amen molestus. At Gal. pulmonem rectè ait doloem non sentire, sed membrana quæ ipsum ambit, ac onvestit, sensus non est expers, & dolorum distena infert. itaque si humor non modo venas & arteias, sed corpus pulmonis totum implens, putrescat tque inflammationem interius accendat, gravitas lla tantummodo sentitur, quæ ad sternon & spinam lorsi sese extendit. Quando verò ad unam aliquam pulmonis partem, ut exteriorem, inflammatio consitit, dolor in latere distenta membrana sentitur,

differt

differt à pleuritide: quod non sit punctorius, & teriarum pulsus haud durus, sed mollis, quando magnus. Maxillæ sive genæ in peripneumonia ma rubentes sunt quam in pleuritide.

A sanguine autem puriore ortam peripneumoniam sputum ostendit rubrum, cruentum, & feb mitior, à bilioso verò sanguine sputum prodit f vum, non multo sanguini permixtum, & febris a dentior est magisque acuta, ac lingua asperior.

Lect.66: Ianuarij.31.

Sanguinis autem detractio in peripneumonia n cessario requiritur, quæ & statim ac mox initiò f cienda est, & ex dextri quidẽ brachij interna ver ex altero brachio iterari poterit necessitate urge te. Dolore verò in aliquo latere existente, è dir cto lateris dolentis sectio facienda erit: veluti pleuritide. Pectus vero & latera ungẽda ol. amyg dulcium, pinguedine caponis, 5 butyro insulso, a loto, addita muccagine rad. althææ; & si febris va de acuta, ol. violaceo. Si dolor adsit alicujus lateri cataplasma etiã admoveri utile erit, quale in pleur tide. Eclegmata in hoc morbo omnino sunt offeren da; habita tamen ratione efficientis causæ. si enim t nuis & acris destillatio peripneumoniam excitarit exhibendi erunt syr. qui tenues humores inspissar & acrimoniam eorum obtundere queant: ut est sy de jujubis, præsertim syr. 6 de papavere admixto, q non modo defluentem humorem inspissare, sed ejusdem distilationes reprimere valet. quibus & ut liter additur syr. de violis, quando sputum biliosu & flavum apparet. Quod si verò propter meatuu pulmonis obstructiones, veluti à frigore hyberno

au

aut ab aëre crasso & vaporibus infecto nata fuerit peripneumonia, exhibendi syr. qui citra evidentem calorem aperiendi vim habent: uti est syr. ex adiantho, cui initio nonnihil syr. de violis; procedente verò tempore [7] aliquid syr. de glycyrrhiza admisceri utile fuerit.

Alvus quoque leniente ac clementi aliquo medicamento subducenda est. veluti in pleuritide: aut similibus enematis expurgandus.

Victus ratio, qualis in pleuritide requiritur [8]. Omnia actu frig. fugienda sunt.

Morbus autem iste peracutus & admodum periculosus [9] est. qui non raro [10]. 7. die vel prius terminatur. Sputum citò prodire in hoc morbo bonum est. Optimum autem sputum, quod [11] cruentum. proximum, flavum, cruore admixtum; flavum ac omnino biliosum, deterius. Viride aut nigrum, deterrimum. Solvitur autem hic morbus ad salutem frequentius per sanguinis è naribus copiosam eruptionem, quandoque per alvi fluorem: quum spumosa & biliosa expurgantur, & apparentib. signis concoctionis & in die decretorio. aliter alvi fluorem in peripneumonia supervenire malum, ut aph. 16. lib. 6. apparet.

Aëtius verò & quandoq; inflammationem in pus converti ait; & per ventrem, aut per urinam pus excerni, atque tunc statim ab omni molestia laborantem liberari. Si verò sic pus non expurgetur: acervatim in pulmonem irruere, & laborantem suffocare, aut in phthisin morbum permutari.

Peripneumoniæ autem phrenitis superveniens, malum aph. 12. lib. 7.

Mala etiam vigiliæ ſunt [12] & imaginationes mentem perturbantes, & extremarum partium frigiditates. quibus enim hæc accidunt: quarto, aut ſeptimo moriuntur, ut Aët. teſtatur.

Lect.67. Februarij 2.

In peripneumonia quæ non ab initio invadit, ſed vel anginæ, vel pleuritidi ſuccedit, ſanguis non eſt mittendus: maximè ſi, ut Paulus ait, diu laborantes in hoc ſtatu fuerint, & ſanguis per initia detractus ſit. ex priore ſiquidem morbo, & ſanguinis detractione, vires infirmiores factæ, ſanguinis detractioni non ſufficiunt. Eclegmata utiliter exhibentur ex ijs, quæ pulmonem & pectus expurgare poſſint: ut ſunt ſyr. de capill. Veneris: & de glycyrrhiza.

Alvum quoque enemate aliquo expurgari convenit. Si dolor latus aliquod premat, fomentis & unguentis uti licebit: ut ſupra dictum, ubi de anginæ in peripneumoniam permutatione. Periculoſam autem, & ibidem dictum, peripneumoniam anginæ ſuccedentem. Pleuritidi autem ſupervenientes ſecuriores eſſe peripneumonias ijs, quæ ab initio fiunt, in Coacis legitur.

Succedit autem lateris dolori peripneumonia [13] ut Aët. ex Archigene refert: quando ad animi uſq; deliquiũ ſanguis detrahitur. nam refrigerato corpore, pulmo rarus & calidus, laterique vicinus promptè & facilè morbum, ait Aëtius, ſuſcipit; atque idcirco ſanguinem in pleuritide non ad animi defectionem ducendum eſſe ait: ſed repetita ſectione illum potius auferendum. & propter hanc eandem cauſam non è directo lateris dolentis, ſed ab oppoſito ſanguinem detrahi vult, in quo ab Hipp. & Galeni doctrina recedit.

Sive

Sive autem ab eodem,sive ab opposito latere sanguis detrahatur,æquè corpus refrigeratur,& pulmo ...us & calidus humorem suscipere potest,ac prom...us quidem quando ex opposito sanguis 14 detra...ur,quam quum ab: eodem nam quæ ab opposito latere,minus cito doloris levamentum affert, quã ...e è directo.levamentum autem doloris fit vacua... humore inflammationem faciente,propter quam ...ionem Aëtio,aut Archigeni hac in parte nihil de...endum,sed Hipp. & Galeni doctrinæ insistendũ.

Quod autem peripneumoniæ ex pleuritide in...acis securiores scribantur, quam ab initio factæ, ...quoque sanè interpretari debet, contrariari enim ...ij videtur, quæ in aph. habentur. ubi legitur: à ...orbo laterali inflammatio pulmonis mala.aph.11. ...7.Non est siquidem de ijs peripneumonijs acci...endum: quæ eo modo, quo Aëtius refert, oriun...r: sed de ijs, quæ propter affectum aliquem prius ...pulmone consistentem, velut phyma seu abscessũ ...cedunt. quod fit,quando humor ex inflammatio... lateris in pulmonem transfertur, & per sputum ...purgari nequit. tunc enim humore in pulmone ...rente partes prius malè affectæ gravius affligun...r:nam & hoc modo peripneumonia pleuritidi non ...nus, quam anginæ succedere potest. & tales mi...s malignæ,ac magis salutares apparent: quam per ...tio ac per se invadentes. possunt siquidem hac la...rantes,purulenti facti, ad temporis successum ex...rgari,atque sic liberari. non minus quam qui ab ...gina peripneumonici facti sunt.

Contingit vero 15 & quandoque,ut post febrem ...quam dolor unum aliquod latus, vel dorsum vel

aliquam pectoris partem occupet: difficili ac rec
cervicis spiratione accedente. & talis superveni
quando in pulmone phyma, sive abscessus multò
te (citra tamen dolorũ aut molestiæ sensum) con
terit, qui per febrem acriore facto quod in eo co
tinetur, pure inflammatus, quum erumpere conat
dolorem affert. & talis quidem affectus ad peri
neumoniam ex permutatione factam referendus e
Differt verò hic non parum magnitudine. quand
que enim dolor major est, & respiratio difficilio
aliquando mitior. & respiratio quidem impedit
sed minus. Major dolor fit propter abscessus ma
nitudinem, vel morbi, cui successit, vehementiar
& talis ut plurimum citò interficit. Minor dol
mitioribus febribus succedit, & minores abscess
comitatur.

Lect. 68. Februar. 3.

Adversus hujuscemodi dolores non alia remed
adhibenda, quam unctiones, ecleg. fomenta, & si a
vus requirit, enemata, velut in peripneumonia a
angina supra dictum. Mitiores dolores si febrib
cessantibus adhuc perseverent, & per fomenta, a
unctiones non sedentur; exhiberi utile erit, qu
purulentos humores aliquo discutere modo, ac resi
care queant: quale decoctum sarzæ perillæ: cui pr
conditione ægrotantis addi poterunt, vel farfara
rad. vel folia, vel hyssopus, vel, si non obsit calor
marrubium. ex hoc decocto manè ℥ 5. aut 6. dein
de sumat & totidem à prandio. In cœna, aut prandi
hydromeli conceditur, aut vinum cum hydromeli
te, aut saccharo. Quando autem peripneumonia e
permutatione facta, sive pulmonis abscessus ad sup-

pura

[pulmo]nationem venerit, curandi tunc erunt laborantes: [tanquam] vti suppurati.

Sebastiani Egberti Scholia.

[1]. Πλευμονίς, Hipp. Pulmonaria dici posset, ut co[rnelius Celsus] n. Pulmonarios appellat.

[2]. Est tunc phlegmone erysipelatodes. nec obest [qu]od fluit, ut ait ab Althomari Anton. accedit enim [ob]structio ex aëre, &c. A pituita non tam ardens [fe]bris, sed potius asthma, aut similis effectus exici[t]ur.

3. Meatus pulmonis coarctando.

Aph. 23. lib. 3.

4. Qualis, præcedente aëre fervido & superve[ni]ente subitò aquilonari vento, mense Octobri con[ti]git. anno 1557.

5. Non sint frigida, licet morbus calidus, ne edu[ct]io sputi impediatur: sed humida, mollientia, ex[pe]ctorantia.

6. Eadem ratione, qua Veteres omni composi[ti]oni ad pectus, addiderunt papaver.

7. Remittente se calore, & concoctionis signis [a]pparentibus.

8. Potus ex ptisanæ decocto cum glycyrrhiza.

9. Periculosior quam pleuritis: membrum enim [n]obilius afficit.

10. Rarum quod 7. epid. de caupone, cujus peri[p]neumonia ad 14. diem duravit, narratur.

11. Non cruori permixtũ, ut in pleuritide, sed cru[o]r prorsus: ex ipso enim pulmone producitur. Qui[b]us flavũ, rarissimè, imo nunquã curatos vidi. R. D.

12. Quia inditio sunt rapi materiam ad caput. quod malum, nisi sequatur hæmorrhagia.

13. Duplex modus quo peripneumonia succedit pleuritidi. nos secundo modo semper fieri vidimus. ratio tamen priori non repugnat. Videtur autẽ Hip.

 contra

contra quem agit Archig. non ad defectionem animi, sed mutationem sanguinis voluisse detrahi.

14. Quod satis confitentur, qui in eadem cum Archigene sentẽtia sunt, nam materia venenata si pleuritica fit, nolunt oppositam fieri sectionem, ne rapiatur ad cor, vel pulmones.

15. Nam quamdiu ab abscessu eruptionem moliente membrana non tenditur, dolor non fit.

NICOL. FONTANI.

Annotatio XXIX, ad Caput XXIX.

Notum multis olim plurimum digladiatum fuisse de affecta sede:

Alij siquidem venas pulmonis tantũ eo malo teneri volebant, ut *Diocles*, arterias *Erasistratus*, *Apollonius*, utraque vasa, *Asclepiades*, bronchia ipsa, *Praxagoras* pulmonis partes quæ spinæ conjunctæ sunt. *Demetrius*, *Herophilus* cum *Celso* volunt totum pulmonem affici, ex parte enim si fuisset tumor ille, *Pleuritem* esse volebant. *Soranus*, & *Aurelianus*, totum corpus hâc passione vexari dixerunt, sed vehementius pulmonem, atque inde nomen desumptum pulmoniæ, quod etiam attestari videtur *L Columella*.

Sed meo quidem judicio cum *Galeno 5. de locis aff. cap. 2.* dicerem, inflammationem esse propriam in ipsa pulmonis substantia, ac parenchymate, turgentibus vasis. Neque est necesse, totum pulmonem inflammari, cum sæpissime unus, aut alter lobus tantũ id patiatur, ut demonstravit multorum cadaverum sectio.

Exercitata corpora, & coacta, celerius à pleuritide, & peripneumonia intereunt, quam quæ in otio conflictantur, inquit Hippocrates 398. *Coac. progn. cap.* 16.

[*Aliter alvi fluorem in peripneumenia supervenire, malum*] Quia, ventriculus non benè conficit alimentum: aut

at hepar non benè attrahit Chylum, ut in sanguinem conficiat.

Verum alui fluxus in hoc affectu interdum, sicut in pleuritide, utilis est, videlicet in declinatione, & vires robustæ adsint: ita docuit *Avicenna proprio capite de peripneumonia.*

DE EMPYEMATE.

CAP. XXX.

SVppuratio, de qua agimus, seu empyema, collectio est humoris purulenti inter membranam costas ac latera subcingentem, ac pulmonem .i. in vacuo thoracis. comitatur hanc [1] doloris & febris vehementiæ remissio. manet tamen aliqua febris hecticæ similis, noctu [2] vehementior, interdiu remissior: donec integrè expurgata fuerit suppuratio. Sputum, quod cum tussi procedit, est purulentum. Colligitur autem istud frequentissimè in uno thoracis laterè, in quo nempe inflammatio fuit. sentitur autem in hoc gravitas, & melius in illo laborans decumbit, quam in [3] altero. sentit verò & ipse, quando ab uno latere in alterum se convertit, subinde aliquid diffluere: præsertim copiose humore purulento existente illic, atque tunc quandoq; latus affectum tumidius etiam apparet.

Sanguinis missio in suppuratione utilitatem nullam, sed nocumentum, afferre potest. nec ventrem expurgantia [4] conveniunt. Diuretica [5] leviora utiliter exhibentur. nam præter quod urinam movent etiam ad facilem expectorationem conducunt: ut

ſunt rad. fœniculi, rad. aſparagi, bruſci, hyſſop. ſca-
bioſa, adianth. capill. Veneris, ſem. aniſi, apij, fœni-
culi & ſimilia. ex quibus decoctis potiones parari
poſſunt, ad expectorandum, & urinas movendas uti-
les. per urinas etenim & pus in pectore contentum
quandoque excerni contingit: ut Gal. 6. de loc. aff.
teſtatur.

Eclegm. in ſuppuratione omnino neceſſaria: in-
ter quæ diamarrhubium Pauli [1] facile principatum
tenet. quod in officinis quibuſdam ſyr. de praſſio de-
ſcriptionis Pauli, nomine extat. cui addi poteſt ſyr.
de glycyrrhiza, vel hyſſopo: & ſi aliqua adſit deſtil-
latio è capite ſyr. de papavere. Pectus ungi refert
aliquo ſputi exitum promovente: ut ſunt dicta in
curatione pleuritidis; præſertim addito ol. irino aut
pulv. rad. iridis, & aliquantulo croci.

Cibus ſit concoctu facilis, ex optimis carnibus, vel
recentibus ovis. Conducunt & amygd. dulcia, nu-
clei nucum pinearum, & piſtaciorum, & quæcunque
ex his fiunt tragemata. Potus ſit aqua mulſa, vel de-
coctio ptiſanæ, glycyrrhiza, vel ſaccharo addito. vi-
num non detur niſi tenue, & ſaccharo vel aqua mul-
ſa dulcoratum.

Perdurare autem [6] ſuppurationem ultra 40. dies
malum. nam, ut Hipp. ait. Niſi ſuppuratus in 40.
diebus repurgetur à die qua fit malum: ad phthiſin
tranſit. Malum quoque eſt pus fæculentem, flavum,
viride, & valdè fœtidum. Tumidum quoque appare-
re latus perniciosum [7] eſt: multitudinem enim hu-
morum in pectoris ſpatium collectorum oſtendit.

Seba-

Sebastiani Egberti Scholia.

Nam hoc generale theorema: dum fit pus fe-
magis fit, quam facto.
Ut omnes hectici & phthisi laborantes, noctu
is affligi videntur.
Affligitur enim tunc sepimentum pulmonum.
e & respiratio difficilior.
.. Pus enim pharmaco expurgari non potest. li-
natura fortis aliquando eò depellat, ut per al-
n excernantur.
. [Contrarium Gal. simpl. facult. 5. c. 13. asserit
fœniculo omnibusque diureticis. quod puris è
race expuitioni adversentur. rationem addit.
od serosiorem partem sanguinis ad renes dedu-
nt. quod autem crassum non ita facilè expuitur.]
cap. 22. ejusdem [ob extenuandi tamen faculta-
n communem sub idem genus convenire ait,
.23.]
1. Lib. 7.
6. Multi ad annum usque supersunt. verum isti
nt jam tabidi.
7. Hipp. secari voluit aut uri. Atque etiamnum
diè in Ægypto utrumque faciunt. & non pus à
nguine ex vulnere in cavum pectoris defluente
ctum, Diatresi evacuandum curavimus. verum
npyemate vero pulmonem semper corruptum in-
nisse se testabatur R. Dodon. Itaque nihil speran-
m esse.

NICOL. FONTANI.

Annotatio XXX, *ad Caput* XXX.

Si nominis *Etymon* spectatur, dici potest, in omni
arte corporis facta prius collectio, sive illud in par-

te inflammata adhuc contineatur, sive Abscessu ruptus sit.

Sed hic est puris collectio, in spatio pulmonis.

Dici potest morbus toto genere præter naturam in numero, in excessu, ac in magnitudine.

Hoc malum, si fit ex inflammatione, aut pleuritide, ex parte lateris dolentis pus ibi collectum judicare oportet: nam in ea parte dolor adest, calor major, & pondus grave, quoties æger cubat in oppositum latus.

Si *Empyema* fit ex *Peripneumonia*, in utraque parte pus colligitur, & non in una tantũ parte, ut ea quæ fit ex pleuritide, ex qua materia purulenta ex una parte in alteram penetrare nequit, ob septum, quod Thoracem dividit.

[*Sanguinis missio nocumentum affere potest.*]

Si tamen constent vires, & ei annexa fuerit inflammatio, aut morbi initium, priusquam sanguis mutetur in pus, ex *Avicennæ* doctrina licet scindere venam.

[*Et pus iu pectore contentum quandoque excerni contingit.*]

Interdum naturæ miraculo per cæcas, & anfractuosas vias quasdam, ut sæpe vidi; quod etiam *Galenus* explicat 4. *de locis. cap.* 5. *& Thomas à Veiga in Comment.*

[*Pulmonem semper corruptum inveni.*] Cum nimis diu expectasset *Dodoneus*: sed aliter nos docet longa *Samuelis Costeri Medici Cænobij Amsteldamensis* experientia, qui gratiâ Numinis divini summaque curâ, & diligentiâ Empyos innumeros sanitati restituit.

In hunc sensum intelligendum est oraculum *Hippocratis 6. Epyd. Sect. 6. Text.* 25 *ibi: Tabescentes statim urere, Hydropicos citius secare oportet, nam si viscera corrupta sunt frustra sectio tentatur.*

Fiet inter quartam & quintam costam contra-apertura, eas numerando inferne sursum, dorsum versus.

Fit

Fit potentiali vel actuali cauterio. Melius tamen ſt actuali cauterio apertionem facere, nam robo-atur pars, & ulcus tempore longo apertum ſer-atur.

DE PHTHISI.

CAP. XXXI.

Lect.69. Februarij 20.

PHthiſis, quæ Latinè etiam tabes dicitur, pulmonis eſt exulceratio, quam comitatur lenta, & non magna febris; non intermittens, ſed tamen quæ citò ab aſſumpto cibo, & ſub noctem magis invaleſcit 1 & intenſior eſt, quam interdiu. accedit & univerſi corporis conſumptio & extenuatio, ſenſim, paulatimque cum virium defectione ingraveſcens.

Oritur phthiſis tribus maximè de cauſis. vel enim propter vitioſam pulmonis conſtitutionem: vel propter acrem, mordacem, exedentemque humorem: quandoque etiam propter venæ alicujus non curatam rupturam.

Pulmonis mala eſt conſtitutio: quando mollis, tenella, & corruptioni parata ejus eſt ſubſtantia. qualem plerique ab ipſo primo ortu, ac à natura à parentibus acceptam obtinent.

Nam tabida ſtirpe geniti plurimi phthiſi 2 quaſi hæreditario jure, marceſcunt.

Altera cauſa acris, ſalſus, mordaxque humor, qui inde à capite in pulmonem fertur: quandoque à corde aut 3 jocinore ad pulmonem rejicitur: vel pus quod eſt in cavitate pectoris diutius concluſum.

Venæ autem rupturam, quæ 3. eſt cauſa phthiſis.

conſe-

consequitur: quando sanguis, à vena rupta non conglutinata in substantiam pulmonis dimanans, putrescit, & substantiam pulmonis inficit ac corrumpit. Et hæ quidem præcipuæ sunt exulcerationis pulmonis causæ. quibus annumerari possunt, quæcunque latente ac occulta proprietate idem faciunt: ut lepus marinus, & si quæ sunt alia.

Tussis initiò molesta est.[4] major verò etiam si destillatio adsit. cum qua cruenta quædam quandoque citra dolorem exspuuntur. sequitur deinde sputum purulentum. quod aquæ injectum minimè alterius sputi ritu innatat, sed in fundum descendit ac subsidet, quod etiam quandoque carbonibus injectum graveolet. aliquando verò & membranarum una, vel bronchiorum particulæ expuuntur quæ ipsius exulcerationis magnitudinem, & curationis difficultatem majorem ostendunt. & siquidem pus, quod exspuitur, non syncerum fuerit; sed ei pituita permisceratur, adest tunc & ex capite destillatio.

Proni autem ad phthisin sunt, qui angusto[5] sunt pectore, scapulasque alarum modo à tergo prominentes habent; & quibus defluxiones multæ à capite deferuntur, præserrim salsæ pituitæ.

Contingit autem phthisin frequentissimè fieri à 18. ætatis anno ad 35. ut Hipp. scribit. hoc est, eo ætatis tempore, quo calor naturalis fortissimus, & bilis redundat

Anni .a. tempus phthisicis maximè[6] noxium autumnus est. deinde & ver. quum (ut inquit Hipp.) fici folia erumpunt.

Lect. 70: Februar. 21.

Phthisis curatio partim in bona vivendi ac victus

us ratione, partim in uſu lactis, partim etiam in legmatum,& aliorum paucorum remediorum uſu onſiſtit.

Aëris omnis exceſſus fugiendus, caloris,frigoris, humiditatis : tum & ventoſa conſtitutio, aër ſic-us, ſerenus [7], utilis eſt. Corpus frequenter,aut mul-um [8] exercere non expedit. Abſtinere in cibo & otu ab omnibus acribus,ſalſis, & acidis oportet, & b omnibus ijs, quæ difficulter coquuntur [9], & pa-um alimenti afferunt. difficulter concoquuntur carnes hædinæ,bovinæ,cervinæ & ſimiles,& avium paluſtrium. panis non benè fermentatus [10]. caſeus vetus, caſtaneæ, nuces juglandes & avellanæ : & ſi-miles alij fructus. parum alunt piſces, qualeſcunque ſunt; panis furfuraceus, poma, pira, ceraſa, & ſimi-les fructus.

Bonæ ſunt carnes hædorum lactantium [11], vitu-lorem,pullorum gallinaceorum, tum & gallinarum ac caponum juvenum,pedes ac capita [12] vitulorum, ova recentia : ex fructibus, [13] uvæ paſſæ, amygdala dulcia,nuclei nucum [14] pinearum & piſtaciorum,& quæcunque ex his confiunt bellaria,utilia ſunt.Si fe-bris vehementior fuerit, ſic ut urinæ color [15] inten-datur,ptiſana cum cibo coquenda erit,atque ex ipſa quoque ſorbitiones dandæ, decoctum verò hujus & pro potu exhibendum : in quo, ſi calor exceſſe-rit, incoqui poterunt refrigerantes herbæ aut flo-res : ut violaria, cichorium, lactuca, vel etiam [16] plantago, flores roſarum, flores violarum, aut iſtis deficientibus,conſerva roſarum, vel violarum, & conſ. quidem roſar. rubrarum,ſi alvus liquidior, vel albarum vel dilutè purpurearum, aut conſ.

vio-

violarum ſi alvus durior. Vehementia febris r
miſſa ac urina ſanorum ſimili, pro potu utile erit
hydromeli, ſed dilutius, quod ad expurgationem u
cerum pulmonis multum conducit, & ad alimen
diſtributionem non parum facit.

Eodem tempore etiam lac commodè probetu
eligendum aſininum, ſi haberi potuerit, quod huma
no lacti, quam reliquorum animalium, ſimilius eſt
& quia tenue & ſeroſum, non facilè in ventricul
coagulatur. illud ſi haberi nequeat, caprinum dan
dum erit: & præſertim earum, quæ in ſiccioribus lo
cis [18] paſcuntur. Ante tamen uſum lactis levi ali-
quo medicamento corpus expurgari convenit: ut ſi
qui ſint in ventriculo vitioſi humores, vel circa pri-
mas venas hæreant, ij prius evacuentur, ne ab his ad-
veniens lac corrumpatur.

Ad hujuſmodi autem expurgationem, utile [19] eſt
infuſum rhabarbari cum manna; aut medulla caſſiæ
fiſtulæ, vel ſimile aliquod.

Exhibendum autem lac eſt mane jejuno ventri-
culo, recens mulctum, & adhuc tepidum, ſi fieri po-
tuerit; ℥ 5. aut 6. menſura, aut amplius, ſi concoqui
queat. cui admiſcendum nonnihil ſacchari, ne in
ventriculo coaguletur: vel etiam aqua pura [20] cum
ſaccharo decocta, quando vel lac craſſius, vel febrim
intendi ab uſu lactis poſſe, metuitur. Lacte aſſum-
pto, quieſcendum, & ab omni alio cibo abſtinendũ:
donec concoctum fuerit. quod 3. aut 4. horis fieri
poterit. neque etiam ullus potus interea exhiben-
dus, minimè vini. in prandio & cœna à lacte abſti-
nendum. Quod ſi verò & manè ab eo aliqua de cau-
ſa abſtinere contingat, ejus loco exhiberi poterunt
ova

recentia ſorbilia, vel ex carnibus contuſum: cui
i vel amygdala dulcia, vel nucleos nucum pinea-
ı, vel piſtachia, utile fuerit. Sæpius phthiſicis
rendus cibus non minus quam ter in die. medio
ıpore bellaria etiam dari poſſunt; veluti ex pi-
s & piſtachijs morſum, vel ſimilia alia.

Lect. 71. Februar. 23.

Eclegmata in phthiſi requiruntur, quæ ulcera ex-
gare queunt & ſimul conſolidandi facultatem
njunctam habeant. & ſi deſtillationes adſint [21]:
æ eas ſiſtant ac reprimant, qualis eſt ſyr. ex ſym-
yto. cujus hæc eſt compoſitio. ℞ rad. ſymphyti
conſolidæ majoris, ℥ ij. rad. bruſci aut aſparagi,
ycyrrhizæ ana ℥ ß. [22] farfaræ cum rad. manip. 1.
ſcabioſæ, marrubij ana M. 1. [23] cap. papaveris
, ß vel ʒ ij. uvarum paſſar. mundatar. nucleorum
icum pinearum ana ℥ 1. f. omnium decoctio in
qua. q. ſ. ad ℔ 1. colato adde ſacchari ℥ viij. mel-
℥ iiij. f. ſyrupus. de quo ſæpius in die erit lam-
ndum. Expurgat ulcera pulmonis, eadem conſoli-
at, ac deſtillationes ſiſtit.

Quod ſi verò humores deſtillantes adeò frequen-
s ſint, ut hic ſyr. ad reprimendum & ſiſtendum
uorem non videatur ſufficere: tunc eidem admiſ-
endus erit ſyr. de papavere. Si verò & acrimonia
on ſatis iſto ſyr. retundatur; admiſceri poterit ei
yr. de jujubis, aut de violis. Si autem & non ſatis
ideatur expurgare; addi poteſt ſyr. de hyſſopo, vel
iamarrhubium, ſive ſyr. de praſſio Pauli: præſer-
im ſi febris exigua ſit & nulla, aut [24] minima adſit
leſtillatio.

Sunt verò & alia quædam eclegm. quæ phthiſicis
offerri

offerri possunt: ut quod appellatur loch de pi[
quod nucleos recipit nucum pinearum; & loch
pulmone [28] vulpis, quod à plerisque valde comm[
datur. sed istis tamen præstat syr. de symph. sup[
pradictus.

Pectus oleo aut ung. aliquo [26] non est ungend[
nisi contingat sputum cum difficultate proceder[
quo casu temperato aliquo ung. illiniri poterit:
ex butyro. loto, pinguedine vituli, ol. amygd. du[
cium recentissimo [27] simul mixtis. quibus etiam
si calor major adsit, addi poterit nonnihil ol. vi[
lacei.

Vesperi hora somni sumenda est conser. [28] ros[
rum rubrarum circiter ℥ß. pondere. cui si destill[
tio vel vigiliæ molestæ sint, addi potest nonnih[
sem. [29] hyoscyami, vel syr. de papavere.

Poterunt verò & tabellæ ex saccharo parari cu[
decocto capitum papaveris [30]. quæ sæpius sumi, &
in ore contineri per noctem possunt. sistunt ista
destillationem, tussim sedant, & ad somnum conci[
liandum prosunt.

Difficilis autem morbus phthisis est, qui ut plurimum paucis mensibus [31] hominem absumit. quandoque tamen bona victus vivendique ratione, & remediorum usu, vita ad multos [32] producitur annos. sed ad integram sanitatem ægrum perducere, vel impossible, vel difficillimum. Quum enim pulmo in continuo sit motu, ægerrimè ulcera ejus curationem admittunt. accedit, quod eadem citra tussim expurgari nequeant: qua & ipsa rursus offenduntur. Superveniens autem phthisicis alvi profluvium, lethale est [33], ut inquit Hipp. 14. aph. 5. partis præ-

sertim

rim capillis à capite simul defluentibus. ut 12.
sd. Malum quoque pedes tumidos 34 fieri : ve-
hydropicis accidit. Iam & lethale esse, Hipp. re-
it, si sputum injectum carbonibus graveoleat 35,
pillis à capitè defluentibus 11. quintæ particulæ.

Sebastiani Egberti Scholia.

1. Quia tum alimentum in corpus distribuitur.
2. Hic auum, patrem, ac omnes liberos phthisi
rijsse vidimus. Ut istud averterent pagani, illo-
m, qui tabe, vel hydrope obijssent, liberos, pedes
uæ immergere jubebant, dum ureretur cadaver.
utarch. 2. de sera numinis vindicta,
3. Ut in muliere, quæ ex icterica phthisica evase-
t, cujus sputum flavum. Expurgat autem se quan-
oque per pulmones natura. sic in nobili quodam
elancholia laborante, ac illi sputum nigrum erat,
rùm non malum. quum enim non esset acre, pul-
iones non erodebat. Contra, ex liene ad pulmones
latis humoribus adustis, nautam morientem ob-
rvavimus. Et scudilo destillatione jocinoris (nisi
g. sit Ichoris) pulmones vomitans, interijt. Am-
ian. lib. 14. Signa.
4. Minor si à propria pulmonis imbecillitate.
5. Quia signum debilis pulmonis. alioqui fuisset
xtensus thorax.
6. Intemperies aëris, manè frigus, post calor do-
ninatur. Autumno deficiunt humores: itaque nutri-
i corpus non potest.
7. Hinc usus principalis navigandi phthisi affe-
tis, ideoq, in Ægyptum navigatio, Plin. l. 31. c. 6.
ylvarum itidem resiniferarum. l. 24. c. 6. Averrh. in
Ethyopiam, Arabiamque ablegari tabidos dicit 3.
Collig. c. 17. Cels. contra, densitate prodesse Alexan-
drinum aërem dicit. l. 3. cap. 4.

8. Extenuat enim corpus, quod illis satis ema-
ciatum.
9. Quia facultas debilis, & multa refectione in-
digent.
10. Sic neque liba aromatica; quia non fermen-
tantur.
11. Carnes agninæ excrementitia superfluitat-
abundant. quæ in hædinis minimè est.
12 Omnium animalium extrema quum succu-
lentum habeant, multum nutriunt. aliorum tamen
animalium difficulter coquuntur.
13. Caricæ ob humiditatem putrefactioni ob-
noxiæ.
14. In quibus plus præsidij quam in pistachijs.
15. Quod non fit donec sola hectica laborant, sed
accedente putrida.
16. Quæ adstrictione sua prodest ulceribus.
17. Cujus solo usu, qui incipiente phthisi labora-
rent, restitutos memini.
18. Huic lacti herbidos per montium æstiva po-
tus veteres Medici commendabant. Plin. l. 24. c. 6.
19. Vel diaprunum non laxativum, vel sola pruna.
20. Aut etiam aqua cichorij, vel intybi.
21. Quod ut plurimum evenit. quæ si non repri-
mantur, ulcera consolidari nequeunt.
22. Quæ tota substantia pectori utilis.
23. Quæ in omnibus artheriacis adhibet Gal. aut
opium. sic quidam ad multos annos troch. de astere
servari.
24. Quam augent vehementer expectorantia.
25. Qui tota substantia utilis habeatur: quamvis
nil eximium præstare videatur.
26. Frigida enim morbus postularet, quæ expe-
ctorationem impedientia, molestiam augent.
27. Alioqui calidius, dum ætate rancescit, offi-
citur.
28. Reprimit enim sensim sudores, & vires cor-
roborat.

29. Potius

29. Potius papaveris quod vim somnificam habet, ut hyoscyami, nec ita noxium est.

30. Ad tertiam partem, adeo ut decoctionis aqua colorem contrahat.

31. Hinc Nero, quum Senecam interficere statuisset, à muliere cum qua consuescebat Tabe laborantem brevi alioquin etiam interiturum, dimisit. Xiphilin.

32. Si frigido sint corde. nam illis sana pulmonis pars ad refrigerium sufficit.

33. Quia non solum vitalem, sed & naturalem facultatem debilem significat.

34. Fit enim ex debilitate hepatis.

35. Quia & summa putredo, & summa virium dejectio significatur.

NICOL. FONTANI.

Annotatio XXXI, ad Caput XXXI.

[*Oritur Phthisis tribus maximè de causis*] Ideo morbus, & symptoma dici potest, tabes. Morbus, ex solutione continui, per quam læditur actio.

Symptoma, ratione magnitudinis imminutæ dum fit macies in toto corpore.

Distinguitur à *Cachexia*, ab *Atrophia*, & ab *Hectica febre*, ulcere, quo carent reliquæ tabes, seu emaciationis species, ut docet *Hippocrates lib. de locis in homine, & libro de Glandulis.*

DE PALPITATIONE CORDIS.

CAP. XXXII.

Lect.72. Februarÿ 24.

Palpitatio cordis [1] est motus ejus depravatus, tremori quodammodo similis, & affectio contra

naturam, per quam diastole, seu dilatatio cordis impeditur.

Causa palpitationis quandoque sanguis est crassus & multus, circa cor consistens & ipsum coarctans: quandoque verò & vapores, ac fumi crassi, melancholici. Potest verò & palpitationis causa esse humor multus, & copiosior quam secundum naturam in pericardio collectus, ne cor liberè attollatur impediens [2]. Vel etiam tumor aliquis in eo consistens, ut Gal. ait.

Sic & [3] callum in ipsa arteria juxta cor innatum, palpitationis fuisse causam compertum. Oris ventriculi dolor, & morsus; cordis præter naturam motum quendam quandoque etiam concitat. sed hic non propriè palpitatio est; & nec cordis, sed oris ventriculi affectus: qui cardiogmos & cardiaca passio dicitur, de quo post agemus. Accedit his omnibus causis cordis quædam naturalis debilitas
4 ac imbecillis facultas, absque qua nulla fit palpitatio cordis.

Sanguis autē multus & crassus palpitationis cordis causa in adultis, ac mediæ ætatis hominibus esse potest: præsertim quando liberalius vivunt, & multis vescuntur alimentis, crassiorem sanguinem ingenerantibus, & copioso utuntur vino, & præsertim rubente vel admodum dulci [5]. Sanitate isti fruuntur, sola cordis palpitatio ipsis quandoque molesta est.

A crassis autem, ac melancholicis vaporibus, ac fumis palpitatio cordis quandoq; succedit, ijs qui melancholia, & præsertim hypochondriaca laborant: tum & his, qui splenis obstructionibus obnoxij sunt.

Fla-

Flatuosi autem ſpiritus palpitationem cordis ingenerant in ſenioribus. & tunc quidē præcipuè, quando crudiores ac flatulentos cibos ingeſſerunt; vel alioqui ventriculi cruditate laborant. Ex hac cauſa quæ oriuntur cordis palpitationes, ſubinde leviſſima aliqua, vel cordis, vel corporis immotione ſuſcitantur, & non rarò ſimul accedit in [6] reſpirando quædam difficultas, ſicut & erecta cervice laborantes ſpirare cogantur. In cibo etiam ac potu deglutiendo impedimentum etiam quandoq; comitatur. Pulſus parvus, rarus, tardus & inæqualis eſt. Humorem autē in pericardio urinæ colore & ſubſtantia non admodum abſimilem, ſupra naturalem quantitatem augeri, ac colligi contingit: quando affectus ſæpius per intervalla recurrere ſolitus inveteraſcit, & vigor ætatis perit, corpuſque extenuatur. Eodem tempore & callū in arteriæ principio naſci accidit, quo præſente, vel humore copioſo ac multo in pericardio contento, palpitatio accedens non amplius remittitur, ſed ad vitæ finem [8] uſque perſeverat. Adeſt & tunc non modo reſpirationis, ſed & cibi potuſque in deglutiendo difficultas, pulſus omnino parvus, valde debilis, tardiſſimus ac rariſſimus, ac ſimul inæqualis, & quandoque etiam intermittens. & ſi laborans diu in hujuſcemodi conſtitutione permanſerit: tandem & pedes intumeſcunt, & in pectoris ſpatio aquoſi humores colliguntur.

Curatio palpitationis cordis pro conditione laborantium variat. adoleſcentibus, & adultis ſanitate fruentibus ſanguinis detractio utilis eſt: ut Gal. ait. & quidē ex dextro brachio, ſi plenitudo adſit. ex [9] ſiniſtro verò, ſi ſanguis non ſuperabūdarit. ex

quo etiam brachio facienda eſt, quando effumationes & vapores melancholici palpitationem cordi efficiunt. præſertim ſi conſuetæ ſanguinis vacuationes, veluti menſium, aut per hæmorrhoides, ſuppreſſæ ſunt.

Accedere verò debet & idonea victus ratio, ac quidem, ut Gal. ait, attenuans: & ſimilis facultati medicamenta. Abſtinendum igitur ab omnibus craſſum & frigidum ſuccum ingenerantibus. laudantur carnes 10 vervecinæ, perdices, phaſiani, capones 11 & aves omnes in montibus & locis ab aquis remotis verſantes. Vinum album, vetus, & pauciferum. ex herbis origanum, majorana, roſmarinus, thymus, hyſſopus, calamintha; &, quæ reliquis præferuntur, 12 meliſſa ac 13 ocymum. & flores dicti cordiales: ut borag. bugl. & violæ, qui tamen magis frigidi ſunt quam calidi. quæ ſive cum cibis coquantur, ſive aliter ſumantur utilia ſunt.

Quod ſi verò flatuoſi frigidi ſpiritus palpitationis cordis cauſa fuerint, ut in ſenioribus ac ijs, qui cruditate laborant, ſanguis non erit detrahendus; ſed exhibenda, quæ flatus diſcutere ac concoctionem promovere queant, victus ratione, qualis ante dicta, obſervata. Si opus videatur purgante med. ſive ex flatuoſo ſpiritu, ſive alia de cauſa cor palpitet: dandum erit aliquod, quod ventriculo proſit, nec cordi obſit, qualis hiera picra vel pill. alephanginæ.

Offerenda verò, ex quacunque tandem cauſa cor laboret, quæ ipſum confortare ac roborare poſſunt: ut ſunt cinnamomum, nux moſchata, caryophylli, macis, 14 crocus, & ſimilia aromata, & quæcun-

cunque cum his componuntur. item [15] agallochum, ambra, moschus. Iam & margaritæ sive uniones, ac plerique alij lapides pretiosi. lapis [16] bezoar, ac [17] unicornu etiam commendantur, & os de corde cervi. Conveniunt quoque galanga, [18] Zedoaria, cardamomum, cubebæ, præsertim quum ventriculus cruditate laborat. sic & semina anisi, ammios, carios, fœniculi ad flatus discutiendos Inter compos. principatum habent elect. de gemmis, diambra, de moscho, diamargariton cal. descriptione Nicolai, diamargar. cal. Avicennæ, si absque thapsia paretur. letificans Rhasis, gallia moschata. laudatur & à multis el. alcermes. quod quidem utile esse poterit, si absque lapide lazuli præparatum fuerit. aliter adversus cordis palpitationem dari absque nocumento non potest. nisi detur ad humoris melancholici expurgationem: quo casu, justo pondere exhiberi debet. quod est à ℥ 1. ad ℥ 1. ß. ut Mezues scribit. Ex elect. autem supradictis formari poterunt tabellæ cum saccharo, aut addito aliquo syr. & simul cons. alicujus floris, conditum componi: ut pro ætate vigentibus, cum syr. de violis, aut de buglossa, & conservis eorundem florum. pro senioribus verò ac cruditate laborantibus, cum syr. de corticibus cytri. & cons. florum rosmarini, vel majoranæ, aut cum rad. enulæ campanæ conditis. Commendantur verò & theriace Andromahi, & Mithridatium: præsertim quando propter uteri consensũ cor palpitat.

Lect. 74. Februar. 28.

Adhibenda autem sunt cordi palpitanti localia extrinsecus: veluti sacculi, epithemata & similia. Sacculi componi possunt ex herbis, floribus, & semini-

bus antè dictis, additis speciebus alicujus ex supra allatis electuarijs; quæ cum gossypio in tela linea, aut potius ex serico eòque rubente ac cocco tincto, consuendi, atque ad regionem cordis admovendi, ac gestandi sunt. Absque gossypio & ex his quoque sacculi fiunt: qui in vino & aqua melissæ, vel simili, aut vino solo [19] decocti fomenti usum præbent.

Fomentum verò etiam ex aqua vitæ sola, quando laborans ætate provectior, temperamento frigidior, & causa similis, multum subinde profuit. Sic & Theriace foris emplastri modo cordis regioni admota. Prodest verò & inunctio ex ol. cinnamomi, maceris, nucis moschatæ, [26] artificiosè extractis. & si majoris refrigerationis signa adsint: ex ol. de spica lavendulæ Conveniunt verò & odores grati: ut pilarum, quæ ex ladano & alijs odoratis cum ambra & moscho componuntur; quas sæpius naribus admovere convenit. Sic & suffitus suaveolentes, veluti ex alipta moschata, & similibus compositionibus, conducunt. Ventriculo etiam cruditate laboranti providendum, ut posterius dicetur.

Difficulter autem ista affectio integrè curatur, [21] nam ubi semel quem invaserit, facilè sæpius recurrit. quique hac laborant, ad magnam ætatem non provenient. magna sic affectorum pars ætatem agit, ut inquit Gal. inferiorem [22] 50. annis: sed quæ 40. annos excederet, rarissimum sanè aliquem ex his 50. annos superare. non omnes verò etiam ad 40. perveniunt. Moriuntur nonnulli, quum sibi sani esse videntur, subitò. [23] syncope intercepti, alij

per

per acutas febres, quidam longo & diuturno morbo conficiuntur.

Sebaſtiani Egberti Scholia.

1. Palpitatio eſt nervorum, cordis, & venarum ægrotantium, motus. Nicandri ſcholiaſt. h. e. muſculorum, qui nervos recipiunt; aut, Cordis, atque Arteriarum. Palpitatio porro ægri; pulſus, ſani vndique corporis motus eſt. Id.] Differt à tremore, quod per magna fiat intervalla. Gal. 2. de cauſ. ſympt. c. 2.

2. Humorem & callum vidimus, tumorem nunquam. R. Dod. In Maximil. 2. Imperatore, præter hydropen pulmonis, palpitationis cauſa fuit aqua in Pericardio aucta. Epiſt. Medic. 136. Craton.

3. Aeris enim attractionem impediens, quo minus attollatur, efficit.

4. Hinc fit quod omnes ferè intra 40. aut 50. annum moriantur. Gal. de loc. affect. l. 5. c. 1.

5. Illud enim copioſum craſſumque ingenerat ſanguinem.

6. Quia gula non longè cor tranſiens impleta, explicationem impedit.

7. Contra, quam in cardiogmo fieri ſolet.

8. Quia nec humor, qui in pericardio, minui, nec callus tolli poteſt. pulſus autem adeo exiguus eſt; ut quandoque in una manu non ſentiatur.

9. Quia magis prodeſt, ſi κατ' ἴξιν fiat, ubi magna plenitudo non adeſt.

10. Quas Gal. pravum habere ſuccum, ait. quod fortè verum in Italia: in Belgia minimè. inditium quod non craſſum habent ſuccum: quod jus non cito concreſcat in gelatinam.

11. Etiam gallinæ Indicæ.

12. Sic quidam leviter hoc morbo laborantes, meliſſa oleribus injecta, liberati ſunt.

13. Potius ſemine quam ipſo ocymo utantur, offendit enim odore caput.

14. Maximè prodeſſe cordi fertur ab Arabibus unde ſubitò quibuſdam vita quaſi reſtituta.

15. Lignum Rhodi appellant officinæ, etiam lignum aloës. verum non eſt agollochum. Copioſum nunc ex India habemus Agollochum.

16. Valde reſiſtit venenis. talia omnia proſunt cordi.

17. Ramenta unicornu non fœtent combuſta, ut eboris: neque corticem habet ebur ut unicornu. valde prodeſt, ſive autem ebur, ſive medulla unicornu ſumatur inutilis eſt.

18. Quæ eſt Zerumbet. vera Zedoaria alias antithora dicitur.

19. Si ætas major. vel in hac decoctione pannum intinctum cocco tinctum, vel ſericum, vel ſpongiam, applicant.

20. More chymico. ſunt enim tenuiorum ea partium. quæ ſi non adſint : utendum ol. de ſpica lav.

21. Quia qui cor natura habent debile vix recreari poſſunt. qui autem palpitatione laborant, cor tale habent.

22. Imperator Maximilianus ij. 50. anno ætatis mortuus eſt hoc morbo.

23. Sic Regina Maria ſubitò interijt.

NICOL. FONTANI.

Annotatio XXXII, ad Caput XXXII.

Dicitur etiam cordis tremor: qui curatur ut ſyncope, quia tremor via eſt ad ſyncopen, & ſyncopis via ad mortem. ideo 3. *Canone* dixit *Avicenna : caveant illi qui tremorem patiuntur, ne ſubita morte moriantur.*

Curatur eo modo, quo prædixit auctor. Notabis tamen

tamen sæpius in virginibus, & viduis ex retento menstruo oriri hoc malum: cum vapor venenosus elevatur ab utero, ad cor.

Si cætera non conferant, utere cauterijs in crure, in parte domestica, & sanguis e saphena extractus remedio est. Sicut in viris, si occludantur hæmorrhoides, impositio hyrudinum, super mariscas, optimum auxilium præstat.

DE SYNCOPE & LIPOTHYMIA.

CAP. XXXIII.

SYncope & lipothymia cordis sunt affectus magnitudine differentes. major ac vehementior syncope est; minor verò minusque vehemens lipothymia: quæ & lipopsychia dicitur, & ut **Gal.** ait, syncopen præcedit.

Syncope autem est præceps & subitaneus virium facultatumque vitalium lapsus, quem comitatur sensuum privatio, ι faciei pallor, & sudor frigidus.

In lipothymia verò neque sensus omnino cessant, neque sudor frigidus erumpit. In syncope autem, cor quandoque primario proprioque affectu laborat: quandoque verò per consensum tantummodo. Veluti quando propter ventriculi affectum, aut uteri strangulationem, vel vehementem alicujus partis dolorem, afficitur.

Quando verò nullus alicujus partis vehemens dolor adest, neque ullius partis affectus præcessit, neque signa alicujus insigniter affectæ partis appareant, cor primario affectu laborare, ac deficere existimandum.

Con-

Lect. 75. Martij 1.

Contingit autem fieri ſyncopen, ſive animi deliquium, quandoque propter vehementem animi emotionem: veluti à ſubitaneo magno gaudio, vel repentino metu, aut ab ira & excandeſcentia immodica: ſic & ab inſpiratione corrupti ac venenoſi aëris ſyncope fit: veluti ab aëre ex fodinis nonnullis metallorum, ex barathris, aut alijs ſimilibus locis. Quandoque & à venenis aſſumptis, aut ab ictu venenatorum animalium. Immodicæ etiam ſanguinis vacuationes, tum & aliorum ſubinde humorum, ſive per purgantia medicamenta, ſive aliter, frequenter animi deliquium inducunt. Sic & abſceſſus prope cor: veluti in pulmone ſubitò erumpentes. Ingens verò & alicujus partis dolor deliquij non raro cauſa eſt. Quando verò & cor ab aliqua occupatur inflammatione, aut eryſipelate, priuſquam affectus augeri [2] queat, vita, ut Gal. ait, deficit. Vulnus etiam cordis ad ventriculum pertingens ſyncopen, & ſubitaneam mortem ſubitò infert. A ventriculo autem per conſenſum ſyncope, ſive deliquium accidit; quando vitioſi humores in corpore redundantes ventriculo, ac præcipuo ejus oſculo moleſtiam inferunt. Ex utero verò & mulieribus fumi, ac vapores ſubindè afferuntur: qui animi deliquium inferunt.

In omni autem ſyncope ſiue animi deliquio (ſi non fiat ab utero) mox naribus admovenda ſunt odorata, quæ ſpiritus reficere queant: ut ſunt aqua roſacea, cinnamomi, acetum, vinum generoſum, præſertim aromatis conditum: ſic & aromata, ut caryophylli & ſimilia. Prodeſt verò ſubinde aquæ

frigidæ,

rigidæ. 3 maximè in facie, aſperſio. 4 ſic & digitorum & extremarum partium frictiones.

Laborante utcunque reſtituto, exhibendum mox erit 5 vinum generoſiſſimum, ætate vetus, ſubſtantia tenue, colore fulvum, ac boni odoris. quod omnibus, ut Gal. 12. meth. ait, quos ſyncope malè habet, utiliſſimum: etiamſi à flava bile os ventriculi infeſtetur.

Tali autem uino deficiente, ſubſtitui poterit vinum ſaccharo & aromatis conditum: quod vulgò Hippocraticum nominant. Danda veró & electuaria, ac condita cordialia, ſimiliaque fomenta, aut ſacculi cordis regioni admovendi: veluti in palpitatione.

Si à venenis aſſumptis ſyncope exorta fuit, reparatis utcunque viribus ac venenis vomitione expurgatis, exhibendum mox erit aliquod alexipharmacum 6, ut Theriaca Andromachi, aut Mithridatium, vel aliud ſimilis facultatis. Cordi verò deinde & cordialibus elect. fomentis, unctionibus erit providendum: ut, ſi qua maligna qualitas, vel imbecillitas relicta fuerit, corrigatur. Ab ictu verò venenoſæ feræ, offerenda quoque ſunt antidota: ut Theriaca dicta. ſed vomitione non eſt opus.

Quod ſi autem magna aliqua & confertim facta 7 evacuatio, ſive ſanguinis, ſive alterius humoris, cauſa extiterit deliquij: non ſolum vino odoribuſq; reparandæ vires ſunt, ſed laborandum etiam, ut alimento idoneo reſtituantur: 8 ut juſculis caponum, vel aliarum carnium, vel contuſis ex pulpa caponũ, pulli, aut perdicis: quibus vel amygdala dulcia, vel nucleos nucum pinearum addi valde expedit.

Dari

Dari etiam poteſt ſuccus ex carnibus non plenè aſſa-tis expreſſus; vel ab ipſis, in duplici vaſe decoctis reſolutus 9. In valde debilibus exhibetur quandoque aqua ex carnibus caponis coctis atque ipſius jure, additis conſ. roſarum, flor. cordialium 10 & aromatis nonnullis, extracta.

Lect. 76. Martij 2.

Dolorem verò ſyncopes cauſam etiam ſedare oportet, pro conditione & partis laborantis, & cauſæ efficientis: veluti de dolore in febribus dictum eſt.

Si pravi, ac vitioſi humores, os ventriculi infeſtantes animi deliquium effecerint, expurgandi ſunt, qualeſcunque tandem fuerint, uti etiam dictum, ubi de ſyncope in febribus.

Ab uteri autem ſtrangulatione ſi animi fiat deliquium, 11 ſuaveolentia nec naribus ſunt admovenda, nec exhibenda. Frictiones, & ligationes inferiorum partium faciendæ. Cucurbitulæ 12 ad fœmora parte interiore admotæ multum proſunt. Reliqua verò & adhibenda, quæ affectus curatio poſtulat, de quo ſuo loco.

Syncope autem ſæpius aliquem, citra manifeſtam cauſam, corripi, non eſt bonum. nam, ut Hipp. qui frequenter & fortiter ſine manifeſta cauſa exolvuntur, derepente moriuntur. 41. aph. 2.

Sebaſtiani Egberti Scholia.

1. Quia nulli adſint ſpiritus.

2. In ſiniſtra parte. in dextra tamen augeri poſſe teſtantur hodiè doctiores.

3. Id-

3. Idque per antiperistasin. quia excitat calorem aturalem.

4. Quia spiritus ac vapores malos à corde re-ocat.

5. Ratione symptomatis, non causæ. Hîc enim ymptoma magis urget.

6. Quæ contra venena assumpta, alexipharmaca; heriaca, quæ contra ictus animalium prosunt, di-untur. theriace Androm. utrumque præstat.

7. Ut in aneurismate erumpente. Verum etiam oc in malo humore, ut in aqua hydropicorum, vel uris, in thorace contenti. fieri enim non potest, ut on simul spiritus vitales exhauriantur.

8. Eoque liquido. facilius enim impleri potu, quam cibo.

9. His ferè, ac maximè opus, post magnam san-guinis evacuationem.

10. Quæ quum valde subtilium partium sit, pa-um nutrit.

11. Quia fumos magis ex utero exhalare, faciunt.

12. Ad miraculum prosunt. restitutæ his quan-doque, quæ jamjam moriturae viderentur.

NICOL. FONTANI.

Annotatio XXXIII, ad Caput XXXIII.

Differentia hæc parvi est momenti, quia ambo se-dem in corde habent: sed syncopē sudor perpetuus, multus, aut paucus, pro causarum magnitudine, co-mitatur, qui in *Lipopsychia*, nullus apparet.

[*Si à venenis assumptis syncope exorta fuit.*] A causa pestilenti, aut à veneno, aut materia venenata, est lethalis.

Utere cardiacis intus assumptis, & extra admotis inter quæ præcipuum locum præstant, *Lapis Bezoar-ticus*, de cujus efficacia, contra venenum sat multa

retu-

retulerunt aromatum ſcriptores, & non ſiluit cla riſſimus *Bauhinus tractatu proprio*, de *lapide Bezo ardico*.

DE CARDIACA PASSIONE.

CAP. XXXIV.

CArdiace 1 oris ventriculi affectus eſt, quia à corde nomen habet. propterea quod veteres os ventriculi καρδίαν .i. cor nuncuparint: & in hoc affectu cor per conſenſum laborat. Eſt autem vehemens oris ventriculi dolor, quem comitatur cordis 2 imbecillitas, & quandoque jactatio, animi angor, ſudores circa pectus, faciem, & caput copioſi extremarum partium 3 frigiditas, cordis verò vehemens 4, frequentiſſimus, ac velociſſimus motus, quem palpitationi ſimilem Gal. affirmat, & ſimilis arteriarum pulſus.

Cauſa ſunt acres ac mordaces humores, vel alioqui maligni, os ventriculi infeſtantes.

In acceſſione hujus affectus, ori ventriculi adhibendum erit fomentum ex roſis rubris, abſinthio, floribus 5 chamæmeli ac meliloti in tenui albo vino, aut vino & aqua decoctis.

Frictiones verò, ac ligaturæ crurum, ac brachiorum etiam faciendæ. Enema verò & hoc leve injicere, aut glandem ſupponere etiam quandoque conducit. 6 Aëtius tum ſpongia ex poſca frigida faciem etiam lavandam, ſtragula incumbentia tollenda, & aërem refrigerandum conſulit: offerendumque panem vino intinctum.

Re-

Revocatio ab acceſſione laborante, cibi [7] offerendi, qui non facile corrumpantur, ut qui lentum habent ſuccum: veluti pedes ſuilli, ovilli, agnini, vitulorum pedes & capita. Ptiſana etiam cum cibis utiliter coquitur. Si vires dejectæ ſunt, cibus offerendus, qualis in † ſyncope ex nimia evacuatione. Expurgandi verò ſunt & vitioſi humores: quemadmodum & in ſyncope. quibus expurgatis, os ventriculi ungendum [8] ol. maſticino, vel cytoneorum, vel myrtino, vel aliquot horum. addito nonnihil olei nardini; aut admovendum empl. ex maſtiche corio inducta. exhiberi quoque utile ſyr. de abſynthio addito ſyr. de granat. aut agreſta, ſi calidior ſit. Poteſt verò & commodum eſſe vinum abſinthites, aut ejus loco cereviſia cum abſinthio.

De hujuſcemodi autem affectione ſcripſiſſe videtur Hipp. aph. 65. lib. 4. quibus in febribus fortis æſtus & cardiogmos, malum. ubi Gal. in comment. ait; Si per Cardiogmum, Hipp. intellexerit, crebrum & velocem cordis motum, & præcipue palpitationi ſimilem, extremum malum ſignificari

Sebaſtiani Egberti Scholia.

1. Cardialgia dolor ſtomachi: cardiogmos roſionis ſenſus in ſtomacho. quibus ſi accedat motus cordis celer ac vehemens, cardiaca eſt: non antea. In ſyncope cauſa poteſt & dolor idem eſſe: debilius tamen os ventriculi, quam in cardiaca.

2. Non mentis, ideoque Phreniridi contrariam

Celſ.l.3.c.19. dixit; quamvis ſæpè ad eam phrenitici tranſeant. Tertullian. hanc, & Phrenitiden æmulas ſomno. illam deceſſu; hanc verò exceſſu. De Anima.c.43.

3. Et ſiccitas. Celſ.l.3.c.19.

4. In palpitatione rarus, tanta autem vehementia ac velocitas in quodam viſa, ut magis de dolore brachij, quam ſtomachi, conquereretur. quod factum ob vicinum nervum. ſano illi id nondũ aderat.

5. Quæ magnam vim anodynam habet. abſinthium ad abſterſionem. roſæ ad aſtrictionem. pars enim princeps uſu non prorſus reſolvenda.

6. Quæ nos non facimus, quid enim ſudorem abſtergeri à facie refert, ventriculo laborante? ſtragula anguſtijs vexatus ipſe æger projicit. aër refrigerari poteſt. vino utendum, licet cauſa repugnet, ratione ſymptomatis. in quo Plinius unicam cardiacor. morbo ſpem eſſe dicit. aliquos autem in acceſſione dediſſe ut ſudorem coërcerent. plures imminente morbo, tutius putaſſe, l.23.c.1. Sentius prætor Chio utebatur. l.14.c.14. Hinc illud Senecæ; Bibere, & ſudare vita cardiaci.

† Nam prædicta longiori indigent concoctione.

7. Vinum enim, ni ſolidiori permiſceatur cibo, εὐδιαφόρητον. quod Medicis in artis ſuæ exercitatione compertum. cardiacis igitur cibum aliquem frumentaceum permiſcent vino. πρὸς κατοχὴν τῆς δυνάμεως. Athenæus.l.dipnoſoph.

8. Eæ unctiones, vel empl. non ſublatis humoribus, magis nocerent, quam prodeſſent.

NICOL. FONTANI.

Annotatio XXXIV, ad Caput XXXIV.

Stomachus eſt inteſtinorum principium, de natura ſui nervoſus, à ſpinæ vertebra incipiens, circa

præ-

præcordia, cum ventriculo connexus. Quapropter non mirum est, quod sæpius dictum est, præcordia interdum pro ore stomachi sumi, quandoquidem ex vicinitate datur occasio.

Sæpe pro toto ventriculo ponitur, ut *Iuvenalis* cantat: *Si stomachus domini fervet vinoque ciboque.*

[*Causa sunt, acres, & mordaces humores, vel alioqui maligni, os ventriculi infestantes.*]

Multiplex causa est, ex *Galeno.* 1. *de causis symptom. cap.* 7. Tralliano *lib.* 7. *cap.* 11. *Celso. lib.* 3. *cap.* 19.

Sic à flatu, etiam ab adusto pituitoso, salso, acidoque humore à capite, hepate, liene, aut quavis alia parte elevato, qui tenaciter infixus, & impactus, vehementer os ventriculi mordet, ferit, pungit.

Sic etiam à violenti medicamenti vi venefica, & dira, etiam à vermibus; cum enim animalcula tetro suo odore vires ventriculi enervent, halitu maligno mordent, & ipsius os pungunt.

Denique ex cruditate nimiâ distendente, ex intempestivo frigidæ potu, maximè post exercitium hausto, contingit: hoc modo fit *Cardialgia*, & passio illa ventriculi, quæ Cardiogmos, dicitur.

DE INAPPETENTIA.

CAP. XXXV.

Lect. 75: *Martij* 5.

INappetentia, sive fastidium cibi, facultatis est appetitricis abolitæ, seu debilitatæ symptoma, ad ipsius oris ventriculi suctionis sensum, deperditum, aut multum debilitatum, subsequens.

Contingit autem inappetentiam fieri, aut quia corpus non evacuatur, neque ei quicquam decedit, aut propter oris ventriculi intemperiem, aut humo-

rum in ventriculo atque toto corpore redūdantium. 1. Corpus autem non evacuatur, vel propter consueta intermissa exercitia, vel quia otio ac somno deditum est. 2. Intemperies verò oris ventriculi appetentiam dejicit calida præsertim, & maximè humiditate accedente. Calor [2] siquidem corpora laxando robur eorum dissolvit, & attractionis functionem reddit imbecillam. 3. Humorum autem copia si adsit, & quidem in toto corpore, partium nulla fit naturalis appetentia [5], illaque cessante neque per venas exsuctio consequitur, multò minus suctionis sensus in ore ventriculi percipi aut sentiri potest. Sic & copioso in ventriculo, præsertim circa os ejus, hærente humore, suctionis sensus impeditur. Humores isti frequenter calidi sunt, quandoque verò frigidi, crassi, ac pituitosi, sed non [4] acidi. Signa autem calidorum sunt ructus [5] nidorosi, aut amarulenti. frequenter sitis, & subinde nausea. Frigidis verò, crassis, ac pituitosis humoribus redundantibus, ructus non acidi, sed insipidi, sitis nulla.

Quando igitur intermissa exercitia, vel nimia desidia, vel otium, vel somnolentia, inappetentiæ causæ extiterint, ad exercitia [6] & ad labores revocandus est malè habitus: vel ad minus, in cibi parsimonia, vel inedia continendus. Sic etiam, si humorum multitudo in corpore recens collecta fuerit. Sed si dudum repletio facta, vena secanda, aut humorum purgatio adhibenda.

Si autem sola ventriculi, aut oris ejus intemperies calida, inappetentiam causarit, offerenda erunt refrigerantia: ut lactuca, & similia acetaria, item edulia actu † frigida, præsertim ex aceto, panis in posca

imbu-

imbutus aqua frigida, & potus qualiscunque, frigidus.

Acetosam, sive ejus succum, cum cibis sumi confert. sic & fructus immaturos : veluti uvæ crispæ, uvæ immaturæ, & similia frigida astrictionem nonnullam habentia.

Quod si verò & humores adsint simul, hos expurgari refert : calidos quidem vomitione, si ad hanc laborans facilis sit, exhibita cum aqua tepida oxymelitis ℥ 1. aut ℥ 1. ß. Aut per inferiorem ventrem, & quidem cum hiera picra addito rhabarb. aut cum infuso rhabarb. cui addi poterit aliquid syr. 7 ex cichorio. Frigidi humores similiter per hieram picram, aut pill.8 alephanginas expurgandi sunt, addito agarico, vel pill. aggregativis, aut similibus, prius tamen exhibito syr. acetoso, aut oxymelite, vel eodem cum hiera dato.

Lect. 78. Martij 6.

Expurgatione facta, si adhuc relicta debilitas, aut frigida in ventriculo, aut ejus ore intemperies: offerenda confectio aliqua, velut aromat. rosar. vel diagalangæ; & in causa valdè frigida, diacalamenthon, aut diatrionpipereon. Vngendum verò & ostium ventriculi ol. nardino, vel de mentha, vel de absinthio, vel simili. Admoveri quoque poterit emplast. aliquod : veluti quod ceratum stomachale apellatur, vel aliud ejus generis. Loco verò empl. & sacculus gestari potest, in quo rosæ rubræ, absinth. origanum, majorana, & mentha aut calamenthum (si odor non sit molestus) & mastiche, garyophylli, vel alia aromata, vel species dialangæ, & sem. anisi, ac carvi cum gossypio insuta 9 sunt.

Victus ratio, quando frig. intemperie ventriculus vel ostium ejus laborat, ex optimis sit & concoctu facilibus cibis, non lentis, neque viscosis, [10] nec sale aut fumo duratis, quæ aromatis condiri utile est, vel calidioribus herbis : ut origano, calamentha, hyssopo, thymo, majorana, & similibus.

Vinum generosum commendatur. Ab usu omnium refrigerantium abstinendum. Ad exercitia & deambulationes laborans ducendus, præsertim corpore jejuno. Temperandum à [11] somno. Otium fugiendum.

Quod si calida intemperies in causa fuerit, non solum quæ ante dicta sunt lactucæ & acetaria; sed & cibi offerendi [12] lenti succi, ut in cardiacæ curatione dictum. Vinum conceditur tenue & pauciferum. Absinthij [13] quoque usus probatur; & inunctio ex ol. masti chino, vel empl. ex mastiche, ut supra dictum.

Sebastiani Egberti Scholia.

1. Plurimum negotij hominibus alvus exhibet, cujus gratia major pars mortalium vivit. aliâs enim cibos non transmittit: aliàs non capit: aliàs non conficit. Plin. l. 26. c. 8.

2. Hinc qui versus Boream degunt voraciores ijs, qui ad Austrum; ob locorum nempè frigiditatem. 26. Problem. 16.

3. Quum enim melius & paratius habent alimentum partes, externum non appetunt. Gal. 3. de facultatibus naturalibus.

4. Illi enim caninam appetentiam, ac bulimum excitant.

5. Paulus oleosos vocat hos ructus, quod accidant

dant maximè ijs, qui oleo usi sunt. R. Dodon. Non malè, κνίσσα enim ἡ τοῦ λιπαροῦ θυμίασις, ἢ ἀνάδοσις. At Andern. τὸ βορβορώδης, non oleosum, sed oletosum reddidit.

6. Ut digeri corpus & occasio appetentiæ esse.

† Hinc illud; Si stomachus domini fervet vinoque ciboque, Frigidior Geticis petitur decocta pruinis. Iuven. sat. 5.

7. Vel de succo rosarum. ad refrigerandũ, quum causa sit calida.

8. Quasi Aromaticæ. Arabicum est nomen.

9. ℞. Rosar. rubrarum, absinthij, origani, majoranæ, & menthæ (cui odor non est molestus) ana ℥ ij. Mastich. garyophyll. ana ℥ 1. specierum diagalangæ ℥ ij. sem. anisi, ammios, carui ana ℥ ß. f. omnium pulvis. qui addito gossypio consuatur in sacculum, gerendum ad ostium ventriculi.

10. Quæ difficilis concoctionis. ventriculus autem hîc malè coquit.

11. Qui prohibet corpus difflari ac resolvi.

12. Ut extrema animalium, pedes, &c.

13. Ut in omni cal. affectione ventriculi: absterget enim bilem, & astrictione corroborat.

NICOL. FONTANI.

Annotatio XXXV, ad Caput XXXV.

I *nappetentia* dicitur, quando quispiam ad assumendum cibum non insurgit.

Hæc licet à multiplici causa oriatur, tamen ab intemperantia calida, frigida, sicca, humidaque concitatur. Frigida enervat vires ventriculi, & sic non appetit. Calida sanguinem resolvit, & spiritum, quibus deperditis substantijs, animal ad assumendum cibum non incitatur. Humida relaxat, & humoris copiam creat; quia ventriculi os obrutum munus

ſuum exercere nequit. Sicca abſumit humidũ, quo reſoluto, vires fatiſcunt, & ventriculus debilitatur.

Occurres huic malo auxilijs contrarijs, quorum copiam auctor noſter recte deſcripſit, tum in hoc capite, tum in ſequentibus de *debilitate ventriculi nauſea, vomitu.*

DE APPETENTIA DEPRAVATA.

CAP. XXXVI.

TRes ſunt affectus præter naturam, qui ad depravatam appetentiam referuntur, Appentia ſive fames canina. bulimos ſive bulimia, & Citta ſive pica. Bulimia generale nomen quibuſdam videtur, omnem magnam excedentemque famem, ac appetentiam quoque caninam ſub ſe continens, ſed Medici inter bulimiam, & appetentiam caninam diſtinguunt, ut progreſſu fiet manifeſtum.

Eſt autem Canina fames, vehemens ac inſatiable cibi deſiderium, & appetentia modum excedens, ſic: ut hac laborantes nimijs cibis ſeſe expleant, pluresq; ingerant quam retinere in ventriculo queant, & eoſdem, vel mox, vel paulò poſt quā aſſumpſerint evomere cogantur, eoſque ſubinde omnino crudos, quandoque partim concoctos & pituitæ permixtos. poſt quos vomitione rejectos iterum cibum veluti prius appetunt, ſicuti canes à vomitu unde affectioni nomen factum.

Cauſa eſt humor pituitoſus, acidus, vel ſolus, vel melancholico humori permixtus, ori ventriculi impactus, in ipſum refrigerando, pungendo, ac conſtringendo, veluti morſum inducit, ſuctioni naturali ferè aſſimilem.

Cu-

Lect.79. Martij 8.

Curationem breviter oſtendit Hipp. famem, inquit, vini potio ſolvit, 21. aph. 2. ubi per famem non aliam quam caninam appetentiam intelligendam eſſe Gal. dixit, & vinum eſſe debere affirmans ex genere illorum, quæ ſufficienter calfaciunt. Ante cujus aſſumptionem oportere tamen ait primùm offerri pinguia edulia, oleagina & ex oleo 2 parata. nihil verò auſterum, aut acre dandum. poſtea vinum quale dictum eſt, etiamſi non ſitiant ad potandum ipſis laborantibus exhibendum. atque ſic quidem ſtatim ſedari famem; atque hac victus ratione obſervata ceſſare omnino. Poteſt tamen & alia ratione appetentia canina curari: attenuando videlicet & expurgando humores peccantes. Attenuari poſſunt humores ſyr. acetoſo vel oxymel. ſimplici, vel ſcyllitico, ſi fortiori opus. Expurgari verò per hieram picram addito agarico, aut pilulis aggregativis, vel ſimilibus; quæ non ſemel tantum, ſed ſæpius, ſi canina appetentia non ceſſaverit danda. Exhibenda verò & calfacientia ut diagalanga, diatrionpipereon vel diacalaminthes; aut his fortiora: ut diacyminum, vel diaſpoliticon. reliquaque facienda, quæ in curatione inappetentiæ ab humoribus crudis ac frigidis dicta ſunt 3.

Sebaſtiani Egberti Scholia.

1. Similis affectus naturalis in Seleucidis aviculis Aſiæ. 6. Loc. aff. Gal. c. 3. Apellatur & Phagedæna; in definit. & Epid. 6, ſect. 3. aph. 57.

2. Vel etiam butyro. quod ideo Septentrionalibus regionibus copioſius Deum Opt. Max. largitum

tum fuiſſe, vir excell. H. Mercurial. credebat, ut in- ſularum incolæ famem, quam clima illud ſatis ma- gnam inducit, illius uſu quotidiano lenire poſſent.

3. Quidam appetituum rabiem, inquit Baſil. ci- cuta domarunt. 5. Hexameri. Senſus acrimoniam obtundi narcoticorum uſu poſſe certum eſt. ſed alia forte tutius quam cicuta adhiberentur, v. g. papa- ver. albi ſemen cum melle, aut ſacch. præparatum aut ſyr. papaverin.

NICOL. FONTANI.

Annotatio XXXVI, ad Caput XXXVI.

[*Vini potio ſolvit famem*] Si non adfuerit magna caliditas, quia tunc potius per vinum augebitur: & fiet reſolutio, & fortaſſis, excitabitur convulſio, de- lirium, aut ſaltem, ingens dolor capitis. Eodem loco loquitur de *Oleagine*, quæ alimenta danda ſunt ex juſſu *Galeni, lib. 6. de loc. aff. cap. 3.* dummodo, acre- dinem non habeant admiſtam.

DE BULIMIA.

CAP. XXXVII.

BVlimia 1 ſive bulimos magna & ingens eſt fa- mes, ut nomen ipſum oſtendit: ad quam & inap- petentia, & virium lapſus conſequitur.

Cauſa eſt inedia & diuturna cibi indigentia. Po- teſt & cauſa eſſe externũ frigus, non modo os ven- triculi, ſed 2 & univerſum corpus refrigerans: veluti ijs contingit, qui per loca frigida ac nivoſa iter fa- cientes, diutius famem tolerant. perit enim his tan-

dem

m appetentia, vires collabuntur, extremæ partes frigerantur, faciei color mutatur, & pulſus collatur. Sic & ijs contingit, qui propter famē, aut ineam ex quacunq; tandem cauſa animo linquuntur. m & his poſt diu toleratam famem appetentia pe-r, & vires deficiunt. Ex his facilè cognoſci poteſt, id inter bulimiam & caninam appetentiam intert. In appetentia canina cibus non deeſt, & propter imiam ejus ingluviem vomitione laborantes infeantur. In bulimia cibi eſt indigentia, cui animi dequium ſuccedit.

Quando v g. aliquis propter inediam ac famem iutius toleratam jam viribus eſt imbecillus, & anino delinquit; primum odoramentis eſt revocandus: t aceti, aromatum, & pirorum, malorum, vel aliorum fructuum, ut Gal. ait, odore, ſi ad manum ſit. tem panis, præſertim recenter cocti, 3 & carnium liorumque cibariorum. Panis verò & vino intinctus exhibendus, & juſcula carnium, ovaque ſorbilia, aliaque, quæ citò alunt, veluti dicta ſunt in ſyncope ab inanitione facta. Exigua autem quantitas initio offerenda, ſed frequentius & ſingulis ferè horis, donec vires reparatæ & majorem 4 quantitatem ac ſolidiorem cibum admittant. Nihilominus tamen & partes extremæ vinculis conſtringendæ, vel leviter fricandæ ſunt.

Quod ſi verò præter cibi indigentiam etiam acceſſerit magna refrigeratio, ut in itineribus, per loca nivoſa, contracta, non ſtatim etiam laborans luculento aut magno igni admovendus erit, ſed ſenſim & paulatim calfaciendus. Frictionibus, & ijs, quæ jam dicta ſunt, non prætermiſſis.

Seba-

Sebaſtiani Egberti Scholia.

1. Novi majeſtatem boum, inquit Varro, & his dici pleraque magna, ut Bulimon. 2. de re rustica. Dicitur & βέπεινα. in definit. & 6. Epid. aph. 37.

2. Quæ tamen neceſſariò non accedit. Bulimi potius in frig. aere, & hyeme. 8. Probl. 5. Eraſiſtrat 1. διαιρέσεων. apud. Gellium. l. 16. c. 3.

3. Hujus odore per Theſmophoria vitam produxit Democritus. trium videlicet dierum ſpatio Diog. Laert.

4. Hoc qui poſt obſidionem Lugduni Batavorum immiſſo mari ſolutam, non obſervarunt, cibis affatim ingeſtis, plerique mortui ſunt.

5. Ut calore revocato ad exteriora, alimentum in corpus deſtribui poſſit.

NICOL. FONTANI.

Annotatio XXXVII, ad Caput XXXVII.

Bulimia, alia famis ingens, ſpecies eſt, ex *Galeni* ſententia, *lib.* 1. *de ſympt. cauſis cap.* 7.

[*Quam virium lapſus conſequitur*] unde *ad Glauconem lib.* 1. *cap.* 14. ſcriptum inveni: quod *Bulimos*, nihil aliud eſt, quam animi defectus, hoc eſt, meo judicio, quod via eſt, quæ ducat ut ſemita in ſyncopen.

DE

[D]E KITTA SEU MALACIA.

CAP. XXXVIII.

Lect.80. Martij 9.

Kitta sive malacia, quæ pica non rarò Latinis dicitur, appetentia est depravata: non modum in [qu]antitate, veluti appetentia canina, excedens, sed in [qu]alitate aberrans. Est enim concupiscentia pravo[ru]m, nam vel acida, vel acerba, ut immaturos fru[ct]us, aliquando terram, testas, carbones extin[ct]os, aliave similia absurda appetunt. Nonnulli [et]iam carnes crudas, vel etiam crudos pisces desi[d]erant.

Consequitur & ista appetentia oris ventriculi pra[v]am affectionem, tunicis ejus vitioso aliquo humo[r]e imbutis: pro cujus varietate modo hæc, modo [a]lia prava appetuntur.

Frequentius autem hujuscemodi appetentia mu[li]eribus uterũ gerentibus supervenit, & primis qui[d]em mensibus ad 3. aut 4. usque, authore Gal. quum [f]œtus videlicet adhuc parvulus est,[1] nec multo eget [a]limento. & præsertim quando vitiosi humores ad [o]s ventriculi confluentes vomitione non expurgan[t]ur. quamquam subinde & posterioribus [2] mensibus [e]tiam κίττῳ gravidis accidat.

Idem verò affectus & alijs nonnullis mulieribus, [t]um & viris nonnunquam supervenit, humore vitio[s]o ad ventriculi ostium delato, atque illi firmius in[h]ærente. Quandoque verò & alia quædam in cor[p]ore latens est causa, quæ appetentiam pravarum

rerum

rerum excitat: qua permanente, etiam appeten perſeverat.

Gravitas autem, quando κίττα ipſis accidit, in ci [3] parciores eſſe convenit, nec temerè quoſvis ing rere, ſed optimos tantummodo, & boni ſucci. Qu ſi nauſea adſit, & morſus aliquis ſentiatur in ore ve triculi, exhibenda aqua tepida, cum exiguo oxyme tis, ut vomitio ſuccedat, atque vitioſi humores e purgentur. Mediocre corporis exercitium conv nit. [4] deambulationes ad loca amœna, & cibi, Paulus refert, non nimium dulces. Vina fulva, odo rata, & quinquennia .i. vetera; & moderata potio Commendatur etiam initio ſumere menſæ [5] oliva muria conditas, vel 6. aut 7. amygdala [6] amara, ſu finem dandæ carnes cydoneorum conditæ: vel e his facta alia bellaria: vel conſerva roſarum rubra rum; vel aliquot mali punici grana, aut ſimilia aſtrin gentia [7] ori grata. Paulus verò & rhaponticum [8] & ante cibum, & poſt, aſſumi poſſe refert.

Vnctiones verò oris ventriculi & faciendæ ſun ex oleis aſtringentibus: ut maſticino oleo, cydoneo rum, quibus aliquid ol. de [9] mentha, aut de abſinthio admiſceri poterit. Laudantur & cataplaſmata ex œnanthe .i. immaturo uvæ fructu, balauſtijs, ſmyrnij ſemine, pæoniæ, & fœniculi ſemine, cnm palmulis & vino veteri. Cujus loco admoveri poterit vel ex ſo- la [10] maſtiche emplaſtrum, vel ſacculi [11] in quibus roſæ rubræ, abſinthium, balauſtia, fœniculi, corian- dri & myrti ſemina, ſantali lutei & rubentes, maſti- che, thus & garyophylli cum goſſypio ſint inſuta.

2. Si verò mulieribus non gravidis, aut viris hu- juſcemodi depravata appetentia accidat, purgatione

vitio-

tiosorum humorum curandi erunt. Vomitu qui-
em ad hunc prompti, alij purgatione per inferna,
eluti in curatione inappetentiæ dictum est.

3. Quibus verò aliqua in corpore latens hujus
mptomatis [12] causa fuerit, non prius cessat depra-
ata appetentia, quam causa sublata. quæ si tolli ne-
ueat, affectio permanet: licet tamen non assiduè,
d per intervalla tantummodo recurrat, causa vide-
cet se movente.

Sebastiani Egberti Scholia.

1. Ita ut non possit sanguinem per menses pur-
gandum absumere.

2. Non tamen cum vomitione.

3. Ut humores superflui melius possent conco-
ui. alioqui multi humores congesti corrumpuntur
malis illis succis.

4. Ita per universum distributi humores minus
onfluent ad ventriculum.

5. Et omnia quæ roborare stomachum possunt.
Olivæ resiccant, quia salsæ. & astringunt, quum im-
naturæ conditur. unde & salivationi ventriculi con-
erunt.

6. Sic & absinthium. ratione absterſionis.

7. Ut pira omnia nostra, ac bellaria ex his con-
ecta.

8. .i. Rhabarbarum per Barbariam ex regione
Chinarum ad nos delatum. ratione astrictionis.

9. Ne ostium ventriculi omnino refrigeretur, ad-
miscenda calida pauca astringentibus.

Laudat Aëtius pastillos Amazonum. verùm Gal.
ex quo citat, ad ventriculi subversiones, non κίτταν
commendat.

10. Non tantum prosunt in κίττᾳ, sed & si non
solum

ſolum manè, ſed etiam interdiù vomant:

11. ℞. Roſar. rub. balauſt. abſinthij ana ℥ ij. ſe[...] fœniculi, coriandri, myrti ana ℥ 1. ſantal. lut. r[...] brorum, maſtich. thuris, garyophyllorum ana ℈ [...] cum goſſypio q. ſ. S. ſacculus. Pulveres plur[...] quam 12. & pauciores 16. ℥ debent eſſe. ideo a[...] ſinth. & roſas per pondera deſcripſi. R. Dod.

12. Ut à lato lumbrico. quod in viro factum. Ali[...] cui inteſtinum diſſectum plenum flatibus inventu[...] quibus commotis cogebatur crudos piſces comed[...] re, unde vulgò lutram eam in ventre habere exiſt[...] mabatur.

NICOL. FONTANI.

Annotatio XXXVIII, ad Caput XXXVIII

[*Citta, ſive Malacia*] Ita ex *Græcorum* mente, ſed [...] *Latinis*. ut ait auctor, *Pica* nuncupatur, fortè quia ſi[...] mili ſymptomate multoties corripiatur avicula ill[...] de qua *Martialis lib.4.* ita cecinit:

Pica loquax certa Dominum te voce ſaluto,
Si me non videas, eſſe negabis avem.

Eſt autem concupiſcentia quædam ciborum vi[...] tioſarum qualitatum, ut præ omnibus adnotavi[...] *Aëtius lib.9.cap.23*, quando videlicet ventriculus, vi[...] tioſis humoribus ſcatet, natura ſimilia appetit, eduli[...] vitioſa nempe, tetra, & nidoroſa, ut terram, te[...] ſtas, carbones, goſſipium, lanam, gypſam, & cæ[...] tera.

D E[...]

DE SITI.

CAP. XXXIX.

Lect. 81. *Martij* 12.

SItis naturalis est appetentia humidi ejus, quod cibi ac alimenti est vehiculum; sed quæ modum excedit symptoma est appetitricis facultatis depravatæ.

Cujus causa esse potest aut calida, aut sicca, vel utraque, ventriculi & præsertim ipsius intemperies. Vel salsi & biliosi [5] humores, os ventriculi mordicantes; vel etiam ejuscemodi edulia, aut potiones. non rarò verò etiam meracissimi ac potentissimi vini potus. In jocinore verò, ac præsertim ejus sima ac interna parte, in mesenterio, in jejuno intestino, in imo ventre, vel etiam in ipso pulmone si affectio aliqua constiterit erysipelatis aut inflammationis naturam referens: sitis etiam accenditur, ut in febribus acutis. Potest verò & inopia humidi sitis causa esse: veluti post copiosa sanguinis profluvia, vel post alias vacuationes sive sponte, sive à medicamentis [2] factis: sic & post labores ac sudores immodicos. Non rarò autem & diabetes, proprius renum affectus ingentis sitis causa est, quem Gal. ea de causa Dipsacum vocat, & caninæ appetentiæ proportione respondere ait. Iam verò & hydropici [3] frequentissime siti premuntur.

Si itaque sitis causa fuerit calida aliqua in ore ventriculi citra humorem intemperies, frigidæ [4] potio conducit. tum & ea prosunt, quæ adversus inappetẽ-

tiam ex hac causa supra commendata sunt. Sic & siccitatis solius humidum remedium est.

Quod si verò salsi ac biliosi humores sitim excitarint: (quod ex salso vel amaro in ore sapore, aut ejuscemodi ructu cognosci potest) tunc humorum vacuatio facienda, ut in curatione inappetentiæ ex hac causa dictum est. Cibis verò salsis aut acribus assumptis, aut nimio vino meraco: superdormire utile fuerit. concoquitur enim ut Gal. in comment. 27. aph. 5. particulæ, per somnũ quod assumptum [5] est, ac deorsum descendit.

Quando verò interiorum partium aliqua inflammatio, aut erysipelatis naturam referens affectio, aut febris acuta, magnæ ac modum excedentis sitis causa extiterit: quomodo, & qua ratione eis sit succurendum ante ostensum, ubi de siti in febribus. Ibidem quandoque dictum, quid faciendum: quando post magnam vacuationem, sive sanguinis, sive alterius humoris, sitis nimia urget. Citò enim nutriri, ac refici laborantes, debent, & humido quidem alimento: nam, ut Hipp. facilius est impleri potu quam cibo. 11. aph. 5.

Adversus diabetem autem, quæ semper ingentis sitis est causa; cujusmodi remedijs sit utendum, suo loco dicetur. Hydropicis sitim ferre expediens ac utile est. [6] præsertim leucophlegmatia sive hyposarca laborantibus. profuit his nonnunquam gingiberis frustum [7] in ore continere, atque ipsum subinde mandere, salivam enim provocat; per quam sitis nonnihil sedatur, & simul ad superfluæ humiditatis resiccationem conducit.

Cavendum autem est urgente siti, ne multus ac co-

copiosus potus affatim ingeratur: nam vehementi siti laborantes, si larga potione utantur. 4. accidentiū periculum, ut Gal. [8] ait, subire solent: Vel enim ad vomitum irritantur: vel, potu citò per intestina descedente fluore, alvi aut lyenteria corripiuntur: Vel potus in ventriculo hærens ejusdem inflationem 9 parit: vel, celeriter per vias urinæ transiens diabetem, sive urinæ fluorem excitat.

Sebastiani Egberti Scholia.

1. Ut in bima puellula, cui ventriculus, qua folliculo fellis adjacet, non solum æruginosa bile perfusus, sed & ab eadem perforatus erat: unde ingestis uno die cerevisiæ libris sex, septemvè, sitim tamen restinguere non poterat.

2. Quæ inditium medicamenti benè operantis.

3. In ascite, quod humores sint acres. In leucophlegmatia, quia febricula ferè etiam adest; utpote humoribus putrescentibus.

4. Non solum aquæ, sed etiam cerevisiæ.

5. Ac tum qualitate amissa, sitim non faciunt amplius.

6. Concretis quosdam ossibus, ac sine medullis vivere accepimus. signum eorum esse nec sitim sentire, nec sudorem emittere. Quamquam & voluntate scimus sitim victam, equitemque Romanū in pupillaribus annis aquæ subtercutem fusæ morbo prohibitum humore à medicis, naturam fecisse consuetudine, atque in senecta caruisse potu. Plin. lib. 7. cap. 18.

7. In ascite forte non prodesset ob humorum acrimoniam.

8. Lib. 6. de loc. aff. cap. 1. Nulla re similis est febricitantium sitis siti sanorum. hi si bibant, non ul-

tra ſitiunt. illi verò brevi tempore ſe bibiſſe cum delectatione ſentiunt, dein nauſeant, aqua in bilem vertitur, vomunt, tormina patiuntur, iterumque validius ſitiunt. Epictet. apud Arrian. l.4.c.9.

9. Quod multum contingit febricitantibus, craſſam cereviſiam bibentibus, quum deſcendere non poſſit. Nocet etiam lac. magis tamen ex quo butyrum extractum. cito enim concreſcit in ventriculo calido. ſic quidam ſubito pereunt hauſto lacte: niſi id concretum evomant.

NICOL. FONTANI.

Annotatio XXXIX, ad Caput XXXIX.

Non parvi facienda eſt ejus curatio, nam nonnullos *Galenus*. 1. *de ſympt. cauſis*, perijſſe propter ſitim docuit; quod confirmant hiſtoriæ illæ relatæ à *Iohanne Raviſio* Textore. 1. *tomo ſui operis*, titulo de ſiti & fame mortui.

Nec minus gravitatem ſitis oſtendunt verba illa filiorum *Iſrael Exodi*. 17. contra *Moiſen* dicentum: *Cur feciſtis nos exire de Ægypto, ut occideres nos, & liberos noſtros, ac jumenta, ſiti?*

Plura de ea, ſi legere concupiſcis, conſule *Plinium lib*.10. *Nat. Hiſt. cap*.43.

DE NAUSEA ET VOMITU.

CAP. XL.

Lect.82. *Martij* 13.

NAuſea & vomitus facultatis expultricis ventriculi motus ſunt depravati, accedente [1] retentricis debilitate. in hoc tamen differentes, quod nauſea conatus quidam ſit ad vomitionem irritus,

ſive

ſive inanis irritatio ventriculum atque ejus oſtium commovens; nullum interim humorem expellens: Vomitus verò eorum, quæ in ventriculo continentur, atque ipſi moleſta ſunt, ſurſum per os vehemens eſt expulſio.

Contrahit autem ſe tunc ventriculus circum ea, quæ in ipſo ſunt: ac eo modo extrudit & expellit, quæ excernuntur. Nauſea autem vomitum præcedit. non tamen ſemper, nauſeam vomitus ſequitur. Hæc ſi in morbis acutis in die ſuperveniat theoritico, aut decretorio, apparentibus ſignis concoctionis, futuræ per vomitum criſis & ſolutionis ipſius morbi ſpem facit. atque hujuſcemodi nauſeæ non eſt reſiſtendum: veluti neque vomitioni, quæ in die fit decretorio quamdiu confert, & leviter fertur.

Sed nauſeæ alio tempore moleſtæ, per curationem peccantium & vitioſorum humorum curandæ ſunt, ut prius dictum.

Sic & vomitus, qui die non decretorio, nec apparentibus ſignis concoctionis ſupervenit, & moleſtè fertur, modumque excedit, ac vires dejicit: omni ſiſtendus eſt modo, partim divertentibus, partim alijs remedijs, pro cauſæ tamen efficientis conditione: nam ſi humores bilioſi acres ac mordaces vomitum effecerint, veluti in febribus acutis, curatio inſtituenda ut dictum eſt, ubi de curatione vomitus in febribus.

Si autem frigidi ac pituitoſi humores cōpia ſua ventriculum aggravent, & ad vomitionē impellant, & ſimul adſint graves ac moleſti dolores colicis ſimiles (facta prius ſive per enemata, ſive per glan-

des diversione) fomenta erunt adhibenda ventriculo ac ejus ostio calida, veluti ex crusta panis tosta [2] aceto deinde, vel generoso vino leviter madefacta, superasperso pulvere caryophillorum: vel garyophillis [3] ipsis crustæ impositis, quæ tam calida quam ferri potest applicanda.

Hujus loco sacculo uti licebit, in quo absinthium, rosæ, origanum, calamenthum, pulegium, serpillum, thymus & similes herbæ :j & [4] sem. anisi, carvi, cymini sint insuta [3]. qui in vino decoctus & expressus erit ventriculo admovendus. Sedato vomitu, offerenda ventriculum calefacientia ac roborantia, & unguentis, ceratis, ac sacculis cum gossypio utendũ: veluti in curatione fastidij à causa frigida. Observata eadem ac simili victus ratione. Si autem non vehemens pituitosorum ac crudorum humorum vomitio sit, neque cum magno dolore, & frequenter singulisque ferè diebus recurrens: hiera picra danda erit, vel pillulæ alephanginæ, aut simile aliquod med. cum syr. acetoso, vel oxymelite. Syr. etiam acetosus sive simpl. vel etiam [5] compositus jejuno ventriculo sumptus sæpè solus vomitionem curavit talẽ [7]: humores pituitosos incidens ac deorsum compellens. Postea possunt confect. dari: & unctiones similiaque localia adhiberi, ut ante dictum.

Lect. 83: Martij 15.

Contingit autem vomitionem non solum propter vitiosorum humorum in ventriculo collectionem ac redundantiam fieri, sed & alijs de causis. Colicos, ac nephriticos dolores frequenter comitatur vomitus, & non rarò ipsius paulò ante assumpti cibi [1], nonnunquam verò & crudorum humorem.

Huic

Huic autem vomitioni non aliud adhibendum remedium, quàm affectio, quam comitatur, requirit. Exonerat se & quandoque lien, aut jecur, & copiosum sanguinem, eumque atrum ad ventriculum demittit, qui deinde cum vomitu per vim cum molestia & magna virium dejectione rejicitur, de qua prius dictum est. Ilei dolorem vomitus quoque comitatur: qui gravis, molestus & perniciosus, ut Hip. refert 10. aph. 7. præsertim quando alvi excrementa per os redduntur, & ea quæ subtus injecta sunt, sive enemata, sive glandes, sursum rapiuntur. Est & malus vomitus ex phymatis, sive tuberculi interioris ruptione. quod quidem vel in ventriculo, 9 aut sima hepatis parte, vel in liene, aut vicina aliqua constitit. Iam & malus vomitus est in omni capitis vulnere. ostendit enim cerebri meninges, vel ipsam ejus substantiam simul læsam esse. quod absque summo vitæ periculo non accidit. Pestilentes febres comitatur etiam 10 perniciosus vomitus: qui veneni vehementiam & malignitatem ostendit. In omni a. vomitu ex quacunque causa fiat, singultus & 11 oculorum rubor, Hipp. authore, mala sunt. Malæ verò & convulsiones. significant enim superfluam ac nimiam corporis inanitionem. Extant verò & nonnullæ apud Hipp. 2. prædict. de vomitu sententiæ. quas illinc requirendas reliquimus.

Sebastiani Egberti Scholia.

1. Sic quidam difficiles ad movendum: quod retentricem habent firmam. Loquimur autem de ea, quæ fit ante cibum assumptum. de ea, quæ post cibum, infra agemus,

2. Incrassis corporibus ut penetret. in tenuibus magis vinum placet, quum tanta diductione non est opus.

3. Quia calfaciunt, atque ut fructus immaturi astringunt.

4. Ut si sint flatus aliqui discutiantur.

5. Vel spongia horum decocto imbuta. quidam orbem ligneũ calfactum applicant. apponunt etiam ligneam patellam, cineribus calidis plenam, cui superinductus pannus duplex vino madefactus. Italæ mulierculæ cineres calidos linteo immissos applicant. Ex ligneis orbibus nimium calidis, nimisque frequenter admotis, hepar inflammatum, suppuratum, atque ægrum mori vidimus.

6. Vel ipsi ex ijs, quæ ventriculo utilia, ut enula, mentha, origano cum aceto & saccharo componimus.

7. In exigua quantitate, & ut vomitum faciat. tamen causam tollit.

8. Quicquid fuerit in ventriculo. non enim per se afficitur.

9. In pulmone, vel mesenterio vomitum non movet, sed quandoque per intestina effertur pus. quod Fernel. ait, & vidi. nihil autem mali, modo ita erumpat.

10. Semper quidem adest. verum quandoque minor. ita ut assumpta retineri queant. ac tum major spes salutis.

11. Qui vomunt facilè laborant oculis. nec adeò malum. neque etiam in Coacis ejus fit mentio, sed solum in aph. qui fortè depravati.

NICOL. FONTANI.

Annotatio XL, ad Caput XL.

Fere omnes practici, quos ego legi, sub uno, & eodem capite de Nausea, & vomitū, essentias, causas, signa, convenientiam, & differentiam conscribunt: illo fortassis ducti, quod tanquam prius, & posterius se habere certum teneant, juxta illud *Galeni, lib. 2. de sympt. caus. 4. Veluti autem vomitiones nauseæ præcedunt.*

Sed cum certum sit, atque experientia conspicuum, quotidie unum sine altero videri, quod ipse *Galenus* paulo inferius testatur, ideo auctor levem inter has species, distinctionem rectè fecit.

DE IMBECILLITATE VENTRICVLI.

CAP. XLI.

VEntriculi imbecillitas ejus dicitur affectio, per quā cibus assumptus ægrè [1] retinetur ac difficulter tardèq; conficitur, & subinde cū exigua appetentia concupiscitur sic, ut non nisi modicus assumi queat; languor nēpe vētriculi & viriū ejus exolutio.

Hujuscemodi autem imbecillitas non rarò ex morbo [2] convalescentibus adest, quandoque verò ex ejus intemperie humida ipsum laxante, contingit, & talem quidem affectum ὑπτιασμὸν veteres appellant, sive supinitatem. quod videlicet resolutis ejus viribus quasi supinus jacet.

1. Huic proxima est [3] ἀνατροπή dicta, seu subversio

 ven-

ventriculi, nauſeoſa affectio & conatus quidam vomendi, ſed ab aſſumpto cibo. in quo à nauſea differt; nauſea enim jejuno accidit ventriculo: ἀνατροπὴ verò poſt cibum aſſumptum.

Accidit hæc propter ventriculi facultatis retentricis debilitatem: quando videlicet plus cibi ingeſtum eſt, quam commodè ventriculus amplecti & concoquere valet. Hoc autem modo affectos, ſtomachicos veteres nominant.

Lect. 84. Martij 16.

2. Reperitur verò & alterius ἀνατροπῆς apud Gal. mentio lib. 8. ſecund. locos qui εἰλκώδης cognominatur. interpres, volvuloſam ſtomachi 4 ſubverſionem vocat. hæc cum magno dolore contingit, & à priore differens eſt.

Superioribus autem duobus malis annumeratur etiam ventriculi πτυελισμὸς ſive ſalivatio. quæ eſt humida 5 ipſius conſtitutio cum dulcis pituitæ in eo redundantia. quæ deinde ſenſim ad fauces ſurſum fertur, ac per frequentem ſcreatum expuitur.

Curatio horum affectuum in bona victus vivendique ratione potiſſimum conſiſtit. Reſiccantium, ac mediocriter aſtringentium uſus utilis eſt; Et ſi frigiditas adſit, moderatè calfacientium. Exercitium non vehemens 6 & ſudorem non movens, jejuno corpore, conducit, & exigui temporis à cibo abſtinentia. Poſt cibum ſumptum quieſcendum 7 eſt: præſertim quum ventriculus ſubverſione laboret 8. ac ſuo tempore ſomnus admittendus. Cibum oportet eſſe facilis concoctionis: ut ſunt ova, càrnes vitulorum, & volucrium. inter quæ laudantur aviculæ ſilveſtres & montanæ, longè à locis paluſtribus ver-

ſantes,

ſtes. Præſtat autem cibum aſſum [9] magis quam
xum edere, & aſtringentibus nonnullis conditum
uva immatura, uva criſpa, baccis oxyacanthæ ſeu
rberis, mali punici acinis, vino omphacite, quod
nphacium vocant; quibus & aromata admiſcen-
ſunt [10]: ut gingiber, cinnamomum, caryophylli,
l etiam piper aut galanga. Poſſunt & olivæ muria
nditæ dari, tum & cappares; & quæcnnque ſunt
ia [11]. quæ vel ſtatim initio, vel cum ipſo cibo aſſu-
ere prodeſt. A cibo laudantur aſtringentia, ut ſunt
rnes cydoneorũ, inter quas præſtant aromata ad-
ixta habentes. Dantur verò & utiliter tragemata
ædam poſt cibum: ut [12] ex roſis rubris, ſem. co-
andri, cinnamomo, & alijs nonnullis cum ſaccharo
rmixta; quæ cum particula panis toſti in vino ma-
facti aut aliter exhibentur. Vnctiones autem ex
. aſtringentibus. tum & alia localia, qualia in κιττῷ
cta ſunt, conveniunt.
Quod ſi verò & adeo multa ſit ventriculi humi-
tas ut præſcripta ratione non mox corrigatur,
nda erit pill. una ex hiera picra, vel alephang.
ndere [13]. ℈ ß. bis terve in hebdomada, mane
juno ventriculo. quæ ad humiditatem reſiccan-
m, & roborandum ventriculum prodeſſe po-
rit.
Subverſio autem illa, quæ volvuloſa dicitur cu-
tionem requirit, qualem crudi humoris cum do-
re vomitio. de qua ante dictum. Commendant
l hanc veteres paſtillum Amazonium [14] quum ex
lidis, aliquot med. componitur, quibus additur
pium. hujus locò noſtra ætate diag_langa, diacy-
ninum, & ſimiles compoſ. receptæ ſunt. ne-
que

que alijs utimur, nisi magnitudo doloris ad opia
impellat.

Sebastiani Egberti Scholia.

1. Nescio an stomachi solutionem dicens Scrib-
nius non hunc affectum intellexerit. Vox ὑπτιάζ
cessationem denotat apud Polluc. l. 3. c. 25.

2. Ore ventriculi cum alijs corporis partibus de-
bilitato.

3. Videtur sic appellare, tum appetitus perditio-
nem, tum nauseosas dispositiones, in quibus al-
quando quidẽ vomitus contingunt. fiunt, si post a
sumptũ cibũ paulò vehementius moveant. 8. κτ τόν

4. [Aët. cap. de vomitu sic appellari dicit vom-
tus concitatiores à serosis ac malignis humoribus.]

5. Hic major humorum copia. quo à prioribu
differt. πλόιδον author lib. qui Medic. inscribitur ca
de humoribus appellat.

6. Quia omne, quod vires dejicit, etiam ventricu-
li robur frangit.

7. Ut concoctio melius perfici possit.

8. Quia levi motu ad vomitum incitarentur.

9. [Dicit hoc etiam Gal. 7. meth. 4. ac paucu
etiam vult esse.] πλάδον ventriculi resiccat ξηροφαγί
& absinthij potus. In med. c. de humor.

10. Præsertim si frigidus ventriculus, ne frig-
dis offendatur. Prosunt verò, & quæ bene olen
nam odores τὸ κύτος ἅπαν quod inter verticem a
que umbilicum est [imò & quæ infra, ut matr-
cem] τραχύνει, ἢ πραΰνει, ut scribit in Timæo Plato.

11. Sic caro salsa, harenga, & similia, jus oliva-
rum ratione salis resiccantia.

12. ℞. Rosar. rubr. sem. coriandri præparat
cinnamomi ana ʒ ij. mastich. garyophyll. sem
anisi. ana ʒ ß. sacchari quantum est pondus omni

13. Magnam enim quantitatem non fert ventr-
culu

alus, & si non statim purget; tempore id faciet.

14. ℞. Sem. selini ʒ vj. anisi ʒ vj. absinthij ʒ ij. piperis ʒ ij. myrrhæ ʒ ij. cinnamomi ʒ vj. pij ʒ ij. castorij ʒ ij. fiant cum aq. trochi Dosis integra ʒ j. Stomachicis cum vini protropi ℥ iij. exhibetur. 8. Secundum loca Gal. ex Asclepiade.

NICOL. FONTANI.

Annotatio XLI, *ad Caput* XLI.

[*Ex intemperie humida.*] Calida intemperies etiam debilitat stomachum: licet enim calor sit amicus naturæ, tamen cum excedit, destruit mediocritatem caloris innati, spiritus dissipat, sanguinem resolvit, bonum symmetriamque hujus morbi omnino prosternit: ut placuit *Galeno libro de inæquali intemp*, *cap*. 3. Alioqui febricitantes melius concoquerent, quod falsum est, nam caliditas velut flamma major absumit minorem, nimia si sit, & superflua.

Corriges frigeriferis exhibitis intus assumptis, & extra ventriculum admotis.

Insuper ex calida & sicca intemperie homines facillimè resolvuntur, quia semper pori sunt aperti, & per has patentes vias continuo calidum evaporat. & ideo dicebat *Galenus lib.* 10. *Meth. cap.* 5. *calidum & siccum corpus, cum febricitat, oportet viribus sit valentibus. & cap.* 1. *ejusdem libri calidissimis corporibus adversissimam esse inediam.*

Quia ex inedia corpora resolvuntur, præsertim si adsit calida, & sicca corporis intemperies.

Frigiditatis autem in ventriculo præter alias & hæc est adjungēda causa, ex *Galeni* doctrinâ desumpta, nempe omenti abscissio, vel extenuatio: nam omentum ventriculi calefactionem juvat multum, & idcirco calefaciendi gratia factum est ab ipsa natura, ex *Galeno lib*.4. *de usu part.cap*.9.

DE

DE CRUDITATE.

CAP. XLII.

Lect.84. Martij 19.

CRuditas facultatis concoctricis ipsius, vent[riculi] culi frustratio est. Triplici hæc accidit mod[o] 1. Quando cibus assumptus omnino non alteratu[r] quæ ἀπεψία dicitur. & extrema est cruditas. 2. Qu[an]do cibus quidem alteratur, sed tardè & difficult[er] admodum, sic ut multo tempore vix mutatione[m] suscipiat. Dicitur & hæc cruditas, non tamen priv[a]tionem, sed vitium tantummodo significans; Græ[ci] βραδυπεψίαν .i. tardam concoctionem appellan[t]. 3. Quando assumpta non ut oportet mutantur, se[d] non corrumpuntur, sic ut concoqui nequeant, atq[ue] in substantiam idoneam ad corporis nutritione[m] converti non possint. & tale quidem concoction[is] vitium cruditatis etiam nomine comprehenditur, & nullum nomen proprium ut Gal. ait, obtinet.

Causa autem cruditatis duplex est: vel enim ip[]sius ventriculi facultas læsa, vel aliquis externus er[]ror. Læditur autem ventriculi facultas vel per in[]temperiem aliquam, frequentius frigidam, subind[e] tamen & nimis calidam; & quandoque absque hu[]more, quandoque cum humore: vel propter inflam[]mationem, erysipelas aut similem instrumentalen[m] morbum [2] in eo consistentem, per quem facult[as] ejus læditur.

Error autem extrinsecus adveniens concoctio[]nem impediens tripliciter fieri potest, 1. propte[r]

humo-

umores vitiosos in eo contentos. 2. à cibis, 3. pro-
ter exiguum ac breviorem somnum. Et frigida
uidem intemperies concoctionem impedit, vel tar-
iorem eam reddit. Similiter existentes in eo frigi-
i ac pituitosi humores concoctionem assumptorũ
emorantur. Nimis etiam calida ventriculi intem-
eries cibos facilis concoctionis corrumpit, ac in
ravam substantiam convertit. quod & biliosi, ac vi-
iosi humores in ventriculo existentes, faciunt. Pravi
tem ac vitiosi cibi [3] bonam concoctionem impe-
iunt. licet nullo affectu ventriculus laboret. Impe-
itur verò, & concoctio per immodicam ciborum
otionisque quantitatem. quando videlicet tanta
ssumptorum est copia, ut nec retinere eos ventri-
ulus queat. tunc enim assumpta subinde vomitu re-
iciuntur, vel multum temporis quietis ac somni ad
concoctionem requirunt [4]. Mala verò & qualitas
assumptorum non rarò causa est, ut non concoquan-
ur: ut cibi corrupti, malè cocti, adusti, & quos na-
ura odit, [5] aut ventriculus fastidit.

Sic & nonnullorum substantia concoctioni re-
bellis est: ut sunt vinacea, & folliculi uvarum, cap-
pares, aliorumque fructuum membranæ, furfures, &
plura alia, quæ non permutata cum excrementis des-
cendunt. Ordo quoque in assumendis cibis præpo-
sterus, ut Gal. ait, quandoque & cruditatis causa est:
veluti, inquit, si quis exempli causa, aut cotonea, aut
mala punica in primis ingessit, mox olera ex oleo &
garo [6]. Potest & cibus intempestivè assumptus idem
efficere: quum videlicet ingeritur priusquam ante-
cedens concoctus sit, aut descenderit. Et totidem
quidem modis per cibum concoctio impeditur.

Opus

Opus verò eſt ad cibi probam concoctione quiete ac ſomno .Si itaque ſomnus impediatur, a brevior ſit, cruditatis quoque cauſa erit, nullo ventriculo interno vitio exiſtente, ut Gal. co feſſus eſt.

Lect. 86. Martij 20.

Curatio cruditatis pro cauſæ efficientis conditio ne perficitur. Si frigiditas ventriculi ſola conco ctionem remoretur, exhibenda ſunt aromata calid per ſe, vel cum cibis permixta: vel compoſitionis ſ miles. deinde & unctiones, empl. ſacculi ut in cura tione ex cauſa frigida. Conducit verò & fotus cu ſpongia ex vino forti, fulvo, veteri, non dulci, ſe auſtero. Iam & catellos viuentes extrinſecus ad moveri ventriculo non parum prodeſt. Gal. puellun carnoſum per quietem admoveri conſulit.

Quod ſi ſimul adſint frig humores, expurgar eos oportet: veluti in appetentia canina dictum; ſ non uſu oxymelitis aut ſyr. acetoſi concoctio emen detur.

Intemperies verò calida abſque humore eadem curatione, qua cibi inappetentia à ſimili cauſa: uſu videlicet actu ac potentia refrigerantium.

Humores autem bilioſi, ac vitioſi concoctionem depravantes expurgandi ſunt, veluti ante dictum.

Circa autem cibi exhibitionem ſolicitudo habenda eſt, ut non detur niſi poſt mediocre exercitium; & non niſi optimus ac facilis concoctionis, qualis ante dictus. & quies ac ſomnus non impediantur. Vitioſa verò ac corrupta alimenta quam citiſſimè vel vomitione rejicienda ſunt, vel per alvum deducenda. Si immodica aſſumptorum

quan-

quantitas offenderit [8], quies & somnus imperanda sunt. Eadem facienda quando præposterè, vel intempestivè cibi assumpti sunt.

Magna autem cruditas ventriculi diu consistens, vel ad lienteriam, vel ad hydropem laborantem perducit. Sed quæ ex vitiosis humoribus, aut ex pravis fit cibarijs, facilè febrem inducit [9].

Sebastiani Egberti Scholia.

1. Ventris haud segne ministerium, nec magis alitur, quam alit, reddens in omnes corporis partes hunc, quo vimus, vigemusque divisum pariter in venas maturum confecto cibo sanguinem. Agrippa Monen. apud Livium dec. 1. l. 2. Hunc regem totius corporis dixere : quod hujus validus firmet tenor omnia membra. At contra, ejusdem frangantur cuncta dolore. Sammon. Hunc quidam omnes morbos, quod omnes ex stomacho oriantur, uno remedio curari posse scripsit. Multos sanè propter errores in victu commissos, oriri ; illosque uno ventrem exonerantium genere curari, verum.

2. Siquidem accedat intemperies, alias novimus aliquem, cui ob aneurisma nulla ventriculi, in quo erat, actio læsa; imò ob calidum sanguinem auctum, fortè etiam melior fuit, eo tamen rumpente subitò mortuus est ; qunm antea benè pinguis, bona ratione victus, factus esset.

3. Sunt autem tales, vel sua natura : ut Fungi, ex quorum usu etiam non medicatorum (qualem Claudius sumpserat post quem uihil amplius edit) quamplurimi quotannis moriuntur : vel vitium exterius ex putredine, aut prava præparatione contraxerunt.

4. Quanta est gula quæ sibi totos ponit apros. Pœna tamen præsens, quum tu deponis amictus

turgidus & crudũ pavonem in balnea portas. Hi
ſubitæ mortes, atque inteſtata ſenectus. Iuven
Sat.l. Hinc illud. Plures necat gula quam gladiu
5. Ut caſeum. ſic quendam novi, qui ita oder
vaccinam carnem ut etiamſi ex bove comediſſet
quis eum ex vacca comediſſe diceret, omnîa evom
ret. Nil autem refert, an propter ἰδιοσυγκρισίαν cibu
aliquem adhorreat, an vero ἢ περὶ τούτων ὑπόνοια ill
turbet. quod Aſclepiades Menedemo quondam e
probravit.

6. Cujus loco nos oleo & aceto condimus cibo
Varietas etiam per ſe lædit: Neque verum eſt, quo
ab Aſclepiade dicitur, facilius concoqui cibos v
rios, eduntur enim facilius. ad concoctionem aute
materiæ genus, & modus attinent. Celſ.l.3.c.6.
vel ob idipſum vitanda, quod non eſurientem
comedendum invitent. Varietas itaque ciboru
mala; condimentorum peſſima reputanda eſt.

7. Nam calor, cujus opera concoctio fit, intrò p
ſomnum fertur. Itaque quod Plinius dicit: Perv
gilio præcipuè vinci cibos.l. 11. c.53. non aliter v
rum eſt, quam quod à ventriculo quem gravant, v
ſemicocti facilius deſcendant; vel jam cocti fac
lius diſtribuantur ad habitum. Eodem ſenſu, & illu
Aëtij capiendum: erectior decubitus, ſi quid aliud
concoctionem adjuvat.ſ.4.c.50.

8. Si coactus fueris in epulis ſurge per medium
tranſiens, vome, & quieſces. Eccleſiaſtic.c.31.v
24. h. e. refrigerabit te, & corpori tuo non addu
ces infirmitatem, ut additur in verſ. vulgari.

9. Quæ dato medicamento quam citiſſimè deſi
nit. calor enim nondum in ſanguine hæret.

NI

NICOL. FONTANI.

Annotatio XLII, ad Caput XLII.

Crudum enim dicimus non coctum, ut *Iuvenalis.*

Qui crudum pavonem in balnea portas.

Et crudus ſtomachus dicitur qui frigiditate impeditus eſcas non coquit. Sic *Horatius* 1. ſerm.

Iamque pila lippis inimicum & ludere crudis.

DE INFLATIONE VENTRICULI.

CAP. XLIII.

INflatio ventriculi ejus cum dolore eſt diſtenſio, ex flatuoſo ſpiritu in ipſo collecto, & neque ſurſum, neque deorſum exitum habente.

Cauſa vel alimenta ſunt cruda: ut olera cruda, fructus crudi: qui ſuapte natura ad flatus gignendos ſunt idonei: ut & legumina quædam. Alia cauſa, frigidi & pituitoſi, craſſi ſunt humores à debili calore in halitus ac flatus reſoluti; qui à retentrice facultate diutius quam par eſt retinentur. Quæ autem harum efficiens ſit cauſa, non difficulter cognoſcitur: nam crudorum olerum, fructuum, leguminumvè eſus latere non poteſt. & hinc genita inflatio non eſt diuturna. Sed ſi cruda non fuerint aſſumpta, vel cibi ad flatus gignendos idonei, cauſam eſſe crudos, craſſos, viſcidoſque humores fit manifeſtum.

Ad inflationem autem ex crudis oleribus, aut si milibus cibis flatũ ingenerantibus, sufficiunt exca facientia [2] piper, gingiber, galanga, & ex compo diagalanga, diacyminum, diaspolit. & similia.

Si verò inflatio fiat ex crudis & crassis humori bus; hos expurgare oportet. nec satis est hiera pici sola, sed admiscenda ei fortiora sunt, ut sunt pill. ag gregativæ vel iliacæ pill. Rhaz. [3] quæ in omni do lore ex flatu sive ventriculi, sive intestinorum, mirifi cæ sunt & singulares. harum. g. 7. aut 8. cum pil hiera misceri multum conducit. In hoc casu enema ta aut glandes [4] parum prosunt: si tamen omnin enemata injicienda videantur, acria esse oportet, n diu hæreant, & flatibus viam impediant. præstat id circo glandibus uti.

Victus ratio & reliquorum med. in hoc affect talis esse debet qualis in omni ex causa frigida ven triculi affectione. de quibus ante dictum.

Sebastiani Egberti Scholia.

1. Tenuis enim pituita non facit flatus, qui di in ventriculo hæreant. tenues enim sunt; ideoqu facilè discutiuntur.

2. Non vinum, ne parte crudi humoris ad hepa rapta, obstructione febrem faciat. Piper, Zinzeber & præsertim crassiusculè contusa, aut integra vi ultra ventriculum actionem suam extendunt.

3. Recipiunt Colocynt sagapeni an. ℥ 1. scam monij ℈ 1. Validæ quidem per se existunt, sed i exigua quantitate paucorum nempe granorum, le nioribus pilulis permistæ mediocriter, ac nihilomi nus tutò agunt.

4. Quia Glandes supra Rectum; Enemata supr Colum intestinum vix adscendunt. NI-

NICOL. FONTANI.

Annotatio XLIII, ad Caput XLIII.

Signa demonſtrat *Galenus* 14. *Methodi, cap.* 7. videlicet quod digitis preſſis veſtigia non retinet, ac ſonitum veluti Tympanum reddit.

Si flatus diu detineantur fiunt in toto corporis habitu frigidi, & ſi generati in veutriculo non reſolvantur, truduntur quandoque ad matricem in mulieribus, & illic inflammationem pariunt, ſi ad caput aſcendant in eo Tinnitum, Vertiginem, & Cephalalgiam generant.

Contingit nonnumquam ijs qui poſt prandium intempeſtive ſe exercitio tradidere, & eveniat fluctuatio: quo eventu magna adhibenda eſt cura, quia tunc aliquando naſcitur inteſtinorum levitas.

DE INFLAMMATIONE VENTRICVLI.

CAP. XLIV.

Lect. 87. Martij 22.

VEntriculum, vel ejus oſtium, inflammatione corripi poſſe, non eſt à ratione alienum; ſed tamen raró admodum contingit. Nata autem in illo inflammatio dolorem & tumorem affert, qui & admota manu ſentiri poteſt. adeſt febris continua, ſitis, & linguæ ariditas. quæ etiam majora ſunt, ſi inflammatio eryſipelatis naturam referat; minora, ſi vel ex ſolo ſanguine, vel ſanguine pituitoſo originem habuerit.

Curatio à ſanguinis miſſione incipere debet. ſecanda autem erit vena dextri brachij media, aut interna ; ſolicitudine adhibita, ne in animi deliquium incidat laborans. quamobrem non tantum ſanguinis quantum opus videbitur una vice, ſed potius duabus extrahendum erit. Ventriculo enim & præſertim ejus oſtiolo laborante facilè animi deliquium ſupervenit. Detracto ſanguine non [3] danda purgantia medicamenta, ſed alvus leni aliquo enemate expurganda. & quidem ſæpius, ſi opus fuerit : ut ex decocto malvæ, biſmalvæ, mercurialis, violariæ. quibus addi poteſt atriplex, & beta, & nonnihil florum chamœmeli. item & furfures. hujus decocti ſumenda ℔ 1. deinde ol. viol. ℥ ij. aut iij. ſi calor vehemens eſt : ſin minus ol. chamœmel. vel chamœmel. & violacei ſimul tantumdem. & diacatholicon, vel diacaſſiæ ʒ vj. vel ℥ 1. ſacchari rubri tantumdem, exiguo ſalis addito.

Victus ratio in hoc affectu humida ſit ac liquida, ne videlicet diutius aſſumpta in ventriculo [4] hæreant : ut juſcula caponum, gallinarum, cum ptiſana decoctorum. quibus initio [5] addi poteſt ſuccus malorum punicorum acidorum, aut cydoneorum, aut ſuccus uvæ immaturæ, aut omphacium, vel ſimilia aſtringentia : à quibus tamen in progreſſu [6] morbi abſtinendum. Potus ſit ptiſanæ decoctum cum uvis paſſis & glycyrrhiza, additis etiam ficubus, ſi videatur [7] inflammatio ad ſuppurationem tendere.

Extrinſecus admovenda ſunt cataplaſmata [8] partim ex aſtringentibus, partim ex reſolventibus, ut ex rad. biſmalvæ decoctis, farina hordei & fœnugræci, abſinthio, roſis rubris, floribus chamœmeli ac meli-

[..]ti in aqua ſimplici, vel in decoctione radicum de[..]ctis. quibus addendum ol. chamœmelinum, & [..]ntundem roſacei, vel de abſinthio: roſaceum qui[..]em, ſi ad eryſipelatis naturam accedat; de abſin[..]hio, ſi minus calida inflammatio.

Quod ſi verò ad ſuppurationem tendat (quod [..]gnoſci poterit ex tumore non imminuto, ſed [..]olliore facto) tunc cataplaſma admovendum, quod [..]ec roſas, nec abſinthium, aut horum olea, aut alia [..]tringentia [9] contineat; ſed rad. tantummodo biſ[..]alvæ, & farinam tritici, ſem. lini ac fœnugræci [..]um ol. chamœmelino, aut ſimili.

Poſteaquam in abſceſſum converſa eruperit, po[..]oni admiſcendum erit mel roſaceũ, vel aqua hor[..]ei cum melle roſaceo [10] propinanda; vel ſaltem [..]ydromeli pro potione exhibendum.

Eſt autem inflammatio ventriculi gravis inpri[..]nis, ac periculoſiſſimus morbus: magnam enim [..]auſam eſſe oportet, quæ in parte non carnoſa in[..]lammationem excitare poteſt. Deinde ventricu[..]us, & præſertim ipſius oſtium, pars eſt valde ſenſi[..]bilis, quæ graves affectiones diu ſuſtinere ne[..]queat.

Sebaſtiani Egberti Scholia.

1. Omnis enim pars, quæ ſanguineum alimentum accipit, etiam oſſa ipſa, illo ſuperfluo irruente, inflammatione corripi poteſt.

2. Præſertim in non admodum obeſis.

3. Ne fiat attractio ad locum affectum.

4. Ac comprimendo locum affectum dolorem augeant.

5. Dum materia adhuc influit.

6. Quando non amplius influit: tum enim discu-tientibus, aut maturantibus utendum.

7. Quod inde colligemus, si morbus diutius con-sistit.

8. Dum materia peccans adhuc fluit, ut in princi-pio, & in initio augmenti.

9. Saltem magna quantitate: nam exiguum qui-astringentium, ob tonum ventriculi, quæ pars sat-nobilis est, conservandum, immisceri, absurdum no-fuerit.

10. Ad ablutionem ulceris.

NICOL. FONTANI.

Annotatio XLIV, *ad Caput* XLIV.

Ventriculus aliarum partium instar, ab humore calido inflammari solet.

Signa sunt calor, dolor, tumor in ore ventriculi perceptus, febris est intensa, quia pars est propin-qua cordi. Infestant vomitus, sitis, nausea, oris ama-ritudo.

Est morbus periculosus: nam si Inflammatio in suppurationem migret, vlcus fit immedicabile, & æger febri tenui correptus, vel moritur, vel in He-cticam commigrat.

Curatio fit per topica initio ori ventriculi admota, & deinde repellentia sunt utilia. Cætera præsidia universalia rectè proponit auctor.

DE CHOLERA.

CAP. XLV.

Lect.88. Martij 23.

CHolera immoderata & vehemens est ventriculi perturbatio, cum assiduo vomitu, & continua ferè alvi [1] dejectione.

Causa aliquando sunt corrupti, aut vitiosi cibi [2] assumpti. Sæpenumerò autem pravi humores: veluti biliosi, ventriculum ad dejectiones & per superiorem, & per inferiorem partem irritantes [3].

Qualiscunque autem tandem causa fuerit, posteaquam prava [4] alimenta ventriculo molesta rejecta fuerint, offerenda & adhibenda sunt, quæ venrriculum roborare queant: ut syr. de granatis acidis, de agresta, de cydoneis, de mentha, diaribes. quorum singuli vel seorsim vel inter se permixti [5] sæpius in exigua quantitate offerendi sunt. Ventriculus verò & totus venter inungendus ol. mastichino, vel cydoneorum, addito ol. de mentha, vel de absinthio; nisi obstet [6] calor. Potus ex vino austero cum spongia subinde etiam profuit [7].

Alimentum, veluti sorbitio aliqua, in exigua quantitate, & sæpius per intervalla exhiberi debet: ut lac ex amygdalis dulcibus, vel sorbitio ex aqua & vino cum ovi luteo, vel [8] similis, quæ alvum lubricam non reddat. Iurulenta fugienda sunt, & olera: donec ventriculus robustior factus solidiorem cibum admittere potuerit.

Posteaquam autem cholera repressa vomitus, &

alvi dejectio cessaverint: si linguam & palatum a... bis [9] sordibus gravari contigerit, utile erit pulv... rem specierum hieræ cum syr. aliquo, veluti de... monibus permixtum exhibere, vel pil. ex hiera p... cra dare, ut reliquiæ sordium ventriculo inhærent... expurgentur.

Os verò aqua hordei, in qua sit decoctum nonn... hil herbæ morsus diaboli, & adstitum aliquid mell... rosacei, sæpius colluendum.

Acutissimus autem affectus cholera est, citò l... borantem in vitæ periculum adducens [10], celerr... mam idcirco curationem postulans.

Sebastiani Egberti Scholia.

1. Alba ferè sunt quæ excernuntur.

2. Ut fungi & similes cibi. pinguedo assa, au... frixa, &c.

3. Cholerâ subitò sæpè moriuntur; neque tame... ulli morbi minori momento succurritur, &c. H... morbus & acutus est & inter intestina stoma... chumque versatur, sic ut cujus potissimum partis sit... facilè dici non possit. Cels.

4. Aquam tepidam Paulus exhiberi vult. Distin... guit bene Trallianus, si prava alimenta adhuc in ven... triculo sint, ac nausea ac conatus quidam sint. tun... exhibenda.

5. Gratius ægris ut singulis appositis, modo hoc... modo illo utantur.

6. Non obstat calor ubi ex vitiosis est humoribus... quod plerumque fit.

7. Sanitatis pars est vomitum esse suppressum. Cels. 4. c. 11.

8. Ut conserva rosarum in aqua dissoluta, ind... panis intinctus sumendus.

9. Quo...

9. Quod vocant die sprouw, non sunt autem ... veterum, in quo valde errant neoterici. nam ... sunt ulcera maligna cum quibus etiam partes ...xillæ cum dentibus exciderunt : cujus remed. ...a in qua viride æris, seu ærugo, & alumen solu...n. Sordes autem hæ etiam in tertiana, post ni...um usum frigidorum, contingunt.

10. Aut sequitur mors, aut convulsio, quam cura... morbo tamen cessare vidimus. Magna remedia ... fert ventriculus. Convelluntur autem suræ, &c. ...affectu, quem de Cramp vocamus, alij Spasmum ...culentum.

NICOL. FONTANI.

Annotatio XLV, ad Caput XLV.

Cholera morbus, passio est communis intestinis & ...ntriculo, asserente *Galeno lib. 6. de locis aff cap. 1. ... 3 de caus. sympt. cap. 2. & Celso lib. 4. cap 11. Avicen... Fen 6. lib. 3. tract. 1, cap. 2.*

Hic morbus peracutus est, ut idem attestatur *lib. ...fin. med.* quo ait : *Peracuti Cynance, & Cholera.*

Quando purgationem institueris ad vacuandam ...usam ne observes præceptum practicorum, qui ...cantibus utuntur; quoniam semper optima metho...s est exhibere expurgantia, quæ secum frænum ...ducant, & expurgent cum astrictione ut sunt ...habarbarum, & cortices Myrobalanorum torre...ctorum.

DE DIARHOEA.

CAP. LXVI.

Lect. 97. *Martij* 8.

DIarrhœam Græci vocant alvi illud profluviu per quod liquida defluunt excrementa ci tamen crudorum & non concoctorum ciborum, sanguinis alicujus permixtionem. in quibus à lic teria, & dysenteria differt. Paulus hujusmo affectum Cœliacum vocat. contra Celso 1 C liacus affectus talis est astrictio, ut nec fla erumpere, nec excrementa descendere, nec exce queant.

Contingit autem alvi profluvium, vel univer corpore, vel una aliqua, vel pluribus partibus ma se habentibus, à quibus humores ad intestinũ tra missi diarrhœam excitant. quandoque & ventricul ac jejunum intestinum malè affecta sunt, reliqu corpore bene se habente. Ab universo autem co pore alvi profluvium non uno incidit modo: a enim in febribus, aut in alijs acutis supervenit mo bis. in quibus quando fit, si posteaquam bona & co coctionis apparuerint signa, & in die critico conti gat, bonum est: nam confert, & morbum solvi tale etiam leviter fertur, nec stridorem facit, a tormina infert: neque reprimendum est, nisi si perfluat & vires dejiciat. quo casu adhibenda erun remedia, qualia infra dicentur. Accedit ver & quandoque alvi profluvium in morbis acutis, au febribus diuturnioribus, non apparentibus sign

co

oncoctionis. quod diuturnitate sua molestum est, propter corporis fit colliquationem. excrementa autem in hujusmodi profluvio liquidiora quidem sint, non tamẽ omnino aquosa, sed glutinosa & pinguia, & ad hæc admodum graveolentia, & frequenter colore flava ac biliosa apparent. Quomodo autem huic sit occurrendum, inter accidentia in febribus, ubi de Syntexi, dictum est.

Fit verò & quandoque alvi profluviũ à toto corpore citra febrem, quando humorum in toto corpore est redundantia, quam consuetorum intermissio, & otiosa vita frequenter præcedit, vel consuetæ alicujus vacuationis suppressio, aut ciborum potuumq; immodica repletio. Tale [2] autem alvi profluvium si absque torminib. & doloribus fiat, & leviter feratur, confert. nec prius cohibendum est, quam superfluere videatur, vel tormina ac dolores accesserint, ac vires dejiciantur. Interim observanda bona victus ratio, & abstinendũ ab ijs, quæ alvum lubricare, vel irritare queant: ut sunt jura carnium, [3] olera pleraque & fructus: veluti poma, pruna, cerasa [4]. Exhibenda verò initio non ea, quæ valenter astringunt, sed quæ ad ciborum distributionem faciunt: ut vinum album tenue, & ex hoc factæ cum aqua sorbitiones: vel aqua decoctionis sem. anisi addito aliquantulum cinnamomi. Carnes potius sint assæ quam elixæ. Panis absque furfuribus, sed benè fermentatus. Perseverante autem fluxu, & molestiam afferente, præter ea quæ dicta sunt, exhiberi poterunt, quæ magis astringunt ac ventrem retinent: ut conserva rosarum rubrarum antiqua, syr. de rosis aridis, syr. de cydonijs; & in causa calida

calida, ſyr. de mentha. carnes etiam cydoniorum conditæ ante cibum dandæ.

Vngendus verò ventriculus, tum & ipſe venter oleo maſtichino, roſarum, cydon. myrtino, aut mentha, vel cum aliquot horum inter ſe permiſtis.

Adhiberi verò poterunt & emplaſtra, tum & ſacculi, & fomenta, ut in curatione Dearhœæ, provenientis ex mala affectione ventriculi, & jejuni inteſtini; ut infra dicetur.

A toto autem alvi profluvium etiam accidit phthiſicis, ac tabeſcentibus, ſed non propter humorum copiam, ſed propter virium naturalium imbecillitatem, & retentricis debilitatem. quale alvi profluvium lethale Hippocrates aph. 12. & 14. lib. 5. refert. Sic & quandoque hydropicis alvi profluvium accidit, viribus plane dejectis, & inteſtinis copia humorum ita preſſis, ut diu retineri nequeant atque his, non minus quam phthiſicis, lethale eſt alvi profluvium.

Lect. 90: April. 10.

A jocinore autem fit alvi profluvium: quando in dextro hypochondrio gravitatis ſenſus cum tenſione aliqua ſentitur, & excrementa chyloſa fuerint, hoc eſt, concocta quidem, ſed liquida & inſtar glutinoſi humoris lenta, & ſubinde nonnihil flava, à bile permiſta, vel etiam 7 varij coloris, odore nonnihil graveolentia, non tamen ita fœtida, ſicuti quando febris adeſt, vel inflammatio jecoris, aut alterius partis. deſcendunt autem hæc frequentius per noctem, quam 8 per diem. Accidit hujuſmodi alvi profluvium propter jocinoris, aut venarum meſeraicarum obſtru-

bſtructionem, & propter ipſius viſceris imbecilli-
tem.

In curatione autem hujuſmodi fluxus, præſertim
itiò, abſtinendum ab omnibus, quæ obſtruunt &
alidè aſtringunt. exhibenda verò, quæ aperiunt, &
d alimenti diſtributionem faciunt. & præter hæc
tiam, quæ jocinori prodeſſe poſſunt, qualia ſunt
on[9] vehementer aſtringentia, quæ aperientibus
dm[i]ſceri queunt. Ad aperiendum utiles ſunt rad.
pij, petroſelini, ruſci, fœniculi & graminis. Ex
erbis commendantur cuſcuta, cichorium, & ſi affe-
tus frigidior, vulgare hepatorium. Ex ſeminibus,
uum affectus frigidior eſt, ſem. aniſi, apij, fœnicu-
i; quum verò affectus calidior eſt, ſem. citrulli, cu-
umeris, melonum, cucurbitæ. ex quibus decoctum
arari poterit, agrimonia, rad. plantaginis, & ſem.
oriandri additis: quæ ad jocinoris confortatio-
em faciunt. In decocto illo diſſolvi poteſt ſyr. ali-
quis leniter aſtringens & roborans: veluti ſyr. ex
oſis aridis, aut de granatis acidis, aut ex ſucco cydo-
eorum, vel oxyſacchara; quæ ad aperiendum, & ad
onnullam aſtrictionem conducit. Sic & ſyrupi dari
oſſunt, ſi affectio calidior, de cichorio vel de endi-
ia; ſi frigidior, ſyr. de Bizantijs, quibus aliquid ſu-
radictorum addi poterit. Conveniunt & electuaria
t diatrionſantalon & diarhodon Abbatis: & in
orbo frigidiore aromaticum roſatum, vel etiam
iagalanga. ex quorum ſpeciebus, additis corticibus
yrobalanorum, præſertim citrinarum, & cinna-
omo, cum vino albo claretum factum, utile.

Conducit verò & theriaca [10] quandoque cum vi-
o albo à jejuno ſumpta. Proſunt & brachiorum,

cru-

crurum ac dorſi ſatis fortes frictiones, & medic corporis exercitium, ſi vires admittant. Perſever te diutius fluxu, vitioſos humores etiam expurg convenit. ad quod maximè conducit rhabarba r maximè toſtum, cujus plus minus ʒ 1. cum vino bo exhibenda.

Localia etiam remedia in hoc fluxu non ſunt p termittenda. ungendum eſt dextrum hypoch drion † oleo maſtichino, myrtino, vel de abſinthi & ſi calor adſit, addito roſaceo. quibus addi pot ceratum ſantalinum, aut unguentum comitiſſæ.

Poteſt verò adhiberi fomentum ex decocto ro rum rubrarum, abſinthij, agrimoniæ, ſeminis an coriandri, & myrti in aqua & vino decoctis.

Victus ratio non diſſimilis eſſe debet ab ea, q in profluvio ex humorum in toto corpore redu dantia convenire ſuprà dicta eſt.

Alvi profluvium malè affecto liene.

Lect. 91. *Apil.* 12.

A liene autem ſi diarrhœa fiat, adeſt vel tum vel durities, vel gravitatis ſenſus aliquis in ſiniſtr hypochondrio. excrementa etiam quandoque nigr cant. Talis fluxus, ſi fiat initio quartanarum, non e ſtatim reprimendus: etiamſi cruenta admiſceantu terminantur ſiquidem per hujuſcemodi fluxun quartanæ, & Hipp. dyſenteriam lienoſis [11] ſu pervenire bonum eſſe [12] ait 48. aph. 6. quod tamen diuturnior talis fuerit fluxns, ei occurren dum. nam & lienoſis longa difficultas inteſtinorum vel [13] hydropem, vel lienteriam & mortis pericu

lum

am ,affert 43. aph. 9. Sic & fluxus ventris, qui in ine quartanarum supervenit, non statim est reprinendus : nam majori periculo liberat. si tamen diuurnior fuerit, ei erit resistendum; non tamen cum stringentibus : sed per excalfacientia, & concotionem promoventia. dandum el. diagalanga, diarionpipereon aut simile. Venter ungendus oleo de nentha, & de absinthio. Possunt & fomenta adhibei ex floribus chamœmeli, rosis rubris, origano, puegio in sacculo consutis; vel ex milio, vel etiam nalto torrefacto.

Victus ratio sicca esse debet. vinum laudatur generosissimum, ac potens; non tamen rubrum.

Quod si absque febre, neque post quartanam febrem, diarrhœa superveniat, excrementaque nigra uerint: citò remedium adhibendum, priusquam in lysenteriam transeat.

Observanda bona victus ratio, qualis supra dicta. Absinthij usus quovis convenit modo. Vtiles unt cum cibo assumpti cappares. empl. ex ammoniaco commodè lienis regioni admovetur. vel ex ol. capparorum & de absinthio unguentum. Exhibenda quæ astringunt, etiam initio, calidis amen permixtis : ut est diacydonion cum speciebus; vel quale à Gal. in fine lib. 6. de sanit. tuend. describitur. Sic & conserva rosarum rubrarum, & trochisci de spodio conveniunt, additis speciebus diagalangæ, & diatrionpipereon; & syr. de mentha. quibus si addatur sem. nasturtij 14 modicè torrefacti med. fiet utilius. Fomenta verò & paulò antè dicta in hoc casu etiam conveniunt.

Ex capite autem deſtillantes humores ſi cauſ diarrhœæ fuerint, adeſt dolor vel gravitas capitis & excrementa ſpumoſa ſunt, ut Hipp.30.aph.7.ait Contingit autem hujuſcemodi diarrhœam citius fie ri ſub auſtrina & pluvioſa cæli conſtitutione, quar ſub alia, ut aph. 16. lib. 3. Capiuntur maximè ho fluxu balbi, ut aph. 32. lib. 6. Victus autem ratio i hac fluxus ſpecie ſicca eſſe debet, & cœnæ tempo re admodum parca. à vino abſtinendum [15]; tum & à craſſa, & potentiore cereviſia. Potus ſit tenui cereviſia, vel decoctum ptiſanæ cum cinnamomo vel decoctum ſem. aniſi; vel decoctum cinnamomi vel ſimilis aliqua potio.

Capiti admovenda etiam localia: qualia in cura tione deſtillationis dicta ſunt. proſunt & apophleg matiſmi, ſeu maſticatoria: ex cubebis, maſtiche, au ex pyretri, vel pimpinellæ ſaxifragæ radice. Perſe verante fluxu etiam purgans med. dandum [16]: u ſunt pil. ex maſtiche dictæ. quæ componuntur e agarico, maſtiche & aloë. vel pil. aſſajereth Avi cennæ. quæ maſtichen & myrobalanos recipiunt quibus ſi nonnihil addatur rhabarbari toſti, præſtan tiores erunt.

Poſt purgationem mithridatium [17], vel theriaca dari poteſt, vel ex his conditum additis cubebis, car damomo, ſpeciebus pleris archontici cum ſyr. de ſtœchade.

Huc pertinet & fluor ille ventris, qui pueris quum dentiunt ſupervenit. qui bona victus ratione non difficulter curatur [18], & inunctione ventris cum ol maſtichino ſi perſeveret.

Ven

Lect.92. April. 16.

Ventriculum autem & jejunum inteſtinum, quum alvus fluida eſt, malè affici exiſtimandum eſt; quando nec plenitudinis, neque univerſi corporis, aut alicujus partis laborantis ſigna adſunt. alimenta tunc ſatis concocta apparent, ſed humidæ, liquidæ & aquoſæ ſunt dejectiones. adeſt verò & quandoque nauſea; præſertim ventriculo malè habente. In hoc fluxu ventriculus quandoque nonnulla imbecillitate laborat, ſed præcipuè ora venarum meſeraicarum ad inteſtinum jejunum pertinentia obſtructa, impedimento ſunt, quo minus alimentum diſtribui queat. Afficiuntur autem hæ partes non rarò propter frigidorum, præſertim aſtringentium, uſum: ut ſunt fructus immaturi [19], vel alij aſtringentes, ut ſorba, meſpila, corna, vaccinia, & vinum rubrum auſterum immaturum. quandoque & fructus nullam aſtrictionem habentes, ſed frigidi alvum perturbant: ut ſunt perſica, pruna, uvæ, melopepones, cucumeres: & tunc quidem præcipuè, quando in ventriculo corrumpuntur. Provocant & alvi profluvium cibi acres, ſalſi, aut alioqui corrupti, vel corruptioni obnoxij: ut ſunt piſces, & lac quandoque poſt alium cibum ſumptum. ab his abſtinere oportet eum, qui profluvio ventris laborat: alioqui facilè illo corripiuntur, cujuſmodi ſunt quibus ventriculus natura debilis eſt. Victus autem ratio in hoc alvi profluvio talis eſſe debet, qualis in profluvio à corporis repletione; non aſtringens videlicet, ſed aperiens & ad alimenti diſtributionem faciens [20]. Si verò cibi pravi, aut corrupti cauſam dederint; rhabarb. toſtum utiliter exhibetur modo, quo ſupra dictum eſt. Prodeſt

deſt verò & exercitium corporis, & fœmorum, &
dorſi frictiones. Perſeverante verò hoc profluvio
tandem & aſtringentia danda erunt; veluti prio
loco dicta ſunt.& ventriculus ungendus ol.maſti
cydon. myrtino, vel etiam de mentha. Foment
ex milio vel malto, vel ex herbis & floribus, ut a
dictum eſt,etiam conveniunt.

Poſſunt verò & in iſto profluvio diuturno c
mata injici aſtringendi vim habentia[21]: ut ex h
dei mundati,roſarum rubrarum, fol. thapſi barb
fol. ſumach. cortic. granatorum, calicum gland
aut ſimilium decocto. cui adjiciendum vel mel
ſaceum, ſi abſterſione opus ſit, vel ſyr. de roſis a
dis,vel myrtinus, vel ex ſucco cydoneorum, (nu
addito ol. aut pingui.) & ſi adſit dolor, etiam unu
aut duo ovi lutea.

In alvi autem profluvijs excrementorum mu
tiones juvant; ut Hipp. ait 14 aph.2. veluti ſi pr
flava ac bilioſa excernantur,dein pituitoſa:ſignific
enim hujuſmodi mutatio corpus à varijs humorib
expurgari,ſed ſi viridia, nigra,aut livida,& pingui
atque graveolentia fiant excrementa; mutatio mal
vel enim naturalis caloris defectum, vel maxima
putredinem, vel corporis colliquationem oſtend
Vomitus autem ſpontaneus in longa,ac diurna dia
rhœa ſuperveniens bonus eſt. ut Hipp. 15. aph. lib
6. prodeſt ſiquidem vomitus ratione revulſionis
tunc quidem,quando humor aliunde in ventriculu
influit,veluti quando ex capite.ſed tamẽ idcirco n
eſt vomitus provocandus, niſi in longis alvi pro
fluvijs,& quidẽ viribus conſtantibus, & his qui vo
mitioni aſſueverũt,ut diligẽter Hollerius annotavi

Seb

Sebastiani Egberti Scholia.

1. Libr.4.c.12. Sed nescio an non virum eruditum quidẽ, sed qui animum nunc ad rem rusticam, nunc militarem, nunc ad Philosophiam, & jus civile divideret, affinitas nominum Cœliaci morborum, deceperit; ut de eodem affectu hoc 12. & 14. cap bis ageret; sic tamen ut huic cap. quædam ad Cœliacum quædam ad Colicum morbum pertinentia inſereret.

2. Una die fluere alvum interdum pro valetudine est, atque etiam pluribus dum febris absit, atque intra septimum diem conquiescat. purgatur enim corpus, & quod intus læsurum erat, utiliter effunditur. Verum spatium periculosum est Cels.

3. Ut sunt spinachia, malva, beta, decoctio brassicæ, &c.

4. Potui etiam quantum fieri potest, demendum: exemplo Corvorum, qui quod æstate alvi fluxu laborent, etiam nitidissimis Arethusæ, Danubij, Nili, aut alicujus alterius fontis, aut fluminis, aquis, ut bibant irritari se non sinunt; ne morbum augeant; sed quasi Tantali alij sitim perferunt; non ab Hippocr. Machaone, aut Centauro Chirone, sed à natura sola docti. Theophylact. Simocatus in physicis.

5. Hoc alvi profluvium observavi aliquando. nullus autem præter Rondeletium ejus meminit, qui omnes mori scribit.

6. Quia folliculus fellis plerumque, quando hepar debile est, & ipse simul debilitatur.

7. Pro ratione ciborum assumptorum.

8. Quando calor externus, atque motus distributionem chyli promoverit.

9. Vias enim distributioni chyli dicatas coarctare non debent, sed tantum robur partis nobilis conservare,

10. Quod motum ad centrum, seu primam corporis regionem, contrarium motum versus peripheriam inducendo, si stat.

† Ut tonus, seu robur hepati addatur. cujus variam rationem, utpote nobilissimæ partis, Medicum semper habere convenit.

11. Quibus longo tempore lien obduruit.

12. Ratione translationis, & evacuationis materiæ, quæ lieni infarcta erat.

13. Lienteriam, debilitatis diuturno pravorum humorum transitu intestinis; Hydropem hepate liene, & toto venoso genere consentiente.

14. Ut etiam cochlearia & quæcunque nasturtii similia sapore.

15. Quia vaporibus cerebrum copiosioribus replent; qui ejus frigore densati in catarrhos vertuntur.

16. Tale quod astrictionem post se relinquat.

17. Faciunt enim ad corroborationem. & reficcationem cerebri. ut etiam cardamomum & cubeba, quæ singularia.

18. Non utendum multis med. nisi quis aliquid conservæ rosaceæ, vel viol. dare velit.

19. Sic usu uvæ crispæ multos in diarrhœam incidisse novi.

20. In omni fluore ventris necessarium est, non quoties libet desidere, sed quoties necessum est; ut hac ipsa mora in consuetudinem ferendi oneris intestina deducat. Cels. l. 4. c. 16.

21. ℞. Hordi mundati ℥ ß. fol. thapsi barbati M. 1. rosar, rubrar. fol. sumach. ana M. ß. cortic. granatorum, aut calicum glandium ʒ ij. sem. coriandri, sem. anisi ana ʒ 1. f. decoctio in cujus liquor. dissolve mellis rosacei ℥ 1. ß. vel syr. myrtini & de rosis aridis ana ℥ 1. f. enema.

NICOL. FONTANI.

Annotatio XLVI, ad Caput XLVI.

In *Diarrhœa*, major copia humorum fluit, & rejicitur per alvum, quam in *Lienteria*, vel *Dysenteria*.

Si sit cum febrè, exonerante sese natura in intestina, & peccantes humores per alvum conante propellere, non dubites sanguinem emittere: nam venæ sectio revellit ab alvo, demit plenitudinem, levat naturam, & fluxum supprimit, præsertim in biliosa, in qua à temperamenti causa commodum est auxilium. *hoc.1.prorhet.sect.3.com.49.monuit Galenus, & Avicenna* 4-1.*cap.* 20 hisce verbis: *Amplius phlebotomia, propterea quod ad diversum trahit, naturam secundum plurimum retinet.*

DE LIENTERIA.

CAP. XLVII.

Lect.93: April. 17.

DIarrhœæ diuturniori Lienteria. i. intestinorũ levitas succedit [1]: quandoque verò & dysenteriæ [2], ut Paulus tradit. Est autem lienteria velox assumptorum ciborum, ac potuum per alvum descensus, eorundemque crudorum & nondum concoctorum. idque præcipuè propter imbecillitatẽ [3] retentricis ventriculi, & superiorum intestinorum, ad quam & concoctricis debilitas accedit, interdum etiam [4] expultricis motus depravatus. atque in hoc à diarrhœa differt. nam in diarrhœa excrementa quidem liquida descendunt, sed concocta. in lienteria & liquida, sed vel parũ, vel omnino nihil mutata.

ſic ut aſſumpti alimenti genus manifeſtè agno-
catur, vel omnino tale, quale aſſumptum eſt, de-
ciatur.

Curatio non diſſimilis curationi inveteratæ dia-
rhœæ, quæ vel à toto corpore, vel ventriculi & i-
teſtinorum vitio nata eſt.

Aſtringentia, aſſumenda ſunt,& foris admove-
da calfacientibus permixtis. Abſtinendum ab ol-
ribus & fructibus, quæ alvum [6] humectant. braſſi-
ca bis cocta, ſi concoqui queat, non improbatu-
Fructus aſtringentes utiles ſunt: mala cydonia quo-
vis apparata modo,pira cocta, caſtaneæ, amygda-
dulcia,ex meſpilis,ſorbis,ribeſijs [7] rubentibus, co-
nis cum ſaccharo bellaria confecta. Cibus ſiccior
ut ex carnibus vitulorum, aut pullis aſſis utilio-
eſt, quam liquidior. ſi tamen laborans aſſumere re-
cuſet; dandæ erunt ſorbitiones: ut ex vino &
aqua: vel lac amygdalarum dulcium: vel lac vacci-
num,in quo ferrum candens, aut calculi [8] igniti ex-
tincti ſint: aut ex lacte puls cum oryza, milio, ve-
panico cocta. Ova recentia etiam conveniunt
Potus ſit vinum generoſum [9] ac potens, vel ru-
brum [10], vermiculum ſi maturum ſit,quod dilui po-
tuerit aqua decoctionis ſem. coriandri, vel cinna-
momi,vel etiam maſtiches.

Ex medicamentoſis, utile diacydonion cum ſpe-
ciebus, tum & alia in curatione diuturnioris diar-
rhœæ dicta. Vngendus verò & ventriculus ol. ali-
quo aſtringente: ut ol. maſtichino,vel de cydoneis,
vel de mentha, vel myrtino, vel de abſinthio, aut
aliquot horum permixtis, addita cera,& pulveribus
garyophyllorum, cyperi, galangæ, maſtiches, &

ſimi-

ſimilium. vel empl. ventriculo imponendum, quale ſt ceratum ſtomachale : præſertim ſi loco ol. roſa-ei [11], quod compoſitio apud Cordum habet, ſuma-ur ol.maſtichinum,aut de mentha. Vel poteſt com-oni empl. iſto præſtantius, ex ladano, cera, & oleo naſtichino, de mentha, & de abſinthio, cum gary-phyllis,galanga,thure,maſtiche,roſis rubris,& lau-i baccis, in pulvere tritis. Vel hujus loco applica-i poteſt , quod apud Nicolaum titulo cerati Gal. xtat [12].

Difficilis autem morbus lienteria eſt [13], præſer-im ſi autumno [15] incipiens in hyemem pertrahatur, t Aëtius ait. Conſequitur hunc atrophia, ſeu uni-erſi corporis extenuatio.In longis autē lienterijs,ſi uctus acidus,qui prius non fuit, ſuperveniat,ſignum ſſe bonum Hipp.refert aph.1.lib.6.ſignificat enim, t Gal. ait, cibum aliquandiu in ventriculo retineri, nutationiſque principium accipere.

Sebaſtiani Egberti Scholia.

1. Nonnunquam enim per ſe ſupervenit quum acultatis tanta imbecilitas non ſit initio.

2. Ut quũ ob cicatrices lævia ſunt inteſtina.quam alenus ſententiam rejicit; quum ſemper lævia ſint nteſtina, & tamen cibum retineant.

3. Hæc cauſa proprijſſimè dictam, atque ab alijs norbis diſtinctam Lienteriam facit , intenſiſſima ccedente cruditate. nam à Cœliace , cui maximè omplicari illam Paulus exiſtimavit , diſtingui-ur ; quod cibi in ventriculoſa affectione liquidi, rudi tamen , in lienteria neque in conſiſten-a, neque in colore , odore , aut ulla alia quali-

tate mutati, ſed quales adſumpti ſunt, veluti per c
nalem (unde vulgus σωλῆνα vocat. Steph.) dejicia
tur. Poteſt autem hæc debilitas poſt Ileum, hydrop
per alvum ſolutionē, diuturnas Diarrhœas, aut D
ſenterias relinqui. A Rheumatiſmo autem ac Dia
rhœa ſecernitur; quod nulli humores cum cibis n
concoctis deſcendant. A Dyſenterijs tum per ja
dicta; tum quod tormina nulla conjungantur.

4. Ut quum cibi non concòcti pondere; vel u
ſuperficiaria excoriatio eſt acrimonia quaſi expu
tricem irritant, ſed illud ad Cœliacem; hoc ad Dy
ſenteriam potius referendum. Occludi cicatric
Meſeraicas, & ægrum vivere poſſe; imagin
rium eſt.

5. Ad retentricem corroborandam, calida ve
ad roborandam concoctricem adduntur.

6. Robur & tonus nervorum & fibrarum in me
diocri ſiccitate conſiſtit.

7. Aut albis; non nigris. Ante alios autem cib
hæc dentur.

8. Ut seroſæ partes abſtergentes abſumi quean
Albi autem, propter munditiem fortè, præferuntu

9. Ut poſſit concoctio promoveri.

10. Moderatè tinctum. Potus verò parciſſimu
eſſe debet. Sic Corvi, quod æſtate ventris fluxu la
borare conſueverint, fontium, fluviorum, aut ſta
gnorum aquas illo tempore haudquaquam attin
gunt; nec Arethuſæ ſplendidis, Iſtri frigidiſſimis, au
Nili latè ſtagnantibus lymphis, ut malum ſuum bi
bendo majus faciant, impelli ſe ſinunt; non quod al
Hippocr. Machaone, vel Chirone Diæteticen didi-
cerint, aut ratione utantur, ſed à Natura docti, ducti-
que. Theophil. Simocat. in Phyſicis,

11. Quod ut frigidum, concoctricis defectum
augere poſſet. Ideoque nec lotio ol. & ceræ per
aquam roſaceam, præſertim ſæpius repetita, hic re-
quiritur: & pro roſis non malè, vel ſalvia, vel men-
tha ſubſtitueretur.

12. Vel

12. Vel ipsius Gal. 8. secundum loca, & 8. Methodi descriptum.

13. Quum causam habeat intemperiem factam, seu hecticam & quidẽ intensissimam. Atque ægros interdum trahit, interdum præcipitat.

14. Quando calidum nativum debile est; ut hyemis condensante frigore restinguatur potius quam excitetur.

NICOL. FONTANI.

Annotatio XLVII, ad Caput XLVII.

Quomodo *Cœliaca*, & *Lienteria* inter se communicent & differant petes? dic: licet uterque affectus ex offensa facultatis retentricis proveniat, quæ tanto tempore cibos non detinet, quanto indiget concoctrix facultas, pro eorum concoctione, tamen in *Cœliaca*, cibos complectitur facultas, sed non ita exacte usque ad consumatam concoctionem: In *Lienteria* abolita est omnino actio retinendi, & nullo modo concoquit ventriculus, quod non accidit in *Cœliaca*.

DE DYSENTERIA.

CAP. XLVIII.

Lect. 94. *April.* 19. *Dysenteræ differentiæ.*

DYsenteriæ nomen aliquando generaliter sumitur 1 pro quavis sanguinis per alvum & intestina excretione. Aliquando verò magis propriè, pro illa tantummodo affectione, per quam sanguis cum torminibus, ramentis quibusdam & excrementis permixtus rejicitur. Ad generaliorem appella-

tionem

tionem pertinet ille alvi fluor, per quem tenu[is] sanguis loturæ recenter mactatarum carnium [2] s[i]milis excernitur: deinde aucto malo, ut Gal. 6. [de] loc. aff. ait, crassus humor fecibus vini, rubri v[i]delicet, aut limo sanguinis [3], haud absimilis. F[it] autem hic fluor propter retentricis, sed potissimu[m] alteratricis jocinoris facultatum imbecillitatem, & frequentissimè citra inflammationem: quando[que] que verò & inflammatione accedente. hunc flu[xum] xum hepaticum, & jecorariam dysenteriam Paul[us] vocat.

Huc verò facit & ille sanguinis per alvum fluxus quando natura gravata sese exonerat [4]: veluti hi[s] contingit, quibus præcisa magna aliqua corporis e[st] pars, veluti crus ablatum, aut brachium. Vel qu[i] priori tempore laboribus ac validis exercitijs assuet[i] derepente hæc deseruerunt, non imminuta interim alimentorum quantitate, qua uti solebant. tunc enim sanguis, qui per validas exercitationes ac labores digeri solet, vel qui prius ad partem præcisam defe[r]rebatur celeriter, in venis colligitur, & copia nimium adaugetur. auctus autem supra modum sanguis, sæpius per nares, vel per hæmorrhoides, aut mulieribus per menses, aliquando verò & per ora venarum in intestinis [5] aperta excernitur, ut Gal. comment. 4. in lib. Hipp. de articul. vidisse se refert. Hujusmodi autem sanguinis fluorem, cruentam dysenteriam Paulus [6] nominat. Exonerat verò se & quandoque hepar, sed frequentius lien à sanguine crasso, qui plurima parte vomitione rejicitur: partim verò etiam per intestina descendit, de quo supra ubi de sanguinis vomitu.

Con-

Contingit & quandoque ſanguinem per inteſtina expurgari ab his, qui aliquando vel, ex alto ceciderunt, vel circa hypochondria, vel lumbos gravem aliquem ictum ſuſtinuerunt. & talis quidem ſanguis quandoque nigricans eſt, interdum vero & graveolens exiſtit.

Per hujuſcemodi autem excretiones, & multa excrementa. & affatim excerni ſolent [8], ut Gal. teſtatur.

At in dyſenteria propriè [9] dicta non copioſè, ſed paulatim, & per brevia intervalla dejectiones fiunt. nec purus ſanguis ſtatim initio, ſed in morbi progreſſu excernitur. initiò enim quidam mordaces, & acres humores cum liquidioribus excrementis deſcendunt. muccoſa deinde quædam ab inteſtinis abraſa, & ſubinde adipoſa, ac pinguia ſuccedunt. poſtea ſanguinis nonnihil admiſcetur: & tunc propriè dyſenteria dicitur. quum videlicet non ſolum abraſa ſunt inteſtina, ſed & læſa, ac exulcerata [10] eorum ſubſtantia apparet. Adſunt tunc dolores, & tormina ventris & inteſtinorum. accedit ſubinde & ſitis, & febricula quædam, interdum verò & affectio eouſque intenditur, ut membranoſæ quædam inteſtinorum particulæ ſimul expurgentur, quæ ſubinde tam magnæ, ut carunculæ quædam videantur & dicantur. Humores autem acres & mordaces, dyſenteriæ effectrices cauſæ frequentiſſimæ, bilioſi ſunt: ſubinde pituitoſi, ſalſi ac corrupti: raro melancholici ex aduſtione nati. qui ab ipſorum excrementorum calore cognoſci, ac diſcerni poſſunt. Quandoque verò & vehementiſſimorum medicamentorum immodicus uſus, dyſen-

dyſenteriæ cauſa eſt, ut ſcammonij, vel colochyn-
dis †, vel aliorum venenoſorum [11]. Dyſenteriæ au-
tem à bilioſis humoribus promptiſſimè accidunt,
quando aëris conſtitutio calida ac diutinè ſicca per-
manet. nam ut Hipp. 16. aph. 2. in ſiccitatibus dy-
ſenteriæ fiunt. ſic & per aëris conſtitutionem humi-
dam, præſertim peſtilentem, dyſenteriæ fiunt ex
humore pituitoſo corrupto [13].

Afficiuntur autem in dyſenteria propriè dicta
quandoque craſſa ac inferiora inteſtina, alias tenuia
& ſuperiora. inferiora potiſſimum laborare atque
exulcerari, adipoſa ac pinguia ſimul cum excremen-
tis expurgata oſtendunt: ſic & ſanguis ipſis non ex-
quiſitè permixtus: tum & dolores circa inferiorem
ventrem. Superiora verò magis affici exiſtimanda
exeunt [14], & ſanguis excrementis permiſcetur, &
dolor circa umbilicum magis exiſtit ‡.

1. Fluxus hepaticus, jecoraria, quæ dyſenteria vo-
catur, quomodo ſit curandus, dicetur ubi de imbe-
cillitate jocinoris.

2. At cruenta dyſenteria initiò ſanguinis miſſio-
nem [15] requirit: qua ex communi brachij vena fa-
cta, ac etiam repetita, ſi repletio corporis magna
fuerit; ſi non ceſſet, & ſuperfluere videatur; adhi-
benda erunt remedia, quæ adverſus ſanguinis im-
modica profluvia commendantur: ut ſunt roſæ ru-
bræ, balauſtia, berberis fructus, ſemen myrti, ſem.
acetoſæ, acacia, hypociſtus, ſanguis draconis, gummi
Arabicum, gummi tragacanthæ, rad. tormentillæ,
biſtortæ, pimpinellæ ſanguiſorbæ, maſtix, thus, bolus
armenus, terra lemnia, lapis hæmathites, corallium,
ſuccinum, cornu cervi uſtum, ebur uſtum quo pro

ſpodio

odio [16] officinæ utuntur. Ex his poſſunt variæ ed. formæ componi. ex nonnullis poſſunt fieri pulres qui cum aſtringentium herbarum decocto aut aquis deſtillatis exhiberi queant, veluti plantanis, polygoni, pyrolæ, equiſeti, burſæ paſtoris, & ſiilium. Si verò & pulveribus addatur conſ. roſam rubr. vel ſyr. de roſis aridis, vel myrtinus fiet ilis mixtura ſive conditum.

Ad eundem modum licebit uti troch. de cara- [18], & de berberis, & de ſpodio nuncupatis. Sic aquæ deſtillatæ ſupra memoratarum herbarum ommendantur, præſertim addito aliquo dictorum tuporum. Magis tamen proſunt earundem decoa [19] additis ſupradictis rad. vel aliquibus illarum. ibus ſi acceſſerint conſolidæ majoris rad. decoum erit præſtantius. licet enim aſtrictionem non abeant manifeſtam, tamen ad omnem ſanguinis orem reprimendum lentore ſuo conducunt. Concit & fructuum aſtringentium uſus, atque ex ipſis ratorum ſyruporum, conditorum, &c. de quibus curatione Diſenteriæ dictum eſt. Prodeſt verò & ua in qua ferrum [20] candens ſæpius extinctum: am ſorbitionibus & potionibus admiſceri in omſanguinis per alvum fluore, utile habetur.

Victus autem rationem oportet eſſe ſolito tenuiom, ne ſanguinis copia iterum augeatur. à vino [21] ſtinendum, & in quiete tantiſper manendum, doc fluxus ſanguinis ceſſarit. quo ceſſante ſi ſuſpicio aliquem in inteſtinis concretum ſanguinem hære, leviter abſtergente enemate alvus diluenda: luti ex hordei non purgati, vel furfurum ℔ 1. vel ris carnis ovillæ tantundem; additis ol. amygd.

dul.

dul. vel chamæmelini ℥ ij. & tantundem mellis
ſacei, ſacchari rubri ℥ 1. diacathol. ℥ ß. aut ʒ 6
ſalis nonnihil. Vel ſi laborans recipere recuſet c
ma ; dandum rhabarbari infuſum cum ſyr. ex in
ſione roſarum, vel diacatholicon, vel ſimile [22] l
medicamentum.

In illo autem ſanguinis per alvum fluore, qui p
cauſam aut vehementem percuſſionem accidit
mox initio & ſtatim [23] poſt caſum, aut percuſſ
nem fiat; ſanguis etiam, ſi vires ferant, mox det
hendus erit; non neglectis remedijs, quæ caſus
percuſſio [24] poſtulat. Quod ſi multo poſt tempo
eumque nigricantem & fœtidum per alvum efflu
contingat, ſanguis [25] non erit mittendus: niſi al
aliquid accedat, quod miſſionem ejus requirat. 1
initio talis ſanguinis fluxus reprimendus eſt, ſed
hibenda, quæ abluere & abſtergere inteſtina aliq
queant modo. decoctum ptiſanæ cum melle roſac
utiliter pro potu exhibetur. Vtilia ſunt & juſcula
ponum, aut carnis vervecinæ cum ptiſana decoct
rum. cum quibus procedente [26] tempore ſimul c
quenda quædam aſtringentia: ut roſæ aridæ,
fructus berberis, vel myrti ſemen, vel oxalis herb
aut plantago, aut pyrola, vel alia ſimilis. aut addi o
phacium, vel ſuccus malorum punicorum, vel c
doneorum. Excedente verò & eodem fluore,
ſanguine florido profluente; facienda & adh
benda erunt omnia, quæ in dyſenteria cruenta m
dicta.

Lect. 96. April. 24.

In dyſenteria autem propriè dicta ſiquidem à b
facta ſit, & ab initio invaſerit, & febris adſit, vireſ

co

nſtent; ſanguinem [27] detrahere mox primis die-
s etiam convenit. Sed ſi alteri morbo ſucceſſerit
à ſanguinis miſſione abſtinendum; præſertim ſi
antea detractus fuerit. Sic etiam ſi ab atra bile, vel
alſa pituita originem habuerit; ſanguinis quoque
tractioni parcendum erit.
Initiò verò & purgans aliquod exhibendum,
iliofo nempe humore, acri ac mordaci dyſente-
originem habente. quod tale eſſe debet ut aſtri-
onem poſt ſe relinquat, quale eſt rhabarbarum,
præcipuè nonnihil toſtum [29]. torreri autem
n eouſque debet ut aliqua ejus pars aduratur,
l ad ignem tantummodo tantiſper reſiccandum
friabile reddatur, & facile in pulverem atteri
eat.
Vtendum deinde aſtringentibus & fluxum repri-
ntibus [30], ut in dyſenteria cruenta quibus tamen
ſceri refert lentam habentia ſubſtantiam, qua &
imonia humorum obtundi, & inteſtina obliniri
eant. exempli gratia. acc. conſ. roſarum rubr. &
nes jujubarum, & carnes cydoneorum, aut potius
atina eorundem. ijſque admiſceantur troch. de
dio. aut de berberis vel utrique, & alia aſtrin-
ntia. ex quibus cum ſyr. myrtino, vel de roſis ari-
fiat conditum. Sic & pulvis trochiſ. vel alio-
n aſtringentium exhiberi poteſt cum ſyr. de ju-
is, aut cum decocto rad. althææ, aut ſem. malvæ.
ſunt & decoqui rad. tormentillæ, biſtortæ, & alia
ingentia, additis rad. althææ, vel conſolidæ ma-
s cum aqua ſimpl. aut quod melius, cũ aqua in qua
rum candens ſæpius, extinctum. atque hujuſce-
di decoctum condiri poteſt cinnamomo, &

addita glycyrriza, vel uvis paſſis dulcius reddi,ut pa-
lato ſit gratius.

Exhibenda verò non modo talia ſunt,ſed enema-
ta injicienda ex hujuſcemodi med. compoſita; quo-
rum præcipuè uſus requiritur quando magna & in-
feriora [32] inteſtina exulcerata ſunt.quũ enim aſſum-
pta eò pervenire nequeant niſi multum permutata
per enemata ipſis magis erit ſuccurrendum, quam
per aſſumpta; quæ tamen negligi non debent. Te-
nuibus inteſtinis quæ aſſumuntur plus proſunt: mi-
nus utilitatis enemata conferunt. Gal.6. de loc. aff.
Enemata autem initiò refert eſſe abſtergentia [32],
ex decocto hordei non purgati addito melle roſac.
& nonnihil ſacchari rubri, & uno aut altero ovi lu-
teo,ad doloris lenitionem. Poſt hujuſcemodi ene-
mata, injicienda alia aſtringendi vim habentia a-
ſimul inteſtina oblinentia, & dolores [33] lenientia:
qualia componuntur ex ptiſanæ [34], tapſi barbati
plantag. roſarum rubrarum, balauſtiorum, calicum
glandium,ſem. myrti, & ſimilium decocto; addit-
ſem. cydoneorum, aut ſem. malvæ, lentorem ipſi
communicante. deinde & ſem. [35] lini urgente do-
lore: nam & ad dolores mitigandos iſtud plurimũ
teſte Aëtio,confert. adduntur ovi lutea, eadem d-
cauſa. ad hujuſcemodi decocti ℔ 1. adduntur ſyr.
myrtini, vel de roſis aridis, aut de jujubis ad inteſti-
na oblinenda ℥ij. & ſi opus eſt majore aſtrictione
additur & [36] michletæ Nicol. plus minus ℥ 1. vel
aliud ſimile, quandoque verò & bolus armenus lotu-
in aqua plantaginis. Olea autem, vel alia pinguia
conſultò omittuntur. quia ulcera reddunt ſordidio-
ra, & inteſtina humectant, quæ fieri non expedit.

Reite-

eiteranda autem sæpius [37] hujusmodi sunt enema-
a, & diutinè retinenda. quo enim diutius retinen-
ur, hoc plus utilitatis ab ijs laborans consequitur.

Lect.97: April. 27.

Victus ratio in dysenteria à bilioso humore talis
sse debet, ut bilis acrimonia retundatur & alvus si-
nul astringatur. Ptisanæ cremor, vulgò hordeatum
ocant, commendatur, præsertim aliquot amygdalis
ulcibus una admixtis. Conveniunt cydonea quovis
nodo apparata, & pira cocta, tum quæ ex fructibus
tringentibus componuntur. Carnium usus non
dmodum [38] utilis est. in longiori tamen morbo
andæ sunt caponum, aut [39] perdicum carnes cum
nygdalis dulcibus contusæ. & cum aqua chalibea-
a decoctæ, addita etiam ptisana. Dandus autem ci-
us non multus est una vice, sed potius sæpius offe-
endus. Laudatur & ab Aëtio ac Alexandro [40] la-
tis usus post 3. aut 4. priores dies, si febris permit-
t; cui utile fuerit aliquid sacchari, & aquæ chali-
eatæ admiscere. Sic & ex lacte cum oryza, panico,
ilio, amylo, aut etiam cum pane puro pultes factæ
iles habentur. Potus sit ptisanæ decoctum additis
ssulis & conserva rosarum rubrarum, aut aliquo
io astringente. Vinum non dandum, nisi tenue [41]
multa aqua, chalibeata potius quam alia, dilutũ. In
uiete æger continendus. Corporis enim exerci-
um & qualiscunque motus, exulcerationes exaspe-
t, & humores reddit acriores. Somnus omnino
dmittendus, & si non succedat, etiam provocan-
us: nam, ut Aëtius ait, optimum dysentericis som-
us est remedium.

Quod si verò dysenteria ab atra bile inceperit, ta-

metsi talem Hipp. lethalem [42] affirmet 24. aph. 4. nihilominus tamen huic quoque occurrendum est; ijsdem quidem medicamentis, tum & simili victus ratione, quibus dysenteriæ à flava bile.

Differt autem hæc non parum ab illa dysenteria, quam lienosis supervenire bonum judicavit Hipp. 48. aph. 6. talis enim non ab atra bile per adustionem genita, sed à melancholico succo originem sumit, à quo se lien exonerat. Nec hanc dysenteriam mox lethalem esse pronuntiavit; sed postquam longiori ac diuturniori factæ hydrops successerit, aut lienteria: tum demum laborantem mori scripsi.

Huic autem primo tempore non esse occurrendum [43] satis ab Hipp. monemur; sed hydrope, aut lienteria succedente; remedia haud dubiè talia adhibenda, qualia affectus qui successit requirit.

Ab humore autem pituitoso contingit & dysenteriam, licet rarius, excitari. nam & salsa mordax & corrupta pituita intestina vellicare, atque exulcerare potest. Comitantur quandoque flatuum multitudo, & procedente tempore etiam crassa non rarò pituita simul cum sanguinis grumis descendit. Initiò expurgari etiam ventrem in hac convenit. Rhabrab. tostum, licet præcipuè cholagogum, tamen & in hoc affectu utile est: nam intestinis & proximis venis inhærentia, qualiacunq; ea sint, educit. Post purgationē uno aut altero die [44] theriacæ ʒß aut ℈ij. dedisse cum aqua tormentillæ & ℥ ſ syr. de limonibus, non parum profuerit. Reliqua med. non refrigerantia sed calidiora, nec fortiter astringentia esse refert. Aromaticum rosatum

diaga

liagalanga & similes compos. conveniunt; cũ qui-
ous nonnihil conserva rosarum rubr. admisceri po-
erit, addito syr. myrtino, vel de rosis aridis. Vtile &
n hoc affectu diacydonion cum speciebus, vel illud
Gal. de quo prius dictum, & maximè morbo jam
nveterato. Enemata in hoc fluxu parum prosunt,
c minimè conducunt astringentia. subinde verò etiã
ocent, dum crudos humores retineri efficiunt, &
latus remorantur. Victus ratio temperata esse de-
bet. lac ex amygdalis dulc. convenit. ex lacte pultes
ntè dictæ etiam utiles sunt, & carnes pullorum gal
naceorum, ac perdicum assæ, vel cum amygdalis
ontusæ. Potus sit decoctum sem. anisi cum cinna-
nomo & cons. rosar. rub. aut vinum tenue decocto
em. anisi dilutũ. Ventrem ung. aut ol. 45 astringente
nungi non admodũ prodest. Fomenta erũt potius ad
ibenda ex absinthio, rosis rubr. florib. chamœmeli
n sacculo consutis: qualia, præter quod concoctinẽ
djuvant, flatus etiam discutiunt & dolores leniunt.

Lect. 98. May. 7.

Quando vehemens med. purgans veluti scammo-
nium, aut colocynthis dysenteriæ causa fuerit, 46
heraices usus inprimis utilis est. Si verò nec sic
luxus cesset; offerenda sunt, quæ singulorum sunt,
emedia, veluti contra noxam à scammonio danda
unt lentam sive lubricam habentia substantiam: ut
unt muccago sem. cytoneorũ, aut sem. psyllij, aut
em. malvæ. vel etiam rad. altheæ, & caro prunorum
ut jujubarum: quorum uni aut pluribus cum masti-
che, vel caro cydoneorũ admis. atq; sic exhibenda,
& quidem sæpius, donec fluxus cessarit. Vnctio verò
ventris cum oleo mastichino etiam conducit, aut ex

cydoneis coctis catapl. cum oleo masticchino. Sic... noxa à colocyntide, corrigitur aqua mulsa, uvaru... passarum decocto ol.amygd.dulcium, ut refert M... zues. Prodest & lactis tepentis potio. quod dolo... lenit & intestina abrasa curat.

Omnis autem dysenteria gravis ac difficilis 47 morbus, & frequenter 48 contagiosus. quæ si ab a... bile inceperit, deterior est, &, ut Hipp. ait, letha... 24. aph. 4. nam ab atra bile ulcera omnia incurab... lia habentur. veluti cancer ulceratus, qui ullo rem... dio nunquam curari potuit. Lethale autem &... dysenteria ab Hipp. judicatur, si cum excremen... veluti carunculæ exeant. 26. aph.4. carunculæ ve... Hipp. dicuntur, majusculæ partes interioris tunic... intestinorum. tales si cum excrementis permiscea... tur, magnitudinem & profunditatem ulcerum ostendunt: qualia carne iterum impleri ac cicatric... obduci posse, pro impossibili habetur; 49 atque id... circo dysenteria, per quam tales excernuntur, exiti... lis judicatur.

Malum quoque in dysenterijs longis cibi fast... dium esse Hipp. affirmat. aph.3. lib.6. & cum feb... pejus. Quando videlicet is, qui diu dysenteria la... boraverit & antea mediocriter cibum appetiveri... ac sumpserit, postea eundem fastidit. signum est enim, vel pravos humores ventriculo ac ostio eju... communicari; vel per consensum ipsis laborantibu... appetentiam perire, quæ ad vitam est necessaria. S... verò & febris accesserit, quæ antea non affuerat, au... si, quæ exigua fuit, intendatur, ostendit vel putredi... nem circa ulcera majorem factam, vel inflammatio... nem aliquam effatu dignam supervenisse: quorum utrum...

trumque etiam pejus. Quamobrem si ad cibi fastidium etiam febris accesserit; salus omnino est desperata. Vires enim corporis dissolvuntur, & tandem superveniente sudore frigido ægri moriuntur. Quando autem dysenteria furori ac maniæ supervenit bonum esse Hipp. ait 5. aph. 7. per humorum enim transmutationem, & à cerebro ad intestina translationem, expectanda mentis sanitas & furoris solutio : non tamen omnimoda sanitas : nam & dysenteria, si diutius perseveraverit, etiam in periculum ægrum adducit.

Solvitur autem illa potissimum mania, quæ primaria ac propria affectione cerebro laborante, ex biliosis humoribus eo perlatis nascitur. non illa, quæ per consensum fit: qualis in febribus ac morbis acutis subinde accidit. Lienosis & dysenteriam supervenire idem affirmat bonum esse. de quo jam ante, ubi de diarhœa à liene, latius dictum.

Sebastiani Egberti Scholia.

1. Vide Gal. 4. de artic. comm. 38. & 39.
2. Quamdiu propter atoniam semicoctus, seu crudus solummodo.
3. Quando succedente putredine, atque ex illa, calore humor qui effluit tostus, seu superassatus est, ac in melancoliam mutatus.
4. Ideoque valentis, non debilis facultatis ut fluxus hepaticus, indicium est.
5. Etiam in Recto, longè tamen supra Anum: quo solo ab Hæmorrhidibus differt. Gal.
6. Ex Gal. 5. de locis affectis circa finem.
7. Fit hoc aliquando per multos menses, vel annum etiam à percussione. oportet autem illum san-

guinem in venis loci contusi hæsisse, alioqui up-truisset.

8. Præsertim in 2. & 3. specie.

9. Nomen hoc locum affectum, & sympto- dolorem nempe, simul definit: unde fluxui, qu- Torminibus, solummodo propriè tribui potest.

10. Adeò ut interior tunica, soluta connexio- secundum longitudinem abscedat, egrediatur- Aret. lib. 4. cap. 6. Exulceratio autem in Dyse- ria duplex; aut enim nuda intestinorum exulce- tio est; aut cum putrefactione, quam Nomen M- dici appellant. Gal. 9. sec. loca.

† Vel Lap. lazuli, & illorum quæ ex metall- conficiuntur.

11. Sic Ranunculus flammula Dysent. facit. A- boris cujusdam in India fructus quamvis dulcis, Alexander Magnus, quod dysenteriam faceret, p- hibuit. Theophrast. 4. histor. plant. c. 5.

12. Exercitus Francorum pars tertia ex carni- bovillar. & aq. Padanæ nimia ingestione dysen- ria facta, interijt. Proco. de bello Gothor. l. 2.

13. Tachus quum frugalem Ægyptiorum vive- di rationem Persarum delicijs permutasset, Dyse- teria interijt; delitijs mortem sibi lucratus. Æli- l. 5. var. histor.

14. Particulæ nimirum seu grumi, nam supe- natat quandoque pingue quiddam, ut in colliqu- tione.

‡ Amphiretus à piratis, ut magnum ab ipso l- trum extorquerent, in Lemno detinebatur. at ill- cibo abstinens rubricam marinæ permistam aquæ b- bebat. itaque cum sanguinis fluxu laborare illu- crederent, ne moreretur, vinculis illum liberarunt- atque ita clanculũ elapsus Acanthum fuga deveni- Polybius l. 6. stratagem. Hic fluxus sanguineu- mentiens ad Medicinam quidem propriè non per- tinet. est tamen ubi technas hasce nosse, & Mag- stratus de ijs monere, necessum est.

15. Quum enim ex sanguinis natur a onerante copia proveniat, sine illius imminutione, frustra omnia, quæ sanguinis fluxum sistunt, adhiberentur, aut exhiberentur.

16. Nam Spodium Græcorum metallicum est; quod foris admoveri, non intus dari debet.

17. Ut liquoribus hisce veluti vehiculis pulverum vires ad loca affecta deducantur.

18. Troch. de Charabe, & de Spodio, ijs qui de Berberis dicuntur magis adstringunt; de Carabe propter papav. nigrum, & opium, etiam leviter narcotici sua vi dolores minuunt: de Berber. verò cardiores, & cordis dejectas vires magis refocillantes existunt propter spicam, & Galiam muschatam, quæ recipiunt.

19. Quia adstringentes partes, quod terrestres sint, in distillationibus vix adscendunt.

20. Qua vino permixta, quidam à fluore sanguinis curati fuere. Sub ferri verò nomine etiam chalybs intelligendus. Itaque & aquæ per ferri fodinas labentes, quales Spadanæ creduntur esse, cum fructu ægrorum exhiberi possent.

21. Quod calore & tenuitate sua fluxiles humores faciat.

22. Quæ sine acrimonia, aut vellicatione id quod in Intestinis continetur, educunt, & levem post se adstrictionem relinquere solent.

23. Ne sanguinis impetus ad loca casu, vel percussione læsa, fiat.

24. Foris, quæ phlegmonẽ repellendo inhibeant, & dolorem sedent. Intus quæ sanguinis fervorẽ minuant, ne ex venis effluat prohibeant, atque oscula venarum firment: quæque, si forte quid jam è venis exciderit, ne in grumos concrescat impediant; aut si jam grumosus factus sit incidendo, &c. dissolvant.

25. Vires enim non ultra jam constant; nec sanguinem istum retrahere in venas, aut possibile, aut utile est.

26. Ubi corruptus ſanguis jam eductus fuerit.

27. Dum vires adhuc ſinunt, verum paucus, d trahendus. Et hoc benè ſucceſſiſſe R. Dodon. teſt ſolebat. Laudat & Aëtius ubi vehemens ſangui impetus, inflammatio magna, & corpus ſangui plenum, ut ijs, quibus conſuetæ vacuationes ſu preſſæ ſunt &c. inflammationem namque & inn tum calorem refrigerat; ſucceditque ſomnus, op mum Dyſentericis remedium. Archius apud Aë Alijs partibus exulceratis venam ſecamus: quidni inteſtinis? faciunt id & Turcæ. Proſper Alpi Vide Botallum, Trellian. Althôm. Ammatur Maſſar. &c.

28. Vires enim jam prædebilitatas eſſe neceſſe e

29. Potius reſiccari debet, ut aliquid purgatric facultatis pereat. Rondeletius torreri vetat. inte ligit autem, ne aduratur. Maſſaria nunquam, nuſquam med. danda putat, quæ quomodocunqu poſſint alvum ducere.

30. Quod faciunt, vaſa per quæ mittuntur humo res ad Inteſtina coarctando; & partem ad quar feruntur, Inteſtina nempe, corroborando.

31. Quia enemata inferiorem Coli partem; au ſaltem Colum rariſſimè tranſcendunt.

32. Ne acres & corrupti humores per ſubſequen tem adſtringentium uſum retenti, majorem eroſio nem faciant.

33. Qui inſtar cucurbitæ ad locum affectum alio quin trahunt humores magis fluxiles, quales præ ſertim bilioſi.

34. Qui reſiccandi vim habet, & dolorem ſeda re poteſt.

35. Quod expertum ſe fæliciter R. Dodon. teſta batur.

36. Vox ne Italorum, ſeu peregrina potius vide tur. expertam interpretantur. ſatis adſtringens eſt.

37. Quia diu retineri non ſolent quamdiu ma lum non remittit.

38. Ne

38. Ne febrem augeant, auctis humoribus putredini obnoxijs.

39. Quæ reliquis ſicciores exiſtunt.

40. Quod acrimoniam humorum obtundat, interna muniat, ac nonnihil roboret.

41. Ob febrem quæ plerumque conjungitur.

42. Inteſtinorum enim veluti canceroſam exulcerationem conjunctam habere ſolet.

43. Motus enim naturæ, quo peccans humor à nobiliori ad minus nobilem partem expellitur, nequaquam à miniſtro naturæ medico impediendus est. Quædam fit ſoluto morbo aliquo, quam curare non oportet, ne majus aliquod malum retento humore fiat. Autor libri qui Medicus inſcribitur ex Hyppocr. ſententia, cap. de humoribus.

44. Nam dolores ſedat, cruditates minuit, & fluxus omnes moderatur, ac minuit.

45. Propter rationem jam de clyſteribus allatam.

46. Non ſolum quod quatenus Narcoticam ex opio vim habet, omnes actiones in exceſſu peccantes inhibeat; quodque contrarium humoribus motum, à centro nimirum ad circumferentiam inducat; ſed potiſſimum quod quatenus Antidotum eſt, purgantibus validiorib. quæ proprie Pharmaca dicuntur & ad venenorum naturam aliquatenus accedunt, adverſetur, eorumque Alexipharmacum ſint. Vide Gal. 12. Meth. c. 7.

47. Adeo ut hiſtoricus de dyſenteria Leonis Cæſaris, qua in tantam extenuationem devenerat, ut corpus ejus undequaq; lumen tranſmitteret, dicat; ἔλεγξε τὸ πάθος τὴν Ἰατρικὴν τέχνην ἐν κινδύνοις ἄπρακτον παρέχειν. Cadren. Debuiſſet dicere; In quibuſdam periculis Medicinam nihil poſſe.

48. Quando putredinis humorum gradus valdè intenſus. Talis ſæpè in caſtris uno in loco diutius hærentibus, graſſari ſolet. Plato Theætetum Corintho ex caſtris Athenas ob dyſenteriam & vulnera reverſum narrat.

49. Are-

49. Aretæus quidem inferioris intestini (Co
credo intelligit) interiorē tunicam connexione
lutâ, foras exire, reliquam cicatrice solidari, ac
minem id passum sine noxa vivere posse credidi
4. c.5. Gal. itidem id factum sæpè se vidisse te
tur, ac nihilominus superstites ægros fuisse, 4.
usu parr.c.17. sed quum in exitialibus dysenterijs
fieri dicat, 5. de usu part. c. 12. ad tempus tant
ea, quæ relicta superest, ægros sustentari, sentij
videri potest.

NICOL. FONTANI.

Annotatio XLVIII, *ad Caput* XLVIII.

Hanc Latini tormina, & intestinorum difficulta tem appellant.

Distat ab alijs alvi fluxibus sanguineis (ut colli gere licet ex *Galeno com.* 4. *In lib. Hippocratis, de a ticulis aph.*40) quantitate, qualitate, & situ.

Quantitate ut in suppressis mensibus, Hæmor rhoidibus, & mutilatis, in quibus quidem fluit san guis qui intestina non ulcerat, & est sine dolore contra, hæc cum dolore, & exulceratione, ut doce auctor.

Qualitate, sanguis biliosus, aut melancholicu interdum per intestina fluit, & Dysenteriæ no men non meretur: quia is ea non ulcerat, & tormi na non parit.

Situ, quoties hepar imbecillius redditur, san guis crudus, & aquosus ab eo defluit ad intestina qui loturæ carnis recens mactatæ est similis, & multis (*Dysenteria Hepatica*) nuncupatur, quæ vera *Dysenteria* esse non potest: quia per hanc intestina non ulcerantur.

Quomodo autem à Dyarrhæa, Cæliaca, & Lien-

teria;

ia, Dysenteria differat, ex supra-dictis judicio-
s colliget.

Recte auctor consulit phlebotomiam in hoc affe-
1, quâ tu utere præsertim in gravidis, quæ sæpe
c passione tentantur.

DE TENESMO.

CAP. XLIX.

Lect. 99. *Martij* 8.

TEnesmus 1 est frequens desidendi cupiditas ad quem pauca muccosa, rarò cruenta, vel nulla se-
uuntur excrementa 2. Symptoma est recti intesti-
, quod dysenteriam sæpenumerò 3 comitatur, &
pius eam quæ à biliosis ac acribus & mordacibus
imoribus oritur. tunc enim biliosi humores vel
orsum, vel cum excrementis ad intestinum re-
um delati illud irritant, & cupiditatem excernen-
irritant, hærentiumque illic excrementorum opi-
ionem, & ea dejiciendi desiderium movent. à qui-
is humoribus & quandoque rectum intestinum
ulcerari contingit, sed tamen rarius. & tunc pro-
riè Tenesmus dicitur.

Contingit verò Tenesmum fieri propter recti in-
stini inflammationem 4, veluti quandoque inter-
è hæmorrhoides vehementius dolentes inflam-
antur. tunc enim assiduum desidendi etiam adest
esiderium, de quo latius suo loco. Sed & duris
xcrementis, quæ σκύβαλα dicuntur, in intestino
ecto hærentibus desidendi cupiditas & inani qui-
um conatus succedit. Calculo etiam magno in
vesica

vesica existente frequenter etiam tenesmus ⁵ co[...]tatur, cui non est remedium nisi calculo exciso.

Tenesmus igitur qui cum dysenteria molestus [...] absque exulceratione intestini fiat, calidis ⁶ leni[...] fomentis: & citius siccis, quam humidis. inte[...]num enim rectum quum substantiam habeat me[m]branosam, & muccoso humore imbuatur, calido [...] sicco foveri gaudet. Fomenta ista fieri possunt [...] furfuribus, floribus chamæmeli, milio, aut simili a[...]quo calfactis, & in oblongo tenuique sacculo imp[o]sitis, ac ano admotis. Sic & asseres calidi, vel baci[...] calentes ex foco sumpti panno aliquo involuti pr[...]sunt. Potest & tegulæ, aut ferro, aut lapidi igni[...] vinum inspergi, vel solum, vel cum aceto mixtu[m], ejusque fumus calens recipi. Fomenta verò etia[m] ex flor. chamæm. meliloti, anethi, sem. ammios, a[...] cumini in aqua aut vino decoctis, subinde cond[u]cunt: potissimum quando flatus simul molesti sun[t]. Commendantur & exiguæ glandes, licinia vulgò a[p]pellant ex licio, thure, ladano, & alijs astringentib[us] addito opio, si dolor ⁷ vehemens, & croco opij co[r]rectorio. sed ab his abstinendum quamdiu licij lo[co] officinæ succo periclymini ⁸ perperam utuntur, se[d] quando pro licio, vel mastiche, vel hypocystis v[el] aliud astringens sumitur; utilis erit hujusmodi glan[...]dium usus.

Ab exulceratione si tenesmus fiat, eadem sun[t] rem. adhibenda, quæ adversus intestinorum exulce[...]rationem.

Si ab excrementis duris, erunt hæc humectanti[...]bus & mollientibus enematis mollienda, ut ex deco[...]cto malvæ, bismalvæ, flor. chamæmeli, cum ol.

amygd.

nygd. dulcium, vel viol. vel chamæmelino. Quod
verò adeò dura fuerint ut fiſtula clyſteris nequeat
ponì, parandum erit ex ſupradictis balneum, in
o æger tandiu ſedere debet, donec fæces emolleſ-
nt. & ſi tunc neque ſponte expurgentur, vel ene-
a quale prius dictum eſt, vel ol. viol. vel amygd.
lc. per ſyringem injiciendum, aut leve aliquod
edicamentum propinandum.

Teneſmum autem gravidæ ſupervenientem
ortum facere Hipp. refert 27. aph. 7. Veluti
im recto inteſtino inflammato veſica in viris, ſic
erus in mulieribus per conſenſum afficitur. qua-
opter graviter affecto inteſtino recto, & uterus
opter propinquitatem ſimul laborat, unde ſequi-
r abortus.

Sebaſtiani Fgberti Scholia.

1. Παρὰ τὸ τείνεσθαι τὸ μόριον, ὃ πέπονθεν, καὶ πρὸς ἔκκρισιν
ζέσθαι. Hincolim βιασμὸς dicebatur.
2. Quidam in hoc lapides excrevere; quod ta-
en non vidi, Gal. 6. de loc. affect. c. 2.
3. Affine enim malum eſt. Nicandri comment.
pè etiam præcedit.
4. Tali teneſmi ſpecie T. Pompon. Atticum cor-
ptum vitam inedia finiviſſe, Nepos refert, quum
us per lumbos fiſtula puris erupiſſet. In vita Atti-
. Lumbos autem honeſte vocat partem quæ circa
eſtinum directum eſt. Paulus hanc inflammatio-
m œdematoſam eſſe ſcribit.
5. Pondere enim, & aliquando etiam aſperitate
hincterem veſicæ quidem immediatè, Recti verò
eſtini mediatè, per illum ſcilicet, irritando, fre-
entem deſurgendi cupiditatem excitat.

6. Quod

6. Quod à Græcis non annotatum, uſus tam[...] oſtendit, & Avicenna quoque recenſuit.

7. Alias enim omittere Narcotica ſatius erit, [...] Sphincteris Paralyſin faciant.

8. Vehementer enim calidus & incidens eſ[...] ideoque irritando ſphincterem, malum augeret.

9. Accedit quod expulſio fæcum alvi non ſolù[...] ope facultatis expultricis Inteſtinorum, ſed & acti[o]ne muſculorum Abdominis peragatur; quorum co[n]tractione fœtus itidem depellitur.

NICOL. FONTANI.

Annotatio XLIX, ad Caput XLIX.

Hic affectus quamvis (*Celſo auctore lib.* 4. *cap.* 1[...] neque acutus neque longus ſit, cùm facile tollatu[r] ut ipſe inquit, & numquam per ſe jugulet) moleſtu[s] tamen eſt omnibus, & uterum gerentibus moleſtio[r] nam ſene & ſapientiſſimo *Hippocrate* auctore *lib.* [...] *aphor.* 27, *mulieri uterum gerenti ſi Tenſio ſuperveneri[t] facit abortum.* Hoc ob dolorem ex ulcere ſubortum ſic & ob compreſſionem uteri à muſculis abdomi[ni]nis factam, & ob frequentem ructum ex quo etiam *Febris Diaria* oriri ſolet.

Cætera celebrare opus eſt ut in *Dyſenteria*, nam *Teneſmus*, ulcus eſt inteſtini recti quod ſimilem cu[]rationem efflagitat.

DE PURULENTO SECESSU.

CAP. L.

INter inteſtinorum ſymptomata, annumerari poſſe apparet & fluxus quoſdam fœtidos ac graveolentis

tis puris; quod subinde bis vel ter per diem nullis excrementis permistum secernitur.

Præcedit hunc affectum in mesenterio inflammatio,[2] qua in abscessum conversa tandem pus per venam aliquam proximam in capacitatem intestini fluit, ac deinde fœtidum excernitur.

Remedium huic malo nondum repertum[3]. sed hoc vitio laborantes, quum reliquarum partium sanitate fruantur, etiam multis annis superesse possint.

Sebastiani Egberti Scholia.

1. Cujus unus meminit Fernelius παθολογ. l.6.c.7. Apud Rhazin tamen ista reperiuntur; Rupto in corpore abscessu maturo sanguini mistum pus conferim prodit; si is in ventre aut locis laxos rectosque meatus ad ventrem habentibus, fuerit. Sin minus, ut in thorace, paulatim prodit. In divisionibus c. de fluxu ventris.

2. Cui dolorem adesse quamvis Fernel. hoc negat, observavimus quandoque R.D.

3. Quidam diu de tensione sub liene ad umbilicum usque conquestus, & febri laborans, post frigus & tremorum puris libras octo sanguine mixti per anum excrevit: subsequentibus nigris, & viridibus dejectionibus. quibus dolores nonnihil, minuebantur. Dedimus rhabarb. & similia lenia purgantia. & post illa sine calore detergentia & leniter astringentia, ut decoctum hordei cum betonica, & glycyrrhiza, addito melle rosac. Foris linimentum ex ol. rosac. & chamæmel; cum pauco cerato santalino convaluit.

NICOL. FONTANI.

Annotatio L, ad Caput L.

Sæpius ex intestinorum inflammatione, fiunt, u
cera, ex quibus pus fœtidũ excerni solet. Cogno
ces ex prægresso morbo, ex dolore, umbilici calo
intus percepto, febri assidua, sæpe in intestino rect
ex acri, & mordaci fluxione ulcera suboriuntur.

Curabis astringentibus clysteribus, sicut in Dyse
teria, Medici facere consueverunt.

Deinde accedas ad emplastra, & cicatricem i
ducentia.

Si vero adhuc perseveret fluxus, & timor sit,
Cancro occupentur intestina, tunc necesse est sudo
fica præsidia exhibere parata ex *Smilacis asperæ*,
Ebeni decocto, plures dies assumpto.

Experimento enim frequenti compertum habe
hæc ulcera velut Gallicana curata ad sanitatem f
isse perducta.

Lac caprinum chalybeatum, & deinde vaccinu
summam utilitatem præstare solet, uti usus docuit.

DE COLICO DOLORE.

CAP. LI.

Lect. 100. *Maij* 11.

COlica, affectus est crassioris [1] intestini, quo
colon dicitur, cum torminibus & magno ven
tris dolore. qui frequenter non uno loco [2] hæret, se
modo in una, modo in alia parte vehementior exi
stit, accedente alvi tanta constipatione, ut neqne ex
crementa excerni [3], nec flatus emitti queant: quen

na usea

nausea, & sæpè vomitus comitantur.]

Causa efficiens hujus dolores frequenter est crassus ac pituitosus humor lentore suo intestinis adhærens, & excedente frigore 4 dolorem inferens. Quandoque cruda olera, aut fructus 5 crudi & præcipuè 6 astringentes: ut pira, corna, mespila, & similia, à quibus assumptis flatus gignuntur, qui quum exitum non habeant, molestiam ac dolorem inferunt. Sunt & quandoque calidi, acres 7 & biliosi humores, vel inflammatio aliqua doloris colici causa 8: sed tamen rarò.

Annumeratur & à nonnullis coli doloribus & is, quem fæces & excrementa supra tempus, & præter consuetudinem diutius retenta faciunt.

Similis colico, nephriticus in multis est dolor, sic ut difficulter ab eo dignosci queat: præsertim quando colicus dolor 9 uno loco hæret. tunc enim non nisi post aliquot dies discrimen observari potest; quando videlicet in urinis sabulosa, aut arenæ apparent, vel sanguinis grumi. tunc demum enim manifestum fit dolorem esse nephriticum. sic & quando dolor non uno loco hæret, sed modo hanc, modo aliam partem ventris occupat, colum affectum esse manifestum fit. Ex frigidis humoribus dolorem factum ostendet corporis temperamentum frigidius, sitis exigua, vomitus pituitosi, constitutio aëris frigida ac potissimum humida. & quæ præcesserunt ut vita otiosa, satietas, repletio frequens, ciborum potumque frigidorum & difficilis concoctionis frequens usus, ventriculi cruditas. A recenter assumptis frigidis contractum esse dolorem ex relatione laborantis cognosci potest. Ex calido autem & bilioso

lioſo humore, vel inflammatione factum coli dolorem, habitus universi corporis bilioſus, vita laborioſa, vomitus bilioſi, multorum calidorum uſus & ab his quod percipiuntur nocumentum, demonſtrant. Quibus ſi febris continua acceſſerit, inflammationis ſuſpitionem affert.

Curatio autem colicæ ex frigido ac pituitoſo humore partim per vacuationem, partim per ea fit quæ excalfaciunt. Initiò enemata † injici convenit ex bismalvæ, flor. chamomeli, centaurij minoris, pulegij, origani, ruthæ, & ſem. ammios, cumini, ſeſelios ac ſimilium decocto. in cujus ℔ I. diſſolvendæ ℥ ij. vel iij. ol. anethini, ol. ſem. lini, ol. liliorum, ol. chamæmelini, vel etiam rutacei, ſi dolor vehemens. & addenda ℥ I. diaphœn. elect. Indi, bened. laxativa & nonnihil hieræ picræ, aut hieræ 10 diacolocyntidos, quæ fortior, & nonnihil ſalis.

Dolore nonnihil ſedato, & fæcibus aliquot expurgatis, purgantia propinanda: veluti unum aliquod ex ſupradictis elect. vel ſpecies diaturbith, vel pill. aggregativæ, aut ſimiles, aut aliquod aliud medicamentum quod humores pitui toſos educat.

Ex calfacientibus conveniunt diagalanga, diacyminum, dianiſum, diacalamentum, diaſpoliticon, theriaca, mithridatium, ſic & gingiber, piper, ſem. aniſi, ſeſelios, ammios, cymini, & alia ejus generis.

Venter verò ungendus eſt ol. rutaceo, liliorum, aut ſimili. quod ſi cum ſtillatitio vini liquore aqua vitæ vulgò dicta, recoquantur efficaciora redduntur.

Similia remedia etiam adhibenda ſunt, quando

poſt

oſt frigidorum uſum colicus dolor ex flatuum re-
entione juvat : niſi quod non adeò fortia debeant
ſſe remedia. quandoque ex ſupradictis elect. unum
iquod, ut diacyminum ſufficit. Si opus fuerit
nemate, quantitate purgantium imminuta addi ip-
s convenit aliquod elect. de baccis lauri flatus diſ-
utiens.

Victus ratio in utroque affectu cal, & ſicca eſſe
ebet. abſtinendum ab omnibus frig. ſeu fructibus
u oleribus quibuſcunque. Optimum, ac generoſiſ-
num vinum conducit.

Lect. 101: Maij 12.

Si coli dolor ab inflammatione, aut acri materia
at ac bilioſa; curatio ſuperiori contraria inſtituen-
a eſt. Inflammatio ſanguinis miſſionem requirit,
uæ facienda è communi vena aut interna dextri
rachij; ſed tamen non [11] copioſa. Si ſoli bilioſi hu-
ores citra inflammationem dolorē excitaverint, à
nguinis miſſione erit abſtinendum : reliqua reme-
a frigida & humida eſſe convenit. Enemata erunt
aranda ex fol. malvæ, biſmalvæ, merculialis, betæ,
olariæ, lactucæ & ſimilium : cum quibus & fur-
res abſterſionis cauſa admiſceri poſſunt : & ſem.
ni aut malvæ ad dolorem ſedandum. ad hujuſ-
modi decocti ℔ 1. addendæ ℥ ij. vel iij. ol. vio-
cei, aut roſacei, vel utriuſque : ovi lutea ij. aut iij.
cchari rubri ℥ 1. aut ij. diacathol. vel ſimilis com-
oſ. lenitivæ ℥ ß. aut ʒ vj. & nonnihil butyri vul-
aris [12] loco ſalis. Purgantia med. ſint ex ijs quæ
lem expurgant : ut infuſum rhabarbari cum ſyr.
x infuſione roſarum, aut cum manna, vel diapru-
um ſolut. aut diacathol. cum decocto cichorij,

vel aliorum refrigerantium. Ad ventris inunctio-nem convenit ol. rosaceum, vel butyrum lotum, cui addi potest ol. chamæmelinum ad doloris sedatio-nem. Balnea in [13] hoc affectu conveniunt ex decocto malvæ, bismalvæ, violariæ, additis floribus chamæmeli.

Victus ratio humida & frigida esse debet. cremor ptisanæ utilis est: & lactuca sive cruda, sive cocta & alia ejus generis. Laudantur & pedes & extremæ partes vitulorum, ovium ac similium. Potus ptisanæ decoctum, vel tenuissima cerevisia, vel aqua frigida ijs qui assuevêre.

A retentis fœcibus si coli dolor fiat, injiciendum enema molliens ex decocto malvæ, bismalvæ, flor. chamæmeli & furfurum, addito ol. amygd. dulcium aut chamæmelino, velut in tenesmo à fæcibus retentis, & si opus fuerit balneis similibus utendum.

Vtile verò fuerit & his purgans aliquod medicamentum dare quale in colico dolore ex humore pituitoso.

Colicus dolor diuturnus, aut sæpius recurrens non rarò in paralysin brachiorum & manuum terminatur [24]: consequitur non rarò & crurum impotentia. de cujus curatione supra dictum est, ubi de paralysi. Supervenit verò & quandoque colico dolori quando admodum vehemens, convulsio ac comitalis morbi accessio: & talis dolor gravis, & admodum periculosus. Sic & colicus dolor à biliosis humoribus factus, facile in dysenteriam commutatur: acris enim & biliosus ac mordax quum fit humor, intestina radit & exulcerat. quod aph. 23. lib. 7. testatur Hipp. A sincera, inquit, dejectione, dysen-

teria

ria: ſinceram ſiquidem dejectionem appellat, me- biliosam. Exemplaria quædam habent additam ctionem, *malum*: ſed Gaza, Leonicenus, & Cor- rius in ſua verſione non habent.

Sebaſtiani Egberti Scholia.

1. Seu plenioris Inteſtini, ex quo, & nomen ha- t, in ea maximè parte quæ cæca eſt.
2. Prout nempe humores pituitoſi, atque hinc ti flatus, locum mutant.
3. Hinc illa; πορδὴ ἀποκτείνει &c. πορδὴ καὶ σώζει, &c. anthologico epigramm. Quin & Urinæ aliquan- retinentur; imò & evomuntur.
4. Tenſione etiam à flatibus, qui ex talibus humo- bus produci ſolent.
5. Ut limonibus, cucumeribus, ex quibus Tibe- us in Colicam incidit. Plin. 26. c. 1.
6. Quod excretiones impediant tam humorum, am flatuum.
7. Oſtendit hoc curatio; ut in illo nobis noto P. utxo qui colicam ſibi familiarem hauſtu frigidæ rare ſolebat.
8. Vide Celſ. 4. c. 13. & libr. Medic. inſcribitur. de humoribus. Non poſſunt autem, quum denſæ bſtantiæ ſint inteſtina, ab alijs quam tenuibus hu- oribus inflammari.
2. Calculi deſcendunt quidem, ſed non niſi ſe- ndum ductum Ureterum, ad alterum verò locũ, l ſurſum moveri non poſſunt.
† Ægri tamen ſæpe admittere nolunt, uti nec otinus Philoſoph. quamvis hunc affectum ſæpius eretur, quod ſenem talem curandi rationem ud decere arbitraretur.
10. In Hierarum & nominibus, & deſcriptione ultum variant libri medicamentarij. Nos Pachij

Antiochi auditoris Philonidis Hieram hoc nom[ine] intelligendam credimus; qui non primus quid[em] hanc invenit (nam ante illum Archigenes, ac Ru[fus] descripserant) sed ponderibus, & quibusdam sim[pli]cibus mutatis, usu illustravit. nulli autem se v[el] compositionem dedit, sed per libellum ad Ti[be]rium Cæsarem misit; qui publicis illam bibliothe[cis] posuit. unde Scribonius Largus ad manus suas p[er]venisse dicit. Exhiberi etiam intus potest à ℥ ij. ℥ v. quæ tamen dosis satis magna est. In clyste[ri]bus non facilè peccatur in dosi purgantium Electu[a]riorum. Non est autem alius Pachius, alius An[tiochus] ut ex Aëtio vides putasse Renod. Vi[xit] ante Gal. atque Asclepiadem. nam Gal. Colic[a]m Pachij Antiochi ex Asclepiade libro 9. de med. [se]cund. loca, inseruit. Misisse autem ad Tiberi[um] verisimile, quod illius principatu id malum irre[p]sisset, nec quisquam prior ipso Imperatore id se[n]sisset. Plin. l. 26. cap. 1. De quo morbo & illud Su[e]tonij capiendum, quod convulso latere in graviore[m] illum morbum incidisse dicit.

11. Quia Intestina venas suas ex Porta, non [ex] Cava, cujus rami secantur, habent.

12. Nostrum enim quo vescimur butyrum, cu[m] sale parari consuevit; ut stimuli loco servire, n[ec] acrimonia, quum pinguedine obtundatur, læder[e] possit.

13. Quod multò tutius. nam mixta calida qua[e]dam materia, quum reliquæ partes sunt frigidæ, sæ[pe] pe decipitur medicus. à refrigerantibus in dolor[e] colico semper abhorrendum: ac ubi communia no[n] proficiunt, balneorum usus sæpe utilis.

14. Hipp. lib. de humor. in fine, & 6. epid. sect. 3. in articularem morbum terminari observavit. Rationem reddit Langius, quod nervi quidam [à] ventriculo ad brachia ferantur: quæ nulla, alij quod feratur ad cerebrum humor (cerebrum autem intestinis συμπάσχειν; indicat comitialis morbus à co-

lica

æ ſuperveniens quandoque) unde ad nervos brachiorum dilabitur. quod probabile aliquo modo. Paulus per criſin fieri ait, poſt colicam à calidis humoribus; tum etiam epilepſiam, verum ego ſolum poſt colicam à frigida cauſa utrumque affectum obſervavi. R. D.

NICOL. FONTANI.

Annotatio LI, ad Caput LI.

Colon inteſtinum à dextri renis regione procedens ntrorſum ad ſima jecoris convertitur, rectaque uaſi zona cingit uſque ad ſiniſtra, atque ibi deorum flectitur, deſinitque in rectum inteſtinum: qua parte *Galenus* ſentiens dolorem, credidit ſe lapiem in ureteribus pati *5. de locis cap. 2. & 2. de locis, ap. 5.*

Tenuia verò in hujus ductu, medio ſitu, ſuas aciunt revolutiones multiplices. Tenuia dico, non capacitate ſolum, & craſſa: ſed ex tunicorum ualitate.

Utrumque enim genus duplici confirmatum eſt unicâ, verũ duplo fere craſſiores ſunt, quam craſſoum: præterea carne denſiore conſtant alia, quod um non cibum, ſed fere cibi expurgatum quoddam ontinere debeant.

De curatione ſatis docte diſputat auctor. Unum c addas: quod in *Colico* dolore ab inflammatione, actâ phlebotomiâ, ex parte ſuperiori convenit etractio ex ſaphenâ, ex parte qua magis afficit olor, præſertim ſi urinæ, aut alvi ſuppreſſio ontingat; ut *Paulus* narrat *Capite de Colico dolore.* lterum notanter adverte quod in colico dolore b hac cauſâ, vel à bilioſo humore pronato urgantia caute, & ſolum urgente neceſſitate nt propinanda, & quo ad fieri poſſit ſolis

clysteribus mollibus res sit peragenda, ne humo[illegible] præcipitanter confluens in partem affectam, do[illegible] rem geminet.

DE ILEO.

CAP. LII.

Lect. 101. *Maij*. 28.

ILeos tenuioris intestini morbus est, acutissim[illegible] dolores ac gravissima ventris tormina invehen[illegible] præsertim circa umbilicum, ipsius umbilici & vic[illegible] narum partium tumore [2] quandoque accedent[illegible] Adest alvi obstructio, & subinde tanta, ut etiam a[illegible] injecto clystere nihil subsequatur comitatur verò & nonnunquam [3] vomitus non modo assumpti cibi, au[illegible] vitiosorum humorum, sed & morbo in deteriu[illegible] abeunte, subinde ipsorum ventris [4] excrementorũ

Causa doloris ilei, tanta est intestinorum obstru[illegible] ctio ut deorsum excrementorum descensum impe[illegible] diat. Obstruuntur autem intestina vel à crassis ac viscidis humoribus: vel à tuberculo aliquo, veluti inflammatione [5]: quandoque verò etiam à fæcibus alvi induratis [6], & alicubi in intestinorum revolutionibus impacti: veluti propter ramicem, quando intestina extra locum suum delapsa sunt, atque in ijs dura excrementa hærent. Adjuvat [7] ad has causas non parum intemperies frigida, & similiter frigidorum usus, intestina coarctans atque constringens.

Inflammationem autem tenuium intestinorũ comitatur non modo calor circa umbilici partes, sed adest & febris continua. Hac præsente, à venæ inter-

ernæ dextri [8] brachij ſectione curatio auſpican-
. Deinde exhibenda & admovenda, quæ inflam-
ationem ſedare, dolorem mitigare, & alvum, lu-
icam reddere queunt: ſunt enemata ex malva,
malva, mercuriali, folijs betæ & violarum, addito
iguo flor. chamæmeli, & furfurum, in quorum de-
cti ℔ 1. addendæ ℥ ij. vel ʒ. oleorum: partim hu-
ectantium ut amygd. dulc. ſeſamini, vel horum
co butyri: partim refrigerantium ut ol. viola-
m: & diſſolvenda ℥ 1. medullæ caſſiæ fiſtulæ, aut
ntumdem el. lienitivi, aut deacathol. ovorum lutea
o aut tria & leniendi doloris & lubricandi inte-
norum cauſa, & talia quidem enemata non ſemel,
d ſæpius [10] erunt injicienda. Exhiberi verò &
nvenit lenientia, ac refrigerantia med. qualia in
li inflammatione. Similis quoque victus ratio ob-
rvanda.

Quod ſi autam à craſſis ac viſcidis humoribus ilei
lor originem habuerit, cujus teſtimonium dare
teſt febris vel nulla vel intermittens, enemata
iam conducunt, ſed fortiora: & talia, qualia [11] in
lico dolore à frigidis humoribus. Plus autem
nferunt medicamenta aſſumpta: ut diaphœnicon,
ect. indum, vel tale aliquod, vel pill. aggreat. aut
8. rebus, ſed potiſſimum pillulæ iliacæ [13] à Rhazi.
ad Almanz. deſcriptæ: quæ acutiſſimos atque
raviſſimos ilei ex craſſis viſcidiſque humoribus do-
res una, aut altera aſſumptione curant, bona obſer-
ata victus ratione: quæ talis eſſe debet ut alvus red-
atur facilis. ad quod faciunt humida alimenta, ut
ra gallorum, caponum, & aliarum carnium præ-
rtim muſculoſarum; quæ inteſtina & lubrica red-
dunt

dunt & dolores leniunt. Ab omnibus non m[illegible] potentia, ſed & actu frigidis abſtinendum.

Et ſi quando manifeſta frig. craſſorumque [illegible]morum adſint ſigna; uti etiam licebit aroma[illegible] aliiſque calfacientib. 14 uti in colico dolore ex c[illegible]ſa frigida.

Contingit autem frequenter ut humores cr[illegible] viſcidique, ilei dolorem facientes, non ſint frigi[illegible] ſed ad bilis craſſæ ac vehementius toſtæ, quam V[illegible]tellinam appellant, accedant naturam: qui [illegible] in ileo impacti ſunt magnos quoque dolores in[illegible]runt, & computreſcentes febrem excitant tert[illegible] die recurrentem. ſunt autem tales humores n[illegible] modo craſſi ac viſcidi, ſed & fœtidi admodum [illegible] graveolentes. Apparentibus igitur talibus excr[illegible]mentis una cum febri tertiana, abſtinendum er[illegible] ab omnibus calfacientibus potenter, & utendu[illegible] alvum lubricantibus, & dolorem ſedantibus ſup[illegible] dictis.

Lect. 103. Maij 29.

Quando autem propter ramicen ilei ſit dolor[illegible] quum videlicet inteſtinorum aliquod vel in ſcro[illegible]tum eſt delapſum, vel alicubi extra peritonæum ex[illegible]cidit, & repletum ſit induratis fæcibus 15 ſicut introrſum & in ſuum locum reponi nequeat; enemata indere convenit mollientia, ut ex decocto carnium, aut ficuum, fol. biſmalvæ, flor. chamæmeli, meliloti, & furfurum: cui addenda ſunt alvum lenientia prius dicta, & ol amygd. dulc. cum ol. 16 ſem. lini, ut videlicet fæces emolleſcunt: quibus remollitis (ſi non ſuccedant) glans ſupponi poteſt, quæ ipſas exttrahat atque educat: ut ex ſpeciebus hieræ

picræ,

ræ, vel potius hieræ Logadij, aut similis, aut
ior clyster, priori tamen educto 17, injicien-
erit. Balnea verò, vel illorum loco fomenta ad-
eri etiam poterunt, veluti in colico dolore à re-
tis fœcibus.

nteſtinis autem à fæcibus expurgatis, laboran-
n eſt ut introrſum repellantur, & in locum ſuum
ituantur. Medicamenta purgantia 18 per os ex-
ere parum conducit, ſubinde etiam nocet: pro-
pellunt enim excrementa deorſum, atque in in-
inum, quod à loco ſuo excidit, impellunt, quod
nde magis repletum difficilius introrſum impo-
ur, atque in ſuum locum reducitur. Abſtinendum
ò & in hoc ilei dolore ab omnium frigidorum
: & victus ratio talis eſſe debet, ut alvus redda-
liquida ac facilis

Acutus autem morbus 19 ileos eſt ac periculoſus.
viſſimus verò etiam qui propter ramicem 20, &
nteſtinis duriores fæces hærentes accidit. Hip-
r. autem in ileo vomitum, vel ſingultum, vel de-
entiam malum eſſe tradit, vel convulſionem.
.10.lib.7. Vomitus ſiquidem in ileo non ſemper
ſt: frequentius in colicis accidit doloribus; in ileo
em ſi acceſſerit, malus eſt: quia ferè vix alios
m exitiales dolores comitatur, ut Gal. teſtatur.
n omnis autem vomitus æquè malus eſt: nam eo
quæ aſſumpta ſunt, vomitio minus mala: Humo-
n verò corruptorum & fœtidorum, alviq; excre-
ntorum maximè lethalis eſt: ſic ut teſte Gal. 6. de
aff. à tali ilei affectu vix unquam potuerit ali-
s ſanus evadere. Deſperatus etiam affectus
, quando ſingultus ſupervenit: accidit verò
propter

propter vitiosos ac mordaces humores, qui ab i
stinis tenuioribus ad ostiolū ventriculi regurgit
atque ipsum irritant: omnia enim acria, corrupt
fœtida ventriculo inprimis molesta sunt. Fieri
rò & singultus potest propter excedentem, &
miam vomitionem. Sive autem ab hac, sive ab
causa fiat, malus est: præsertim si vires sint im
cilles. Mala verò & desipientia in ilei dolore:
enim quia maligni vapores, vel etiam humores
cerebrum perferantur: aut propter oris ventric
affectum, cui cerebrum consentit. Sic & conv
sio lethalis habetur, quæ supurvenit non mo
compatiente cerebro, sed & [21] nervoso genere.
Coacis verò etiam surditatem supervenientem ile
sis, malum esse scribit. ostendit enim & hæc, qu
mali ac vitiosi humores ad cerebrum perferantu
Aëtius ilei dolorem [22] familiarem ait puerili ætat
& beneficio naturalis humiditatis hos evadere: s
nibus verò minus esse familiarem, eosque si in hu
incidant rarò convalescere. In Coacis autem ile
inter morbos numeratur, qui ante pubertatem no
fiunt: sed ab anno 14. ad 42. superveniunt: qu
tempore naturam omnium morborum feracem es
Hippocr. ait.

Sebastiani Egberti Scholia.

1. Quòd anfractus intestinorum εἰλεῦνται; vel quod flatus ἐν ἕλιξιν eorundē coarctentur sic dictus. Hinc & Volvulus appellatur. Barbari, qui Miserere mei, &c. appellarunt, ad ἔλεος respexerunt.

2. χορδαψὸς, quum locus circa umbilicum prominet,

, à Veteribus dicitur, quod qui locum affectum
git, quasi chordam tangat.
. Quia quum intestina constringantur, nec ex-
menta discendere queant, necessariò sursum fe-
tur.
. Ac tum δυσώδης Hippocrati dicitur. 3. prorhe-
comm.66.Gal.
. Quam ad gangrænam vergentem aliquando
imus. Vide Archigenem apud Aëtium. qui tale
d etiam vidit. Inflammationis autem causa quan-
; existit Intestinorum violenta nimis tentata, aut
m facta repositio.
. Vide Hippocr. 3. de diæta circa finem.
. Non facit per se, sed si causa ilei adsit eam ju-
. sic etiam vinum frigidum lædit.
. Vel etiam in talo, aut poplite, inquit Trall. Po-
æam tamen secare nunc in usu non est.
. Ne fæces duriores comprimendo locum in-
nmatum, dolorem augeant. Præbent autem Ene-
ta alium etiam usum; fomenti nimirum calorem
egmones temperantis, dolorem mitigantis, &
iter discutientis, &c.
o. Diu enim locum affectum contingere non
sunt.
11. Ileus enim nihil aliud quam doloris Colici
ensio Tralliano videtur. loco enim, non causâ dif-
t hæc Ilei species à Colica diathesi.
12. Quia superiora afficiuntur Intestina, Ileum
mpe potissimum.
13. Descriptio talis est. ℞. Colocyntid. sagape-
ana ʒ x. scammonij ʒ iiij. ℈ j. f. catopotia. Dan-
obuli. v. seu aureus ß. Raz. 9. ad Almanz. c. 71.
14. Quæ simul incidere, & concoctionem humo-
n istorum promovere, & discutere possint: nam
æ potenter calfaciunt. nec simul etiam discutiunt,
e dolorem augere solent. Gal. 12. Meth. med.
.8.
15. Retinentur autem potissimum quando Rup-
tura

tura magna eſt, ſed quæ Inteſtinum coarctet, t
que fæces paulatim exſuccæ fiunt & indurantu
16. Quod in hoc caſu ſingulare, nam & mollit
ces, & vias aperit,

17. Nam ſi prius injiciatur, metus erit ne pr
ſuccedente poſteriore, ad ſtomachum propul
evomatur. In alijs tamen morbis ſi 24. horis
egerit, ſpes eſt eſſe diſtriburum enema, & ita al
injici poteſt.

18. Non enim hic afficitur tenue inteſtinum.
enim vix ex loco ſuo excidunt: ſed propter ſim
tudinem tantummodo ſymptomatum ileos dici
hic Affectus. ideoque imaginem Ilei quidam
cant.

19. Propter retentionem excrementorum,
cedentem febrem & dolorem intenſiſſimum, m
ti ſubito moriuntur, in illa quæ ex Inflammatio
fit; quidam etiam intra tertiam, aut quartam h
ram, ut Archigen. apud Aët. ſcribit.

20. Præſertim ſi febris & ſingultus jam obort
vireſque debiles ſint: repoſitis enim inteſtinis, int
6. vel 8. horas moriuntur.

21. Magna enim ſimilitudo ſubſtantiæ inteſtin
rum & nervorum, præſertim tenuium, quod in te
ſtudinum nervis apparet.

22. Si ex vermibus dolorem, ileum appellat, quo
quidam faciunt, verum dicit: alioqui pueri non ſu
obnoxij facile ileo.

NICOL. FONTANI.

Annotatio LII, ad Caput LII.

[*Cauſa doloris Ilei, tanta eſt inteſtinorum obſtructio u deorſum excrementorum deſcenſum impediat.*]

Sed num aliquid dejiciatur in volvulo ut auctor
eſt *Galenus* 6. *aphor.* 54 & 7. *aphor.* 7. eſt quod peto
quando-

[qu]andoquidem in hoc videtur manifesta contra-[di]ctio.

Solvo. Quod auctores movent hanc contradictio-[ne]m ut *Massaria, & Mercatus capite de Volvulo*, qui di-[cu]nt quod in Volvulo vero; & legitimo ex quo om-[ni]moda datur obstructio nihil descendat ad interio-[ra], in eo verò qui dicitur illegitimus, & nothus, [qu]ando absoluta non adest obstructio, tunc dejectio-[ne]s fiunt tenues aquosæ, fætidæ, & imperfectæ.

De quibus dixit *Hippocrates in libris Epyd.* multos [vi]ros ileo esse correptos, quibus per alvum, fluxus [e]rat strigmentosus.

De curatione nihil attinet dicere; nam illi est si-[mi]llima, quæ colico debetur dolori, cum uterque ab [ij]dem causis emanet.

DE VERMIBUS.

CAP. LIII.

Lect. 104. *Iun.* 4.

TRia vermium sunt genera [1]. Quidam teretes ac oblongi instar terræ lumbricorum: alij lati [&] admodum prolixi: reliqui parvi qui ascarides [di]cuntur.

Oblongi in tenuibus intestinis, vel in [2] monoco-[lo] generari existimantur: origo est ex crassis, pitui-[to]sis, putrescentibus humoribus, qui ex cibis corrup-[tio]ni obnoxijs generati in intestinis cum excremen-[tis] hærent; & à valido calore naturali in lumbricos [i]mmutantur: frequentissimi isti in corporibus [pu]erorum gignuntur, rarò in aliorum qui majorem [æt]atem habent [3]. Signa istorum vermium non [ad]modum certa sunt: alijs enim alia ac diversa

 symp-

ſymptomata ſuperveniunt: quibuſdam nauſea ad
ac cibi faſtidium, aliis appetentia inordinata, & m
dum excedens: dolor, veluti à morſu nonnullis c
ca ventriculum, aliis circa umbilicum punctorij d
lores: ſingultus quandoque accedit, non rarò & l
bres adſunt erroneæ: in ſomno tremor aliquan
accidit, maximè pueris in quibus pruritus narium
malarum, ſive genarum pars ſub oculis livens v
mium in corpore latentium ſignum habebit.

Occidunt autem teretes vermes quæcunque am
ra [4] ſunt: ut abrotani, abſinthij folia & ſemina, ce
taurium minus, perſicæ arboris folia, ruta, gentia
& ariſtolochiæ radices, lupini, myrrha, ſemina [5] ſa
tolinæ, tanaceti, & præcipuè ſementiæ, quod vulg
ſemen contra lumbricos vocatur: aloë, colocynth
& cucurbita [6] ſilveſtris & ſimilia amara. Sunt ve
& alia, quæ à tota ſubſtantia vermibus reſiſtunt:
[7] cornu cervi, unicornu, lapis bezoar, bolus armenu
ſemen oxalidis, ſemen coriandri, cytri, portulacæ,
ipſa herba [8]: ſic & corallina [9], & carduus bened
ctus, & agroſtios radix: & ex compoſitis theriaca
mithridatium. Pleraque horum teri & in pulver
forma exhiberi poſſunt cum aqua cardui benedict
aut portulacæ, aut graminis; addito etiam ſyr. de li
monibus vel de acetoſ. citri ſi febris adſit: niſi enim
calida, veluti ſem. ſementinæ, vel abſinthij aliqu
refrigerante contemperentur, febrem augent &
calorem eorum intendunt. Nec ſatis verò eſt ver-
mes occidiſſe, ſed & ſi alvus per ſe liquida non fue-
rit ſupradictis admiſcendum aliquid quod mortuos
[10] vermes expellat: ad quod rhabarbarum additum
conducit. Poterit itaque pulvis aliquis hunc in mo-
dum

lum componi ℞ ſem. ſement. vel alterius amaræ
1. ramentorum cornu cervi,vel unicornu,ſem. ci-
ri, ſem. oxalidis ana ℈ 1. rhabarb. ʒ ij. miſce f.
ulvis. cujus plus minus ʒ 1. dari poteſt cum aliqua
upradictarum aquarum. Poterit verò & talis aliquis
ro ijs parari,qui ab amaris abhorrent, ℞ ramento-
um cornu cervi, aut corallinæ ℈ 1. ſem. coriandri
t citri ana ℈ ß. rhabarb. ℈ 1. detur pro vice : aucta
tiam rhabarb. quantitate ubi vires robuſtiores &
tas major. Inter ea. a. quæ exhiberi poſſunt, uti-
ſſima quoque eſt aloë vel ex hac compoſita hiera
icra : quæ non modo interficit vermes,ſed & mor-
uos, ſubinde etiam vivos expellit, tum & ſubinde
ſumpta vermium generationi ·· obſiſtit. Ex ſupra
erò enumeratis ſimplicibus poſſunt · & fomenta,
l. unguenta & catapl. fieri quæ umbilico & ventri-
uli regioni admota vermes interficiunt ac expel-
unt : ſic abſinthium cum aceto toſtum pueris ſubin-
e profuit : præſertim addito ol. ex abſinthio , aut
utaceo,aut ex amygd. amaris : quale ol. etiam ſo-
um umbilico ventriculoque illitum,quandoq; con-
ert. Qui ex hiſce componere volet cataplaſma,
erbas, radices & ſemina ex ſupradictis quæ volet
ccipiat, & colocyntidos medullam : atque hæc in
ceto donec emolluerint coquat : deinde contuſis
ddat farinam lupinorum, aloëm, myrrham, fel ali-
ujus animalis veluti bovis aut ovis, & ol. abſinthij,
utæ, vel amygd. amar. quantum ad cataplaſmatis
ompoſitionem requiritur. Qui verò maluerit un-
uento uti, aceto ex decoctis herbis reliquo, addet
loën, myrrham, fel, oleum abſinthij, rutæ, amygd.
mar. & ceræ q. ſ. & tali unguento uti licebit , vel

ſolo, vel cum theriaca permixto, atque ſic emplaſ[tri]
modo umbilico imponi, vel abſque theriace umbi[li]
cum & ventriculi regionem iſto inungere.

Lect. 305. Iunij 5.

Latus lumbricus non eſt tereti, aut terreſtri lu[m]brico ſimilis, ſed eſt inſtar [13], oblongæ, albidæ, t[e]nuis, & anguſtæ faſciolæ : [14] qualis illa eſt, qua m[u]lieres ſuas comas obvinciunt. qui inteſtinorum ſu[b]ſtantiæ ſecundum longitudinem ſic adnaſcitur, [ut] exiſtimetur à nonnullis [15] interior membrana i[n]teſtinorum in talem lumbricum converſa, qu[od] veritatem non habet : nam illæſis inteſtininis ex[ce]dere poteſt.

Generatio hujus eſt ex crudis & admodum cra[s]ſis pituitoſis humoribus inteſtinis ſecundum long[i]tudinem adhæreſcentibus. Hipp. connaſci pue[ris] exiſtimat & cum ipſis augeri, atque pubertatis tem[pore], aut ſerius inteſtino adæquari, & quandoq[ue] longiorem ac majorem factum cum ſtercore exir[e], atque particulas ejus excidere magnitudine ſem[i]nis cucurbitæ, unde & cucurbitinus lumbricus d[i]citur.

Qui autem hunc lumbricum in corpore geſta[nt] ut plurimum pallidi ſunt, imbecilles, & ad opera ta[r]di : [16] quandoque inordinata quadam appetentia l[a]borant : [17] nonnunquam cibum faſtidiunt : ſed t[a]men incerta hæc ſunt ſigna. Certiſſima autem & m[i]nimè fallacia indicia ſunt lumbrici ipſius particul[æ] ſemini cucurbitæ ſimiles, vel majores, cum excre[]mentis exeuntes.

Ad curationem horum vermium requiruntur ſ[i]milia remedia, qualia ad ſuperiora : quæ tanto for[]

tior

ora esse debent, quo firmius lumbricus isto intesti-
s adhærescit: nec amara sufficit esse medicamen.
, sed simul satis valenter purgantia esse oportet, ut
nt hiera Logadij, aut hiera Archigenis, pill. aggre-
t. pill. de nitro, & similes quæ colocyntidem ad-
ittunt. Convenit quoque diaturbith & elect. In-
m [18]. Fomenta, unctiones, cataplasmata adversus
s vermes nihil conducunt. Laudatur verò & ab
tio ac Paulo compos. ex nitri, piperis, & carda-
omi partibus æqualibus, cujus ʒ 1. cum vino [19] aut
ua exhibita fertur confestim lumbricos istos edu-
re. Signum curationis est, si vermis rotundus & in
læ modum convolutus, excernitur, ut Hippocr. ait.
ando enim partes solummodo, etiamsi duorum
t 3. sint digitorum, prodeunt, reliquo intus ma-
nte, nondũ curatio perfecta: licet nisi multo post
mpore, particulæ aliquæ excidant. Victus ratio in
c affectu esse debet ad caliditatem inclinans: al-
m in cibo commendatur: piper, & alia aromata &
n. cymini ad ciborum condituram conducunt.
gienda quæcunque facile corrumpuntur, ut cera-
pruna, persica, armeniaca, & similes fructus, tum
omnes [20] crudi. Legumina immatura [21], & quæ-
nque frigidos ingenerant humores. qualis etiam
tus ratio convenit ijs, in quorum intestinis tere-
s generantur vermes.

Ascarides [22] exigui sunt vermes, in crasso inte-
ino ab humore aliquo ibidem putrescente, aut à
rcore illic retento geniti, qui subinde cum alvi
crementis exeunt, aut post illorum exitum circa
um hærent.

Adversus hos prosunt & amara quovis modo per

inferiores partes adhibita. poſſunt fieri glandes ex aloë,aut hiera picra cum melle cocto,addito ſale ni-tri, vel ſale gemmæ. Conducunt & lotiones ex de-cocto ariſtolochiæ,vel gentianæ,vel bryoniæ,& ab-ſinthij, centaurei, rutæ ac lupinorum : ex quo deco-cto aliquid etiam cum 23 ſyringa in anum injici poteſt : addito,ſi placet, ol. abſinthij, aut rutacei: cum quibus ol. & anum inungi etiam expediens eſt.

Teretes autẽ lumbricos in acuti morbi principio excerni, malum eſt : non etenim à forti ac vincente natura,ſed à vi morbi & cauſa ejus pernicioſa expel-luntur: nam,ut Gal.lib.4.comment.aph.24.quando aliquid initio morbi excernitur, id propter diſpoſi-tionem in corpore præter naturam contingit : quo tempore natura à cauſis morbum efficientibus gra-vatur : atque idcirco in initio alicujus acuti morbi lumbricos exire,malum habetur. Pejus verò ſi non per alvum,ſed vomitione reddantur. oſtendit enim majorem naturæ à cauſis morbificis oppreſſionem. In progreſſu verò morbi concoctionis ſignis appa-rentibus , veluti circa ſtatum, aut in ipſo ſtatu ; & præſertim in die decretorio expelli lumbricos bo-num eſt,ut Hippocr. lib. 2. prædict. oſtendit.Lum-bricos, inquit, teretes eunte morbo in judicationem deſcendiſſe idoneum eſt. tunc enim à vincente ac ſuperante morbum natura rejiciuntur.

Sebaſtiani Egberti Scholia.

1. Sunt & alia vermium genera obſervata , ſed quũm omnium eadem ferè curatio fit,non ſimus ea in re curioſi.

2. Ub

2. Ubi facile humores subsistunt: quia veluti sacus est. In ventriculo autem non possunt gigni: ia tanta putredo magnum aliquod incommodum rret. Dixit id Aristot. 1. de affectionibus mixrum. Vide Scalig. qui in ventriculo gigni posse istimat. 26. exercitat. contra Cardan. Autor li de Catharticis Gal. adscripti omnes teretes in ntriculo gigni asserit. Paracels. hinc in Intestina scendere ait. Iucutanam lues 80. ante Hispanor. ventum annis invasit, in qua multi ingentem verum vim evomerent; quibusdam alvo perrosa fo proruperunt. In puerulo per umblicum vermem rupisse novimus, qui tamen convaluit.
3. De tineis, lumbricisque accepimus, inquit n. inesse Ægypti, Arabiæ, Syriæ, Ciliciæ populis. è verso Thraciæ (sic enim ex Theoph. legendum) rygiæque omnino non nasci. Minus id mirum, am quod in confinio Atticæ, Bæotiæque Thebanis nascantur, quum absint Atheniensibus, lib. 27. p. ult.
4. Sunt nonnulli qui dulcia primum exhibent. & nnunquam turgidi excernuntur à vino Cretico malvatico, & ab uvis passis: legitima tamen ea ratio non est. Vide Lemnium de natura, lib. 3. p. 21.
5. Quæ quorundam chamæcyparissus est.
6. Quæ Cucurbita Barbara & Pyriformis ab aliis pellatur.
7. Crudi utilitatem maximam expertus sum. sin ficcare velimus, torrendum est. hic crudum magis nvenit: quia proprietas ustione tollitur.
8. Propter salem quem in se hâbet. nam si aquæ lidæ immersa paulum fuerit, tota albescet velut le conspersa.
9. Quæ & muscus marinus dicitur.
10. Alioquin in intestinis putrescentes graviora mptomata excitant.
11. Quia putredini & quæ illam procedit, cruditi resistit.

12. Rara enim & perſpirabilia ſunt corpora p… rorum. unde medicamentorum, licet exterius ad… bitorum, vis facilius penetrat.

13. Intra hominem gignuntur tæniæ tricen… pedum aliquando & plurium longitudine, Plin.l. … c.13. Atqui Inteſtinorum omnium longitudo ta… ta non eſt. Sed reſpexit forte Plin. aut is ex q… hæc deſcripſit, ad longitudinem imaginatione co… poſitam ex omnibus abruptis, & per intervalla p… deuntibus partibus; quæ duas, aut tres quandoq… ulnas excedunt.

14. Unde & Tæniarum nomen illis inditum.

15. Aëtius ex Herodoto, ni fallor. Serm.9.c.4…

16. Propter frigiditatem hnmorum qui in corp… re exiſtunt.

17. A cruditate. humorum os ventriculi obline… tium, & functionis, ſenſum impedientium.

18. Dulcia med. non conveniunt, ut eſt diaph… nicon.

19. Non febricitantibus? febris tamen rarò ade… morbus enim aliquot annorum eſt. qualis ſi febr… conjungeretur, eſſe non poſſet.

20. Poma, pira cocta non adeò facilè corrun… puntur, unde non ita valde mala.

21. Theophraſt. 4. de ſtirpib. cap.17. teſtatur … leguminibus lupinos, ervum, cicer ſola ἐ ὤζεσι; pr… pter acrimoniam & amarorem. Athenæus l.2.

22. Ab ἀσκαρίζω deductum hoc nomen, vel pr… pter mobilitatem iſtorum, vel quod caſeorum ve… miculis quodammodo ſimiles, qui non tantum agi… liter moventur, ſed & ſaliunt.

23. Non opus clyſtere quia una aut alia ℥ rectu… inteſtinum impletur. quod ſufficit.

NICOL. FONTANI.

Annotatio LIII, ad Caput LIII.

Has Lumbricorum differentias *Galenus* præſcrip- *lib.3. Aphorim. Com:26.*

Plurimi manifeſte gigni conſpiciuntur in jumen- ; male cibum concoquentibus : quorum malam ncoctionem fætor indicat excrementorum.

Et licet *Paulus Aëtius*, *Celſus lib. 4. cap. 17*, qua- ıor ſpecies Lumbricorum ſtatuant, qui in corpore oſtro pocreari poſſunt, tres tamen frequentiores ſe dicendum.

Num vero latum Lumbricum priſci cognoverint nam *Teretes*, & *Aſcarides* quotidie conſpicimus) le- e per otium *Marcellum Donatum lib. 4. de Med. Hiſt. irabili cap. 26.*

Num vero ex ſucco Melancholici terreſtri ac raſſo, cui multa humoris copia ſit admixta, gigni oſſunt?

Reſpondeo affirmative, licet enim à pituitoſa rudaque materia ut pote ad putredinem magis ap- a generentur Lumbrici facilius, attamen ex Me- ancholico ſucco generari poſſe, licet difficilius, cer- um eſt.

Utroſque diſtingues ex colore : nam orti ex pi- uita ſunt albi, ex ſucco vero Melancholico, nigri.

A ſanguine putri, corrupto, craſſo, multoque ver- nes oriri non eſt negandum : ex bile tamen gigni on poſſe dicendum ; quoniam bilis flava eſt amara, x vermium generationi inepta; nam amara eos in- erficiunt, & non generant, ex *Galeno* 14. *Meth. ap. ultimo.*

De loco quo generantur vermes variant aucto- es, ut inquit Auctor de *Ariſtotele*, & *Scaligero*.

Sed meo quidem judicio dicendum in omni c
poris gigni poſſe parte.

Ariſtotelis ſententiam quod attinet: dic illum
ventriculo ſano eſſe intelligendum, cui ineſt natu
lis calor, in eo non generare: at verò in ægro, h
eſt debili, humidiori, & in quo multa pituitoſi e
crementi copia ineſt, potiſſimum gignuntur, ex q
materia, agente calore putredinoſo, in humore p
tredini obnoxio, eos regigni, certa res eſt: qua
ubi adeſt calor putredinalis, adeſtque materia in p
tredinem facile, abiens, nempe efficiens & materi
lis, in qualibet noſtri corporis parte generari poſſ
plurimis auctorum teſtimonijs palam fit: quand
quidem in cerebro à mucoſo craſſoque ſucco gene
rari *Hollerius l.* 1. *cap.* 1. noſtram experientiam fi
mans aſſeverat.

Per tuſſim, urinas, oculos, nares, aures & per ali
am corporis regionem exiiſſe vidi, quod ſimul *Mer
cellus*, & *Schenkius lib.* 2. *titulo de* Lumbricis non
luere; de quibus late cum Deo, in raris obſerva-
tionibus noſtris agam.

DE HÆMORRHOIDIBUS.

CAP. LIV.

Lect. 106. *Iunij* 28.

HÆmorrhoides appellantur [a] venæ illæ ad ſe-
dem ſive anum pertingentes, quæ quando pa-
tent, ſanguinem [b] fundunt. dicitur & ipſum ſangui-
nis per has profluvium hæmorrhois: ſed frequen-
tiſſimè venæ ſanguifluæ hæmorrhoidum nomen
obtinent. Sunt autem hæ duplices: quædam ete-
nim interius latent, aliæ extrinſecæ conſpectui pa-
tentes.

Tument quandoque hæmorrhoides: & ſi tunc
ſan-

giunis nullus per has profluat, cæcæ 4 dicuntur : à
bus verò sanguis fluit apertæ nominantur.

Dolorem autem frequenter cæcæ hæmorrhoides quandoque, admodum vehementem inferunt; sertim quæ intrinsecæ sunt : & tunc quidem ndo acri ac mordaci aliquo admoto exacerban-, veluti enemate quod salem multum, aut hieram ram 5 vel etiam fortiorem aliquem hieram permxtam habet, aut simili aliquo suppositorio impo-). Intendunt verò & dolorem duræ alvi fæces ndo excernuntur.

Dolorem autem intrinsecus latentium hæmorbidum etiam vehementiorem & cum calore conctum cito sedat 6 ol. violac. ℥ I. aut I ß. mena cum parva syringe per sedem injectum, si freentius imponantur. Nonnulli hujus loco ol. ro-. utuntur : sed illud minus efficax est. Prodest rò ol. ex violis etiam ac exteriores tumentes ac lentes hæmorrhoides, cui ovi luteum crudum andoque admicetur ut melius adhærescat. addi-r verò & ol. sem. lini quando nullus calor adest, t unguentum popul. calore præsente. Vtile quoe fomentum ex floribus chamæmeli, meliloti, fol. simalvæ, & violariæ herba, aut violis ipsis Sic & taplasma imponi potest ex radicib. 7 bisinalvæ deoctis, addita sem. lini & fœnugræci farina, & buro recenti, aut ol. violaceo. Quod si duræ alvi ces hæmorrhoidum dolores intendant sive cæcæ, ve apertæ illæ sint, enemata alvum lenientia incere convenit : ut ex decocto carnis absque le, vel ex decocto florum & herbarum jam dictam emol. amygd. dulc. & butyro, & uno aut altero

altero ovi luteo: quale fæces emollit & earum a[...]
que dolore exitum procurat. Quibus autem e[...]
mata displicent, his subinde danda est manna [...]
medulla cassiæ fistulæ, aut muscolosarum carni[...]
insulsa juscula [8], aut similia quæ alvum lubricant[...]
facilem reddant, observata idem faciente victus [...]
tione.

Conducit verò sæpè non modo dolorem leni[...]
sed & sanguinem ex ipsis hæmorrhoidibus evoca[...]
frequenter expedit: veluti quando admodum t[...]
ment, & laborans affectui alicui sit obnoxius, q[...]
sanguinis per hæmorrhoides fluore curari, aut m[...]
tior reddi potest; vel quando solitæ fluere, præte[...]
consuetudinem diutius sunt repressæ. tunc enim san[...]
guinis fluorem per hæmorrhoides provocari maxi[...]
mè expediens est: prius tamen quam id fiat, si corpu[...]
valde repletum fuerit, sanguis erit detrahendus [9] ex[...]
cubiti vena media, aut interna. neque verendum[...]
sanguinem hoc modo revellendum; licet enim sur[...]
sum videatur retrahi: non cessabit tamen idcirco[...]
natura quod reliquum erit impuri ac melancholici[...]
sanguinis, per hæmorrhoides ablegare.

Aperit autem hæmorrhoides aloë [10] assumpta,
& quæcunque cum hac componuntur evocat verò
& ex his sanguinem frictio frequens cum aspero
aliquo, veluti rudi panno lineo, aut cum fici aut
symphyti folijs. Aperir verò & has ceparum suc-
cus felle bovino admixto, cum lana aut gossy-
pio appositus. Item & cylamini succus per se, aut
cum melle illitus. Quod si verò istis hæmorrhoi-
des non aperiantur, sanguisugam unam aut alteram
tumentibus hæmorrhoidibus apponere conducet.

Vel

si hæ ad manum non sint, scalpello ipsas aperire
erit, sic enim sanguine profluente & dolores
ant, & à vitiosis humoribus venæ expurgantur.
morrhoidibus autem obstructis & dolentibus
us ratio convenit attenuans, ut ex carnibus vo-
ium circa aquas non versantium, & talis, qualis
uratione quartanæ ac melancholiæ. Potus sit vi-
n album & tenue, vel cerevisia tenuis ex bonis
gibus cocta.

Lect. 107. Iunij 8.

Apertæ hæmorrhoides à quibus sanguis profluit
endæ, neque has reprimere expediens est: nisi su-
fluant aut modum excedant: per has enim à
nnullis morbis vel præservari vel liberari homi-
m contingit: nam ut Hipp. 6. epid. part. 3. hæ-
orrhoidibus laborantes neque pleuritide, neque
ripneumonia [11], neque phagædena, neque fur-
culis, neque thermintis, neque lepra corripiun-
[12]. Sic & liberari ac sanari per hæmorrhoidum
orem contingit insania aut melancholia laboran-
s, eodem teste. Insanis, inquit, si varices vel hæ-
orrhoides superveniant, insaniæ solutio, aph. 21. 6.
em melancholicis & nephriticis hæmorrhoides
pervenientes, bonum 11. aph. 6. Nam in utris-
e melancholici humores insaniæ ac melancholiæ
ficientes causæ, per hæmorrhoides expurgantur.
ephriticis verò eadem conducunt ratione, qua
pleuritide ac peripneumonia præservant: san-
inis videlicet quantitatem minuendo. nec enim
li humores melancholici (licet hi præcipuè) sed
m & alij, ac subinde purior sanguis per has ex-
rgatur. Atque propter has rationes hæmorrhoi-
dum

dum fluor, nec ſtatim, nec temere eſt ſiſtendus
ſuperfluat [13]. Quando autem ſuperfluit, ſang
tenui ac ſeroſo profluente, & vires redduntur in
cilliores, faciei color pallidior, & reſpiratio quan
que difficilior, tunc eas ſiſti convenit.

Siſtunt autem hæmorrhoides aſtringentia
ſunt roſæ rubræ, balauſtia, cortices granatorum,
lices glandium, plantago, equiſetum, verbaſcum,
folia, galla, nuces cupreſſi, ſem. berberis, ſem. my
& ſimilia. Item hypociſtis, acacia, ſanguis dracon
alumen, vitriolum & ſimilia. Ex quibus lotiones,
tus, & cataplaſmata fieri poſſunt: ut ℞ Roſar. rub
rum, balauſtiorum, cort. granat. cal glandium
ʒ ij. fol. verbaſci ſiccorum, fol. rubi, aut my
ana M. ß. nucum cupreſſi, gallarum, ſem. b
beris ana ʒ 1. aluminis ʒ ij. f. omnium decoctio
aqua plantag. vel equiſeti, vel in aqua chalibeata
conſumptionem medietatis: colato adde mellis r
ſati, aut ſyr. ex roſis aridis ℥ 1. cum hoc ſubinde a
luantur hæmorrhoides. Poteſt deinde imponi ta
cataplaſma. ℞ Hypociſt. acaciæ, ſang. dracon
thuris ana ʒ 1. cum ovi albo & modico ol. roſace
aut myrtini miſceantur. Huic verò & addi poteru
emplaſticam ac reſiccantem vim habentia, ut bol
armenus, terra ſigillata, vulgaris mumia.

Cataplaſmatis verò loco etiam ſymphyti trita ra
dix appoſita confert: jam & atramentum [14] ſcrip
torium cum goſſipio impoſitum ſiſtit fluorem hæ
morrhoidum.

Veteres nimium diu profluentes hæmorrhoides
extrahere, filo conſtringere, dein reſecare, aut urere
ſolebant; & poſtea cicatricem ipſis inducere, ut
Hipp

...p. lib. de hæmorrh. ac Aët. & Paulus facien-...n docent. Atque ſic curatæ non amplius ape-...ntur [15], ſed occluſæ permanent, fluxu earum per-...uo ſuppreſſo, quod bonum non eſt: nam ut Gal. 6. ...d. ait, periculoſum eſt ſi hæmorrhoïdes in totum ...primantur: atque idcirco Hipp. unam ſervandam ...nſulit; per quam videlicet melancholicus ſanguis ...urgari poſſit: *A diuturnis*, inquit, *ſanato hæmor-...idibus, à una non ſervetur periculum eſt aquam inter-...em vel tabem advenire*, 12. aph. 6. Verum hæc ſen-...tia locum non habet quando per ea, quæ prius ...t dicta, hæmorrh. ſiſtuntur: non etenim ſic ob-...untur quin ſuo tempore, quum natura ſeſe exo-...rare cupit, iterum aperiantur ac dehiſcant.

Victus autem ratio nimium profluentibus hæ-...rrhoïdibus convenit [16] craſſos, ac lentos ingene-...s humores. Ad quod faciunt ea, quorum jus gela-...æ inſtar concreſcit, ut ſunt pedes & extrema ...um, porcorum, boum, & ſimilium animalum: ...m & carnes vitulinæ præſertim muſculoſæ. Vi-...m dulce, non tenue, quale Creticum & Paſſum. ...reviſia craſſa, qualis [17] Gedanenſis vel alia ſi-...lis.

Cæterum quemadmodum Hipp. abſciſſis omni-...s hæmorrh. periculum eſſe ait adventus [18] hydro-... aut phthiſis, ita etiam nimium ac ſupramodum ...ce profluentib. omnes, aut plurimas naturæ ope-...iones, qui ſic affecti ſunt, offenſas habent: nonnul-...erò etiam & hydrope corripiuntur, ut Gal. com-...nt. 22. lib. 2. aph. ait.

Seba-

Sebastiani Egberti Scholia

1. Αἱμόῤῥυς φλέβας vocat Hippocr. magnas ve[...] quæ divisæ multum sanguinis fundunt. 2. de fr[...] comm. 24. Eandem ob causam forsan venæ c[...] anum sic vocari cœperunt, quod apertæ multū [...] guinis fundant; vel quod præ cæteris aperiri c[...] sueverint.

2. Quæ omnium ferè consensu ex vena porta [...] ducuntur, Internæ nempe, & vasa sunt tunica[...] directi Intestini. Istas autem venas comitari ran[...] Arteriæ Cœliacæ notarunt Anatomici recentior[...] Externæ verò à cavæ ramis exoriuntur, & musc[...] lorum sunt Sphincteris motum peragentium.

3. Qualitate, aut Quantitate, aut Motu ad il[...] partes, peccantem. sæpe copiosissimum: ut in il[...] qui per 45. dies quotidie libro ij. (nisi error script[...] ris, aut typographi sit) excrevisse narratur.

4. Sive intrinsecæ sint, sive extrinsecæ.

5. Aloës vel minima particula sumpta venas h[...] morrhoidales illico aut turgidas facit, aut aper[...] quod validiora alia medicamenta non faciunt, [...] turbith, esula, &c.

6. Nam præterquam quod tamquam rosaceu[...] refrigeret, insuper etiam mollit, quod rosaceu[...] non præstat: quum astrictionem quandam habeat[...]

7. Velut quidam faciunt, ex radicibus cynoglo[...] si, quæ efficax est ad sedandum dolorem auxilium.

8. Cerevisia Gedanensis quippe crassum succu[...] ingenerans hic minus convenit.

9. Ne malum aliquod partibus inferioribus e[...] ruente sanguine, inferatur.

10. Gal. ob acrimoniam fæcum putat fieri. quo[...] tamen verum non est, quum fæces multò acriore[...] non provocent.

11. Quia copia fervidi sanguinis repletur.

12. Qui[...]

12. Quia causa horum malorum, in melancholiam, ...l atram potius bilem adustione conversi humo...s, per hæmorrhoidas evacuatur.

13. Rursum Hæmorrhoidibus assuefaciendi non ...nt, quibus sanguis ater non colligitur, quum utrin...ue habeant periculosum.

14. Nam ex gallis, vitriolo, & gummi Arabico ...mponitur, quæ omnia frig. sicca, atque adstrin...entia sunt.

15. Cicatrice enim claudunt. quæ ipsis partibus ...lidior ac firmior est, nec per Naturæ motum rur...us aperiri potest.

16. Quæ sæpe non proficientibus lotionibus & re...quis medicamentis sanitatem restituit.

17. Quæ præterquam quòd crassum facit succum ...lvum etiam lubricat, quod utile est.

18. Quia vitiosi humores retenti hepar, vel pul...monem invadunt.

NICOL. FONTANI.

Annotatio LIV, ad Caput LIV.

Si venæ Hæmorrhoidales tumeant, & crasso me...ancholicoque sanguine turgeant (medici cæcas vo...ant) & dolorem excitent immanem, iis adhibean...ur Hyrudines, quæ diu adhæreant oribus istarum ...enarum, trifidoque morsu inflicto, sanguinis præ...ertim melancholici, quasi siphonibus sugentes ple...itudinem à distantissimis, ut ita dicam, partibus, ...xhauriunt.

Cum enim ex vena cava descendente tot vena...um myriades ad utrumq; latus bifurcentur ex ea, & ...porta ad anum disseminantur venæ, quæ sanguinem ...x intervallis eructare solent, natura enim sese ...xonerans, in debiles partes, tanquam in emuncto...ia, excrementitium sanguinem expellit.

Antiqui aperiebant eas in cutaneis affectibus, pestiferis bubonibus ad ſugendum ſanguinem in pa tibus inflammatis contentum, in febribus præſerti melancholicis; quando cætera auxilia tam celebr ta ſunt, mirabile præſtant auxilium, in peculiari f bri maligna, cæteriſque ardentibus: nam natu expulſo ſanguine ad ignobiles partes, ſummope recreatur, ac ſic venæ tranſpirant: Quoniam h auxilium revellit à diſtantiſſimis corporis partibu & præcipue ſi exequatur in debilibus, & in iis, quibus vires languent: nam hujus uſu non ita fla ceſcit natura, quia ſpirituoſus ſanguis non ejicitu ſed craſſus, & fæcalis.

Sic in Mania, & Melancholia ſummo ſunt ex uſ ut *Amatus Luſitanus* proprio experimento notav 2. *Cent.* 64. A corde enim revellunt, & cæteris præ cipuis viſceribus.

Plura ſi legere concupiſcis volve *Avicennam* 4- *cap.* 22 *de ſanguis ſugis, & Fernelium* 2. *Methodi.* 19. *Me catum lib.* 1. *Indicationum cap.* 4. *Titulo de ſanguine ex tracto per Hyrudines.*

Hoc auxilium noſtro ſeculo fidiſſimo medentiu uſu expertum eſt, præſertim ſi dicti morbi poſt pa tum eveniant, aut menſtrua ſuppreſſa, quoniam ex tractio ſanguinis per has venas ope Hyrudinum c tra virium diſpendium maximum levamen adferr ſolet. Lege *Zacutum Luſitanum lib.* 1. *Hiſtor.* 4.

DE INFLAMMATIONE IOCINORIS.

CAP. LV.

Lect. 108. *Iunij* 11.

DVplex, inquit Gal. morborum genus jocinor accidit, unum à ſola intemperie citra tumorê

præter

æter naturam; alterum quando cum intemperie
mor aliquis infestat, vel inflammatio, erysipelas,
: scirrhus.

Huc verò & refertur & obstructio à crassis & vis-
sis humoribus, & spirituosa aut flatulenta ejus-
m distentio.

Iocinoris autem inflammationem gignit sanguis
piosior in ipsius visceris substantiam, seu παρέγχυμα
luens.

Comitatur autem hanc dolor dextri hypochon-
j non pungens [1], sed magis cum gravitatis quo-
n sensu: febris [2] continua: respirationis quædam,
n tamen magna difficultas: tussis sicca & exigua:
usea: cibi fastidium: sitis magna: lingua initiò
bida, postea asperior ac nigricans: vomitus synce-
bilis, quandoque etiam crassioris ac ovi luteo si-
lis, quæ postea [3] æruginis aliquando colorem re-
re conspicitur: alvus dura, nisi adsit visceris im-
cillitas.

Oritur autem inflammatio modo in gibba joci-
ris parte, modo in sima, rarò in utraque: si in gib-
inflammatio nata, tumor sentitur, & admota ma-
dolor etiam ejus nonnihil intenditur: & si abdo-
n gracile ac tumor magnus, conspectui etiam pa-
: tussis etiam major, & respiratio etiam aliquan-
difficilior, & dolor ad jugulum parte dextra ex-
ditur, adeò ut ipsum detrahi videatur. In sima
ò inflammatione consistente, tumor neque senti-
eque conspici potest: tussis minus molesta [4]: re-
ratio liberior: sed sitis, nausea, & cibi fastidium
jora [5]: & vomitus meracioris bilis frequentior,
copiosior. Quum verò utraq; jocinoris pars [6] la-

borat, dolor ad nothas coſtas extenditur, atque re-
ſpiratio longè difficilior. Quod ſi verò etiam in-
flammatio eryſipelatodes fuerit aderit febris arde-
ſitis vehementiſſima, lingua nigra & admodum
pera, vomitus meracioris bilis: atque reliqua om-
ſymptomata majora.

Similis autem inflammationi jocinoris pleuri-
videtur, ſed pleuritis altiori eſt loco & dolor e-
punctorius, & tuſſis cum ſputo cruento. inflamm-
tionis jocinoris dolor inferiori eſt loco, non pu-
ctorius, ſed gravativus: tuſſis abſque ſputo, ut lat-
dictum ubi de pleuritide.

Curatio à venæ ſectione incipienda: detrahen-
ſanguis ex dextri brachij vena interna, aut ſalt-
media: & ſiquidem una vice tantum extrahi n-
potuerit, quantum videbitur, reiteranda ſangui-
detractio. Purgante verò & aliquo medicamen-
opus fuerit, niſi alvus fluxa ſit: conducit autem in-
ſum rhabarb. 7 cui manna aut ſyr. ex infuſione ro-
utiliter adjicitur. Hujus loco poterit & clyſter a-
quis mollis injici ut ex decocto malvæ, betæ, m-
curialis, violarum; cui addendum ol. chamæmel-
roſaceum, & diacathol. ʒ vj. aut ℥ I. & tantumd-
ſacchari rubri, & exiguum ſalis

Neceſſaria verò etiam quæ alterant, & calor-
contemperant, inter quæ laudatiſſimum cich-
rium ³, deinde dens leonis, & endivia vulgaris, &
iſtis compoſiti ſyrupi; quos cum decocto earund-
herbarum, aut aquis exhibere convenit. Cum
ſis verò herbis coquenda quædam ſunt aperien-
& urinam provocantia: & initio quidem tempe-
ta & non admodum calida: ut ſunt rad. aſpara-
ru-

ſci, graminis, vel fœniculi : & tale decoctum ſæ-
us exhibendum: præſertim inflammatione in gib
jocinoris exiſtente : nam ut Gal. 6. de loc. aff.
ibbæ per urinam, ſimæ partes jocinoris per alvum
purgandæ. In progreſſu verò morbi notis conco-
ionis apparentib. licebit magis aperientia & pau-
calidiora addere, vulgare hepatorium, cuſcuta,
d. petroſel. aut apij, & ſyr. de Bizant. qui, ſi cum
ceto fuerit paratus, craſſos ac viſcoſos humores
iam incidit, & potentius obſtructa aperit. Ac his
iam utendum in ſima jocinoris parte inflammatio-
conſiſtente : interim ſæpius exhibenda ſunt per
lvum purgantia, quamquam gibba pars affecta eſt.
Adhibentur verò & in hoc affectu epithemata,
olea, aut unguenta hypochondrio dextro. Epithe-
ata fiunt ex ſuccis, decoctis, aut aquis cichorij, en-
iviæ, oxalidis & ſimilium, quibus addi convenit (ut
iſceris robur conſervetur) vel agrimoniæ, vel roſa-
um rubrarum, vel etiam abſinthij ſucci, vel decocti
ars aliqua. ſunt autem hæc epithemata non actu 9
rigida, ſed tepida admovenda.
Oleo verò utendum eſt roſac. vel cydon. cui
niſcendũ aliquid olei de abſinth. quo Gal. 11. meth.
rotinus utendum conſulit, propter eam quam habet
ſtringendi facultatem, qua jocinoris robur conſer-
atur, quod conſervari debet. atque hinc jecur non
ſſe relaxantibus 10 frig. curandum Gal. admonet.
Victus ratio in jocinoris inflammatione tenuis
ſſe debet, & ad frig. ac humiditatem inclinans: ve-
uti in febribus ſynochis & ardentibus, ſed abſtinen-
lum eſt ab omnibus actu frigidis; veluti in omni
partium internarum inflammatione.

Gravis autem ac difficilis morbus eſt : jocino
11 inflammatio, cui ſingultum ſupervenire Hip
malum eſſe ait aph. 17. lib. 7. oſtendit enim & m
lignam admodum & maximam jocinoris inflamma
tionem. tum enim ſingultus compatiente ore ve
triculi fit, quando jocinoris inflammatio & peſſim
& maxima fuerit, authore Gal. bile videlicet mu
ac copioſa admodum ad ventriculi oſtium perla
atque illud irritante ac mordente.

Quod ſi verò inflammatio jocinoris in abſceſſu
commutetur, febres quidem deſinunt aut mitio
fiunt, ſed corpus ſenſim extenuatur 12 (ut Gal. in l
troductorio ſeu Medico ſcribit) tandemque lab
rans deficit ac moritur.

Contingit verò & quandoq; pus ex abſceſſu pr
fluens 13 aliud aliquod ex internis viſceribus co
rumpere ac inficere, & quandoque ſubitaneam mo
tem inferre.

De Eryſipelate jocinoris nihil hic afferendum
de eo ſiquidem actum eſt ubi de febribus ab affec
eryſipelatum, quarum quæ Typhodes dicitur, a
eryſipelas jocinoris conſequitur. Nulla etiam œde
matis mentio hic facienda; nam hoc initium e
hypoſarcæ, quæ ſpecies eſt hydropis : de qua poſt
agendum. Cachectica ſiquidem hypoſarcam præ
cedens diſpoſitio, jecur œdemate laborare oſtendit

Sebaſtiani Egberti Scholia.

1. Propter obtuſum partis hujus ſenſum.

2. Ut & omnes inflammationes partium interio
rum. illarum enim intemperies tum propter vaſo
run

um magnitudinem, tum propter vicinitatem cordi
ommunicatur.

3. Quotiescunque enim in locum frigidiorem
funditur bilis, mutat colorem. solet autem ista bi-
s in ventriculo potissimum colorem illum ac-
uirere.

4. Quia diaphragma non afficitur hic.

5. Quod sima pars immeditatè ventriculum con-
ngit.

6. Neque enim fieri potest ut exactè circum-
cripta diu subsistat : quod Hepatis caro sibi con-
inua sit.

7. Quod propter insignem in hujus morbo utili-
atem Iocinoris vita ab Arabibus dictum fuit.

8. Quod simul obstructiones , quæ cum Inflam-
natione partis hujus conjungi solent, aperiant.

9. Ne scirrhus fiat , incrassatis & impactis humo
ribus.

10. Nostri ævi medici plerunque unguento utun-
tur rosaceo, quod tamen, si compositionem ejus spe-
ctes, contra mentem Gal. adhibetur.

11. Propter Principatum, quem inter partes Na-
turalibus facultatibus inservientes hoc viscus ob-
tinet.

12. Sanguificatricis viribus languentibus.

13. Nonnunquam per alvum, vel urinarios mea-
tus confertim effluit.

NICOL. FONTANI.

Annotatio LV, ad Caput LV.

Diaphragmati, Hepar adesse immeditate, docuit *Galenus lib. 6. Epyd. com. 2. Text. 14, & 2. Epyd. com. 5. cap. 1.*

Figura ejus lata & oblonga est , in dextra parte locata, gracilis in sinistra, & deinde tenuis ejus me-

dia pars pertransit cooperiendo partem magna oris ventriculi, ita quod complectitur sub se portionem satis magnam ventriculi.

Viscus hoc maximum, & necessarium est omni animanti ad vivendum, teste *Galeno 6. de admini. Anatom. cap.8. 4. de usu part. 1. & lib. definit. med. non 7. Methodi.*

In eo amoris est sedes, qui est fons gratiosi humoris, nempe sanguinis, cujus præsentia animalis vivacitas apprimè recreatur, ut sapientes tradiderunt, quorum auctoritate divini vates commoti finxe *Titium* illum, qui *Latonam* de stupro appellavit, apud inferos, Iecinore, hoc est, eâ quâ peccaverat parte puniri, unde *Virgilius 6. Æneidos.*

Nec non & Tition terræ omniparentis alumnum
Cernere erat, per tota novem cui jugera corpus
Porrigitur, rostroque immanis vultur obunco
Immortale jecur tundens, fæcundaque pænis
Viscera, rimaturque epulis, habitatque sub alto
Pectore nec fibris requies datur ulla renatis.

Aruspices ex eo futura prædicabant.

[*Curatio à venæ sectione incipienda*] Hæc enim divinam propemodum virtutem habet in refrigerando hepate: sed qua in parte, docui in *Florilegio meo quæst. de Inflatione jecoris.*

Sed particulari quâdam efficaciâ prodest salvatellæ sectio ex parte dextra, vel etiam in principio morbi, ut scite docuerunt *Mercatus, & Christophorus à Vega, cap. de inflammatione Hepatis.*

DE

DE SCIRRHO JOCINORIS.

CAP. LVI.

Lect. 110. *Iunij* 14.

SCirrhus jocinoris propriè dicitur tumor durus ac indolens, ab humore craſſo, limoſo, ac melancholico genitus; & talis quidem exquiſitus eſt ſcirrhus. Minus autem propriè reliqui tumores duri, licet non à melancholico ſucco, & non omnino abſque dolore, ſcirrhi [1] appellantur. & tali ſcirrho quandoque obnoxium eſt hepar, & quidem frequentius quam exquiſito [2]: nec tum ſemper tumor apparet, ſed quando ejus παρέγχυμα, ſeu ſubſtantia ejus durior reddita: tunc ſcirrho jecur laborare dicitur.

Origo talis ſcirrhi ab humore eſt craſſo ac viſcoſo, ut plurimum per refrigerantia & aſtringentia indurato, veluti per talium frequentem in febribus tertianis, præſertim impuris, [3] uſum: quibus hujuſcemodi ſcirrhus frequenter ſuccedit. Oriuntur verò & ab eryſipelate, aut inflammatione nimium refrigeratis. Poſſunt verò & ex ſola viſceris obſtructione malè curata fieri. Contingit verò & craſſos ac viſcoſos humores quandoque à calore, aut à calidis bilioſis humoribus [4] indurari, atq; in lapideam ſubſtantiam una cum jocinoris ipſius ſubſtantia converti, quod ferè per regium fit morbum.

Non difficilis autem ſcirrhi jocinoris [5] agnitio eſt. abdomine extenuato & corpore: nam quum moles ejus durior ſit quam inflammationis, facilius

lius tactu percipitur : sed prius tamen quam Ascites supervenerit, nam ubi ille (quod frequenter fit) successerit, præ tumore abdominis scyrrhus deprehendi nequit.

Scirrhus autem ex crassis & viscidis humoribus post febrem relictis, aut quem obstructio præcesserit, attenuantibus, aperientibus, & temperatè calfacientibus curari debet : utiles sunt herbæ, rad. sem. tum & syr. ac elect. tali prædita facultate : de quibus mox ubi de jocinoris obstructione. Topica verò admovenda quæ emolliendi ac digerendi vim habent : ut est ung. ex ol. liliorum, chamæmei. & nardino compositum, præsertim si aliquid ammoniaci in aceto dissoluti, aut bdellij accesserit. Sic & utile ol. rutaceum cum ol. sem. lini paratum : quod singularem emolliendi ac digerendi vim habet. Conducunt & ea [6], quæ adversus lienis duritiem faciunt.

Victus ratio ex optimis & facilis concoctionis cibis esse debet : quos condiri aceto, vel succo citriorum, aut limonij utile est : sicuti & simul cum ijs coqui petroselinum, vel ejus aut fœniculi rad. aliasque herbas : ut [7] origanum, hyssopum, thymum, valde expediens est. Vitanda omnia crassa, viscosa, ac difficilis concoctionis : ut sunt carnes boum, & omnes sale maceratæ, aut fumo duratæ, & carnes ferinæ, & omnium palustrium & circa aquas versantiũ volucrium.

Vinum tenue & albũ, aut cerevisia tenuis [8] commendatur : rubrum vinum, dulce, crassum, immaturum & omphacites improbantur : sic & multus lactis aut casei usus.

Omnis autem ſcirrhus jocinoris hydropem 9 minatur, aut 10 atrophiam, & præcipuè qui exquiſitus, qui etiam ſanitatem non admittit ut Gal. 14. meth. ait. Sic & durities ſcirrhoſa. quæ inflammationi, aut eryſipelati malè curatis, aut nimium refrigeratis acceſſit, aut poſt morbum regium relicta eſt; incurabilis quoque exiſtit, maximè ubi hydrops aſcites ſucceſſit, qui ſæpiſſimè ſuccedit.

Sebaſtiani Egberti Scholia.

1. Vel potius Tumores Scirrhoſi.

2. Quod humores ex quibus verus ſcirrhus producitur in ſplene potius, quam in hepate, ſedem ſuam habere ſoleant.

3. Craſſi namque per ſe humores, qui Tertianas impuras producunt. ideoque citius à frig. & adſtringentibus medicamentis indurantur.

4. Diſcuſſis nempe tenuioribus partibus.

5. Præſertim in gibba ejus parte exiſtentis.

6. Quibus tum potiſſimum uti convenit, quando levioribus malum non ceſſerit.

7. Ubi calor magnus aut non affuit, aut jam adeſſe deſijt.

8. Et quæ ex lupulo amarorem habet; ut illa quæ in uſum nautarum parari ſolet.

9. Quatenus intemperie hæmatoſin lædit.

10. Tum qua intemperie chymoſin; tum qua vias obſtruendo chymi diadoſin impedit.

NICOL. FONTANI.

Annotatio LVI, ad Caput LVI.

Differt hic tumor à *Nodo, Glandula, Struma,* Ga[n]glione, qui Scirrhus immobilis est, quasi clav[o] affixus. Alij vero tumores duri aliquantisper [è] parte in partem moventur.

Prosunt Epythemata supra jecur, cardiaca aux[i]lia, purgatio clemens in declinatione morbi cele[]brata, lavacra crurum. &c.

DE OBSTUCTIONI IOCINORIS.

CAP. LVII.

Lect. III. Iunij 15.

Obstructione jecur tunc laborare dicitur non quando ipsius substantia [2] aliquo humore imbuitur; sed quando tenues & exiles venæ, per quas alimentum distribuitur & à simis partibus ad gibbas & ad venam cavam defertur, angustiores factæ sunt, vel etiam occlusæ.

Causæ interdum sunt crassi, ac lenti pituitosi humores in ipsis angustiis venarum vijs hærentes: interdum verò multa sanguinis copia venas ipsas implens: veluti in plethora.

Signa obstructionis sunt in dextro hypochondrio gravitatis sensus [2]: & urinæ tenues [3]: & siquidem lenti ac crassi humores qui venas obstruunt, febris nulla adest, aut posterius supervenit, quando videlicet

licet

et humores putrescentes eam accendunt. A sanguinis verò copia si fiat obstructio, præter signa quæ plethoram sive plenitudinem ostendunt, adest quoque febris 4 & frequentissimè synochus. quem propter nimiam sanguinis copiam fieri Gal. testatur.

Annumerant nonnulli obstructionis causis & flatus jecur distendentes, sed hos Gal. 5. de san. tuend. ab obstructione differentes facit.

Si itaque à copia sanguinis obstructio jocinoris fiat: mox sanguis ex dextri brachij media, aut interna detrahendus; veluti in synocho & inflammatione jocinoris. Post sanguinis missionem exhibendum aliquod erit med. 5 quod ea, quæ in primis ac proximis venis hærent, expurget: velut infusum rhabarb. cum manna, aut syr. ex infusione rosarum. quod infusum si factum fuerit cum decocto aliquo aperientium ac refrigerantium, præstantius ac utilius erit: qualia sunt rad. asparagi, rusci, cichorium, dens leonis; & similia.

Victus rationem oportet tenuem 6 esse: veluti in jocinoris inflammatione: nec multo pleniorem.

Quando autem obstructio jocinoris ex crassis ac lentis humoribus, nullaque accesserit febris, purgans aliquod med. erit exhibendum; quod lentos ac pituitosos humores educat & facultate appetitiva non destituatur: 7 quale esse potest ex decocto rad. herb. & seminum aperientium, in quo infusa sint folia senæ, & agaricus. Vtile quoque diaphœnicon, vel elect. Indum. Debilioribus diacathol. cum simili decocto, vel cum decocto cicerum exhibendum. Prius tamen quam purgans exhibeatur, humores nonni-

nonnihil præparari convenit: quod fieri poterit ex-hibitione oxymelitis vel ſyr. acetoſi ſimplicis & compoſiti. Poſt purgationem etiam fortioribus aperientibus utendum, ut etiam ſyr. de Bizant. ſyr. de rad. & ſimiles. Ex ſimplicibus hepatorium vulgare, cuſcuta, lupuli folia, & ſimilia quamdiu non adeſt febris. Quòd ſi febris acceſſerit, ſanguis etiam erit detrahendus; non prætermiſſis interim reliquis quæ dicta ſunt: niſi quod aperientibus quædam etiam minus calida, ſed tamen aperientia erunt admiſcenda: ut chichorium, dens leonis, endivia, &c. Aperiunt autem & jocinoris obſtructiones dialacca, & diacurcurma in Officinis uſitatæ: ſed in febribus hæc minus conveniunt. [2] Vtuntur & nonnulli unctionibus, ad quas conducit ol. amygd. amararum & nardinum: præſertim ſi cum nardi ſpica aut junco odorato, & ſem. apij aut petroſelini, & cyperi radice in vino albo tenui, & exiguo aceto aduſque conſumptionem horum liquorum decocta fuerint.

Victus rationem eſſe talem convenit, qualem in ſcirrhi curatione.

Obſtructio autem jocinoris ſi diu conſtiterit, febris ſupervenerit: putreſcentibus ß. in anguſtijs venarum meatibus ipſis humoribus: aut tandem ſcirrhus, ſi non curatio adhibeatur, ſuccedit.

Sebaſtiani Egberti Scholia.

1. Tumores ſic fiunt diverſi, pro humorum diverſitate, ſed obſtructio meatuum, h. e. vaſorum affectus eſt.

2. Vel

2. Vel etiam dolor extensione citra tumorem & rem.

3. Quod ichorosa Urinarum materia veluti per-etur, partesque crassiores veluti in corpore re-eantur.

4. Quia sanguis multus diu conclusus esse non po-t quin incalescat atque etiam putrescat.

5. Quæ propter obstructionem à sanguine factam tenta ultra solitum fuere, tum biliosa, cum me-ncholica: Ista enim leni alvum cum apertione du-nte medicamento ex corpore deturbari necessum, ne morbos faciant.

6. Multa enim humorum copia obstructiones fa-, vel saltem auget factas.

7. Exempli gratia; ℞ Rad. fœniculi, petrose-li, ana ℥ ß. cuscutæ, hepatorij vulg. cichorij ana ß. sem. melonum sem. anisi ana ʒ 1. fol. senæ v. agarici ʒ 1. Zingib. ℈ ß. uvarum passarum ß. f. decoctio ad haustum, cui addatur syr. acetosi mpl. aut compositi ℥ 1.

8. Non possunt valde convenire quum obstructio in medio corpore jocinoris, ad quod medicamen-hæc externa vix penetrant.

NICOL. FONTANI.

Annotatio LVII, ad Caput LVII.

[*Venæ angustiores factæ, & conclusæ*] Quare obstru-tio hepatis est oppilatio prædictarum jecoris cavi-tum ex infarctu alicujus substantiæ, humoris vide-cet, seu flatuosi spiritus, auctore *Galeno* 8. *secund. lo-s cap*. 6. *& lib. de const. artis medicæ cap*. 17.

[*Annumerant nonnulli, inquit auctor, obstructionis cau-s & flatus jecur distendentes, sed hos Galenus* 5 *de sanit. uenda ab obstructione differentes facit.*] Qui textus tiamsi contrarius nostræ definitioni esse videtur, ta-

men

men eum ita conciliandum puto : ita ut obstru[ctio] facta ab humore pertinax sit, diu duret, & diffi[cili]ter eradicetur; à flatu suborta, non ita sit rebel[lis] quia flatus suapte natura non ita corpulentus est, [sed] cum influat, & refluat, resolvitur & evanescit, & [non] ita durantem facit obstructionem.

De curatione recte agit auctor. Unum sol[um] prætermisit celebre auxilium à priscis & juniori[bus] inventum, & est chalybis usus, quo in obstructi[onibus] hepatis, lienis, & viscerum utor cum commodi[ta]te multa, & sic chalybem præparatum redigo in f[or]mam syrupi, conservæ, boli, pilularum, tabellæ. [De] quibus omnibus lege *Mercatum lib. 2. de Morb. Mu[lie]ribus cap. 6. & lib. 1. de Indicationibus cap. de aperi[en]tibus.*

DE JOCINORIS EX FLA[TIBUS] TIBUS TUMORE.

CAP. LVIII.

TUmor jocinoris aut præcordiorum, qui ex [1] f[la]tu gignitur, à cruditate originem habet idcir[co] post cibum sumptum molestior quàm alio tempo[re] aut quàm jejuno ventriculo [2].

Contra hunc auxiliantur sem. anisi, ammios, car[vi,] fœniculi, aut similia : aut ex his composita tragem[a]ta mox post cibum sumpta : addito nonnihil cin[na]momi, mastiche [3], rosis, aut semine coriandri : [&] sacchari quantum omnium est pondus ex quib[us] mox à sumpto cibo cum modico vini nonnihil e[st] sumendum. Adduntur astringentia, ut conclu[so] per hæc ventriculi ostiolo concoctio reddatur me[lior]. Si verò perseverans fuerit ex flatibus distentio

hier-

erâ picrâ ventriculus purgandus: & abstinendum omnibus, quæ flatus ingenerare queant.

Sebastiani Egberti Scholia.

1. Dolor vehemens hepatis non fit nisi ex aposteate calido, aut flatu, quapropter quum non est feis, & dolor est vehemens causa ejus sunt flatus.
2. Flatus enim tensione lædunt; quam novi chyi accessio auget.
3. Nam levis adstrictio ut tonus visceris nobilissii servetur, requiritur.

NICOL. FONTANI.

Annotatio LVIII, ad Caput LVIII.

[*Hiera picra ventriculus purgandus*] Dummodo non dfuerit febris: ea utitur *Galenus 7. Meth. cap.* 11. in s, quibus caput ex flatibus dolet.

Particulari auxilio occurrit sudorificum ex Guaaco, Smilace, China.

Balnea mineralia utilissima sunt, & longo usu exerta.

DE IMBECILLITATE IOCINORIS.

CAP. LIX.

Lect. 112. *Iun.* 18.

IMbecillitas jocinoris dicitur, quando ipsum viscus in proprijs actionibus per solam malam intemperiem debilitatur: nulla ß. neque inflamma-

tione, neque alio manifesto morbo in ipso existen[te].
Propria autem ejus actio, sanguificatio sive sang[ui]nis est generatio : quam substantia sive παρέγχ[υμα] ejus operatur: hac actione læsa [1], affectus dicitur [he]paticus, & hoc laborantes hepatici, sive jocino[rosi] à Medicis nominantur, ut Gal. 8. κτ. τόπ.

Nascitur autem imbecillitas vel ab intemper[ie] ipsius visceris, vel ab intemperie humorum, qu[i] venis aut arterijs proximis continentur : per qu[am] ipsa jocinoris actio, quo minus munere suo prop[rio] fungatur, impeditur.

Accidit autem ista jocinoris imbecillitas quan[do]que cum alvi cruento fluore. quando videlicet [ip]sum hepar chylum attrahit, & aliquo modo perm[u]tat, sed non retinet. atque tunc fluxus hepaticus, [a]hepatica dysenteria affectus [3] nuncupatur. Quand[o]que verò & absque alvi fluore imbecillitas conti[n]git, & tunc attractus chylus retinetur, sed in bonu[m] sanguinem non convertitur: ut fit in Cachexia.

Signum autem affectus hepatici est, quando nu[llo] alio in jocinore existente, ut dictum est malo, fac[iei] color [4] vitiosus ac pallidior redditus sit: & alvi e[x]crementa liquidiora, vel sanguinea, vel sanguini pe[r]mixta fuerint : ex his enim jecur debilitate labor[a]re, & sanguificam ejus vim debiliorem esse, consta[t]. Et siquidem cum calida intemperie imbecillit[as] conjuncta fuerit, excrementa loturæ carnium r[e]cens mactatarum similia sunt, sed frequenter cra[s]siora ac nigriora: subinde etiam biliosa quædam ip[]sis ammiscentur. Adest verò & febris, calor, & [si]tis, & quandoque vomitus assumptorum, vel vom[i]tus bilis [6] aut aliorum vitiosorum. Et si diutius hæ[c] inten[...]

ntemperies perſeveret, etiam craſſa, pinguia, graveolentia, & abundè colorata excrementa redduntur: colliqueſcente ipſa jocinoris [7] ſubſtantia. Si verò frigida adſit intemperies loturæ quoque carnium ſimilia excrementa, ſed liquidiora & dilutiora apparent, & quandoque cruda quædam ipſis permiſcentur, vel craſſioris quidam ſanguinis grumi nigricantes: tandem etiam varij coloris redduntur excrementa: ſitis adeſt exigua aut nulla: appetentia inordinata modo magna, modo remiſſa.

Quando autem abſque alvi profluvio imbecille redditum fuerit jecur, & ex calida quoque intemperie, color faciei ad [8] flavum ſive luteum colorem inclinat: urinæ rubent: alvus frequenter dura [9] ac ſicca: febris non rarò accedit: ſitis intenditur, & lingua fit arida: & tandem univerſum corpus flavo colore ſuffunditur ſicut in ictero; & extenuatur, præſertim ſi ſicca adſit intemperies: & quandoque etiam pruritus [10] accedit. Si quando imbecillitas ex frig. fit intemperie color faciei albicat & pallidus eſt: urinæ albidæ quandoque tamen & rubentes, ſed quæ non perturbantur: corpus & præcipuè extremæ partes frigent: ſitis adeſt nulla: & cibi faſtidium. quandoque pedes nonnihil tument, aliquando & cachexia [11] deinde hypoſarca ſubſequitur.

Curatio imbecillitatis ipſius jocinoris per ea fit, quæ compoſita ſunt ex moderatè [12] aſtringentibus, intemperiem alterantibus, & ſi qui humores conjuncti ſint, ipſorum malitiam corrigentibus. Deinde etiam ex ijs, quæ contrariam vim habent adverſum putrefactiones, quorum plurima, ut Gal. ait, ex aromatum ſylva exiſtunt, inter quæ cinamomum [13], & caſia

casia quæ vulgò cannella, à Gal. præ cæteris commendantur: quæ omnes putredinosas, ac venenosas facultates corrigere affirmantur. Inter med. vero simplicia, quæ adversus jocinoris imbecillitatem conducunt, sunt & myrobalani ab Arabibus descripti & laudati, ac præsertim citrini nuncupati; qui astringendi facultatem cum exigua frigiditate primi, aut secundi ordinis conjunctam habent, qua jocinori & omnibus partibus nutritioni dicatis prosunt, easque roborant: colorem etiam faciei emendantes. qua de causa med. hepaticis oportunè adhibētur, vel etiam per se, præsertim conditi sumuntur.

Quando igitur per calidam intemperiem jocinoris actio debilior reddita, alvo fluida; & excremētis cruenta; adhibenda erunt astringentia roborantia quæ nonnihil simul refrigerent, ut sunt rad. tormentillæ, quinquefolij [14] rubeæ bistortæ, & similes myrobalanorum citrinorum, vel etiam aliorum aridorum cortices. conducit & agrimonia à Veteribus eupatorium dicta, & ad hepaticas affectiones ab ipsis commendatum. Quod si verò & caloris excessus magnus fuerit, licebit & cichorium, aut oxalidem addere. Ex his autem parari potest decoctum [15] aliquod, cui etiam incoquendæ sunt uvæ passæ, ad jocinoris affectus Gal. authore utiles. tale decoctum canella cinamomo vulgari condiendum, vel speciebus diarrhod. vel diatrionsantalon. Postea si libuerit, admisceri poterit aliquis syr. astringens: veluti de succo granat. acidorum [16], aut de succo cydoneorum, aut de rosis aridis, vel myrtinus; prout laboranti placere potuerit cujus gustui consulendum est. talem potionem bis, aut ter per diem offerre expedit.

Hujus

Hujus verò loco conditum etiam componere licebit ex conserva rosarum rubrarum, rob de ribes cum trochiscis de spodio dictis, aut cum speciebus diarrhodon, aut speciebus diatrion sant. addito aliquo supradictorum syrup. ex quo bis tervè in die plus minus ℥ ß. erit dandum.

Victus ratio refrigerans & astringens similiter esse debet: cremor hordei additis amygd. dulcibus utilis est: conducit quoque & cibos condiri portulaca, oxalide, fructibus mori, corni, ribesij, aut berberis 17.

Potus sit ptisana cum cinamomo decoctum, vel ipsius cinamomi decoctum addito aliquo dictorum astringentium, aut rosis rubris vel earundem conserva, vel ligno santalorum, aut simili aliquo.

In causa frigida omnia calfacientia conveniunt, tam quæ medicamenti locum habent, quam quæ alimenta sunt. Conditum sufficere potest ex conser. flor. rosmarini, addita galanga, calamo aromatico vulgari, cinamomo, aut speciebus aromatici rosati, aut diagalanga, quæ miscenda sunt cum syr. de mentha. & tali condito utendum veluti priori.

Cibum esse oportet ex optimis carnibus, quas cinamomo, garyophyllis, pipere, mace, gingibere, cardamomo condiri refert; vel cum ipsis serpillum, hyssopum, salvia, rosmarinum 18 incoquenda. Vinum laudatur album, clarum, odoriferum. quod etiam præstantius futurum si aromatis condiatur, quale quod vulgò Hippocraticum dicitur. Panem in quavis imbecillitate cum alvi fluore convenit purum 19 esse, & benè fermentatum.

Quando autem imbecillitas jocinoris abſque a-
vi fluore acciderit, & quidem cum intemperie ca-
da, refrigerantibus erit utendum: veluti in acutis fe-
bribus ac in jocinoris inflammatione: cichorio vi-
delicet, dente leonis, & ſimilibus. quibus agrimo-
niam addi non parum conducit, propter eam quam
habet aſtrictionem, qua jocinoris robur auget a-
conſervat. Dandum verò & aliquod med. quod bi-
lem, & quæ in primis venis hærent, expurget, a-
quod nullum rhabarbaro [20] eſt præſtantius, quod
eo modo, quo in febribus aut in inflammationibu-
jocinoris, erit exhibendum.

Victus ratio frigidior eſſe debet: quæcunque e-
hordeo mundato, ſeu ptiſana parantur, & cum ipſ-
coquuntur, utilia ſunt: ſic & lactucam, & cichorium
& ſimilia cum cibis coqui conducit. Vinum fugien-
dum eſt & quæcunque excalfaciunt.

Quando autem ſimul cum frig. intemperie jecur
imbecillitate laborat; ijſdem remedijs erit uten-
dum, eademque victus ratione, quibus in jocinoris
obſtructione. Rariſſimè ſiquidem frig. intemperie
citra obſtructionem jecur afficitur [25].

Perſeverante autem diu fluxu hepatico, tandem
jocinoris ſubſtantia colliqueſcit, & corpore exte-
nuato, vires vitaque deficiunt [22]. Iecur autem col-
liquari excrementa pinguia admodũ graveolentia,
biliosa, aut livida, aut nigra, aut viridia oſtendunt:
veluti dictum ubi de Diarrhœa. Citra autem alvi
fluorem diu permanentem jocinoris imbecillita-
tem cachexia, aut hydrops ſequitur, vel ipſum jecur
corrumpitur.

Seba-

Sebastiani Egberti Scholia.

1. Propter debilitatam Retentricem, per acci-ns; aut Concoctricem, per se.

2. Hi tamen nisi viscus intemperatum, ideoque bile reddiderint, affectus hepaticus haudqua-iam dici poterit.

3. Et quod excernitur, ἔρυθρα vel ἐξέρυθρα περίπλυσις citur, aut χυλώδης; aut αἱματώδης διαχώρησις. Fit au-m hoc, vel Retentrice suo munere non fungente: imque pauciora, sed continuò excernuntur; Vel xpultrice quod corruptum ac coacervatum est roturbante; tumque plura, per intervalla, sed con-rtim dejici solent. Atque hæc actio hepatis, prima uidem Cœliacæ; posterior Vomitui ventriculi, pro-ortione respondet.

4. Humorum enim colori cutis, potissimum fa-iei ubi illorum major confluxus fit, color analogus ft. quare quum tales sint, quales hepar producit, umores, faciei color hepatis diathesin designat.

5. Quod hepar situ cordi propinquum, & maxi-nis venis connexum fit.

6. Expultricem oris ventriculi irritantium.

7. Humoribusvè saltem secundarijs, primò; post etiam ipsa carne.

8. Propter adauctam flavem bilem.

9. Calore chyli, ac fæcum liquidiorem partem dissipante.

10. Ex acrimonia humorum ad habitum dela-torum.

11. Quæ gradu solum, non etiam specie diffe-runt.

12. Quæ tonum quidem addant, obstructiones autem non faciant.

13. Qui Cinnamomum, casiam, & canellam unum idemque dicunt; rem ipsam dicere credendum est.

14. Quum astringere contra Gal. jam in stirpi historia demonstratum. unde etiam in vulnera potionibus adhiberi solet.

15. Potiones ferè potius adhibendæ quia ægri tiunt.

16. Caro cydoneorum aut rob de ribes addi eti possunt; aut rob de berberis.

17. Qui etiam resiccatus servari potest per hyem

18. Præstaret tum assis uti infixis garyophyll nam liquida omnia alvum movent.

19. Sine surfuribus enim alvum retinet.

20. Nam præterquam quod alvum ducit, tonu etiam hepatis conservat & auget.

21. Et aperientia pleraque etiam calidam facu tatem habent.

22. Præsertim quando fluxus alvi simul adest.

NICOL. FONTANI.

Annotatio LIX, ad Caput LIX.

Dicitur autem hæc potentia sanguifica propri ipsius jecoris, quia nulli alteri corporis parti communis est: licet enim venæ dicantur sanguificand vim habere, tamen eam emendicatam habent à jecore, quod viscus vim habet primariam & per se generandi sanguinem: quia jecur inter coquendum non solum alterat *Chylum*, sed etiam rubedinem inducit, quia omne agens attendit assimilare sibi passum, non tantum in primis, secundis, sed etiam tertijs qualitatibus.

Curam optimè pertractat auctor: sed nonnulla omisit, quæ occulta qualitate jecur roborant ut jecur lupinum, cochlearum caro, & uvæ passæ; quæ licet vilia tamen à totâ substantia jecur roborare, præsertim frigidâ intemperie laborans, docuit *Galenus lib.8.sel.loc.cap.7.*

DE

DE REGIO MORBO.

CAP. LX.

Lect.114. Iunij 21.

Icteros ſive regius morbus bilis flavæ per univerſum corpus eſt ſuffuſſio, cutim luteo colore inciens, qui etiam in oculorum albo manifeſtiſſimè onſpicuus eſt.

Tribus autem modis hunc maximè [2] fieri contin-it: vel vitio ß folliculi flavam bilem continentis: el propter jocinoris aliquem affectum: vel critico nodo.

Vitio autem folliculi accidit, vel quando ipſe præ mbecillitate bilem non attrahit, aut attractum non etinet, vel quando meatus folliculi obſtructus per uem ſeſe exonerat & bilem flavam ad inteſtinum ejunum demittit. hoc enim meatu obſtructo bilis d venas regurgitat & ſanguini permixta univerſi orporis cutim luteo inficit colore. Obſtruitur autem meatus à lentis, craſſis & frequenter pituitoſis [3] humoribus. obſtructionem oſtendunt excrementa lbida & nulla bile tincta, album oculorum ex luteo allefſcens, urinæ bilioſæ [4], & quæcunque ipſi intin-guntur luteo colore inficientes. &, priuſquam hoc colore univerſum corpus fuerit perfuſum, non rarò etiam circa ventriculi regionem graviſſimi cum anguſtia dolores.

Ab obſtructione autem morbū regium aperientibus & abſtergentibus curare oportet. utiles ſunt rad fœniculi, petroſelini, apij, chelidonij majoris.

ex herbis hepatorium vulgare, cuſcuta, centaur. minus, lupuli folia: quandoque & marrabium. cui bus ſi calor adſit, cichorium, oxalis & ſimilia addi tur. ſem. conveniunt aniſi, amios, nec non cucum ris, cucurbitæ, melonum & ſimilium: quæ licet n calida, aperiendi tamen vim habent.

Ex his decoctum parari poteſt, cui addendus ſ acet. comp. aut ſyr. de Bizant. cum aceto 5, aut cichorio cum rhabarb. ſi calor adſit. In tali decoc incoquere etiam licet folia ſenæ, agaricum, & no nihil 6 rhabarb. infundere. Fieri etiam poſſunt p tiones ex aquis deſtillatis hepetorij vulgaris, cu cutæ, cichorij; in quibus aliquis ſupradictorum ſy diſſolvendus, & nodulus imponendus cum rhabar ℥ I. aut ℥ I. ß. Infundũt etiam nonnulli in tali julap 8 ramenta eboris, quæ ad fellis meatum aperiendu conducunt. & talis potio utilis eſt debilibus & del catis: ſic & gravidis ictero correptis. Poteſt ve & purgans med. exhiberi ex diaphœnicon, aut di catholicon, addito diaprunis ſolut. ut ſit med. bile & pituitam educens. Poſt uſum talium remedi rum ſi urinæ non perturbentur, quod obſtruction permanentis certiſſimum eſt ſignum, exhibend pulvis lumbricorum terræ cum modico vino, vel ſo lus, vel cum ſpecibus dialaccæ; qui obſtruction fellis à totius ſuæ ſubſtantiæ proprietate ſolvit, mea tus aperit, urinamque ad concoctionem perducit.

Poſt obſtructionem ſolutam ſi reſtat malus faci color, infuſo corticum myrobalanorum 9, præſer tim luteorum ex vino emendari poteſt: aut uſu my robalanorum conditorum: quorum uſu non mod color emendatur, ſed à morbo regio huic expoſi præſervantur.

Victu

Victus ratio in morbo regio ex obstructione
venit qualis in scirrho, ac obstructione jocino-
Omnia lenti succi, omnes etiam fructus crudi,
eus, & lac improbantur. Vinum convenit album
tenue, aut tenuissima cerevisia. Moderatum
rcitium corpore [1] jejuno non est inutile, aut
nea his qui illis assueverunt.
Ex debilitate. a. folliculi fellis si morbus regius
iderit, alvi excrementa tincta sunt: urina subin-
perquam exiguum colorata [12]. faciei color ex
eo pallescit, sed minus quam ex morbo regio ab
structione: adest & nausea, cibi fastidium, corpo-
pigrities ac tarditas, nec non languor assiduus,
ra febrem.
Adversus hunc affectum non est opus multis ape-
ntibus, sed magis roborantibus: quæ & jocinori
fellis folliculo languido prodesse queant, ut sunt
rrhodon, diatrionsantal. & similia elect. vel aro-
t. rosat. quod ventriculo etiam prodesse potest.
ile verò & subinde levi [13] aliquo med. alvum ex-
rgare, aut simili enemate eluere.
Cibus sit facilis concoctionis: ut ex carnibus vo-
crium non [14] palustrium: vel ex carnibus verveci-
s. Abstinendum ab omnibus calidis bilem inge-
rantibus: qualia ex oleribus eruca, nasturcium,
epa, allium, & similia, piper etiam, atque hujusmo-
aromata non conducunt. Ova improbantur: quia
cile in ventriculo, quem bilis infestat, corrumpun-
r [15]. Vinum tenue & album confert. tale enim
nues, serosos ac biliosos humores per urinam de-
icit, quod hoc morbo laborantibus maximè con-
icit.

Icterus

Icterus autem ab inflammatione, aut calidi ni jocinoris intemperie, qui citra obstructionem fo culi fellis accidit, & in quo excrementa alvi non bida, sed biliosa apparent; pro affectuum ipso ratione curandus, ut ante dictum.

Qui autem critico modo supervenit, curatio non indiget: [16] nam per hunc febres & morbi vuntur.

Contingit verò & nonnunquam à morsu re lium, aut à venenis assumptis luteo colore corpus fici talis autem affectus curandus est remedijs, adversus morsus ferarum, à quibus læsio facta, adversus venena conferunt.

Gravis autem, diuturnus, & ut plurimum exiti regius morbus ex obstructione folliculi fellis sen ribus est, qui 60. annos [17] superant. Sic & cur difficilis, quando corona capitis luteo colore infe est: magnitudinem enim affectus ostendit, & b in habitum corporis redundantis copiam. Di turnus etiam admodum morbus regius est ex im cillitate folliculi fellis. Contingit autem non ra ut qui hoc laborant, calculos [18] in ipso folliculo r tos habeant, ut apertis mortuorum corporibus fa apparet.

Quibus autem in febribus morbus regius ante diem supervenit, malum Hipp. 62. aph. 4. veheme tem enim excessum caloris, aut magnam in jocin re inflammationem morbus regius ante 7. superv niens ostendit, atque idcirco malus, nisi cum r gore [19] & cum manifesta aliqua vacuatione fi tunc enim non malum, sed prodest: ut Hipp. lib. epid. exemplo ostendit Heraclidis, cui 6. die acces

mo

bus regius cum larga ſanguinis è naribus erup-
e, alvi perturbatione, & per veſicam purgatio-
qui & profuit. Huc facit quoque quod 4. de
. in acut. ſcribitur his verbis : In febri bilioſa
7. diem cum rigore morbus regius accedens
it febrem : verum ſi abſque rigore accedat [20]
nitioſus. rigor autem non fit abſque vacuatione.
niciosus verò ac lethalis morbus regius in febri-
ardentibus habetur, quinto die cum [21] ſingultu
edens. Hipp: lib. de eriſip. Sed ſi in [22] moleſtis
ribus 7. die vel 9. vel 11. vel 14. morbus regius
erveniat, bonum ; niſi dextrum hypochondrium
um fuerit. alioqui minimè bonum : ut aph. 64.
4. bilis ſiquidem per univerſum corpus diſtri-
ta corporeque luteo colore ſuffuſo, ſi adhuc ali-
a in jocinore reſtet quæ tumorem, aut ſcirrhum
it ; conſequens eſt non ſolum maximam inflam-
onem genitam, ſed & multum bilem in jocinore
nputruiſſe, quod malum eſt. citra autem duritiem
jocinoris tumorem diebus ſupradictis morbus
gius ſuperveniens, bonus eſt : ſunt enim iſti
es in quibus bonæ criſes fiunt, ad morbum judicia
lutaria.

Lienis affectus.

Lienis affectus ſunt aut inflammatio, aut cum
bſtructione durities, vel tumor ſive magnitu-
o ejus.

Seba-

Sebastiani Egberti Scholia.

1. Ab ictide, seu mustela agresti; vel ab Ic avicula, quæ & galbulus, seu galbula dicitur; q animalia ista lurida, seu fellei coloris sint. Und Aurigo, atque arquatus morbus dicitur, quod toto diffusa corpore, tam auri quam arcus cœl luteum colorem, mentiatur. Unde & Regius potuit, quod Reges in vestib. alijsque ornamen auratis sæpè conspiciendos sese præbeant. nam de cibis, vino, ludo, lasciviaque afferri solent, lon petita videri possunt. præsertim quum omnes pemodum linguæ, non à curationis modo, sed à c re hunc morbum denominare voluerint. Et rei dicæ ignarus fuit, qui Arquatum dictum puta quod ita stringat corpus ut in arcum ducat.

2. Sunt quidem & alij modi, sed rariores, ut à neno vel adsumpto, vel aëri permisto, aut per vul immisso. Sic à lepore marino adsumpto ζοφόεις ἐπίχλοος ἔδραμε γυίοις ἰκτέροεις &c. Et ictus à vipera i ritur χρόαν χλοανθής. In Norwegia pluit à nubibus stiola quadrupes magnitudine soricis, pilo va Lemner nomen habet. depascitur omnia viren consumpto pabulo moriens aerem inficit. unde v tigine & morbo regio corripiuntur incolæ, Card Scaligero attestante testem occulatum vidi; qui rupibus procella ablatos in aquamque delapsos terram enatare quasi turmatim referebat.

3. Vindicianus celebris & magnus medicus temporibus Augustini vixit, à retentis fæcibus bile in totum corpus exprimi scripsit; sed bile per o structionem pori non defluente ad Intestina fæc retineri magis verum est.

4. Et crassæ, similes cerevisiæ Gedanens. agita spumam habent flavam.

5. Q

5. Qui syr. propter indita habent vim aperiendi, incidendi propter acetum.
6. Turbith etiam convenit pro fortioribus. Rasine rhabarb. medemur ictero; quia valde corroborat hepar præterquam quod bilem educat.
7. Quæ non habent magnam vim, sed ob tenuitatem syr. deducunt.
8 Proprietate occulta, nisi ustum sumatur. nam ota qualitas συπτικὴ est. ustura empyreumate acrimoniam, & aliquam aperiendi vim adjicere fortè osset.
9. Quia non tantum colorem exhilarant, sed & epar corroborant.
10. Præsertim quæ plusculum lupili habet, ut autica dicta; & Brunswicensis, quam Mum vo-ant.
11. Quia per sudores humores sub cutem latentes xpurgantur. hinc illud fortè Lucilij; Nos esse Aruatos surgamus, eamus, agamus. Ita Hippocr. Ictero prodest laborare, sudare, panem (non mazam, uæ propter cruditatem obstruit) edere; bibere vium album non multum; lavare caput calida, seu pous tepida multa; somno non multo uti. Epid. l. 7. ibos, potus aperientes laudat Gal. in Ictero qui sie febri cum gravitatis sensu in dextro hypochonrio est. 5. de loc. aff. c. 7.
12. Quia tantum bilis in habitum non diffunditur t in obstructione.
13. Nam validiora plus viscera debilitando læderent, quam vacuando prodessent.
14. Palustres enim & succi non optimi, & difficis concoctionis esse putantur.
15. Licet calida minimè sint.
16. Et naturam rectè agentem Medicus non impedire, sed juvare & dirigere debet.
17. Quia debilis virtus concoctioni humorum on sufficit.
18. Aut eorundem rudimenta, materia ad calcu-
lorum

lorum duritiem nondum perducta, ut in Bredan juvene post frequentia animi deliquia ex Ict mortuo, corpore ejus dissecto vidimus.

19. Rigor quum fiat ab acri bile partes sens pungente, & Expultricem irritante, futuræ evac tionis signum est: per vomitum, alvi dejection sudorem &c.

20. Nam Inflammationem, aut insignem hep obstructionem designat.

21. Nam os ventriculi, cum quo cordi maxi sympathia est, insigniter affici significat.

22. Magnis, quia magna difficulter feruntur. ἀν. εςτοῖς intolerabilibus Cornarius.

NICOL. FONTANI.

Annotatio LX, ad Caput LX.

[*Contingit vero & nonnumquam à morsu reptiliu* Scilicet à *Vipera*, & *Scorpione*.

[*Aut à venenis assumptis luteo colore corpus infici. T lis autem affectus curandus est remedijs, quæ adversus mo sus ferarum à quibus læsio facta, vel adversus venena co ferunt.*]

Hoc fit proprio *Alexipharmaco*, ut *Theriaca* ta assumpta, quam admota. Opitulantur etiam lap *Bezoardicus*, Mithridatium, & cætera quæ innata cor corroborant, & virulentibus ictibus resistunt: quorum usu lege *Septalium lib. 2. de feb. pest. cap. Alexiterijs.*

De venæ sectione in *Morbo Regio*, nullam fecit au ctor commemorationem, forsan edoctus magno ill *Galeni* documento *lib. de Purgatione cap. vj. & lib. de atra bile. Morbo Regio laborantibus sanguinem si mis ris extremam in perniciem agas.*

Ego eam audacter seco: imo eam necessariam es tum veterum, tum juniorum unanimis sententia fir

mat

[..]at ; præsertim si febris adsit Vernum sit tempus, [..]res sint robustæ, floreat ætas, adsitque calida he[..]atis intemperies, cujus vi humores biliosi & calidissimi ab hepate squalido progeniti ad cutem di[..]issi *Arquatum* creant.

Non solum in hoc casu sanguis mittendus est, sed [..]um *Auriginosus* morbus ex hepatis concitatur vera [i]nflammatione : in quibus exemplis si sanguinem [m]ittere recuses, ægrum præciptem dabis in mor[t]em.

Nullum enim in hoc morbo, positis dictis condi[t]ionibus, excogitari potest præsentaneum auxiliũ : [c]ujus enim ope ventilatur jecur, levatur natura, [q]uæ deonerata biliosum humorem una cum sangui[n]e permixtum ad cutem promptius detrudit.

In corpore vero debili & senili in quo vigeant ob[s]tructiones contumacissimæ, adsit internarum par[t]ium, nempe hepatis & lienis durities, morbus sit [c]hronicus, viresque dejectæ, valde nocere potest, ut quotidie *in Hydrope*, & in ijs, in quibus viscera corrupta sunt, experimur.

DE LIENIS INFLAMMATIONE.

CAP. LXI.

INflammationem comitatur febris continua, quæ tamen sub noctem [1] & à meridie vehementior est quam matutino tempore. adest & in sinistro hypochondrio dolor cũ gravitatis sive ponderis, & quandoque fervoris alicujus sensu, & tumor durus [2].

Nascitur lienis inflammatio à sanguine crasso, limoso, ac fæculento : à bilioso aut puriore sanguine vix unquam. A sibi etenim familiari, ac quo nutritur sanguine, citius ac promptius quam ab alio afficitur.

In hujuſcemodi autem inflammatione ſangu
etiam detrahendus eſt, & quidem ex ſiniſtri brach
vena interna, aut ex vena ejuſdem manus [3] quæ jux
minorem eſt digitum. & ſi una vice non ſatis viſu
fuerit detractum; reiteranda erit ſanguinis miſſio
Poſt ſanguinis miſſionem exhibenda erunt, quæ p
alvum purgent: initiò quidem leviora [4], ut ex fol
ſenæ & epithymo compoſita, & quandoque addit
agerico, quæ infundi aut macerari poſſunt in aqu
deſtillatis; aut, quod longe præſtat, coqui ſimul cu
rad. & herb. non vehementer calfacientibus, qu
ſpleni conducunt; ut ſunt rad. fœniculi, polypodi
fumus terræ, cuſcuta, ſcolopendrium quod cætera
Offic. appellant, capillus Veneris aut ruta muraria
borago, bugloſſum: quibus etiam cichorium, oxal
dem aut ſimiles addere utile erit, ſi febris vehemen
tior fuerit. Levioris verò purgationis loco & [6] dia
cathol. exhiberi poteſt per ſe, vel addito pulvere fol
ſenæ, vel cum tali, quale jam dictum eſt, rad. ac her
barum decocto. Proceſſu verò temporis poſteaquam
concoctionis ſigna apparuerint, validiora erun
med. exhibenda: poterunt tunc cortices rad. cap
hepator. vulg. chamædrijs, ſupradictis addi, & ve
ratrum nigrum quoque admiſceri, aut confect. Ha
mech. Atque hujuſcemodi purgationes ſæpius dan
dæ: nam quum lien per vias urinæ expurgari ne
queat, frequentius per alvum expurgari debet: u
Gal. 13. meth. ſciptum reliquit.

Intermedijs autem temporibus, & præſertim
prius quam validiores purgationes ſint exhibendæ,
offerenda ſunt quæ humores præparare & inflam-
mationis fervorem remittere queant, quale eſt de-

coctum

coctum ex rad. & herbis supradictis, in quo dissolvendus syr. acetos. compos. aut oymeli compos. aut syr. de succo fumi terræ, quibus addendus syr. ex cichor. si febris vehementior.

Prosunt verò & in hujus visceris inflammatione fotus, aut unctiones ex ol. chamæmelino [9] aut anethino, aut utrisque addito ol. rosaceo, aut si calor non obstet ol. absinthij: ut videlicet relaxantibus adsint astringentia visceris robur conservantia. neque enim lien non minus quàm jecur solis relaxantibus curari debet: ut Gal. loco jam dicto. additur verò nonnihil vini albi, aut aceti ut oleorum vis ad lienem facilius deducatur. Potest verò & ol. loco cataplasma imponi ex rad. althææ decoctis & farina hordei, sem. lini, ac seminis fœnugræci cum exigua quantitate flor. chamæmeli & rosar. rubrar. quæ cum aqua decoctionis rad. decoquenda addito postea ol. rosaceo, aut de absinthio, nisi calor obstet.

Victus ratio ferè qualis in inflammatione jocinoris: non tamen usqueadeo tenuis, nam morbus longior est: minus etiam frigida esse debet. minus enim calet causa inflammationis. Vinum album & tenue sedata nonnihil inflammatione, negari non debet. cappares [10] cum cibo laudantur. Abstinendum ab omnibus quæ in quartanæ curatione fugienda esse dictum est.

Inflammationi autem lienis hæmorrhoidum fluxus [11] superveniens, utilis est: ut satis ostendit Hipp. aph. 11. 6. lib. ubi ait, hæmorrhoides melancholicis supervenire, bonum: expurgantur siquidem per has humores crassi ac melancholici: quales in lienis inflammatione, & in scirrho ac tumore non minus ex-

purgari & evacuari conducit, quam in appellat melancholia.

Sebastiani Egberti Scholia.

1. Quo tempore Melancholici humores movei solent.

2. Duritie non vera, sed extensione producta.

3. Crassior tamen sanguis commodius ex brachi educitur. quin & vena quæ in manu secatur alteriu venæ ramus est, Cephalicæ nempe.

4. Quia cruda adhuc materia, minorativæ dicta purgationes tantum conveniunt. Validiores enin movendo vim afferunt, nec tamen peccantem hu morem amovent.

5. Nam tam qua purgat pituitam, nempe hi non peccantem: quam quod insignem aperiend vim habet.

6. Alij dant etiam cassiam, quam tamen non lau do; quod flatus excitet.

7. Nam gradus purgantium concoctionis gradui proportionatus esse debet.

8. Emulgentes enim à Cava; Splenicæ vena à Porta originem ducunt.

9. Quorum calor non usqueadeo metuendus, quod sanguis qui in, & circa lienem reperitur fæculentus, ideoque minus calidus fit.

10. Quia obstructiones tollunt, quæ cum hac inflammatione conjunguntur.

11. Per quem sanguis crassus & fervidus evacuari solet.

NICOL. FONTANI.

Annotatio LXI, ad Caput LXI.

Lien Latine, Græcè autem *Splen*, eſt in parte ſiniſtrâ jecinori oppoſitus, non tranſverſo ſepto ut jecur; ſed inteſtino innexus eſt craſſitudinis longitudiniſque modicæ, ſine fibris, à concavo ſtomachum aſſequitur, à gibbo vero dorſo alligatur.

Hujus autem magnitudine, intemperantiam riſus fieri affirmant *Phiſici*, & *Perſius* non inficiatur cum dicit:

Sed cum petulanti ſplene cachinno.

Sic è contrario qui liene carent, aut breviſſimo utuntur liene, rident numquam.

[*Inflammationem comitatur febris cotinua.*] Rarior quidem affectus eſt inflammatio lienis, rarior enim calidis, ſæpe frigidis morbis lien tentatur plenis periculi.

DE LIENIS I SCIRRHO ET OBSTRVCTIONE.

CAP. LXII.

QVando lien durior factus eſt, tunc ſcirrho laborare dicitur. Indureſcit autem ab humore craſſo, viſcido & melancholico: quando videlicet ab hujuſcemodi humore meatus ejus ac pori obſtruuntur, & ſubſtantia impletur. Adeſt tunc in ſiniſtro hypochondrio gravitatis quidam ſenſus 2, & ſi non

obſtet abdominis craſſities, etiam manu durities lienis ſentiri poteſt.

Vrinæ frequenter admodum tenues [3] & diluti coloris: niſi adſit [4] febris.

Curatio autem ſcirrhi lienis per ea fit, quæ craſſos humores diſſecare & obſtructa aperire queant: qualia ſunt ad jocinoris ſcyrrhum, & obſtructionem utilia: quibus tamen tanto valentiora lieni eſſe debent, quanto craſſiore utitur alimento: ut Gal. meth. 13. Præter ea ergo quæ adverſus jocinoris obſtructiones proſunt, ad lienis ſcyrrhum conducunt cort. rad. capparum, cortic, rad. mori arboris, cortices tamarſicis, [5] chamædrijs, hepatorium vulgare, thymus, epithymum, ſcolopendrium, hæmionitis [6], phyllitis, ſem. viticis ſeu agni caſti, ſem. rutæ. Ex compoſ. ſyr. de epithymo, aut aliquis ex ſupradictis componendus: dialacca, diacurcuma; & inter purgantia diaſena, confect. hamech. pill. de hiera cum agarico præſertim addito ammoniaco, pill. de ſerapino, pill. aggregat. Confert verò & aquæ ferratæ frequens continuuſque uſus. Atque hujuſcemodi remedijs: & quæcunque ex ipſis confici poſſunt uti licebit quando febris quartana non obſtat: cujus prima ac potior ratio habenda eſt. Externis autem remedijs, etiam perſeverante quartana [8], uti licet: ut unctione ex ol. capp. liliorum, rutaceo, vel illo rutaceo quod ex ol. ſeminis lini [9] paratum eſt, de quo in jocinoris ſcirrho. Vel empl. aliquod lienis regioni imponendum: veluti ex ammoniaco, vel empl. de meliloto per ſe, vel cum empl. de muccilag. permixto.

Victus ratio qualis in obſtructione jocinoris obſervari

ſervari debet : paulo tamen calidior : aut qualis in quartanis. Capparorum in cibo uſus utilis eſt: Hipp. verò & raphanidis rad. crudam & apium in aceto intincta edenda conſulit : quorum loco naſturtio, aut dracone herba uti non fuerit abſurdum.

Sebaſtiani Egberti Scholia

1. Conjunguntur hæc, quia venæ hic, non affecta ſubſtantia, vix tali modo affici poſſunt. Qui autem indurata Splenis affectione laborant, Splenici dicuntur. Alicubi ut in Cauno Lienoſi gignuntur. Pella itidem multos Splenicos habuit.

2. Iam quaſi Zona liene cinctus ambulo (Lien lumibo circumligat Ilia vinclo) Geminos in ventre habere videor filios Plaut. in Curcul. Hinc τέλειοι σπληνικοὶ, nec olfacere, h. e. anhelitum ad olfaciendum profundum ducere, nec ridere, nec ſternutare poſſunt. Horus.

3. Propter obſtructiones, quod craſſum, & tingens eſt, ſecernentes.

4. Quartana : in qua die præcedente febrem ſunt crudæ, ſequentibus ſunt coloratæ, craſſæ, turbatæ.

5. Medetur lienibus Teucrium : conſtat ſic inventam : quum exta ſuper eam projecta eſſent, adhæſiſſe lieni, eumque exinaniſſe, ob id à quibuſdam Splenium vocatur. Plin. l. 25. c. 5.

6. Aſini ſplenis tumorem, Aſplenon edentes, finiunt.

7. Seu ſpontè tales prorumpant & naturales ſint, ut aquæ Spadanæ ; ſeu arte parentur.

8. Alia enim viſcera nequaquam inflammant, quum regioni Lienis, reliquis partibus intactis, admoveri poſſint.

9. Quod magis emollit quam oleum commune.

NICOL. FONTANI.

Annotatio LIV, ad Caput LIV.

[*Etiam manu durities lienis sentiri potest.*] Quia quasi lapidosus: pressisque digitis non sentit.

Addit *Ægineta*, os tum grave olere, gingi prurire, ulcera in cruribus excitari, quæ nunquam coalescunt: Hydrops sequitur nisi mors illi antevertat.

[*Ex obstructione*] Nullus morbus tam frequens liene est quam obstructio, splenitides enim sunt e les, sanguis quo nutritur crassus, fæculentus, ut i quit *Galenus* 14. *Methodi cap.*8.

DE MAGNIS LIENIBUS.

CAP. LXIII.

MAgni lienes ab Hippocr. dicuntur, qui præt quod multo crasso ac melancholico sangui obstructi repletiqne sint, etiam tumidi & valde d stenti facti sunt: ex copia videlicet affluent crassi humoris, quo gravati tandem etiam sphace corripiuntur.

Manifestior autem lienis magnitudo, quam sci rhus: nam tumor etiam foris quandoque prom net, & tactu facilius quam scirrhus deprehendi p test: color facei lividus, ac ut Hipp. aut molyb doïdes, sive plumbi colore: & quandoque, ider ait, partes sub oculis attolluntur. Consequuntur au

ter

m magnos lienes vel ſanguinis per vomitum eruptiones, vel oris & gingivarum graveolentia cum livoribus aut ulceribus [3] tibiarum, ut in lib. prorhet. Hipp. oſtendit. Vlcera autem his fiunt, qui bilioſi ſunt [4] temperamento ut Hipp. lib. de internis affect. ait: Quicunque, inquit, ſplenem habent magnum quidem bilioſi ſunt, hi mali coloris ſunt & malis ulceribus ſcatent.

Quomodo autem curandi ſint quibus ſanguis per vomitum eruperit, dictum ubi de ſanguinis vomitu.

Oris graveolentiam cum tibiarum ulceribus aut livoribus Hipp. ileam appellat hæmatitem, ſive volvulum ſanguineum [5]: recentior ætas Scorbutum [6]: & ex prava victus ratione, atque ex frumento; & maximè ſecali, corrupto, originem hunc habere cenſeo. Hipp. verò & ab olerum [7] uſu fieri: & ab aquæ potu lib. de internis affectionibus ſcribit. In lib. de aëre, aquis, & locis, bibentibus aquam paluſtrem ac ſtagnantem ſplenes ait fieri magnos.

Lect. 118. *Iunij* 28.

Curatio hujus affectus uſu aliquot herbarum fit: ut ſunt naſturtium aquatile, cochlearia, naſturtium hortenſe, & vulgo dicta becabunga, quæ tamen reliquis eſt minus potens [8]. harum unius, vel plurium [9] decoctum ex lacte [10], vino, aut ſero lactis pro tenuioribus ſingulis diebus bis tervè hauſtum, conducit. ſic & ſuccus earundem cum ſero aut lacte propinatus. fiunt ex ipſis & conſervæ, quæ hyberno tempore, quum virentes herbæ haberi neqeunt, propinantur. Conducit quoque eaſdem herbas cum abſinthio coqui: & abſinthium [11] vulgare, præ-

ſertim in ipſius initio quovis modo exhibitum in
progreſſu etiam alijs utiliter admiſcetur.

Exhibenda præter hæc purgantia medicamen-
ta,quæ craſſos fæculentos & melancholicos humo-
res expurgant: veluti compoſita ex folijs ſenæ,e
thymo, addito veratro nigro ſi neceſſitas poſtu-
quibus & conf. Hamech admiſceri utile erit. qu
purgantia non modo in principio, ſed & in pro-
greſſu ac intermedijs temporibus etiam exhib
expedit.

Providendum ori eſt collutionibus. quæ compo-
nendæ ſunt partim ex ijs quæ calfaciunt,partim q
aſtringunt, & partim abſtergent: ut ex roſmarin
ſalvia,thymo,hyſſopo & ſimilibus,in aqua decoct
quibus addendum aliquid aluminis: [13] deinde a
dendum mel roſaceum vel aliud repurgatum: a
duntur gallulæ ſeu nuces cupreſſi,vel cortices ma
rum granatorum: deinde & cubebæ.

Livoribus [14] in cruribus aut alijs corporis par
bus apparentibus, non opus eſt remedia adhibe
cito enim quotidiano uſu ſupradict. herbarum ev
neſcunt. ſunt tamen qui velint has partes foveri d
cocto baccarum juniperi, abſinthij, naſturtij aqua
lis,& flor. chamæmeli: aut inungi ung. compoſ.
butyro inſulſo, juniperi baccis, & vino albo dec
ctis. Vlcera [1] ſi quæ facta fuerint, pro conditio
curanda ſunt.

Victus ratio ſit ex optimis carnibus: citius vol
crium [16] non paluſtrium quam aliorum animaliu
panis quoque ex optimo tritico,aut alio bono coct
& fermentato. Vinum album & tenue conveni
abſtinendũ ab oleribus, præſertim atriplice & bra
ſicis

s: tum & à piscibus præsertim stagnorum, aut
oralibus, tum & ijs qui circa fluviorem ostia ver-
ur: tum & omnibus impensè dulcibus [17], cari-
uvis passis, vino dulci crasso. Exercitium vali-
n [18] convenit si fieri potest: nam ut Hippocr. ait:
atio hujus lienis affectus pharmacis, edulijs, &
oribus perficitur. Conveniunt labores & exer-
a maximè ijs, qui sunt natura pituitosi: minimè
natura biliosi: ut in lib. de affect. scribit.
Diuturna est affectio, [19] & morbus est qui multa
atione habet opus: qui nisi pharmacorum usu, &
na victus ratione emendetur [20], lethalis. Qui-
dam verò & in hydropem transit: maximè post
guinis vomitiones, ut etiam dictum ubi de sang.
nitu.

Sebastiani Egberti Scholia.

1. Non duri nisi valde distendantur à nimia mul-
idine. Et in isto à Scirrhosis lienibus differunt.
2. In scirrho plerunque lien non fit manifesto ma-
, sed quandoque etiam minor.
3. Ut plurimum in tibijs: quandoque tamen in
s etiam partibus.
4. Quia humores delati ad cutem in talibus, per-
xti sunt bili. Libro de affectionibus idem dicit.
rt. 19.
5. Idque non malè: nam vidi mortuum ex hoc
orbo, cui maximus dolor in ventre aderat. R. D.
6. Vel Scorbucum, quasi ventrem lacerans; seu ut
aus interpretatur, saucians.
7. Crassum enim succum gignunt: præsertim
issica & atriplex.
8. Commendatur raphanus major; succus limo-
num

num, atque arantiorum. Utuntur plebei Sedo [...]
mo: verum ejus uſus non admodum tutus eſt.
9. Quædam tamen coctione vim ſuam amit[...]
ut raphanus major, cochlearia &c. Ille itaqne li[...]
ribus potius immacerandus: hujus ſuccus expr[...]
ijſdem immiſcendus. quamvis in delicatiorib. e[...]
ſola ejuſdem maceratione contenti eſſe poſſimu[...]
10. Ditiores pro his vino Gallico albo utun[...]
Lac minus probatur, propter caſeoſas partes, [...]
obſtructiones, niſi ſeparentur, augere poſſent.
11. Quod Romano, ſeu Pontico dicto, ideò p[...]
ſtat; quod non ſolum aperit, & detergeat, ſe[...]
corroboret.
12. Validè purgantia qui Scorbuto laborant, [...]
ferunt: quod cor affectum, vitalemque faculta[...]
debilem habeant.
13. Sunt qui & Ægyptiacum immiſceant, c[...]
tamen uſus niſi in magna neceſſitate, probar[...]
non eſt.
14. Quando ſcilicet livores tantummodo ſ[...]
teſtantur enim Expultricis vigore craſſiorem m[...]
riæ partem ad extremas partes à nobilioribus p[...]
pulſam.
15. Advertendum, ne Gangræna ſuccedat, ut[...]
quando in majoribus fieri ſolet.
16. Quòd minùs excrementitium alimentum p[...]
beant.
17. Quod obſtructiones facere, vel augere [...]
leant.
18. Μόλυνσις namque, ſive cruditas proxima [...]
jus morbi cauſa exercitium autem concoquent[...]
calorem exſuſcitat.
19. Propter cauſæ peccantis craſſitiem & im[...]
bilitatem.
20. Et ſic quidem ut derepentè concidant m[...]
ſæ adſidentes, aut aliud quid agentes. quod in Y[...]
dia ſæpius contingere oculati teſtes, fideque di[...]
narrarunt.

N

NICOL. FONTANI.

Annotatio LXIII, ad Caput LXIII.

Cum lien atri humoris copia turgeſcit, tunc in ‸gnam molem inflatur, & tactu tumor deprehen‸ur.

Differt ab obſtructione, quia alia ſigna hunc ‸rbum concomitantur: nempe *Iſterus niger*, gin‸arum pruritus, ulcera, crura œdematoſa melan‸olicíſque cruſtis inſperſa: ex quibus ichores atra‸arij emanant.

Adeſt oris graveolentia, inflatur corpus, & fit ca‸ectico ſimile. Demum hunc morbum noſtri *Scor‸tum* appellarunt, alij Scillatirbe, ita *Langius* in epi‸lis. *Foreſtus* in obſervationibus.

Perdoctus *Ronſeus* ſingularem fecit libellum de ‸gnis *Hippocratis* lienibus.

Morbus eſt lethalis & fere in Hydropem finitur ‸ratur in initio antequam flacceſcant vires: quæ ſi ſint ſanguis emittẽdus ex ſiniſtro cubito: Hæmor‸oides aperiendæ vi hyrudinum, mænalagoga pro‸enda, & præſertim ſerum lactis caprini, aut jus ‸lli veteris, ut *Meſues* docet.

Cardiaca offerenda, Cauteria cruribus affigenda. ‸od ſi thoracem premat affectus, & *Ortopnæam* ‸citet, ducto in conſenſum capite, nullus eſt tunc ‸medio locus.

Ut vero impediatur mors, adhibe cauteria in bra‸ijs, cucurbitulas ſcapulis frequenter appone, expe‸rantia porrige, & his adjutus æger aliquando re‸viſcit.

DE CACHEXIA.

CAP. LXIV.

HYdropem & præcipue hypoſarcam præ
[1] Cachexia, ſive mala corporis valetudo :
diſpoſitio eſt , ut ait Avicenna, hydropem ant
dens.

Apparet in hac facies pallidior, corpus ſolit
bidius,caro mollior ſentitur, adeſt frequenter
[2] faſtidium,reſpiratio [3] dificilior, vires debiles :
des frequenter ſub veſperam [4] intumeſcunt : pe
vum quandoque & cruda deſcendunt : urinæ et
cruditatis notas habent.

Sequitur autem cachexia jocinoris imbecill
tem; quando propter ejus inteperiem frigid
ſanguis probè & perfectè generari nequit : ſed
gidior,ſeroſior,ac pituitoſior in venis colligitur
per uuiverſum corpus diſtributus , quum ad ip
alimentum ſit parum idoneus,illud mollius,laxiu
pallidius reddit. Poſt longiores morbos [5] veluti
ſenterias, lienterias, diuturnas febres cachexiam
qui contingit : ſic etiam non rarò poſt immod
ſanguinis profuſiones ſupervenit.

Curatio per calfacientia & reſiccantia fieri
bet,veluti in imbecillitate jocinoris quæ à cauſa
gida. Tantò autem calidiora hujus remedia eſſe
bent quantò hepar magis refrigeratum eſt, & m
bus diuturnior. [6] Diagalanga , diacalamenth
vel etiam diatrionpiper. &, ſi alvus [7] durior,dial
ca,utiles ad cachexiam compoſitiones ſunt.Purg

ti

us med. citra necessitatem non est utendum : &
quando opus fuerit, non nisi leviora danda : velu-
vinum infusionis fol. senæ, vel vinum infusionis
ibarb. A laxantibus abstinedum 9 ut manna, cassia,
. de infusione rosarum.
Victus rationem cal. & siccam esse convenit à ju-
entis quantum fieri potest, abstinendum : uten-
m 10 assis. Cibi condiendi sunt aromatis; ut pipe-
zinzibere & similibus , vel herbis calidis, ijsque
dis potius quam virentibus 11, ut origano, hysso-
, thymo, rosmarino, saturei & similibus. Vinum
convenit album, tenue, sed generosum. Oportet
cibo & potu parcum esse : nam, ut Hipp. ait: Car-
s habentibus humidas famem adhibere con-
nit. fames etenim corpora siccat. quibus verbis
n solum cibi parcimoniam, sed & potus indicitur.
um enim corpus per famem resiccandum , potus
aximè vitandus nam hic citius ac promptius cor-
s implet ac humectat quam cibus, ut testatur Hip.
cilius est, potu impleri quam cibis.
Valde conducunt labores 1 & exercitia, præser-
n jejuno corpore facta. Conveniunt etiam bal-
a, præsertim, ut Paulus Ægineta ait , aluminosa,
phurea, nitrosa. Conveniunt eadem de causa &
a resiccandi vim habentia: ut est balneum in aqua
arina calida, quod à multis commendatur.
Cachexia magnitudine ab hyposarca differt. quia
itium hyposarces est Cachexia.

Seba-

Sebastiani Egberti Scholia.

1. Ἕξις inter alia & corporis illas designat ... tes, quæ exterius conspiciuntur: Habitum corp... interpretari solent. hujus vitiata constitutio, ... chexia dicitur: quæ ab Anasarca gradu magis, q... specie differt.

2. Quod crudi, serosique humores os ventr... laxent.

3. Pulmone propter raram suam κατασκευήν. i... rib. quasi turgente.

4. Sero pondere suo, dum erectum habet æge... declivia vergente.

5. Qui humidum radicale, caloremque nativ... minuunt.

6. Hæc compos. ventriculi, & Intestinorum... frig. intemperie, humidaque, debilitati specia... dicata est, ut & Diatrionpipereon.

7. Si hypochondrium propter obstructiones ... flatus tensum fit: nam rhabarb. tantum non ha... ut purgare ullo modo possit.

8. Vel agarico in vino infuso; aut Mexicana ... dice.

9. Nam fibræ viscerum etiam sine istis ab aq... pituita satis laxatæ sunt.

10. Quod siccius nutrimentum habeant.

11. Quod alimentali succo minus circumflua...

12. Medicorum consilium secutus, Paulam à ... bri curatam monui, ut vinum biberet, ne in hyd... pem abiret. Hieronym. in epitaph. Paulæ ad ... stoch.

13. Nam serum redundans sensibiliter, atque ... sensibiliter, exhauriunt.

NICOL. FONTANI.

Annotatio LXIV, ad Caput LXIV.

Cachexia à *Latinis* malus corporis habitus dictus: [p]ræludium est Hydropis, & ab ijsdem causis oritur [u]t inquit *Paulus lib.* 3. *cap.*47.

DE HYPOSARCA.

CAP. XLV.

CAchexia si diu consistat in [1] hyposarcam ut plurimum transit. In hac facies, crura, pedes, brachia, ac universum corpus tumet, pallidum [2] ac velu[t] emortuum apparet: impressorum digitorum, vel [a]lterius rei vestigia diutinè retinet. tumet verò & [v]enter [3], sed multo quam in ascite, minus: & ab [a]quoso frigido humore per universum corpus diffu[s]o originem habet. unde & Hyposarca dicitur. quod [v]idelicet sub carne, vel juxta carnem humor iste [c]ontineatur. Appellatur verò & Leucophlegmatia [a]b ipso albido pituitoso humore. humor autem iste [p]artim à jocinore malè affecto in habitum corporis [d]iffertur, partim ex ipsa carne veluti in aquam re[s]oluta emanat, ut Paulus ait [4]. Afficitur autem jecur [q]uandoque per se & primario: quandoque verò per [c]onsensum. primario & per se afficitur, quando in[t]emperie frigida laborat: tunc enim ut Gal. 5. de [l]oc. aff. [5] qui in corporis partes succus distribuitur [i]n sanguinē transmutari non potest. & refrigerantur [q]uoq; corporis venæ, idque maximè quum nullo in

jocinore tumore apparente laborans hydrope mo-
lestari videtur. Per consensum verò quando per lie-
nis causam, vel ventriculi, vel intestinorum, mes-
raicæ venæ hectica .i. confirmata intemperie fri-
da laborant; aut quando vel pulmonis, vel se-
transversi, vel renum occasione venæ quæ in jocin-
ris gibba parte eodem afficiuntur modo. Quib-
verbis Gal. ostendit, se omnis hydropis causam in j-
cinoris refrigerationem conjicere: quod quid-
in hyposarca veritatem habere potest, sed non in a-
cite, aut tympanite: quorum causæ aliæ sunt, ut s-
loco dicetur.

Refrigerari verò & per consensum jecur Ga-
sentit, quando plurimus sanguis per hæmorrhoid-
excernitur, aut ob muliebre profluvium, aut quand-
retinentur menses, aut propter aliam, ingente-
uteri dispositionem. Hipp. verò & hæmorrhoïdu-
suppressionem hydropis causam esse posse aph. 12
ostendit. Et revera quidem post hujuscemodi sa-
guinis vacuationes jecur & debilius redditur, & i-
signiter refrigeratur, succedente non rarò hyposa-
ca, si modo lien nullo affectu laborat. Propte-
mensium verò retentionem, aut hæmorrhoidu-
suppressionem rarius hyposarca, frequentius ascite-
succedit. sanguis siquidem retentus ad lienes regu-
gitans hunc obstruit & tumorem in eo excitat.

Sanguinis missio authore Gal. interdum utili-
est, in hyposarca quidem quæ propter hæmorrhoi-
des aut menstruas suppressas purgationes acciderit
si adsint redundantis sanguinis & plenitudinis signa
& mox initio ipsius mali fiat. quando videlicet non
nisi cachexiæ adhuc signa apparent. tunc enim san-
guinem

guinem detrahere expedit. ſed tamen non multum una vice, tutius enim eſt ſanguinis miſſionem reiterare, & quod gravat paulatim detrahere. ſic enim nec vires valde dejiciuntur, nec jecur nimium refrigeratur. Quando verò ab aliqua occaſione alia hypoſarca ſucceſſerit, à ſanguinis miſſione erit abſtinendum; non minus quam in aſcite aut in tympanite. quos affectus nullus per ſanguinis miſſionem ſanare eſt auſus, ut Gal. ait. Med. purgantia in Hypoſarca ex quacunque occaſione facta fuerit, exhibenda ſunt: non tamen admodum 7 vehementia: & quæ ſimul jocinoris intemperiem frig. corrigere queant, ut el. diaphœn. elect. Indum, ſpecies diaturbith cum rhabarbaro; aucta nonnunquam tamen ipſius rhabarbari quantitate.

Quod ſi verò & in ventre 10 humores aquoſi collecti fuerint diacartham. utiliter dabitur, aut alijs admiſcebitur. à fortioribus hydragogis abſtinendum: ex elect. conveniunt diacurcuma & dialacca, quæ vim habent aperiendi ac reſiccandi: quibus & fæx vini arida admiſceri poterit: quæ in cachexia & hypoſarca valde utilis eſt. Commendatur & abſinthij uſus: præter enim quod calfacit & jecur & lienem roborat.

Victus rationem ſiccam & calidam eſſe oportet, veluti in cachexia: cibi & maximè potus parcimonia 11 valdè conducit: ſudores, labores, & exercitia multum conveniunt: & quæcunque excalfacere & reſiccare univerſum corpus queant.

Sebastiani Egberti Scholia.

1. Dicitur σαρκίτης ὑποσαρκίδιος, ὑποσάρκα, Ἀνασάρκα vel potius, Ἀνὰ σάρκα videlicet ὕδρωψ. quo postre[...] vocabulo dispersio aquosi seri per carnis poros op[...] mè videtur exprimi.

2. Tum propter suffusum φλέγμα λευκὸν; tum pr[...] pter emortuum quasi calidum nativum. Hinc illi[...] Aquosus albo corpore languor : Atque illud, T[...] gidus hic epulis, atque albo ventre lavatur.

3. Quia collecti sunt humores non, ut in asc[...] intra peritonæum, sed extra illud intra cutem.

4. Et ante illum autor libri cui titulus, Medic[...] c. de humoribus.

5. Cap. 6.

6. Et meritò neque enim αἱματοποίησις lædi p[...] test; nisi affecta illa parte, quæ sanguificationis o[...] cina existit : nec diminute coctus sanguis, nisi ob r[...] frigeratum calorem concoquentem. Itaque cau[...] proxima omnis Hydropis frigida est; Antecedens[...] Ascite etiam calida esse potest.

7. Μεγάλη διάθεσις, h. e. vehemens, & confirmata [...] utero præter naturam constitutio primò illius, m[...] & aliarum partium, præsertim Hepatis, cui ob ma[...] nitudinem venarum consentit, calorem naturale[...] aut dissipat, aut suffocat ; ideòque refrigerat.

8. Intempestiva sanguinis missio in alijs peric[...] lum ; in Hydrope etiam interdum mortem induc[...] Mittendus igitur ante alia præsidia, præsertim va[...] diora, in quibus maxima obstructio, inflammat[...] schirrosa cum validis viribus. Alex. Trallian.

9. Propter virium ex Alimenti vitio, debilitate[...] insignem.

10. Species enim hydropis plerumque comp[...] capt; ut in puella cujus cute & musculis dissect[...] multum quidem, sed sectione penetrante in abd[...] me[...]

[t]en, integræ urnæ humoris aquosi profluebant.

11. Assyrius adolescens Apollinem curationem [h]ydropis efflagitans, ab illo ad Appollonium missus [e]st. is illi dixit; Apollo sanitatem tibi pollicetur, sed [n]on dat: volentibus enim tantum illam tribuere so-[l]et. tu autem omnia facis quæ morbo penitus adver-[s]antur; delitijs enim abundas, perpotationibus indul-[g]es; & madentibus ac penè corruptis intestinis ci-[b]um veluti lutum ingeris. Hac monitione ipsum [a]d sanitatem reduxit. Apollonius apud Philostra-[t]um.

NICOL. FONTANI.

Annotatio LXV, ad Caput LXV.

In *Hiposarca*, quæ *Anasarca*, seu *Leucophlegmatia* appellatur, sicuti in alijs duabus *Ascite* scilicet, & *Tympanite*, jecur semper vitiatur, ex *Galeno lib. 5. de locis affectis cap. 7. & lib. 6. aphor. com. 8.*

DE ASCITE.

CAP. LXVI.

1 ASCITES hydropis illa species dicitur, in qua venter utris alicujus instar totus distenditur & aquoso humore cum subjectis ut plurimum partibus impletur, superiores verò extenuantur & contabescunt.

Colligitur autem aquosus iste humor in ventre intra peritonæum & intestina reliquaque viscera. Causa non est aliqua jocinoris intemperies, neque tumor aut exulceratio ejusdẽ; nisi forte durities ali-

qua [2] in gibba ejus parte, & tanta quidem ut imp diat humores ad cavam venam deferri, ſicut regu gitantes per meſaraicas venas in ventris cavitate incidant : veluti contigiſſe videtur Bello Armat cujus Veſalius meminit ; in cujus tamen ventre non aquoſi humores,ſed ſanguis confluxerat,eò lo quò aquoſus humor in aſciticis colligi ſolet : ut V ſal. latius refert in lib. de Chyna. [3] atque idcirc ſolus jocinoris affectus ad aſcitis generationem no videtur ſufficere : niſi ſimul lien malè quoque aff ctus ac tumidus magnuſque redditus ſit. qui etia ſolus [4] ad aſcitis generationem & aquæ intra per tonæum collectionem ſufficere poteſt : nam quu lien rarus, mollis, ac ſpongioſus ſit benè quidem & ſecundum naturam ſeſe habens melancholicos hu mores ad ſe pertrahit , hoc enim ejus eſſe officiu Gal. teſtatur 6. de loc. aff. malè verò affectus etia craſſiorem ſanguinem initiò attrahit : per quen mole auctus magnuſque factus , non ſolum ſangui nem , ſed & ſeroſos humores attrahit : ut ex Hipp lib. de morbis muliebr. & ex alijs ejus locis cognoſ ci poteſt. Quum autem nulla ex liene ſit via pe quam humores iſti attracti ad renes pervenire , au demitti queant ; ut etiam Gal. teſtatur , nec in lien contineri poſſint , neceſſario in ventris cavitatem incidunt eumque utris modo diſtendunt, inferioreſ- que partes implentes tumidas eas reddunt: crura vi- delicet,& ſcrotum in viris.

Ad curationem autem aſcitis non parum refert qualis affectus [6] præceſſerit : nam qui poſt acu- tas febres , & præſertim poſt regium ſucceſſit morbum ; aliter curari debet , quam longiori- bus

us febribus , aut diuturnis lienis morbis ſuperve-
iens.

Aſcites igitur qui febribus ſucceſſit diutinis,velu-
i tertianis impuris; initio ubi jam febris deſijt,una
ut altera exhibitione diacarthami ſubinde curatur:
i intermedio tempore & poſt purgationem dialac-
ca, vel ſimile aliquod med. exhibeatur; obſervata
bona victus ratione, ut in cachexiæ curatione, di-
ctum. Profuit & multis hujuſcemodi conditum.
℞ Conſer. roſmarini,conſ. majoranæ ana ℥ 1.ſpec.
dialaccæ ℥ ß. aut ejus loco diaturbith Meſ. vel
utriuſque ana ʒ ij. tartari [8] ſive fæcis vini albi ℥ ß.
quæ ſi uſta fuerit efficaciorem reddit compoſitio-
nem: cum ſyr. de Bizant. hæc miſcentur. datur ſin-
gulis diebus mane inſtar nucis, aut ʒ ij. ponderis.
Aperit iſtud conditum obſtructiones lienis, ac joci-
noris, & aquoſos humores paulatim reſiccat.

Poſt quartanas autem, & poſt diuturnos lienis
affectus ſi aſcites ſequatur, non modo quæ dicta
ſunt; ſed frequenter etiam validiora requiruntur
† medicam. ſi itaque ſupradicta non ſuffecerint, po-
terit ad expurgationem aquoſi humoris dari ſucci
iridis poſtquam reſederit ℥ ß. aut ʒ vj. cum æquali
quantitate ſeri lactis,aut cum aqua cichorij, aut ſi-
mili aliqua alia; ut videlicet calida ejus vis nonnihil
reprimatur [9] ac contemperetur. Vtiles etiam ſunt
10 pill. de mezereo Meſuæ: quibus ſi addatur ſuc-
cus gratiolæ reſiccatus,efficaciores reddentur.

Sunt verò & alia hydragoga ut ebuli,bryoniæ ra-
dix,interior virens ſambuci cortex, braſſica marina
11 ſoldanella dicta, laureola, thymelæa, chamælæa,
ſuccus cucumeris ſilveſtris qui reſiccatus elaterium

dicitur: omnia autem hæc valde vehementia ſun
cum moleſtia magna purgant; præſertim ſi non
rint præparata, aut aromata, vel alia non fuerint
dita, quæ ipſorum malignitatem reprimant , at
aliquo corrigant modo. Quibus autem hujuſce
di validiora diſplicent , aut vires ad ſumenda
ſufficiunt, illis quod ſequitur exhiberi poteſt ℞ S
ſambuci aut ebuli in aceto macerati, tartari vini
bi, ana ℥ 1. ſem. aniſi ʒ 1. aut ij. [13] f. pulvis ex c
ſingulis diebus. ʒ 1. aut 1 ß. detur cum modico
no : paulatim pulvis iſte purgat, & aquoſos humo
abſque moleſtia deducit.

Admovenda verò & topica quædam ventri ſu
veluti fomenta ex milio aut malto [14], aut ex ſem.
mini, lauri baccis, florib. chamæmeli, anethi cont
& in ſacculo conſutis ; qui rore vini madefac
ventri eſt imponendus. Vel cataplaſ. admovend
ex farina hordei, aut potius malti, cum ſtercore
præ aut vaccæ, [15] vel utriuſque in lixivio ciner
quercus decoctis : addito ſem. cymini, ſulphure q
bus odor non eſt moleſtus , & oleo rutaceo, lauri
& liliorum. Poteſt & empl. Ariſtarchi [16] cujus d
ſcriptio apud Meſuem eſt , exhiberi. nec inutile
empl. de meliloto. Ventrem & hypochondria inu
gi etiam conducit ol. rutaceo, laurino, & lilioru
præſertim ſi nonnihil [17] colocynthidis cum aqua v
tæ ipſis fuerit incoctum.

Victus ratio veluti in Cachexia convenit.

Quando verò Aſcites poſt febrem aliquam a
dentem, aut poſt regium ſequitur morbum , rem
nente adhuc in ſanguine ac venis intemperie cal.
febrili quodam calore , ut frequentiſſimè accidi
quem

quemadmodum Gal. teſtatur fieri 6. de loc. aff. tunc nullum ex ſupradictis convenit, neque etiam nullum forte hydragogum eſt exhibendum, utendū eſt ijs quæ leniter & abſque moleſtia purgant, tum & nonnihil refrigerantibus, ſed tamen aperientibus. Purgatio dari poteſt ex rhabarb. ʒ I. ß. vel ʒ ij cum ſyr. acetoſo & aqua aut decocto cichorij : aut ex ſpeciebus diacarthami addito rhabarbaro. qualis purgatio ſubinde reiteranda [19] eſt. Intermedijs temporibus ſyr. de Bizant. cum aceto, aut acetoſus compoſitus addito ſyr. de cichorio cum rhab. utiles ſunt; præſertim ſi troch. ex rhabarb. ſimul dentur, aut trochiſci ex berberis. qui in hoc caſu multum conveniunt.

Empl. verò & ventri admoveri poteſt ex farina hordei [20], bolo vulgari cum ſucco abſinthij, cichorij, aut oxalidis ſimul permixtis : addito ſantal. rubrorum, & roſar. rubr. pulvere : & ol. roſac, & exiguo aceti.

Cibus ſit panis cum furfuribus coctus, probè fermentatus : carnes ovium ac volucrium; quæ condiendæ ſunt ſucco, oleis, aut fructu berberis, vel ſucco oxalidis, vel ſucco limonum, vel pomorum anarantiorum acidorum, aut aliorum ſimilium refrigerantium & aperientium [21]. Vinum ſit album, tenue, aqua cichorij vel ſimilī dilutum : quo tamen & parcè [22] utendum. ſi ſitis urgeat os aceto & aqua permixtis abluendum : aut aceto cum modico vini.

Eſt verò & alia aſcitis curandæ ratio per ſectionem, videlicet quam perforationem & Græci Paracenteſin nominant [23]. quæ quomodo ſit facienda apud Paulum lib. 6. c. 50. habetur. Et ſiquidem

hæc tempestivè fiat priusquam interna viscera c
rupta fuerint, prodesse potest: sed serius adhib
nullam utilitatem confert.

Sic & subinde ex umbilico, propter tumoris ma
nitudinem & aquæ copiam foras prominente, ac
extrahitur laneo filo ipsi transmisso. Verum nec
modo educto aquoso humore sanitas sequitur
corpus multum sit extenuatum, & dolor aliquis m
lestus, aut viscera interiora corrupta. nam ut Hip
prorhet. 2. Qui ab hydrope superstes esse vol
bonis visceribus præditum esse oportet, simulque f
cile concoquat & bene spiret: sitque sine dolore
totum corpus æqualiter tepidum habeat, & non ci
ca extremas partes colliquatum.

Sebastiani Egberti Scholia.

1. Ἀσκὸς non utrem tantum, sed & corpus hom
nis vel mortui, vel vivi significat; præsertim ipsu
Abdomen, seu ventrem, quem Celsus passim Uteru
(nisi forte Utrem scripserit) appellare solet. und
vox Ascites deducta Aquam non Intercutem, sed in
ter uentrem collectam, designat.

2. Vide Gal. 2. de facul. natural. c. 8. ubi Erasi
stratum Sirrhum jecoris unicam Hydropis causam
statuentem repræhendit.

3. Vidi quorum jocinora erant sphacelo corru
pta, alios quorum ulcerata, qui tamen nunquam hy
dropici: nullius tamen corpus ascitici apertum cu
jus lien non tumidus & magnus R. D.

4. Gal. sæpè liene admodum schirrhoso, hydro
pem non subsecutam, vidisse se testatur. 4. Præsag
expulsib. c. 9.

5. Emulgentes enim ex Cava, Splenicæ ex Porta
Vena originem ducunt.

6. Raro

6. Raro enim non præcedente alio affectu su-
rvenit.
7. Cujus loco utimur diacurcuma, si non haberi
eat. extat autem compos. apud Gal. κτ̄ τόπ. I. Mi-
bil.s Pharnacis Rhizotomi ex Andromacho de-
ripta eadem ferè ingredientia, quæ & Diacurcu-
a, habens.
8. Detergendo laxat alvum, obstructiones tol-
, atque Intestina siccat.
† Quæ initio, & quum vires adhuc constant cum
ilitate dantur: Elleborum frustra quum jam cutis
gra poscentes videas: Venienti occurrite morbo.
uam quidem monitionem, sed non & Ellebori
obamus usum.
9. Quia valde calida, nocet jecori & visceribus
eriorıbus.
10. Succus concretus qui ex India nuper afferri
epit, quem Guttagemu appellant, & per excellen-
am Hydragogus dici non immeritò posset, à g. x.
l xv. datus aquas meracas citra Violentiam, ducit.
xhibetur autem vel per se, addito cordiali aliquo,
cinnamomo; aut cum alijs elect. vel pilulis.
11. Decoquitur in jure carnis, vel succi ejus ex-
betnr. perturbat tamen corpus. quod etiam Dios-
rid. scripsit.
12. Elaterium apud nos confectum plerunque
efficax. Itaque cavendum ne si id minori dosi ex-
beatur, nihil; sin majori, & exoticum rectè factum
datur medicamentis, nimis agat.
13. Potest etiam simul addi aliquid cinamomi;
 sacchari, quibus id placet.
14. Quod etiam Aët. commendat. nominat autem
inem.
15. Ad imitationem Heracliti, qui stercore seu
mo vaccino oblitum abdomen solis radijs objecit,
imbre serenitatem fecit. h. e. curatus est.
16. Opobalsami loco sumimus ol. laurinum, aut
yrac. liquidam.

17. Vel

17. Vel aliquid Vng. de arthanita misceat aquas enim venttem sufflantes, distendentesq; proturbat.

18. Vires enim ex præcedentibus morbis debilitatæ, valida catdartica non admittunt.

19. Ut numerus suppleat defectum gradus, quantitatis.

20. Non quod prosit, sed ut ea quæ prosunt recipiat, ut substantiam habeant.

21. Vitanda olera & herbæ, ex his enim Heraclitus hydropem sibi contraxit.

22. Metrodorus Ascite laborans bibebat quidem, sed mox evomebat Cels. id non omnibus convenire scribit. Itaque laudandus magis eques Rom. qui hoc malo non bibere assuevit.

23. Non sanat quidem emissus humor, sed Medicinæ locum facit, quam intus inclusus impedit. Cels.

24. Quia eruptio umbilici, nisi ad summum ubi malum pervenerit, non supervenit.

NICOL. FONTANI.

Annotaio LXVI, ad Caput LXVI.

An vero detur Hydrops jecore salvo juniorum peritissimi inter se debacchantur, & licet exstent pro parte affirmativa memorabiles historiæ, *Aretha lib. 1. Chronion Cap. 6. Cordei comm. 5. ad lib. 1. Hippocratis de morbis muliebrib. Sententia. 3. Saxoniæ lib. 3. c. 32.*

Tamen hoc rarum dicemus, vel de Hydrope improprie, vel particulari esse intelligendum, ut scite notavit *Gregorius Horstius lib. 7. de med. Hist. mirab.* *plura lege apud Mercellum Donatum cap. de Hydrope.*

[*Sanguinis missio auctore Galeno interdum utilis est in Hyposarca.*] Hanc docet celebrandam, *lib. 4. acut. com.* 113, in carnosis, dummodo vires adfuerint, nam extracto sanguine, transpirat innatus ignis.

DI

DE TIMPANITE.

CAP. LXVII.

TErtia hydropis ſpecies Tympanites eſt, in qua venter ſolus vehementer diſtenditur & pulſa-as tympani modo reſonat, & quidem à flatu pluri-no ac ſuperfluo in ventris cavitatem, ut Aët. [1] col-ecto. Hydropem ſiccum Hippocr. nominat, quod eluti in hydrope venter ſit diſtentus, interim nullus n eo humor contineatur.

Præcedunt hunc frequenter tormina & circa um-bilicum cruciatus, & lumborum dolor. qui neque à nedicamento, neque aliter ſolvitur: ut 4, aph. 1 . ubi norbũ difficilem eſſe Hipp. oſtendit. cui & accedit Aët. qui eum aſcite magis periculoſum, [2] & minus emedijs obedire affirmat. Paulus à purgantib. cor-ous colliquantibus, & urinam moventibus abſtinen-lum ſuadet, & ſolis ijs quæ extenuare & flatus diſ-cutere poſſint utendum: & cucurbitas leves toti ventri adhibendas. Et rectè quidem Paulus. neque enim enemata aut alia med. quicquam proficiunt, nulla ſuccedente per alvum aut veſicam vacuatione.

Poterunt itaque ex Pauli & Aëtij ſententia fo-menta ex ſeminibus flatus diſcutientibus adhiberi, veluti ex ſemine cumini, ſeſelios, dauci & ſimilibus, loribus chamæmeli, & anethi additis. Deinde & cu-curbitulæ [3] abſque ſcarificatione ventri admoveri. Morbus autem acutus eſt, paucorum dierum [4], & maximè lethalis.

Aëtius verò & omnem hydropem [5] periculoſum

[6] eſſe

[6] esse ait. [7] Recentiores sive hyposarcam sive[...]
tem, qui 6. menses excessit, incurabilem cen[...]
neque enim diu vel in habitu corporis, vel in v[...]
tris cavitate aquosi humores contineri poss[...]
quin vicinas partes vitient, atque corrump[...]
quibus corruptis nullam salutis spem supere[...]
ex Hippocrat. secundo prorhet. verbis satis ma[...]
festum. Post sanguinis verò vomitionem & [...]
modum periculosum [8] esse, hydropem, eodem [...]
Hippocr. scribit: Cui, inquit multum sanguinis s[...]
sum ac deorsum eruperit & febris insuper accesse[...]
cum multa aqua repletum iri timorem; atque [...]
hydrops brevissimi est temporis, ex quo paucissi[...]
evadunt. Sic & omnis hydrops ex acuto morbo m[...]
lus est. non enim sedat febrem, sed dolorem inf[...]
& mortem, ut Hipp, 2. prognost. statim initiò. N[...]
minus verò periculosus ac lethalis est, qui cum r[...]
gio accedit morbo. Solet enim in tali hydrope n[...]
solum lien male esse affectus, sed & jocinoris aliq[...]
pars in lapideam duritiem conversa. Hydrope a[...]
tem laborantibus [9] tussis etiam superveniens, mal[...]
ut Hippocr. aph. 35. lib. 6. quod quidem maximè v[...]
ritatem habet, quando non sicca tussis est. Quod[...]
verò ea quæ expuuntur etiam corrupta, aut purulen[...]
ta fiunt, pessimum, ac omnino lethale ostendit enim[...]
sputum purulentum pulmonis substantiam ab aquo[...]
so humore vitiatam ac corruptam [10]. Ait quoque[...]
Hippocr, hydrope laborantibus ulcera [11] in corpo[...]
re facta difficulter sanari. 6. aph. 8. nam copia afflue[...]
tium humorum ea resiccari non patitur: deinde ve[...]
rò quum & illi acres mordacesque sint, ulcera red[...]
dunt deteriora. Superveniens autem fortis ventri[...]
fluxu[...]

axus ijs qui leucophlegmatia sive hyposarca deti-
entur, à morbo liberat. 7. aph. 29. siquidem initio
hydropis ipsius accidat & priusquam aliquod vis-
us vitiatum sit. superabundantia enim humorum
er ventrem expurgata, ab hydrope ægrotos sanos
c liberos reddit.

Sebastiani Egberti Scholia

1. Qui melius quam Gal. causam cognovit, qui
d minorem frigiditatem refert parum sui memor;
uum de med. κατὰ τόπ. etiam ad caliditatem refe-
at. Vide comm. in 11. aph. l. 4.

2. Quod cum in ipsa praxi appareat, huic magis
uam alijs scriptoribus contrarium adserentibus
redendum. Vide Aretæum l. 4. c. 1.

3. Neque enim humor, sed potissimum flatus est,
ui morbum hunc facit.

4. Exempla vide in Observat. medicinalibus R.
Dodonæi cap. 38.

5. Hinc illud de Crantore qui hydrope mortuus
st: Ἐπέκλυσε καὶ σὲ Κράντωρ ἡ νόσων κακίστη.

6. Quod non nisi Principalibus visceribus læsis,
eri consueverit. Ex Leucophlegmatia quidem ne-
inem nisi propter suum, vel Medici errorem mori
ertrur. adserit; sed id sic generaliter verum non
se, experientia testatur.

7. Prava harum singularum constitutio; pejor au-
m multo ipsarum permixtio Aret.

8. Mulier quædam curata fuit; sed post in san-
uinis vomitum recidens perijt.

9. Quando ratione hydropis auctæ, & non ex alia
iqua causa supervenit. talis enim tussis potest esse
on lethalis.

10. Quod in dissectis corporibus quandoque vi-
m.

11. Fiunt ut plurimum in tibijs.
12. Nam poſtea à debilitate virium ſuperven

NICOL. FONTANI.

Annotatio LXVII, ad Caput LXVII

Certant Medici, num Hydrops Tympanites Aſcite periculoſior? Dic, Aſcitem, periculoſior Tympanitide, quia fit à majori frigiditate, ut *Gale* voluit 4. *Aphor.* 11. Flatus cauſam non nihil habe adjunctum caloris, quare ex majori cauſâ ortum c cit, nam flatus elevatur à diminuto calore, aqu pauciſſimo: quare tympanites, minus periculo hydrops eſt, omnium leviſſimus *Anaſarca*, & c terorum Hydropum reſpectu minus periculi hab *Cachexia*.

DE RENUM AFFECTIBU ET DE CALCVLO.

CAP. LXVIII.

Lect. 124. *Iunij* 9.

IN renum cavitate ex craſſis, lentis ac viſcidis hu moribus calculi generantur [1], vi & potentia ip ſius caloris ipſorum renum craſſos ac viſcidos hu mores in calculoſam ſubſtantiam vertentis. Sunt au tem calculi admodum minuti ac veluti arenæ quan doque: aliquando majores [3] & ſubinde tam grande ut per ureteres ægrè & cũ dolore ac moleſtia [4] deſ cendant: quandoque verò & adeò magni, ut renun cavitatem totam impleant [5]: quod tamen non niſ

rarisſim

rariſſimè accidit. Arenulæ autem ac minores calculi citra moleſtiam cnm urina frequenter deſcendunt: niſi lentis, viſcidis, craſſiſque humoribus eos implicari contigerit, quod ubi accidit, plures cohærentes magni alicujus calculi notam referunt, ac cum non minori dolore ac gravitate deſcendunt, atque tunc non raro vomitiones accedunt, atque alvi obſtructio tanta, ut non ſolum excrementa, ſed ne flatus quidem liberum habeant exitum; veluti in dolore colico. Dolor verò & circa lumbos ac hypochondria [6] hæret, qui quandoque & adeò vehemens eſt ut eum febris comitetur. quod ubi fit, de renum inflammatione periculum imminet. Quando autem calculus alicujus magnitudinis in motu eſt, & per ureteres deſcendit, ſanguis non rarò cum urina miſcetur: quæ frequenter non prius ſanguinea eſſe deſinit, quam calculus ex uretere in veſicam inciderit.

Curatiò.

Quando igitur calculus moleſtus fuerit, dolores & vomitiones adſunt, & non rarò urinæ tenues: dolori occurrendum erit & viæ latiores ac patentiores faciendæ, quò calculus, & facilius, & cum minori moleſtia deſcendere queat: ad quod plurimum conducit [7] enema, ex decocto malvæ, biſmalvæ, parietariæ; violariæ, ſi calor adſit; floribus chamæmeli, meleloti, & nonnihil furfurum tritici. in hujuſcemodi decocti ℔ 1. addendæ erunt diacathol. ℥ vj. aut ℥ 1. [8] vel tantundem caſſiæ medullæ, ol. amygd. dulc. ℥ ij. vel ʒ. aut ol. amygd. & violac. præſente

 calore:

calore: ana ℥ 1. ß. - - - - & sacch
ri rubri ℥ 1. ovi unum aut duo lutea, & salis exigu
Et tale enema quo citius injicitur, hoc etiam pl
confert: reiterare sæpius verò licet dolore persev
rante. Fomenta autem sæpius adhibenda sunt par
dolenti: ex ijsdem herbis & floribus addito sem. l
ni & fœnigræci in aqua decoctis.

Post fotum inungendus erit locus ol. amygd
dulc. vel ol. sesamino, vel ol. sem. lini: addito ol
scorpionum, quando dolor nonnihil fuerit r
missior factus, vel etiam ol. chamæmelino, at
anethino.

Propinare quædam convenit quæ vias laxior
reddant & mitigent: quale decoctum quod sequ
tur. ℞ Rad. brusci, asparagi ℥ 1. glycirrhizæ ʒ v
uvarum pass. mundatur ℥ 1. fol. malvæ, bismalv
M 1. fructuum alkekengi ℥ 1. f. decoctio in aqu
q. s. ad ℔ 1. ß. detur mane & vesperi haustus. atqu
huic decocto cicerum rubrorum addere expedit &
sem. anisi ʒ 1. aut ʒ 1. ß. quando dolores remissiore
fuerint facti: tunc enim non modo vias laxiore
reddet, sed & ad calculi expulsionẽ, & facilem de
censum non parum conferet. Datur verò & quan
doque ol. amygdalar. dulc. recenter expressi plu
minus ℥ 1. cum jure carnis aut caponis, aut cum mo
dico vini, si febris non obstet; quod dolores vald
lenit & lubricas vias reddit. Quod si laborans ene
ma sumere recuset, tunc in decocto superiore, aut i
liquore alio, veluti in jusculo carnis aut caponis, au
in aqua betonicæ, vel simili infundi potest rhabarba
ri ʒ 1. ß. vel ij. ac deinde colato addi mannæ electa
℥ 1. ß. vel ij. vel si calor adsit syr. ex infus. rosa
rum ℥ ij. vel iij.

Loco

Loco ſupradictorum med. alvum lenientium dari poteſt medullæ caſiæ fiſtulæ recenter extractæ ℥ 1. cum rhabarb. plus minus ʒ 1. & ſacchari q. ſ. in forma boli: nam alvum laxam & apertam eſſe plurimum refert. inteſtina fæcibus gravata præter quod dolorem intendunt, etiam calculi deſcenſum impediunt, dum vias comprimendo anguſtiores reddunt.

Quod ſi verò dolor non fiat ſedatior, aut calculus non deſcendat, in balneo [10] laborans collocandus erit, ex decocto malvæ, biſmalvæ, parietariæ, floribus chamæmeli, meliloti; in quo non validè calido ſed tepido tantummodo ſedendum eſt, & aliquandiu: non tamen nimis diu immorandum. ſubinde autem repetendum eſt balneum, ſed tamen non nimis frequenter: nam diuturnior in balneo mora & frequentior ingreſſus ſubinde vires dejiciunt.

Si autem ſimul cum calculi dolore & febris acceſſerit, ſanguis erit detrahendus ſi vires & ætas conſenſerint: & quidem ex cubiti vena partis dolentis: & ij quæ adhibentur, ſive enemate ſive potionibus, refrigerantia quædam adhibeantur; ut prius dictum eſt.

Sedatis autem utcunque doloribus & vijs laxioribus redditis ſi calculus non ſponte excidat, exhibenda erunt quæ illum expellant: cujuſmodi ſunt omnia urinas moventia. Prodeſt lachryma abietis: vulgo [11] terebinthina Veneta ℥ iij. aut 4. pondere data: quæ calculos in ureteris hærentes expellit, & ſimul alvum movet. utile autem hanc aqua cichorij vel lactucæ quandoque lavare, videlicet quando calor

adeſt. Conducit verò & cicerum rubrorum decoctum. Confert verò ad calculi expulſionem non parum betonica, & veronica, tum & virga aurea quæ non modo calculos expellit, ſed & per lentos ac viſcidos humores cohærentes, diſſolvit. poteſt autem una harum, aut plures ſimul in vino decoqui, ſi febris non obſtet, aut in juſculo carniũ, aut in ptiſanæ decocto, ſi præſens febris ſit, aut alteri alicui decocto addi: quovis enim modo ſumptæ proſunt. His autem potentiores ſunt rad. pimpinellæ ſaxifragæ: quæ & ſupradictis ſi opus fuerit addi poterunt, vel ſeorſum in juſculo aliquo decoqui. Ad calculum verò & arenularum expulſionem commendatur & elect. lithontribon: quod cum ſaccharo in tabellari forma formatum exhiberi poteſt. Si autem calor metuatur, admiſcebitur ſpeciebus hujus, vel æqualis portio, aut paulo minor ſpecierum diatragacanthi frig. aut trochiſcorum de alkekengi & cum aqua betonicæ, aut bardanæ, aut cum decocto glycirrhizæ & ſaccharo. q. ſ. formabuntur tabellæ ſive rotulæ.

Sunt qui ſpecierum lithontripticon ℈ ij. cum ſanguinis hirci ℈ I. & aqua milij ſolis aut ſimili, aut cum decocto cicerum exhibent. à multo autẽ ac frequenti ſanguinis hirci [12], utcunq; etiam præparatus ſit, uſu abſtinere præſtat. exigua enim quantitas nec frangere, nec expellere poteſt: magna verò etiam nocet. Extant verò & aliæ multæ [13] apud varios authores ad calculum frangendum, vel expellendum commendatæ compoſitiones ex multis ac fortibus diureticis permixtæ: item & aquarum deſtillatarum ex diureticis in vino maceratis deſcriptiones.

tiones. Hujuſcemodi autem fortibus diureticis non temerè eſt utendum : nam potentiora diuretica quod tenue eſt in ſanguine ſegregant, ac per urinas expellunt, craſſius verò indurant, ut Gal. 5. ſimp. facult. teſtatum reliquit: quam ob cauſam à potenter diureticis abſtinendum; nec illis utendum vel dolore ex calculo præſente, vel etiam in ſanitate præſervationis cauſa : niſi magna aliqua neceſſitas urgeat. Sunt verò & ex familiaribus nonnulla quæ calculi dolorem lenire, & eundem ſimul expellere (ſi non magnus eſt) queunt: quale eſt florum chamæmeli ex vino decoctum; quod calidum cum exiguo pulveris nucis moſchatæ propinatum dolorem ſæpe lenit, ac calculos ac arenulas expellit. Sic & quando magnitudo doloris urget, & enemata ac fotus nihil proſunt, vires autem dejectæ ac debiles ſint, nec ad balneum ferendum ſatis validæ Philonis antidoti ℈ij. aut ʒ1. [14] cum exiguo vini, aut alterius liquoris exhibita multum conducit; dolores enim mox ſedat & arenulas expellat, ſed nec temerè hoc med. utendum.

Victus rationem dolore vigente tenuem eſſe oportet & humectantem. juſculum aliquod, veluti caponis ſatis eſſe poteſt. Potus ſit ptiſanæ, glycirhizæ & uvarum paſſarum decoctum præſente febre: illa verò abſente, vinum album, tenue, & dilutum. Quum verò calculus in motu, quod urinæ cruentæ oſtendunt, liberalior etiam potus concedendus & imperandus eſt, ut plurima videlicet reddatur urina, quæ calculi & arenularum eſt vehiculum: citra enim vehiculum deſcendere ac excerni nequeunt.

Liberatus à calculi doloribus si deinceps sanu esse voluerit; ab omnibus abstinere debet lentum & crassum succum ingenerantibus: & à fructibus frig. & crassos humores gignentibus: à multo quoque sale & salsamentis: item & [15] à sacharo quibus hujus usus non assuetus. abstinendum verò & sanitatis tempore à multis ac fortibus diureticis, ne dum calculos speratur frangendos, alij ingenerentur [16], ut supradictum est. Si juvat aliquando uti aliquo, quo renes ab arenulis expurgari queant, cicerum decoctum sufficere poterit, vel alia leviora non impensè calida, ut asparagus, rad. fœniculi, petroselini, vel etiam pastinacæ cum cibis cocta: sic & holera ex malva, urtica, chærefolio, & similibus. Vinum convenit ad renes expurgandos album: illis verò repurgatis, rubrum præferendum [17]: nam dum vias reddit angustiores humores crassi minus ad renes perferri possunt; quos eo album deducit.

Ad prognosticon facit 6. aph. 6. Renum & vesicæ vitia in senibus difficulter sanantur: qui tamen non tam de nephritico seu calculi dolore, quam de alijs renum ac vesicæ affectibus venit intelligendus. Huc verò & adduci potest 4. aph. 75. & omnes subsequentes ad finem usque.

Sebastiani Egberti Scholia.

1. Affectus hic Cœl. Aureliano Lichiasis, & Calculatio dicitur.

2. Scribon. vocat Arenam sabulosam.

3. Horum mictio λιθουρία dicitur.

4. Præsertim si non læves, sed asperi atque inæquales fuerint.

5. Atque

5. Atque adeò etiam excedant. quemadmodum in Virgine quadam, cujus historiam, cum forma Calculi, ad me misit Chirurgus Dordracenus M. Boumannus.

6. In colico dolore non hæret fixus, sed fluctuat.

7. Tum quod fœcibus ex Intestinis subductis urinarij meatus minus premantur, atque angustentur. tum quod instar fomenti interius admoti eosdem meatus laxent.

8. Diacath. satis magnam cassiæ quantitatem habet. Cassia autem humectat; ideoque & vias urinarias laxat: calorem, qui à Nephritide vix abest contemperat: leniter alvum movet.

9. Prius enim si adhiberentur tam strenua, ne phlegmonem Renum aut inducant, aut majorem faciant, metuendum esset.

10. Quum Epicurus calculo laborans quatuordecim diebus Urinarum retentione fatigatus esset, in pelvim aquis calentibus plenam descendit, petijtque merum ad sorbendum sibi dari, atque monens amicos ut suorum decretorum memores essent, inter verba defecit. Diogen. Laert. Rectè sanè per balneum laxatis vijs, vino veluti vecte calculum emoliri conatus est. Defecit autem vel propter extremam virium debilitatem, vel quod nimis diu in calida moratus sit. quod cavendum monet author l. de Renum affectibus.

11. Pro hac tamen Cypria vera, quando haberi potest, utendum.

12. Nam exemplum quod adamantem frangat puto nos decipit. Quædam usu hujus aphthis contractis mortua est.

13. Sunt nonnullæ acidæ venæ fontium, quæ hanc habent virtutem ut calculos, qui nascuntur in corporibus hominum, potionibus discutiant. Fieri autem naturaliter quod acer & acidus succus subest in ea terra, per quam egredientes venæ intingunt

acritudinem. & ita quum in corpus inierunt dis-
pant quæ ex aquarum subsidentia, ac in corporib.
concrescentia offenderunt. Vitruv. l. 8. c. 3. Prob-
autem hoc fieri posse exemplo testarum ovoru-
plumbi, margaritarum, silicum: quæ ut lenta ac sax-
sint, aceto dissolvuntur. Horum acidorum fontiu-
loco vitriolata recentiorum nonnulli exhibent, cu-
certa pernicie calculo laborantium, ni maxima cu-
cautione id fiat. vesicam enim aliasque partes p-
quas urina labitur, adurere; at calculum jam factu-
nihilominus comminuere non potest.

14. Quædam jamjam quasi moritura hujus u-
plus arenularum quam urinæ excrevit, & sa-
evasit.

15. Sic multi post febres & in quibus frequente-
usi saccharo, arenulis post laborant: concrescit eni-
calore, veluti saccharum candi.

16. Notavit hoc benè Alexand. Trall. l. 9. i-
eoque sæpissimè turpes errores committuntur.

17. Quod Erasmus alicubi ex sua experientia te-
statur. valde enim calculosus erat.

NICOL. FONTANI.

Annotatio LXVIII, ad Caput LXVIII.

[*In Renum cavitate ex crassis, lentis, ac viscidis humoribus generantur, vi & potentiâ ipsius caloris ipsorum renum crassos, ac viscidos humores in calculosam substantiam vertentis.*] Rectè; nam habet calculosus morbus pro causa efficiente, præternaturalem calorem, pro materiali, humorem lentum, viscosum, crassum, & lutosum.

Una causa non agit sine alia: nam, si lutum in furnum frigidum injicies, lutum remanebit, si vero in calidum, exiccabitur, & in testam abibit. Lege *Galenum lib. de Renum dign. cap. 4.*

[*San-*

[*Sanguis est detrahendus.*] Prius ex brachio, deinde ex talo, ut monuit *Galenus*, *lib. de curandi ratione per sang. miss. cap.* 18. propter viciniam, consensum, & communitatem venarum crurum cum renibus.

Sic cauteria juvant cruribus affexa, quando renes sordidâ materiâ sunt inferti; quia per ea renes transpirant, illamque expurgant.

Utere etiam post purgationem *Therebinthina*, sive eam cum pulpa casſiæ in bolos redigas, sive cum vitello ovi, saccharo, & oleo amygdalino involvas, vel ejus aquam afferas stillatitiam, vel pulveres (quod magis probo) cum saccharo permisceas.

Horũ enim ope sabulosa recrementa renum cavo tenaciter impacta absterguntur, & ita mucosus humor per alvum vacuatur, ut monstrat *Galenus lib.* 5. *de sanit. tuenda. cap.* 9.

DE STRANGURIA, ET DYSURIA.

CAP. LXIX.

Lect. 126. *Iulij* 42.

STranguria & Dysuria, symptomata sunt affectuum circa vesicam & ad urinæ excretionem pertinentium. Stranguria seu urinæ stillicidium dicitur: quando paulatim & guttatim destillat urina, & assiduam ad mingendum irritationem facit. Dysuria vero appellatur: quando cum difficultate & conatu aliquo urina redditur, sic ut & vis quædam adhibeatur.

Stranguria autẽ fit, aut propter urinæ ipsius acrimoniam [2], aut propter retentricis vesicæ imbecillitatem [3] ab intemperie frig. factam. Stranguria

propter urinæ acrimoniam, ardor urinæ, vulgò n
cupatur: quæ verò propter facultatis imbecillitat
ipsius vesicæ ac refrigerationem accidit, urinæ r
minatur incontinentia, ac præter voluntatem exit
Acris autem redditur urina vel propter renum 4
tium, vel alterius partis quæ cum urinis humor
suorum vitia seu cacochymiam suam, aut pus (
quando aliquis abscessus eruperit,) 5 transmittu
ut ait Gal. 6. de loc. aff. 6 Sic & acris redditur u
na quando vesica propter vicinæ partis inflamm
tionem per consensum supra modum incalescit: v
luti propter inflammationem recti intestini in vir
7 uteri in mulieribus: quod & Hipp. testatur 5. ap
58. Recto intestino, inquit, aut utero inflammati
nem patiente, urinæ accedit stillicidium [8].

Vrinæ autē difficultatem sive dysuriam afferu
inflammatio, abscessus, ulcera, intemperies, præse
tim frig. vesicæ [9], spiritus flatuosus, potentia expu
trix imbecillis, vel in vesica calculus.

Posteaquam igitur propter acrimoniam Strang
ria ac ardor urina contigerit, exhibenda erunt om
nia humectantia, & nonnihil refrigerantia: ut e
decoctum ptisanæ cum jujubis, aut sebesten, addit
glycirrhiza. sic & dari potest decoctum [10] rad. a
thææ, aut fol. ejus cum jujubis, sebesten, fructibus a
kekengi, sem. cydoneorum & sem. 4. frig. major
bus, addita glycyrhiza & uvis passis. in quo decoct
dissolvi poterit syr. de violis aut de jujubis, & si a
vus durior est, syr. ex infusione rosarum. in talis de
cocti portione quadam infundi poterit rhabarba
rum, ac deinde colato addi manna: quando videl
cet opus aut expediens fuerit alvum lubricam red
dere

re.non admodum tamen convenit alvum multum purgare [11], neque enim utile est humores à vijs inæ divertere. Possunt vero & syr. de violis,de ubis, aut de papavere cum aquis destillatis propinari,ut cum aqua lactucæ,intybi, nenupharis,poracæ,plantaginis,& similium. Vtiles quoque pultes ex rad. althææ,fructibus alkekengi,glycyrhi- sem. 4. communibus majoribus & sem papave-. Sic & conferunt troch. de [12] alkekengi tam qui à Mesue, quam alij qui à Paulo & Aëtio deibuntur. Confert & conditum ex conserva flor. alvæ, & conserva flor. nenupharis addito sem. alvæ,pulpa jujubarum aut sebesten, speciebus diagacanthi frig. cum syr. de violis,aut de jujubis, t utroque permixto. Per virgam, si dolor vehementius urgeat,infundi poterit [13] muccago sem.cyn. psyllij, aut malvæ cum decocto ptisanæ facta. em & hydromeli dilutum, atque post ejus egressũ lac asinæ, aut mulieris. Poterit & perinæum & bes ungi ol. nenupharino ac violaceo. Cibus sit isana, vel cum ea [15] decocta. Coqui etiam cum is lactucas,intybum, & malvas conducit. Melos, pepones, cucurbitæ, poma, hujusmodi fructus g. ac humidi permittuntur. Potus sit ptisanæ dectum, vel tenuissima cervisia [16] aut etiam vinum um dilutum. Larga autem & copiosa potatio am albi ac tenuis vini [17] conducit; quando videet tantum bibitur ut priusquam concoqui queat vesicam,descendat & excernatur: quod & Hipp. .de affect.satis probare videtur.Conducit,inquit, n stillicidio videlicet urinæ) intrinsecus corpus mectare; Alvum quoque per cibos à quibus fluida

fiat;

fiat; veſicam verò per potus à quibus urinæ p
mum fundatur.

Stranguria autem quæ uteri aut recti inteſti
flammationem comitatur non aliam requirit c
tionem quam ipſæ poſtulant inflammationes
bus ſanatis ſtranguria ceſſat.

Stillicidium verò urinæ quod citra dolorem c
tingit & urinæ quoddam eſt involuntarium
fluvium, quale ſenioribus accidit partim ex de
tate, partim ex refrigeratione reſolutis cer
veſicæ muſculis contrariam omnino curationem
quirit: calida ac ſicca omnia conveniunt. C
venit & vini [18] potio: quam & Hipp.aph.48. li
ſtranguriam ſolvere ait: à cauſa nempe ut Gal
terpretatur frig. ortam. quamquam & aliam ſi
gius bibatur curare queat ut jam ante dictum
Pubem & perinæum [19] in hoc affectu ungi utile
ol.vulpino,coſtino,laurino,vel etiam de euphorb
& ſi quæ ſunt alia quæ veſicam calfacere & reſ
tis partibus conducere queant. Differt autem a
ctus iſte non parum à Diabete: nam in hoc ſti
cidio urina paulatim, guttatim nec multa ſimul
cernitur,neque ulla ſitis laborantem premit. In c
bete autem multa, copioſa & frequenter urina r
ditur:aliquando & in ſomno ignorantibus proflu
& ſitis magnaque bibendi cupiditas aſſidue aſſu

Lect.127. Iulij 13.

Dyſuria ſive difficultas urinæ curari debet p
efficientium cauſarum conditione. Si inflamm
tio veſicæ [20] hujus cauſa fuerit, vena erit ſecan
& quidem interior dextri cubiti. Inflammation
autem oſtendit circa pubem ac perinæum ſin

cu

n febri continua dolor vehemens, & urinæ diffi-
tas. De hujuſcemodi dyſuria ſcribit Hipp 7.aph.
ubi ait: Vrinæ ſtillicidium, & difficultatem venæ
tio ſolvit. nec enim ad ullum veſicæ affectum ve-
ſectio conducit quam ad inflammationem. Vena
ta utile erit enema quale in dolore ex calculo,
litis refrigerantibus; veluti quando febris cum
culi adeſt dolore. Danda etiam quæ in ardore
næ conveniunt. Cum ſyringa quoque in veſicam
icienda ſunt ibidem dicta. Oleis etiam ijſdem
ndum, aut illorum loco cataplaſma imponendum
rad. biſmalvæ decoctis & malvæ ac lactucæ fo-
, cum oleis amygdal. dulc. & violarum : Obſer-
a victus ratione ut in Ardore urinæ. Poſt inflam-
tionem abſceſſus [21] & veſicæ ulcera à Gal. inter
ſuriæ cauſas numerantur comment. aph. 48. lib. 7.
orum autem ſigna ſunt ſanguinis, puris & ſqua-
ularum mictus cum urinæ [22] graveolentia, ut hip.
h. 4. aph. 81. Si ſanguinem, inquit, aut pus minxerit
t ſquamulas, & gravis adſit odor, veſicæ exulcera-
onem ſignificat. & præſertim quidem ſi dolor cir-
imum ventrem pectinem ac fœmur incidat, ut
ox præcedens habet aph.
Exiſtente igitur in veſica ulcere ſive ex abſceſſu
pto, ſive alia de cauſa facto, abſtergentibus erit
endum & ijs quæ urinas aliquo modo, ſed leviter
movent. Hydromeli utile eſt, & aqua deco-
ionis ptiſanæ cum melle roſato. Prodeſſe poterit
coctum ex rad. ruſci, aſparagi, graminis, glycyr-
izæ, fructuū alkekengi [24], quibus & addi poterit
rga aurea: quæ præter quod abſtergendo clemen-
r urinas movet, etiam conſolidandi ulcera poten-
tiam

tiam obtinet. Per syringam utiliter in vesican-
jicitur hydromeli vel aqua decoctionis hordei
melle rosato. Inunctionibus, aut cataplasma
modo non magnus adsit dolor [25], nihil opus. V
ratio non refrigerans sed temperata esse debet
ex optimis bonique alimenti cibis. ab omnibus
urinæ acrimoniam intendere possunt, abstinend
ut sunt multa aromata & herbæ quædam acres
eruca, sinapi, nasturtium, radicula, allium, cæpe
similes.

Quando frigida intemperies, &, ut Gal. ait, fl
urinæ difficultatem fecerit, præsertim aliquo hu
re frig. vias obstruente, utendum cal. ac diuret
urinas moventibus. Ex frig. autem dysuriam
apparet, quando nulla imflammationis, nulla abs
sus, aut ulceris, aut calculi vesicæ signa assunt; ne
calor juxta vesicæ regionem sentiatur: & pot
mum si ab externo frigore vesicam lædi contige

In hoc casu conveniunt diuretica etiam fortio
ut sunt petrosel. apij vulgaris, petroselini Mace
nici dicti, & pimpinellæ saxifragæ tum rad. tum
mina. item & [26] betonica herba ac ejus rad. se
præterea seselios, dauci, amios, milij solis & simi
ex quibus decocta cum aqua aut cum vino, si o
fuerit, parari possunt; aut pulveres qui cum vino
hiberi queunt. Huc facit etiam elect. lithonthr
ticon potenter urinas provocans; cujus specier
ʒ 1. cum decocto, aut alio liquore dari potest. Fo
verò ex parietaria, malva, anetho, arthemisia, flo
bus chamæmeli ac meliloti utiles sunt. Sic & ca
plasma ex parietaria cum ol. liliorum pubi imp
tum. Vnctiones similiter conducunt ex ol. lilioru
c

[ch]amæmelino, ſcorpionum addita axungia [27] cuni-li. Victus ratio calidior eſſe poteſt. Rad. pe-[tro]ſel. fœniculi, ac pimpinellæ ſaxifragæ: cum cibis [s]iliter decoquuntur. Potus vinum album, tenue, [ce]reviſia tenuis, nec turbida nec acida, aut hydro-[m]eli.

Propter calculum autem urinæ difficultas, ſanari [n]on poteſt niſi illo ſublato.

Difficiles autem & ægrè, aut non curabiles affe-[ct]us ſtranguria ac dyſuria in ſenioribus ſunt: ut 6. [a]ph.6. de quo prius dictum. Quibus verò ex uri-[n]æ ſtillicidio ileos ſupervenit in 7. diebus pereunt, [ut] Hipp.aph.44.lib.6. Quod de ſtillicidio ac diffi-[cu]ltate urinæ veritatem habere poteſt propter mag-[n]am aliquam [28] veſicæ inflammationem: nam ſi [a]deo magna hæc fuerit, ut etiam inteſtina hinc do-[lo]re afficiantur, lethalis habenda.

Sebaſtiani Egberti Scholia.

1. Atque etiam dolore, quod particula δὺς, ut in [v]oce Dyſenteria, ſignificat. Sufficit autem ut Dy-[ſu]ria ſit, alterutrum adeſſe.

2. Expultricem, etiamſi pauciſſima ſit, irritan-[t]em.

3. Retentricis, id quod in veſica colligitur non [r]etinente. Hac laborantes Submejulos vocant.

4. Hinc turpioris h.e. Venereæ voluptatis notam [a] Epicuro putarunt Stoici, quod Dyſuria labo-[r]aret.

5. Aut ſemen corruptum ut in Gonorrhœa Ve-[n]erea.

6. Cap.4.

7. In mulieribus minimè quia uterus interponi-tur

tur inter inteſtinum inflammatum & collum veſ[...]

8. Poteſt & ab exhibitis acrioribus, ut canth[...] dib. ol. ſulphuris, &c. fieri.

9. Vitium hoc, ut non diuturnum plerunque, [...] leſtiſſimum tamen. Frigidam mictionem noſtra[...] appellant. Ejus cauſa ut plurimum uſus cerevifiæ [...] centioris, accedente externo totius corporis, [...] præſertim pedum frigore.

10. In magna quantitate : quia pauca cito ad [...] ſicam non pertingunt. Quod ſi æger magnam qua[...] titatem ſimul detractet ſumere, frequentia adſu[...] ptionis id penſandum : nam quod paucum eſt ma[...] nam acrimoniam diluere, vel obtundere non pote[...]

11. Nam ardorem urinæ etiam ſanis fortia in[...] hunt medicamenta.

12. Troch. diaphyſalidon Græcis dicitur.

13. Ut eluatur quod in Urethra, præſertim [...] flexu ejus circa Perinæum hærere ſolet ; ipſeq[...] meatus oblinatur.

14. Quæ duo ob tenuitatem non concreſcunt [...] grumos.

15. Veluti jus pulli cum ptiſana decocti, qu[...] lentore, & pinguedine quadam ſua, omnes uri[...] meatus velut incruſtando munire poteſt.

16. Recentior : nam mox acrimoniam ob ten[...] tatem ſuam contrahit.

17. Quale Rhenanum eſt. cujus calfacti uſu ſo[...] præſertim ſi nux myriſtica immaceretur, flatu[...] Dyſuria curari ſolet.

18. Meracioris, & potentoris. id enim vox θώρ[...] apud Hipp. ſignificat.

19. His enim ſubjacet Sphincter cujus act[...] Urinam nempe continendi, læſa eſt.

20. Cum plenitudine ſeu plethora, & virium r[...] bore.

21. Non diu conſiſtit. ſtatim enim rumpitur &[...] ulcus.

22. Quâ plus quod à veſica, ab illo quod ex re[...] bus, diſtinguuntur.

23. Na[...]

23. Nam validiora pro caloris majoris modo tiam magis acria ſunt, atque acriorem urinam faunt; ideoque malum augent,non minuunt.
24. Quæ omnia aut nullum, aut exiguum calorem habent.
25. Quia dolor quum non aſſit ejus ratione non onveniunt: & ſordidiora reddunt ulcera.
26. Quæ ſola cum vino habita calculum nonnunuam expellit. & valde diuretica eſt. licet ad caput ıum valere putatur.
27. Quæ in provocanda urina etiam ab intermeiæ ætatis medicis, commendatur.
28. De qua tamen intelligi ex mente Hippocr. on poſſe aph. liquet ex ſequentibus. Niſi febre ſuerveniente urina copioſè fluxerit. quod & Gal. in omment. ſatis oſtendit.

NICOL. FONTANI.

Annotatio LXIX, ad Caput LXIX.

Prima eſt debilitas retentricis facultatis veſicæ: Secunda eſt urinæ acrimonia, quæ ab excrementorum bilioſorum mordacitate emanat, firmante *Galeno lib. 3. aphor. com. 16. & lib. 5. ejuſdem com. 58. & lib. 7. com. 48.*

Cum enim hepar igneum ſit, gliſcit, & excandeſcit, humoremque bilioſum ubertim generat, & venæ intemperie calidâ ſunt affectæ, bilioſus & acris ſanguis progignitur, qui ad renes & veſicam derivatus, pungit, ferit, & irritat excretricem facultatem, unde affectus iſte generatur.

[*Curatio*] In hac errat auctor, Rhabarbarum præſcribens, à quo tanquam à peſte fugias in hoc affectu nam diureticum eſt.

Utere pulpæ caſſiæ interaneo liquore permixto

 ſero

ſero lactis caprino, in quo madeſcat per noctẽ co
ſerva Violarum, aut florum Malvarum.

Balneum aquæ dulcis ad temperandum renes
hepar, optimum eſt.

DE ISCHURIA.

CAP. LXX.

ISchuria ſive urinæ retentio ab ijſdem [1] cauſis fi
ri poteſt à quibus difficultas: & à talibus facta ſ
milibus quoque rem. curari debet. Poſſunt ve
hujus & aliæ eſſe cauſæ: veluti obſtructio vel r
num, vel meatus veſicæ: quandoque verò & dur
fæces in inteſtino recto hærentes,quæ cervicem v
ſicæ comprimentes urinæ exitum prohibent. R
num obſtructionem teſtatur ponderis circa lumb
ſenſus & quæ præceſſerunt urinæ tenues: circa v
ſicam nullus tumor aut alterius morbi ſigna. Ob
ſtruuntur autem renes vel à [2] calculo, vel à craſſ
viſcidiſque humoribus. In utroque caſu utile ene
mata,aut leve aliquod purgans med. adhibere: a
deinde balneum, ut in dolore à calculo, Veſic
autem obſtructionem non raro [3] dolor & tumor ſu
pra pubem oſtendit. Obſtructio etiam vel à calcul
vel à craſſis fit humoribus [4]. Occurrendum auten
huic immiſſione catheteris. ſi enim calculus obſtru
ctionem fecerit, cathetere repulſus liberum relin
quet urinæ exitum. Prodeſt verò & in hoc caſu ho
minem ſupinè cubantem crura habere valde eleva
ta, & corpus ejus nonnihil concuti: ſic enim calcu
lus è meatu excidit. Quod ſi verò non calculus, ſed
craſſi humores meatus obſtruant, & catheter im
miſſus

missus parum profuerit; fotibus & balneis utendum: postea etiam diuretica si opus fuerit, 5 propinanda, qualia in dysuria à causa frigida.

Si autem calculus in meatu virgæ hæreat aut sectione, 6 aut alio modo 7 eximendus erit.

Si autem duræ fæces in intestino recto hærentes urinæ exitum remorentur, cujus suspicionem facere potest alvus prius dura & astricta quam fuerint urina suppressa. In hoc casu enemata injicienda sunt; quæ sæpe sola expurgatis fæcibus prosunt: atque idcirco in omni urinæ suppressione & utiliter adhibentur, & ab ipsis curatio incipitur.

Sebastiani Egberti Scholia.

1. Fit læsa Naturali, non Animali Vesicæ facultate.

2. Vel à maxima copia arenularum, ut in amplissimo viro cujus Ren sinister, Urinâ propter ingentem arenularum copia retentâ, multum supra distentus erat.

3. Et quidem acerrimus quod seditiosi illi qui in obsidione Hierosolymorum postrema, ervis in Uretram immissis, ac Urinæ exitu sic intercepto cibos ob famem ab aliis occultatos, extorquebant.

4. Vel à Caruncula, seu Verruca in Vrethra ex Gonorrhæa Venerea, subnata.

5. Fortiora, quia quæ abstergent leviter hic, nihil proficiunt.

6. Quæ in superiori parte, aut latere Penis facienda; quod inferius facta sectione vulnus in fistulam plerunque desinat.

7. Expressione, suctione, aut tractione quæ fit ad vacuum. Vide Prosperum Alpinum de medicina Ægyptiorum.

NICOL. FONTANI.

Annotatio LXX, ad Caput LXX.

Iſchuriam, Græci vocant difficultatem urinæ, quam nos, ſuppreſſionem urinæ nuncupamus.

Hæc nihil aliud eſt quam affectio in qua urina omnino ſupprimitur, & cohibetur, auctore *Galeno lib. 6. de locis affectis cap.* 4. Et eſt *Symptoma* in genere retentorum immodicè, nam in ea urina detinetur atque ſupprimitur, in qua veſica proprio affectu laborat, quia veſicæ propria actio eſt, urinæ excretio, quare cum obleſa ſit, ejus actio leditur, ut in pube ſatis evidenter conſtet, quia in circumſcriptione veſicæ manifeſte tumor adeſt, oſtendens eam affectam eſſe.

[*Et ab ipſis curatio incipitur*] Adde, Venæ ſectionem ſi æger ſit juvenis, plethoricus, & multa adſit copia humorũ in corpore, vel ſuppreſſio ab inflammatione ſit pronata, vel licet etiam citra eam febris infeſtet ex humore in venis contento, & impacto, in parte inflata, juxta *Senis oraculum lib. 6. aphor.* 36. dicentis: *Difficultatem urinæ venæ ſectio ſolvit; ſecare vero interiores. Et Galenus* in *comment*, ſic ratiocinatur: *Revera enim & venæ ſectio ſolvit difficultatem urinæ, illam videlicet, quæ propter Inflammationem, & multitudinem fit.* Quo docemur hanc non ſolum ad revellendum, ſed etiam ad evacuandum eſſe neceſſariam, modo prius in brachio, ſi corpus eſt plethoricum, deinde, in talo celebretur, ut ſupra dixi capite de Renum affectibus, & Calculo.

Prodeſt etiam Hydrolæum, hoc eſt, balneum ex oleo, & aqua paratum, in quo prius coquantur aperientes herbæ.

Iuvat fomentum ſupra pubem factum ex fæce olei

olei vetusti. Prodest balsamum cum guttulis amygdalini permixtum.

Purgantia optima sunt. Demum mirabilis est Therebinthinæ usus.

Cætera de suppressione urinæ, lege doctum *Petrum Salinm* (hic enim mihi mille instar est) qui capite de suppressione urinæ, in libro de morbis ab alijs practicis non exhibitis, ea omnia diligenter proposuit.

De morborum omnium curatione quos R. Dodonæus pertractavit hic esto

FINIS:

Ad laudem Cuncti potentis DEI *qui vivit in sæculorum secula.*

AUCTORES

Cùm ſacri tùm profani in hoc Opere citati.

ADrianus Iunius.
Aegineta.
Aelianus Spartanus.
Aëtius.
Agrippa.
Alcinous.
Alexander Trallianus.
Amatus Luſitanus.
Ammianus.
Andernacus.
Antoninus.
Anthonius ab althomari.
Anthologia Epigrammatt.
Apuleius.
Aretæus.
Arnobius.
Ariſtoteles.
Arrianus.
Athenæus.
Averrhoës.
Avicenna.

Baſilius Magnus.
Bertrutius.
Botallus.

Capovaccius.
Cardanus.
Cœlius Aurelianus.
Credenus.
Clemens Alexandrinus
Columella.
Commentator Thucididis.
Commentator in Horatium.
Cornelus Celſus.
Cornarius.
Crato.
Curtius.

Diodorus Siculus
Diogenes Laertius.
Dion Caſſius.
Dionyſius Ægæus.
Dioſcorides.

Eccle-

Ecclesiasticus.
Epictetus.
Erasmus.
Eusebius.
Eustathius.
Eutropius.

Fernelius.
Festus.
Fracastorius.
Fuchsius.

Galenus.
Gaza.
Gellius.
Georgius Logotheta.
Gordonius.
Gulielhmus de Saliceto.

Heraclides Ponticus.
Henricus Stephani.
Herapollo.
Herodianus.
Herodotus.
Hesiodus.
Hieronymus Mercurialis.
D. Hieronymus.
Hippocrates.
Hollerius.
Homerus.
Horatius.
Horus.

Iacobus de partibus.
Ioannes Heurnius.
Ioannes Leo.
Ionas.
Iornandes.
Ioubertus.
Isidorus.
Iulius Firaucus.
Iulius Pollux.
Iuvenalis.

Langius.
Lemnius.
Leonicenus.
Livius Patav.
Lucianus.
Lucilius.

Macer.
Mercellus.
Martialis.
Massaria.
Mezues.

Theo-

heophilactus.
yro Maximus.
rotula.
hucydides.

alerius Maximus.
aleſcus de Taranta.
arro.
egetius.

Veſalius.
Vindicianus.
Vitruvius.
Volaterranus.

Wierus.

Xenophon.
Xiphilinus.

In Praxin

D. REMBERTI DODONA[Æ]

Recens in lucem editam.

Magni praxin habeto DODONÆI,
Votum quæ tenuit peritiorum,
Certè degenerem nihil Parenti,
Quamvis posthuma: nam manum sagacis
Experta est medicam SEBASTIANI,
Phœbæâ AMSTELIIS *hic arte primus*
Tandem non benè scriniis latentem,
Fecit promeritam videre lucem.
Quin si quid minus obvium, minusve
Dictum, quod cupidas moretur aures,
Notis eliquidat probis, politis.
Non hîc cura viri stetit, sed omne
Artis quod latet abditum recessu,
Cordatâ dedit eruditione.
Autori Scholionque DODONÆO
Pulchrè consonat, ille huic vicissim,
Fulta his stabit Ἰατρικὴ *columnis,*
Et florem cito pristinum resumet.
Quin, Coius quoque quod Senex stupescat,
Vitam quod faciat μακρὰν *videbis,*
Artem qnod faciat brevem videbis.

G. Rijchius Med.

PHILIATRIS.

Vi cupit egregiam Medicinæ addiscere
Praxin,
unc legat ac relegat nocte dieque librum:
revis & clarus, coryphæis æquiparandus
uctor; ubique suum non leve pondus habet.
us & auditor Phœbi clarissimus artem
xplicat, augmentat: Dignus uterque legi.

M. Herculanus Blonck Med.

Libri

Libri primi capita.

Libri ſecundi capita.

Angina,

FINIS.

